

วารสาร มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University

ปีที่ 15 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม - สิงหาคม 2568

Volume 15 No.2 May - August 2025

ISSN 3057-1162 (Online)

www.npu.ac.th/npujournal

www.tci-thaijo.org/index.php/npuj

Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University

Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University was formerly known as Nakhon Phanom University Journal ISSN (online) 3057-1162 The journal deals with humanities and social sciences, which publishes research articles, academic articles and/or review articles. Its objectives are to publish articles as above-mentioned in the fields of education, business administration, economics, political science, public administration, law, communications, linguistics, agricultural extension, art, culture and related fields for promoting the concept, technique and development of something new and to provide a platform for the presentation of academic outputs among the universities' personnel and people in general. It is issued every 4 months

Readers Journal ; Vol.15 No.2

Assoc.Prof.Dr.Khwanruedee Ponchaitiwat	Khon Kaen University
Assoc.Prof.Dr.Noppamash Suvachart	Khon Kaen University
Assoc.Prof.Dr.Sitthipon Art-in	Khon Kaen University
Assoc.Prof.Dr.Wipawee Grisanaputi	Khon Kaen University
Assoc.Prof.Dr.Pornlapas Suwannarat	Kasetsart University
Assoc.Prof.Dr.Chaiyot Sumritsakun	Maejo University
Assoc.Prof.Dr.Runghana Yanyongkasemsuk	Burapha University
Assoc.Prof.Dr.Pattawadee Makmee	Burapha University
Assoc.Prof.Dr.Phennapha Klaisingto	University of Phayao
Assoc.Prof.Dr.Thanyawat Rattanasak	Chiang Mai University
Assoc.Prof.Dr.Suntonrapot Damrongpanit	Chiang Mai University
Assoc.Prof.Dr.Sujinda Popaitoon	Maharakham University
Assoc.Prof.Dr.Kriangsak Chanthinok	Maharakham University
Assoc.Prof.Dr.Karun Pratoom	Maharakham University
Assoc.Prof.Dr.Khanyapuss Punjaisri	National Institute of Development Administration
Assoc.Prof.Dr.Phaithun Intakhan	Lampang Rajabhat University
Assoc.Prof.Dr.Kanthana Ditkaew	Rajamangala University of Technology Lanna Tak

Assoc.Prof.Dr.Sirapatsorn Wongthongdee	Rajamangala University of Technology Phra Nakhon
Assoc.Prof.Dr.Sasiwemon Sukhabot	Prince of Songkhla University
Assoc.Prof.Dr.Nisakorn Charumanee	Prince of Songkhla University
Assoc.Theerawat Hungsapruet	Prince of Songkhla University
Asst.Prof.Dr.Manatip Tangeakchit	Chiang Mai University
Asst.Prof.Dr.Wichai Sawekngam	Chulalongkorn University
Asst.Prof.Dr.Theerut Muenwongthep	University of Phayao
Asst.Prof.Dr.Nimnual Visedsun	Rangsit University
Asst.Prof.Dr.Amarin Tawata	Silpakorn University
Asst.Prof.Dr.Sumana Laparojkit	Prince of Songkhla University
Asst.Prof.Dr.Manaathar Tulmethakaan	Srinakharinwirot University
Asst.Prof.Dr.Sunchai Langthaekun	Thaksin University
Asst.Prof.Dr.Titaporn Sincharoonsak	Sripatum University
Asst.Prof.Dr.Ratchaneeya Bangmek	Maejo University
Asst.Prof.Dr.Varaporn Premanichnukul	Maharakham University
Asst.Prof.Dr.Chutima Ruanguttamanun	Maharakham University
Asst.Prof.Dr.Sumittra Jirawuttinunt	Maharakham University
Asst.Prof.Dr.Salakjit Ninlaphay	Maharakham University
Asst.Prof.Dr.Intisarn Chaiyasuk	Maharakham University
Asst.Prof.Dr.Kanchana Sukanthasirikul	Suranaree University of Technology
Asst.Prof.Yuwadee Kruerattikarn	Sripatum University

Editorial Board

Prof.Dr.Kulthida Tuamsuk	Khon Kaen University
Prof.Dr.Poomthan Rangakulnuwat	University of the Thai Chamber of Commerce
Assoc.Prof.Dr.Monvika Phadoongsitthi	Thammasat University
Assoc.Prof.Dr.Kasemsarn Chotchakornpant	National Institute of Development Administration
Assoc.Prof.Dr.Songsak Phusee-orn	Maharakham University
Assoc.Prof.Dr.Thaveeslip Subwattana	Maharakham University
Assoc.Prof.Dr.Phaithun Intakhan	Lampang Rajabhat University
Assoc.Prof.Dr.Kiatsuda Srisuk	Chiang Mai University
Assoc.Prof.Dr.Pajaree Polprasit	Kamphaeng Phet Rajabhat University
Assoc.Prof.Dr.Supamit Pitipat	Chulalongkorn University
Asst.Prof.Dr.Parama Kwangmuang	Khon Kaen University

Editor	Assoc.Prof.Dr.Kornchai Phornlaphatrachakorn
Associate Editors	Asst.Prof.Dr.Natthayaporn Boonruang Asst.Prof.Dr.Poonnatree Jiaviriyaboonya Dr.Prompassorn Chunhabunyatip
Operating team	Mrs.Supawadee Sutakot Ms.Suwaphat Keekat Mrs.Sasiwimol Arkkasriworn
Art designer	Mr.Watchara Sutakot
Editorial Office	Nakhon Phanom University Journal Office
Publication Frequency	3 issues per year Issue 1, January-April Issue 2, May-August Issue 3, September-December

Every article was peer-reviewed for the academic correctness by 3 qualified persons outside at least. The opinions in Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University belong to the authors; do not belong to the Publisher. Thus, Nakhon Phanom University denies to be held responsible for them. And copyright of the digital files of articles belong to the journal and not to the authors. The articles in Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University are protected by copyright of Thailand. No part of each issue may be reproduced for dissemination without written permission from the Publisher.

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม

วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม เดิมชื่อวารสารมหาวิทยาลัยนครพนม (Nakhon Phanom University Journal) ISSN (ออนไลน์) 3057-1162 วารสารฉบับนี้เป็นมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ ที่พิมพ์เผยแพร่บทความวิจัย (Research Articles) บทความวิชาการและ/หรือบทความปริทัศน์ (Review Articles) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตีพิมพ์บทความดังกล่าวในสาขาศึกษาศาสตร์ บริหารธุรกิจ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ นิติศาสตร์ นิเทศศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ส่งเสริมการเกษตร ศิลปะ วัฒนธรรม และสาขาที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริมให้เกิดแนวคิด เทคนิค และพัฒนาสิ่งใหม่ๆ ขึ้น ตลอดจนเป็นเวทีนำเสนอผลงานวิชาการของบุคลากรในมหาวิทยาลัยและบุคคลทั่วไป โดยมีกำหนดออกราย 4 เดือน

ผู้ประเมินบทความ (Readers) ประจำปีวารสารปีที่ 15 ฉบับที่ 2

รองศาสตราจารย์ ดร.ขวัญฤดี พรชัยทิวัดถ์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.นพมาศ สุวชาติ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.สิทธิพล อัจฉินทร์	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.วิภาวี กฤษณะภูติ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
รองศาสตราจารย์ ดร.พรลภัส สุวรรณรัตน์	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
รองศาสตราจารย์ ดร.รุ่งนภา ยรรยงเกษมสุข	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรราตรี มากมี	มหาวิทยาลัยบูรพา
รองศาสตราจารย์ ดร.เพ็ญนภา คล้ายสิงห์โต	มหาวิทยาลัยพะเยา
รองศาสตราจารย์ ดร.ธัญวัฒน์ รัตนศักดิ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.สุนทรพจน์ ดำรงค์พานิช	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินดา โพธิ์ไพฑูริย์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ จันทินอก	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.การุณย์ ประทุม	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญญาภัสส์ ปันจัยสีห์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ อินตะขัน	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.กัญฐณา ดิษฐ์แก้ว	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา ตาก
รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริภัสสรศรี วงศ์ทองดี	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ศศิวิมล สุขบท	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ ดร.นิสากร จารุมนี	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
รองศาสตราจารย์ธีรวัฒน์ หังสพฤกษ์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนทิพย์ ตั้งเอกจิต	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชัย เสวกงาม	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีรุตม์ หมื่นวงศ์เทพ	มหาวิทยาลัยพะเยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิมนวล วิเศษสรรพ	มหาวิทยาลัยรังสิต
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อมรินทร์ เทวตา	มหาวิทยาลัยศิลปากร
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุนมา ลาภาโรจน์กิจ	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.มนตา ตัญย์เมธาการ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สัณชัย ลั้งแท้กุล	มหาวิทยาลัยทักษิณ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฐิตาภรณ์ สินจรูญศักดิ์	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัชเนีย บังเมฆ	มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วราพร เปรมพาณิชย์กุล	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชุตินา เรื่องอุตมานันท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมิตรา จิระวุฒินันท์	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สลักจิต นิลผาย	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อินธิสาร ไชยสุข	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กาญจนา สุค์ณศิริกุล	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ยุวดี เครือรัฐติกาล	มหาวิทยาลัยศรีปทุม

กองบรรณาธิการ

ศาสตราจารย์ ดร. กุลธิดา ท้วมสุข	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ศาสตราจารย์ ดร.ภูมิฐาน รั้งกุลณวัฒน์	มหาวิทยาลัยหอการค้า
รองศาสตราจารย์ ดร.มนวิกา ผดุงสิทธิ์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
รองศาสตราจารย์ พ.ต.ท.ดร.เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์	สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
รองศาสตราจารย์ ดร.ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ทวีศิลป์ สืบวัฒนะ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ อินท๊ะชั้น	มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติสุดา ศรีสุข	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
รองศาสตราจารย์ ดร.ปาจริย์ ผลประเสริฐ	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
รองศาสตราจารย์ ดร.ศุภมิตร ปิติพัฒน์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปรมะ แขวงเมือง	มหาวิทยาลัยขอนแก่น

บรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร.กรไชย พรลภัสสรกร

ผู้ช่วยบรรณาธิการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นาฎยาพร บุญเรือง ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปุณณชรีเย์ เจียวิริยบุญญา
ดร.พรหมภัสสร ชุณหบุญญทิพย์

ฝ่ายจัดการ นางสุภาวดี สุตะโคตร นางสาวสุนัทธ์ กีกาศ นางศศิวิมล อรรถศรีวรร

ฝ่ายศิลปกรรม อาจารย์วัชรระ สุตะโคตร

สำนักงาน งานวารสาร มหาวิทยาลัยนครพนม

กำหนดเผยแพร่ ปีละ 3 ฉบับ ฉบับที่ 1 มกราคม-เมษายน ฉบับที่ 2 พฤษภาคม-สิงหาคม ฉบับที่ 3 กันยายน-ธันวาคม

บทความทุกเรื่องได้รับการตรวจความถูกต้องทางวิชาการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิภายนอกอย่างน้อย 3 ท่าน โดยเป็นการประเมินแบบ double-blind peer review ความคิดเห็นในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม เป็นความคิดเห็นของผู้เขียนไม่ใช่ความคิดเห็นของผู้จัดทำ จึงมิใช่ความรับผิดชอบของมหาวิทยาลัยนครพนม และไฟล์บทความดิจิทัลเป็นลิขสิทธิ์ของวารสารมิใช่ของผู้เขียน บทความในวารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม สงวนสิทธิ์ตามกฎหมายไทย การจะนำไปเผยแพร่ต้องได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากกองบรรณาธิการ

สารบัญ

A Development of Ethical Leadership and the Cause-and-Effect Factors of.....	1
Ethical Leadership Scales for Students at Thailand National Sports University การพัฒนาเครื่องมือวัดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม และปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผล ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ Jutatip Suangsuwan จุฑาทิพย์ สร้างสุวรรณ	
Organizational Innovation Capability of Investment-Promoted Businesses in Thailand.....	21
ศักยภาพนวัตกรรมองค์กรของธุรกิจที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในประเทศไทย Atcharawan Rattanaphan อัจฉราวรรณ รัตนพันธ์	
The Influence of Proactive Branding Strategies on Brand Performance:.....	39
Evidence from Supplementary Food Firms in Thailand อิทธิพลของกลยุทธ์การสร้างแบรนด์เชิงรุกต่อผลการดำเนินงานของแบรนด์: หลักฐานจากบริษัทอาหารเสริมในประเทศไทย Rattawut Chaola รัฐวุฒิ เชาลา	
ความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นอกเหนือจากภาษีเงินได้.....	56
จากการจ้างแรงงาน กรณีศึกษาพนักงานไอที The Intention to Comply with Personal Income Tax Obligations Beyond Employment Income: A Case Study of IT Employees วรัญพงศ์ บุญศิริธรรมชัย Waranpong Boonsiritomachai	
ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงาน	70
ด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม Risk Management Factors Influencing the Operational Performance of Finance and Accounting Practitioner in Agencies under the Office of the Judiciary วิไลพร อติชัยสกุล และ ธีรุตม์ หมั่นวงศ์เทพ Wilaiporn Adisaisako and Theerut Muenwongthep	
การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายและการสร้างมูลค่าเพิ่ม ปุ๋ยขี้ไก่หรือปุ๋ยผสมมูลไก่.....	84
ของวิสาหกิจชุมชนตำบลบ้านกลาง อำเภอมะนังนครพนม จังหวัดนครพนม Development of Distribution Channels and Value Addition of Chicken Manure or Mixed Chicken Manure Fertilizer of Community Enterprise at Ban Klang Subdistrict, Mueang Nakhon Phanom District Nakhon Phanom Province ประคองศิลป์ เลิศพิทรพงศ์กุล ศิริณ เข้มปัญญา ไพศาล เดชปองหา และ อนันตชิน คำสุภา Prakongsin Loesphirapongsakun, Sirin Khempanya, Paisan Dachpogha and Anantachin khamsupa	

ปัจจัยเชิงพฤติกรรม ทักษะ และ การรับรู้ ส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากพืชของผู้บริโภคชาวไทย	96
Behavioral Factors, Attitudes, and Perceptions of the Marketing Mix Influencing Thai Consumers' Purchase Intention Toward Plant-Based Processed Food Products	
ธัญญา อีสสระ อภิญญา กันธิยะ และ อธิกร สงวนศรี Dhaniya Issara, Apinya Kanthiya and Atigorn Sanguansri	
ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก	110
กรณีศึกษาพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค	
Factors Affecting the Behavior of Participation in Reducing Greenhouse Gas Emissions: A Case study of Provincial Electricity Authority Employees	
เอกชัย อัชฎามระ และ วรัญพงศ์ บุญศิริธรรมชัย Ekkachai Asadamara and Waranpong Boonsiritomachai	
ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการประเมินความยั่งยืนที่ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น และราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย	128
The Relationship Between Sustainability Assessment Scores on Return on Equity and Stock Prices of Companies Listed on the Stock Exchange of Thailand	
วรวิทย์ กุลตั้งวัฒนา ขวัญชนก ห่านนิมิตกุลชัย กันยารัตน์ ดาชจันทัก เบญจวรรณ ศุภภัทรพร Worravit Kultangwatana, Kwanchanok Hannimitkulchai, Kanyarat Datchanthuk, Benjawan Supapattarapohn ภาณุพงศ์ ผิวเดช สันติสุข โลหะพงษ์ เนติภูมิ อุปทุม และ จักรพงษ์ พรรณรังสี Panupong Piwudet, Santisuk Lohaphong, Naetiphum Aupathum and Chakkaphong Phannarangsi	
การบริหารต้นทุนสมัยใหม่กับความสำเร็จของการดำเนินงาน ของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง	142
Modern Cost Management and the Operational Success of Local Chinese Food Businesses in Trang Province	
ศิววงศ์ เพชรจุล กรรณิกา บัวทองเรือง และ ขวัญหทัย ใจเปี่ยม Siwawong Petchjul, Kannika Buathongrueang and Kwanhatai Jaipiem	
ผลกระทบของมาตรฐานการบริหารคุณภาพที่มีต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย	155
The Impact of Quality Management Standard on the Performance of Audit Firms in Thailand	
พรรณนภา เชื้อบาง Pharnnapha Chuebang	
ผลกระทบของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย	172
Effects of Digital Technology Application in Auditing on the Audit Quality Of Certified Public Accountants in Thailand	
ฐิติพร แสนสุริวงศ์ และ สายทิพย์ จะโนภาษ Thitipon Sansuriwong and Saithip Janopat	

<p>แรงจูงใจในการทำงานและการพัฒนากระบวนการทำงานกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของเจ้าหน้าที่ ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ Working Motivation and Working Process Development in Relation to the Quality of Accounting Data among Financial and Accounting Officers under the Department of Provincial Administration สาวิตรี บุตรสอน อรุณี ยศบุตร กุลชญา แวนแก้ว และ ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล Sawitree Bhutsorn Arunee Yodbutr Kulchaya Waenkaeo and Chaiyot Sumritsakun</p>	186
<p>การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองของผู้สมัครและพรรคการเมือง และพฤติกรรมการเลือกตั้ง ของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2566 จังหวัดนครศรีธรรมราช The Study of Political Movements of Candidates and Political Parties and Electoral Behavior of the Voters in 2023 General Election, Nakhon Si Thammarat Province สุรสิทธิ์ วชิรขจร และ กฤติยา อนุวงศ์ Surasit Vajirakachorn and Krittiya Anuwong</p>	200
<p>การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ Research Synthesis on Competency-Based Curriculum and Instruction สัจธรรม พรทวีกุล จิตรารภรณ์ วงศ์คำจันทร์ และ กัญญาวดี แสงงาม Satjatham Phorntaweekul, Jitraporn Wongkamjan and Kanyawadee Saengngam</p>	216
<p>Task-based Language Learning in Business English Courses for Thai EFL Undergraduate Students: Challenges and Opportunities การเรียนรู้ภาษาโดยเน้นภาระงานในรายวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจสำหรับนักศึกษาที่เรียน ภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ: ความท้าทายและโอกาส รังสรรค์ หล้าคำจา Rungsan Lakhmja</p>	228

A Development of Ethical Leadership and the Cause-and-Effect
Factors of Ethical Leadership Scales for Students
at Thailand National Sports University
การพัฒนาเครื่องมือวัดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม และปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผล
ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของนักศึกษา มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ

Jutatip Suangsuwan
จุฑาทิพย์ สว่างสุวรรณ

Article History
Receive: February 28, 2025
Revised: June 23, 2025
Accepted: June 23, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือวัดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม และปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม ตรวจสอบอำนาจจำแนกของเครื่องมือ สร้างเกณฑ์ T ปกติเพื่อการวัดตัวแปร ตรวจสอบค่าพารามิเตอร์ความชันร่วมของแต่ละข้อคำถาม และค่า Threshold ของการตอบแต่ละคำถาม ตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อคำถาม และเปรียบเทียบจำนวนข้อที่ผ่านเกณฑ์ที่วิเคราะห์โดยวิธีทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม (CTT) และวิธีทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ (IRT) กลุ่มตัวอย่างได้แก่นักศึกษามหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ จำนวน 1,048 คน จากข้อมูลทฤษฎี การดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์ความต่างคะแนนเฉลี่ยด้วยวิธีกลุ่มรู้ชุด ตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างโดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน สร้างเกณฑ์โดยหาค่า T ปกติ ตรวจสอบค่าพารามิเตอร์ความชันร่วม ค่า Threshold ของแต่ละข้อคำถาม ตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อคำถาม และเปรียบเทียบจำนวนข้อคำถามที่ผ่านเกณฑ์ที่วิเคราะห์โดย CTT และ IRT โดยใช้ t-test dependent ผลการวิจัยพบว่า 1) ผลการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้างของเครื่องมือวัดภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม และปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม พบว่าตัวแปร ทั้ง 62 ตัว มีความตรงเชิงโครงสร้าง 2) ผลการตรวจสอบอำนาจจำแนกของเครื่องมือที่พัฒนาขึ้น พบว่าเครื่องมือมีอำนาจจำแนก 3) ผลการสร้างเกณฑ์ T ปกติ พบว่า คะแนน T ปกติ จำแนกกลุ่มบุคคลเป็นกลุ่มได้ 4) ผลการตรวจสอบค่าพารามิเตอร์ ความชันร่วมและค่า Threshold ของการตอบ พบว่า ค่าพารามิเตอร์ความชันร่วมมีค่า $\beta_1 < \beta_2 < \beta_3 < \beta_4$ 5) ผลการตรวจสอบการทำหน้าที่ต่างกันของข้อคำถามในแต่ละตัวแปร พบว่า มีข้อคำถามที่มีความลำเอียงระหว่างกลุ่มย่อย และ 6) ผลการเปรียบเทียบจำนวนข้อที่ผ่านเกณฑ์ที่วิเคราะห์โดย CTT และ IRT พบว่า ข้อคำถามตัวแปร 27 ตัว มีจำนวนข้อคำถามเท่ากัน มีตัวแปร 33 ตัว ที่ข้อคำถามมีความแตกต่างอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าทฤษฎีการวัดทั้งสองทฤษฎีให้ผลการพัฒนาเครื่องมือวัดที่ใกล้เคียงกัน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม; ปัจจัยที่เป็นสาเหตุและผลภาวะผู้นำเชิงจริยธรรม; การพัฒนาเครื่องมือวัด; คุณภาพเครื่องมือวัด; วิธีการตามทฤษฎีการวัดดั้งเดิมและทฤษฎีการตอบสนองข้อสอบ

ABSTRACT

This research aimed to examine the construct validity of the ethical leadership and its causes and effects; examine the discriminatory power of scales; create T-normal criteria for measuring variables; check the slope parameters of each item, and the threshold values of selecting each item; examine the differential item functioning (DIF) of the items; and compare the number of validated items analyzed using Classical Testing Theory (CTT) and Item Response Theory (IRT) methods. The sample comprises 1,048 Thailand National Sports University (TNSU) students from secondary data. The research procedures consisted of comparing means analysis with known group technique, validating construct validity with confirmatory factor analysis, developing normalized T-scores, examining the joint slope parameters and their threshold values of each item, checking the different functions of each item, and comparing the number of validated items between CTT and IRT methods using the dependent t-test. The results were as follows: 1) The results of examining the construct validity of student ethical leadership and its causes and effects scales indicated that all 62 variables were validated. 2) The results of examining the discriminatory power of the developed scales showed that the scales had discriminatory power. 3) The results of creating normalized T criteria revealed that the normalized T-scores were able to classify individuals into differentiate groups. 4) The results of checking the slope parameters of each item, and the threshold value of each answer item pointed out that the common slope parameters and the threshold had β values distributed over a range of parameters, the Threshold values of each answer item were $\beta_1 < \beta_2 < \beta_3 < \beta_4$. 5) The results of examining the different functions of the items on each variable notified that there were items biased toward subgroup. 6) The results of comparing the number of valid test items analyzed using CTT and IRT methods verified that 27 variables had the same number of items, there were 33 variables with no statistically significant difference in item number, which indicated that both theories provide similar results for scales developing.

Keywords : Ethical Leadership; Cause and Effect Factors of Ethical Leadership; Scales Development; Item Quality; Classical Testing Theory (CTT) and Item Response Theory (IRT) Methods

Introduction

Ethical leadership is an issue that has been continuously discussed and given importance to from the past to the present. Various organizations have a variety of ethical problems in the organization. Those problems result in the need for continuous development and promotion of morality and ethics in organizations and society. This is especially important regarding the morality and ethics of executives or people who are leaders in various sectors. Lacking of ethics leading to corruption and follower untrustworthy (Phramaha Samack Atibhaddho et al., 2025). Leaders play a crucial role in promoting ethical conduct and decision-making in their organizations (Hassan et al., 2024). The problem of a lack of morality or a decline in the ethics of leaders is, therefore, something that is called for. International corruption indicators show that only 28 of the 180 countries decrease their corruption levels over the last twelve years which indicates the lack of countries justice and effective rule (Transparency International Secretariat, 2024). These phenomena show that various societies and organizations face problems with both leaders and personnel related to lack of adherence to or not prioritizing morality and ethics. This causes ethical problems where the standards of the meaning of 'good', 'bad', 'right', and 'wrong' have changed from the original (Panphet, 2022).

It is important to understand ethical leadership through measurement and evaluation based on CTT. This involves the elements study in order to understand ethical leadership, whose elements necessarily contribute to it, or its characteristics. The studies of measuring ethical leadership are significant as they create

understanding of ethical leadership by displaying ethical behavior (Andrich & Marais, 2019). The results of these studies give us an idea of the status quo of ethical leadership. What is more significant is to gain information for decision-making in development plan, and programs or activities to promote ethical leadership as well (Shakeel et al., 2024). Theoretically modeled and validated scales using statistical methods result in explaining or evaluating the measured characteristics that have been verified to be consistent with real conditions and has validity in the measurement tools (Trivedi, 2020).

There are many studies which focused on the development of ethical leadership measurement tools. Most research focuses on the components of ethical leadership, both in the form of quantitative and qualitative research. For quantitative research, most research focuses on component development using Factor Analysis, and check the quality of the tools developed using the process according to the CCT. The development of a social skill scales based on the concept of IRT combined with CTT examined the 20 items, checking content validity, verification of conditional validity, and reliability using CTT. The study checked the validity of the IRT by finding the joint slope parameter of the questions and the Threshold value of each answer item before checking the different functions of the questions, including creating normal criteria (normalized t-scores) for measurement scales (Samart et al., 2022). In addition, establishing normal criteria by finding normal T values is a step taken to standardized questions or assessment items that can be used to interpret scores obtained on a test or assessment. It informs the level of each person's characteristics, because interpreting measurement results from raw scores cannot provide complete meaning on its own (Phatthiyathani, 2019). Therefore, in developing measurement tools, it is necessary to create normal T criteria by using data obtained from groups, and using statistical methods to develop normal criteria.

In international context, the ethical leadership scales (ETL) were both based on CTT and IRT, and emphasized on administrators. Most of the research was not interested in the caparison between the scale developing based on CTT and IRT which provides information for understanding the theories relationship. Moreover, the sample for those researches were administrators, not the Physical Education students whose aim and need are to be leaders in the PE communities. Some researchers test the ETL measurement scale for Public Servant leaders using CFA based on CTT (Shakeel et al., 2024) while others might want to validate principals ETL using IRT and CTT (Sen & Gocen, 2021). These researches emphasized administrators ETL scale development and promoted trends in combining complementary methods from both classical test theory and modern test theory in validating instruments. However, the PE students, who are prospective leaders or administrators, need to be educated for their ETL to reduce misconduct, and transfer personal and social development to their future charges through PE activities (Opstoel, et al., 2020 ; Cardinal, 2023).

Previous research studied variables related to ethical leadership, its cause- and- effect factors. The research aimed to develop indicators and models of SEL at TNSU. The research tool in that study was a scale for measuring 21 ethical leadership components, and its 28 causes and 13 effects. The researcher developed a measuring instrument herself, and examined the quality of the instrument in terms of content validity by having three experts check the consistency between the questions or assessment items and the variable definitions. The developed tool was tested with a sample of 30 people and analyzed for consistent reliability within the Alpha Cronbach. The results revealed that the developed tool had content validity, and accuracy was at an acceptable level (Suangsuwan, 2022). However, that research developed the elements to explain ethical leadership and checking the quality of the instruments at the preliminary level, including checking the quality of validity and reliability according to the concept of CTT without examining the construct validity, or carrying out the instruments test based on IRT and criteria development. This did not provide complete ETS in terms of validity, and standardized measuring tools. Therefore, this secondary research utilized data from research on indicator development, and the cause-and-effect models of ethical

leadership among students at TNSU. This research aimed to develop SEL, and cause and effect of ethical leadership scales using the concepts of CTT and IRT. Additionally, the aim was to develop criteria for developing ethical leadership and its cause-and-effect factors for the benefit of obtaining a robust tool to measure ethical leadership characteristics and other related variables. Therefore, this study not only demonstrates the process of instrument development grounded in established theories, but also provides evidence of the interrelationships among these theories, reaffirming their robustness and continued relevance in item development.

Objectives

The research objectives are as follows.

1. To examine the construct validity of student ethical leadership and its causes and effects scales to measure at TNSU.
2. To examine the discriminatory power of scales.
3. To create normalized T criteria for measuring the variables.
4. To check the slope parameters of each item and the Threshold value of each answer item.
5. To examine the different functions of the questions or individual assessment items.
6. To compare the number of valid test items analyzed using CTT and IRT methods.

Literature Review

Scale Development Theories

The development of measurement tools is part of education and research methodology. In this research, the aim was to develop evaluation tools based on two main two theories: Classical Test Theory (CTT) and Item Response Theory (IRT). The important goal of theories is to develop tools to measure the characteristics which need to be measured. They have the same important processes and steps as research in general such as defining construct, planning and item developing, scale constructing, test scoring and norming, and test specificizing and implementing (Kanchanawasi, 2007 ; Irwing & Hughes, 2018). The theories aim to develop instruments with important qualities such as validity, reliability, etc.

CTT emphasizes checking the validity and reliability of questions or assessment items with the basic operation for developing measurement and evaluation tools, such as content validity analysis based on expert opinions, or checking internal consistency reliability that may change depending on the context and sample size, and uses advanced analytics including Factor Analysis to check construct validity. It is fundamentally a test-level theory and it based on the true score (T) which is expected value score deriving from the estimates observed score (X) many times, and the measurement errors for each time are the same for all examinees. The concept of tool development based on CTT is still widely used today (Demars, 2018). However, the development of conceptual tools still has disadvantages due to the limitations of the theory, i.e., that there is a preliminary agreement that the measurement error score that has a unique error, causes the analysis to determine the reliability of the test to be analyzed under one source of error at a time. That fact is inconsistent with the natural conditions of the measurement to increase accuracy and be more consistent with the actual situation (Kanchanwasi, 2007)

To enhance accuracy and better align with real-world conditions, some assessment specialists have developed new testing theories that address the initial weaknesses of traditional testing theories. These can be divided into two concepts: Generalizability Theory (G theory) and Item Response Theory (IRT). Both continue to emphasize the examination of the reliability and validity of measurement tools but relax some initial assumptions. Specifically, the measurement tools are understood to involve more than one source of error.

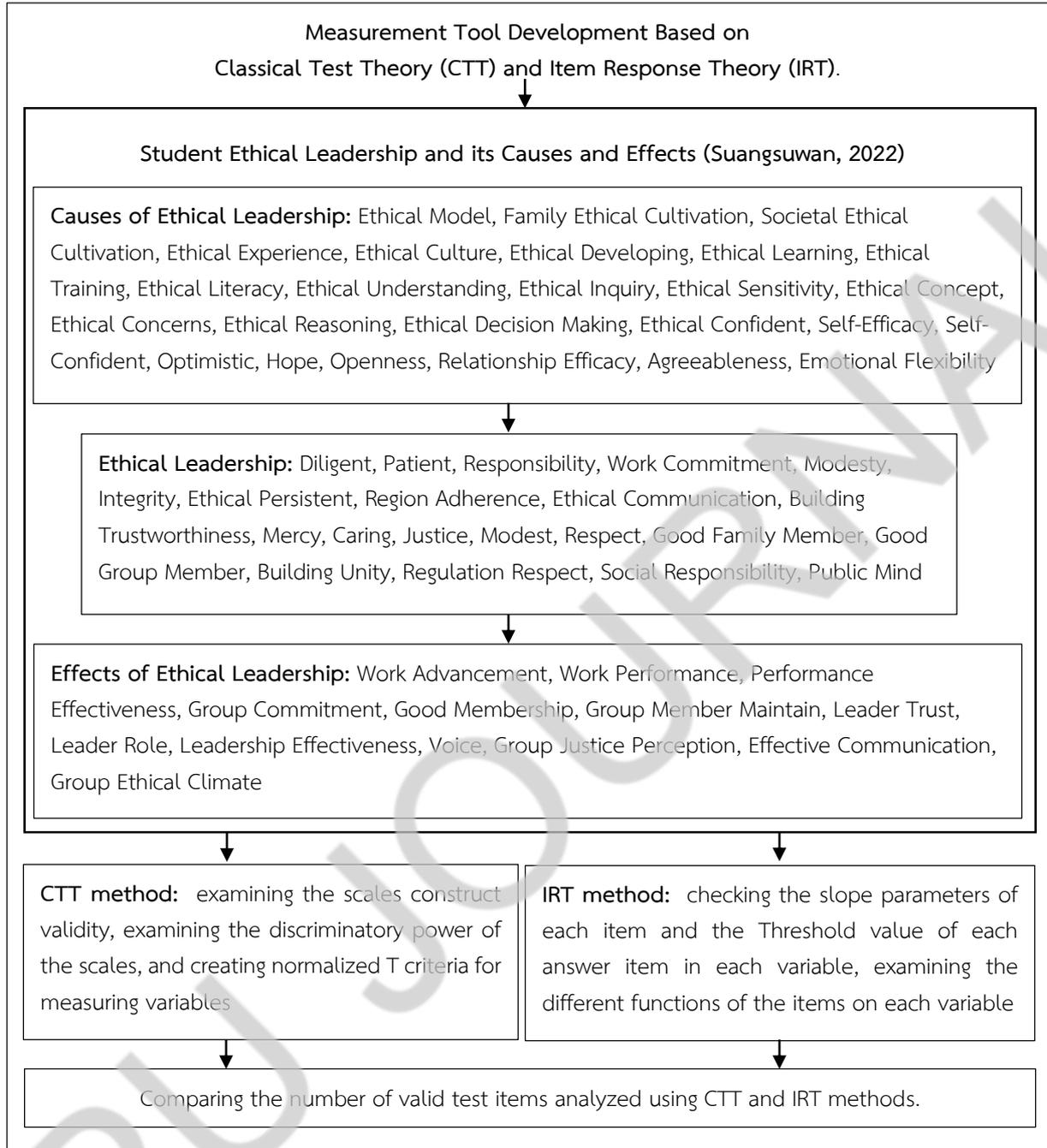

IRT focuses on examining the differential functioning of test items to explain the relationship between an individual's internal trait or ability and their test responses, represented by a mathematical function called the Item Characteristic Curve (ICC). This curve typically takes the shape of an S-curve. These functions illustrate the relationship between the probability of selecting a particular answer and the latent trait that influences the response behavior (Kanchanawasi, 2007). It provides precise information on item difficulty reliability across range of scale values, and provides the basis for short test with good reliability (Irwing & Hughes, 2018). It is an item-level theory rely on a latent trait or ability proficiency, symbolized θ , is posited to underlie the observed responses (Demars, 2018).

In brief, for scale development, CTT is easier to apply, and works well, but IRT offers greater precision, flexibility, and insight because CTT focuses on the overall test and assumes all items contribute equally, while IRT focuses on individual items and their difficulty and discrimination, allowing for more nuanced and precise ability estimates. However, measurement tools can be developed using different theories. To illustrate, the psychometric properties of a tool developed based on CTT depend on the group which the tool is applied to. Only one standard error value can be obtained for a whole group in the measurement tools developed using CTT. On the other hand, in IRT, item parameters are independent of the respondent group, and group characteristics are independent of the item sample. A unique standard error estimation is possible for each participant when IRT is used (Toraman & Korkmaz, 2023). IRT aims to enable more accurate measurement results by including general implications of actual scores and test quality according to various conditions, including a description of respondent behavior. Therefore, item analysis based on IRT report the slope parameters of each item to indicate how well an item differentiates with different latent trait levels, and the Threshold value (β) which is the parameter reflects the respondent with given trait has an equal probability of endorsing of each answer item. However, two theories affect the analysis of tool quality because each theory has different basic assumptions (Kanchanawasi, 2007)

Conceptual Framework

According to the research objectives and literature review, the research framework was presented in Figure 1 which showed that the scales for measuring 21 ethical leadership components, and its 28 causes and 13 effects were developed and tested qualities based on CTT and IRT methods. Finally, the items of each variable derived from CTT and IRT methods were compared to investigate their differences.

Figure 1 Research Framework

An example of variables explanation in this study based on primary research (Suangsuwan, 2022) were presented in Table 1.

Table 1 Example of Variables Explanation

No.	Ethical Leadership Variables (Variables Explanation)
1.	Diligent (Persistent effort; consistent and focused work; overcoming obstacles mindfully)
2.	Patient (Tolerance of delays and discomfort; emotional maturity; calm under pressure)
3.	Responsibility (Commitment to duties; accountable performance; perseverance despite challenges)
4.	Work Commitment (Commitment to duties; accountable performance; perseverance challenges)
5.	Modesty (Mindful spending; self-discipline in consumption; modest lifestyle)
6.	Integrity (Integrity in action; keeping promises; consistency between words and deeds)
7.	Ethical Persistent (Adherence to ethics; standing firm in righteousness; moral self-identity)
8.	Region Adherence (Faith-based conduct; practicing moral teachings; spiritual discipline and control)
9.	Ethical Communication (Constructive messaging with mutual understanding; transparent and ethical exchanges)
10.	Building Trustworthiness (Reliable behavior; emotional consistency; inspiring confidence in others)
11.	Mercy (Loving kindness; supportive attitude; seeing the good in others)
12.	Caring (Empathy and support; joyful cooperation; nurturing others' growth)
13.	Justice (Impartiality in actions; equal treatment; consistent ethical judgment)
14.	Modest (Respectful demeanor; polite language and conduct; dignified interactions)
15.	Respect (Valuing others' opinions; polite acceptance; treating everyone with dignity)
16.	Good Family Member (Supportive family role; avoiding harm; fundamental ethical practice)
17.	Good Group Member (Shared responsibility; collective goals; contribution to team success)
18.	Building Unity (Cooperation and cohesion; shared success; harmony over division)
19.	Regulation Respect (Abiding by laws; ethical compliance; principled civic behavior)
20.	Social Responsibility (Community-mindedness; responsible citizenship; acting for the common good)
21.	Public mind (Selfless service; helping without reward; joyful acts for public benefit)

Research Methodology

Population and Sample

This secondary research used data from research on a development of indicators. The cause-effect model of ethical leadership of students at TNSU (Suangsuwan, 2022). The target population for this research is approximately 13,000 students who enrolled as TNSU student in Academic Year 2022 from 17 campuses. A sample was year 1-4 students of TNSU for Academic Year 2022 from the following three faculties: Faculty of Science and Sports, Faculty of Liberal Arts, and Faculty of Education from 17 campuses. The, random sampling method which is suitable for data with larger populations, and able to reduce sampling bias was utilized for that data collection.

Sample were 1,048 students from all TNSU campuses had replied entire the online form. The response rate was 8.06%. The proportion of student number from all campuses were 0.1% to 25.0%. As this research was not aimed to study the scale development for each campus. Hence, the differentiate sample size from the campuses were not related to this research analysis result.

Research Instrument

This secondary research focuses on 62 variables with totaling 211 items, that were used as a foundation of this scale development. In terms of content, the variables of interest in this research are in accordance with Prior study framework (Suangsuwan, 2022). The variables consist of three main components: ethical leadership with 21 variables; ethical leadership causes factor with 28 variables; and ethical leadership effects factor with 13 variables. The research tools were five Likert scales ranging from at least to the most. The validity testing showed that IOC values were greater than 0.5, reliability analysis with alpha Cronbach were 0.70-0.96. Only two variables showed high IOC with mediocre reliabilities (0.60 and 0.65).

Data Collection

Data utilized in this research deriving from ethical leadership and its causes and effects databased (Suangsuwan, 2022) for effective usage, access large data set, and broader understanding of a scale development topic. The timeframe for data collection was May to July, 2022. In that data collection, the five Likert scales had been transformed into google form and applied it for data collection. Its link had been sent to the Assistant to the Vice President for Student and Special Affairs who had been assigned by the vice president as a coordinator in that research. Then, the coordinators passed the questionnaire links and related documents to all students on their campus who were then able to respond. Researcher had been considering and tried to avoid low response rate by sending reminder or follow up messages, making participation easy such as form using via mobile or laptop format, contacting trusted people to deliver research tool, assuring confidentiality, explaining how the data will be used and how the research benefits to students at TNSU. Moreover, controlling response bias of prior research by analysis sample data indicated that the response sample varied in age, faculty, gender, region, and year class. Although this research was based on secondary data, it was still processed to ensure that it was conducted under ethical concerns. The research ethics code number deriving from research ethics committee at TNSU was TNSU-EDU 001/2566.

Data Analysis

This research was interested in studying the development of instruments using CTT and IRT methods to provide information for further scale development. Therefore, this research involved more steps than the instruments development in each method. Seven main research steps were summarized in Table 2.

In Table 2, research analysis procedures were as follows.

1. Basic data analysis. Analyzed 1,048 samples to describe the sample characteristics using frequency and percentage. The data were creating a data log file, recording, preparing a file using statistics including frequency percentages, and all 62 variables were analyzed with means and standard deviation.

Table 2 Analysis Process, Number of Samples, Statistics, and the Obtained Result

Analysis Process	Sample Number	Statistics	Obtained Result
1. Preliminary analysis	Sample with 1,048 students	Frequency, Percentage, Means, Standard deviation	-Characteristics of sample
2. Checking construct validity	random group of 107 students	Developing measurements model with CFA	- Results of the 62 variables scales validit

Table 2 (Continued)

Analysis Process	Sample Number	Statistics	Obtained Result
3. Verifying the discriminant power of scales	15 students with the lowest score rank and 15 students with the highest score rank	Comparing the means between the group of students with highest-scoring and lowest-scoring by t-test independent	- Results of the discriminant power of each item, and each of 62 variables
4. Developing of normal criteria for each variable measurement	All sample with 1,048 students	- Developing normal criteria using T-score normalization.	-Criteria for interpreting scores from 62 variable measurement scales
5. Checking the common slope parameters of each item	All sample with 1,048 students	- Analyzing the common slope and Threshold value of each item using Graded-Response Model analyzed with MULTILOG	- Items with reliability and discriminant power of 62 variables measurement scales
6. Checking the different function item	All sample with 1,048 students	-Analyzing and examining the different functions of the item using the SIBTEST program	- Item bias that should be concerned or eliminated
7. Comparison of validated item number deriving from CCT and IRT methods	All sample with 1,048 students	-Comparing the means of validated item number deriving from CCT and IRT methods through t-test dependent	-Information for using measurement of 62 variable scales for student evaluation

2. Construct validity of the 62 variable scales were validated based on CTT methods. 107 students from 1,048 were randomly selected through SPSS. According to Hair et al. (1998), there is no exactly rule for identifying sample size for SEM analysis. The most common SEM estimation procedure is maximum likelihood estimation (MLE). Hair et al. (2019) suggested the minimum sample size for a measurement model be at least 100 observations, and an oversize of sample is impractical and can cause the measurement model to be overfitted. Hence, this research randomly selected about 100 cases to validate measurement model. This analysis step included checks instrument quality regarding construct validity through Confirmatory Factor Analysis (CFA) with SEM, and uses χ^2 and the index to measure the harmony of the model, adjust model assumptions to be consistent with empirical data, and reports model validated results.

3. Verification of the scales discriminatory power. For this stage, the researchers used the Jung Teh Fan's principle of selecting a sample of 27% to analyze the discriminatory power. 284 random sample was obtained, sorted by the scores of those who scored on each variable from the highest to the least, creating a variable for the group of high and low scorers. A value of Low group and high group was assigned to 30 respondents on each variable (15 people for high/low score groups), then each variable discriminatory power was analyzed by means difference testing through independent t-test.

4. Creation of normal criteria for each variable scales. Scores for each variable were analyzed using the Z test, creating a T-score norm by converting raw scores into T-score, setting normal criteria, and determining how to interpret normal scores. 1,048 sample were utilized as subject analysis through SPSS. The criteria for interpreting scores from 62 variable measurement scales were presented, and used for categorizing students into three groups: students with high, mediocre and low level of each 62 variables.

5. Checking each item slope parameters. Each item Threshold value was analyzed based on the IRT. The analysis of the common item slope parameter and the Threshold value of each item (Category threshold parameter) utilized the Graded-Response Model (GRM) method in MULTILOG program.

6. Examining the different item functions. All scales of 62 variables were analyzed by examining the different functions of the questions (Differential Item Functioning) with the SIBTEST program.

7. Comparison of the number of calibrated items from development methods of the two theories. The number of items passed the test quality criteria of each theory were compared using t-test dependent, and analyzed the effect size (d) for paired sample t-test using Cohen'D formula ($d = t / \sqrt{N}$).

Results and Discussion

The analysis result showed that most sample were male (68.45%). Regarding academic year, 281 students (26.81%), 194 students (18.51%), 251 students (23.95%), and 322 students (30.73%) were in the fourth year to first year, respectively. In terms of faculty affiliation, 360 students (34.35%) were enrolled in the Faculty of Sports Science, 109 students (10.40%) in the Faculty of Liberal Arts, and 579 students (55.25%) in the Faculty of Education. An analysis of 62 variables found that the mean scores for each variable were at a 'moderate' to 'high' level. All variables were used in developing the measurement tool ($\bar{X} = 3.88$ to 4.15, s.d. = 0.63-1.04). The minimum value ranged from 1.00 to 2.00, while the maximum value was 5.00, with a range from 3.25 to 4.00. The six objectives analysis results and their discuss were as follows.

1. The results of examining the construct validity of SEL and its causes and effects scales at TNSU indicated that all 62 variables were validated, the concordance index values of all models are not statistically significant. The consistency index values of all models were not statistically significant. The value of $\chi^2 = 0.01$ to 7.98, $df = 1$ to 4, P-value = 0.12 to 0.99, GFI = 0.98 to 1.00, AGFI = 0.89-1.00, and RMR = 0.00 to 0.08. This is due to the development of measurement tools in the primary research followed the criteria and methods for developing tools by defining variables, verification by experts, and checking for reliability with the Alpha coefficient. This also means that developed tools based on the basic CTT method are valid (e.g., checking for validity, and reliability). This result is consistent with Wiratchai (1999) who suggested that Factor Analysis and Confirmatory Factor Analysis are methods that help researchers create components from many variables, grouped together into a single component. If the model is valid, it shows that the scale is validated,

2. The results of examining the discriminatory power of the developed scales showed that the 62 variables scales had discriminatory power. It was found that the mean scores of the group with high scores and the group with low scores of each 62 variables are different. The t values for each item are $<1-31.00$, $df = 14$ to 28. Comparing the average values for each variable reveals that the t value is <1 to 424.281, $df = 14-28$, indicating that all 62 developed measuring instruments have discriminant power. In terms of the discriminatory power, the verification results are at a level that passes the specified criteria, indicating that the scale has a construct validity. These are in lines with Singhasiri et al. (2021) who presented the discriminatory power of the scales deriving from dividing the respondents into high groups and low groups, then finding the value of the t-test. If the means scores are different, it shows that the scales have the power to classify groups. That is, the measurement results can tell that those with high total scores indicate high levels of the trait, while those with low total scores indicate low levels of the trait.

3. The results of creating normalized T criteria for measuring the variables revealed that the normalized T-scores for all variables were able to be classified into differentiate groups. It was found that the scores are in the raw score = 2 to 20 points. The normal T score = 2.25 to 65.24 in measuring the characteristics that are intended to be measured. The low measurement score group, which is a group with a T score < 35 , had a T value = 2.25 to 34.98. The moderate measurement score group, which is a group

with a T score ≥ 35 to 50, had a T value ranging from 35.06 to 49.99. The group with a high measurement score, which is the group with a T score ≥ 50 , had a T value = 50.03 to 67.23. The results of creating the normal criteria for the measurement show that the developed normal criteria could be used to classify groups of people because the sample group used in developing the criteria was large enough. This made the distribution of scores similar to a normal curve. The criteria can be used to group people according to the variables or tools you want to measure, and makes the scores interpretation clear and able to compare individual characteristics. These findings are consistent with Pradujprom et al. (2021) that the normal criterion (Norm) is an important of standardized tests used for interpreting scores, and the level of characteristics of each person. Interpreting measurement scores from a scale or raw score does not provide complete meaning in itself. It must be considered together with related things such as the number of questions, time of measurement, precision, accuracy, and standard deviation to comparing each person's raw scores or to compare between various abilities. They are in lines with Phatthiyani (2019) who indicated that raw scores cannot provide any information to determine what the measurement results reflect. Therefore, creating T score that will help interpret the results obtained from the measurement will yield information that is consistent with the measurement purpose, and is in a condition that can be useful information.

4. The results of checking the slope parameters of each item, and the Threshold value of each answer item in each variable pointed out that the common slope parameters and the Threshold had β values distributed over a parameters range, the Threshold values of each item are $\beta_1 < \beta_2 < \beta_3 < \beta_4$. It showed that the β values spread across the range of θ , The common slope parameter of the questions or individual assessment items = 2.17 to 6.86, and the Threshold value of each answer item had a value of $\beta_1 < \beta_2 < \beta_3 < \beta_4$, with the value of $\beta_1 = -6.17$ to -2.89 , $\beta_2 = -2.99$ to -2.13 , $\beta_3 = -1.17$ to -0.48 , and $\beta_4 = 0.22$ to 0.99 . It was also found that every question had the same answer selection curve, that is, people with high θ values had a probability value of selecting response Items 4 and 5 higher than response Items 1, 2, and 3. It indicates that the scales have the power to discriminate through the criteria set according to the concept of IRT. These results are in lines with Samart et al. (2022) who indicated that the scales can appropriate measure the trait if it was found that the β value spreads over the range of the joint slope parameters of the questions, and the Threshold values of each answer item are $\beta_1 < \beta_2 < \beta_3 < \beta_4$.

5. The results of examining the different functions of the questions or individual assessment items on each variable notified that there were items biased toward subgroup. It is found that some items are bias in favor of the reference group and focal group when analyzing the questions different functions for respondents of different genders, faculties, years, and regions. The bias items are presented in Table 3.

Table 3 Number of Items in Which Test Function Was Detected Using IRT Method

Classification Variable (Total bias)	List of bias items (Item number of bias items)		
	Ethical leadership	Cause of ethical leadership Factor	Effect of ethical leadership Factor
Gender (11 items)	(3 items)	(7 items)	(1 item)
Female	14	80, 81, 82, 85, 89, 98, 143, 151	-
Male	34, 39	157	177
Faculty (18 items)	(7 items)	(10 items)	(1 item)

Table 3 (Continued)

Classification Variable (Total bias)	List of bias items (Item number of bias items)		
	Ethical leadership	Cause of ethical leadership Factor	Effect of ethical leadership Factor
F. of Education	10, 26, 52, 54, 57	62, 64, 66, 72, 75, 103, 115, 120	205
Not F. of Education	33, 58	93, 97	-
Year of Study (16 items)	(5 items)	(11 items)	(1 item)
Higher Year (3st & 4st)	34, 37	69, 90, 104, 114, 130, 143, 145	205
Lower Year (1st & 2nd)	9,18, 20	75, 122, 152, 153	-
Region (7 items)	(4 items)	(2 items)	(1 item)
Central	37, 42, 54	155	177
Not Central	23	87	-

In Table 3, the results of examining the 211 different functions questions showed that the different functions of the exams were classified according to gender, faculty, academic year level, and region. There are 11, 18, 16, and 7 items with gender, faculty, academic year level, and region bias, respectively. The result showed that some scales should be concerned for applying to measure ETS and its causes and effects at TNSU. These results were consistent with Mostert et al. (2024) who suggested that the bias items should be improved or excluded from use in developing tools because it may cause unfairness. If most of the questions had no difference in function between the subgroups in the sample, the questions could be appropriately used to measure students in various groups. The analysis results as an example aligned to objectives 1-5 were shown in Figure 2.

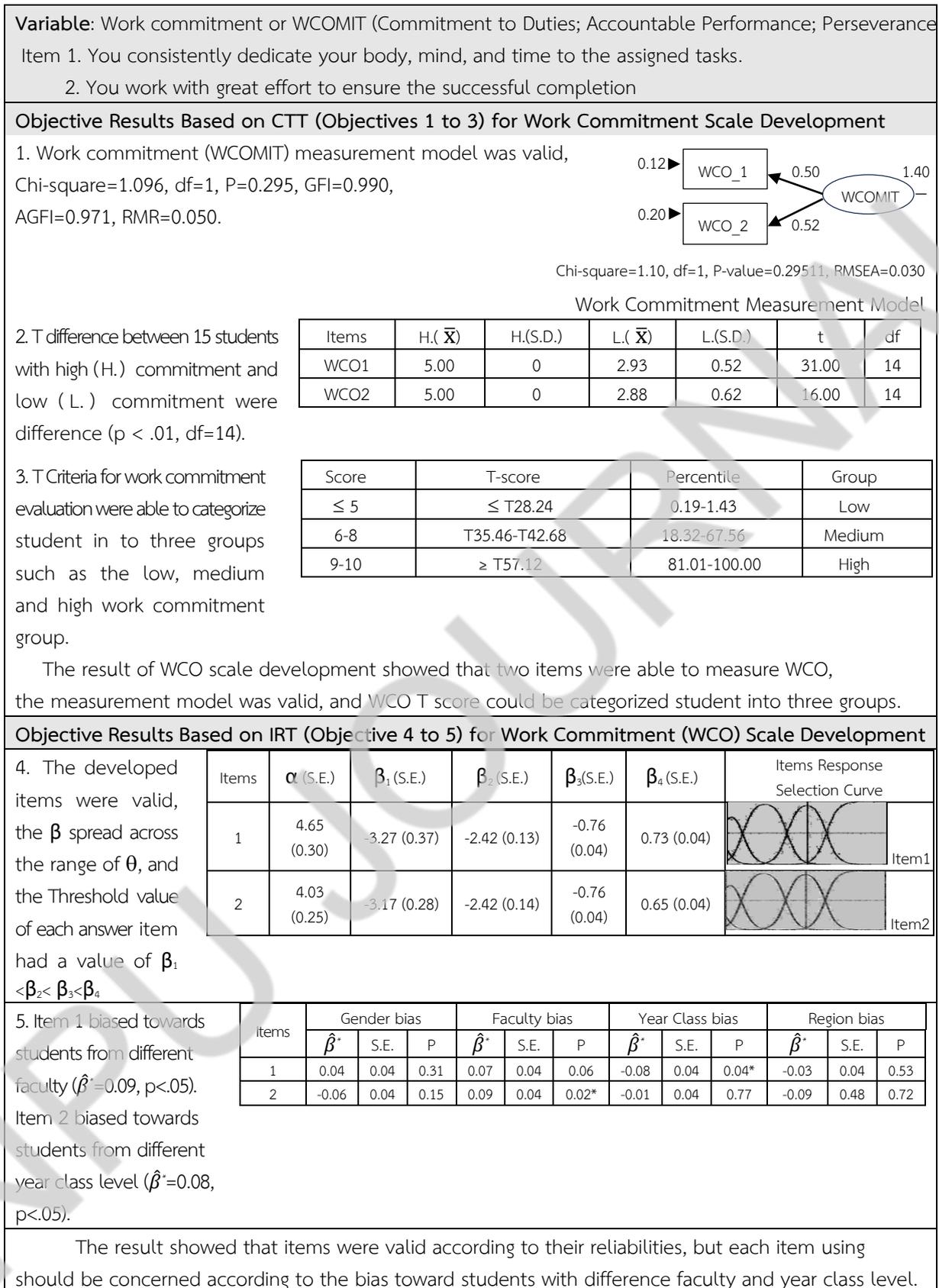

Figure 2 Example of Scale Analysis Result: Work Commitment Scale Analysis

6. The results of comparing the number of valid test items analyzed using CTT and IRT methods verified that 27 variables had the same number of items, there were 33 variables with no statistically-significantly of item number difference. The numbers of each item validated by CTT and ITR and their comparative were presented in Table 4.

Table 4 Number of Items Validated by CTT and ITR, and Items Comparisons

Components/Variables		Measurement Theory				Number of Items Comparisons			
		CTT		IRT		t	df	p	d
		No. item	$\bar{x}$ (S.D.)	No. item	$\bar{x}$ (S.D.)				
Ethical Leadership									
1.	Diligent	2	1.00 (0)	2	1.00 (0)	Unable to compare			
2.	Patient	3	1.00 (0)	3	1.00 (0)	Unable to compare			
3.	Responsibility	3	1.00 (0)	3	1.00 (0)	Unable to compare			
4.	Work Commitment	2	1.00 (0)	0	1.00 (0)	Unable to compare**			
5.	Modesty	3	1.00 (0)	3	1.00 (0)	Unable to compare			
6.	Integrity	3	1.00 (0)	2	0.67 (.58)	1.00	2	0.42	0.50
7.	Ethical Persistent	3	1.00 (0)	2	0.67 (.58)	1.00	2	0.42	0.50
8.	Region Adherence	3	1.00 (0)	2	0.67 (.58)	1.00	2	0.42	0.50
9.	Ethical Communication	3	1.00 (0)	2	0.67 (.58)	1.00	2	0.42	0.50
10.	Building Trustworthiness	3	1.00 (0)	2	0.67 (.58)	1.00	2	0.42	0.50
11.	Mercy	2	1.00 (0)	2	1.00 (0)	Unable to compare			
12.	Caring	3	1.00 (0)	2	0.67 (.58)	1.00	2	0.42	0.50
13.	Justice	2	1.00 (0)	1	0.67 (.58)	1.00	1	0.50	1.00
14.	Modest	3	1.00 (0)	2	0.67 (.58)	1.00	2	0.42	0.50
15.	Respect	3	1.00 (0)	2	0.67 (.58)	1.00	2	0.42	0.50
16.	Good Family Member	3	1.00 (0)	2	0.67 (.58)	1.00	2	0.42	0.50
17.	Good Group Member	2	1.00 (0)	2	1.00 (0)	Unable to compare			
18.	Building Unity	4	1.00 (0)	4	1.00 (0)	Unable to compare			
19.	Regulation Respect	4	1.00 (0)	2	0.50 (.58)	1.73	3	0.18	0.58
20.	Social Responsibility	3	1.00 (0)	2	0.67 (.58)	1.00	2	0.42	0.50
21.	Public mind	3	1.00 (0)	2	0.67 (.58)	1.00	2	0.42	0.50
Cause of Ethical Leadership									
1.	Ethical Model	4	1.00 (0)	3	0.75 (.50)	1.00	3	0.39	0.33
2.	Family Ethical Cultivation	4	1.00 (0)	3	0.75 (.50)	1.00	3	0.39	0.33
3.	Societal Ethical Cultivation	4	1.00 (0)	2	0.50 (.58)	1.73	3	0.18	0.33
4.	Ethical Experience	3	1.00 (0)	2	0.67 (.58)	1.00	2	0.42	0.58

Table 4 (Continued)

Components/Variables		Measurement Theory				Number of Items Comparisons			
		CTT		IRT		t	df	p	d
		No. item	$\bar{x}$ (S.D.)	No. item	$\bar{x}$ (S.D.)				
5.	Ethical Culture	4	1.00 (0)	4	1.00 (0)	Unable to compare			
6.	Ethical Developing	3	1.00 (0)	0	0 (0)	Unable to compare*			
7.	Ethical Learning	4	1.00 (0)	2	0.50 (.58)	1.73	3	0.18	0.58
8.	Ethical Training	3	1.00 (0)	1	0.33 (.58)	2.00	2	0.18	1.00
9.	Ethical Literacy	4	1.00 (0)	3	0.75 (.50)	1.00	3	0.39	0.33
10.	Ethical Understanding	4	1.00 (0)	2	0.50 (.58)	1.73	3	0.18	0.58
11.	Ethical Inquiry	4	1.00 (0)	4	1.00 (0)	Unable to compare			
12.	Ethical Sensitivity	4	1.00 (0)	2	0.50 (.58)	1.73	3	0.18	0.58
13.	Ethical Concept	4	1.00 (0)	4	1.00 (0)	Unable to compare			
14.	Ethical Concerns	4	1.00 (0)	3	0.75 (.50)	1.00	3	0.39	0.33
15.	Ethical Reasoning	4	1.00 (0)	3	0.75 (.50)	1.00	3	0.39	0.33
16.	Ethical Decision Making	4	1.00 (0)	2	0.50 (.58)	1.73	3	0.18	0.58
17.	Ethical Confident	4	1.00 (0)	4	1.00 (0)	Unable to compare			
18.	Self-Efficacy	4	1.00 (0)	3	0.75 (.50)	1.00	3	0.39	0.33
19.	Self-Confident	4	1.00 (0)	4	1.00 (0)	Unable to compare			
20.	Optimistic	4	1.00 (0)	4	1.00 (0)	Unable to compare			
21.	Hope	4	1.00 (0)	4	1.00 (0)	Unable to compare			
22.	Openness	3	1.00 (0)	1	0.33 (.58)	2.00	2	0.18	1.00
23.	Relationship Efficacy	3	1.00 (0)	3	1.00 (0)	Unable to compare			
24.	Agreeableness	3	1.00 (0)	2	0.67 (.58)	1.00	2	0.42	0.50
25.	Emotional Flexibility	4	1.00 (0)	1	0.25 (.50)	3.00	3	0.06	1.00
26.	Performance Commitment	3	1.00 (0)	2	0.67 (.58)	1.00	2	0.42	0.50
27.	Self-Regulation	3	1.00 (0)	3	1.00 (0)	Unable to compare			
28.	Working Standard Setting	3	1.00 (0)	3	1.00 (0)	Unable to compare			
Effect of Ethical Leadership									
1.	Work Advancement	3	1.00 (0)	3	1.00 (0)	Unable to compare			
2.	Work Performance	3	1.00 (0)	2	0.67 (.58)	1.00	2	0.42	0.50
3.	Performance Effectiveness	4	1.00 (0)	4	1.00 (0)	Unable to compare			

Table 4 (Continued)

Components/Variables		Measurement Theory				Number of Items Comparisons			
		CTT		IRT		t	df	p	d
		No. item	$\bar{x}$ (S.D.)	No. item	$\bar{x}$ (S.D.)				
4.	Group Commitment	4	1.00 (0)	3	0.75 (.50)	1.00	3	0.39	0.33
5.	Good Membership	4	1.00 (0)	4	1.00 (0)	Unable to compare			
6.	Group Member Maintain	4	1.00 (0)	4	1.00 (0)	Unable to compare			
7.	Leader Trust	4	1.00 (0)	4	1.00 (0)	Unable to compare			
8.	Leader Role	4	1.00 (0)	4	1.00 (0)	Unable to compare			
9.	Leadership Effectiveness	4	1.00 (0)	4	1.00 (0)	Unable to compare			
10.	Voice	4	1.00 (0)	4	1.00 (0)	Unable to compare			
11.	Group Justice Perception	3	1.00 (0)	2	0.68 (.58)	1.00	2	0.42	0.50
12.	Effective Communication	3	1.00 (0)	3	1.00 (0)	Unable to compare			
13.	Group Ethical Climate	3	1.00 (0)	3	1.00 (0)	Unable to compare			

Note: 1. "Unable to compare" means that t value was not able to be analyzed due to the same number of items or the same two means with their zero-standard deviation.

2. * The number of items or the two means with zero-standard deviation is obviously different without the needs of t-test analysis.

In Table 4, The items of 62 variables are ranging from 2-3. The numbers of item passing the CTT criteria are 2-3 whereas the numbers of item passing the IRT criteria are 0-4. The results of comparing the number of items passing the criteria of CTT and IRT methods indicated that some variables are the same number of questions. Even some variables with different number of questions, p value of t indicate no statistical difference ($\bar{x} = .25$ to $.75$, S.D. = $.50$ to $.58$, $t = 1.00$ to 2.00 , $p > .05$). In detail, there are seven variables in which the mean number of questions are not significantly different. In other words, most of the questions in the variables obtained from the development of the instrument using CTT and IRT has a number of items that are not statistically-significantly different. There are only two variables that are clearly different according to t-test. However, the effect sizes of t paired differences are moderate to high (d were ranging from 0.33 to 1.00), only four variables had high effect sized ($d > .80$). This indicated that these four variables, justice, ethical training, openness, and emotional flexibility should be of more concerned for scales development and application. The scales development with differences results can happen because of many reasons which are in lines with Kanchanawasi (2007) who indicated that the main concepts of two methods are similar since IRT is an additional part from CTT. Therefore, some of the results of the analysis are different, especially the analysis of test bias according to IRT that causes the number of questions on each variable to be adjusted or eliminated because they are biased toward a particular group of respondents. Testing theory comes from the fields of education and psychology which are interested in the elements that affect measurement in various situations in order to propose measures to solve or reduce problems of measurement. However, these two theories are significant for tools development like Coulacoglou & Saklofske (2018) presented that the main aim of studying testing theory is to use it as a source of knowledge for understanding the measurement model, developing tools and items It is based on

basic agreement tool development, results analysis, and application of the knowledge and understanding to help evaluators to create and develop quality tests, and be able to accurately interpret measurement results so that the findings can be used as information for appropriate decision-making.

Conclusion

The research aimed at examining the validation and comparison of variables using both CTT and IRT produced several key findings. The results were the following.

1. The results of examining the construct validity of SEL and its causes and effects scales at TNSU indicated that all 62 variables were successfully validated.

2. The results of examining the discriminatory power of the developed scales showed that the 62 variables scales had a discriminatory power.

3. The results of creating normalized T criteria for variables measuring revealed that the normalized T-scores allowed for the classification of sample characteristics into three distinct group scores.

4. The results of checking the slope parameters of each item, and the Threshold value of each answer item pointed out that the joint slope parameters and threshold values of the 211 items revealed a wide range of values, and the threshold values indicating variability in the response patterns across items.

5. The results of examining the different functions of the questions or individual assessment items on each variable notified that those certain items showed bias toward specific subgroups based on the sample background.

6. The results of comparing the number of valid test items analyzed using CTT and IRT methods verified that 27 out of 62 variables showed no significant difference in the number of items, while 33 variables showed no statistically significant difference in the average number of scales, with only two variables displaying a distinct difference. According to the effect size value, only four variables, as justice, ethical training, openness, and emotional flexibility had high mean difference ($d=1.00$). These results suggest that both CTT and IRT provide valuable similar results for scales development; IRT offers more detailed analysis of item properties, while CTT provides straightforward assessment of overall scale performance.

Contribution

This research contributes to the understanding of how both Classical Test Theory (CTT) and Item Response Theory (IRT) can be applied to validate and compare measurement scales. The study provides evidence of the reliability and discriminatory power of scales across 62 validated variables, offering insights into the effective classification of sample characteristics using normalized T-scores. By analyzing the joint slope parameters and threshold values of 211 items, the research uncovers the variability in response patterns and identifies potential biases in item responses based on the sample background. The comparison of CTT and IRT methods highlights the strengths of each approach, revealing that while both theories yield comparable results in terms of the number of items and scales, IRT offers a more in-depth analysis of individual item characteristics. This contribution enhances the understanding of scale development and validation, emphasizing the utility of both CTT and IRT in different contexts and offering a foundation for future research on improving measurement accuracy in educational assessments.

Suggestions

1. Suggestions for improving educational policy. A purpose of this research was to develop scales for evaluating the student characteristics in order to improve personnel development. The developed scales from this study were able to be applied to measuring SEL and its causes and effects. TNSU administrators

and staff might use the measurement results as an evaluation database, and set the program for developing SEL based on analysis results. They also can be used to develop students in terms of the success of student development. In addition, the results in the scales development based on the concept of IRT showed that some items of the 62 scales were biased toward gender, academic year, faculty, and region of the educational institution. This shows that responses to the same question item may have different scores if variables that cause bias are taken into account. Therefore, in developing other measurement and evaluation tools, we need to consider many issues for tools application and their accurate assessment results as and consistent with the respondent's condition as possible, especially in evaluation measures or in research that collects data with different subgroups.

2. Suggestions for further research. This research focuses on the development of measurement tools using secondary data. It does not focus on the information obtained from the measurement. According to prior research, there were low response rates and different percentages for each campus though online response. These issues should be of concern for further data collection. In using information from measurements for further research, the items that passed the quality criteria from this research can be used in other research, such as a model for measuring the components of ethical leadership, or components of factors that are causes and effect factors of ethical leadership. The variables score in the analysis may be a calculation of each respondent's score based on the concepts of CTT and IRT, along with comparing differences in the models. The tools can be developed as a standard measurement, and examine the tools in various aspects based on other concepts of CTT, such as examining the relationship between the developed tools and standard tool. It is possible to study the developed model from the two concepts, and compare model differences. The developed model was also checked to see if there were differences between the sample groups that differed in gender, year class, faculty, and region of the campus using multiple group strategy. The further research is able to use the concept of CTT or/and IRT for scale development, and examined the scale development result to approve them, as well as to provide suggestions for developing tools to gain accurate research results. According to IRT, some items with bias such as justice, ethical training, and ethical development causes different outcomes between CTT and IRT. The causes of these bias items should be studied. Moreover, the scale development based on IRT should be recommended for the item development for more precise student measurement.

Limitations

First, the research focused on a secondary specific sample, which may limit the generalizability of the findings to other populations. Hence, ensuring the data is up-to-date, it is appropriate to collect new research data using a newly developed instrument, which has been revised based on the results of item-level analysis using IRT. Second, it is based on secondary data which utilized random sampling via online collection which is hard to control the response rate. This may cause result bias, the further study might minimize them and suggests proper ways for online, on site, mail, or other data collection methods for conducting research. Third, the use of variables and items may not fully represent the complexity and diversity of all possible measurement scales. Research with a broader range of variables and items could offer a more comprehensive understanding for SEL and its causes and effects. Fourth, the study only examined one aspect of measurement theory, and future research could explore other models or incorporate longitudinal data to assess the stability and validity of the scales over time. Fifth, the analysis may have been influenced by specific software (e.g., Multilog and SIBTEST), which could introduce limitations related to the software's algorithmic assumptions or the result interpretation based on the chosen models. Lastly, this research is not aimed to explain the cause of item bias. Further research might aim to identify

the causes of item bias, and replace, remove, or revise the bias item, and check it through interview of experts, lecturers or students to provide the information for item bias elimination.

References

- Andrich, D. & Marais, I. (2019). *A Course in Rasch Measurement Theory: Measuring in the Education, Social and Health Science*. Springer Nature Singapore.
- Demars, C. E. (2018). Classical Test Theory and Item Response Theory in Irwing, P., Booth, T. & Hughes, D. J. (Eds.), *The Wiley handbook of psychometric testing* (pp. 48-73). John Wiley & Sons.
- Cardinal, B. J. (2023). Sexual Misconduct and Violence in Physical Activity and Sport Settings. *JOPERD: The Journal of Physical Education, Recreation & Dance*, 94(5), 64. <https://doi-org.ejournal.mahidol.ac.th/10.1080/07303084.2023.2185000>
- Coulacoglou, C. & Saklofske, D. H. (2018). *Psychometrics and Psychological Assessment*. London: Academic Press.
- Hair, J. T., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (1998). *Multivariate Data Analysis* (5th ed.). Prentice-Hall.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Hampshire, Cengage Learning EMEA.
- Hassan, S. S., Kaur, N., George, A. J., Singh, S. & David. R. (2024). Role of ethical leadership in corporate governance: A systematic review. *IUP Journal of Corporate Governance*, 23(1), 51-71. https://www.researchgate.net/publication/379155280_Role_of_Ethical_Leadership_in_Corporate_Governance_A_Systematic_Review
- Irwing, P. & Hughes, D. J. (2018). Test development in Irwing, P., Booth, T. & Hughes, D. J. (Eds.), *The Wiley handbook of psychometric testing* (pp. 1-47). John Wiley & Sons. <https://doi-org/10.1002/9781118489772>
- Kanchanawasi, S. (2007). *New Testing Theory* (3rd ed). Faculty of Education, Chulalongkorn University.
- Mostert, K., de Beer, L. & de Beer, R. (2024). Invariance and item bias of the Mental Health Continuum Short-Form for South African university first-year students. *African Journal of Psychological Assessment*, 6(1), 1-9. <https://doi.org/10.4102/ajopa.v6i0.143>
- Opstoel, K., Chapelle, L., Prins, F. J., De Meester, A., Haerens, L., van Tartwijk, J. & De Martelaer, K. (2020). Personal and social development in physical education and sports: A review study. *European Physical Education Review*, 26(4), 797-813. <https://doi-org.ejournal.mahidol.ac.th/10.1177/1356336X19882054>
- Panphet, K. (2022). Ethical leadership based on Vuddhidhammas for school administrators in the 4.0 era. *Journal of Education Review*, 9(1), 491-498. <https://so2.tci-thaijo.org/index.php/EDMCU/article/view/255546>
- Phatthiyathani, S. (2019). *Educational Measurement* (12th ed.). Prasan Publishing.
- Phramaha Samack Atibhaddho, Kamsuk, K. & Suwanjiraphaisanm W. (2025). Buddhist principles and political leadership development in the Thai context. *Journal of Buddhist Innovation and Management*, 8(1), 256-266. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/bim/issue/view/18189/6065>
- Pradujprom, P., Pantong, K. & Kitiyanusan. R. (2021). Development of normal T criteria for measuring growth for students, High school level. *Research and Development Institute Journal Bansomdejchaopraya Rajabhat University*, 6(1), 147-158. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/rdibsru/article/view/254203>
- Samart, C., Intanam, N. & Rattanaraj, P. (2022). Development of a social skill test for the 9th grade students in the schools under Ubon Ratchatani Primary Educational Service Area by using Polytomous Item Response Theory. *Journal of Graduate School, Pitchayatat, Ubon Ratchathani Rajabhat University*, 17(1), 77-88. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/Pitchayatat/article/view/252009>

- Sen, S. & Gocen, A. (2021). A psychometric evaluation of the Ethical Leadership Scale using Rasch analysis and confirmatory factor analysis. *Journal of General Psychology*, 148(1), 84-104. <https://doi-org.ejournal.mahidol.ac.th/10.1080/00221309.2020.1834346>
- Shakeel, F., Kruyen, P. M. & Van Thiel, S. (2024). Ethical leadership in the Netherlands: testing the broader conceptualization and measurement scale. *International Journal of Public Leadership*, 20(2), 144-167. <https://doi.org/10.1108/IJPL-10-2023-0082>
- Singhasiri, P., Sirisatayawong, P. & Chinchai, P. (2021). Known-group validity and inter-rater reliability of the Dynamic Loewenstein Occupational Therapy Cognitive Assessment (DLOTCA). *ASEAN Journal of Rehabilitation Medicine*, 31(3), 111-118. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/aseanjrm/article/view/249244>
- Suangsuwan, J. (2022). *Development of the Indicators and the Cause-and-Effect Model of Student Ethical leadership at Thailand National Sports University*. Thailand National Sports University, Samut Sakhon Campus.
- Toraman, Ç. & Korkmaz, G. (2023). *What is the “Meaning of School” to High School Students? A Scale Development and Implementation Study Based on IRT and CTT*. *SAGE Open*, 13(3), 1-15. <https://doi.org/10.1177/215824402311990>
- Transparency International Secretariat. (2024). *Corruption Perception Index 2023*. Retrieved June 2025, from <https://images.transparencycdn.org/images/CPI-2023-Report.pdf>
- Trivedi, C. (2020). *Assessing reliability in research methods*. Retrieved January 2025, from <https://concepts hacked.com/assessing-reliability/>
- Wiratchai, N. (1999). *LISREL Model: Analysis Statistics for Research* (3rd ed.). Chulalongkorn University.

Organizational Innovation Capability of Investment-Promoted Businesses in Thailand

ศักยภาพนวัตกรรมองค์กรของธุรกิจที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในประเทศไทย

Atcharawan Rattanaphan

อัจฉราวรรณ รัตนพันธ์

Article History

Receive: July 25, 2025

Revised: August 20, 2025

Accepted: August 21, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของศักยภาพนวัตกรรมองค์กร (Organizational Innovation Capability: OIC) ต่อความเป็นเลิศทางธุรกิจ (Business Excellence: BE) การยอมรับของตลาด (Market Acceptance: MA) ความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน (Sustainable Competitive Advantage: SCA) และผลลัพธ์การดำเนินงานในระยะยาว (Long-Term Performance: LTP) ของบริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในประเทศไทย โดยมีการเรียนรู้ขององค์กร (Organizational Learning: OL) เป็นตัวแปรกำกับ การศึกษานี้ใช้กลุ่มตัวอย่าง 484 บริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุนในประเทศไทย คัดเลือกด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวกและใช้การวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณเพื่อการทดสอบความสัมพันธ์ ผลการวิจัยพบว่า 1) OIC มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อ BE, MA, SCA และ LTP โดย BE มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อทั้ง SCA และ LTP ในขณะที่ SCA มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อ LTP และ MA มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อทั้ง SCA และ LTP 2) BE, SCA และ MA ทำหน้าที่เป็นตัวแปรคั่นกลางความสัมพันธ์ระหว่าง OIC-LTP 3) OL ทำหน้าที่เป็นตัวแปรกำกับความสัมพันธ์ระหว่าง OIC-SCA, BE-LTP และ MA-LTP แต่ไม่ทำหน้าที่กำกับความสัมพันธ์อื่นๆ ดังนั้น OIC มีบทบาทสำคัญในการกำหนดและอธิบายความสำเร็จในการดำเนินงานของบริษัทที่ได้รับการส่งเสริมการลงทุน ผู้บริหารควรพัฒนาความสามารถด้านนวัตกรรมและกลไกการเรียนรู้ขององค์กรเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืนและเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงานระยะยาวขององค์กร

คำสำคัญ : ศักยภาพนวัตกรรมองค์กร; ความเป็นเลิศทางธุรกิจ; การยอมรับของตลาด; ความได้เปรียบทางการแข่งขันอย่างยั่งยืน; การเรียนรู้ขององค์กร; ผลลัพธ์การดำเนินงานในระยะยาว

ABSTRACT

This research aims to examine the effects of organizational innovation capability (OIC) on business excellence (BE), market acceptance (MA), sustainable competitive advantage (SCA), and long-term performance (LTP) among investment-promoted businesses in Thailand through organizational learning (OL) as the moderating variable. A total of 484 investment-promoted businesses in Thailand were selected as the sample for the study using convenience sampling method, and multiple regression analysis was applied to test the research relationships. The results showed that 1) OIC significantly influences BE, MA, SCA, and LTP. Furthermore, BE significantly affects both SCA and LTP while SCA has significantly influences LTP, and MA significantly affects both SCA and LTP. 2) BE, SCA, and MA serves as mediating variables in the OIC and LTP. 3) OL moderates the relationship between OIC-SCA, BE and LTP, and MA and LTP, but does not moderate other relationships. Thus, OIC plays a crucial role in determining and explaining investment-promoted businesses' performance achievement. Executives should focus on enhancing innovation capabilities and organizational learning (OL) mechanisms to foster sustainable competitive advantage (SCA) and enhance long-term organizational performance.

Keywords : Organizational Innovation Capabilities; Business Excellence; Market Acceptance; Sustainable Competitive Advantage; Organizational Learning; Long-Term Performance

Introduction

Contemporary business environments are characterized by unprecedented competitive intensity, where organizational survival increasingly depends on innovation capability rather than traditional competitive factors such as financial resources or operational scale (Mendoza-Silva, 2021). Organizations must continuously develop their capacity to conceive, create, and implement innovations that respond to rapidly evolving market demands and customer expectations (Khan et al., 2020). This paradigm shift has prompted governments worldwide to prioritize innovation driven economic development, with Thailand emerging as a notable example through its comprehensive investment promotion strategies.

Thai government has established innovation as a cornerstone of national economic transformation, with the Thailand Board of Investment (2024) implementing frameworks that emphasize technology adoption, creative thinking, and organizational capability development among 23,273 investment-promoted businesses across diverse industries. These organizations serve critical roles in economic development and employment generation, typically operating as medium to large enterprises with substantial technology investments and strong export orientations. Their strategic importance extends beyond immediate economic contributions, as they represent key drivers in Thailand's transition from Original Equipment Manufacturing toward value added production and proprietary brand development.

From a theoretical perspective, Resource Based View (RBV) theory provides valuable insights into how organizations achieve Sustainable Competitive Advantages (SCA) through developing valuable, rare, and inimitable resources (Barney, 1991 ; Khanra et al., 2021). Within this framework, Organizational Innovation Capability (OIC) represents a critical strategic resource that integrates knowledge, skills, experience, and organizational culture in ways that competitors find difficult to replicate. However, despite extensive research on innovation and performance relationships, significant knowledge gaps persist regarding the mechanisms through which Organizational Innovation Capability (OIC) influences specific organizational outcomes.

Current literature reveals several important limitations in innovation capability research . Most studies focus on direct relationships between innovation capability and performance without adequately examining mediating and moderating variables that may explain these complex relationships . Moreover, limited research has been conducted in developing country contexts, where resource constraints and infrastructure differences may influence innovation processes differently than in developed economies (Zhang, 2023).

These gaps are particularly significant when considering how Organizational Innovation Capability (OIC) influences critical organizational outcomes such as Business Excellence (BE), Market Acceptance (MA), and Sustainable Competitive Advantage (SCA), which ultimately determine Long-Term Performance (LTP). Understanding these complex relationships becomes essential for organizations seeking to maximize their innovation investments and for policymakers designing effective support mechanisms. This study adopts an explanatory approach examining organizational level relationships rather than a predictive approach for macro level investment promotion outcomes.

Objectives

This study aims to examine the influence of Organizational Innovation Capability (OIC) on Long-Term Performance (LTP) among investment-promoted businesses in Thailand. Specifically, the research objectives are:

1. To investigate the direct effects of Organizational Innovation Capability (OIC) on Business Excellence (BE), Market Acceptance (MA), Sustainable Competitive Advantage (SCA), and Long-Term Performance (LTP)
2. To analyze the mediating roles of Business Excellence (BE), Market Acceptance (MA), and Sustainable Competitive Advantage (SCA) in the relationship between Organizational Innovation Capability (OIC) and Long-Term Performance (LTP)
3. To examine the moderating effects of Organizational Learning (OL) on relationships within the proposed model

Literature Review

This literature review focuses on organizational level theories and empirical studies examining firm capabilities and performance relationships.

Long-Term Performance (LTP)

Long-Term Performance (LTP) refers to an organization's ability to create value and returns continuously and sustainably, encompassing financial, management, and infrastructure dimensions (Kim & Park, 2021). Creating a balance between growth strategies and profitability affects long-term survival. Investment in monitoring systems and data quality development helps reduce risks and enhance effectiveness (Zhou & Park, 2020). Resource management policies and asset selection affect operational performance differently, depending on market characteristics and financial ratios (Wang & Wang, 2021). Organizations with good Long-Term Performance (LTP) can create a balance between exploring new opportunities and exploiting existing capabilities, while maintaining financial stability and managing risks effectively (Tchakalova & Karastanev, 2023). Focusing on short-term results may negatively impact long-term competitiveness. Therefore, creating sustainable performance requires integrating innovation, efficient resource management, and organizational culture that supports growth.

Organizational Innovation Capability (OIC)

Organizational Innovation Capability (OIC) represents a critical factor in enhancing competitiveness and sustainability under rapidly changing business environments. It refers to the ability to transform knowledge and ideas into innovations across various dimensions, including products, processes, and operational systems (Zhang, 2023). According to Resource Based View (RBV) theory, innovation capability constitutes a dynamic capability that enables organizations to adapt effectively to changing business environments (Khan et al., 2023 ; Mendoza-Silva, 2021). Technological capabilities demonstrate positive relationships with product innovation, highlighting the importance of external network relationships for developing organizational creativity (Arboretti et al., 2021). Developing innovation capability requires integration between internal and external information sources (Shehzad et al., 2022). Management must therefore operate systematically and continuously, emphasizing development in technology, personnel, and processes while creating organizational culture that fosters innovation creativity.

Business Excellence (BE)

Business Excellence (BE) has been extensively developed and widely accepted in modern organizational management, focusing on enhancing organizational capabilities across all dimensions (Yan et al., 2021). This concept reflects the ability to deliver products and services that exceed customer expectations, viewing excellence as a continuous operational approach and development process (Snyder et al., 2020). The Business Excellence (BE) concept originates from Total Quality Management (TQM) and has evolved into various globally recognized Business Excellence Models (BEMs), including MBNQA, EFQM EM, and Deming Prize (Oon et al., 2021). Critical factors for achieving excellence encompass leadership and social responsibility, where leaders must create open work cultures based on shared values to drive organizations toward their objectives (Snyder et al., 2020).

Sustainable Competitive Advantage (SCA)

Sustainable Competitive Advantage (SCA) represents a concept that integrates economic competitiveness with social and environmental development to address long-term stakeholder needs. This foundation stems from enhancing organizational potential through efficient resource utilization and strategic relationship building within supply chains (Cheba et al., 2020 ; Shahbaz et al., 2022). Contemporary organizations must develop proactive capabilities to address changing business environments, requiring continuous adaptation and development to maintain competitive advantages and create sustainable innovations (Karman & Savaneviciene, 2021). Developing sustainability in social and environmental dimensions requires integrating diverse strategies, including circular economy concepts, green supply chain management, and socially responsible marketing to create shared value for all stakeholder sectors (Oliveira et al., 2021 ; Hermawati, 2020).

Market Acceptance (MA)

Market Acceptance (MA) represents the process whereby new products, services, or technologies achieve sustained consumer adoption. This process results from multiple determinants including technological changes, infrastructure development, regulatory frameworks, and consumer attitudes. Consumer willingness to experiment and repurchase constitutes a key indicator of market confidence (Dike et al., 2025). The acceptance process is influenced by external information sources, interpersonal communication, and direct user experiences (Cai et al., 2021). For multinational enterprises, Market Acceptance (MA) involves establishing legitimacy and trust through CSR activities and culturally aligned marketing strategies (Hung et al., 2022). In emerging technologies such as service robotics and renewable

energy, user experience quality and technological confidence represent critical acceptance determinants (Amelia et al., 2022 ; Peñaloza et al., 2022). Organizations achieving superior Market Acceptance (MA) demonstrate consumer adaptability, distinctive value propositions, and effective innovation communication. Sustainable Market Acceptance (MA) requires integrating consumer responsive development, strategic communication, credibility building, and infrastructure support for competitive success

Organizational Learning (OL)

Organizational Learning (OL) represents a critical process for enhancing organizational potential to adapt and respond to complex and uncertain environments. It connects to knowledge creation and transfer at all levels, from individual and group to organizational levels, affecting performance and strategic decision-making (Mousa et al., 2022 ; Peschl, 2023). Key components include organizational culture that supports learning, such as teamwork, knowledge sharing, and innovation utilization, which directly impact learning effectiveness (Al-Tarawneh & Al-Adaileh, 2021). Organizational Learning (OL) demonstrates positive relationships with innovation development and competitive capabilities by promoting knowledge and skill development necessary for creating sustainable strategic advantages

Conceptual Framework

Based on the literature review, this study proposes a conceptual framework examining the relationships between Organizational Innovation Capability (OIC) and performance outcomes. The framework posits that Organizational Innovation Capability (OIC) directly influences Business Excellence (BE), Market Acceptance (MA), and Sustainable Competitive Advantage (SCA). Additionally, the model demonstrates mediating relationships where Business Excellence (BE), Market Acceptance (MA), and Sustainable Competitive Advantage (SCA) serve as mediating variables that transmit the effects of Organizational Innovation Capability (OIC) to Long-Term Performance (LTP). The framework also incorporates Organizational Learning (OL) as a moderating variable that strengthens or weakens these direct and indirect relationships. This framework provides a systematic approach to understanding how innovation capabilities translate into Long-Term Performance (LTP) through both direct pathways and mediated channels under different levels of Organizational Learning (OL). As shown in Figure 1

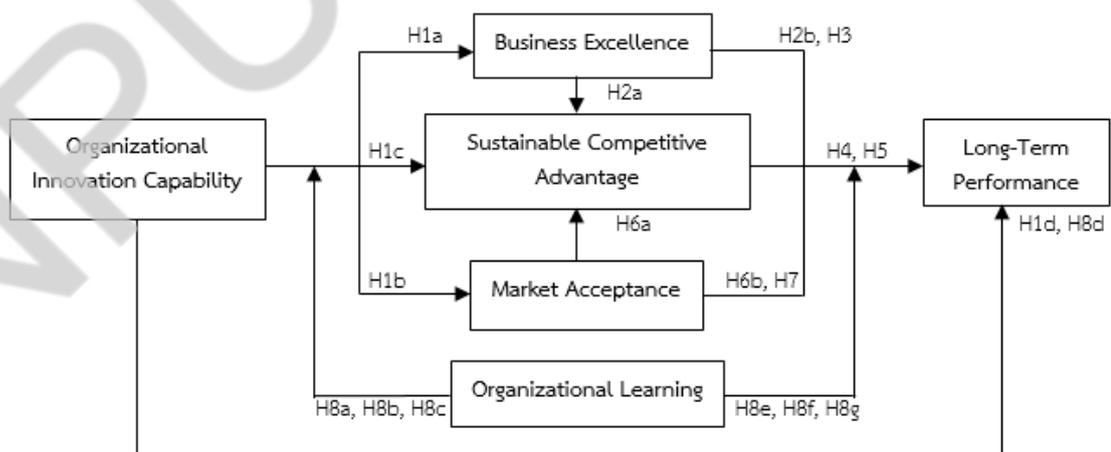

Figure 1 : Conceptual Model of the Organizational Innovation Capability (OIC) – Long-Term Performance (LTP) Relationships

Hypotheses

H1 : Organizational Innovation Capability (OIC) positively influences (a) Business Excellence (BE), (b) Market Acceptance (MA), (c) Sustainable Competitive Advantage (SCA), and (d) Long-Term Performance (LTP).

H2 : Business Excellence (BE) has a positive impact on both (a) Sustainable Competitive Advantage (SCA) and (b) Long-Term Performance (LTP).

H3 : Business Excellence (BE) mediates the relationship between Organizational Innovation Capability (OIC) and Long-Term Performance (LTP).

H4 : Sustainable Competitive Advantage (SCA) positively affects Long-Term Performance (LTP).

H5 : Sustainable Competitive Advantage (SCA) serves as a mediating variable in the relationship between Organizational Innovation Capability (OIC) and Long-Term Performance (LTP).

H6 : Market Acceptance (MA) exerts positive effects on both (a) Sustainable Competitive Advantage (SCA) and (b) Long-Term Performance (LTP).

H7 : Market Acceptance (MA) functions as a mediating variable in the relationship between Organizational Innovation Capability (OIC) and Long-Term Performance (LTP).

H8 : Organizational Learning (OL) moderates the relationships between (a) Organizational Innovation Capability (OIC) and Business Excellence (BE), (b) Organizational Innovation Capability (OIC) and Market Acceptance (MA), (c) Organizational Innovation Capability (OIC) and Sustainable Competitive Advantage (SCA), (d) Organizational Innovation Capability (OIC) and Long-Term Performance (LTP), (e) Business Excellence (BE) and Long-Term Performance (LTP), (f) Market Acceptance (MA) and Long-Term Performance (LTP), and (g) Sustainable Competitive Advantage (SCA) and Long-Term Performance (LTP).

This comprehensive framework provides a systematic approach to understanding the complex mechanisms through which Organizational Innovation Capability (OIC) influences Long-Term Performance (LTP) among investment-promoted businesses in Thailand.

Research Methodology

Population and Samples

The population comprises 23,273 investment-promoted businesses in Thailand (Thailand Board of Investment, 2024). Due to database limitations and accessibility constraints, complete contact information was available for 1,369 companies, which constituted the accessible population for this study.

Sample size was determined using Yamane (1967) formula at 95% confidence level with 5% margin of error, requiring 393 samples. The study employed convenience sampling method where questionnaires were distributed to accessible investment-promoted businesses.

Research Instruments

Table 1 illustrates the measurement framework for this study focusing on investment-promoted businesses in Thailand. All items were carefully reviewed for content validity and cultural appropriateness before data collection. The complete framework, including number of items and theoretical foundations, is summarized below.

Table 1 Summary of Measurement Scales for All Variables

Variables	Items	References
Organizational Innovation Capability (OIC)	7	Developed based on Mendoza-Silva (2021) ; Arboretti et al. (2021) ; Shehzad et al. (2022) ; Zhang (2023) ; Khan et al. (2023)
Business Excellence (BE)	5	Developed based on Snyder et al. (2020) ; Oon et al. (2021) ; Yan et al. (2021)
Sustainable Competitive Advantage (SCA)	5	Developed based on Cheba et al. (2020) ; Hermawati (2020) ; Karman & Savanevciene (2021) ; Oliveira et al. (2021) ; Shahbaz et al. (2022)
Market Acceptance (MA)	5	Developed based on Cai et al. (2021) ; Amelia et al. (2022) ; Hung et al. (2022) ; Peñaloza et al. (2022) ; Dike et al. (2025)
Organizational Learning (OL)	5	Developed based on Mousa et al. (2022) ; Peschl (2023) ; Al-Tarawneh & Al-Adaileh (2021).
Long-Term Performance (LTP)	7	Developed based on Zhou & Park (2020) ; Kim & Park (2021) ; Wang & Wang (2021) ; Tchakalova & Karastanev (2023)

Table 1 measurement scales assess key organizational capabilities and performance outcomes. All constructs were self-developed from existing literature due to their abstract nature, requiring measurement through theoretical definitions and frameworks. Multiple items measure each construct using a 5-point Likert scale (1 = strongly disagree to 5 = strongly agree). The measurement scales assess six key constructs. Organizational Innovation Capability (OIC) measures firms' ability to develop innovation potential and competitive capacity. Business Excellence (BE) evaluates systematic management approaches and continuous improvement processes. Market Acceptance (MA) examines consumer trust and product adoption. Sustainable Competitive Advantage (SCA) assesses long-term market positioning through distinctive capabilities. Organizational Learning (OL) measures knowledge acquisition and application processes. Long-Term Performance (LTP) captures sustained value creation over extended periods. Control variables include Firm Age (FA) measured by years in operation, Firm Size (FS) measured by number of employees, and Firm Capital (FC) measured by registered capital amount.

Data Collection

Data collection was conducted between July-October 2024. The questionnaire distribution employed a multichannel approach, utilizing postal mail, email, and Google Forms to maximize reach and accessibility. A systematic follow-up procedure was implemented, including reminder communications sent during the second week and direct telephone contact initiated in the third week for non-respondents.

The questionnaires were distributed to senior executives, specifically managing directors and managing partners, as key informants due to their strategic decision-making roles and comprehensive understanding of organizational operations.

The data collection process yielded 484 completed responses from 1,369 distributed questionnaires, achieving a response rate of 35.34%. This response rate significantly exceeds the 20% acceptable threshold (Aaker et al., 2001) and places the sample size within the "very good" category for statistical analysis (Comrey & Lee, 1992).

Data Analysis

Research instrument validity and reliability were verified through comprehensive psychometric testing. Statistical analysis employed descriptive statistics, Pearson correlations, and multiple regression to test hypotheses and examine variable relationships, including direct effects, mediation, and moderation within the theoretical framework. The validation process assessed construct validity through exploratory factor analysis and examined factor loadings for each item. Internal consistency reliability was evaluated using Cronbach's alpha coefficients, while item-total correlations were calculated to ensure adequate item contribution to their respective scales. The psychometric evaluation results are summarized in Table 2.

Table 2 Results of Measure Validation

Variable	Factor Loadings	Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha
Organizational Innovation Capability (OIC)	0.64-0.78	0.65-0.77	0.82
Business Excellence (BE)	0.54-0.74	0.62-0.71	0.82
Sustainable Competitive Advantage (SCA)	0.76-0.88	0.76-0.87	0.86
Market Acceptance (MA)	0.67-0.84	0.68-0.83	0.83
Organizational Learning (OL)	0.69-0.80	0.70-0.79	0.79
Long-Term Performance (LTP)	0.71-0.81	0.77-0.81	0.89

Table 2 demonstrates satisfactory psychometric properties across all measurement scales. Factor loadings ranged from 0.54-0.88, exceeding the 0.40 threshold (Nunnally & Bernstein, 1994). Item-total correlations fell between 0.62-0.87, surpassing the 0.30 criterion (Churchill, 1979). Cronbach's alpha coefficients ranged from 0.79-0.89, all above the 0.70 benchmark (Nunnally & Bernstein, 1994), confirming measurement reliability. These results validate the appropriateness of the measurement instruments for hypothesis testing through multiple regression analysis.

Results and Discussion

Descriptive statistics and correlation analysis were performed to assess multicollinearity concerns between variables. The results are presented in Table 3.

Table 3 Descriptive Statistics and Correlations Matrix

Variable	LTP	OIC	BE	SCA	MA	OL
Mean	4.48	4.59	4.48	4.42	4.46	4.46
Standard Deviation	0.47	0.37	0.38	0.49	0.46	0.41
Long-Term Performance (LTP)	-					
Organizational Innovation Capability (OIC)	0.68***	-				
Business Excellence (BE)	0.66***	0.67***	-			
Sustainable Competitive Advantage (SCA)	0.80***	0.72***	0.66***	-		
Market Acceptance (MA)	0.80***	0.66***	0.67***	0.78***	-	
Organizational Learning (OL)	0.67***	0.61***	0.71***	0.64***	0.64***	-

***p < 0.01

Table 3 presents descriptive statistics and correlation coefficients for all study variables. Correlation analysis reveals coefficients ranging from 0.61-0.80, all statistically significant at the 0.01 level. According to established criteria, correlation coefficients between predictor variables should not exceed 0.80 to prevent multicollinearity problems (Hair et al., 2010). The analyzed coefficients fall below this threshold, indicating no multicollinearity concerns. These findings confirm that the variables are appropriate for subsequent statistical analysis and hypothesis testing.

To further validate the absence of multicollinearity, VIF and Tolerance statistics were computed as additional diagnostic measures. The results are presented in Table 4.

Table 4 Multicollinearity Assessment Results

Variable	VIF	Tolerance	Assessment
Organizational Innovation Capability (OIC)	1.03	0.97	Acceptable
Business Excellence (BE)	2.15	0.46	Acceptable
Sustainable Competitive Advantage (SCA)	2.97	0.33	Acceptable
Market Acceptance (MA)	2.86	0.34	Acceptable
Organizational Learning (OL)	1.69	0.59	Acceptable
Firm Age (FA)	1.38	0.72	Acceptable
Firm Size (FS)	1.53	0.65	Acceptable
Firm Capital (FC)	1.22	0.81	Acceptable

Table 4 confirms acceptable multicollinearity levels for all variables. VIF values ranged from 1.03-2.97 (below the 10.0 threshold) and Tolerance statistics ranged from 0.33-0.97 (above the 0.1 criterion) (Hair et al., 2010). Combined with the correlation analysis in Table 3, these results confirm no problematic multicollinearity exists, supporting the appropriateness of multiple regression analysis for hypothesis testing.

This section presents hypothesis testing results addressing two research objectives: examining direct effects of Organizational Innovation Capability (OIC) on Business Excellence (BE), Market Acceptance (MA), Sustainable Competitive Advantage (SCA), and Long-Term Performance (LTP); and analyzing the mediating roles of Business Excellence (BE), Market Acceptance (MA), and Sustainable Competitive Advantage (SCA) in the Organizational Innovation Capability (OIC)-Long-Term Performance (LTP) relationship. Results are presented in Table.

Table 5 Results of Variable Relationship Analysis and Hypothesis Testing

Hypothesis	Relationship	Coefficient	t-value	Result
H1a	OIC → BE	0.66***	19.62	Supported
H1b	OIC → MA	0.66***	19.27	Supported
H1c	OIC → SCA	0.73***	23.34	Supported
H1d	OIC → LTP	0.68***	20.49	Supported
H2a	BE → SCA	0.29***	8.18	Supported
H2b	BE → LTP	0.10***	3.09	Supported
H3	OIC → BE	0.66***	19.62	Supported
	BE → LTP	0.10***	3.09	Supported
H4	SCA → LTP	0.44***	11.17	Supported
H5	OIC → SCA	0.73***	23.34	Supported
	SCA → LTP	0.44***	11.17	Supported
H6a	MA → SCA	0.52***	16.06	Supported
H6b	MA → LTP	0.37***	9.53	Supported
H7	OIC → MA	0.66***	19.27	Supported
	MA → LTP	0.37***	9.53	Supported
H8a	OL → OIC → BE	-0.01	-0.34	Not Supported
H8b	OL → OIC → MA	-0.00	-0.10	Not Supported
H8c	OL → OIC → SCA	0.07**	2.49	Supported
H8d	OL → OIC → LTP	0.02	0.79	Not Supported
H8e	OL → BE → LTP	-0.24***	-4.89	Supported
H8f	OL → MA → LTP	-0.34***	-6.38	Supported
H8g	OL → SCA → LTP	0.02	0.43	Not Supported

***p < 0.01, ** p < 0.05

Table 5 presents hypothesis testing results for Organizational Innovation Capability (OIC) and performance relationships. Most hypotheses (H1a-H1d, H2a-H2b, H3-H7) received statistical support, demonstrating significant positive relationships. Organizational Innovation Capability (OIC) shows strong direct effects on all outcome variables ($b = 0.66-0.73$), with confirmed mediating effects through Business Excellence (BE), Sustainable Competitive Advantage (SCA), and Market Acceptance (MA).

1. Direct Effects of Organizational Innovation Capability (OIC)

The statistical analysis supports all hypotheses concerning direct effects of Organizational Innovation Capability (OIC) on performance outcomes (H1a-H1d). Organizational Innovation Capability (OIC) yields significant positive coefficients for Business Excellence (BE) ($b = 0.66, p < 0.01$), Market Acceptance (MA) ($b = 0.66, p < 0.01$), Sustainable Competitive Advantage (SCA) ($b = 0.73, p < 0.01$), and Long-Term Performance (LTP) ($b = 0.68, p < 0.01$).

The strongest Organizational Innovation Capability (OIC)-Sustainable Competitive Advantage (SCA) coefficient ($b = 0.73$) particularly reflects behaviors measured through always prioritizes creating innovative management methods and encourages creativity development as core management principle. Organizations demonstrating these systematic innovation approaches create competitive advantages that competitors find difficult to replicate, supporting Resource-Based View (RBV) theory regarding valuable resources (Barney, 1991). The uniform coefficients for Business Excellence (BE) and Market Acceptance (MA) ($b = 0.66$ each) indicate that effective ongoing innovation potential and consistent innovation management equally drive operational excellence and market recognition, extending Mendoza-Silva (2021), who found innovation capability enables environmental adaptation through knowledge transformation.

The measurement item focuses on continuous R&D of products and services explains the Long-Term Performance (LTP) effect ($b = 0.68$), while continuous creation of new products and seeking new development approaches jointly account for comprehensive performance impacts. These behaviors generate sustained competitive advantages through systematic innovation activities, supporting Khan et al. (2023), who established positive innovation capability performance relationships in SMEs through technology development processes.

2. Mediating Roles of Performance Variables

The mediation analysis confirms that Business Excellence (BE), Market Acceptance (MA), and Sustainable Competitive Advantage (SCA) function as transmission mechanisms between Organizational Innovation Capability (OIC) and Long-Term Performance (LTP) (H3, H5, H7 supported). Business Excellence (BE) influences both Sustainable Competitive Advantage (SCA) ($b = 0.29, p < 0.01$) and Long-Term Performance (LTP) ($b = 0.10, p < 0.01$), while Market Acceptance (MA) demonstrates stronger effects on Sustainable Competitive Advantage (SCA) ($b = 0.52, p < 0.01$) and Long-Term Performance (LTP) ($b = 0.37, p < 0.01$).

The modest Business Excellence (BE) coefficients reflect behaviors measured through operates with quality, efficiency, and effectiveness and adapts to environmental changes. The weaker Business Excellence (BE)-Sustainable Competitive Advantage (SCA) relationship ($b = 0.29$) suggests that operational excellence alone provides limited competitive differentiation unless combined with market-facing capabilities. Organizations scoring highly on manages growth despite limited resources demonstrate internal efficiency, but this yields smaller competitive advantages than market-oriented behaviors (Snyder et al., 2020 ; Yan et al., 2021).

The stronger Market Acceptance (MA) coefficients reflect external validation through customer trust and market recognition and market leadership in innovation. The substantial Market Acceptance (MA)-Sustainable Competitive Advantage (SCA) coefficient ($b = 0.52$) indicates that customer trust creates more

powerful competitive advantages than internal excellence. Organizations achieving frequent market discussion through innovative management and customer loyalty through persuasion demonstrate external visibility translating into competitive positioning, supporting findings that Market Acceptance (MA) emerges through consumer adaptation and innovation communication (Cai et al., 2021 ; Hung et al., 2022).

Sustainable Competitive Advantage (SCA) mediation operates through outperforming competitors in market response and developing distinctly different products. The strong Sustainable Competitive Advantage (SCA)-Long-Term Performance (LTP) coefficient ($b = 0.44$) reflects capabilities that remain difficult to imitate, particularly innovative operations delivering sustained advantages, validating that organizations enhancing dynamic capabilities through innovation integration develop sustainable competitive advantages (Karman & Savaneviciene, 2021).

3. Organizational Learning (OL) Moderation Effects

Multiple regression analysis examined how Organizational Learning (OL) influences relationships within the proposed model, including control variables (firm age, size, and capital) as shown in Table 6.

Table 6 Results of Multiple Regression Analysis

Independent Variables	Dependent Variables				
	BE	MA	SCA	LTP	LTP
OIC	0.35*** (0.03)				
OL	0.50*** (0.03)				
OL → OIC	-0.01 (0.02)				
OIC		0.42*** (0.04)			
OL		0.38*** (0.04)			
OL → OIC		-0.00 (0.02)			
OIC			0.55*** (0.03)		
OL			0.32*** (0.03)		
OIC				0.45*** (0.04)	
OL				0.39*** (0.03)	
OL → OIC				0.02 (0.02)	
OL					0.08** (0.03)
BE					0.11*** (0.03)
BE					0.11*** (0.03)
OL → BE					-0.24*** (0.03)
MA					0.30*** (0.03)
OL → MA					-0.34*** (0.04)
SCA					0.03 (0.42)
OL → SCA					0.02 (0.04)
FA	-0.09** (0.03)	0.00 (0.04)	-0.05* (0.03)	0.01 (0.03)	0.02 (0.02)
FS	0.03 (0.03)	0.03 (0.03)	0.14*** (0.03)	0.01 (0.03)	-0.03 (0.02)
FC	0.11*** (0.02)	-0.00 (0.03)	-0.10*** (0.02)	0.00 (0.02)	0.02 (0.02)
Adjusted R ²	0.60	0.52	0.60	0.56	0.77

***p < 0.01, **p < 0.05, p* < 0.10 Beta coefficients with standard errors in parentheses.

Table 6 presents multiple regression results with strong explanatory power across all models (adjusted $R^2 = 0.52-0.77$), explaining 52-77% of variance in dependent variables.

The moderation analysis reveals selective conditioning effects of Organizational Learning (OL) across performance pathways. Organizational Learning (OL) positively moderates Organizational Innovation Capability (OIC)-Sustainable Competitive Advantage (SCA) relationships ($b = 0.07, p < 0.05$, H8c supported) while negatively moderating Business Excellence (BE)-Long-Term Performance (LTP) ($b = -0.24, p < 0.01$, H8e supported) and Market Acceptance (MA)-Long-Term Performance (LTP) ($b = -0.34, p < 0.01$, H8f supported) connections.

The positive moderation operates through leverages organizational resources by combining learning processes and knowledge creation and integrates learning and knowledge creation in dynamic environments. Organizations scoring highly on adapts existing knowledge to various situations enhance their ability to transform innovation capabilities into competitive positioning through systematic knowledge integration. The modest coefficient ($b = 0.07$) suggests learning amplifies innovation competitive advantage relationships in constrained ways, supporting Peschl (2023), who found systematic rather than unlimited learning integration with innovation development.

However, negative moderation effects reveal constraining mechanisms through excessive learning behaviors. The stronger negative coefficient for Market Acceptance (MA)-Long-Term Performance (LTP) ($b = -0.34$) versus Business Excellence (BE)-Long-Term Performance (LTP) ($b = -0.24$) indicates learning orientation particularly disrupts market acceptance benefits. Organizations demonstrating confident that past learning ensures survival and leverages past-to-present learning for capabilities may over-rely on historical knowledge, creating organizational inertia that prevents adaptation to current market requirements. This supports Al-Tarawneh & Al-Adaileh (2021), who found learning factors require calibration rather than unlimited expansion.

The pattern of rejected hypotheses (H8a, H8b, H8d, H8g) indicates learning does not universally enhance innovation performance relationships. Instead, learning effects operate selectively, suggesting organizations must strategically manage learning activities to optimize rather than maximize learning orientation, extending Mutebi et al. (2021), who found learning effectiveness depends on balancing adaptability with operational clarity.

Conclusion

1. To investigate the direct effects of Organizational Innovation Capability (OIC) on Business Excellence (BE), Market Acceptance (MA), Sustainable Competitive Advantage (SCA), and Long-Term Performance (LTP). The empirical evidence supports this objective, indicating that Organizational Innovation Capability (OIC) yields statistically positive impacts on Business Excellence (BE), Market Acceptance (MA), Sustainable Competitive Advantage (SCA), and Long-Term Performance (LTP). Firms with enhanced innovation capabilities consistently outperform competitors across all measured dimensions. These findings establish Organizational Innovation Capability (OIC) as a critical strategic asset. Organizations that foster innovation as a fundamental competency attain superior business performance.

2. To analyze the mediating roles of Business Excellence (BE), Market Acceptance (MA), and Sustainable Competitive Advantage (SCA) in the relationship between Organizational Innovation Capability (OIC) and Long-Term Performance (LTP). The investigation confirms this objective through examining how Business Excellence (BE), Market Acceptance (MA), and Sustainable Competitive Advantage (SCA) function as intermediary mechanisms between Organizational Innovation Capability (OIC) and Long-Term

Performance (LTP). Business Excellence (BE) exerts positive influence on both Sustainable Competitive Advantage (SCA) and Long-Term Performance (LTP). Market Acceptance (MA) produces comparable positive effects on both constructs. Innovation capability operates through these intermediate pathways rather than functioning independently, establishing interconnected channels that amplify the consequences of innovation investments.

3. To examine the moderating effects of Organizational Learning (OL) on relationships within the proposed model. The analysis addresses this objective by illustrating that Organizational Learning (OL) influences relationships through three distinct mechanisms: reinforcing the association between Organizational Innovation Capability (OIC) and Sustainable Competitive Advantage (SCA), while attenuating the connections from Business Excellence (BE) to Long-Term Performance (LTP) and from Market Acceptance (MA) to Long-Term Performance (LTP). Organizational Learning (OL) functions selectively rather than universally across pathways. Learning capabilities exhibit differential effects on performance relationships, necessitating strategic management to maximize organizational outcomes.

Contribution

This study validates the Resource-Based View (RBV) as an effective theoretical framework for explaining relationships between Organizational Innovation Capability (OIC) and performance outcomes in emerging markets. The research integrates all key variables within a unified model, with empirical support for all hypothesized relationships. The unexpected negative moderating effects of Organizational Learning (OL) contribute new insights suggesting that learning mechanisms require reconceptualization and examination of threshold effects.

Future research should develop specific dimensions of innovation capability using inductive approaches and grounded theory methodologies. The negative moderating effects of Organizational Learning (OL) suggest future studies should reconceptualize learning mechanisms and examine threshold effects. To enhance generalizability, comparative studies across different industries, countries, and organizational contexts would strengthen theoretical foundations. Future research could also employ qualitative methods to understand mechanisms through which innovation capabilities create competitive advantages.

The findings provide strategic guidance for executives building innovation capabilities in competitive environments. Organizations must systematically allocate resources for long-term capability development rather than pursuing ad-hoc initiatives. The evidence shows innovation capability investments yield returns across multiple performance dimensions. Managers should establish dedicated innovation processes, create supportive reward systems, and maintain balance between innovation exploration and operational excellence.

The study reveals that excessive learning orientation can create complexity that undermines performance, requiring careful management of learning initiatives. Investment promotion agencies can use these findings to design capability building programs that emphasize knowledge transfer and innovation ecosystem development rather than focusing solely on financial incentives.

Suggestion

Organizations should prioritize Organizational Innovation Capability (OIC) investment alongside Market Acceptance (MA) enhancement as core strategies, given strong empirical support (H1a-H1d: $b = 0.66-0.73$). The significant mediating effects (H3, H5, H7 supported) demonstrate that innovation investments yield returns through multiple pathways, requiring systematic resource allocation toward innovation infrastructure and performance metrics capturing both immediate outputs and long-term

capability development. The strongest Organizational Innovation Capability (OIC)-Sustainable Competitive Advantage (SCA) relationship ($b = 0.73$) indicates innovation capability is crucial for sustainable competitive positioning, requiring long-term strategic commitment. However, critical attention is needed for managing Organizational Learning (OL) initiatives, as negative moderating effects on Business Excellence (BE)-Long-Term Performance (LTP) ($b = -0.24$) and Market Acceptance (MA)-Long-Term Performance (LTP) ($b = -0.34$) relationships suggest excessive learning can create performance undermining complexity.

Theoretical advancement opportunities exist through integrating Knowledge-Based View Theory and Innovation Systems Theory with the validated Resource-Based View (RBV) framework. The complex mediating relationships discovered, particularly interconnections among Business Excellence (BE), Market Acceptance (MA), and Sustainable Competitive Advantage (SCA), suggest knowledge-based perspectives could enhance explanatory power for innovation capability performance transformations. The unexpected selective Organizational Learning (OL) moderation effects (supporting only H8c, H8e, H8f while rejecting H8a, H8b, H8d, H8g) require reconceptualization of Organizational Learning (OL) mechanisms, potentially exploring threshold effects or positioning learning as an independent variable to examine contingency factors determining when learning enhances versus constrains performance outcomes.

Future research should expand across diverse industries and incorporate additional variables including competitive intensity, managerial capabilities, and environmental factors, building on this study's strong empirical foundation. Cross-national studies would enhance generalizability beyond investment-promoted businesses in Thailand. Longitudinal research designs could address cross-sectional limitations, enabling temporal causality examination. The negative Organizational Learning (OL) moderating effects (H8e: $b = -0.24$, H8f: $b = -0.34$) warrant deeper qualitative investigation to understand mechanisms through which excessive learning creates performance constraints, while threshold analysis could identify optimal organizational learning levels that maximize rather than undermine innovation performance relationships across different industry and organizational contexts.

Limitations

This study presents several constraints affecting interpretation and application of findings. The research focuses exclusively on investment-promoted businesses in Thailand, limiting generalizability to other industrial sectors or national contexts. The cross-sectional design prevents examination of temporal relationships and causality inference over time. Additionally, uncontrolled variables including cultural factors, policy environments, and economic conditions may influence observed relationships.

This study adopts a firm-level analytical approach examining organizational capabilities and performance relationships rather than macro-level investment promotion effectiveness. The literature review accordingly focuses on organizational theories and firm-level empirical studies rather than macro-economic prediction models. Therefore, findings should be interpreted as insights into organizational management practices rather than predictors of national investment promotion policy outcomes. These limitations should be acknowledged when applying findings to different organizational contexts or strategic decision-making processes.

References

- Aaker, D. A., Kumar, V. & Day, G. S. (2001). *Marketing research* (7th ed.). John Wiley & Sons.
- Al-Tarawneh, A. I. & Al-Adaileh, R. (2021). The interplay among management support and factors influencing organizational learning: An applied study. *Journal of Workplace Learning*, 33(6), 460-485. <https://doi.org/10.1108/JWL-07-2020-0118>

- Amelia, A., Mathies, C. & Patterson, P. G. (2022). Customer acceptance of frontline service robots in retail banking: A qualitative approach. *Journal of Service Management*, 33(2), 321-341. <https://doi.org/10.1108/JOSM-10-2020-0374>
- Arboretti, R., Ceccato, R., Pegoraro, L. & Salmaso, L. (2021). Design of experiments and machine learning for product innovation: A systematic literature review. *Quality and Reliability Engineering International*, 38(2), 1131-1156. <https://doi.org/10.1002/qre.3025>
- Barney, J. B. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99-120. <https://doi.org/10.1177/014920639101700108>
- Cai, S., Liu, Q., Yang, Z. & Hu, Z. (2021). Organizational resilience and the role of digital transformation in achieving it: Empirical evidence from China. *Journal of Business Research*, 120, 14-27. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2020.08.005>
- Cheba, K., Bak, I. & Szopik-Depczynska, K. (2020). Sustainable competitiveness as a new economic category-definition and measurement assessment. *Technological and Economic Development of Economy*, 26(6), 1399-1421. <https://doi.org/10.3846/tede.2020.13528>
- Churchill, G. A., Jr. (1979). A paradigm for developing better measures of marketing constructs. *Journal of Marketing Research*, 16(1), 64-73. <https://doi.org/10.2307/3150876>
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). *A first course in factor analysis* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.
- Dike, O. N., Okafor, U. & Nwodo, S. I. (2025). Promotional strategies and market acceptability of champ malt beverages in Owerri municipality. *British Journal of Management and Marketing Studies (BJMMS)*, 8(1), 20-38. <https://doi.org/10.52589/BJMMS-2GIGPI71>
- Hair, J. F., Black, W. C., Bain, B. J. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective* (7th ed.). Pearson Prentice Hall.
- Hermawati, A. (2020). Transglobal leadership approach to sustainable tourism competitiveness at tourism sector-engaged MSMEs through integrated human resource performance and responsible marketing. *International Journal of Tourism Cities*, 6(4), 863-883. <https://doi.org/10.1108/IJTC-06-2019-0085>
- Hung, K., Tse, D. K. & Chan, T. H. (2022). Gaining legitimacy and host market acceptance: A CRM analysis for foreign subsidiaries in China. *International Marketing Review*, 40(1), 80-101. <https://doi.org/10.1108/IMR-07-2021-0212>
- Karman, A. & Savaneviciene, A. (2021). Enhancing dynamic capabilities to improve sustainable competitiveness: Insights from research on organisations of the Baltic region. *Baltic Journal of Management*, 16(2), 318-341. <https://doi.org/10.1108/BJM-08-2020-0287>
- Khan, M. K., Takrim, K., Haseeb, M. & Khan, A. (2023). Determinants of innovation capability and nexus between innovation capability and performance of SMEs. *Pakistan Journal of Humanities and Social Sciences*, 11(2), 1686-1706. <https://doi.org/10.52131/pjhss.2023.1102.0473>
- Khan, Z., Ali, M., Kirikkaleli, D., Wahab, S. & Jiao, Z. (2020). The impact of technological innovation and public-private partnership investment on sustainable environment in China: Consumption-based carbon emissions analysis. *Sustainable Development*, 28(5), 1317-1330. <https://doi.org/10.1002/sd.2086>
- Khanra, S., Kaur, P., Joseph, R. P., Malik, A. & Dhir, A. (2021). A resource-based view of green innovation as a strategic firm resource: Present status and future directions. *Business Strategy and the Environment*, 31(4), 1395-1413. <https://doi.org/10.1002/bse.2961>

- Kim, S. K. & Park, Y. W. (2021). Long-term performance following share repurchase, signaling costs and accounting transparency: Korean evidence. *Review of Accounting and Finance*, 20(2), 143-166. <https://doi.org/10.1108/RAF-07-2020-0191>
- Mendoza-Silva, A. (2021). Innovation capability: A systematic literature review. *European Journal of Innovation Management*, 24(3), 707-734. <https://doi.org/10.1108/EJIM-09-2019-0263>
- Mousa, M., Massoud, H. & Ayoubi, R. (2022). Contexts of organizational learning in developing countries: The role of training programmes in Egyptian public banks. *Personnel Review: A Journal of People, Work, and Organisations*, 51(3), 1169-1186. <https://doi.org/10.1108/PR-06-2020-0453>
- Mutebi, H., Muhwezi, M., Ntayi, J. M., Mayanja, S. S. & Munene, J. C. K. (2021). Organisational networks, organisational learning, organisational adaptability and role clarity among humanitarian organisations during relief delivery. *Journal of Humanitarian Logistics and Supply Chain Management*, 12(2), 249-284. <https://doi.org/10.1108/JHLSCM-04-2021-0034>
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- Oliveira, J. C., Lopes, J. M., Silva, S. & Luizio, M. (2021). Orchestrating entrepreneurial ecosystems in circular economy: The new paradigm of sustainable competitiveness. *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 33(1), 103-123. <https://doi.org/10.1108/MEQ-11-2020-0271>
- Oon, F. Y., Aziati, A. H. N. & Abu, A. S. E. (2021). Business excellence, leadership and lean: A systematic literature review. *International Journal of Business and Society*, 22(1), 332-345. <https://doi.org/10.33736/ijbs.3178.2021>
- Peñaloza, D., Mata, É., Fransson, N., Fridén, H., Samperio, Á., Quijano, A. & Cuneo, A. (2022). Social and market acceptance of photovoltaic panels and heat pumps in Europe: A literature review and survey. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 155, Article 111867. <https://doi.org/10.1016/j.rser.2021.111867>
- Peschl, M. F. (2023). Learning from the future as a novel paradigm for integrating organizational learning and innovation. *The Learning Organization: An International Journal*, 30(1), 6-22. <https://doi.org/10.1108/TLO-01-2021-0018>
- Shahbaz, M. S., Javaid, M., Kazmi, S. H. A. & Abbas, Q. (2022). Marketing advantages and sustainable competitiveness through branding for the supply chain of Islamic country. *Journal of Islamic Marketing*, 13(7), 1479-1491. <https://doi.org/10.1108/JIMA-04-2020-0094>
- Shehzad, M. U., Zhang, J., Alam, S. & Cao, Z. (2022). Determining the role of sources of knowledge and IT resources for stimulating firm innovation capability: A PLS-SEM approach. *Business Process Management Journal*, 28(4), 905-935. <https://doi.org/10.1108/BPMJ-09-2021-0574>
- Snyder, K. M., Eriksson, H. & Raharjo, H. (2020). The management index: Simplifying business excellence for management teams? *International Journal of Quality and Service Sciences*, 12(4), 505-520. <https://doi.org/10.1108/IJQSS-05-2020-0069>
- Tchakalova, B. & Karastanev, D. (2023). Long-term performance of loess-cement. *Comptes rendus de l'Académie bulgare des Sciences*, 76(2), 238-244. <https://doi.org/10.7546/CRABS.2023.02.08>
- Thailand Board of Investment. (2024). *Boi Promoted Company Database*. Retrieved April 2024, from https://www.boi.go.th/index.php?page=form_promoted_companies&language=th
- Wang, Y. & Wang, G. (2021). IPO underpricing and long-term performance in China: The perspective of price limit policy. *Managerial Finance*, 47(9), 1233-1252. <https://doi.org/10.1108/MF-08-2020-0428>
- Yamane, T. (1967). *Statistics: An introductory analysis* (2nd ed.). Harper and Row.

- Yan, H., Wang, Q., Ke, Y. & Wang, J. (2021). Explaining business excellence in Chinese firms: How does institutional relatedness matter? *Chinese Management Studies*, 15(2), 263-289. <https://doi.org/10.1108/CMS-08-2019-0295>
- Zhang, P. Q. (2023). The relationship between organizational learning, technological innovation, and organizational innovation capability-A case study of high-tech enterprises in the Guangdong Hong Kong Macao Bay Area. *International Journal of Science and Business*, 27(1), 151-173. <https://doi.org/10.58970/IJSB.21689>
- Zhou, N. & Park, S. H. (2020). Growth or profit? Strategic orientations and long-term performance in China. *Strategic Management Journal*, 41(11), 2050-2071. <https://doi.org/10.1002/smj.3193>

NPU JOURNAL

The Influence of Proactive Branding Strategies on Brand Performance: Evidence from Supplementary Food Firms in Thailand

อิทธิพลของกลยุทธ์การสร้างแบรนด์เชิงรุกต่อผลการดำเนินงานของแบรนด์: หลักฐานจากบริษัทอาหารเสริมในประเทศไทย

Rattawut Chaola
รัฐวุฒิ เจลา

Article History
Receive: February 27, 2025
Revised: April 17, 2025
Accepted: April 22, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาอิทธิพลของกลยุทธ์การสร้างแบรนด์เชิงรุกต่อการสร้างความแตกต่างของแบรนด์ คุณภาพการมีส่วนร่วมของลูกค้า การเพิ่มพูนประสบการณ์ของลูกค้า และผลการดำเนินงานของแบรนด์ พร้อมทั้งวิเคราะห์บทบาทของตัวแปรคั่นกลางเหล่านี้ที่มีต่อผลการดำเนินงานของแบรนด์ นอกจากนี้ยังพิจารณาบทบาทของระดับการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลในฐานะตัวแปรแทรกในความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ เหล่านี้ ข้อมูลถูกรวบรวมจากธุรกิจอาหารเสริมในประเทศไทยจำนวน 122 แห่ง ผ่านการสำรวจแบบสอบถาม และวิเคราะห์ด้วยการถดถอยเชิงพหุ (Multiple Regression Analysis) ผลการวิจัยพบว่า 1) กลยุทธ์การสร้างแบรนด์เชิงรุกมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกต่อการสร้างความแตกต่างของแบรนด์ คุณภาพการมีส่วนร่วมของลูกค้า การเพิ่มพูนประสบการณ์ของลูกค้า และผลการดำเนินงานของแบรนด์ 2) การสร้างความแตกต่างของแบรนด์ คุณภาพการมีส่วนร่วมของลูกค้า และการเพิ่มพูนประสบการณ์ของลูกค้า มีอิทธิพลเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานของแบรนด์ และ 3) ระดับการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัลไม่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ส่วนใหญ่ในโมเดล แต่เสริมความสัมพันธ์ระหว่างคุณภาพการมีส่วนร่วมของลูกค้าและผลการดำเนินงานของแบรนด์ได้อย่างมีนัยสำคัญ การศึกษานี้ช่วยเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการในด้านกลยุทธ์การสร้างแบรนด์เชิงรุก โดยเฉพาะในตลาดเกิดใหม่ เช่น ธุรกิจอาหารเสริมในประเทศไทย พร้อมทั้งเสนอแนวทางให้ธุรกิจเน้นการใช้กลยุทธ์การสร้างแบรนด์เชิงรุกควบคู่กับเทคโนโลยีดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันและความภักดีของลูกค้าในระยะยาว ทั้งนี้ การวิจัยในอนาคตควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุที่สนับสนุนการนำกลยุทธ์การสร้างแบรนด์เชิงรุกไปใช้ และการประยุกต์ใช้ในอุตสาหกรรมหรือบริบทที่หลากหลายมากขึ้น

คำสำคัญ : กลยุทธ์การสร้างแบรนด์เชิงรุก; การสร้างความแตกต่างของแบรนด์; คุณภาพการมีส่วนร่วมของลูกค้า; การเพิ่มพูนประสบการณ์ของลูกค้า; ระดับการเปลี่ยนผ่านสู่ดิจิทัล

ABSTRACT

This study examined the influence of proactive branding strategies on brand differentiation, customer engagement quality, customer experience enhancement, and brand performance, as well as analyzed the mediating roles of these variables on brand performance. Additionally, the study also explored the moderating role of the digital transformation level in the relationships among these variables. Data were collected from 122 Thai supplementary food businesses through a structured mail survey, and multiple regression analysis was used for data analysis. The findings revealed that 1) proactive branding strategies had a direct positive influence on brand differentiation, customer engagement quality, customer experience enhancement, and brand performance; 2) brand differentiation, customer engagement quality, and customer experience enhancement had a positive effect on brand performance; and 3) digital transformation level did not moderate most relationships in the model, it significantly strengthened the relationship between customer engagement quality and brand performance. For the implications, this study filled the existing literature's void on documenting the effect of proactive branding on brand performance in emerging markets. Firms should focus more on strategic branding and adopt technology applications to make communications more effective, deepen customers' attachment, and increase industry competitiveness. Further studies should extend to examine the casual factors that contributed to the implementation of proactive branding and its generalizability to different industries and contexts.

Keywords : Proactive Branding Strategies; Brand Differentiation; Customer Engagement Quality; Customer Experience Enhancement; Digital Transformation Level

Introduction

In an era of ever-changing business environment, consumer behaviors, competition and technological advancements, businesses have multifaceted challenges. Such conditions require firms to have a strategic response as well as the development of advanced capabilities to stay resilient and attain sustained competitive advantage (Dash & Chakraborty, 2021). In particular, success in such volatile environments comes down to establishing forward looking strategies in line with market dynamics and customer expectations (Hoekstra & Leeflang, 2020). Specifically, these strategies include proactive branding as a central means to instilling differentiation, advancing engagement, and achieving superior brand performance.

This proactive brand strategy helps firms predict market trends, understand the needs of their customers, and use innovative means to create distinctive differentiation in a brand, increase customer involvement, and improve the customer experience (Temprano-Garcia et al., 2020). Through proactive branding, firms are able to anticipate future market demands and technological trends, aligning branding initiatives that will help the firm to navigate the uncertainty and connect emotionally as well as remain relevant in a highly competitive industry. Apart from enhancing brand equity, this approach results in quantifiable customer loyalty, market share and financial performance (He & Zhang, 2022). Whereas, today in a fast-paced ever-changing digital world, the level of digital transformation of firms is a critical moderating factor in the context of enhanced ramifications over proactive branding activities. By facilitating the adoption of advanced technologies, digital transformation enables firms to better analyze and respond to consumer behaviors, individualise customer interactions and improve branding strategies, all of which facilitate a greater competitive edge and allow the firm to position itself higher within the market (Levy, 2022).

Although the importance of a proactive branding strategy is well recognized, its overall effect on brand performance, especially in emerging markets such as Thailand, has not been extensively studied (He & Zhang, 2022 ; Temprano-Garcia et al., 2020 ; Ameyibor et al., 2021). To study, the dynamic capabilities perspective framework was utilized. It refers to a firm's capacity to integrate, build, and reconfigure internal and external competencies to address rapidly changing environments (Shiamwama, 2022). The more these capabilities allow firms to take advantage of opportunities as well as respond adequately to external changes. Proactive branding strategies are best leveraged by firms through dynamic capabilities such as aligning organizational resources with market demands, thereby fostering innovation in transforming their existing resources and creating new resources (Kero, 2023).

These relationships were investigated in the context of the Thai supplementary food industry, a fast-growing sector driven by increasing consumer health awareness and a rising demand for wellness products. The market for dietary supplements in Thailand was valued at 179.53 billion baht in 2023, and it is projected to grow to 258.75 billion baht by 2029, with a compound annual growth rate (CAGR) of 7.6% (The Federation of Thai Industries, 2024). Given this rapid market growth, innovativeness and alternative branding approaches are essential tools that organizations in this sector can not overlook for retaining market share and customers in an environment characterized by intense competition and ever-changing consumer needs. In this fast-growing market, proactive branding strategies are deployed to differentiate firms, boost the quality of engagement, enhance customer experiences, and improve brand performance.

Objective

1. To examine the influences of proactive branding strategy on brand differentiation, customer engagement quality, customer experience enhancement and brand performance.
2. To examine the influences of brand differentiation, customer engagement quality, customer experience enhancement on brand performance.
3. To examine the moderating effects of digital transformation level on the research relationships.

Literature Review

Proactive Branding Strategy (PBS)

In this study, proactive branding strategy is defined as a firm's approach to strategically position its brand in anticipation of future market demands, building meaningful customer connections, and sustaining a competitive advantage in dynamic environments. Proactive branding, such as anticipating market trends, anticipating customer preferences, and implementing innovative branding techniques allows brands to differentiate themselves, enrich customer engagement quality, and specifically enrich customer experience (Temprano-Garcia et al., 2020). Proactive branding strategy contributes significantly to firms' branding outcomes by determining, explaining and developing firms' branding outcomes. In this case, these outcomes are brand differentiation, customer engagement quality, brand performance and, most importantly, the enhanced customer experience. Firstly, proactive branding is crucial for achieving brand differentiation by crafting a distinct market identity. Firms can leverage unique attributes, forecasting, innovative and more importantly data driven insights to become unique, predictable, innovative and work with insights which enable them to develop standout value propositions (Simpson, 2024). Keeping a consistent communication of a unique brand message strengthens a firms' market position and deepens resonance with target audiences which in turn would ensure sustained differentiation in markets that are in a state of evolution (Ameyibor et al., 2021). Secondly, proactive branding has a positive impact on the quality of customer engagement, as proactive branding helps have engaging, interactive and bespoke customer interactions.

Firms develop trust and emotional bonds while escalating the ongoing relationships and loyalty in a progressive fashion through the personalized communication and progressive engagement programs (Zhang & Li, 2022). Thirdly, instead, proactive branding takes brand creating to a new level by enhancing customer experience through delivering seamless and personalized customer experience at every touchpoint. It prevents issues in the future, hones service delivery, and brings operational alignment with customer expectations to build the meaningful brand value and a sense of trust. (Sury, 2024). By incorporating innovative technologies, proactive branding ensures a consistently positive customer journey. Lastly, with the rise of proactive branding, customer experience is enhanced by providing seamless and personal experiences that happen across every touchpoint. This strategy prevents potential problems, improves the quality of service delivery and synchronizes services with customers' expectations to create significant brand value and create mutual trust (Mariyudi, 2021). As innovative technologies are incorporated into a brand, experiential marketing means that proactive branding can ensure a consistently positive customer journey, which in turn enhance brand performance. Therefore,

H₁: Proactive branding strategy has a positive influence on (a) brand differentiation, (b) customer engagement quality, (c) customer experience enhancement, and (d) brand performance.

Brand Differentiation (BDF)

In this study, brand differentiation is defined as the process by which a firm differentiates its products or services from those of competitors, in a manner that is of consumer relevance. These attractions consist of unique attributes, characteristics, and benefits that appeal to target consumers generating a separate identity for that product in the marketplace. Brand differentiation explicitly reflects its effective perceived value, to affect the purchase of consumers is to affect brand loyalty (Mwazuna & Museve, 2023). Through better meeting of customer needs, a brand can obtain a competitive advantage by being able to realize a larger market share and a higher profit. This consequently provides brands with more options to distinguish themselves and more likely to improve the performance of the brand including different metrics such as sales growth, market penetration, and customer retention. Furthermore, customer satisfaction is highly dependent on a brand's unique attributes being in tune with consumer expectations, which results repeatedly in customer repurchases and favorable word of mouth (Lee et al., 2019). In addition, it creates solid proof of strong brand loyalty by developing a strong emotional connection with the consumers (Jiang, 2023). Essentially, brand differentiation which is effective increases customer satisfaction and loyalty, which in turn leads to superior brand performance. Therefore,

H₂: Brand differentiation has a positive influence on brand performance.

Customer Engagement Quality (CEQ)

Customer engagement quality is defined as the depth, relevance, and interactivity of the interactions between customers and a brand (Al-Nsour, 2020). This stretches to encompass emotional connection, responsiveness, and the perceived value of the interactions themselves. Customer engagement quality that is effective has explicit strength between the customers and the brand, which affects customer satisfaction and customer loyalty. Higher financial performance, including increased customer retention, as well as being a source of positive word of mouth. Hence, customer engagement quality will most likely have a huge effect on brand performance through the development of sales growth, market share, and brand loyalty. Various factors can be used to analyze the quality of customer engagement, such as personalization of interaction, the duration of time taken by agents to respond, and the quality of the customer experience (Wijaya & Simamora, 2023). In addition, these factors dictate the depth and focus of interaction with customers, leading to emotional and emotional relationship building as they related to the

brand. Firms which prioritize high quality customer interactions, build strong relationships that enable improved brand performance and ensure long term success and sustainable competitive advantage. Therefore,

H₃: Customer engagement quality has a positive influence on brand performance.

Customer Experience Enhancement (CEE)

In this study, customer experience enhancement refers to the ongoing improvement of every interaction a customer has with a brand, from initial contact to post-purchase support (Nguyen, 2022). This includes the product quality, customers service excellence and every other point where touchpoints have built the interaction among the different channels without any break. This is important for brand performance because the customer experience is improved resulting in loyalty and advocacy (Rane et al., 2023). Customers who are inherently rewarded and have a personalized experience of the flow of interaction with the brand, will then start to develop emotional connections with the brand, which are associated with repeat purchases and positive word-of-mouth (Nam, 2023). Increased brand equity, resulting from the factors described previously, enables firms to continue to hold an edge in the competitive turbulent market. Brands that focus on and invest in customer experience consistently grow sales faster, expand market share, and retain more customers. Consequently, improving customer experience is a major driver of brand performance, allowing firms to provide superior value and establish long-lasting relationships with their customers (Aprilia, 2024). Therefore,

H₄: Customer experience enhancement has a positive influence on brand performance.

Brand Performance (BPF)

Brand performance, in this study, refers to the successful achievement of marketing and financial targets that are easily quantifiable, including market share increase, customer retention, brand value, sales increase, profit increase and improvement of competitive positioning (Ameyibor et al., 2021). The result of its ability to forge an enduring, differentiated brand image, communicate its value proposition well and countenance competition by consistently delivering against or surpassing market expectations (Jahan et al., 2024). Assessing brand performance is routinely done through financial indicators such as revenue growth, return on investment, and profitability; as well as non-financial metrics including customer satisfaction, brand loyalty and reputation strength (Li et al., 2022). The firm's ability to innovate, reflect its brand consistently in all branding activities and forge real connections with its intended audience are closely related to these outcomes. Further, brand performance showcases the influence of proactive branding strategies, brand differentiation, customer engagement quality and customer experience enhancement on a firm's market success. Strong brand performance is a signal to firm's ability of sustaining and enhance firm's positioning in dynamic markets. Therefore, it is proposed that proactive branding strategies, brand differentiation, customer engagement quality, and customer experience enhancement lead to brand performance.

Digital Transformation Level (DTL)

Digital transformation level refers to the degree to which a firm utilizes technologies to perform all its operations, interact with customers and as part of its business strategy (Siagian, 2024). Firms with high level of digital transformation are expected to experience a greater impact of proactive branding strategy on brand differentiation. By taking on advanced digital and analytics tools, firms can become better at predicting market trends and customer preferences, in order to develop more distinctive and relevant brand propositions (Cao & Tian, 2020). Brands can stand out in a competitive market with data-driven insights that feed into their differentiation strategy. Additionally, digital transformation level enhances the efficacy of

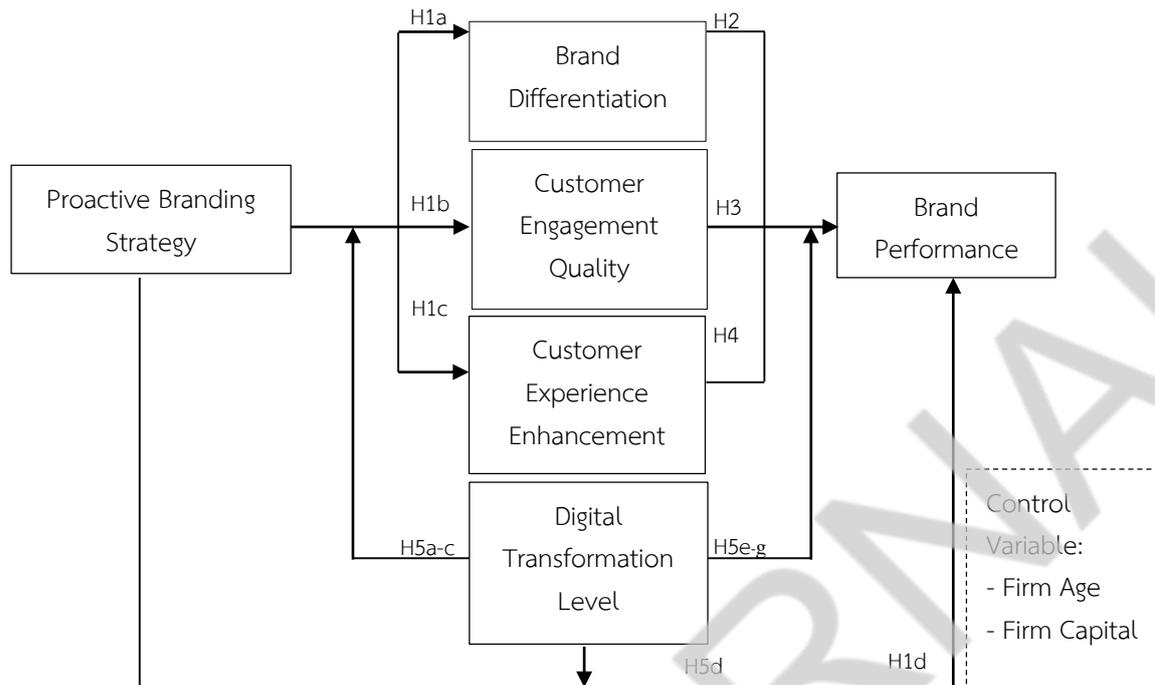

proactive branding strategies in supporting customer engagement quality. Firms that take advantage of digital platforms can leverage more personalized and strengthened emotional bonds, and thus the relevance of brand engagement (Levy, 2022). A greater engagement is encouraged to improve customer loyalty which results in increased performance of a brand. Moreover, digital transformation level also moderates the relationship between proactive branding strategy and the enhancement of customer experience. The firms that adopt digital transformation are more likely to facilitate the customer journey and better touchpoints, hence making the customer's journey smoother and more satisfying (Mele, 2024). Higher customer satisfaction and retention boosts brand performance which is backed by enhanced customer experience. In addition, the expected effect of proactive branding strategy on brand performance is more pronounced in firms with superior level of digital transformation. Digital technology can be a means of optimizing firm branding initiatives including running targeted marketing campaigns and real time customer feedback mechanisms (Risdiyanto, 2023). The result is more sales, superior market share, stronger brand equity, because customers are drawn to respond to and become ambassadors for, brands they think of as innovative and responsive. Based on the above, it is expected that digital transformation would further fortify the connection between proactive branding strategy and its outcomes. Therefore,

H₅: Digital transformation level moderates (a) proactive branding strategy-brand differentiation relationship, (b) proactive branding strategy-customer engagement quality relationship, (c) proactive branding strategy-customer experience enhancement relationship, (d) proactive branding strategy- brand performance relationship, (e) brand differentiation and brand performance relationship, (f) customer engagement quality and brand performance relationship, and (g) customer experience enhancement and brand performance relationship.

Conceptual Framework

This study empirically investigates the effects of proactive branding capability on brand performance using dynamic capabilities theory as its foundation. Dynamic capabilities theory provides valuable insights into how firms can leverage, integrate, build, and reconfigure internal and external competencies to adapt to changing environments (Pundziene et al., 2022 ; Shiamwama, 2022). This theory is relevant to proactive branding strategy as firms can be able to anticipate what the market needs and innovations enhance, all in line with the firm's resources for possible resilience and competitiveness. The hypothesized relationships are presented in Figure 1.

Figure 1 The Conceptual Model of Proactive Branding Strategy-Firm Performance Relationships

Research Methodology

This section consists of information about population and sample, research instrument, data collection, and data analysis, which the detail as below.

Population and Sample

The population of this study was acquired from the database of the Department of Business Development, Thailand (Department of Business Development, 2024). After filtering out unrelated firms, 505 food supplement firms were selected as the population for this study.

The sample size calculation method suggested by Yamane (1973) at five percent allowable error ($e = .05$) was used to calculate the number of sufficient members of a sample for this study. After calculation, a sample size of 224 is sufficient for data analysis. However, it is impossible to receive 100 percent response rate from a mailed data collection method. For questionnaires that are applying mailed as a survey method, 20 percent for a response rate is considered as acceptable and is satisfactory for subsequent analysis (Aaker, et al., 2001). Thus, 1,120 questionnaires are required ($224 \times (100/20)$) to receive 224 as a sample size. However, the total population is only 505, the whole population was selected for receiving mailed questionnaires for hypothesis testing.

Research Instrument

A structured questionnaire was utilized to measure key constructs in this study: proactive branding strategy, brand differentiation, customer engagement quality, customer experience enhancement, brand performance, and digital transformation level. Each construct was measured using a 5-point Likert scale, where 1 represented "strongly disagree" and 5 represented "strongly agree." The questionnaire items were adapted from established literature to ensure content validity. Firstly, proactive branding strategy was assessed using a seven-item scale evaluating a firm's ability to anticipate market trends, implement

innovative branding techniques, and foster meaningful customer connections, adapted from Temprano-Garcia et al. (2020) Secondly, brand differentiation was based on Mwazuna & Museve (2023), and the scale used was five items focusing on a firm being able to create unique attributes and value propositions. Thirdly, the customer engagement quality was captured through a five-item scale measured by the extent, relevance and interactivity of the customer engagement interactions, taking cues from Al-Nsour (2020). Fourthly, customer experience enhancement was measured using a five-item scale that measures customers' satisfaction enhancements through customer touchpoints, adapted from Nguyen (2022). Fifthly, brand performance was measured using a five-item scale adapted from Jahan et al. (2024), which includes financial and non financial metrics of market share, customer loyalty and profitability. Lastly, digital transformation level was measured using a five-item scale that measured the level of technological integration into operations and customer interactions (Siagian, 2024).

Furthermore, this study's validity and reliability are demonstrated. Initially, confirmatory factor analysis is utilized to examine the underlying relationships among several items and to determine the feasibility of condensing these items into a more limited collection of factors. Consequently, all factor loadings ranging from 0.58 to 0.91 exceed the 0.40 threshold and are statistically significant (Nunnally & Bernstein, 1994). Secondly, discriminant power was evaluated to determine the validity of the measures using item-total correlation. In terms of scale validity, item-total correlations ranging from 0.44 to 0.85 exceed the threshold of 0.30 (Churchill, 1979). Finally, the reliability of the measures was assessed using Cronbach's alpha coefficients. The Cronbach alpha coefficients for scale reliability range from 0.83 to 0.92, exceeding the threshold of 0.70 (Nunnally & Bernstein, 1994). Accordingly, the research instrument of the study is qualified for collecting the data in order to investigate the aforementioned research relationships.

Data Collection

The questionnaires were sent to food supplement firms in Thailand in the mid of January to the mid of February 2025. The key informants of the study are marketing managers or marketing directors. With regard to the questionnaire mailing, the valid mailing was 484 surveys because some firms have relocated, from which 124 responses were received. Of the surveys completed and returned, 122 were usable. The effective response rate was approximately 25.21% ($122 \times 100 / 484$). If response rate for a mail survey, with an appropriate follow-up procedure, is greater than 20% is considered acceptable as stated by Aaker et al. (2001). To verify potential non-response bias to detect possible problems with non-response errors, a comparison of the first and the second wave data as recommended is considered (Armstrong & Overton, 1977). In this regard, neither procedure showed significant differences because there were no statistically significant differences between the first and second waves at a 95% confidence level as standard ($p > .05$).

Data Analysis

The data distribution was summarized using descriptive statistics including mean and standard deviation. A correlation analysis was conducted to determine initial relationships among the variables, with variance inflation factors (VIFs) computed to proxy multicollinearity. The direct relationships between proactive branding strategy and its outcomes which include brand differentiation, customer engagement quality, customer experience enhancement and brand performance were assessed using multiple regression analysis. In addition, the moderating effects of digital transformation on these relations were examined. Multiple regression was selected because it enables the quantifying of effects that independent variables have on dependent variables and the use of both continuous and categorical data. In particular, this method is suitable for the testing of complex hypothesis including interaction terms or moderating effects (Hair

et al., 2010). To maintain compliance with standard significance thresholds ($p < 0.05$) all statistical analysis was performed using available robust and widely used analytical tools.

Results and Discussion

This section presents the descriptive statistics and correlation matrix for all variables. Multicollinearity could occur when the inter-correlation among predictor variables exceeds 0.80, indicating a strong relationship (Hair et al., 2010). The scores are show in table 1.

Table 1 Descriptive statistics and correlation matrix

Variables	PBS	BDF	CEQ	CEE	DTL	BPF	VIF
Mean	4.29	4.34	4.08	4.10	4.10	3.83	-
Standard deviation	0.53	0.58	0.60	0.58	0.70	0.68	-
PBS	1.00						2.44
BDF	0.71**	1.00					3.14
CEQ	0.68**	0.74**	1.00				3.19
CEE	0.46**	0.49**	0.61**	1.00			1.62
DTL	0.71**	0.77**	0.75**	0.52**	1.00		3.28
BPF	0.59**	0.60**	0.58**	0.42**	0.57**	1.00	-

** $p < 0.05$ level (2-tailed)

In accordance with table 1, the correlations, ranging from 0.42 to 0.77, indicate that the potential relationships among the variables in the conceptual model are testable. Furthermore, variance inflation factors (VIFs) were employed to assess the degree to which non-orthogonality among independent variables increases standard errors. The VIFs range from 1.62 to 3.28, which is significantly below the cut-off value of 10 (Hair et al., 2010). Consequently, in this study, there are no substantial multicollinearity problems encountered. All independent variables are suitable for the study as they indicate no inter-correlations.

1. The influences of proactive branding strategy on brand differentiation, customer engagement quality, customer experience enhancement and brand performance.

Table 2 shows the results of the relationships between proactive branding strategy and its consequences based on multiple regression analysis. Firstly, the findings demonstrate that proactive branding strategy has a significant positive influence on brand differentiation ($\beta = 0.76$, $P < 0.01$). As outlined in existing literature, an effective proactive branding strategy not only establishes a solid brand identity but also communicates the brand's vision in the minds of its customers. This enables firms to provide a clear value proposition that differentiates them from rivals and creates a beneficial and concrete brand purpose (Ameyibor et al., 2021). Thus, the findings support the idea that proactive branding contributes to brand differentiation. Therefore, *Hypothesis 1a is supported*. Secondly, proactive branding strategy has positive influence on customer engagement quality ($\beta = 0.77$, $P < 0.00$). Proactive branding allows firms to establish enduring emotional connections with customers, cultivating loyalty via trust and consistent value-oriented engagements. This strategy corresponds with consumer expectations, fosters transparent communication, and cultivates mutual respect and engagement, hence enhancing the customer-brand relationship (Khan et al., 2024 ; Zaidun et al., 2021). This discovery highlights the significance of proactive branding in improving consumer engagement. Consequently, *Hypothesis 1b is supported*. Thirdly, proactive branding strategy positively influences customer experience enhancement ($\beta = 0.50$, $P < 0.00$), which is consistent with the

literature. A proactive branding approach improves the overall quality of the customer experience by fulfilling consumer requirements and expectations while anticipating future demand. This is achieved through the delivery of unique and consumer-focused interactions. Ultimately, this creates an emotional bond that makes interaction with customers an experience that is memorable, thus adding value to the brand and creating a higher level of customer experience (Franky & Syah, 2023). These results validate the claim that proactive branding can elevate the customer experience. Therefore, *Hypothesis 1c is supported*. Lastly, proactive branding strategy significantly contributes to improved brand performance ($\beta = 0.76, P < 0.00$). Proactive branding significantly improves key performance indicators, including brand awareness, customer loyalty, and market share. Consequently, firms experience improved customer satisfaction, elevated brand equity, and enhanced financial performance, which encompasses revenue growth and sustained customer retention (Ismail & Mohamad, 2021). These findings can affirm the value of proactive branding in driving superior brand performance. Therefore, *Hypothesis 1d is supported*.

2. The influences of brand differentiation, customer engagement quality, customer experience enhancement on brand performance

Moreover, table 2 also shows the results of the relationships between brand differentiation, customer engagement quality, customer experience enhancement, brand performance. Firstly, brand differentiation has positive influence on brand performance ($\beta = 0.71, P < 0.00$). Brand differentiation influences brand performance by focusing on specific attributes to enhance customer preferences, increase their loyalty and gain more market share. Firms are capable of creating unique values based on differentiation that not only attracts customers but emotionally connect the customers, that is enough to drive repeat customers. This distinctive creates a unique brand position, which increases brand equity and provides a competitive advantage. According with the findings of previous studies, the capacity to differentiate oneself in the market is directly correlated to improved revenue growth, greater profitability, and sustained success over the long term (Hem & Supphellen, 2022). Therefore, *Hypothesis 2 is supported*. Secondly, customer engagement quality has positive influence on brand performance ($\beta = 0.66, P < 0.00$). An exceptional level of customer engagement strengthens the relationship between the customer and the brand by cultivating trust and loyalty, both of which are essential for the long-term success of a business. Not only are customers who are engaged more likely to make subsequent purchases, but are also more likely to become advocates for the customer's brand. When it comes to financial success and long-term growth, particularly in volatile markets, high-quality engagement is highly associated with all of these things, including the building of strong emotional ties, the increase of consumer happiness, and the raising of active participation (Wijaya & Simamora, 2023). Therefore, *Hypothesis 3 is supported*. Lastly, customer experience enhancement has positive influence on brand performance ($\beta = 0.49, P < 0.00$). Great customer experiences build brand equity because they turn customers into loyal fans. That can result in more customer retention and additional sales. The positive experiences help develop trust and loyalty, both of which are fundamental for increasing market share, retaining existing customers, and enhancing profitability. Earlier research suggests that creating memorable experiences for customers can create a long-term competitive advantage, in turn, brand performance boosted (Andriyani & Yudhistira, 2023). Therefore, *Hypothesis 4 is supported*.

Table 2 Results of Multiple Regression Analysis

Independent Variables	Dependent Variables						
	BDF	CEQ	CEE	BPF	BPF	BPF	BPF
PBS	0.76 ^{***} (0.07)	0.77 ^{***} (0.08)	0.50 ^{***} (0.09)	0.76 ^{***} (0.10)			
BDF					0.71 ^{***} (0.09)		
CEQ						0.66 ^{***} (0.09)	
CEE							0.49 ^{***} (0.10)
Firm age	0.09 (0.16)	-0.08 (0.17)	-0.09 (0.20)	-0.01 (0.22)	-0.09 (0.22)	0.03 (0.22)	0.01 (0.25)
Firm capital	0.28 (0.17)	0.06 (0.19)	0.08 (0.22)	0.19 (0.24)	0.07 (0.24)	0.24 (0.24)	0.33 (0.27)
Adjusted R ²	0.52	0.46	0.19	0.34	0.34	0.33	0.17

***p<.00 Beta coefficients with standard errors in parenthesis

3. The moderating effects of digital transformation level on the research relationships

To examine moderation effect in this study, regression analysis with interaction terms were applied. The interaction term was constructed to investigate how the association between the independent variable and dependent variable varies at different values of a moderator (Hayes, 2018). Table 3 presents the results of the moderating effects. Surprisingly, digital transformation level does not moderate the relationship between proactive branding strategy and its outcomes, including brand differentiation ($\beta = 0.05$, $P < 0.69$), customer engagement quality ($\beta = 0.07$, $P < 0.59$), customer experience enhancement ($\beta = 0.00$, $P < 0.10$), and brand performance ($\beta = 0.06$, $P < 0.73$). The level of digital transformation represents how much digital technologies are integrated within a firm's functions. Yet, proactive branding has a value of uniqueness and identity for product through strategic clarity and creativity, and thus, it does not rely only on the use of digital selling tools. Strong messaging that clearly communicates the value proposition and differentiates a firm from its competitors can be particularly effective in less digitally advanced environments (Chandra, 2023). In less digitally advanced environments, relational strategies are even more critical in establishing trust, emotional resonance, and clear communication that foster high-quality customer engagement, irrespective of the level of digital transformation (Sashi, 2021). While digital tools play a role in engagement, it is relational strategies, rooted in a deep understanding of customer needs, that are key to the success of proactive branding in improving engagement quality and customer experience (Khan et al., 2024). Proactive branding synchronizes consumer expectations and perceptions, cultivates trust and loyalty, and promotes an emotional bond with customers, consequently enhancing brand performance through amplified profits and market share, regardless of the degree of digital transformation (Atulkar, 2020). Therefore, *Hypothesis 5a-d are not supported*. Furthermore, digital transformation level does not have moderate effect on brand differentiation-brand performance relationship ($\beta = 0.03$, $P < 0.57$) and customer experience enhancement-brand performance relationship ($\beta = 0.00$, $P < 0.93$). Brand differentiation, which is the reflection of a brand's uniqueness as it relates to their competitive market position, is essential to developing brand preference and loyalty, which ultimately drives enhanced performance irrespective of level of digital progressive

(Ambarwati & Astuti, 2024). Differentiated brands are able to build emotional and personal bonds which translate to hard metrics like improved market share and customer satisfaction (Apria & Parahiyanti, 2023). Likewise, improving customer experiences in ways that meet customer expectations are strong means to improve brand performance without a massive reliance on digital transformation. Therefore, *Hypothesis 5e and 5g are not supported.*

Table 3 Results of Multiple Regression Analysis

Independent Variables	Dependent Variables						
	BDF	CEQ	CEE	BPF	BPF	BPF	BPF
PBS	0.36*** (0.08)	0.32** (0.09)	0.20 (0.12)	0.48*** (0.14)			
BDF					0.47** (0.15)		
CEQ						0.38** (0.13)	
CEE							0.20 (0.11)
DTL	0.43*** (0.06)	0.48*** (0.07)	0.32** (0.09)	0.30** (0.10)	0.27* (0.11)	0.31** (0.11)	0.47*** (0.09)
PBS* DTL	0.05 (0.11)	0.07 (0.12)	0.00 (0.16)	0.06 (0.18)			
BDF* DTL					0.03 (0.06)		
CEQ* DTL						0.33* (0.17)	
CEE* DTL							0.00 (0.05)
Firm age	0.12 (0.13)	-0.06 (0.15)	-0.07 (0.20)	0.00 (0.21)	-0.03 (0.22)	-0.01 (0.21)	0.02 (0.22)
Firm capital	0.18 (0.15)	-0.05 (0.16)	0.00 (0.21)	0.13 (0.24)	0.04 (0.24)	0.17 (0.24)	0.14 (0.24)
Adjusted R ²	0.65	0.61	0.25	0.37	0.36	0.38	0.32

*p<.05, **p<.01, ***p<.00 Beta coefficients with standard errors in parenthesis

Conversely, the level of digital transformation moderates the relationship between customer engagement quality and brand performance, with a significant positive effect ($\beta = 0.33$, $P < 0.05$). In particular, firm are increasingly adopting predictive capabilities through digital tools, like analytics and Customer Relationship Management systems (CRMs), which help boost the effectiveness and scalability of engagement. These digital tools allow firms to optimize their key touch points, increase customer interaction and ultimately create positive outcomes such as loyalty, referral, and profitability (Weber, 2024). The collaborative transformation of a digital transformation enables the firm to analyze the behavior of customers in a more advanced way, creating the functionality of predicting customer needs, adjusting strategy in the interaction between both parties, and thus reinforcing the brand perception of the firm. These outcomes demonstrate

that digital transformation is not merely an auxiliary tool but plays a pivotal role in amplifying the impact of customer engagement on brand performance (Yu et al., 2024). Therefore, *Hypothesis 5f is supported.*

Conclusion

Proactive branding strategy is a pivotal factor influencing brand performance, particularly in a competitive market context. In this study, the effects of a proactive branding strategy on critical business outcomes are examined, while the moderating role of digital transformation level is considered. The study focuses specifically on interrelationships between proactive branding strategy, brand differentiation, customer engagement quality, customer experience enhancement, and brand performance in the Thai supplementary food industry. A structured mail survey was applied using a validated questionnaire to collect data from 122 firms. Multiple regression analysis was rigorously used to examine the hypothesized relationships and to test the moderating effects proposed by this framework. The results of this study are presented as below.

1. Proactive branding strategy has a positive influence on brand differentiation, customer engagement quality, customer experience enhancement, and ultimately, brand performance. The findings indicate the crucial role that proactive branding plays in enabling unique market positions, meaningful customer connections and superior brand outcomes.

2. This study also validates that brand differentiation, quality of customer engagement, and customer experience can influence brand performance significantly. Customer preference and loyalty can be built through brand differentiation while creating high quality engagement helps build trust and further emotional connection. Customer experiences that are enhanced lead to higher satisfaction, advocacy, and retention, in turn, improve brand performance and reinforce the role of these mediators in achieving long term success

3. Though the level of digital transformation does not significantly moderate many of these relationships, it does strengthen the effect of customer engagement quality on brand performance, highlighting the necessity of highly targeted technological investment in engagement activities. Consequently, to deliver sustained growth and superior competitive advantage, firms should concentrate on digital strategies that support customer engagement as well as overall business goals.

Contribution

For theoretical contribution, in particular, this study focuses on uncovering how proactive branding strategy contributes to brand performance through brand differentiation, customer engagement, quality, and the enhancement of customer experience in Thai food supplement firms. Findings verify that proactive branding has a significant positive effect on brand performance and its mediators, and points to the importance of strategic foresight in branding. Results also show that most relationships are not moderated by digital transformation, suggesting that proactive branding can be effective also in low digital contexts. Although customer engagement quality is linked to brand performance, digital transformation mitigates this relationship, demonstrating technology as a way to boost engagement and drive outcomes. It reveals the intersection between traditional branding practices and digital maturity by industry.

For managerial contribution, superior brand performance for Thai food supplement firms lies in proactive branding. There's the need for firms to forge trust, emotional connections, and loyalty, and choose a unique value proposition. Digital transformation is critical for maximizing customer engagement quality and less so for differentiation and customer experience. Thus, managers should acquire tools such as CRM

and analytics to improve interactions, harmonizing traditional strategies with the digital ones are the essential component needed to ensure the competitiveness and growth.

Suggestions

1. Future research should examine the implementation of proactive branding strategies across various industries or sectors to determine if the outcomes are consistent in diverse cultural and economic environments. Examining across different sectors would provide participants with a comprehensive grasp of the link between proactive branding and brand performance.

2. Although it was discovered that digital transformation moderated certain linkages, the total effect that it has on the entire spectrum of branding may be investigated thoroughly. New customer-facing technologies, such as social media platforms and data-driven customer engagement technologies, should be taken into consideration in future research in order to broaden the scope of the measurements that are employed to evaluate the processes of digital transformation in firms. It has been demonstrated that the presence of these components can enhance the effectiveness of branding strategies.

3. Given the rapid evolution of markets and branding tactics, longitudinal studies are recommended to provide a more profound understanding of the relationship between proactive branding initiatives and their consequences throughout time. This strategy may enhance clarity in comprehending the long-term ramifications of proactive branding and its role in fostering a sustainable competitive advantage.

4. Assessing additional organizational variables, including innovation capability and leadership orientation, can enhance the conception of proactive branding strategies in future research. These dynamics will elucidate the suitability of proactive branding strategies employed by firms and their consequent performance.

Limitations

1. One of the main limitations of this study is the focus on the Thai supplementary food industry, which may reduce the applicability of the results in other industries or geographical areas.

2. This study measures the level of digital transformation primarily in terms of operation, without taking into account customer facing technologies and social media integration.

3. Because of this study's cross-sectional nature, it does not permit an examination of how the relationship between proactive branding strategy and its outcomes develop over time, especially in fast changing markets.

References

- Aaker, D.A., Kumar, V. & Day, G. (2001). *Marketing Research*. John Wiley and Sons.
- Al-Nsour, S. (2020). The Role of Customer Engagement and Relationship Quality toward E-customer Loyalty in the Jordanian Online Environment. *International Journal of Business and Management*, 15(2), 149-165. <https://doi.org/10.5539/ijbm.v15n2p149>
- Ambarwati, D. & Astuti, I. Y. (2024). Brand Satisfaction, Brand Trust and Brand Loyalty: The Mediating Role of Brand Performance and The Moderating Role of Market Rationally in Culinary Industry. *Formosa Journal of Applied Sciences*, 3(4), 2217-2240. <https://doi.org/10.55927/fjas.v3i4.8871>
- Ameyibor, L., Anabila, P. & Saini, Y. (2021). Brand positioning and Business Performance of Alcoholic Beverage Firms in an Emerging Market Context: The Mediation Effect of Brand Equity. *International Journal of Wine Business Research*, 34(1), 133-154. <https://doi.org/10.1108/ijwbr-11-2020-0056>.

- Andriyani, N. & Yudhistira, P. (2023). How does Conventional Travel Agent Services Enhance Brand Loyalty? The Relationship between Customer Experience, Brand Credibility, and Brand Trust. *Jurnal Manajemen Teori Dan Terapan. Journal of Theory and Applied Management*, 16(1), 162-178. <https://doi.org/10.20473/jmtt.v16i1.43170>
- Apria, A. L. & Parahiyanti, C. R. (2023). Customer Satisfaction, Brand Love, and Emotional Brand Attachment: Building Loyalty for Hospital Marketing. *Advances in Economics, Business and Management Research*, 267, 196-206. https://doi.org/10.2991/978-94-6463-302-3_23
- Aprilia, N. (2024). The Influence of Ethical Sales Behavior, Brand Equity, and Customer Experience on Ketje Coffee Customer Loyalty in Bandar Lampung. *Marginal Journal of Management Accounting General Finance and International Economic Issues*, 3(2), 456-464. <https://doi.org/10.55047/marginal.v3i2.1057>
- Armstrong, J. S. & Overton, T. S. (1977). Estimating Nonresponse Bias in Mail Surveys. *Journal of Marketing Research*, 14(3), 396-402. <https://doi.org/10.2307/3150783>
- Atulkar, S. (2020). Brand Trust and Brand Loyalty in Mall Shoppers. *Marketing Intelligence & Planning*, 38(5), 559-572. <https://doi.org/10.1108/mip-02-2019-0095>
- Cao, G. & Tian, N. (2020). Enhancing Customer-Linking Marketing Capabilities using Marketing Analytics. *Journal of Business and Industrial Marketing*, 35(7), 1289-1299. <https://doi.org/10.1108/jbim-09-2019-0407>
- Chandra, P. (2023). Ingredient Branding for Medicinal and Aromatic Plants: An Alternative Branding Strategy to Ensure Differentiation and Suppliers Empowerment. *Business Strategy & Development*, 6(4), 921-930. <https://doi.org/10.1002/bsd2.287>
- Churchill, G.A., Jr., (1979). A Paradigm for Developing Better Measures of Marketing Constructs. *Journal of Marketing Research*, 16(1), 64-73. <https://doi.org/10.1177/002224377901600110>
- Dash, G. & Chakraborty, D. (2021). Digital Transformation of Marketing Strategies during a Pandemic: Evidence from an Emerging Economy During COVID-19. *Sustainability*, 13(12), 1-19. <https://doi.org/10.3390/su13126735>
- Department of Business Development. (2024). Business data warehouse. Retrieved June 2024, from <http://datawarehouse.dbd.go.th/bdw/home/main.html>
- Franky, F. & Syah, T. (2023). The Effect of Customer Experience, Customer Satisfaction, and Customer Loyalty on Brand Power and Willingness to Pay a Price Premium. *Quantitative Economics and Management Studies*, 4(3), 437-452. <https://doi.org/10.35877/454ri.qems1639>
- Hair, Jr.J. F., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis: A Global Perspective* (7th ed.). Pearson Prentice Hall.
- Hayes, A. F. (2018). *Introduction to Mediation, Moderation, and Conditional Process Analysis: A Regression-Based Approach (Methodology in the Social Sciences)* (2nd ed.). The Guilford Press.
- He, J. & Zhang, F. (2022). Dynamic Brand Positioning: A Firm-Customer Synergistic Strategy of Brand Meaning Cocreation in a Hyperconnected World. *European Journal of Marketing*, 56(10), 2774-2803. <https://doi.org/10.1108/ejm-10-2021-0813>
- Hem, A. F. & Supphellen, M. (2022). Developing and Testing a Typology of Brand Benefit Differentiation. *Journal of Product & Brand Management*, 31(2), 238-251. <https://doi.org/10.1108/JPBM-06-2019-2412>
- Hoekstra, J.C. & Leeflang, P.S.H. (2020). Marketing in the Era of COVID-19. *Italian Journal of Marketing*, 2020(4), 249-260. <https://link.springer.com/article/10.1007/s43039-020-00016-3>

- Ismail, A. R. & Mohamad, B. (2021). Brand Orientation Culture During COVID-19 Crisis: A Survival Strategy. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 553, 77-83. <https://doi.org/10.2991/assehr.k.210514.011>
- Jahan, T., Jahan, A., Pallavi, M., Alekhya, M. & Lakshmi, M. S. (2024). A Study on Importance of Branding and Its Effects on Products in Business. *International Research Journal on Advanced Engineering and Management (IRJAEM)*, 2(4), 656-661. <https://doi.org/10.47392/IRJAEM.2024.0091>
- Jiang, Y. (2023). Economic Implications of Emotional Marketing Based on Consumer Loyalty of Mobile Phone Brands: The Sequential Mediating Roles of Brand Identity and Brand Trust. *Technological and Economic Development of Economy*, 29(4), 1318-1335. <https://doi.org/10.3846/tede.2023.19278>
- Kero, C. (2023). A Systematic Review of Resource-Based View and Dynamic Capabilities of Firms and Future Research Avenues. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 18(10), 3137-3154. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.181016>
- Khan, M., Farasat, M., Gull, M. & Aslam, R. (2024). Building Brand Image and Loyalty: The Role of Customer Satisfaction and Engagement. *Pakistan Journal of Humanities and Social Sciences*, 12(2), 1028-1037. <https://doi.org/10.52131/pjhss.2024.v12i2.2152>
- Lee, W., O' Cass, A. & Sok, P. (2019). How and When does the Brand Orientation-Market Orientation Nexus Matter?. *Journal of Business and Industrial Marketing*, 35(2), 349-361. <https://doi.org/10.1108/jbim-12-2018-0388>
- Levy, S. (2022). Brand Bank Attachment to Loyalty in Digital Banking Services: Mediated by Psychological Engagement with Service Platforms and Moderated by Platform Types. *The International Journal of Bank Marketing*, 40(4), 679-700. <https://doi.org/10.1108/ijbm-08-2021-0383>
- Li, Y., Song, X. & Zhou, M. (2022). Impacts of Brand Digitalization on Brand Market Performance: The Mediating Role of Brand Competence and Brand Warmth. *Journal of Research in Interactive Marketing*, 17(3), 398-415. <https://doi.org/10.1108/jrim-03-2022-0107>
- Mariyudi, M. (2021). The Mediating Role of Customer Satisfaction and Brand Trust between the Relationship of Perceived Value and Brand Loyalty. *Asian Journal of Economics Business and Accounting*, 21(19), 21-33. <https://doi.org/10.9734/ajeaba/2021/v21i1930503>
- Mele, C. (2024). Phygital Customer Journey: A Practice-Based Approach. *Qualitative Market Research an International Journal*, 27(3), 388-412. <https://doi.org/10.1108/qmr-08-2023-0102>
- Mwazuna, A. N. & Museve, E. (2023). Sustainable Firm Performance Through Product Differentiation Strategies; The Hidden Treasure of Customer Loyalty. *European Journal of Management and Marketing Studies*, 8(2), 104-127. <https://doi.org/10.46827/ejmms.v8i2.1499>
- Nam, T. (2023). Effects of Customer Perceived Value, Brand Experience on Brand Attachment, Brand Satisfaction, and Word-of-mouth. *Ho Chi Minh City Open University Journal of Science - Economics and Business Administration*, 13(2), 39-53. <https://doi.org/10.46223/hcmcoujs.econ.en.13.2.2333.2023>
- Nguyen, H. (2022). Effects of Customer Experience in Post-purchase Behavior. *Journal of Information and Organizational Sciences*, 46(2), 453-471. <https://doi.org/10.31341/jios.46.2.11>
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric Theory* (3rd ed.). McGraw-Hill.
- Pundziene, A., Nikou, S., & Bouwman, H. (2022). The Nexus between Dynamic Capabilities and Competitive Firm Performance: The Mediating Role of Open Innovation. *European Journal of Innovation Management*, 25(6), 152-177. <https://doi.org/10.1108/EJIM-09-2020-0356>

- Rane, N. L., Achari, A., & Choudhary, S. P. (2023). Enhancing Customer Loyalty Through Quality of Service: Effective Strategies to Improve Customer Satisfaction, Experience, Relationship, and Engagement. *International Research Journal of Modernization in Engineering Technology and Science*, 5(5), 427-452.
- Risdwiyanto, A. (2023). Sustainable Digital Marketing Strategy for Long-Term Growth of MSMEs. *Journal of Contemporary Administration and Management (Adman)*, 1(3), 180-186. <https://doi.org/10.61100/adman.v1i3.70>
- Sashi, C. (2021). Digital Communication, Value Co-Creation and Customer Engagement in Business Networks: A Conceptual Matrix and Propositions. *European Journal of Marketing*, 55(6), 1643-1663. <https://doi.org/10.1108/ejm-01-2020-0023>
- Shiamwama, S. (2022). An Analysis of Transportation Costs and Performance of Public Sugar Manufacturing Firms in Kenya. *Journal of Economics Finance and Management Studies*, 5(6), 1576-1588. <https://doi.org/10.47191/jefms/v5-i6-09>
- Siagian, A. (2024). Formation of PT Bhandha Ghara Reksa Logistics Indonesia's Brand Awareness Through Digital Transformation. *Gema Wiralodra*, 15(1), 426-435. <https://doi.org/10.31943/gw.v15i1.676>
- Simpson, B. (2024). Leveraging Big Data for Agile Transformation in Technology Firms: Implementation and Best Practices. *Engineering Science & Technology Journal*, 5(6), 1952-1968. <https://doi.org/10.51594/estj.v5i6.1216>
- Sury, K. (2024). Analyzing the Effects of Social Media, Customer-to-Customer Interactions, and Traditional Marketing on Customer Decision-Making through Brand Preference. *International Journal of Research in Business and Social Science*, 13(4), 49-63. <https://doi.org/10.20525/ijrbs.v13i4.3401>
- Temprano-Garcia, V., Escudero, A., & Pinto, J. (2020). Do Proactive and Reactive Causes to Delete a Brand Impact Deletion Success? The Role of Brand Orientation. *Journal of brand Management*, 27(2), 211-226. <https://doi.org/10.1057/s41262-019-00174-6>
- The Federation of Thai Industries. (2024). *Dietary Supplement Industry*. Retrieved November 2024, from <http://asiafoodbeverage.com/industry-report>.
- Wijaya, N. & Simamora, B. (2023). The Mediating Role of Brand Trust on the Effect of Customer Experience and Engagement on Brand Loyalty: A Lesson from Bukalapak. *Journal of International Conference Proceedings*, 6(1), 71-85. <https://doi.org/10.32535/jicp.v6i1.2250>
- Weber, C. (2024). Impact of Digital Transformation on Firm Performance: A Comparative Study of Germany. *European Journal of Business and Strategic Management*, 9(1), 34-45. <https://doi.org/10.47604/ejbsm.2459>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: an introductory analysis*. Harper and Row.
- Yu, Y., Zeng, H., & Zhang, M. (2024). Digital transformation for supply chain collaborative innovation and market performance. *European Journal of Innovation Management*. <https://doi.org/10.1108/ejim-09-2023-0736>
- Zaidun, N., Muda, M., & Hashim, N. (2021). The Relationship between Customer Brand Engagement and Brand Loyalty for Local Car Brands in Malaysia. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 11(6), 648-668. <https://doi.org/10.6007/ijarbss/v11-i6/10198>
- Zhang, G. & Li, Z. (2022). The Influence of Online Brand Community Identity and Trust on Sustainable Customer Loyalty. *International Journal of Sustainable Development and Planning*, 17(5), 1667-1675. <https://doi.org/10.18280/ijstdp.170533>

ความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นอกเหนือจากภาษีเงินได้
จากการจ้างแรงงาน กรณีศึกษาพนักงานไอที
The Intention to Comply with Personal Income Tax Obligations Beyond
Employment Income: A Case Study of IT Employees

วรัญพงศ์ บุญศิริธรรมชัย
Waranpong Boonsiritomachai

Article History
Receive: May 19, 2025
Revised: August 22, 2025
Accepted: August 25, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเสียภาษีของบุคคลธรรมดาที่มีรายได้จากแหล่งอื่นนอกเหนือจากเงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงาน และเพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเสียภาษีของบุคคลธรรมดา โดยเฉพาะในกรณีของเงินได้ประเภทอื่นตามที่กฎหมายกำหนดนอกเหนือจากเงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงาน ในกลุ่มพนักงานไอที วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณโดยมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามเป็นกลุ่มเป้าหมายที่ทำงานด้านไอที โดยครอบคลุมผู้ที่มีรายได้ถึงเกณฑ์ที่ต้องยื่นภาษีและเคยเสียภาษีเงินได้มาก่อน จำนวน 412 คน ใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณเพื่อทดสอบสมมติฐานการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า 1) พฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยรายการที่อยู่ในระดับสูงที่สุดคือการยื่นแบบภายในเวลาที่กำหนด ตามด้วยความสามารถในการแสดงหลักฐานประกอบเมื่อถูกเรียก 2) ปัจจัยด้านบรรทัดฐานของสังคม ศีลธรรม และทัศนคติต่อการหลีกเลี่ยงภาษี มีผลต่อความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ขณะที่การรับรู้และการควบคุม และปัจจัยการรับรู้ประสิทธิผลของระบบภาษีไม่มีผลต่อความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

คำสำคัญ : พฤติกรรมผู้เสียภาษี; พนักงานไอที; ความตั้งใจต่อการเสียภาษี; ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา; บรรทัดฐานสังคม

ABSTRACT

This study aims to examine the tax compliance behavior of individual taxpayers who earn income sources other than employment and to investigate the factors influencing their intention to comply with tax obligations, particularly in cases involving income types beyond wages and salaries, as defined by law among information technology (IT) employees. The research employed a quantitative approach, using a questionnaire as the primary data collection instrument. The sample consisted of 412 IT employees whose income met the legal threshold for tax filing and who had prior experience in filing personal income tax returns. Data were analyzed using descriptive statistics and multiple regression analysis to test the research hypotheses. The results revealed that 1) overall tax compliance behavior was at a high level, with the highest-rated aspects being filing tax returns within the required timeframe, followed by the ability to provide supporting documents upon request; and 2) social norms, moral obligation, and attitudes toward tax evasion exerted a statistically significant influence on the intention to comply with personal income tax law at the 0.01 level. Conversely, perceived behavioral control and perceptions of the effectiveness of the tax system did not exhibit a significant impact on such compliance intentions.

Keywords : Taxpayer Behavior; IT Employees; Tax Compliance Intention; Personal Income Tax; Social Norm

บทนำ

สำนักงานบริหารหนี้สาธารณะ (Public Debt Management Office, 2024) รายงานว่าในปีงบประมาณ พ.ศ.2567 กระทรวงการคลังมีรายได้รวมทั้งสิ้น 2,791,721 ล้านบาท ขณะที่มีรายจ่ายรวม 3,542,397 ล้านบาท ส่งผลให้เกิดงบประมาณขาดดุลจำนวน 750,676 ล้านบาท นอกจากนี้ ประเทศไทยยังมีหนี้สาธารณะคงค้างอยู่ที่ประมาณ 11.7 ล้านล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 61.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) รายได้ของรัฐบาลส่วนใหญ่มีที่มาจากภาษีเงินได้ โดยเฉพาะจากกรมสรรพากร ซึ่งในปี พ.ศ.2564 สามารถจัดเก็บภาษีได้รวมทั้งสิ้น 1,875,759 ล้านบาท แบ่งเป็นภาษีเงินได้นิติบุคคล 625,382.19 ล้านบาท ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา 334,112.98 ล้านบาท ภาษีมูลค่าเพิ่ม 793,243.11 ล้านบาท และภาษีประเภทอื่นๆ อีก 122,262.57 ล้านบาท จากข้อมูลของกรมสรรพากร (The Revenue Department, 2022) ประเทศไทยมีประชากรราว 66 ล้านคน แต่มีผู้นับแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเพียงประมาณ 10.8 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 27.2 ของประชากรทั้งหมด ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงช่องว่างในการจัดเก็บภาษีจากประชาชนบางกลุ่ม จุดมุ่งหมายหลักของการจัดเก็บภาษีคือเพื่อให้รัฐมีรายได้เพียงพอต่อการรองรับรายจ่าย รวมถึงเพื่อใช้เป็นกลไกในการกระจายรายได้ สร้างความเป็นธรรม และส่งเสริมเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคม

การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีพื้นฐานจากแนวคิดเงินได้พึงประเมิน ซึ่งหมายถึงรายได้ ทรัพย์สิน หรือผลประโยชน์ใดๆ ที่ต้องนำมาคำนวณภาษีตามที่กฎหมายกำหนด โดยประมวลรัษฎากรกำหนดไว้ทั้งหมด 8 ประเภท โดยประเภทที่ 1 ได้แก่เงินได้จากการจ้างแรงงาน เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง เบี้ยเลี้ยง และโบนัส ส่วนประเภทอื่นๆ เช่น รายได้จากค่าบริการ (ประเภทที่ 2) ค่าลิขสิทธิ์และดอกเบี้ย (ประเภทที่ 4) รายได้จากการให้เช่าอสังหาริมทรัพย์ (ประเภทที่ 5) หรือเงินรางวัล (ประเภทที่ 8) ต่างก็อยู่ในขอบเขตที่ต้องนำมาคำนวณภาษีเช่นกัน จากผลการศึกษาเกี่ยวกับการปฏิรูปภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและการกระจายรายได้ของผู้มีเงินได้พึงประเมินของ จากรายงานของเว็บไซต์ Money Buffalo (2024) พบว่ารายได้ของผู้เสียภาษีส่วนใหญ่ หรือประมาณร้อยละ 79 มาจากการจ้างงาน ซึ่งเป็นเงินได้ประเภทที่ 1 ส่วนรายได้จากประเภทอื่นๆ คิดเป็นสัดส่วนที่น้อยกว่าร้อยละ 21 ของฐานผู้เสียภาษีทั้งหมด ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำกัดของระบบภาษีในการเข้าถึงรายได้ประเภทอื่นที่อาจมีการหลีกเลี่ยงหรือหลุดพ้นจากระบบการจัดเก็บภาษี แม้จะมีกฎหมายกำหนดบทลงโทษในกรณีไม่ยื่นภาษีหรือยื่นภาษีต่ำกว่าความเป็นจริง เช่น การชำระเงินเพิ่ม และเบี้ยปรับ 1-2 เท่าของภาษีที่ขาด รวมถึงโทษจำคุกในกรณีจงใจหลีกเลี่ยง (The Revenue Department, 2025) จากการสังเกตข้อมูลที่เผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ พบว่าประชาชนจำนวนไม่น้อยยังขาดความเข้าใจเกี่ยวกับเงินได้ประเภทอื่นๆ ที่ต้องยื่นภาษีว่าต้องนำรายได้ประเภทไหนมาขึ้นรวมในแบบแสดงรายการภาษีประจำปี (Siam Commercial Bank, 2023) หรือแม้แต่รายได้จากการเช่าอสังหาริมทรัพย์ เช่น บ้าน อาคาร หรือโรงงาน ผู้ให้เช่ามีหน้าที่ต้องนำรายได้นี้มาคำนวณและยื่นภาษีเช่นเดียวกับรายได้ประเภทอื่น อย่างไรก็ตาม

ประเด็นนี้ยังคงเป็นข้อสงสัยในหมู่ประชาชน ซึ่งสะท้อนถึงความจำเป็นในการให้ความรู้เรื่องภาษีเงินได้ในหมู่ผู้มีรายได้หลากหลายรูปแบบ เพื่อให้ระบบภาษีมีประสิทธิภาพ ครอบคลุม และเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น (Post Today, 2024)

หนึ่งในปัญหาสำคัญที่รัฐบาลของหลายประเทศทั่วโลกต้องเผชิญ คือ ความล้มเหลวในการจัดเก็บภาษีให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้ เนื่องจากรายได้ภาษีถือเป็นแหล่งรายได้หลักของภาครัฐในหลายประเทศ สาเหตุสำคัญประการหนึ่งของปัญหาดังกล่าวเกิดจากการหลบเลี่ยงภาษีของทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล โดยอาศัยช่องโหว่ทางกฎหมายเพื่อชำระภาษีในอัตราที่ต่ำลงหรือหลีกเลี่ยงไม่ต้องชำระภาษีเลย (Ozili, 2020) การหลบเลี่ยงภาษีจึงกลายเป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวางในปัจจุบัน เนื่องจากก่อให้เกิดผลกระทบต่อรายได้ของรัฐ ทั้งยังสะท้อนถึงปัญหาในด้านความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการเสียภาษีที่ผ่านมา งานวิจัยส่วนใหญ่มุ่งเน้นศึกษาประเด็นเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ และความพึงพอใจต่อระบบภาษีอากร อย่างไรก็ตามเพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับพฤติกรรม การเสียภาษีของบุคคลธรรมดา การศึกษาครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเสียภาษีของบุคคลธรรมดา โดยมุ่งเน้นศึกษาพฤติกรรมในกลุ่มผู้มีรายได้จากแหล่งอื่นที่ไม่ใช่การจ้างแรงงานโดยตรง โดยเฉพาะกลุ่มพนักงานในอุตสาหกรรม ไอที โดยงานวิจัยครั้งนี้ได้นำข้อมูล แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการกำหนดกรอบการศึกษา รวมถึงพัฒนาเครื่องมือวิจัยในรูปแบบของแบบสอบถาม เพื่อวิเคราะห์พฤติกรรมและการเสียภาษีอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาพฤติกรรมการเสียภาษีของบุคคลธรรมดาที่มีรายได้จากแหล่งอื่นนอกเหนือจากเงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงาน
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเสียภาษีของบุคคลธรรมดา โดยเฉพาะในกรณีของเงินได้ประเภทอื่นตามที่กฎหมายกำหนด นอกเหนือจากเงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงาน ในกลุ่มพนักงานไอที

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง ความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นอกเหนือจากภาษีเงินได้จากการจ้างแรงงาน กรณีศึกษาพนักงานไอที ผู้วิจัยได้เสนอสาระสำคัญของแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องซึ่งประกอบด้วย 1) ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงความคิด 2) ทศนคติต่อการหลีกเลี่ยงภาษี 3) บรรทัดฐานของสังคม 4) การรับรู้และการควบคุม 5) ศีลธรรม และ 6) การรับรู้ประสิทธิผลของระบบภาษี ดังนี้

ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงความคิด

ทฤษฎีการเรียนรู้เชิงความคิด (Cognitive Learning Theory) ถูกอธิบายว่าเป็นการเรียนรู้ของมนุษย์ไม่ได้เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้าภายนอกเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการภายในที่ประกอบด้วย การรับรู้ การคิดวิเคราะห์ การตีความ และการประมวลผลข้อมูล ซึ่งล้วนมีบทบาทในการกำหนดพฤติกรรมและการตัดสินใจของบุคคล (Schunk, 2012 ; Raharjo et al., 2024) บุคคลจึงเรียนรู้ผ่านประสบการณ์ตรง การสังเกต การใช้เหตุผล และการประเมินข้อมูลที่ได้รับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่ต้องเลือกปฏิบัติใดๆ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจะเป็นผลจากการไตร่ตรองและตัดสินใจอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยความรู้ ความเข้าใจ และค่านิยมที่สะสมมาเป็นพื้นฐานในการเลือกกระทำ (Bandura, 1986)

เมื่อพิจารณาในบริบทของพฤติกรรมการเสียภาษี ทฤษฎีนี้ช่วยอธิบายในมุมมองจิตวิทยาสังคมเข้าร่วมกับพฤติกรรมการเงินได้ว่า ความตั้งใจในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีของบุคคลหนึ่งๆ ขึ้นอยู่กับสิ่งที่เขาได้เรียนรู้เกี่ยวกับระบบภาษี ผลดีของการปฏิบัติตาม และผลเสียจากการหลีกเลี่ยงภาษี หากบุคคลได้รับข้อมูลที่ชัดเจนเกี่ยวกับหน้าที่ของพลเมือง ความโปร่งใสของระบบ และบทบาทของภาษีในการพัฒนาสังคม ย่อมมีแนวโน้มที่จะมีเจตคติเชิงบวกต่อการเสียภาษีมากขึ้น ในทำนองเดียวกัน หากเห็นตัวอย่างจากคนรอบข้างหรือบุคคลที่ตนให้ความเคารพซึ่งปฏิบัติตามกฎหมายภาษี ก็จะทำให้การเรียนรู้ผ่านการสังเกต ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงความเชื่อและพฤติกรรมของตนได้เช่นกัน งานวิจัยของ Hassan et al. (2022) แสดงให้เห็นว่า นักศึกษาที่ได้รับอบรมเกี่ยวกับความรู้ทางภาษี มีทัศนคติที่เปลี่ยนไปในทางที่ดีต่อการหลีกเลี่ยงภาษี และยอมรับการเสียภาษีในฐานะความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ Kurniawan (2020) ที่ชี้ว่า บุคคลสามารถเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ๆ ผ่านการรับรู้ผลของการกระทำ ทั้งจากตนเองและผู้อื่น นอกจากนี้ Scarpa & Signori (2023) ยังเสนอว่าการสื่อสารข้อมูลด้านภาษีที่มีประสิทธิภาพสามารถเพิ่มการปฏิบัติตามภาษีโดยสมัครใจได้อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า ความรู้และความเข้าใจที่ได้จากการเรียนรู้มีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อการตัดสินใจในทางจริยธรรม โดยเฉพาะ

ในสังคมที่ให้คุณค่าแก่ความโปร่งใสและความรับผิดชอบต่อส่วนรวม การรับรู้ว่าคุณค่าสังคมมีบรรทัดฐานร่วมในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีส่งผลให้บุคคลมีแนวโน้มหลีกเลี่ยงการละเมิดกฎเกณฑ์ และปรับตัวเข้ากับความคาดหวังของสังคมมากยิ่งขึ้น

ทัศนคติต่อการหลีกเลี่ยงภาษี

หนึ่งในปัจจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา คือ ทัศนคติของผู้เสียภาษี ทัศนคติหมายถึง สภาวะทางจิตใจที่เกี่ยวข้องกับความคิด ความรู้สึก และมีแนวโน้มว่าบุคคลนั้นจะแสดงพฤติกรรมต่อบุคคลอื่น ๆ หรือสิ่งของ ในสถานการณ์ต่างๆ ไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่ง โดยสภาวะทางจิตนี้จะต้องคงอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง (Kurniawan, 2020) ทฤษฎีการเรียนรู้ความเข้าใจสามารถอธิบายทัศนคติ โดยส่วนของคุณรู้หรือความเข้าใจของบุคคลที่จำเป็นจะต้องมีการรวมกันของประสบการณ์โดยตรงของทัศนคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากหลายแหล่งรวมกัน โดยความรู้และผลของการรับรู้ที่เกิดขึ้นปกติจะมาจากความเชื่อ (Belief) ที่ผู้บริโภคมั่นใจสิ่งใดๆ จากคุณลักษณะด้านต่างๆ และพฤติกรรมเฉพาะด้านที่เกิดขึ้นจะนำไปสู่ผลลัพธ์เฉพาะเจาะจงด้วย (Prastika & Trisaningsih, 2023)

เมื่อพิจารณาจะพบว่าทัศนคติที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง บางความหมายจะหมายถึงพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริง โดยในบริบทของการเสียภาษี การหลบเลี่ยงภาษีเป็นปัญหาร้ายแรงของสังคม เพราะจะทำให้รัฐบาลขาดเงินในการบริหารและพัฒนาประเทศ เช่น การให้บริการด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา โครงสร้างพื้นฐาน และบริการอื่นๆ แก่สังคม รัฐบาลทั่วโลกก็ประสบกับปัญหานี้เช่นกัน การออกกฎหมายมาควบคุมไม่ให้เกิดการเลี่ยงภาษีเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก (Al-Rahamneh & Bidin, 2022) โดยการเลี่ยงภาษีสื่อว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมายและขัดต่อบรรทัดฐานทางสังคมที่กำหนดว่าควรจ่ายภาษี รัฐบาลต้องออกบทลงโทษที่รุนแรง เช่น การดำเนินคดีอาญา จะทำให้ผู้ที่มีความคิดอยากหลบเลี่ยงภาษีหลีกเลี่ยงการกระทำนั้น และปฏิบัติตามกฎหมาย จากผลการวิจัยดังกล่าวนำมาซึ่งการกำหนดสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 1: ทัศนคติต่อการหลีกเลี่ยงภาษีมียุทธวิธีต่อความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดานอกเหนือจากเงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงานในกลุ่มพนักงานไอที

บรรทัดฐานทางสังคม

บรรทัดฐานทางสังคม คือ กฎเกณฑ์และความคาดหวังที่กำหนดแนวทางการปฏิบัติตนในสังคม ทั้งในสิ่งที่ควรทำและไม่ควรทำ โดยช่วยลดภาระในการตัดสินใจของแต่ละบุคคล และทำหน้าที่ควบคุมพฤติกรรมในระดับต่างๆ อย่างไรก็ตาม หากบรรทัดฐานไม่สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานของสังคมได้ ก็อาจสูญเสียอิทธิพลลง งานวิจัยของ Cahyonowati et al. (2022) พบว่า หากบุคคลใกล้ชิดปฏิบัติตามกฎหมายภาษี คนรอบข้างก็มักปฏิบัติตามด้วย ในทางกลับกัน หากไม่ปฏิบัติตาม ก็จะส่งผลลบเช่นเดียวกัน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าความตั้งใจในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีได้รับอิทธิพลจากทั้งบรรทัดฐานทางสังคมและบรรทัดฐานส่วนบุคคล โดยเฉพาะเมื่อเชื่อว่าการเลี่ยงภาษีเป็นเรื่องปกติในสังคมหรือในกลุ่มใกล้ชิดตัว สำหรับในประเทศไทย งานศึกษาของ Nilphan (2020) ที่อำเภอระยอง จังหวัดปัตตานี พบว่า บรรทัดฐานทางสังคม ทัศนคติต่อการชำระภาษี และความสามารถในการชำระภาษี ส่งผลทางบวกต่อความตั้งใจการชำระภาษีบำรุงท้องที่ของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามอย่างมีนัยสำคัญ โดยบรรทัดฐานทางสังคมส่งผลมากที่สุดในการคิดของการชำระภาษีให้ตรงเวลาของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถาม แต่อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยบางชิ้นที่พบข้อมูลที่ตรงกันข้าม เช่นงานวิจัยของ Sutrisno & Muh (2020) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง วัฒนธรรม บรรทัดฐานทางสังคม และศาสนา กับการหลีกเลี่ยงภาษี แต่กลับไม่พบว่าบรรทัดฐานทางสังคมมีความสัมพันธ์กับการเลี่ยงภาษี แต่ผลที่น่าสนใจคือความเชื่อทางศาสนามีอิทธิพลในทางลบกับการเลี่ยงภาษีโดยตรง โดยให้เหตุผลว่ายิ่งศาสนาขัดเกลาลึกลับใจคนได้มากเท่าไร บุคคลผู้นั้นก็มีโอกาสที่เสียภาษีถูกต้องตามกฎหมายมากยิ่งขึ้น จากผลการวิจัยดังกล่าวนำมาซึ่งการกำหนดสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 2: บรรทัดฐานของสังคมมีอิทธิพลต่อความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดานอกเหนือจากเงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงานในกลุ่มพนักงานไอที

การควบคุมพฤติกรรม

การควบคุมพฤติกรรม หมายถึง การรับรู้ถึงความง่ายหรือยากในการดำเนินพฤติกรรมหนึ่งๆ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อว่าตนสามารถควบคุมปัจจัยที่เอื้อต่อการแสดงพฤติกรรมดังกล่าวได้ ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจของบุคคลในการแสดงพฤติกรรม โดยทฤษฎีพฤติกรรมที่วางแผนไว้ อธิบายว่า พฤติกรรมของมนุษย์ถูกชี้นำโดยสามปัจจัยหลัก ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับผลของพฤติกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับแรงกดดันทางสังคม และ ความเชื่อเกี่ยวกับปัจจัยที่อำนวยความสะดวกของพฤติกรรม (Ajzen, 1991) ในบริบทของภาษีอากร การควบคุมพฤติกรรมมีบทบาทสำคัญ

ต่อการตัดสินใจหลีกเลี่ยงภาษี โดยมีงานวิจัยหลายชิ้นที่สนับสนุนแนวคิดนี้ เช่น Harinurdin et al. (2024) พบว่าเมื่อบุคคลมีโอกาสในการหลีกเลี่ยงภาษีและรู้สึกว่าสามารถดำเนินการได้โดยไม่มีอุปสรรค พวกเขาจะมีแนวโน้มในการหลีกเลี่ยงภาษีมากขึ้น ในขณะที่หากบุคคลรับรู้ว่ามีข้อจำกัดหรือความเสี่ยงสูงในการถูกตรวจสอบ ก็จะลดพฤติกรรมการหลีกเลี่ยงภาษีลงตามไปด้วย ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ Owusu et al. (2020) ที่ชี้ให้เห็นว่า การรับรู้ถึงความเสี่ยงจากการถูกตรวจจับและการลงโทษมีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติตามภาษี นอกจากนี้ Al-Rahamneh & Bidin (2022) ยังสรุปว่า บุคคลที่มีการควบคุมพฤติกรรมในระดับสูง ซึ่งหมายถึงมีความสามารถและโอกาสในการจัดการกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสียภาษีได้ดีกลับมีแรงจูงใจน้อยลงในการชำระภาษี เนื่องจากพวกเขามองเห็นช่องทางหรือวิธีการในการหลีกเลี่ยงภาษีได้มากขึ้น ดังนั้น การส่งเสริมความรับผิดชอบและลดโอกาสในการหลีกเลี่ยงจึงอาจเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มการปฏิบัติตามภาษีจากผลการวิจัยดังกล่าวนำมาซึ่งการกำหนดสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 3: การรับรู้และการควบคุมมีอิทธิพลต่อความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นอกเหนือจากเงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงานในกลุ่มพนักงานไอที

ศีลธรรม

ศีลธรรมเป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการกระทำของแต่ละคน โดยศีลธรรมของแต่ละบุคคลจะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมในการตัดสินใจที่จะแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ออกมา (Ajzen, 1991) ศีลธรรมหมายถึงภาวะผูกพันในฐานะกฎจริยธรรมภายในใจของแต่ละบุคคล ซึ่งสะท้อนความเชื่อส่วนบุคคลของพวกเขาเกี่ยวกับความถูกต้องและความผิด โดยพื้นฐานแล้วคนทั่วไปมักจะคิดว่าผู้อื่นจะมีความคิดเห็นกับตนเองอย่างไรหากแสดงพฤติกรรมนั้นออกไป งานวิจัยของ Muller et al. (2021) อธิบายว่าคนทั่วไปมักตัดสินใจบนพื้นฐานของการพิจารณาว่าผู้อื่นจะมองตนเองอย่างไรหากตนแสดงพฤติกรรมนั้นออกมา กล่าวคือ พฤติกรรมต่างๆ จะเกิดขึ้นหากบุคคลเชื่อว่าผู้อื่นจะเห็นด้วยหรือยอมรับ การมีพันธะทางศีลธรรม (Moral Obligation) จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมที่ดีหรือเหมาะสมในบริบทสังคม Sale et al. (2021) ยืนยันว่าการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีได้รับอิทธิพลจากพันธะทางศีลธรรมโดยตรง การค้นพบว่าบุคคลใดมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมจะเป็นตัวทำนายพฤติกรรมการเสียภาษีที่ถูกต้องตามกฎหมาย และยังมีงานวิจัยที่สอดคล้องกัน เช่น Joel et al. (2023) ที่แสดงให้เห็นว่าบุคคลที่รู้สึกรับผิดชอบต่อสังคมและมีจิตสำนึกทางศีลธรรมจะมีแนวโน้มในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีมากกว่า โดยระบุว่าผู้ที่มองว่าการเลี่ยงภาษีเป็นเรื่องผิดศีลธรรมจะมีแนวโน้มหลีกเลี่ยงภาษีน้อยลงในทางกลับกัน งานวิจัยของ Castaneda-Rodríguez (2025) การหลีกเลี่ยงภาษีเป็นเรื่องผิดจรรยาบรรณ แต่ถ้าประชาชนรับรู้ว่าการเลี่ยงภาษีในสังคมเป็นสิ่งแพร่หลายจะยิ่งทำให้เกิดความชอบธรรมในการเลี่ยงภาษีมากขึ้น และยิ่งถ้าประชาชนมองว่ารัฐหรือระบบไม่ยุติธรรมจึงยอมรับการเลี่ยงภาษีได้มากขึ้น แนวคิดนี้สะท้อนให้เห็นถึงความหลากหลายในระดับศีลธรรมของแต่ละบุคคล และบ่งชี้ว่าการสร้างจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อสังคมจึงเป็นแนวทางที่สำคัญในการลดพฤติกรรมหลีกเลี่ยงภาษี (Owusu et al., 2020) จากผลการวิจัยดังกล่าวนำมาซึ่งการกำหนดสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 4: ศีลธรรมมีอิทธิพลต่อความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นอกเหนือจากเงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงานในกลุ่มพนักงานไอที

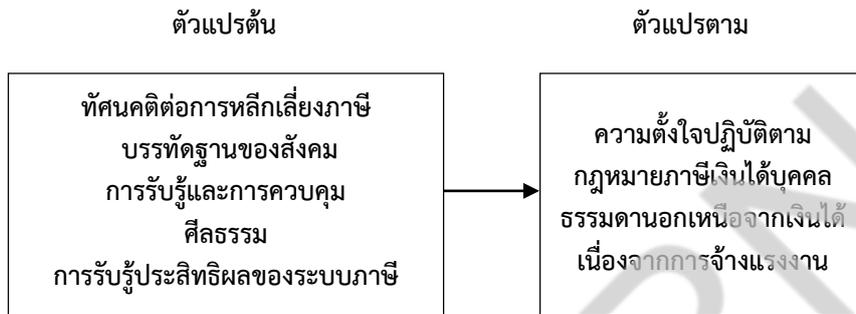
การรับรู้ประสิทธิภาพของระบบภาษี

การรับรู้เป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการป้อนข้อความหรือข้อมูลเข้าสู่สมองของบุคคล ผ่านการรับรู้ บุคคลติดต่อกับสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง และการรับรู้เกิดขึ้นหลังจากมีคนสังเกตวัตถุ ดังนั้นปัจจัยทางสังคมและสิ่งแวดล้อมจึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อการรับรู้ตัวตนเอง เมื่อพิจารณาประสิทธิภาพ จะพบว่าหมายถึงความสามารถบรรลุนาต ปริมาณ เวลา สถานที่ และคุณภาพ (Mazzola et al., 2022) ดังนั้นเมื่อพิจารณาในบริบทของการปฏิบัติตามด้านภาษี จะพบว่าหากระบบภาษีไม่มีประสิทธิภาพและไม่ได้ให้ผลลัพธ์ที่ดีที่สุดเพื่อทำให้ประชาชนในฐานะผู้เสียภาษีสามารถปฏิบัติตามภาระผูกพันทางภาษีได้ง่ายขึ้น ก็จะนำไปสู่การรับรู้ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อผู้เสียภาษี ดังนั้นเพื่อที่จะทำให้บุคคลมีระดับความเต็มใจที่จะจ่ายภาษีสูงขึ้น การใช้ระบบภาษีที่ช่วยให้ผู้เสียภาษีง่ายขึ้นและเพิ่มการรับรู้ที่ดีของผู้เสียภาษีจะกระตุ้นให้ผู้เสียภาษีเต็มใจที่จะจ่ายเงินให้กับรัฐ (Meita & Malau, 2023) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Tajuddin & Eforis (2023) ยังยืนยันว่า การรับรู้ถึงประสิทธิภาพของระบบภาษีมีอิทธิพลในทางบวกและอย่างมีนัยสำคัญต่อความเต็มใจในการจ่ายภาษี โดยระบบภาษีที่มีประสิทธิภาพจะช่วยลดความรู้สึกต่อต้านของประชาชนต่อการเสียภาษี และเสริมสร้างความรู้สึกว่าการจ่ายภาษีเป็นหน้าที่ที่ควรกระทำเพื่อส่วนรวมจากผลการวิจัยดังกล่าวนำมาซึ่งการกำหนดสมมติฐานการวิจัย ดังนี้

สมมติฐานที่ 5: การรับรู้ประสิทธิผลของระบบภาษีมีอิทธิพลต่อความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นอกเหนือจากเงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงานในกลุ่มพนักงานไอที

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้นำเสนอกรอบวิจัย ประกอบด้วยตัวแปรต้น 5 ปัจจัยที่ทัศนคติต่อการหลีกเลี่ยงภาษี บรรทัดฐานของสังคม การรับรู้และการควบคุม ศีลธรรม และการรับรู้ประสิทธิผลของระบบภาษี ส่วนตัวแปรตาม 1 ปัจจัย คือ ความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นอกเหนือจากเงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงาน ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กลุ่มผู้มีเงินได้ที่ถึงเกณฑ์ต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (แบบ ภ.ง.ด.90 หรือ 91) โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้นอกเหนือเงินเดือนประจำ โดยกลุ่มเป้าหมายคือพนักงานในสายไอที ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยาการคอมพิวเตอร์ วิศวกรรมคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือสาขาใกล้เคียง และประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นหลัก พนักงานกลุ่มนี้มีลักษณะเฉพาะทั้งในด้านทักษะความสามารถ การเรียนรู้ด้วยตนเอง และความยืดหยุ่นในการทำงาน ซึ่งส่งผลให้มีแนวโน้มสูงในการหารายได้เพิ่มเติมจากช่องทางอื่น เช่น การรับจ้างพัฒนาเว็บไซต์ แอปพลิเคชัน ให้คำปรึกษาด้านระบบ การขายของออนไลน์ การให้บริการดิจิทัล ตลอดจนการลงทุนหรือปล่อยเช่าอสังหาริมทรัพย์ (Positioningmag, 2023) โดยลักษณะของแรงงานสายนี้สอดคล้องกับบริบทของเศรษฐกิจดิจิทัลในปัจจุบันที่ต้องการทักษะเฉพาะทางสูง และเอื้อให้บุคคลสามารถใช้ความสามารถด้านเทคโนโลยีไปสร้างรายได้เสริมผ่านช่องทางออนไลน์ได้สะดวก อีกทั้งยังมีการเรียนรู้เชิงลึกด้วยตนเองทั้งจากประสบการณ์ระหว่างศึกษาในระดับอุดมศึกษา และการแก้ไขปัญหาในการทำงานจริง (Lim & Lee, 2023)

งานวิจัยนี้กำหนดจำนวนผู้ตอบแบบสอบถามโดยอ้างอิงสูตรของ Cochran (1953) สำหรับกรณีกลุ่มเป้าหมายไม่ทราบจำนวนแน่นอน โดยกำหนดค่าความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 และค่าความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ไม่เกินร้อยละ 5 ทำให้ได้จำนวนขั้นต่ำ 385 คน ทั้งนี้กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามได้มาด้วยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากบุคคลที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ ได้แก่ (1) เป็นพนักงานในสายงานเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ซึ่งสำเร็จการศึกษาจากสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น วิทยาการคอมพิวเตอร์ วิศวกรรมคอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือสาขาใกล้เคียง (2) มีรายได้ถึงเกณฑ์ที่ต้องยื่นแบบแสดงรายการภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา (แบบ ภ.ง.ด.90 หรือ 91) และ (3) มีรายได้นอกเหนือจากเงินเดือนประจำ โดยเก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามจริง จำนวน 420 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นจากการดัดแปลงข้อคำถามจากงานวิจัยที่ผ่านมาให้เหมาะสมกับบริบทของพฤติกรรมความตั้งใจในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของพนักงานกลุ่มไอทีที่มีรายได้เสริมนอกเหนือจากเงินได้ประจำประเภทที่ 1 (เงินเดือนประจำ) แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1: คำถามคัดกรองผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ท่านเคยยื่นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาแล้ว ใช่หรือไม่ และ

ท่านมีรายได้นอกเหนือจากเงินเดือนประจำใช่หรือไม่ ตอนที่ 2 : ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง รายได้รวมต่อเดือน และตอนที่ 3: คำถามเกี่ยวกับตัวแปรในการวิจัย โดยวัดจาก 6 ปัจจัยหลัก ซึ่งแต่ละปัจจัยประกอบด้วยคำถามย่อยที่ดัดแปลงจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยทั้ง 6 ปัจจัยมีชื่อคำถามย่อยทั้งสิ้นและนำมาจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ ปัจจัยทัศนคติต่อการหลีกเลี่ยงภาษีมี 5 ข้อคำถาม ดัดแปลงมาจาก Owusu et al. (2020) ตัวอย่างเช่น ท่านรู้สึกว่าการเลี่ยงภาษีเป็นสิ่งไม่ดี ท่านรู้สึกว่าการเลี่ยงภาษีเป็นความคิดที่ไม่เข้าท่า ปัจจัยบรรทัดฐานของสังคมมี 4 ข้อคำถาม ดัดแปลงมาจาก Al-Rahamneh & Bidin (2022) ตัวอย่างเช่น คนรอบตัวท่านไม่เห็นด้วยกับการหลีกเลี่ยงภาษี คนรอบข้างตัวท่านจะดูถูกท่านหากท่านหลีกเลี่ยงภาษี เป็นต้น ปัจจัยการรับรู้การควบคุมมี 3 ข้อคำถาม ดัดแปลงมาจาก Al-Rahamneh & Bidin (2022) ตัวอย่างเช่น ท่านจะไม่หลีกเลี่ยงภาษีแม้ท่านจะมีเหตุผลที่ตรงรับ ท่านมีความรู้สึกอยากเลี่ยงภาษีแต่ท่านก็จะไม่ทำ เป็นต้น ปัจจัยศีลธรรมมี 4 ข้อคำถาม ดัดแปลงมาจาก Owusu et al. (2020) ตัวอย่างเช่น ท่านรู้สึกว่าการหลีกเลี่ยงภาษีเป็นการทำผิดศีลธรรม ท่านรู้สึกผิดหากท่านหลีกเลี่ยงภาษี เป็นต้น ปัจจัยการรับรู้ประสิทธิผลของระบบภาษีมี 3 ข้อคำถาม ดัดแปลงมาจาก Tajuddin & Eforis (2023) ตัวอย่างเช่น ท่านรู้สึกว่ากฎระเบียบด้านภาษีสามารถเข้าใจได้โดยง่าย ท่านรู้สึกว่าการชำระเงินค่าภาษีปลอดภัย เป็นต้น ปัจจัยความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มี 4 ข้อคำถามดัดแปลงมาจาก Tajuddin & Eforis (2023) ตัวอย่างเช่น ท่านมีความยินดีที่จะเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ท่านจัดทำเอกสารหลักฐานเพื่อประกอบการยื่นเสียภาษีอย่างถูกต้องครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนด เป็นต้น โดยเครื่องมือนี้ใช้เกณฑ์การให้คะแนนมาตรวัดระดับความเห็น (Likert scale) ด้วย 5 ระดับดังนี้ (ไม่เห็นด้วยมากที่สุด = 1, ไม่เห็นด้วย = 2, เฉยๆ = 3, เห็นด้วย = 4, เห็นด้วยมากที่สุด = 5)

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้นำแบบสอบถามเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง ความสมบูรณ์ถูกต้องของเนื้อหาการใช้ภาษา และปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้อง Index of item objective congruence (IOC) ซึ่งผลการตรวจสอบ พบว่า ได้ค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.84 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีความสอดคล้องสามารถนำไปใช้ได้ จากนั้นนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มพนักงานไอที จำนวน 30 คนและนำมาหาค่าความเชื่อมั่น โดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แบบแอลฟา (α -Coefficient) ของครอนบาค (Cronbach) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.86 โดยค่ามากกว่า 0.7 ซึ่งเป็นค่าที่ยอมรับได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

งานวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามออนไลน์เผยแพร่ผ่านเครือข่ายของนักวิจัยซึ่งทำงานในบริษัทที่ปรึกษาด้านไอที โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-Probability Sampling) ทั้งในรูปแบบการสุ่มแบบสะดวก (Convenience Sampling) และการสุ่มแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) ซึ่งเหมาะสมกับบริบทของกลุ่มพนักงานไอทีที่มีเครือข่ายความสัมพันธ์ในสายงานสูง ช่วยให้สามารถกระจายแบบสอบถามไปยังกลุ่มเป้าหมายที่ตรงตามเกณฑ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว โดยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน ถึง เดือนมิถุนายน พ.ศ.2567 ทั้งนี้ ได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามจริง จำนวน 420 คน เพื่อเผื่อการสูญเสียข้อมูลจากการตอบแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์ โดยเมื่อตรวจสอบคุณภาพข้อมูลแล้ว พบว่ามีแบบสอบถามที่ไม่สมบูรณ์จำนวน 8 ชุด จึงคัดออกจากการวิเคราะห์ เหลือแบบสอบถามที่สามารถนำมาใช้ได้จริง จำนวน 412 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานทั่วไป ประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง รายได้ที่นอกเหนือจากรายได้ประจำ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) คือความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมานเพื่อทดสอบสมมุติฐานการวิจัย โดยใช้สมการถดถอย (Regression Analysis) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ โดยกำหนดนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นพนักงานในสายไอทีและมีรายได้จากหลายแหล่ง มีพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีในระดับสูง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hassan et al. (2022) ที่พบว่าผู้เสียภาษีที่มีความรู้ด้านภาษีสูง และสามารถเข้าถึงข้อมูลได้สะดวก จะมีแนวโน้มปฏิบัติตามภาษีมากขึ้น เนื่องจากเข้าใจขั้นตอนและผลกระทบของการไม่ปฏิบัติตามอย่างชัดเจน โดยกลุ่มเป้าหมายในงานวิจัยชิ้นนี้ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยส่วนมากมีอายุระหว่าง 41-50 ปี

และ 31-40 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และทำงานในตำแหน่งผู้จัดการไอที หรือที่ปรึกษาด้านไอที โดยส่วนมากมีรายได้รวมต่อเดือน 60,000-79,999 บาท รองลงมาคือ ตั้งแต่ 80,000 บาทขึ้นไป โดยรายได้เสริมที่พบมากที่สุด 3 อันดับแรก ได้แก่ การลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล การทำงานฟรีแลนซ์ด้านเทคโนโลยีและการปล่อยเช่าสังหาริมทรัพย์ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	394	66.80
หญิง	137	33.20
รวม	412	100.00
อายุ		
ระหว่าง 20-30 ปี	52	12.62
ระหว่าง 31-40 ปี	134	32.50
ระหว่าง 41-50 ปี	167	40.50
50 ปี ขึ้นไป	59	14.32
รวม	412	100.00
การศึกษา		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	49	11.89
ปริญญาตรี	309	75.00
สูงกว่าปริญญาตรี	54	13.11
รวม	412	100.00
ตำแหน่ง		
พนักงานไอที	33	8.00
ผู้จัดการโครงการไอที	25	6.00
หัวหน้าฝ่ายพัฒนาไอที	21	5.00
ผู้จัดการไอที	157	38.2
ที่ปรึกษาด้านไอที	141	34.30
ผู้อำนวยการฝ่ายไอที	21	5.00
อื่นๆ	14	3.50
รวม	412	100.00
รายได้		
น้อยกว่า 20,000 บาท	25	6.00
20,000-39,999 บาท	49	12.00
40,000-59,999 บาท	62	15.00
60,000-79,999 บาท	201	48.70
ตั้งแต่ 80,000 บาท	75	18.30
รวม	412	100.00
แหล่งรายได้เสริม		
การเป็นตัวแทนขาย	41	10.00
การลงทุนทั่วไป เช่น หุ้น กองทุน	50	12.20
การลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัล	150	36.40

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
การสร้างคอนเทนต์ออนไลน์	41	10.00
การปล่อยเช่าสิ่งทหริมทรัพย์	100	24.20
การทำงานฟรีแลนซ์ด้านเทคโนโลยี	118	28.60
อื่นๆ	36	8.60
รวม	412	100.00

จากข้อมูลตารางที่ 1 จะเห็นได้ว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง 31-50 ปี และดำรงตำแหน่งในระดับผู้จัดการหรือที่ปรึกษาด้านไอที ซึ่งสะท้อนถึงลักษณะของแรงงานสายไอทีที่มีประสบการณ์ทำงานสูงและมีรายได้มั่นคง รายได้เสริมที่พบบ่อยคือการลงทุนในสินทรัพย์ดิจิทัลและงานฟรีแลนซ์ด้านเทคโนโลยี แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างทักษะอาชีพกับการสร้างรายได้หลายทาง ลักษณะเช่นนี้สอดคล้องกับงานของ Lim & Lee (2023) ที่อธิบายว่าพนักงานไอทีมีแนวโน้มเข้าสู่เศรษฐกิจดิจิทัลมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่น ซึ่งเป็นบริบทสำคัญที่อาจมีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎหมายภาษี

2. ผลการวิเคราะห์แต่ละปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเสียภาษีของบุคคลธรรมดา พบว่ากลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามซึ่งเป็นพนักงานไอทีมีความตั้งใจในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในระดับสูง โดยเฉพาะในกรณีของเงินได้ประเภทอื่นตามที่กฎหมายกำหนด นอกเหนือจากเงินได้จากการจ้างแรงงาน ทั้งนี้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาพบว่า บรรทัดฐานทางสังคม เป็นปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงที่สุด ผลดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ Belahouaoui & Attak (2024) ที่ระบุว่า บรรทัดฐานทางสังคมและการรับรู้ถึงความชอบธรรมของสถาบันมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมการปฏิบัติตามกฎหมายภาษี โดยเมื่อบุคคลรับรู้ว่าการปฏิบัติตามกฎหมายเป็นสิ่งที่ดีสังคมและกลุ่มวิชาชีพของตนคาดหวังและยอมรับ ก็จะมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามข้อกำหนดทางภาษีมมากขึ้น ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา	Mean	S.D.	ความหมาย
ทัศนคติต่อการหลีกเลี่ยงภาษี (X1)	3.65	0.87	สูง
บรรทัดฐานของสังคม (X2)	4.65	0.76	สูงที่สุด
การรับรู้และการควบคุม (X3)	3.25	0.72	ปานกลาง
ศีลธรรม (X4)	4.02	0.77	สูง
การรับรู้ประสิทธิผลของระบบภาษี (X5)	4.12	0.84	สูง
ความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้ (Y)	3.94	0.86	สูง

จากตารางที่ 2 พบว่าปัจจัยที่มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นสูงที่สุดคือ บรรทัดฐานของสังคมแสดงว่าผู้เสียภาษีให้ความสำคัญกับการปฏิบัติตามกฎหมายตามแรงกดดันและค่านิยมของสังคมอย่างมาก รองลงมาคือ การรับรู้ประสิทธิผลของระบบภาษี และทัศนคติต่อการหลีกเลี่ยงภาษี ซึ่งหมายความว่ากรมมองว่าระบบภาษีมีประสิทธิภาพและความเชื่อว่าการหลีกเลี่ยงภาษีเป็นสิ่งไม่เหมาะสม มีผลต่อความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมาย ในขณะที่ การรับรู้ประสิทธิผลการควบคุมอยู่ในระดับปานกลาง สะท้อนว่าผู้เสียภาษีอาจมองว่ามาตรการควบคุมและการตรวจสอบยังมีข้อจำกัดบางประการ

ก่อนที่จะทำการทดสอบการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้น งานวิจัยชิ้นนี้ได้ทำการตรวจสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Correlation) ของตัวแปรอิสระ พบว่าความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแต่ละคู่ไม่มีค่าสูงเกินไป โดยมีค่าความสัมพันธ์อยู่ในช่วง 0.10 ถึง 0.55 ซึ่งอยู่ในระดับต่ำถึงปานกลาง และแตกต่างจากศูนย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) ผลการตรวจสอบดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าไม่เกิดการมีสหสัมพันธ์กันเองระหว่างตัวแปรอิสระมากเกินไป หรือไม่เกิดปัญหา Multicollinearity (Miles & Shevlin, 2001) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅
ทัศนคติต่อการหลีกเลี่ยงภาษี (X ₁)	1.00				
บรรทัดฐานของสังคม (X ₂)	0.55	1.00			
การรับรู้และการควบคุม (X ₃)	0.25	0.20	1.00		
ศีลธรรม (X ₄)	0.50	0.45	0.30	1.00	
การรับรู้ประสิทธิผลของระบบภาษี (X ₅)	0.20	0.15	0.10	0.25	1.00

หลังจากนั้นงานวิจัยนี้จึงได้ทดสอบการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้น ผลจากการวิเคราะห์พบว่าในบรรดาปัจจัยอิสระทั้ง 5 ปัจจัย มี 3 ปัจจัยที่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษี ได้แก่ บรรทัดฐานของสังคม ซึ่งมีอิทธิพลสูงสุด รองลงมาคือ ศีลธรรม และ ทัศนคติต่อการหลีกเลี่ยงภาษี โดยที่ปัจจัยทั้ง 3 ตัวนี้มีอิทธิพลเชิงบวกต่อตัวแปรตามแต่มีค่าน้อยมาก (S.E. = 0.07, 0.06 และ 0.05 ตามลำดับ) ซึ่งบ่งชี้ว่ามีอิทธิพลในระดับต่ำมากต่อการพยากรณ์ตัวแปรตาม ในส่วนของปัจจัยที่ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญได้แก่ ปัจจัยการรับรู้และการควบคุม และปัจจัยการรับรู้ประสิทธิผลของระบบภาษี ตามตารางที่ 4 ซึ่งตารางแสดงให้เห็นว่า ค่า F = 47.05 ค่า Sig = 0.00 ซึ่งน้อยกว่า 0.01 แสดงว่ามีตัวแปรอิสระอย่างน้อยหนึ่งตัวมีผลต่อความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเนื่องจากเงินได้บุคคลธรรมดา โดยค่า Adjusted R² = 0.72 ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถอธิบายความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้ที่ไม่ใช่จากการจ้างแรงงานโดยรวมได้ร้อยละ 71.80 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการวิเคราะห์สมการถดถอยเชิงเส้น (Multiple Linear Regression) ในรูปแบบของการวิเคราะห์ความถดถอย Model เชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

Model	B	Beta	S.E.	t	Sig	ความหมาย
ค่าคงที่ (Constant)	0.96		0.31	3.12	0.00**	
ทัศนคติต่อการหลีกเลี่ยงภาษี (X ₁)	0.19	0.21	0.05	4.08	0.00**	ยอมรับ
บรรทัดฐานของสังคม (X ₂)	0.41	0.32	0.07	6.32	0.00**	ยอมรับ
การรับรู้และการควบคุม (X ₃)	0.01	0.01	0.06	0.12	0.91	ปฏิเสธ
ศีลธรรม (X ₄)	0.32	0.30	0.06	5.28	0.00**	ยอมรับ
การรับรู้ประสิทธิผลของระบบภาษี (X ₅)	0.02	0.01	0.06	0.26	0.79	ปฏิเสธ

Adjusted R² = 0.72 ; F = 47.06 ; Sig = 0.00**

จากตารางที่ 4 พบว่าความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเนื่องจากเงินได้บุคคลธรรมดา มีผลมาจากปัจจัยบรรทัดฐานของสังคมมากที่สุดซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Al-Rahamneh & Bidin (2022) ที่ระบุว่า แรงกดดันทางสังคมและความคาดหวังจากบุคคลรอบข้างมีผลต่อพฤติกรรมกรการปฏิบัติตามภาษี ในวัฒนธรรมไทย ซึ่งให้ความสำคัญกับความสามัคคีและการรักษาหน้าตาทางสังคม การปฏิบัติตามกฎหมายภาษีจึงถูกมองว่าเป็นการรักษาภาพลักษณ์ที่ดีในสายตาของผู้อื่น สำหรับพนักงานสายไอทีที่มักทำงานเป็นทีมและมีการสื่อสารกับเพื่อนร่วมงานอย่างต่อเนื่อง บรรทัดฐานของกลุ่มจึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมกรการปฏิบัติตามภาษี ในส่วนของปัจจัยศีลธรรม และปัจจัยทัศนคติต่อการหลีกเลี่ยงภาษีก็เป็นอีกสองปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้ที่ไม่ใช่จากการจ้างแรงงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Prastika & Trisnarningsih (2023) ที่ชี้ว่าผู้ที่มีทัศนคติเชิงลบต่อการหลีกเลี่ยงภาษีจะมีแนวโน้มปฏิบัติตามกฎหมายภาษีมากขึ้น อีกทั้งเมื่อพิจารณาจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามของงานวิจัยนี้ที่ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเจนเนอเรชั่นเอ็กซ์ซึ่งมีอายุระหว่าง 41-50 ปี มักมีประสบการณ์การทำงานที่ยาวนานและมีความมั่นคงทางการเงิน ลักษณะของ Gen X คือความเป็นอิสระ มีความรับผิดชอบ และให้ความสำคัญกับความสมดุลระหว่างชีวิตและการทำงาน (work-life Balance) (Rattanapon et al., 2023) ซึ่งส่งผลให้พวกเขามีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติตามกฎหมายภาษี เนื่องจากมองว่าเป็นหน้าที่ของพลเมืองที่ดีและเป็นการสนับสนุนสังคมโดยรวม ในส่วนของศีลธรรมงานวิจัยของ Joel et al. (2023) ยืนยันว่า

ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีมีผลต่อพฤติกรรมการปฏิบัติตามภาษี ในบริบทงานวิจัยชิ้นนี้คือวัฒนธรรมไทยซึ่งเน้นคุณธรรมและจริยธรรมการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีจึงถูกมองว่าเป็นการแสดงออกถึงความมีศีลธรรมและความรับผิดชอบต่อสังคม

แม้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนของ Ajzen (1991) จะเสนอว่าการรับรู้ถึงความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมีอิทธิพลต่อความตั้งใจของบุคคลในการกระทำพฤติกรรมใดๆ แต่ผลการศึกษานี้ไม่พบความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญระหว่างปัจจัยดังกล่าวกับความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นอกเหนือจากเงินได้จากการจ้างแรงงาน ซึ่งอาจสะท้อนบริบทเฉพาะของพนักงานสายไอทีในประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มเจนเนอเรชันเอ็กซ์ ที่มีประสบการณ์การทำงานยาวนาน มีความมั่นใจสูงในทักษะการบริหารจัดการภาษีของตนเอง และมีความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล เครื่องมือ หรือแพลตฟอร์มดิจิทัลต่างๆ ที่ช่วยให้การจัดการภาษีเป็นเรื่องไม่ซับซ้อนและไม่ทำทนายสำหรับพวกเขา การรับรู้ว่าสามารถจัดการได้อยู่แล้ว อาจลดความสำคัญของปัจจัยด้านการควบคุมในกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Al-Rahamneh & Bidin (2022) ที่ชี้ว่าผู้ที่มีความสามารถสูงทางเทคนิคไม่จำเป็นต้องมีเจตนาปฏิบัติตามภาษีมากขึ้น และงานของ Prastika & Trisnangsih (2023) ที่พบว่าความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมไม่มีผลต่อความตั้งใจในกลุ่มผู้เสียภาษีบางกลุ่ม ทั้งนี้ยังสัมพันธ์กับผลการศึกษาก่อนหน้านี้ที่พบว่า การรับรู้ประสิทธิภาพของระบบภาษีก็ไม่มีอิทธิพลเชิงนัยสำคัญต่อพฤติกรรมการเสียภาษี ซึ่งอาจเกิดจากพนักงานกลุ่มนี้มีความชำนาญในการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์อยู่แล้ว จึงไม่รู้สึกว่ารบบภาษีที่ดีหรือไม่ดีจะเป็นปัจจัยชี้ขาดในการตัดสินใจ โดยเฉพาะในกลุ่มพนักงานไอทีที่มีความสามารถสูงในการใช้เทคโนโลยี ดังที่ Taing & Chang (2021) พบว่าการรับรู้ต่อระบบภาษีอิเล็กทรอนิกส์จะมีผลก็ต่อเมื่อผู้ใช้งานไม่มั่นใจหรือไม่มีความรู้ แต่ในกลุ่มที่เชี่ยวชาญกลับไม่พบผลดังกล่าวอย่างมีนัยสำคัญ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาพฤติกรรมกรมการเสียภาษีของพนักงานกลุ่มไอทีที่มีรายได้จากแหล่งอื่นนอกเหนือจากเงินได้พบว่า กลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมปฏิบัติตามกฎหมายภาษีโดยรวมอยู่ในระดับสูง โดยเฉพาะการยื่นแบบแสดงรายการภาษีภายในเวลาที่กำหนด และการจัดเตรียมเอกสารหลักฐานประกอบได้ครบถ้วน แสดงถึงความรับผิดชอบและวินัยทางภาษีในกลุ่มแรงงานที่มีรายได้มั่นคงและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการภาษี
2. ผลการศึกษากการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา นอกเหนือจากภาษีเงินได้จากการจ้างแรงงาน ปัจจัยด้านบรรทัดฐานของสังคม ศีลธรรม และทัศนคติต่อการหลีกเลี่ยงภาษี ซึ่งมีผลต่อความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติตามภาษีในกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามนี้ขับเคลื่อนด้วยแรงจูงใจภายในและแรงกดดันทางสังคมมากกว่าปัจจัยภายนอก ขณะเดียวกัน ขณะที่การรับรู้และการควบคุมพฤติกรรม และการรับรู้ประสิทธิภาพของระบบภาษีไม่มีผลต่อความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา ซึ่งสะท้อนบริบทของกลุ่มพนักงานไอทีที่มีความสามารถในการจัดการภาษีอยู่แล้ว และไม่มองว่าการปฏิบัติตามภาษีเป็นภาระ หรือไม่มองว่าระบบหรือข้อจำกัดเชิงเทคนิคเป็นอุปสรรค

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. งานวิจัยนี้ขยายองค์ความรู้ด้านพฤติกรรมผู้เสียภาษีในกลุ่มแรงงานยุคดิจิทัล โดยเฉพาะผู้ที่มีรายได้หลายทาง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มักถูกมองข้ามในเชิงนโยบาย นอกจากนี้ยังประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนร่วมกับมิติศีลธรรมและบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งช่วยเสริมมุมมองจิตวิทยาสังคมเข้ากับพฤติกรรมการเงิน
2. การวิจัยช่วยเสริมสร้างความเข้าใจใหม่ในด้านพฤติกรรมผู้เสียภาษี โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีศักยภาพในการเข้าถึงเทคโนโลยีและบริหารจัดการรายได้ได้อย่างอิสระ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. หน่วยงานภาครัฐสามารถนำผลวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดรูปแบบการสื่อสารกับผู้เสียภาษีในกลุ่มวิชาชีพเฉพาะ เช่น พนักงานไอที โดยเน้นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของพลเมืองดี ที่ปฏิบัติตามกฎหมายภาษี เพื่อกระตุ้นแรงจูงใจทางสังคม
2. สามารถใช้ผลการวิจัยเพื่อพัฒนาแคมเปญหรือสื่อสาธารณะ ที่เน้นคุณค่าทางศีลธรรม ความโปร่งใส และบทบาทของภาษีต่อสวัสดิการของส่วนรวม ซึ่งจะช่วยเสริมความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมของผู้เสียภาษี

3. ภาคเอกชน เช่น บริษัทด้านบัญชีหรือที่ปรึกษาทางการเงิน สามารถนำข้อมูลเชิงพฤติกรรมเหล่านี้ไปออกแบบบริการให้คำแนะนำด้านภาษีที่เหมาะสมกับไลฟ์สไตล์ของผู้มีรายได้หลายทาง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายขอบเขตของกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามไปยังผู้มีรายได้จากอาชีพอื่นๆ เช่น อาชีพอิสระ นักสร้างสรรค์คอนเทนต์ หรือผู้ประกอบการรายย่อย เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมทางภาษีระหว่างกลุ่มอาชีพ
2. ควรศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ เช่น ปัจจัยด้านความไว้วางใจต่อรัฐ ปัจจัยด้านความโปร่งใสของการใช้จ่ายภาษีของภาครัฐ เป็นต้น ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะส่งผลต่อความเต็มใจในการเสียภาษีและสามารถเข้าใจกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้น
3. การศึกษาครั้งต่อไปอาจใช้วิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methods) โดยผนวกการสัมภาษณ์เชิงลึกเข้ากับแบบสอบถาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

ข้อจำกัดการวิจัย

1. งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็นพนักงานในสายไอทีเท่านั้น ทำให้ผลการวิจัยอาจไม่สามารถอธิบายหรือสรุปอ้างอิงไปยังเป้าหมายในอาชีพอื่นที่มีลักษณะรายได้และพฤติกรรมการเสียภาษีแตกต่างกันได้อย่างครอบคลุม
2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษามุ่งเน้นเฉพาะปัจจัยด้านทัศนคติ บรรทัดฐาน และศีลธรรมเท่านั้น จึงอาจยังไม่ครอบคลุมปัจจัยอื่นที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจปฏิบัติตามกฎหมายภาษี เช่น ปัจจัยด้านนโยบายรัฐ สภาพเศรษฐกิจ หรือแรงจูงใจทางการเงิน

References

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)
- Al-Rahamneh, N. & Bidin, Z. (2022). The effect of tax fairness, peer influence, and moral obligation on sales tax evasion among Jordanian SMEs. *Journal of Risk and Financial Management*, 15(9), 1-15. <https://doi.org/10.3390/jrfm15090407>
- Bandura, A. (1986). *Social foundations of thought and action: A social cognitive theory*. Prentice-Hall.
- Belahouaoui, R. & Attak, E. (2024). Analysis of tax compliance behavior of family businesses: combining social and psychology norms and legitimacy determinants. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 44(7/8), 672-688. <https://doi.org/10.1108/IJSSP-12-2023-0314>
- Cahyonowati, N., Ratmono, D. & Juliarto, A. (2022). The moderating role of social norms on tax compliance model: A laboratory experimental evidence in Indonesia. *Contemporary Economics*, 16(4), 410-423 <https://doi.org/10.5709/ce.1897-9254.491>
- Castaneda-Rodríguez, V. (2025). Association between tax morale and the perceptions around tax compliance: an empirical study for Latin America. *International Review of Economics*, 72(2), 1-16. <https://doi.org/10.1007/s12232-025-00487-w>
- Cochran, W. G. (1953). *Sampling techniques*. John Wiley & Sons.
- Harinuridin, E., Safitri, K. & Kountur, R. (2024). Applying the theory of planned behavior in examining the intention to improve corporate tax compliance through compensation and counterproductive work behavior. *SAGE Open*, 14(4), 1-15. <https://doi.org/10.1177/21582440241305624>
- Hassan, N., Palil, M., Ramli, R. & Maelah, R. (2022). Enhancing tax compliance in Malaysia: Does tax learning and education matter?. *International Business Education Journal*, 15(1), 18-29. <https://doi.org/10.37134/ibej.vol15.1.2.2022>
- Joel, I., Wisdom, E. & Bolouimbelemoere, K. (2023). Influence of tax morality and tax culture on tax compliance. *International Journal of Accounting, Management, Economics and Social Sciences*, 1(5), 500-509. <https://doi.org/10.61990/ijamesc.v1i5.92>

- Kurniawan, D. (2020). The influence of tax education during higher education on tax knowledge and its effect on personal tax compliance. *Journal of Indonesian Economy and Business*, 35(1), 57-72. <https://doi.org/10.22146/jieb.54292>
- Lim, C. & Lee, C. (2023). Digital work and the rise of multi-income IT professionals: A qualitative study on skills, autonomy and learning in the gig economy. *Journal of Digital Economy and Work*, 15(1), 22-37. <https://doi.org/10.1016/j.jdework.2023.100052>
- Mazzola, C., Rea, F. & Sciutti, A. (2022). Shared perception is different from individual perception: a new look on context dependency. *IEEE Transactions on Cognitive and Developmental Systems*, 15(3), 1020-1032. <https://doi.org/10.1109/tcds.2022.3185100>
- Meita, F., & Malau, M. (2023). Effects of digital transformation, tax policy, company characteristics and perceptions of tax system effectiveness on business entity tax compliance before and during the covid-19 pandemic moderated by tax socialization. *Journal of Business Social and Technology*, 4(1), 75-86. <https://doi.org/10.59261/jbt.v4i1.118>
- Miles, J. & Shevlin, M. (2001). Applying regression and correlation: A guide for students and researchers. Sage. Money Buffalo. (2024). *How many Thai people actually pay taxes?*. Retrieved August 2025, from <https://www.moneybuffalo.in.th/stock/how-many-thai-people-pay-taxes>
- Muller, J., Acevedo-Duque, A., Muller, S., Kalia, P. & Mehmood, K. (2021). Predictive sustainability model based on the theory of planned behavior incorporating ecological conscience and moral obligation. *Sustainability*, 13(8), 4248. <https://doi.org/10.3390/su13084248>
- Nilphan, R. (2020). *A Study of Factors Affecting the Intentions to Pay Local Maintenance Tax Among Citizens in Sadawa Subdistrict, Yarang District, Pattani Province, Pattani Province, Prince of Songkla University*. Retrieved January 2025, from <https://kb.psu.ac.th/psukb/bitstream/2016/17206/4/6110521539.pdf>
- Owusu, G. M. Y., Ackah, I. & Vitor, D. (2020). Determinants of tax compliance in Africa: A cross-country analysis. *International Journal of Public Administration*, 43(10), 850-860. <https://doi.org/10.1080/01900692.2019.1645694>
- Ozili, P. (2020). Tax evasion and financial instability. *Journal of Financial Crime*, 27(2), 531-539. <https://doi.org/10.1108/jfc-04-2019-0051>
- Positioningmag. (2023). *Why are IT careers lucrative and often come with side income?*. Retrieved March 2025, from <https://positioningmag.com/1389904>
- Post Today. (2024). *Renting out property: What rental taxes are involved?*. Retrieved December 2024, from <https://www.posttoday.com/columnist/696735>
- Prastika, A. & Trisnarningsih, S. (2023). The influence of attitudes, subjective norm, and behavior control on individual taxpayer compliance with moral obligations as moderation. *East Asian Journal of Multi disciplinary Research*, 2(6), 2473-2486 <https://doi.org/10.55927/eajmr.v2i6.4461>
- Public Debt Management Office. (2024). *Summary of Public Debt Status as of the End of September 2024*. Retrieved February 2025, from <https://www.pdmo.go.th/th>
- Raharjo, K., Afrianty, T. W. & Prakasa, Y. (2024). Digital literacy and business transformation: social-cognitive learning perspectives in small business enterprises. *Cogent Business & Management*, 11(1), 2376282. <https://doi.org/10.1080/23311975.2024.2376282>
- Rattanapon, K., Jorissen, A., Jones, K. & Ketkaew, C. (2023). An analysis of multigenerational issues of Generation X and Y employees in small- and medium-sized enterprises in Thailand: The moderation effect of age groups on person-environment fit and turnover intention. *Behavioral Sciences*, 13(6), 1-23. <https://doi.org/10.3390/bs13060489>

- Sale, M., Muharremi, O. & Hoxhaj, M. (2021). Albanian individual taxpayers perceptions and determinants on ethical behavior regarding tax compliance. *Business Ethics and Leadership*, 5(1), 66-80. [https://doi.org/10.21272/bel.5\(1\).66-80.2021](https://doi.org/10.21272/bel.5(1).66-80.2021)
- Scarpa, F. & Signori, S., (2023). Understanding corporate tax responsibility: a systematic literature review. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 14(7), 179-201. <https://doi.org/10.1108/sampj-04-2022-0200>
- Schunk, D. H. (2012). *Learning theories: An educational perspective* (6th ed.). Pearson.
- Siam Commercial Bank. (2023). *Prizes and Taxation: What the Law Never Says (But We Should Know)*. Retrieved December 2024, from <https://www.scb.co.th/th/personal-banking/stories/tips-for-you/prize-tax.html>
- Sutrisno, S. & Muh, N. (2020). The effect of culture, social norms, and religiosity on tax evasion. *Journal of Accounting and Strategic Finance*, 3(1), 30-43. <https://doi.org/10.33005/jasf.v3i1.56>
- Taing, H. & Chang, Y. (2021). Determinants of tax compliance intention: Focus on the theory of planned behavior. *International journal of public administration*, 44(1), 62-73. <https://doi.org/10.3390/economies10020030>
- Tajuddin, N. & Eforis, M. (2023). The impact of tax system effectiveness on taxpayers' willingness to comply: Evidence from Malaysia. *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 13(1), 51-65. <https://doi.org/10.6007/IJARAFMS/v13-i1/12377>
- The Revenue Department. (2022). Annual report 2022. Retrieved August 2024, from https://www.rd.go.th/fileadmin/download/annual_report/annual_report65.pdf
- The Revenue Department. (2025). *Personal Income Tax*. Retrieved February 2025, from <https://www.rd.go.th/562.html>

ปัจจัยการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงาน
ด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม
Risk Management Factors Influencing the Operational Performance of Finance
and Accounting Practitioner in Agencies under the Office of the Judiciary

วิไลพร อติศัยสกุล^{1*} และ ธีรุตม์ หมั่นวงศ์เทพ²
Wilaiporn Adisaisakon^{1*} and Theerut Muenwongthep²

Article History
Receive: June 26, 2025
Revised: August 5, 2025
Accepted: August 8, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม และศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม สำหรับรูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคือบุคลากรด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม จำนวน 166 คน ตามรายชื่อจากโครงสร้างศาลยุติธรรมและเขตอำนาจศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุ ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน และด้านการเงินมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) การบริหารความเสี่ยงควรมุ่งเน้นการพัฒนาแนวทางในการจัดการความเสี่ยงในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ ด้านการดำเนินงาน ด้านการเงิน และด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ หากหน่วยงานกำหนดแนวทางการบริหารความเสี่ยงโดยสอดคล้องกับประสิทธิภาพการดำเนินงานในด้านความถูกต้อง ครบถ้วน ด้านสามารถตรวจสอบได้ และด้านระยะเวลา จะช่วยสนับสนุนให้หน่วยงานสามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : การบริหารความเสี่ยง; ประสิทธิภาพการดำเนินงาน; ผู้ปฏิบัติงาน; การเงินและบัญชี; หน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาบริหารธุรกิจ คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, Master's Degree Student in Business Administration, School of Business and Communication Arts, University of Phayao

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจและนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา Assistant Professor, School of Business and Communication Arts, University of Phayao

*Corresponding author E-mail: wilaiporn.tuktik@gmail.com

ABSTRACT

This research aimed to study the risk management factors influencing the operational performance of finance and accounting practitioners in agencies under the Office of the Judiciary and its guidelines. This research was quantitative research. The sample consisted of 166 financial and accounting practitioners from agencies under the Office of the Judiciary, selected based on the structure of the Court of Justice and jurisdiction of courts across the Kingdom, using stratified sampling method. A questionnaire was used as the data collection tool. The statistical methods employed for data analysis included mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The results revealed that 1) operational risk management and financial risk management significantly influenced the performance efficiency of finance and accounting practitioners at the .05 level. 2) Risk management should focus on developing risk management guidelines in each area, including legal and regulatory compliance, operations, finance, and information technology. If an organization establishes risk management guidelines aligned with operational performance in terms of accuracy, completeness, auditability, and timeliness, it will support the agency in achieving its goals effectively.

Keywords : Risk Management; Operational Performance; Practitioner; Finance and Accounting; Agencies under the Office of the Judiciary

บทนำ

ประเทศไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครองและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้องค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนต้องให้ความสำคัญกับบริหารความเสี่ยงมากขึ้น เพื่อรับมือกับความไม่แน่นอนของสภาพแวดล้อมทางธุรกิจและการดำเนินงาน หากการจัดการความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยลดผลกระทบทางลบและสร้างโอกาสในการบรรลุเป้าหมายขององค์กรอย่างยั่งยืน การบริหารความเสี่ยงอย่างมีประสิทธิภาพในภาครัฐ จำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือที่สามารถประเมินปัจจัยเสี่ยงในหลากหลายมิติ ทั้งด้านบุคลากร โครงสร้างองค์กร และนโยบาย เพื่อให้การให้บริการสาธารณะสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง มีเสถียรภาพและตอบสนองต่อสถานการณ์ต่างๆ (Tangsgaard, 2022) โดยการบริหารความเสี่ยงสามารถระบุ วิเคราะห์ ประเมิน และจัดการความเสี่ยงภายใต้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด เพื่อป้องกันหรือบรรเทาผลกระทบที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งแนวคิดได้รับการพัฒนาและมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในสภาพแวดล้อมที่มีผันผวนในปัจจุบัน (Fraser et al., 2022)

การบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) เป็นแนวคิดที่นำหลักการจากภาคเอกชนมาประยุกต์ใช้ในการบริหารงานของภาครัฐ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ ความรับผิดชอบ และการตอบสนองต่อประชาชน โดยเน้นการส่งเสริมให้มีการแข่งขัน การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการประเมินผลการดำเนินงานตามตัวชี้วัดที่ชัดเจน (Hood, 2021) ทั้งนี้ มาตรา 79 แห่งพระราชบัญญัติวินัยการเงินการคลังของรัฐ พ.ศ.2561 กำหนดให้หน่วยงานของรัฐประเมินความเสี่ยงทางการเงินและการคลัง พร้อมจัดทำแผนการบริหารความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง เพื่อรักษาวินัยการเงินและการคลังของรัฐ โดยสำนักงานศาลยุติธรรมได้ดำเนินการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยง ตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2561 จนถึงปัจจุบัน เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางการดำเนินงาน การบริหารงานในการลดปัญหาและหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อองค์กร (Court of Justice, 2021) โดยในปีงบประมาณ พ.ศ.2567 คณะกรรมการบริหารจัดการความเสี่ยงของสำนักงานศาลยุติธรรมได้จัดทำแผนบริหารความเสี่ยงฉบับใหม่ เพื่อให้การจัดการความเสี่ยงมีมาตรฐานเดียวกันทั่วองค์กร เพื่อสามารถประเมินควบคุม และตรวจสอบได้อย่างมีระบบ และสนับสนุนการดำเนินงานของศาลยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ และบรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนด จากรายงานการประเมินผลการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานศาลยุติธรรม ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2566 พบว่า หน่วยงานในสังกัดที่มีการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงและดำเนินการตามแนวทางอย่างเป็นรูปธรรม มีอัตราการเกิดข้อผิดพลาดในด้านการเงินและบัญชีลดลงเฉลี่ย ร้อยละ 18.4 เมื่อเทียบกับหน่วยงานที่ยังไม่มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ (Court of Justice, 2023)

การประเมินผลประสิทธิภาพการปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีเป็นเครื่องมือสำคัญที่สะท้อนความสามารถและศักยภาพของบุคลากรในการขับเคลื่อนองค์กรสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืน โดยบุคลากรต้องมีความรู้และเข้าใจกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันความผิดพลาดที่อาจส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์กร ความผิดพลาดที่พบบ่อย เช่น การเบิกจ่ายเงินที่ไม่เป็นไปตามระเบียบ การเก็บรักษาเงิน เอกสารไม่ครบถ้วน การไม่จัดทำรายงานการรับจ่าย หรือการไม่จัดทำยอดเงินคงเหลือประจำวัน ซึ่งหากเกิดความละเอียดหรือปฏิบัติหน้าที่อย่างไม่มีประสิทธิภาพ จนก่อให้เกิดความเสียหายแก่ทางราชการ ถือว่าเป็นความผิดทางวินัย (Chumuang, 2023)

การจัดการความเสี่ยงในงานการเงินและบัญชีมีบทบาทสำคัญในการลดความเสี่ยงที่อาจกระทบต่อการดำเนินงาน และผลกำไรขององค์กร โดยเน้นการวิเคราะห์ความเสี่ยง การประเมินผลกระทบ และการวางนโยบายควบคุมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้การดำเนินงานมีความยั่งยืน หากบุคลากรด้านการเงินและบัญชีที่มีบทบาทโดยตรงต่อการดำเนินงานด้านการเงิน การเบิกจ่ายงบประมาณ การควบคุมบัญชี และการจัดทำรายงานทางการเงิน ที่สะท้อนถึงผลลัพธ์การดำเนินงาน และความสามารถในการบริหารความเสี่ยงในภาครัฐขาดประสิทธิภาพ อาจส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่น และความสำเร็จขององค์กรโดยภาพรวม (Saengkaew, 2020) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาการบริหารความเสี่ยงที่สำนักงานศาลยุติธรรม กำหนด มีผลต่อประสิทธิภาพด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดหรือไม่ เพื่อนำผลการวิจัยครั้งนี้ยืนยันถึงความสำคัญของการบริหารความเสี่ยงในเชิงวิชาการ และยังเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในเชิงปฏิบัติ โดยสามารถเป็นแนวทางที่นำไปใช้ในการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติของสำนักงานศาลยุติธรรม เพื่อปรับปรุงกระบวนการทำงานด้านการเงินและบัญชี นอกจากนี้ยังสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นในการบริหารความเสี่ยง เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใสสูงสุด

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับสำนักงานศาลยุติธรรม

สำนักงานศาลยุติธรรมมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาระบบตุลาการของประเทศไทย โดยมีจุดเริ่มต้นตั้งแต่รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ที่ทรงวางรากฐานการรวมอำนาจพิจารณาคดีเข้าสู่ศูนย์กลาง เพื่อให้การตัดสินคดีเป็นธรรม มีประสิทธิภาพ และได้รับการยอมรับจากนานาอารยประเทศ โดยได้มีการจัดตั้งศาลยุติธรรมขึ้นเมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ.2425 และกำหนดให้วันนี้เป็น "วันศาลยุติธรรม" ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ.2475 ได้มีการแยกบทบาทระหว่างฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการอย่างชัดเจน โดยให้ศาลมีความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาคดี ทั้งนี้เพื่อขจัดข้อสงสัยถึงการแทรกแซงจากฝ่ายบริหาร ต่อมาในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ได้บัญญัติให้ ศาลยุติธรรมแยกจากกระทรวงยุติธรรม และในปี พ.ศ.2543 ได้มีพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการศาลยุติธรรม กำหนดให้สำนักงานศาลยุติธรรมเป็นหน่วยงานอิสระ สถานะเป็นนิติบุคคล และมีเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรมขึ้นตรงต่อประธานศาลฎีกา ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบของคณะกรรมการตุลาการศาลยุติธรรม (Ketchaoan, 2022) โดยปัจจุบันศาลยุติธรรมแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ 1) ศาลชั้นต้น รับฟ้องและพิจารณาคดีในชั้นแรก 2) ศาลอุทธรณ์ พิจารณาคดีที่อุทธรณ์คำพิพากษาจากศาลชั้นต้น รวมทั้งคำสั่งเกี่ยวกับการประกันตัวหรือการทุเลาการบังคับคดี 3) ศาลฎีกา เป็นศาลสูงสุด พิจารณาคดีที่มีการอุทธรณ์จากศาลอุทธรณ์ ซึ่งพิจารณาในประเด็นข้อกฎหมายหรือข้อเท็จจริงที่สำคัญ และสามารถให้ที่ประชุมใหญ่ของศาลฎีกาพิจารณาวินิจฉัยได้ (Pithnak, 2024) โดยสำนักงานศาลยุติธรรมมีภารกิจหลักในการบริหารจัดการด้านทรัพยากรบุคคล งบประมาณ การเงินและบัญชี การจัดซื้อจัดจ้าง รวมถึงการวางแผนและติดตามผลการดำเนินงานของศาลยุติธรรมทั่วประเทศ เพื่อให้การพิจารณาคดีของศาลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม โดยเฉพาะภารกิจด้านการเงินและบัญชีถือเป็นกลไกสำคัญที่สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรให้เป็นไปอย่างถูกต้อง โปร่งใส และตรวจสอบได้ (Court of Justice, 2021)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารความเสี่ยง

การบริหารความเสี่ยง (Risk Management) คือ กระบวนการวางแผน วิเคราะห์ ระบุ ประเมิน และติดตาม ความเสี่ยงอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ความเสี่ยงอยู่ในระดับที่องค์กรสามารถยอมรับได้ และบรรลุวัตถุประสงค์ ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ในบริบทของหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานศาลยุติธรรม กรมบัญชีกลาง และสำนักงาน อัยการสูงสุด ซึ่งมีข้อจำกัดด้านทรัพยากร นโยบาย หรือกฎหมาย จำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่ชัดเจน ครอบคลุม และมีส่วนร่วมจากทุกระดับในองค์กร กระบวนการนี้ช่วยให้องค์กรสามารถจัดสรรทรัพยากรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ลดความไม่แน่นอน และลดความสูญเสียจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด ซึ่งหากหน่วยงานมีการประเมินความเสี่ยงอย่างสม่ำเสมอ มีการติดตามผลลัพธ์จากแผนบริหารความเสี่ยง มีแนวโน้มที่จะเกิดความผิดพลาดน้อยกว่าหน่วยงานที่ไม่มีระบบการประเมิน ความเสี่ยงที่ชัดเจน (State Audit Office of the Kingdom of Thailand, 2021) แนวทางหนึ่งที่ได้รับการยอมรับ อย่างกว้างขวางคือ แนวคิดการบริหารความเสี่ยงตามกรอบ ERM (Enterprise Risk Management) ซึ่งพัฒนา โดยคณะกรรมการ COSO (The Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission) โดย ERM มุ่งเน้นการประเมินและควบคุมความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในทุกระดับขององค์กร ทั้งในด้านยุทธศาสตร์ การปฏิบัติงาน การเงิน และเทคโนโลยี ผ่านกระบวนการที่เชื่อมโยงกับเป้าหมายขององค์กรอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทาง ของกรมบัญชีกลางที่กำหนดให้หน่วยงานภาครัฐนำแนวคิด ERM ไปใช้ในการบริหารจัดการความเสี่ยง และจัดทำแผน ความเสี่ยงประจำปีที่มีคณะกรรมการกำกับและติดตามประเมินผลอย่างเป็นทางการ (The Comptroller General's Department, 2023) อีกทั้งการบริหารความเสี่ยงในภาครัฐในปัจจุบันต้องเผชิญกับความท้าทายที่มีความซับซ้อน เปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว และยากต่อการคาดการณ์ล่วงหน้า ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคอุบัติใหม่ภัยพิบัติทาง ธรรมชาติ ความไม่แน่นอนทางกฎหมาย หรือการเปลี่ยนแปลงเชิงนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อหน่วยงานของรัฐ แนวทางการบริหารความเสี่ยงแบบดั้งเดิมที่เน้นการพยากรณ์ความน่าจะเป็นเพียงอย่างเดียว จึงไม่เพียงพอต่อการรับมือ กับสถานการณ์เหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ นักวิจัยจึงได้เสนอกรอบแนวคิดใหม่ในการบริหารความเสี่ยงที่เรียกว่า การบริหารความเสี่ยงแบบปรับเปลี่ยนได้ (Adaptive Risk Management) ซึ่งมุ่งเน้นความสามารถในการตอบสนอง อย่างยืดหยุ่นต่อความเปลี่ยนแปลง โดยมีลักษณะสำคัญคือ การรวบรวมข้อมูลแบบทันที การประมวลผลข้อมูลเชิงโต้ตอบ และการเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่หน้าหน้าเข้ามามีส่วนร่วมในการรายงานสถานการณ์และเสนอแนวทางการจัดการร่วมกับผู้บริหาร ระดับนโยบาย แนวทางดังกล่าวมีลักษณะเฉพาะที่สำคัญ คือ การสร้างวงจรการป้อนกลับ ที่เกิดจากการไหลเวียนของข้อมูล ระหว่างผู้ปฏิบัติงานในภาคสนามกับฝ่ายบริหาร ซึ่งช่วยให้สามารถตัดสินใจได้อย่างทันเวลา แม้ในสภาวะที่ข้อมูลมีความ ไม่สมบูรณ์หรือแวดล้อมด้วยความไม่แน่นอนสูง โดยเฉพาะในหน่วยงานที่ให้บริการสาธารณะ เช่น โรงพยาบาล ศาล หรือ องค์กรปกครองท้องถิ่น ซึ่งต้องอาศัยการตอบสนองต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา แนวทางการบริหารความเสี่ยง แบบปรับตัวนี้ ยังสอดคล้องกับหลักการการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และแนวคิดการบริหารจัดการเชิงระบบที่ให้ความสำคัญต่อความยืดหยุ่นขององค์กรและการเรียนรู้ร่วมกันภายในระบบงานของรัฐ (Frame et al., 2023) โดยสำนักงาน ศาลยุติธรรมได้กำหนดกรอบแนวทางการบริหารจัดการความเสี่ยงไว้ 5 ด้าน ประกอบไปด้วย 1) ด้านยุทธศาสตร์ (Strategic Risk) คือ ความเสี่ยงที่ส่งผลโดยตรงต่อบรรลุเป้าหมายและพันธกิจขององค์กรในภาพรวม 2) ด้านการปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบ (Compliance Risk) คือ ความเสี่ยงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานที่อาจขัดต่อกฎหมาย กฎ ระเบียบ อันเนื่องมาจาก ความไม่ชัดเจน ไม่ทันสมัยของกฎหมาย กฎ ระเบียบ เหล่านั้น 3) ด้านการดำเนินงาน (Operation Risk) คือ ความเสี่ยง ที่เกี่ยวข้องกับความมีประสิทธิภาพ หรือประสิทธิผลของการปฏิบัติงานที่เกิดจากระบบภายในองค์กร กระบวนการ บุคลากร ข้อมูล เป็นต้น 4) ด้านการเงิน (Financial Risk) คือ ความเสี่ยงเกี่ยวกับการบริหารงบประมาณและการเงิน อันเกิดจากการขาด การจัดการข้อมูล วิเคราะห์ แผนงาน ควบคุม และการจัดทำรายงาน และ 5) ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology Risk) คือ ความเสี่ยงเกี่ยวกับการใช้ การดำเนินงาน ความปลอดภัย รวมถึงการพัฒนาระบบสารสนเทศ (Court of Justice, 2023)

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงาน

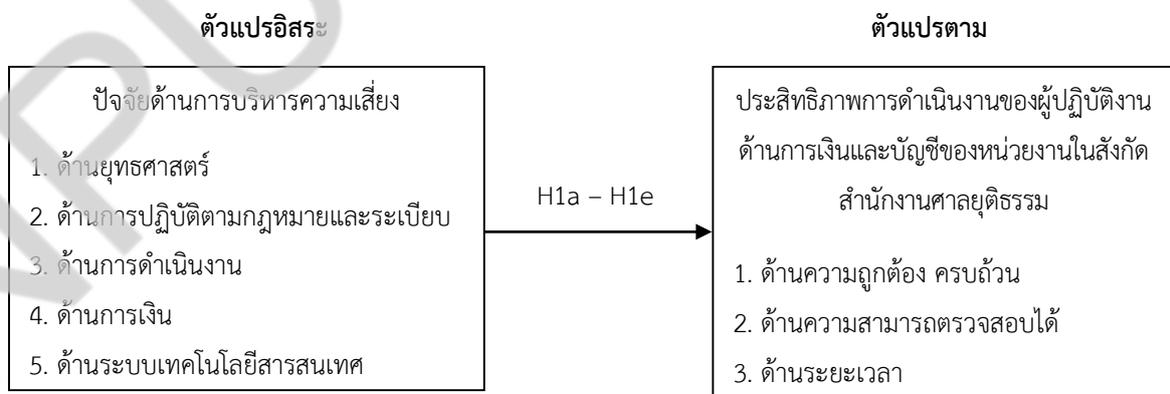
ประสิทธิภาพการดำเนินงาน (Performance Efficiency) คือ ความสามารถขององค์กรหรือบุคลากร ในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดคุณค่าสูงสุด แนวคิดนี้มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากร อย่างประหยัด มีคุณภาพ และตอบสนองต่อความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียภายในและภายนอกองค์กร แนวคิดนี้ มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อหน่วยงานภาครัฐที่ต้องบริหารงานภายใต้ข้อจำกัดเชิงงบประมาณและความคาดหวังด้านความโปร่งใส

และความรับผิดชอบ ซึ่งองค์ประกอบของการวัดประสิทธิภาพตามแนวคิดของ Peterson และ Plowman ที่กำหนด การวัดประสิทธิภาพไว้ 4 ประการ ประกอบด้วย 1) คุณภาพของงาน ความถูกต้อง ครบถ้วน และมีมาตรฐาน 2) ปริมาณงาน ที่สอดคล้องกับแผนหรือเป้าหมาย 3) ระยะเวลา ใช้เวลาที่เหมาะสมในการดำเนินงาน 4) ต้นทุน ค่าใช้จ่ายที่ประหยัด แต่ให้ผลลัพธ์ที่ดี (Saengkaew, 2020) ซึ่งสะท้อนถึงระดับความสามารถของบุคคลหรือองค์กรในการปฏิบัติงานให้บรรลุ เป้าหมายที่กำหนดไว้ ด้วยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุด โดยเน้นให้เกิดผลลัพธ์ที่มีคุณภาพ รวดเร็ว และถูกต้อง ซึ่งพฤติกรรมหรือความพึงพอใจของบุคคลต่อคุณภาพของงานที่ตนเองรับผิดชอบและพยายามดำเนินการให้ดีที่สุด โดยปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน ได้แก่ สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความชัดเจนของโครงสร้างงาน และการเข้าถึงเทคโนโลยีที่สนับสนุนการทำงานระยะไกล แม้บริบทของการทำงานจะเปลี่ยนไปจากการทำงานในสำนักงาน เป็นการงานจากที่พักอาศัย แต่ประสิทธิภาพการดำเนินงานยังสามารถคงอยู่ได้ หากมีการบริหารจัดการที่เหมาะสม โดยเฉพาะในด้านการสื่อสารภายในองค์กร ความยืดหยุ่นของกระบวนการทำงาน และ การใช้เทคโนโลยีที่สนับสนุน อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดพื้นฐานที่ว่า การดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพต้องเกิดจากความเชื่อมโยง ของหลายองค์ประกอบในระบบองค์กร (Charoenwilatphong, 2020) อีกทั้งองค์ประกอบสำคัญที่สะท้อนถึงประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐหรือองค์กร คือ ความสามารถในการตรวจสอบได้ โดยมีรากฐานจากแนวคิดการควบคุม ภายในของ COSO Framework ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดที่ได้รับการยอมรับของการควบคุมที่ดีที่ช่วยให้สามารถตรวจสอบผลลัพธ์ และกระบวนการได้อย่างชัดเจน โดยความสามารถในการตรวจสอบได้นั้น หมายถึง ความสามารถในการติดตาม ตรวจสอบ และยืนยันกระบวนการดำเนินงานหรือข้อมูลย้อนหลังได้อย่างถูกต้อง โปร่งใส และมีหลักฐานประกอบอย่างเป็นระบบ (Fraser et al., 2022) องค์ประกอบของประสิทธิภาพการดำเนินงาน ได้แก่ ความถูกต้อง ครบถ้วน ความสามารถในการตรวจสอบได้ และระยะเวลา นั้นนับว่าเป็นตัวชี้วัดที่เหมาะสมต่อการประเมินประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี เนื่องจากสะท้อน ให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะของภารกิจในงานด้านการเงินที่ต้องดำเนินการภายใต้ข้อกำหนดทางระเบียบอย่างเคร่งครัด องค์ประกอบเหล่านี้ยังสอดคล้องกับหลักธรรมาภิบาลและความโปร่งใสที่ภาครัฐให้ความสำคัญ ตลอดจนแสดงถึงคุณภาพ ของผลผลิตและกระบวนการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจำเป็นต่อความน่าเชื่อถือของระบบงานราชการในภาพรวม (Saengkaew, 2020)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของการบริหารความเสี่ยงของสำนักงานศาลยุติธรรม 5 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านยุทธศาสตร์ 2) ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ 3) ด้านการดำเนินงาน 4) ด้านการเงิน 5) ด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และนำแนวคิดการวัดประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของ Peterson Plowman 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านความถูกต้อง ครบถ้วน 2) ด้านความสามารถตรวจสอบได้ และ 3) ด้านระยะเวลา พร้อมทั้งนำแนวคิดของ การตรวจสอบภายในและการบริหารความเสี่ยงของ Thongnak (2023) ประยุกต์มาใช้เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย โดยนำปัจจัย ด้านการบริหารความเสี่ยงเป็นตัวแปรอิสระ และประสิทธิภาพการดำเนินงาน เป็นตัวแปรตาม ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

H1 : ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม

H1a : ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงด้านยุทธศาสตร์มีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม

H1b : ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม

H1c : ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงด้านการดำเนินงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม

H1d : ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงด้านการเงินมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม

H1e : ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี และผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม จำนวน 283 คน จากโครงสร้างศาลยุติธรรมและเขตอำนาจศาลยุติธรรมทั่วราชอาณาจักร

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ บุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี และผู้ที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม ได้มาโดยการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) จำนวน 166 คน ซึ่งจะจำแนกตามสัดส่วนของประชากรโดยวิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิใช้สูตร ดังนี้

$$\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นภูมิ} = \frac{\text{จำนวนกลุ่มตัวอย่าง} \times \text{จำนวนประชากรแต่ละประเภท}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}} \quad \text{โดยผลการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ ดังตารางที่ 1}$$

ตารางที่ 1 แสดงผลการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

หน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม	จำนวนประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
1. ศาลแขวงทั่วราชอาณาจักร	39	23
2. ศาลชั้นอุทธรณ์	18	11
3. ศาลเยาวชนและครอบครัวทั่วราชอาณาจักร	76	45
4. ศาลจังหวัดและศาลจังหวัดสาขาทั่วราชอาณาจักร	117	68
5. ศาลอาญาคดีทุจริต	9	5
6. ศาลชั้นอุทธรณ์	11	6
7. ศาลแพ่งและศาลอาญาในกรุงเทพ	13	8
รวม	283	166

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การศึกษานี้ได้ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้ทบทวนวรรณกรรมและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดแนวคิดและตัวแปรในการวิจัย รวมถึงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่ครอบคลุมเนื้อหาตามกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยแบ่งคำถามออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน ในปัจจุบัน ระดับตำแหน่งงาน และประสบการณ์การทำงานด้านการเงินและบัญชี

ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม โดยพิจารณาความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญและการดำเนินงานด้านการบริหารความเสี่ยง ประกอบด้วย 5 ด้าน จำนวน 25 ข้อ ได้แก่ ปัจจัยด้านยุทธศาสตร์ จำนวน 5 ข้อ ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ จำนวน 5 ข้อ ด้านการดำเนินงาน จำนวน 5 ข้อ ด้านการเงิน จำนวน 5 ข้อ และด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม โดยพิจารณาคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิภาพการดำเนินงานให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ภายใต้หลักธรรมาภิบาล ประกอบด้วย 3 ด้าน จำนวน 15 ข้อ ได้แก่ ด้านความถูกต้องครบถ้วน จำนวน 5 ข้อ ด้านความสามารถตรวจสอบได้ จำนวน 5 ข้อ และด้านระยะเวลา จำนวน 5 ข้อ

ส่วนที่ 4 แบบสอบถามปลายเปิดให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะ

แบบสอบถามส่วนที่ 1 เป็นข้อถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ส่วนที่ 2 และส่วนที่ 3 เป็นข้อถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มี 5 ระดับ ได้แก่ ระดับความคิดเห็นมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการตรวจสอบความตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยนำแบบสอบถามเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน โดยพิจารณาจากวัดดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับตัวแปรที่กำหนด (Index of Item Objective Congruence : IOC) เพื่อตรวจสอบความตรง (Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งแบบสอบถามมีค่า IOC เฉลี่ยเท่ากับ 0.99 ซึ่งอยู่ในระดับที่ สูงมาก แสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามมีความตรง เชิงเนื้อหา อยู่ในเกณฑ์ที่ดี และสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลในการวิจัยได้อย่างเหมาะสม และการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยใช้ผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำไป Try-out แบบสอบถาม จำนวน 30 ชุด เพื่อทำการตรวจสอบในการคำนวณหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของปัจจัยการบริหารความเสี่ยง อยู่ระหว่าง 0.73-0.86 และประสิทธิภาพการดำเนินงาน อยู่ระหว่าง 0.70-0.84 ซึ่ง Cronbach (1975) ได้เสนอค่าที่ได้ควรมีค่าเกิน 0.70 จึงเป็นค่าที่ยอมรับได้ (Hair et al., 2006)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการในช่วงเดือนพฤษภาคม ถึงมิถุนายน พ.ศ.2568 ซึ่งใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล โดยได้ดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ (Google Form) ไปยังกลุ่มตัวอย่างผ่านช่องทางออนไลน์ ได้แก่ อีเมล (E-mail) และแอปพลิเคชันไลน์ (Line) รวมทั้งสิ้นจำนวน 166 ชุด ผลจากการดำเนินการดังกล่าว พบว่า ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา ครบทั้งจำนวน 166 ชุด โดยแบบสอบถามที่ส่งคืนทั้งหมด มีข้อมูลครบถ้วนและสมบูรณ์ทั้งหมด 166 ชุด มีจำนวนมากกว่าขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำที่กำหนดไว้ที่ 100 ชุด และมีอัตราส่วนของกลุ่มตัวอย่างต่อจำนวนตัวแปรต้นมากกว่า 30-60 ชุดต่อ 1 ตัวแปร ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่สามารถยอมรับได้ว่าแบบสอบถามที่ได้รับมีจำนวนที่เหมาะสมและเพียงพอสำหรับการนำไปใช้วิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติได้อย่างมีนัยสำคัญ (Hair et al., 2010)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ซึ่งดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลเบื้องต้น ตรวจสอบความถูกต้อง ความสามารถในการอ่าน ความสมบูรณ์ของข้อมูล และความสอดคล้องของคำตอบ โดยนำมาวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ซึ่งใช้ในการอธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล โดยหาความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ในส่วนของการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยดำเนินการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อตรวจสอบอิทธิพลของปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงที่มีต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน พร้อมทั้งตรวจสอบคุณสมบัติของตัวแบบการวิเคราะห์ ได้แก่ การกระจายตัวของค่าคลาดเคลื่อน (Residuals) ความเป็นอิสระของตัวแปรอิสระ และการมีพหุสหสัมพันธ์ (Multicollinearity)

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 166 ราย พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงจำนวน 149 คน คิดเป็นร้อยละ 89.8 มีอายุระหว่าง 30-40 ปี จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 41.6 มีระดับการศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี จำนวน 107 คน คิดเป็นร้อยละ 64.5 ดำรงตำแหน่งงานในปัจจุบันเป็นนักวิชาการเงินและบัญชี จำนวน 139 คน คิดเป็นร้อยละ 83.7 มีระดับตำแหน่งงานเป็นระดับชำนาญการพิเศษ จำนวน 59 คน คิดเป็นร้อยละ 35.5 และมีประสบการณ์การทำงานด้านการเงินและบัญชี ระหว่าง 6-10 ปี จำนวน 45 คน คิดเป็นร้อยละ 27.1

1. การศึกษาระดับความคิดเห็นปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม โดยศึกษาข้อมูลจำแนกตามปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยง ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลลัพธ์การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยง

ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยง	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. การบริหารความเสี่ยงด้านยุทธศาสตร์	4.38	0.67	มากที่สุด
2. การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ	4.46	0.61	มากที่สุด
3. การบริหารความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน	4.49	0.54	มากที่สุด
4. การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน	4.63	0.53	มากที่สุด
5. การบริหารความเสี่ยงด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ	4.34	0.71	มาก
รวม	4.46	0.55	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.46$) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน ($\bar{X} = 4.63$) ด้านการดำเนินงาน ($\bar{X} = 4.49$) ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ ($\bar{X} = 4.46$) ด้านยุทธศาสตร์ ($\bar{X} = 4.38$) และด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ($\bar{X} = 4.34$) ตามลำดับ ซึ่งปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงโดยรวมมีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรมอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น สะท้อนให้เห็นว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารจัดการความเสี่ยงในมิติต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์และมีประสิทธิภาพสูงสุด โดยให้ความสำคัญกับการควบคุมกระบวนการทำงานให้มีมาตรฐานและถูกต้องตามกฎหมายและระเบียบเพื่อลดความผิดพลาด สอดคล้องกับ Krongten (2021) ที่ศึกษาพบว่าการบริหารความเสี่ยง การควบคุมภายใน และการตรวจสอบภายในที่มีประสิทธิภาพ สามารถช่วยลดความเสี่ยงด้านสภาพคล่องและส่งผลดีต่อผลการดำเนินงานขององค์กรได้ โดยชี้ให้เห็นว่าการที่องค์กรให้ความสำคัญกับการประเมินความเสี่ยงในทุกมิติ จะนำไปสู่การวางแผนควบคุมและตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

โดยศึกษาข้อมูลจำแนกปัจจัยประสิทธิภาพการดำเนินงาน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลลัพธ์การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของปัจจัยประสิทธิภาพการดำเนินงาน

ปัจจัยประสิทธิภาพการดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านความถูกต้อง ครบถ้วน	4.59	0.46	มากที่สุด
2. ประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านความสามารถตรวจสอบได้	4.76	0.39	มากที่สุด
3. ประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านระยะเวลา	4.62	0.49	มากที่สุด
รวม	4.66	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า ปัจจัยประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.66$) เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ประสิทธิภาพการดำเนินงานด้านความสามารถตรวจสอบได้ ($\bar{X} = 4.76$) ด้านระยะเวลา ($\bar{X} = 4.62$) และด้านความถูกต้องครบถ้วน ($\bar{X} = 4.59$) ตามลำดับ ซึ่งปัจจัยประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรมอยู่ในระดับมากที่สุดนั้น สะท้อนให้เห็นว่า สำนักงานศาลยุติธรรมซึ่งเป็นองค์กรที่ต้องมีความน่าเชื่อถือและความโปร่งใสสูงสุด ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับ หลักธรรมาภิบาล ในมิติของความโปร่งใส และความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้ การมีกระบวนการทางการเงินและบัญชีที่สามารถตรวจสอบที่มาที่ไปของเอกสารถือเป็นการควบคุมที่มีประสิทธิภาพช่วยลดความเสี่ยงในการทุจริตและสร้างความเชื่อมั่น สอดคล้องกับ Tinakorn (2020) ที่ศึกษาพบว่าประสิทธิภาพในการบริหารจัดการความเสี่ยงและคุณภาพการให้บริการสถานศึกษา ตามโครงสร้างนโยบาย ด้านบุคลากร การเงิน ด้านบริหารจัดการ ซึ่งบริบทองค์กรนั้นเน้นการให้บริการและต้องดำเนินงานภายใต้กรอบระเบียบที่ชัดเจน การค้นพบประสิทธิภาพในระดับสูงที่คล้ายคลึงกันนี้ อาจสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการพัฒนาระบบบริหารจัดการในภาคบริการสาธารณะของไทยที่มุ่งเน้นมาตรฐานและประสิทธิผลมากขึ้น

การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม โดยใช้ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงด้านยุทธศาสตร์ ด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ ด้านการดำเนินงาน ด้านการเงิน และด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงบวกของตัวแปรแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กัน เกิดเป็น Multicollinearity ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า Variance Inflation Factor (VIF) พบว่าค่า VIF ของตัวแปรอิสระ มีค่าอยู่ระหว่าง 3.17-5.45 ซึ่งต้องไม่เกิน 10 แสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระทั้งหมดมีความสัมพันธ์กัน สอดคล้องกับแนวคิดของ ทฤษฎีการจัดการแบบองค์รวม (Holistic Management Theory) ที่เสนอว่า การบริหารจัดการความเสี่ยงองค์กรอย่างมีประสิทธิภาพควรพิจารณาความเชื่อมโยงของปัจจัยภายในต่างๆ อย่างบูรณาการ (Rivas-Flores et al., 2020) โดยพบว่าทุกตัวแปรมีความสัมพันธ์กัน อย่างมีนัยสำคัญโดยมีทิศทางเป็นบวก โดยเมื่อค่าของตัวแปรหนึ่งเพิ่มขึ้น มีแนวโน้มที่ค่าของตัวแปรอื่นๆ เพิ่มขึ้นตามไปด้วย ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม ตามวิธี Pearson Correlation Coefficient

ตัวแปร	Sta	Leg	Ope	Fin	Tec	VIF
Mean	4.38	4.46	4.49	4.63	4.34	
S.D.	0.67	0.61	0.54	0.54	0.71	
Sta	1					3.95
Leg	0.86**	1				5.45
Ope	0.69**	0.75**	1			3.62
Fin	0.75**	0.81**	0.65**	1		3.17
Tec	0.68**	0.73**	0.82**	0.69**	1	3.63

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

Sta คือ การบริหารความเสี่ยงด้านยุทธศาสตร์

Leg คือ การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ

Ope คือ การบริหารความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน

Fin คือ การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน

Tec คือ การบริหารความเสี่ยงด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

จากตารางที่ 4 พบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ การบริหารความเสี่ยงในแต่ละด้าน มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามประสิทธิภาพการดำเนินงาน ซึ่งพบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์กับตัวแปรตามประสิทธิภาพการดำเนินงาน มีค่าสัมประสิทธิ์ระหว่าง 2 ตัวแปร อยู่ระหว่าง 0.65-0.86 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ในเชิงบวกระหว่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงให้เห็นว่า การบริหารความเสี่ยงในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

จากนั้นจึงทำการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงกับประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม พบว่า แบบจำลองการถดถอยมีค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) เท่ากับ 0.66 หรือคิดเป็นร้อยละ 66 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าตัวแปรอิสระทั้ง 5 ด้านสามารถรวมกันอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิภาพการดำเนินงานได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เมื่อพิจารณาความสำคัญของตัวแปรอิสระรายด้าน ผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณพบว่า การบริหารความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยไม่ปรับมาตรฐาน (b) เท่ากับ 0.30 และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยแบบปรับมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.40 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 4.65, p < .001$) แสดงถึงความสำคัญของการจัดการความเสี่ยงในกระบวนการทำงานต่อประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงาน ในขณะที่ การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน มีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยไม่ปรับมาตรฐาน (b) เท่ากับ 0.25 และค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยแบบปรับมาตรฐาน (β) เท่ากับ 0.32 ซึ่งมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 4.02, p < .001$) บ่งชี้ว่าการบริหารจัดการด้านการเงินอย่างมีประสิทธิภาพสามารถส่งผลเชิงบวกต่อการปฏิบัติงานเช่นกัน สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการควบคุมงบประมาณและการเงินที่รัดกุม ในขณะที่ตัวแปรด้านการบริหารความเสี่ยงด้านยุทธศาสตร์ การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ และการบริหารความเสี่ยงด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ ถึงแม้จะมีค่าสัมประสิทธิ์บวกในบางด้าน แต่ไม่แสดงความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน สอดคล้องกับ Chumuang (2023) ได้ศึกษาการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของผู้ทำบัญชีวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในเขตกรุงเทพมหานคร พบว่า การควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน การดำเนินงานมีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพในการทำงานของผู้ปฏิบัติงานบัญชีในวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ดังตารางที่ 5

ตารางที่ 5 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณของการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม

ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยง	ประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงาน				
	สัมประสิทธิ์การถดถอยไม่ปรับมาตรฐาน (b)	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (S.E.)	สัมประสิทธิ์การถดถอยแบบปรับมาตรฐาน (β)	t	Sig
ค่าคงที่ (Constant)	1.65	0.18		9.02	0.00*
การบริหารความเสี่ยงด้านยุทธศาสตร์ (X_1)	-0.01	0.55	-0.21	-0.23	0.82
การบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ (X_2)	0.10	0.07	0.15	1.43	0.16
การบริหารความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (X_3)	0.30	0.65	0.40	4.65	0.00*
การบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน (X_4)	0.25	0.61	0.32	4.02	0.00*
การบริหารความเสี่ยงด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (X_5)	0.02	0.49	0.05	0.59	0.56
R = 0.82 $R^2 = 0.67$ Adjusted $R^2 = 0.66$ SE = 23.77					

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า การบริหารความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน (X_3) และด้านการเงิน (X_4) อธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม ซึ่งสามารถเขียนสมการทางคณิตศาสตร์ได้ ดังนี้

$$Y = 1.65 + 0.40(X_3) + 0.32(X_4)$$

สามารถสรุปได้ว่า ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม คือ การบริหารความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน ($\beta = 0.40$) และการบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน ($\beta = 0.32$) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และค่า Adjusted R^2 ที่ได้เท่ากับ 0.66 หรือร้อยละ 66 แสดงว่าสมการข้างต้นมีความน่าเชื่อถือในการพยากรณ์ ส่วนอีกร้อยละ 34 ยังมีคลาดเคลื่อน ซึ่งมีปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงด้านอื่นที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน

2. การศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม แนวทางการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม โดยผู้วิจัยจะแบ่งเป็น 4 แนวทาง ดังนี้ 1) แนวทางการบริหารความเสี่ยงด้านการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ เป็นการปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน โดยเฉพาะการปฏิบัติตามคู่มือ กฎหมาย ระเบียบ จะส่งผลให้ผลการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง โปร่งใส และมีความน่าเชื่อถือของข้อมูล สอดคล้องกับงานวิจัยของ Krongten (2021) ที่ได้ศึกษาผลกระทบกระบวนการตรวจสอบภายในการบริหารความเสี่ยงที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย พบว่า การบริหารความเสี่ยงทางการเงิน กฎระเบียบการปฏิบัติงานตามกฎระเบียบยังมีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน การดำเนินธุรกิจของบริษัท จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเกี่ยวข้องกับกระบวนการตรวจสอบภายในและการบริหารความเสี่ยง 2) แนวทางการบริหารความเสี่ยงด้านการดำเนินงาน เป็นการตรวจสอบเหตุการณ์ ความไม่ปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้นการติดตั้งระบบเตือนภัย การบำรุงรักษาอุปกรณ์ หรือการจัดทำแผนรับมือเหตุฉุกเฉิน การกำหนดพื้นที่เพื่อการรักษาความปลอดภัยห้องเก็บเอกสารทางบัญชี และเอกสารทางการเงินต่างๆ ให้เป็นพื้นที่ควบคุมที่บุคคลภายนอกไม่สามารถเข้าถึงได้โดยอิสระ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thawanratphokhin (2021) ที่ได้ศึกษาผลกระทบของการบริหารความเสี่ยงในการดำเนินงานทางการเงินต่อความสำเร็จของการดำเนินงานทางการเงินในธุรกิจยานยนต์ พบว่า การบริหารความเสี่ยงในการดำเนินงานทางการเงิน รวมถึงการประเมินความเสี่ยง งานทางการเงิน กิจกรรมการควบคุม และการบริหารความเสี่ยงด้านข้อมูลและการสื่อสารในทุกด้านมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความสำเร็จของการดำเนินงานทางการเงินในธุรกิจยานยนต์ 3) แนวทางการบริหารความเสี่ยงด้านการเงิน การป้องกันการทุจริตหรือแจ้งเบาะแสการกระทำการทุจริต การมีแนวทางที่ชัดเจนและปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรับผิดชอบในการบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส ส่งผลต่อประสิทธิภาพของมาตรการป้องกันการทุจริต สอดคล้องกับงานวิจัยของ Charoenwilatphong (2020) ที่ได้ศึกษาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานและความพึงพอใจในการปฏิบัติงานจากที่พักอาศัยในสภาวะวิกฤติโรคระบาดไวรัสโควิด-19 กรณีศึกษา บริษัท ยูนิลีเวอร์ ไทย เทรดดิ้ง จำกัด (สำนักงานใหญ่) พบว่า บริษัทสามารถบริหารความเสี่ยงด้านการเงินได้โดยผ่านการปรับตัวของกระบวนการทำงานภายใต้ข้อจำกัดของโรคระบาดไวรัสโควิด-19 4) แนวทางการบริหารความเสี่ยงด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจให้ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาทักษะด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ รองรับการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี หากไม่มีการส่งเสริมความรู้และการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง และการป้องกันการนำเข้าสู่ข้อมูลที่ผิดพลาดของการปฏิบัติงานในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมถึงการตรวจสอบข้อมูลก่อนบันทึกในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเป็นแนวทางในการป้องกันความผิดพลาด สอดคล้องกับงานวิจัย Pramoolchego (2021) ที่ศึกษาการพัฒนาแผนปฏิบัติการกระบวนการบริหารความเสี่ยงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของกรมการสื่อสารทหาร กองบัญชาการกองทัพไทย พบว่า ระบบบริหารจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ มีอิทธิพลต่อ มาตรการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศ และมาตรการจัดการความมั่นคงปลอดภัยสารสนเทศในบริษัท ปัจจุบัน มีอิทธิพลต่อความต้องการแผนความเสี่ยงเทคโนโลยีสารสนเทศ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีของหน่วยงานในสังกัดสำนักงานศาลยุติธรรม พบว่า ปัจจัยด้านการบริหารความเสี่ยงด้านการเงินและด้านการดำเนินงานมีผลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพการทำงานของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี โดยเฉพาะในด้านการจัดทำรายงานทางการเงินที่ถูกต้อง โปร่งใส และสามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นระบบ โดยสามารถสร้างระบบตรวจสอบ (Checklist) การตรวจสอบรายงานทางการเงิน โดยกำหนดให้ผู้ปฏิบัติงานตรวจสอบเอกสารสำคัญก่อนที่จะรายงานให้ผู้บริหาร ซึ่งช่วยลดข้อผิดพลาดที่อาจเกิดขึ้นในกระบวนการทำงาน และยังส่งเสริมให้การดำเนินงานมีความเป็นระบบ มีความรวดเร็ว ทันเวลา และมีความสอดคล้องกับแนวทางการบริหารงานภาครัฐที่เน้นประสิทธิภาพและความโปร่งใส รวมถึงจัดทำคู่มือและแผนรับมือในการเกิดเหตุฉุกเฉินด้านการเงินและบัญชี ไม่ว่าจะเป็นแผนสำรองการทำงานในกรณีที่ระบบคอมพิวเตอร์ล่ม หรือแผนการปฏิบัติงานเมื่อเกิดสถานการณ์ที่ไม่คาดคิด เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่องและลดผลกระทบที่เกิดขึ้น

2. ผลการศึกษาแนวทางการบริหารความเสี่ยงที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีสามารถสรุปได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ แนวทางด้านปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบ การปฏิบัติงานอย่างถูกต้อง ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน โดยการปฏิบัติตามคู่มือ กฎหมาย ระเบียบ พร้อมทั้งจัดเก็บในรูปแบบที่ผู้ปฏิบัติงานสามารถเข้าถึงได้ง่ายและรวดเร็ว แนวทางด้านการดำเนินงาน การตรวจสอบเหตุการณ์ความไม่ปลอดภัยที่อาจเกิดขึ้นการติดตั้งระบบเตือนภัย การบำรุงรักษาอุปกรณ์ หรือการจัดทำแผนรับมือเหตุฉุกเฉิน การจำกัดสิทธิ์การเข้าถึงข้อมูลทางการเงินให้เฉพาะผู้ที่ได้รับอนุญาต แนวทางด้านการเงิน การป้องกันการทุจริตหรือแจ้งเบาะแสการกระทำทุจริต ส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรับผิดชอบในการบริหารงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส มีการสร้างช่องทางการแจ้งเบาะแสการทุจริตที่ปลอดภัยและเป็นความลับ เพื่อส่งเสริมให้ผู้ปฏิบัติงานกล้าที่จะแจ้งข้อมูลหากพบความผิดปกติ แนวทางด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจให้ผู้ปฏิบัติงานพัฒนาทักษะด้านระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ รองรับการเปลี่ยนแปลงของระบบและเทคโนโลยีที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หากไม่มีการส่งเสริมความรู้และการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารความเสี่ยงที่ดีโดยเฉพาะในด้านการดำเนินงานและด้านการเงิน มีบทบาทสำคัญในการเพิ่ม ประสิทธิภาพ ความแม่นยำ ความโปร่งใส และความสามารถในการตรวจสอบการทำงาน ของผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในหน่วยงานรัฐ ผลลัพธ์จากงานวิจัยสามารถนำไปใช้ในเชิงวิชาการ และในการพัฒนาการจัดการความเสี่ยงในองค์กรภาครัฐในวงกว้าง รวมถึงเป็นฐานข้อมูลสำหรับการพัฒนาทฤษฎีใหม่หรือการออกแบบโมเดลที่เหมาะสมกับบริบทของภาครัฐในอนาคต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การปรับใช้แนวทางการบริหารความเสี่ยงในทางปฏิบัติ โดยหน่วยงานควรนำแนวทางการควบคุมภายในในด้านการเงิน การดำเนินงาน และเทคโนโลยีสารสนเทศไปใช้จริง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดความเสี่ยงในทุกด้าน
2. การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ควรมีการจัดอบรมเป็นประจำ เพื่อให้เจ้าหน้าที่มีความเข้าใจในกฎหมาย ระเบียบ และแนวปฏิบัติที่มีการปรับปรุงอยู่เสมอ
3. การวางแผนความเสี่ยงอย่างเป็นระบบ หน่วยงานควรจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงประจำปีชัดเจน ตรวจสอบได้ และมีการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่อง
4. การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ควรส่งเสริมการใช้ระบบดิจิทัลในงานด้านการเงิน เช่น การจัดเก็บข้อมูล การรายงานผล และการติดตามประสิทธิภาพการดำเนินงาน
5. การส่งเสริมธรรมาภิบาลและความโปร่งใส ควรสร้างระบบที่ส่งเสริมคุณธรรม โดยมีระบบแจ้งเบาะแส และ ทบทวนมาตรการป้องกันการทุจริตอย่างจริงจัง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

แนวทางในการพัฒนาการวิจัยควรมุ่งเน้นการขยายกลุ่มตัวอย่างให้หลากหลายมากขึ้น ไม่จำกัดแค่บุคลากรทางการเงินและบัญชี แต่ควรรวมถึงนิติกร เจ้าหน้าที่บริหารงานทั่วไป และผู้บริหารระดับสูง เพื่อให้ได้มุมมองที่รอบด้านและเข้าใจถึงวิถีคิดและการตัดสินใจของแต่ละบทบาท นอกจากนี้การใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยเฉพาะการสัมภาษณ์เชิงลึกจะช่วยให้เข้าใจบริบทการทำงาน กระบวนการ และปัญหาที่แท้จริง ซึ่งเสริมข้อมูลเชิงปริมาณให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การพิจารณา ปัจจัยภายนอก เช่น สถานการณ์ทางเศรษฐกิจ การเมือง หรือนโยบายรัฐ ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะปัจจัยเหล่านี้ส่งผลต่อการจัดการความเสี่ยงของหน่วยงานนำไปสู่การพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทนั้นๆ

ข้อจำกัดการวิจัย

1. การวิจัยนี้ใช้กลุ่มตัวอย่างเฉพาะผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ส่งผลให้มุมมองที่ได้รับอาจไม่ครอบคลุมบทบาทหน้าที่อื่นที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริหารความเสี่ยง เช่น ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ด้านกฎหมายซึ่งอาจมีมุมมองและประสบการณ์ที่แตกต่างกันในการจัดการความเสี่ยงภายในองค์กร

2. ในการวิจัยนี้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลที่ใช้แบบสอบถามเป็นหลัก ซึ่งแม้จะสามารถรวบรวมข้อมูลได้ในวงกว้าง แต่ยังมีข้อจำกัดในการเข้าถึงความคิดเห็นเชิงลึกหรือปัจจัยเชิงพฤติกรรมที่อาจแฝงอยู่ในองค์กร โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติ ความเชื่อ หรือแรงจูงใจของผู้ปฏิบัติงาน

References

- Charoenwilatphong, T. (2020). *Efficiency and Satisfaction of Work from Home under Covid-19 Pandemic Case Study: Unilever Thai Trading Co., Ltd (Head Office) (Unpublished master's thesis)*. Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.
- Chumuang, C. (2023). *Internal control and risk management affecting operational efficiency of the small and medium enterprises accountants in bangkok (Unpublished master's thesis)*. Sripatum University, Bangkok, Thailand.
- Court of Justice. (2021). *Risk management manual of the Office of the Judiciary*. Retrieved December 2020, from <https://www.coj.go.th>
- Court of Justice. (2023). *Internal control and risk management assessment report of the Office of the Judiciary for fiscal year 2023*. Office of the Judiciary.
- Cronbach, L. J. (1975). Beyond the two disciplines of scientific psychology. *American Psychologist*, 30(2), 116-127. <https://doi.org/10.1037/h0076829>
- Frame, B., Milfont, T. & Weijers, D. (2023). Applying behavioural science to wicked problems: Systemstinking for environmental policy. *Frontiers in Environmental Science*, 11, Article 1239966. <https://doi.org/10.3389/fenvs.2023.1239966>
- Fraser, J., Simkins, B. & Narvaez, K. (2022). *Enterprise risk management: Today's leading research and best practices for tomorrow's executives*. John Wiley & Sons.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2006). *Multivariate Data Analysis* (6th ed.). Pearson Prentice Hall.
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis : A Global Perspective* (7th ed.). Pearson.
- Hood, C. (2021). The origins of new public management: Old school values in public sector reform. *Public Administration Review*, 81(4), 593-602 <https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.1991.tb00779.x>
- Ketchaoan, P. (2022). *Factors Affecting the efficiency of financial reporting of the office of the court of justice (Unpublished master's thesis)*. Sripatum University, Bangkok, Thailand.

- Krongten, M. (2021). *Risk Management internal control and internal audit on the reduce liquidity risk performance and the value of listed companies in the stock exchange of thailand (Unpublished Doctoral dissertation)*. Sripatum University, Bangkok, Thailand
- Pithnak, P. (2024). *Using of information technology affecting efficiency of th personnel at the office of the judiciary (Unpublished master's thesis)*. Ramkhamhaeng University, Bangkok, Thailand.
- Pramoolchego, C. (2021). *A Development of Operational Plan on Information Technology Risk Management, Directorate of Joint Communication, Royal Thai Armed Forces Headquartes (Unpublished master's thesis)*. Rangsit University, Pathum Thani, Thailand.
- Rivas-Flores, J. I., Márquez-García, M. J., Leite-Méndez, A. E., & Cortés-González, P. (2020). Narrativa y educación con perspectiva decolonial. *Márgenes, Revista de Educación de la Universidad de Málaga*, 1(3), 46-62. <https://doi.org/10.24310/mgnmar.v1i3.9495>
- Saengkaew, S. (2020). *Efficiency of finance and accounting court practitioners under administrative office of the court of justice, region 1 (Unpublished master's thesis)*. Ramkhamhaeng University, Bangkok, Thailand.
- State Audit Office of the Kingdom of Thailand. (2021). *Risk management guidelines for public sector agencies*. Retrieved October 2020, from <https://www.audit.go.th>
- Tangsgaard, E. R. (2022). Risk management in public service delivery: Multi-dimensional scale development and validation. *International Public Management Journal*, 25(7), 1005-1026. <https://doi.org/10.1080/10967494.2021.2004270>
- Thawanratphokhin, T. (2021). Effects of Financial Practice Risk Management on Financial Operational Success of Automotive business. *Academy Journal of Northern*, 8(4), 12-26. <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/AJntc/article/view/1716>
- The Comptroller General's Department. (2023). *Risk management manual for government agencies*. Retrieved March 2023, from <https://www.cgd.go.th>
- Thongnak, C. (2023). *Internal audit and risk management that affect success in work of finance and accounting officer at the office of the judiciary (Unpublished master's thesis)*. Sripatum University, Bangkok, Thailand.
- Tinakorn, L. (2020). *Factors affecting the risk management efficiency and the service quality of public institution in bangkok (Unpublished master's thesis)*. Sripatum University, Bangkok, Thailand.

การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายและการสร้างมูลค่าเพิ่ม ปุ๋ยขี้ไก่หรือปุ๋ยผสมมูลไก่
ของวิสาหกิจชุมชนตำบลบ้านกลาง อำเภอมือเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม
Development of Distribution Channels and Value Addition of Chicken Manure
or Mixed Chicken Manure Fertilizer of Community Enterprise
at Ban Klang Subdistrict, Mueang Nakhon Phanom District,
Nakhon Phanom Province

ประคองศิลป์ เลิศพิรพงษ์สกุล^{1*} ศิริณ เข้มปัญญา² ไพศาล เดชปองหา³ และ อนันตชิน คำสุภา⁴
Prakongsin Loesphirapongsakun,^{1*} Sirin Khempanya,² Paisan Dachpogha³
and Anantachin khamsupa⁴

Article History

Receive: May 19, 2025

Revised: August 20, 2025

Accepted: August 22, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์และพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายปุ๋ยขี้ไก่หรือปุ๋ยผสมมูลไก่ของวิสาหกิจชุมชนบ้านกลาง ตำบลบ้านกลาง อำเภอมือเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนตำบลบ้านกลาง จำนวน 27 คน ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและการสนทนากลุ่ม ผลการวิจัยพบว่า 1) การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook Marketplace และ LINE การสร้างเครือข่ายกับกลุ่มเกษตรกรอินทรีย์และผู้ปลูกพืชใน 2) การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัย มีความทนทาน และสะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน รวมถึงการสื่อสารคุณค่าผลิตภัณฑ์ผ่านฉลากและการเล่าเรื่องราวของชุมชน (Storytelling) ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีความน่าเชื่อถือ และสามารถตั้งราคาจำหน่ายที่สูงขึ้นได้ในตลาดเป้าหมาย

คำสำคัญ : ผลิตภัณฑ์; ช่องทางการจัดจำหน่าย; การสร้างมูลค่าเพิ่ม; ขี้ไก่หรือมูลไก่; กลยุทธ์การตลาด

¹⁻⁴ อาจารย์ คณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยนครพนม, Lecturers, Faculty of Industrial Technology, Nakhon Phanom University

*Corresponding author E-mail: Prakchogsin@npu.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to create value-added products to develop distribution channels for chicken manure and mixed chicken manure fertilizer of the Ban Klang Community Enterprise, Ban Klang Sub-district, Mueang District, Nakhon Phanom Province. The study employed a participatory action research (PAR) approach. The research participants consisted of 27 members of the Ban Klang Community Enterprise, The research tools included structured interviews and focus group discussions. The findings revealed that 1) the development of distribution channels were enhanced through online platforms such as Facebook Marketplace and LINE, along with building networks with organic farmers and crop growers, 2) Product packaging was modernized to be more durable, reflective of the community's identity, and capable of communicating product value through labeling and community storytelling. These developments increased product credibility and enabled the enterprise to set higher prices in target markets.

Keywords : Product; Distribution Channels; Value Addition; Chicken Manure; Marketing Strategies

บทนำ

จากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สืบทอดมายาวนานในการทำฟาร์มเลี้ยงไก่ของกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ว่านกลาง ต่อการสร้างอาชีพควบคู่กับวิถีชีวิตชุมชนบ้านกลาง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม จะเห็นได้ว่าในปัจจุบันกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ไข่ว่านกลางมี 248 โรงเรือน และในส่วนของมูลไก่จะมีการจำหน่ายมูลไก่และเก็บไว้ใส่ไร่นา สวนยางพารา แปลงหอมแบ่ง พริก และผักอื่นๆ ของตนเองเป็นประจำทุกเดือน (Office of Agricultural Affairs, Nakhon Phanom Province, 2022) นอกจากนี้ยังจำหน่ายให้กับกลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพในตำบล มูลไก่เป็นที่ต้องการของกลุ่มเกษตรกร ที่ปลูกยางพารา กลุ่มเกษตรกรที่ปลูกพืชผักและหอมแบ่งในตำบลบ้านกลาง

ในปัจจุบัน แนวโน้มการบริโภคอาหารปลอดภัยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทั้งในระดับประเทศและระดับชุมชน เนื่องจากผู้บริโภคตระหนักถึงอันตรายที่อาจเกิดจากการตกค้างของสารเคมีในผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งส่งผลกระทบต่อสุขภาพในระยะยาว (Department of Agricultural Extension, 2023) ด้วยเหตุนี้ การทำเกษตรอินทรีย์จึงกลายเป็นหนึ่งในทางเลือกที่ได้รับความนิยม โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภคที่ใส่ใจสุขภาพ และกลุ่มผู้ปลูกพืชในครัวเรือน เช่น พืชผักสวนครัว ไม้ดอกไม้ประดับ หรือไม้ใบ ที่ต้องการปุ๋ยอินทรีย์ที่ปลอดภัยและใช้งานสะดวก วิสาหกิจชุมชนตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม เป็นกลุ่มที่ดำเนินกิจกรรมด้านเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะการผลิตปุ๋ยจากขี้ไก่ ซึ่งเป็นทรัพยากรในท้องถิ่นที่มีอยู่แล้ว อย่างไรก็ตาม

จากการสำรวจของคณะผู้วิจัยพบว่า ผลิตภัณฑ์ปุ๋ยของกลุ่มยังคงประสบปัญหาหลายประการ ได้แก่ ขาดการวิเคราะห์คุณลักษณะของผลิตภัณฑ์ ขาดความโดดเด่นด้านบรรจุภัณฑ์ ขาดช่องทางการจัดจำหน่ายที่หลากหลายและยังไม่มีแผนการตลาดที่ชัดเจน แม้ผลิตภัณฑ์จะมีศักยภาพในแง่ความปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม แต่การขาดกลยุทธ์การตลาดที่เหมาะสมทำให้ผลิตภัณฑ์ยังไม่สามารถเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะกลุ่มลูกค้าที่กำลังเติบโตในปัจจุบัน เช่น กลุ่มผู้ปลูกพืชในครัวเรือน ผู้รักสุขภาพ และกลุ่มผู้ใช้ปุ๋ยอินทรีย์รายย่อย ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีพฤติกรรมการบริโภคเน้นความสะดวกสบาย ปลอดภัย และเป็นธรรมชาติ ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ปุ๋ยของวิสาหกิจชุมชนตำบลบ้านกลาง ผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) โดยมีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างศักยภาพของกลุ่มให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ตรงกับความต้องการของตลาด และขยายฐานลูกค้าได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ปุ๋ยขี้ไก่หรือปุ๋ยผสมมูลไก่ของวิสาหกิจชุมชนบ้านกลาง ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม
2. เพื่อพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย ให้กับผลิตภัณฑ์ปุ๋ยขี้ไก่หรือปุ๋ยผสมมูลไก่ของวิสาหกิจชุมชนบ้านกลาง ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของผลิตภัณฑ์และการพัฒนาผลิตภัณฑ์

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development) หมายถึง กระบวนการสร้างสรรค์และปรับปรุงผลิตภัณฑ์เพื่อให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น โดยอาจรวมถึงการออกแบบคุณสมบัติใหม่ การปรับปรุงคุณภาพ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ และการสร้างประสบการณ์ที่ดีให้กับผู้บริโภค Kotler & Keller (2020) อธิบายผลิตภัณฑ์คือสิ่งที่สามารถนำเสนอให้กับตลาดเพื่อเติมเต็มความต้องการหรือความปรารถนาของลูกค้า ซึ่งรวมถึงสินค้า บริการ ประสบการณ์ เหตุการณ์ บุคคล สถานที่ องค์กร ข้อมูล และแนวคิด ซึ่งสอดคล้องกับ UNext Editorial Team (2020) อธิบายถึง กระบวนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ที่ประกอบด้วยนวัตกรรม การปรับปรุง และการเพิ่มคุณค่า โดยเน้นการสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่หรือการปรับปรุงผลิตภัณฑ์เดิมให้ตอบสนองความต้องการของลูกค้า

แนวคิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ใหม่ (New Product Development - NPD)

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ในวิสาหกิจชุมชนมีผลโดยตรงต่อการรับรู้คุณค่าของผู้บริโภค โดยการมีจุดแข็งที่สำคัญคือผลิตภัณฑ์ที่มีความเป็นเอกลักษณ์สูง รวมทั้งได้รับคำปรึกษาอย่างใกล้ชิดจากบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนากลยุทธ์ทางการตลาดเพื่อสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน (Punroob et al., 2019) นอกจากนี้ Yangprayong (2023) กล่าวว่า การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ที่ตอบโจทย์ความต้องการของตลาด และการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่สวยงาม น่าสนใจ และสามารถสื่อสารข้อมูลสินค้าได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะช่วยเพิ่มมูลค่าและสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันให้กับวิสาหกิจชุมชนได้

ช่องทางการจัดจำหน่าย

ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix) ที่มีบทบาทในการกระจายสินค้าและบริการจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภคอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยช่องทางการจัดจำหน่ายอาจประกอบด้วยทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภคโดยตรง หรือผ่านคนกลาง เช่น ผู้ค้าส่ง ตัวแทนจำหน่าย หรือร้านค้าปลีก ทั้งนี้ กระบวนการเลือกและจัดการช่องทางการจัดจำหน่ายที่เหมาะสมไม่เพียงแต่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการเข้าถึงตลาดเป้าหมายเท่านั้น แต่ยังส่งผลต่อ ภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ และ ความสำเร็จของกลยุทธ์ทางการตลาด ตามแนวคิด Value Chain ของ (Porter, 1985) ช่องทางการจัดจำหน่ายจัดอยู่ในหมวดหมู่กิจกรรมหลักที่เรียกว่า Outbound Logistics ซึ่งเป็นกระบวนการที่สร้างคุณค่าให้แก่ลูกค้าผ่านการเคลื่อนย้ายสินค้าออกจากแหล่งผลิตไปยังปลายทางอย่างเป็นระบบ การดำเนินกิจกรรมนี้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่เพียงแต่ช่วยลดต้นทุนขององค์กร แต่ยังมีผลต่อการรับรู้คุณค่าของสินค้าในเชิงบวก (Porter, 1985) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Christopher (2011) ที่กล่าวว่า การวางแผนและควบคุมการเคลื่อนย้ายสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน โดยเน้นการตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค และการลดความสูญเปล่าในห่วงโซ่อุปทาน สำหรับภาคการเกษตรในพื้นที่ชนบท เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย การสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายที่เข้มแข็งมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของผลิตภัณฑ์จากฟาร์มเลี้ยงไก่พื้นเมือง เช่น ปุ๋ยซีไคอินทรีย์ ที่สามารถแปรรูปจากเศษเหลือทางการเกษตรให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่ม และเป็นที่ต้องการของเกษตรกรในท้องถิ่น งานวิจัยของ Deeboonmee et al. (2024) ได้แสดงให้เห็นว่า การพัฒนาภาคความร่วมมือทางการตลาดเพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้า และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือแบบมีส่วนร่วม

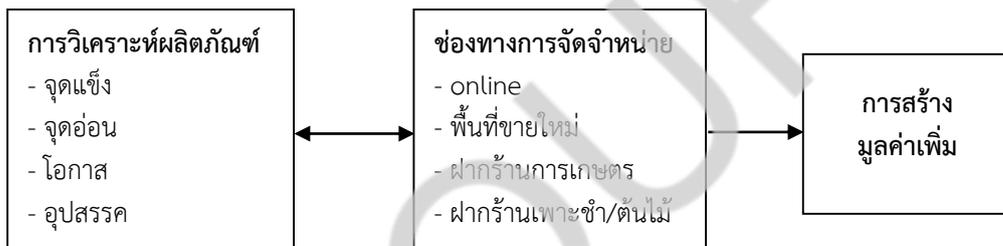
การสร้างมูลค่าเพิ่ม

การสร้างมูลค่าเพิ่ม (Value Added) หมายถึง กระบวนการหรือวิธีการที่ทำให้ผลิตภัณฑ์มีมูลค่าเพิ่มขึ้นจากเดิม ไม่ว่าจะเป็นด้านราคา คุณภาพ หรือการรับรู้ในสายตาผู้บริโภค โดยสามารถทำได้หลายวิธี เช่น การพัฒนาคุณภาพสินค้า การแปรรูปวัตถุดิบ การจัดจำหน่ายที่เข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย การโฆษณา และการส่งเสริมการตลาด (Roopsing & Pongsiri, 2022) การมุ่งเน้นการพัฒนา “Product” ให้ตอบโจทย์ความต้องการของผู้บริโภค เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ที่มีบรรจุภัณฑ์ทันสมัย ใช้งานง่าย และมีฉลากแสดงคุณสมบัติที่ชัดเจน สามารถช่วยเพิ่มการรับรู้ถึงคุณค่าและสร้างความแตกต่างจากคู่แข่งในตลาด ได้กลยุทธ์การสร้างมูลค่าเพิ่มสามารถช่วยให้ผลิตภัณฑ์ตั้งราคาขายได้สูงขึ้น และเพิ่มความสามารถในการแข่งขันในตลาดได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Agricultural Research Development Agency, 2022) การสร้างมูลค่าเพิ่มยังครอบคลุมถึงการใช้

แนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ การจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม ลดการใช้สารเคมี และมุ่งเน้นการผลิตที่ปลอดภัยและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งช่วยเพิ่มคุณค่าในเชิงสัญลักษณ์และจิตวิญญาณของผลิตภัณฑ์ (National Organic Agriculture Development Strategy, 2022) การแปรรูปผลิตภัณฑ์ เช่น การผลิตผงเคลือบอินทรีย์ เครื่องดื่มสมุนไพรอินทรีย์ หรือผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพอื่นๆ คือรูปธรรมของการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตทางการเกษตร โดยเฉพาะเมื่อนำมารวมกับช่องทางจัดจำหน่ายสมัยใหม่ เช่น ตลาดออนไลน์ หรือกลุ่มผู้บริโภคเฉพาะกลุ่ม (National Research Council of Thailand, 2022) ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของวารสารวิจัย (Sangkumchaliang & Pakdee, 2021) กล่าวว่าทัศนคติเชิงบวกต่อเกษตรอินทรีย์ช่วยเพิ่มความตั้งใจในการซื้อของผู้บริโภค ขณะที่บรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norms) และการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) ก็มีอิทธิพลต่อความตั้งใจ

กรอบแนวคิดการวิจัย

การสำรวจวิสาหกิจชุมชนบ้านกลาง ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม พบว่า ยังไม่มีการวิเคราะห์คุณลักษณะ จุดเด่น จุดด้อย และศักยภาพของผลิตภัณฑ์อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังขาดการศึกษาหรือการวางแผนพัฒนาในด้านช่องทางจัดจำหน่ายและการสร้างกลยุทธ์ทางการตลาดที่มีความหลากหลายและเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มยังไม่สามารถเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ และยังไม่เป็นที่รู้จักในวงกว้าง การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งศึกษาสภาพปัญหาและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนดังกล่าว เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพิ่มมูลค่า และขยายโอกาสทางการตลาด โดยการศึกษาครั้งนี้มีการกำหนดตัวแปรต้นและตัวแปรตามภายใต้กรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลอย่างเป็นระบบ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research : PAR) โดยหน่วยงานที่ร่วมวิจัยประกอบด้วยคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยนครพนม ร่วมกับวิสาหกิจชุมชน ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ซึ่งทำหน้าที่ในการคัดเลือกประชากรเข้าร่วมโครงการ กำหนดประเด็นปัญหาของประชากร สำหรับการศึกษา ร่วมการประชุมสนทนากลุ่มย่อย และร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้อง และมีส่วนร่วมที่สำคัญจากประชากรที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมโครงการครั้งนี้ 27 คน ทั้งนี้ ยังได้รับการให้ความร่วมมือสำหรับการให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการเยี่ยมชมสถานที่ ตลอดจนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มย่อย

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้ คือ สมาชิกของวิสาหกิจชุมชนตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองนครพนม จังหวัดนครพนม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเลี้ยงไก่ การผลิตปุ๋ยไข่ไก่ และปุ๋ยผสมมูลไก่ โดยสมาชิกกลุ่มดังกล่าวต้องมีศักยภาพในการพัฒนาช่องทางจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ และได้รับการรับรองมาตรฐานคุณภาพจากสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัดนครพนม การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเน้นเลือกเฉพาะผู้ที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ของโครงการ ได้แก่ ผู้ที่ผ่านการรับรองมาตรฐานการเลี้ยงไก่ การผลิตปุ๋ยไข่ไก่ หรือปุ๋ยผสมมูลไก่ และมีศักยภาพในการขยายตลาดผลิตภัณฑ์ จากประชากรทั้งหมด จำนวน 30 คน ได้ทำการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความพร้อมและแสดงความสมัครใจเข้าร่วมกระบวนการวิจัย ทั้งในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เพื่อร่วมกันวิเคราะห์และ

พัฒนาแนวทางในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน กิจกรรมการประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group) เพื่อวิเคราะห์และพัฒนาแนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับผู้บริโภคในงานวิจัยครั้งนี้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูล จะทำการทดสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) ที่นำมาใช้ในแบบสัมภาษณ์โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index Objective Congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับ วัตถุประสงค์ของทฤษฎี (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ตามเกณฑ์ที่เสนอโดย (Rovinelli & Hambleton, 1977) ซึ่งกำหนดว่า ค่าความสอดคล้องที่ยอมรับได้จะต้องมีค่า IOC $\geq$ 0.5 ผลการตรวจสอบพบว่า แบบสัมภาษณ์มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.67-1.00 แสดงว่าเครื่องมือมีความเหมาะสม มีความตรงตามเนื้อหา และสามารถนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล ภาคสนามได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งพิจารณาจาก 3 หลักเกณฑ์ได้แก่ (1) ยึดตามวัตถุประสงค์ของวิจัยที่ต้องการศึกษา (Richards, 2009) (2) อ้างอิงจากกรอบแนวคิดทางทฤษฎี Theoretical Application Framework for Qualitative Studies โดย (Nguyen et al., 2021) (3) ใช้หลักเกณฑ์การสร้างเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพ (Bezuidenhout & Van Schalkwyk, 2024) ดังนี้

1. แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ใช้สำหรับเก็บข้อมูลพื้นฐาน ลักษณะการดำเนินงาน ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่ผลิต ปุ๋ยชีวภาพหรือปุ๋ยผสมมูลไก่ โดยแบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างแบ่งออกเป็น 6 ส่วน ดังนี้

1. ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน (ประวัติความเป็นมา สมาชิก พื้นที่ดำเนินงาน ลักษณะของ ผลิตภัณฑ์ปุ๋ย)

2. ความสามารถด้านเทคโนโลยีของกลุ่ม (การใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีในกระบวนการผลิตและการจัดหน่าย)

3. การวิเคราะห์ผลิตภัณฑ์ (จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส อุปสรรค)

4. การตลาดและการสร้างมูลค่าเพิ่ม (ช่องทางการจัดจำหน่าย การขยายตลาด การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์)

5. การสนับสนุนและความร่วมมือจากภายนอก (จากภาครัฐหรือเอกชน)

6. แผนการพัฒนาในอนาคต (แนวคิดในการพัฒนาเทคโนโลยี ผลิตภัณฑ์ หรือกระบวนการผลิต)

2. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อให้ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องได้ร่วมกันวิเคราะห์ และเสนอแนวทางการพัฒนา ผลิตภัณฑ์และช่องทางการจัดจำหน่าย รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ โดยสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กับกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 27 คน โดยแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 7 คน ซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่ม วิสาหกิจชุมชนที่เกี่ยวข้อง

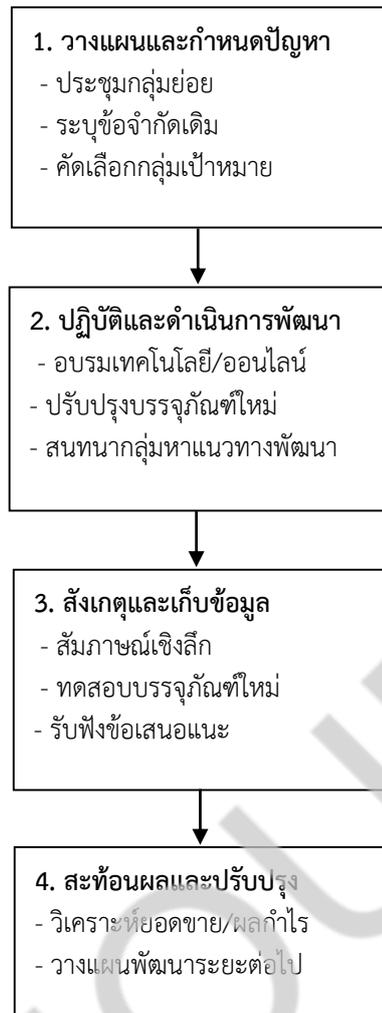
การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธี สัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structured In-depth Interview) และ การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นเครื่องมือหลักในการรวบรวม ข้อมูลการเก็บข้อมูลดำเนินการระหว่างวันที่ 1 กรกฎาคม 2567 ถึง 31 มีนาคม 2568 โดยมีกรเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 27 คน แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

1. ระยะก่อนการพัฒนาผลิตภัณฑ์และช่องทางจำหน่าย เก็บข้อมูลผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อศึกษาข้อมูล พื้นฐานของกลุ่ม ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี การตลาด จุดแข็ง-จุดอ่อนของผลิตภัณฑ์ และแผนการพัฒนาในอนาคต

2. ระยะหลังการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ประเมินผลหลังการดำเนินงาน โดยเน้นผลลัพธ์ด้านยอดขาย การใช้ เทคโนโลยีใหม่ และความพึงพอใจของกลุ่ม

นอกจากนี้ ได้ดำเนินการ สนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) รวม 4 กลุ่ม กลุ่มละประมาณ 7 คน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็น วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน และหาแนวทางในการเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ โดยใช้ชุดคำถาม กึ่งโครงสร้าง และดำเนินการในสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการสนทนาอย่างมีประสิทธิภาพ จากข้อมูลและกระบวนการที่ได้ ดำเนินการทั้งหมด สามารถสรุปภาพรวมของการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ได้เป็นลำดับขั้นตอน ดังภาพที่ 2

ภาพที่ 2 กระบวนการ PAR ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปุ๋ยซีโก้

การดำเนินงานวิจัยครั้งนี้ เน้นการวิเคราะห์และประเมินบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ปุ๋ยซีโก้วิสาหกิจชุมชนบ้านกลาง โดยเตรียมอุปกรณ์และเครื่องมือที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการเก็บข้อมูลและการสนทนาอย่างมีประสิทธิภาพ การศึกษารวมถึงการเปรียบเทียบบรรจุภัณฑ์ของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวกับผลิตภัณฑ์จากแบรนด์อื่นๆ (ดังตารางที่ 1) จากนั้นได้ทำการทดสอบการใช้งานจริงและรวบรวมความคิดเห็นจากกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 27 คน ซึ่งมีลักษณะตรงกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา ซึ่งเป็นบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ในด้านกลยุทธ์การตลาดและการออกแบบผลิตภัณฑ์ ทั้งนี้ ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยข้อมูลปฐมภูมิ ซึ่งได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และจากการมีส่วนร่วมโดยตรงของกลุ่มเป้าหมาย รวมถึงข้อมูลทุติยภูมิที่ได้จากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ วารสาร สื่อสิ่งพิมพ์ และข้อมูลจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้ประกอบในการวิเคราะห์เชิงลึกอย่างรอบด้าน

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบบรรจุภัณฑ์ระหว่างวิสาหกิจชุมชนบ้านกลางกับแบรนด์อื่นๆ

ลักษณะ	วิสาหกิจชุมชนบ้านกลาง	แบรนด์อื่นๆ
โทนสี	สีธรรมชาติเน้นความสะอาด สบายตา	สีธรรมชาติ สีเขียว สีน้ำตาล
วัสดุที่ใช้	วัสดุธรรมชาติ เป็นพลาสติกเคลือบมัน	วัสดุทนทาน เช่น พลาสติกเคลือบมัน
การออกแบบ	เรียบง่าย เน้นความเป็นธรรมชาติของผลิตภัณฑ์และประโยชน์ที่ได้รับจากผลิตภัณฑ์	ทันสมัย หูหรา เน้นความสะดวกรบาย

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ลักษณะ	วิสาหกิจชุมชนบ้านกลาง	แบรนด์อื่นๆ
การสื่อสาร	เน้นการบอกเล่าถึงแหล่งที่มาของผลิตภัณฑ์และชุมชน	ใช้คำโฆษณาดึงดูด เช่น "Premium", "Exclusive"
แบรนด์	ผู้บริโภคที่สนใจสินค้าท้องถิ่นและยั่งยืน	กลุ่มที่มีกำลังซื้อสูง ความสะดวกสบาย หูหระ
กลุ่มเป้าหมาย	ความใส่ใจในสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนชุมชน	คุณภาพสูง ความพิเศษ และสินค้าพรีเมียม

จากตารางที่ 1 พบว่า การทดลองในครั้งนี้มุ่งเน้นการประเมินเพื่อให้ได้ข้อมูลที่แม่นยำและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเครื่องมือคัดเลือกผลิตภัณฑ์ในอนาคตได้ดียิ่งขึ้น การออกแบบผลิตภัณฑ์เน้นการใช้วัสดุที่ทนทานและกันน้ำ มีลวดลายที่อ่านง่าย สีสันทันเป็นธรรมชาติ สบายตา และตอบโจทย์การใช้งานจริง ทั้งในด้านประโยชน์และความจำเป็น โดยข้อมูลจากตารางช่วยสนับสนุนข้อสรุปเหล่านี้ได้อย่างชัดเจน

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดระเบียบและการวิเคราะห์ข้อมูล

1.1 การจัดระเบียบข้อมูล ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และเอกสาร ถูกจำแนกเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายต่อการวิเคราะห์

1.2 การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสกัดสาระสำคัญจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่มย่อย และการสังเกตการณ์

1.3 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ มีบทบาทสำคัญในการทำความเข้าใจบริบท ความคิดเห็น ประสบการณ์ ตลอดจนปัญหาและข้อจำกัดที่กลุ่มวิสาหกิจชุมชนต้องเผชิญ ซึ่งข้อมูลเชิงลึกเหล่านี้สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมในการดำเนินงานจริง อันจะนำไปสู่การพัฒนาแนวทางที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของกลุ่มเป้าหมายอย่างแท้จริง

1.4 การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เช่น ข้อมูลประชากร ลักษณะกลุ่ม และข้อมูลทั่วไปของวิสาหกิจชุมชน

2. การตรวจสอบคุณภาพข้อมูล เพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือและแม่นยำ ดังนี้

2.1 การตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยขอความเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิหรือผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ซึ่งมีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวข้องกับประเด็นการวิจัย เพื่อประเมินความเหมาะสม ความชัดเจน และความครอบคลุมของเนื้อหาในเครื่องมือวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ และ/หรือแบบสอบถาม

2.2 การตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) เปรียบเทียบและตรวจสอบความสอดคล้องของข้อมูลจากหลายแหล่ง อันเป็นการเพิ่มความแม่นยำและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จากเอกสารและผู้เชี่ยวชาญ

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. การสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ปุ๋ยชีวภาพหรือปุ๋ยผสมมูลไก่ของวิสาหกิจชุมชนบ้านกลาง จากการศึกษาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านกลาง พบว่า บรรรจภัณฑ์ที่ใช้อยู่ยังเป็นแบบดั้งเดิม ไม่มีการออกแบบหลากหลายผลิตภัณฑ์ และยังไม่สามารถถ่ายทอดคุณค่าของสินค้าได้อย่างชัดเจน ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มหนึ่งกล่าวว่า “เราขายแบบใส่กระสอบ ไม่มีฉลากอะไร เพราะไม่รู้จะเริ่มยังไง งงก็ไม่มี” (สมาชิกกลุ่ม C, การสัมภาษณ์ครั้งที่ 1) เมื่อเปรียบเทียบกับผลิตภัณฑ์จากแบรนด์อื่นๆ ในตลาด พบว่า แบรนด์ที่ประสบความสำเร็จมักให้ความสำคัญกับการออกแบบบรรจุภัณฑ์ที่ทันสมัย ทนทาน และเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ผลิตภัณฑ์ปลอดภัย ใช้งานง่าย แนวทางการสร้างมูลค่าเพิ่มนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Roopsing & Pongsiri (2022) ที่ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาบรรจุภัณฑ์และการเล่าเรื่องราวของผลิตภัณฑ์ถือเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างคุณค่ารับรู้ของผู้บริโภค ซึ่งส่งผลต่อความสามารถในการตั้งราคาที่สูงขึ้นและสร้างความแตกต่างในตลาด จากการศึกษากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) พบว่า ระยะเวลาวิเคราะห์ เปรียบเทียบบรรจุภัณฑ์

ของกลุ่มกับสินค้าคู่แข่งในตลาด โดยสมาชิกมีส่วนร่วมในการชี้จุดแข็ง-จุดอ่อนของแต่ละแบบ ในระยะดำเนินการ มีการออกแบบฉลากและบรรจุภัณฑ์ใหม่ที่เน้นการเล่าเรื่อง “แหล่งที่มา” และ “ความเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม” (ดังตารางที่ 2) ในด้านระยะสะท้อนผล ทดลองจำหน่ายสินค้ารูปแบบใหม่ในตลาดออนไลน์และพื้นที่จัดแสดงสินค้าชุมชน พร้อมเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามผู้บริโภค ชุมชนสามารถพัฒนาภาพลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ให้ดูทันสมัยและมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น ผู้บริโภครับรู้คุณค่าของสินค้าในฐานะ “ปุ๋ยอินทรีย์ที่ยั่งยืน” ราคาสินค้าเพิ่มขึ้นเฉลี่ยร้อยละ 10-15 จากเดิมโดยไม่มีผลกระทบต่อยอดขาย ขณะที่สมาชิกในกลุ่มได้เรียนรู้กระบวนการออกแบบบรรจุภัณฑ์เชิงกลยุทธ์ที่สามารถนำไปต่อยอดกับสินค้าอื่นได้

ภาพที่ 3 บรรจุภัณฑ์เดิมและบรรจุภัณฑ์ใหม่ที่พัฒนาขึ้นโดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

จากภาพที่ 3 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างบรรจุภัณฑ์เดิมและบรรจุภัณฑ์ใหม่ พบว่าบรรจุภัณฑ์ใหม่มีความโดดเด่นในด้านการออกแบบ การใช้สี องค์ประกอบทางการตลาด ส่งผลให้เกิดการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขัน และสามารถขยายฐานลูกค้าในระดับที่กว้างขวางขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลิตภัณฑ์

คุณสมบัติ	ปุ๋ยขี้ไก่ของวิสาหกิจชุมชนบ้านกลาง	ปุ๋ยขี้ไก่ในท้องตลาด (แบรนด์ A)	ปุ๋ยขี้ไก่ในท้องตลาด (แบรนด์ B)
แหล่งผลิต	วิสาหกิจชุมชนตำบลบ้านกลาง	ผลิตจากฟาร์ม ต่างจังหวัด	ผลิตจากฟาร์ม ต่างประเทศ
กระบวนการผลิต	การผลิตแบบธรรมชาติ ไม่มีสารเคมี	ใช้สารเคมีในการบำรุงดินบางชนิด	ใช้สารเคมีเพื่อเพิ่ม ปริมาณผลผลิต
ส่วนผสมหลัก	ขี้ไก่ 100%	ขี้ไก่ผสมสารเคมี	ขี้ไก่ผสมสารเคมีแต่ง
บรรจุภัณฑ์	ถุงพลาสติก 1 กิโลกรัม	ถุงพลาสติก 1 กิโลกรัม	ถุงพลาสติก 3 กิโลกรัม
ราคาต่อหน่วย	35 บาท/1 กก.	35 บาท/1 กก.	105บาท/3 กก.
ประยุกต์ใช้งาน	ใช้กับพืชสวนและพืชไร่	ใช้กับพืชสวนทั่วไป	ใช้กับพืชสวนและพืชไร่
ความเหมาะสมกับดิน	ดีเยี่ยมสำหรับดินทุก ประเภท	เหมาะสมกับดินที่มีกรดสูง	เหมาะสมกับดินที่มีค่า pH สูง
ประสิทธิภาพในการเพิ่มผลผลิต	ดีเยี่ยมเมื่อใช้อย่างต่อเนื่อง	ปานกลาง	ดีเยี่ยม
ความยั่งยืน (Eco-Friendly)	ใช้เทคโนโลยีธรรมชาติ และปลอดภัย	มีการใช้สารเคมีบางชนิด	ใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมีในกระบวนการ
การรองรับจากตลาด	ดีในตลาดท้องถิ่นและลูกค้าประจำ	ค่อนข้างดีในตลาดใหญ่	ดีในตลาดขนาดใหญ่และเกษตรกรทั่วไป

จากตารางที่ 2 พบว่าบรรจุภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชน มีจุดแข็งด้านการใช้วัสดุธรรมชาติ โทนสีเรียบง่าย และการเล่าเรื่องแหล่งที่มา แต่ยังคงขาดความน่าเชื่อถือในสายตาผู้บริโภคที่ไม่ใช่กลุ่มท้องถิ่น ด้วยเหตุนี้ จึงมีข้อเสนอให้พัฒนาฉลากสินค้าให้มีมาตรฐาน เพิ่มเครื่องหมายรับรองคุณภาพจากหน่วยงานรัฐ และใช้แนวคิด “ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่ยั่งยืน” เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่สามารถตั้งราคาสูงขึ้นได้ และสื่อสารคุณค่าผลิตภัณฑ์ได้ดีกว่าเดิม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Phueakhue et al., 2021) พบว่า ด้านการพัฒนาความโดดเด่นของผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ในปัจจุบันมุ่งเน้นรูปลักษณ์ที่สวยงาม

แข็งแรง มีข้อมูลสินค้าที่ชัดเจนได้สัดส่วนที่ถูกต้องสร้างภาพพจน์ที่ดี จะสามารถดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค ด้านการพัฒนาคุณภาพของหีบห่อบรรจุภัณฑ์ เพื่อไม่ให้เกิดการเสียหายจากการปนเปื้อนจากฝุ่นละออง แมลง คน ความชื้นความร้อน แสงแดด และการปลอมปนอื่นๆ (Chou, 2024) ที่ระบุว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์อย่างยั่งยืนในยุค Industry 4.0 จะเน้นการใช้เทคโนโลยี เช่น IoT, AI และ digital twin เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพและลดต้นทุนในการผลิตและการใช้ทรัพยากร ตลอดจนสร้างคุณค่าทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมได้พร้อมกัน

2. การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายให้กับผลิตภัณฑ์ปุ๋ยชีวภาพหรือปุ๋ยผสมมูลไก่ของวิสาหกิจชุมชนบ้านกลาง จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกและการจัดประชุมกลุ่มย่อยกับสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านกลาง พบว่าช่องทางการจัดจำหน่ายของผลิตภัณฑ์ปุ๋ยอินทรีย์ยังมีข้อจำกัด โดยจำกัดอยู่เพียงการขายที่หน้าฟาร์มและการส่งต่อให้เครือข่ายเกษตรกรใกล้เคียง ทำให้ไม่สามารถขยายตลาดได้อย่างเต็มศักยภาพ หนึ่งในสมาชิกกลุ่มให้ข้อมูลว่า “พวกเราขายอยู่ที่หน้าฟาร์ม ใครผ่านมาเห็นก็มาซื้อ ไม่ค่อยได้ขายทางออนไลน์ เพราะไม่ค่อยมีใครในกลุ่มถนัดใช้มือถือมากนัก” (ผู้ให้ข้อมูล A, การสนทนากลุ่มครั้งที่ 2) จากการศึกษากระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) พบว่า ระยะเวลา (Planning) มีการจัดประชุมกลุ่มย่อยเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อจำกัดของช่องทางการจำหน่ายเดิม การจำหน่ายยังจำกัดอยู่แค่ภายในกลุ่มเกษตรกรท้องถิ่นและหน้าฟาร์ม ส่วนระยะดำเนินการ (Action) ผู้วิจัยร่วมกับสมาชิกกลุ่มทดลองสร้างช่องทางการขายออนไลน์ผ่าน Facebook Marketplace และ LINE OA พร้อมทั้งฝึกอบรมการเขียนคอนเทนต์แบบ Storytelling เพื่อสร้างการรับรู้แบรนด์ ในด้านระยะสะท้อนผล (Reflection) กลุ่มเป้าหมายร่วมกันประเมินผลการทดลอง โดยวัดจากยอดขาย ความสนใจจากผู้ติดตาม และความพึงพอใจของลูกค้าใหม่ ส่งผลให้เกิดการขายช่องทางจำหน่ายที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพิ่มจำนวนลูกค้าใหม่ในพื้นที่นอกชุมชน สร้างเครือข่ายจำหน่ายกับร้านค้าท้องถิ่น และทำให้สมาชิกกลุ่มมีทักษะด้านดิจิทัลมากขึ้น ทั้งยังสามารถใช้สื่อออนไลน์สื่อสารคุณค่าผลิตภัณฑ์ได้ตรงกลุ่มเป้าหมาย การวิจัยในครั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Porter (1985) ได้กล่าวว่า “Outbound Logistics” หรือกิจกรรมการกระจายสินค้า เป็นหนึ่งในกิจกรรมหลักในห่วงโซ่คุณค่า (Value Chain) ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ โดยหากมีการบริหารจัดการระบบขนส่ง การสื่อสาร และการกระจายสินค้าอย่างมีประสิทธิภาพ จะสามารถส่งเสริมความพึงพอใจของลูกค้า ตลอดจนช่วยขยายตลาดได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Kotler & Keller (2020) ได้กล่าวว่าช่องทางการจัดจำหน่าย (Distribution Channels) ควรได้รับการออกแบบให้มีความครอบคลุม และสามารถตอบสนองต่อพฤติกรรมของผู้บริโภคในยุคปัจจุบันที่ให้ความสำคัญกับความสะดวก รวดเร็ว และสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์ได้อย่างง่ายดาย โดยเฉพาะการใช้เทคโนโลยีและแพลตฟอร์มออนไลน์เป็นช่องทางการเข้าถึงผู้บริโภค ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ความเปลี่ยนแปลงจากก่อนทำ-หลังทำ (Participatory Action Research: PAR)

ด้าน	ก่อนทำ (PAR)	หลังทำ (PAR)
1. ช่องทางการจัดจำหน่าย	ขายเฉพาะหน้าฟาร์มและเครือข่ายใกล้เคียง	เพิ่มช่องทางออนไลน์, สร้างเครือข่ายใหม่
2. บรรจุภัณฑ์	บรรจุภัณฑ์ธรรมดา ไม่สื่ออัตลักษณ์	บรรจุภัณฑ์ทันสมัย มี Storytelling
3. การมีส่วนร่วมของสมาชิก	จำกัดบทบาทการขาย	สมาชิกมีส่วนร่วมฝึกอบรมและพัฒนา
4. มูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์	ราคาต่ำตามตลาดเดิม	ราคาสูงขึ้นจากภาพลักษณ์และช่องทางใหม่

จากการวิจัยในครั้งนี้ดำเนินการภายใต้กรอบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ทั้งสองด้าน พบว่า การให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอน เป็นกลไกสำคัญที่ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นรูปธรรม ไม่เพียงในเชิงผลลัพธ์เท่านั้น แต่รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในชุมชน เช่น การเรียนรู้เทคโนโลยี การสื่อสารการตลาด และการประเมินผล ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Porter (1985) เกี่ยวกับกิจกรรมในห่วงโซ่คุณค่า โดยเฉพาะด้าน Outbound Logistics ที่ชี้ให้เห็นว่าการกระจายสินค้าและสื่อสารแบรนด์ที่มีประสิทธิภาพ สามารถสร้างความพึงพอใจและความได้เปรียบทางการแข่งขันได้ ในขณะที่ Kotler & Keller (2020) ได้เสนอว่า ความสะดวก รวดเร็ว และความสามารถในการเข้าถึง คือหัวใจของช่องทางจำหน่ายในยุคปัจจุบัน ซึ่งชุมชนบ้านกลางสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phueakhue

et al. (2021) ; Chou (2024) ที่เน้นการใช้เทคโนโลยีและแนวคิดการออกแบบอย่างยั่งยืนในการสร้างภาพลักษณ์ให้ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นสามารถแข่งขันในตลาดได้ ซึ่งวิสาหกิจชุมชนบ้านกลางก็ได้เริ่มต้นก้าวแรกในทิศทางนี้อย่างมีนัยสำคัญ

สรุปผลการวิจัย

1. การพัฒนามูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ พบว่า ผลิตภัณฑ์เดิมขาดองค์ประกอบด้านการสื่อสารแบรนด์ เช่น ฉลากบรรจุภัณฑ์ และเรื่องราวของสินค้า ส่งผลให้ไม่สามารถแข่งขันกับผลิตภัณฑ์ในตลาดทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพการวิจัยได้ดำเนินการออกแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ โดยเน้นการใช้วัสดุที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม การออกแบบฉลากที่สะท้อนอัตลักษณ์ท้องถิ่น และการเล่าเรื่อง (Storytelling) เพื่อถ่ายทอดคุณค่าของสินค้า ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์มีภาพลักษณ์ที่ดีขึ้น สามารถเพิ่มราคาขายเฉลี่ยได้ร้อยละ 10-15 โดยไม่ส่งผลกระทบต่อยอดขาย และยังช่วยพัฒนาทักษะของสมาชิกในด้านการออกแบบบรรจุภัณฑ์เชิงกลยุทธ์

2. การพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย พบว่า ก่อนการวิจัย ช่องทางการจำหน่ายของกลุ่มยังจำกัดอยู่เฉพาะภายในชุมชนและเครือข่ายเกษตรกรใกล้เคียง ไม่สามารถเข้าถึงตลาดที่กว้างขึ้นได้อย่างเต็มศักยภาพ การวิจัยจึงได้ส่งเสริมการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เช่น Facebook Marketplace และ LINE Official Account รวมถึงจัดอบรมสมาชิกเกี่ยวกับการเขียนคอนเทนต์เพื่อสื่อสารแบรนด์ ผลการดำเนินการพบว่า สมาชิกสามารถขยายฐานลูกค้าออกนอกชุมชน สร้างเครือข่ายจำหน่ายใหม่ และพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลได้อย่างมีนัยสำคัญ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ประโยชน์ในเชิงทฤษฎี งานวิจัยนี้ช่วยส่งเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับบทบาทของผลิตภัณฑ์และช่องทางการจัดจำหน่ายที่มีต่อการสร้างมูลค่าเพิ่มในระดับวิสาหกิจชุมชน โดยเฉพาะผ่านกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ที่เปิดโอกาสให้กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมตั้งแต่การวางแผน วิเคราะห์ ปฏิบัติ และประเมินผล ซึ่งทำให้องค์ความรู้ที่ได้มีความสอดคล้องกับบริบทจริง และสามารถต่อยอดในเชิงทฤษฎีเพื่อพัฒนาโมเดลการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนและมีฐานข้อมูลเพื่อการศึกษาในอนาคตเกี่ยวกับการส่งเสริมเศรษฐกิจฐานราก

2. ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ ผลการวิจัยก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมในกลุ่มวิสาหกิจชุมชนบ้านกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ การออกแบบบรรจุภัณฑ์ และการขยายช่องทางการจำหน่าย ซึ่งเกิดขึ้นจากความร่วมมือของสมาชิกในกลุ่มที่มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการ PAR ทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน เพิ่มพูนทักษะด้านการจัดการ การตลาด และเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้กลุ่มมีความเข้มแข็งขึ้น สามารถแข่งขันและขยายตลาดได้มากขึ้น รวมทั้งสามารถเป็นต้นแบบให้กับกลุ่มอื่นที่มีบริบทใกล้เคียง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ด้านการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลิตภัณฑ์ ควรส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ปุ๋ยชีวภาพหรือปุ๋ยผสมมูลไก่ให้มี จุดขายและเอกลักษณ์ ที่ชัดเจน ผ่านการ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ใหม่ ที่สื่อสารคุณค่าของสินค้า เช่น ความเป็นปุ๋ยอินทรีย์ การเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม หรือแหล่งที่มาจากการผลิตชุมชน พร้อมแสดงข้อมูลสำคัญบนฉลาก เช่น คุณสมบัติ วิธีใช้ และปริมาณอย่างชัดเจน เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือและเพิ่มมูลค่าทางการตลาด

2. ด้านการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่าย ควรสนับสนุนการขยายช่องทางการจัดจำหน่ายของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้งในรูปแบบ ออนไลน์ เช่น การจำหน่ายผ่านตลาดเกษตรกร ร้านปัจจัยการผลิตทางการเกษตรในชุมชน และ ออนไลน์ เช่น Facebook Page, LINE Official Account หรือแพลตฟอร์มอีคอมเมิร์ซ เพื่อเข้าถึงกลุ่มลูกค้าที่หลากหลายมากขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาปัจจัยด้านการบริหารจัดการภายในของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เช่น โครงสร้างการจัดการ การวางแผนกลยุทธ์ และการมีส่วนร่วมของสมาชิก เพื่อให้ทราบแนวทางที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับบทบาทของหน่วยงานภาครัฐและเครือข่ายสนับสนุน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล มหาวิทยาลัย หรือหน่วยงานพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน ว่ามีผลต่อการส่งเสริมการตลาด การพัฒนาเทคโนโลยี และการยกระดับคุณภาพผลิตภัณฑ์อย่างไรบ้าง เพื่อสร้างแนวทางการร่วมมือที่เป็นรูปธรรมในอนาคต

ข้อจำกัดการวิจัย

เนื่องจากขอบเขตของกลุ่มตัวอย่างซึ่งจำกัดอยู่ที่สมาชิกวิสาหกิจชุมชนบ้านกลางเพียงกลุ่มเดียว ทำให้ผลการวิจัยอาจไม่สามารถทั่วไปไปยังวิสาหกิจชุมชนอื่นๆ ที่มีบริบทหรือสภาพแวดล้อมแตกต่างกันได้ นอกจากนี้ ระยะเวลาการเก็บข้อมูลที่จำกัด อาจไม่เพียงพอที่จะสะท้อนการเปลี่ยนแปลงในระยะยาวของกระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่ม รวมถึงการใช้เครื่องมือวิจัยอย่างแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ที่อาจมีข้อจำกัดในด้านความครบถ้วนและความแม่นยำของข้อมูล

References

- Agricultural Research Development Agency. (2022). *Value-added strategies for organic agriculture*. Ministry of Agriculture and Cooperatives.
- Bezuidenhout, R. M. & Van Schalkwyk, G. J. (2024). *Qualitative research designs and methods*. University of South Africa Press.
- Chou, Y. C. (2024). *Sustainable product design in the age of Industry 4.0: Integrating IoT, AI, and digital twin technologies*. Springer.
- Christopher, M. (2011). *Logistics and supply chain management: Creating value-adding networks* (4th ed.). Pearson Education Limited.
- Deeboonmee, S., Thammasiri, J., Tankrathoke, A., Pantasearm, U. & Insee, J. (2024). *Guidelines development the operation potential of the Kalasin native chicken farming community enterprises*. Retrieved July 2024, from <https://ag2.kku.ac.th/kaj/>
- Department of Agricultural Extension.(2023). *Sustainable Urban Agriculture Development Project*. Department of Agricultural Extension, Ministry of Agriculture and Cooperatives. Retrieved March 2022, from <https://www.moac.go.th/news-preview-441091791208>
- Kotler, P. & Keller, K. L. (2020). *Marketing management* (15th ed.). Pearson Education.
- National Organic Agriculture Development Strategy. (2022). *National roadmap for sustainable organic farming*. Organic Agriculture Institute.
- National Research Council of Thailand. (2022). *Promoting the use of technology and innovation for value-added agricultural products*. NRCT.
- Office of Agricultural Affairs, Nakhon Phanom Province. (2022). *Poultry farming and manure utilization report*. Provincial Agriculture Office.
- Phueakhue, N., Punyawutpreeda, P. & Wutthiphornsophon, U. (2021). *Development of product packaging to create value of Yai Cha community product, Sampran District, Nakhon Pathom Province*. Retrieved March 2021, from <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jmbr/article/view/250774>
- Porter, M. E. (1985). *Competitive advantage: Creating and sustaining superior performance*. Free Press.
- Punroob, J., Chinnaboot, W., Issara, D. & Duangjai, E. (2019). *Marketing strategy development for competitive advantage in biological liquid wash of community enterprise in Tombon Nai Wiang of Nan Province*. *Prae-wa Kalasin Journal of Kalasin University*, 6(1), 118-140. https://so05.tci-thaijo.org/index.php/Praewa-ksu_Journal/article/view/185541
- Richards, L. (2009). *Handling qualitative data: A practical guide* (2nd ed.). Sage Publications.
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Journal of Educational Measurement*, 14(3), 293-296. <https://eric.ed.gov/?id=ED121845>
- Roopsing, T. & Pongsiri, P. (2022). *Strategies to create added value for organic products to enhance competitiveness in the digital age*. *Journal of Buddhist Social Sciences and Anthropology*, 7(3), 473-487. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/JSBA/article/view/257575>

- Sangkumchaliang, P. & Pakdee, P. (2021). *Consumers' intentions to purchase organic agricultural products in Khon Kaen, Khon Kaen Agriculture Journal*, 49(3), 749-762. <https://li01.tci-thaijo.org/index.php/agkasetkaj/article/view/250859>
- Nguyen, T. N. M., Whitehead, L., Dermody, G. & Saunders, R. (2021). Theoretical application framework for qualitative studies. *Journal of Qualitative Research*, 19(2), 45-59. <https://doi.org/10.1111/jan.15053>
- UNext Editorial Team. (2020). *Product innovation: Importance in product management*. Retrieved October 2020, from <https://u-next.com/blogs/product-management/state-of-product-management-in-india-in-2020/>
- Yangprayong, P. (2023). Label and packaging design for community enterprises: A case study of herbal cosmetic products in Khao Rup Chang Subdistrict, Mueang District, Songkhla Province. In *Proceedings of the 21st National Conference on Community, Local and Social Development (CSD Relations): "Development: Adaptation: Sustainability"*, Buri Ram Rajabhat University, Buri Ram, Retrieved February 2024, from <https://ird.skru.ac.th/RMS/file/40015.pdf>

ปัจจัยเชิงพฤติกรรม ทศนคติ และการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจ ซื้อผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากพืชของผู้บริโภคชาวไทย

Behavioral Factors, Attitudes, and Perceptions of the Marketing Mix Influencing Thai Consumers' Purchase Intention Toward Plant-Based Processed Food Products

ธัญญา อีสสระ¹ อภิญญา กันธิยะ^{2*} และ อธิกร สงวนศรี³
Dhaniya Issara,¹ Apinya Kanthiya^{2*} and Atigorn Sanguansri³

Article History

Receive: August 8, 2025

Revised: August 22, 2025

Accepted: August 25, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภค ได้แก่ ความตระหนักด้านสุขภาพ ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อม และความกังวลเกี่ยวกับสวัสดิภาพสัตว์ที่มีต่อทัศนคติ การรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด และความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารโปรตีนสูงจากพืช นอกจากนี้ การศึกษายังมุ่งพัฒนาและตรวจสอบความถูกต้องของแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) ที่อธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ผู้เข้าร่วมการวิจัยคือผู้บริโภคชาวไทยอายุ 18 ปีขึ้นไป การวิเคราะห์ข้อมูลดำเนินการโดยใช้ Python ร่วมกับไลบรารี Semopy เพื่อสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้าง รวมถึงการวิเคราะห์ปัจจัยยืนยัน (CFA) และการทดสอบสมมติฐานตามกรอบการวิจัยที่นำเสนอ ผลการวิจัยพบว่า 1) โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ผ่านเกณฑ์ดัชนีมาตรฐานทุกตัว เครื่องมือวัดมีความน่าเชื่อถือและความตรงเชิงสูง สมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งหมดได้รับการสนับสนุน สะท้อนว่าโมเดลสามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรได้อย่างครบถ้วนและมีประสิทธิภาพ 2) ปัจจัยเชิงพฤติกรรมด้าน “ความตระหนักและความห่วงใย” มีอิทธิพลเชิงบวกต่อทัศนคติ และทัศนคติยังส่งผลต่อการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด โดยพบว่าส่วนประสมทางการตลาดทั้ง 4Ps มีอิทธิพลโดยตรงและสูงที่สุดต่อความตั้งใจซื้อ แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านการตลาดเป็นตัวแปรสำคัญที่สุดในการกำหนดพฤติกรรมการซื้อ

คำสำคัญ : อาหารแปรรูปจากพืช; ความตั้งใจซื้อ; ส่วนประสมทางการตลาด; พฤติกรรมผู้บริโภค; การสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้าง

^{1,2} อาจารย์ คณะคณะบริหารธุรกิจและศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน, Lecturer, Faculty of Business Administration and Liberal Arts, Rajamangala University of Technology Lanna Nan

³ อาจารย์ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีการเกษตร มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา น่าน, Lecturer, Faculty of Science and Agricultural Technology, Rajamangala University of Technology Lanna Nan

*Corresponding author E-mail: apinya_omz@rmutl.ac.th

ABSTRACT

This research aimed to examine the effects of consumer behavioral factors including health consciousness, product knowledge, environmental awareness, and concern for animal welfare on attitudes, perceptions of the marketing mix, and purchase intention toward plant-based high-protein food products. In addition, the study also focused to develop and validate a structural equation modeling (SEM) framework that explains the causal relationships among factors influencing purchase intention. A quantitative research was employed using a questionnaire. 400 participants was selected through purposive sampling. The participants were Thai consumers aged 18 years and older. Data analysis was conducted using Python with the Semopy library to perform structural equation modeling, including confirmatory factor analysis (CFA) and hypothesis testing based on the proposed research framework. The findings revealed that 1) the developed SEM demonstrated a good fit with the empirical data across all standard indices. The measurement instruments exhibited high reliability and convergent validity, and all proposed hypotheses were supported, indicating that the model effectively explains the causal relationships among the variables. 2) Behavioral factors related to “awareness and concern” positively influenced attitudes, which in turn affected perceptions of the marketing mix, and the marketing mix (4Ps) had the strongest and most direct influence on purchase intention, highlighting marketing factors as the most critical determinants of consumer buying behavior.

Keywords : Plant-based Processed Food; Purchase Intention; Marketing Mix; Consumer Behavior; Structural Equation Modeling

บทนำ

แนวโน้มการบริโภคอาหารที่ยืดหยุ่นหรือที่เรียกว่า Flexitarianism ซึ่งมาจากการผสมคำระหว่าง “Flexible” และ “Vegetarian” ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มผู้บริโภคดังกล่าวจะลดการบริโภคเนื้อสัตว์ลงและหันมาบริโภคอาหารจากพืชที่มีโปรตีนสูงทดแทน พฤติกรรมนี้ได้รับอิทธิพลจากหลายปัจจัย เช่น ความกังวลด้านสุขภาพ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีอาหาร รวมถึงความตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมจากอุตสาหกรรมปศุสัตว์ ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาพฤติกรรมของผู้บริโภคทั่วโลกได้รับผลกระทบจากเปลี่ยนแปลงของปัจจัยทางสังคมที่นำไปสู่แนวโน้มการเลือกบริโภคอาหารที่มีแหล่งที่มาจากพืชที่มีโปรตีนสูง (Plant-based Food) ที่แปรรูปมาจาก ถั่ว เห็ด สาหร่าย ข้าวโอ๊ต อัลมอนต์ หรือธัญพืชเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้การบริโภคเนื้อสัตว์ลดลงอย่างชัดเจน ผลิตภัณฑ์อาหารจากพืชที่มีโปรตีนสูงเหล่านี้กำลังได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในหลายประเทศทั่วโลก โดยมีการพัฒนาด้านรสชาติ เนื้อสัมผัส และสีสันทัดเทียมกับผลิตภัณฑ์จากสัตว์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อรองรับความต้องการของผู้บริโภคที่ต้องการทางเลือกที่ดีต่อสุขภาพและเป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม Hedin (2019, as cited in Bloomberg Intelligence, 2021) ระบุว่ามูลค่าตลาดอาหารจากพืชทั่วโลกในปี ค.ศ.2020 อยู่ที่ประมาณ 29.4 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และคาดว่าจะเติบโตสู่ 162 พันล้านดอลลาร์สหรัฐภายในปี ค.ศ.2030 คิดเป็นอัตราการเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 7.7 ต่อปี

งานวิจัยจำนวนมากชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านพฤติกรรมผู้บริโภค เช่น ความตระหนักด้านสุขภาพ ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม และความกังวลเกี่ยวกับสวัสดิภาพสัตว์ มีอิทธิพลสำคัญต่อทัศนคติและการเลือกบริโภคอาหารจากพืช (Chen, 2022 ; Akinmeyer et al., 2024 ; Hess et al., 2025) ขณะเดียวกัน ส่วนประสมทางการตลาด (Marketing Mix: 4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด ได้รับการยืนยันว่ามีผลต่อพฤติกรรมผู้บริโภคเช่นกัน (Elg et al., 2021 ; ProVeg International, 2024 ; Jutatipat & Saichana, 2023 ; Raweenan & Narak, 2022) ส่วนความตั้งใจซื้อ (Purchase Intention) มักถูกศึกษาในกรอบทฤษฎี เช่น Theory of Planned Behavior (Ajzen, 1991) และได้รับการยืนยันในหลายงานวิจัยว่าเป็นตัวแปรสำคัญในการคาดการณ์พฤติกรรมผู้บริโภค (Teangsompong & Sawangproh, 2024 ; Nakhonchaigul & Siriyota, 2024)

อย่างไรก็ตาม แม้จะมีงานวิจัยที่กล่าวถึงแรงจูงใจด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และการตลาด แต่ยังคงขาดงานวิจัยเชิงสาเหตุที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยเหล่านี้กับทัศนคติและความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคไทยอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ งานวิจัยส่วนใหญ่ในประเทศไทยยังมุ่งเน้นการศึกษาเฉพาะเขตเมืองหรือกรุงเทพมหานคร เช่น Jutatipat & Saichana (2023) ; Raweenan & Nararak (2022) ส่งผลให้ผลการวิจัยไม่สะท้อนความหลากหลายของกลุ่มผู้บริโภคทั่วประเทศ อีกทั้งหลายงานวิจัยยังขาดการใช้โมเดลทางสถิติที่เข้มงวด เช่น Structural Equation Modeling (SEM) เพื่อยืนยันความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ

จากสถานการณ์ที่กล่าวมาการศึกษาวิจัยจึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากพืชของผู้บริโภคในประเทศไทย โดยพิจารณาทั้งปัจจัยภายในมิติของบุคคล ได้แก่ สุขภาพ ความรู้ ความเชื่อ และค่านิยม ตลอดจนปัจจัยทางการตลาด เพื่อพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่สามารถอธิบายพฤติกรรมของผู้บริโภคได้อย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและทดสอบความถูกต้องของโมเดลสมการโครงสร้างที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารจากพืช
2. เพื่อศึกษาอิทธิพลของปัจจัยเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภค ได้แก่ ความตระหนักด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพสัตว์ และความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ที่ส่งผลต่อทัศนคติการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด และความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารจากพืช

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภค

ปัจจัยเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภค (Consumer Behavioral Factors) เป็นองค์ประกอบสำคัญที่มีอิทธิพลต่อการสร้างทัศนคติและความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารจากพืช โดยประกอบด้วยความตระหนักด้านสุขภาพ ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพสัตว์ และความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ งานวิจัยหลายชิ้นชี้ให้เห็นว่าผู้บริโภคที่มีความใส่ใจด้านสุขภาพมีแนวโน้มเลือกผลิตภัณฑ์จากพืชเพื่อส่งเสริมโภชนาการและลดความเสี่ยงต่อโรคเรื้อรัง (Chen, 2022) ขณะที่การตระหนักถึงผลกระทบของอุตสาหกรรมปศุสัตว์ต่อสิ่งแวดล้อมยังเป็นแรงผลักดันสำคัญต่อทัศนคติและพฤติกรรมการซื้ออาหารที่ยั่งยืน (Akinmeyer et al., 2024) นอกจากนี้ ความกังวลด้านจริยธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อสัตว์ยังส่งผลต่อการเลือกผลิตภัณฑ์จากพืช โดยเฉพาะในกลุ่มผู้บริโภครุ่นใหม่ที่ตระหนักถึงสิทธิสัตว์ (Venter de Villiers et al., 2024) อีกทั้งระดับความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ เช่น คุณประโยชน์ ส่วนประกอบ และรสชาติ ยังมีผลโดยตรงต่อการรับรู้คุณค่าและการตัดสินใจซื้อ (Teangsompong & Sawangproh, 2024) ปัจจัยเหล่านี้สอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ของ Ajzen (1991) ที่ระบุว่าทัศนคติและบรรทัดฐานทางสังคมมีผลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรม รวมถึงกรอบแนวคิด Value-Attitude-Behavior (VAB) ที่อธิบายว่าค่านิยมด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และจริยธรรมสามารถสร้างทัศนคติเชิงบวกและแปรเปลี่ยนเป็นพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน (Hess et al., 2025)

ทฤษฎีส่วนประสมทางการตลาดสำหรับกลุ่มผู้บริโภคมังสวิรัต

การใช้ส่วนประสมทางการตลาด เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการวางแผนกลยุทธ์เพื่อเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในตลาดเฉพาะกลุ่มอย่างผู้บริโภคแบบ Flexitarian ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเลือกบริโภคผลิตภัณฑ์จากพืช งานวิจัยหลายชิ้นยืนยันว่าปัจจัยส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมผู้บริโภค จากการศึกษาในประเทศไทยพบว่า ปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมการตลาด และช่องทางการจัดจำหน่ายมีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์จากพืช (Jutatipat & Saichana, 2023) โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มผู้บริโภคมังสวิรัตในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล ซึ่งคิดเป็นราวร้อยละ 20 ของผู้บริโภคทั้งหมดของประเทศ นอกจากนี้ยังระบุว่า การสื่อสารแบบปากต่อปาก (Word-of-mouth Communication) สามารถทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการตัดสินใจเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารจากพืช (Nisa, 2022) อีกทั้ง Raweenan & Nararak (2022) ยังสนับสนุนแนวคิดเดียวกันโดยพบว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ราคา และช่องทางการจัดจำหน่ายมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจบริโภคอาหารจากพืชในกลุ่มเป้าหมายพื้นที่กรุงเทพฯ และชี้ให้เห็นว่าปัจจัยด้านผลิตภัณฑ์ ราคา และช่องทางการจัดจำหน่าย เป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญในการตัดสินใจซื้อสำหรับกลุ่มผู้บริโภคผลิตภัณฑ์จากพืชในจังหวัดชลบุรี ซึ่งถือว่าเป็นเมืองใหญ่อีกแห่งหนึ่ง ดังนั้นส่วนประสมการตลาดมีบทบาทในกลุ่ม Flexitarian ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา

จากต่างประเทศของ Elg et al. (2021) ที่พบว่าคุณภาพ รสชาติ และเนื้อสัมผัสของผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งสำคัญ ในการดึงดูดผู้บริโภค และรายงานของ ProVeg International (2024) ยังระบุว่ากลุ่มดังกล่าวให้ความสำคัญกับความสะดวกในการซื้อสินค้าเป็นอย่างมาก

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับความตั้งใจซื้อของผู้บริโภค

ในการศึกษาพฤติกรรมผู้บริโภค กรอบแนวคิดทางทฤษฎีถือเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยอธิบายและทำนายความตั้งใจซื้อ (Purchase Intention) โดยเฉพาะในบริบทของอาหารจากพืชซึ่งเกี่ยวข้องกับทั้งด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และกลยุทธ์การตลาด งานวิจัยที่ผ่านมาได้ประยุกต์ใช้ทฤษฎีหลากหลายเพื่อตีความกระบวนการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค อาทิ ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) ทฤษฎีสั่งเร้า-สิ่งมีชีวิต-การตอบสนอง (Stimulus-Organism-Response: S-O-R) และทฤษฎีคุณค่า-ทัศนคติ-พฤติกรรม (Value-Attitude-Behavior: VAB) ซึ่งแต่ละทฤษฎีมีมิติและตัวแปรสำคัญที่ช่วยอธิบายพฤติกรรมได้อย่างครอบคลุมและเสริมซึ่งกันและกัน

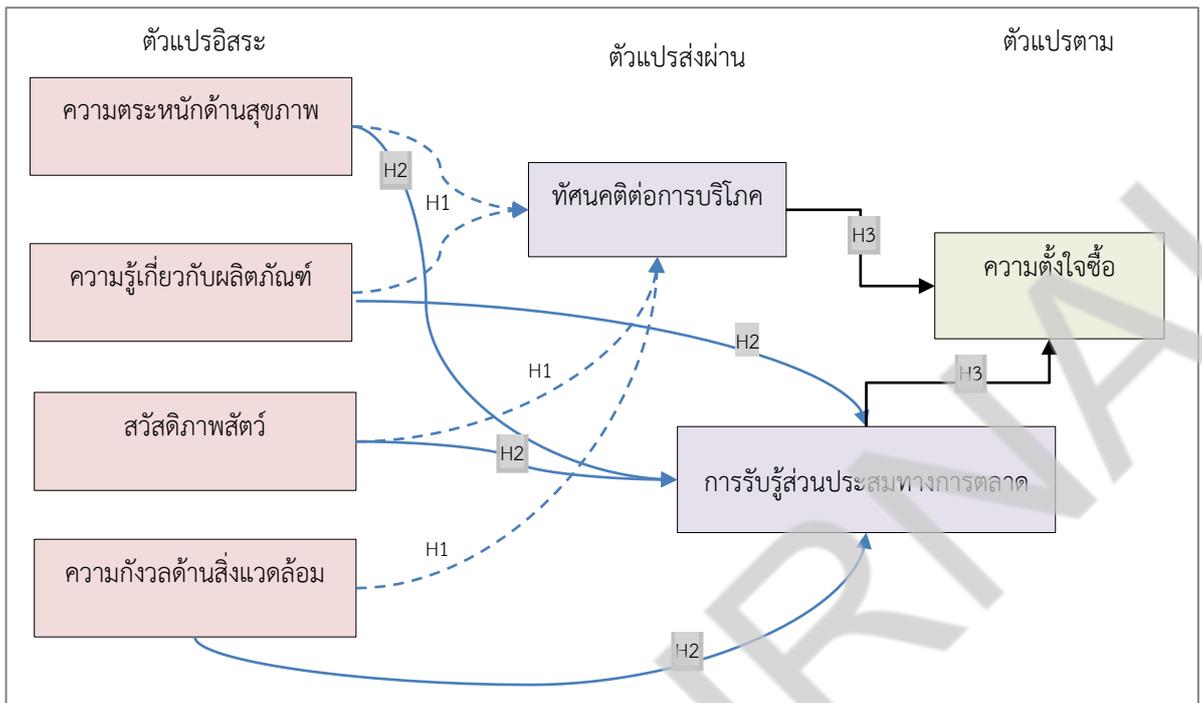
ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB) ของ Ajzen (1991) เป็นกรอบแนวคิดที่ได้รับการอ้างอิงอย่างแพร่หลายในการศึกษาความตั้งใจซื้อ โดยเสนอว่าความตั้งใจเชิงพฤติกรรม (Behavioral Intention) เกิดจากสามองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ ทัศนคติ (Attitude) บรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norms) และการควบคุมพฤติกรรมตามการรับรู้ (Perceived Behavioral Control: PBC) งานวิจัยหลายชิ้นยืนยันว่า TPB สามารถใช้ทำนายพฤติกรรมการบริโภคอาหารจากพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Nakhonchaigul & Siriyota, 2024 ; Tangpattanakit, 2022) ขณะเดียวกันยังมีการใช้ทฤษฎีสั่งเร้า-สิ่งมีชีวิต-การตอบสนอง (Stimulus-Organism-Response: S-O-R) เพื่ออธิบายอิทธิพลของสิ่งเร้าทางการตลาด (Stimulus) ที่ส่งผลต่อการรับรู้และทัศนคติของผู้บริโภค (Organism) และนำไปสู่พฤติกรรมการซื้อ (Response) (Teangsompong & Sawangproh, 2024) รวมถึงทฤษฎีคุณค่า-ทัศนคติ-พฤติกรรม (Value-Attitude-Behavior: VAB) ที่อธิบายความสัมพันธ์จากค่านิยมด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และจริยธรรม ไปสู่การสร้างทัศนคติและพฤติกรรมการบริโภคที่ยั่งยืน (Chen, 2022 ; Akinmeyer et al., 2024 ; Hess et al., 2025)

นอกจากนี้ ยังมีงานวิจัยที่ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดเหล่านี้ในหลายบริบท ตัวอย่างเช่น การศึกษาในบริบทการซื้อสินค้าออนไลน์พบว่า ความน่าเชื่อถือของตราสินค้าและอัตลักษณ์ผู้บริโภคซึ่งอยู่ภายใต้กรอบ S-O-R มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตั้งใจซื้อ โดยความน่าเชื่อถือของแบรนด์มีอิทธิพลโดยตรงสูงสุด (Teangsompong & Sawangproh, 2024) ขณะเดียวกัน Nakhonchaigul & Siriyota (2024) ; Tangpattanakit (2022) รายงานว่าทัศนคติ บรรทัดฐานทางสังคม และความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมซึ่งอยู่ในกรอบ TPB มีอิทธิพลต่อเจตนาการบริโภคอาหารจากพืช อีกทั้งงานของ Chen (2022) ; Akinmeyer et al. (2024) ; Hess et al. (2025) ยังแสดงให้เห็นว่าค่านิยมด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในกรอบ VAB สามารถสร้างทัศนคติเชิงบวกและมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกบริโภคอาหารจากพืชอย่างมีนัยสำคัญ

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงต่อยอดจากทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB) โดยมุ่งเน้นเฉพาะตัวแปรทัศนคติ (Attitude) และเชื่อมโยงกับปัจจัยเชิงพฤติกรรมและการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด แทนที่จะนำบรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norms) และการควบคุมพฤติกรรมตามการรับรู้ (PBC) มาร่วมศึกษา เนื่องจากในบริบทของผู้บริโภคไทยพบว่าปัจจัยด้านการตลาดและปัจจัยเชิงพฤติกรรมมีอิทธิพลมากกว่าแรงกดดันทางสังคมหรือข้อจำกัดด้านพฤติกรรม ทั้งนี้งานวิจัยยังบูรณาการทฤษฎี S-O-R และ VAB เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงสาเหตุที่ครอบคลุมและเหมาะสมต่อการอธิบายพฤติกรรมการซื้อผลิตภัณฑ์อาหารจากพืชในประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงต่างๆ โดยมีแบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งจะนำไปวิเคราะห์ด้วยการสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้ กรอบแนวคิดนี้ได้พัฒนาขึ้นโดยต่อยอดจากทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior หรือ TPB) และผนวกเข้ากับปัจจัยเชิงพฤติกรรมและส่วนประสมทางการตลาดที่เกี่ยวข้องกับการบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารจากพืชโปรตีนสูง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดประกอบด้วยตัวแปรหลักเจ็ดตัว ซึ่งสามารถจัดกลุ่มและอธิบายคำจำกัดความเชิงแนวคิดได้ดังนี้

1. ความตระหนักรู้ด้านสุขภาพ (Health Consciousness) คือระดับความใส่ใจของผู้บริโภคที่มีต่อมิติสุขภาพและโภชนาการในการเลือกอาหาร
2. ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ (Product Knowledge) คือความเข้าใจของผู้บริโภคเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารจากพืชโปรตีนสูง รวมถึงคุณประโยชน์ ส่วนประกอบ และการนำไปใช้
3. สวัสดิภาพสัตว์ (Animal Welfare) คือความกังวลเชิงจริยธรรมของผู้บริโภคเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อสัตว์ในกระบวนการผลิตอาหารและอุตสาหกรรมปศุสัตว์
4. ความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Concerns) คือความกังวลของผู้บริโภคว่าการตัดสินใจเลือกอาหารของแต่ละบุคคลจะส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมผ่านการปล่อยก๊าซคาร์บอนและการใช้ทรัพยากรในการผลิต
5. ทัศนคติต่อการบริโภค (Attitude toward Consumption) คือระดับความคิดเห็นที่สะท้อนถึงการประเมินเชิงบวกหรือลบของบุคคลเกี่ยวกับการบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารจากพืช
6. การรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด (Perception of Marketing Mix) คือมุมมองของผู้บริโภคต่อส่วนประสมทางการตลาด 4 ด้าน (4P's) ของผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหารจากพืชโปรตีนสูง และ
7. ความตั้งใจซื้อ (Purchase Intention) คือเจตนาหรือแผนของผู้บริโภคที่จะซื้อผลิตภัณฑ์อาหารจากพืชในอนาคตอันใกล้ ซึ่งเป็นตัวแปรตามในงานวิจัยนี้

สมมติฐานการวิจัย

1. ปัจจัยเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภคมีอิทธิพลเชิงบวกต่อทัศนคติต่อการบริโภคผลิตภัณฑ์จากพืช
2. ปัจจัยเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภคมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด
3. ทัศนคติต่อการบริโภคและการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลเชิงบวกต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารจากพืช
4. ทัศนคติต่อการบริโภคมีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ ผู้บริโภคชาวไทยที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป จำนวน 400 คน ที่อาศัยอยู่ในประเทศไทย และมีศักยภาพในการบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารโปรตีนสูงจากพืช โดยกำหนดจำนวนกลุ่มเป้าหมายทั้งหมด 400 คน ขนาดดังกล่าวสามารถยืนยันความน่าเชื่อถือได้ด้วยหลักการคำนวณขนาดตัวอย่างสำหรับประชากรที่ไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน โดยใช้สมการ

$$n = \frac{z^2 \times p(1 - p)}{e^2}$$

เมื่อกำหนดค่าระดับความเชื่อมั่นที่ร้อยละ 95 ($Z = 1.96$) และสัดส่วนของประชากร (p) ที่ 0.5 เพื่อให้ได้ขนาดตัวอย่างสูงสุด หากคำนวณย้อนกลับจากขนาดตัวอย่างดังกล่าวจะพบว่ามีความคลาดเคลื่อน (e) เพียงร้อยละ 4.9 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ที่ยอมรับได้ในงานวิจัยทางสังคมศาสตร์

กลุ่มตัวอย่าง การวิจัยนี้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น (Non-probability Sampling) โดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่เคยมีประสบการณ์ในการบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารจากพืชมาก่อนหรือผู้ที่แสดงความสนใจในการบริโภคอาหารประเภทนี้ ในขณะเดียวกันได้มีการคัดกรองผู้ที่มีข้อจำกัดด้านความสามารถในการรับรู้หรือการตอบคำถาม

พื้นที่ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลอ้างอิงการเลือกจังหวัดตามภูมิภาค (Stratified by Region) โดยกำหนดจังหวัดหลักในแต่ละภูมิภาค ได้แก่ กรุงเทพมหานคร (ภาคกลาง), เชียงใหม่ (ภาคเหนือ), ขอนแก่น (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ), ชลบุรี (ภาคตะวันออก), และสงขลา (ภาคใต้) เพื่อเป็นตัวแทนของภูมิภาค สำหรับจังหวัดอื่นๆ เลือกตามความสะดวกและการเข้าถึง (Convenience of Access) เช่น พิษณุโลก, นครราชสีมา, สุราษฎร์ธานี และระยอง โดยคำนึงให้ครอบคลุมทั้งพื้นที่เมืองและชนบท

นอกจากนี้ งานวิจัยนี้ยังได้อ้างอิงข้อเสนอของ Hair et al. (2013) ที่แนะนำว่าการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพหุตัวแปร (Multivariate Analysis) และการสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) ควรมีขนาดตัวอย่างไม่น้อยกว่า 220 ตัวอย่าง เพื่อให้การประมาณค่าพารามิเตอร์และการทดสอบโมเดลมีความน่าเชื่อถือ ดังนั้นเพื่อรองรับความซับซ้อนของโมเดลที่มีหลายตัวแปรแฝง งานวิจัยนี้จึงกำหนดจำนวนกลุ่มเป้าหมายไว้ที่ 400 คน เพื่อให้ผลการวิเคราะห์มีความถูกต้อง (Accuracy) และความมั่นคงของผลลัพธ์ (Stability of Estimates) มากยิ่งขึ้น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา เป็นคำถามแบบเลือกตอบในลักษณะคำถามปลายปิด และรายได้ ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับประสบการณ์การบริโภคผลิตภัณฑ์อาหารจากพืช และส่วนที่ 3 แบบสอบถามเพื่อวัดตัวแปรแฝงทั้ง 7 ตัว ตามกรอบแนวคิด ซึ่งประกอบด้วย 1. ปัจจัยเชิงพฤติกรรม (4 ตัวแปร) ได้แก่ ความตระหนักด้านสุขภาพ ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ สวัสดิภาพสัตว์ และความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม จำนวนคำถาม 40 ข้อ 2. ปัจจัยด้านทัศนคติ วัดด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ 3. ปัจจัยด้านส่วนประสมทางการตลาด วัดด้วยข้อคำถามรวม 40 ข้อ โดยแบ่งเป็นด้านผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการตลาด และ 4. ปัจจัยด้านความตั้งใจซื้อ วัดด้วยข้อคำถาม 10 ข้อ โดยใช้มาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ (5-point Likert scale) ตั้งแต่ 1 คือ ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) จนถึง 5 คือ เห็นด้วยอย่างยิ่ง (Bell et al., 2022) การเลือกใช้มาตรวัดดังกล่าว สามารถลดความสับสนและเป็นที่ยอมรับสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม ทำให้ได้ข้อมูลที่มีความน่าเชื่อถือมากกว่ามาตรวัดที่มีจำนวนระดับมากเกินไป ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอแนะของงานวิจัยที่ระบุว่ามาตรวัดที่มีระดับปานกลางสามารถทำความเข้าใจได้ง่ายสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม ทำให้ลดความสับสนและได้ข้อมูลที่น่าเชื่อถือ (Lozano, 2008)

แบบสอบถามได้รับการตรวจสอบคุณภาพอย่างละเอียดก่อนการเก็บข้อมูลจริง โดยเริ่มต้นจากการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่านผ่านดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item Objective Congruence : IOC) (Tirakanon, 2014) โดยนำคะแนนจากผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านในแต่ละข้อคำถามมาหาค่าเฉลี่ย ซึ่งผลการพิจารณาพบว่าทุกข้อคำถามมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 0.78 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด (0.50) แสดงถึงความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นได้ทำการทดสอบนำร่อง (Pilot test) กับกลุ่มตัวอย่าง

15 คน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของภาษาในแบบสอบถาม ประเมินเวลาในการทำแบบสอบถาม และระบุข้อผิดพลาดทางเทคนิค ก่อนจะนำไปเก็บรวบรวมกับกลุ่มประชากรตัวอย่าง หลังจากนั้นได้ทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่าทุกตัวแปรแฝงมีค่าสูงกว่า 0.70 และค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อคำถาม (Inter-item Correlation) มีค่าเกิน 0.60 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ยอมรับได้

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยนี้ใช้ภาษาโปรแกรมไพธอน (Python) บนแพลตฟอร์ม Google Colaboratory ในการพัฒนาซอฟต์แวร์วิเคราะห์ข้อมูล โดยอาศัยไลบรารีที่สำคัญ ได้แก่ Pandas สำหรับการจัดการข้อมูล และ Semopy ซึ่งเป็นไลบรารีแบบโอเพนซอร์สสำหรับวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างโดยเฉพาะ เพื่อใช้ในการกำหนดคุณสมบัติของโมเดล ประมาณค่าพารามิเตอร์ และประเมินความกลมกลืนของโมเดลตามความสัมพันธ์เชิงสาเหตุที่ตั้งไว้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์และดำเนินการตามหลักเกณฑ์สากล เพื่อให้มั่นใจว่าสิทธิและสวัสดิภาพของผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับการคุ้มครองอย่างสูงสุด

ในระหว่างเดือนกันยายนถึงพฤศจิกายน พ.ศ.2567 ได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการแจกแบบสอบถามแก่ผู้ที่ตรงตามเกณฑ์การคัดเลือก โดยก่อนการตอบแบบสอบถาม ผู้เข้าร่วมได้รับคำชี้แจงเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การวิจัยและสิทธิในการเข้าร่วม หลังจากนั้นจึงลงนามในแบบฟอร์มแสดงความยินยอม ทีมวิจัยได้รวบรวมแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทั้งหมด 400 ชุด เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์

ข้อมูลจากแบบสอบถามได้รับการป้อนและตรวจสอบความสมบูรณ์ ก่อนเข้าสู่ขั้นตอนการเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์เชิงปริมาณ ตัวแปรด้านประชากรได้รับการแปลงเป็นค่าเชิงตัวเลขด้วยเทคนิค Ordinal encoding สำหรับข้อมูลที่มีการเรียงลำดับ เช่น อายุและรายได้ และใช้ One-Hot Encoding สำหรับตัวแปรประเภทเพศ (Bolukulov et al., 2024) และข้อมูลเชิงตัวเลขทั้งหมดได้รับการปรับค่าให้เป็นมาตรฐานเดียวกันในช่วง 0 ถึง 1 ด้วยวิธีการ Min-Max Scaling (Fitkov-Norris et al., 2012) เพื่อให้พร้อมสำหรับการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองสมการโครงสร้าง (SEM) ในขั้นตอนต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ข้อมูลส่วนบุคคล 2) ประสบการณ์การบริโภค และ 3) ข้อคำถามเพื่อวัดตัวแปรแฝงทั้ง 7 ตัวแปรในมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้รับการตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้องของคำตอบ ก่อนดำเนินการประมวลผลด้วยภาษาโปรแกรม Python บนแพลตฟอร์ม Google Colaboratory การวิเคราะห์ประกอบด้วย

1. ข้อมูลส่วนบุคคลและประสบการณ์การบริโภค ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อสรุปลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

2. ข้อมูลจากข้อคำถามวัดตัวแปรแฝง ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของเครื่องมือด้วยค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) และค่าความน่าเชื่อถือเชิงประกอบ (Composite Reliability: CR) โดยค่าที่สูงกว่า 0.70 และตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาผ่านดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถาม (IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิ

3. การสร้างแบบจำลองสมการโครงสร้าง SEM เพื่อทดสอบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรแฝงทั้งเจ็ดตัว ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ความกลมกลืนโดยรวมของโมเดลเชิงโครงสร้างได้รับการประเมินด้วยดัชนีความกลมกลืนที่สำคัญหลายค่าตามเกณฑ์ที่ยอมรับได้ ดังนี้ อัตราส่วนไคสแควร์ (χ^2/df หากมีค่าน้อยกว่า 3.0) ดัชนีความสอดคล้องเชิงเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index : CFI) และดัชนีทักเกอร์-ลูอิส (Tucker-Lewis Index : TLI) หากมีค่ามากกว่า 0.90 และรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองโดยประมาณ (RMSEA) และรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนที่ปรับให้เป็นมาตรฐาน (SRMR) หากมีค่าน้อยกว่า 0.08 และดีเยี่ยมหากมีค่าน้อยกว่า 0.05

จากนั้นการทดสอบสมมติฐานจะดำเนินการโดยการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักเส้นทางมาตรฐาน (β) และค่า p-value โดยจะตัดสินว่าความสัมพันธ์นั้นมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) และพิจารณาทิศทางของอิทธิพลว่าสอดคล้องกับสมมติฐานหรือไม่

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาและทดสอบความถูกต้องของโมเดลสมการโครงสร้างที่ใช้อธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากพืชของผู้บริโภคชาวไทย ผลการวิจัยพบว่า การทดสอบโมเดลยืนยันว่า โมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีความถูกต้องและเหมาะสม ทั้งในแง่ของความกลมกลืนโดยรวม (Goodness-of-Fit) และคุณภาพของเครื่องมือวัด (Reliability & Validity) ดังนั้นโมเดลนี้สามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปจากพืชของผู้บริโภคชาวไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถใช้เป็นพื้นฐานในการทดสอบสมมติฐานเชิงโครงสร้างต่อไป ดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 แสดงดัชนีความกลมกลืนของโมเดลการวัด

ดัชนีความกลมกลืน	ค่าที่ได้	เกณฑ์ที่ยอมรับได้	ผลการประเมิน
χ^2/df	1.25	< 3.0	ผ่านเกณฑ์
CFI	0.96	≥ 0.90	ผ่านเกณฑ์
TLI	0.95	≥ 0.90	ผ่านเกณฑ์
RMSEA	0.04	< 0.08	ผ่านเกณฑ์
SRMR	0.04	< 0.08	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 1 พบว่า โมเดลสมการโครงสร้างที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ในระดับดีเยี่ยม โดยดัชนีความกลมกลืน (χ^2/df , CFI, TLI, RMSEA และ SRMR) ทุกตัวผ่านเกณฑ์มาตรฐาน แสดงถึงความเหมาะสมของโครงสร้างตัวแปรแฝงและตัวชี้วัดที่ใช้ อันสอดคล้องกับข้อเสนอของ Hair et al. (2013) ; Kline (2015) ที่ระบุว่าโมเดลที่มีค่า CFI และ TLI มากกว่า 0.90 และค่า RMSEA และ SRMR น้อยกว่า 0.08 ถือว่ามีความเหมาะสมเพียงพอ

จากนั้น เพื่อยืนยันความเหมาะสมของตัวแปรแฝงและตัวชี้วัดในโมเดลการวัด (Measurement Model) การศึกษาครั้งนี้ได้ประเมินคุณภาพของเครื่องมือในด้านน้ำหนักปัจจัย (Factor Loadings: λ) ความน่าเชื่อถือภายใน (Cronbach's Alpha: α) ความน่าเชื่อถือประกอบ (Composite Reliability: CR) และค่าเฉลี่ยแปรปรวนที่สกัดได้ (Average Variance Extracted: AVE) โดยอ้างอิงเกณฑ์การยอมรับตามข้อเสนอของ Hair et al. (2013) ซึ่งแนะนำว่าน้ำหนักปัจจัยควรมากกว่า 0.70 ค่า α และ CR ควรมากกว่า 0.70 และค่า AVE ควรมากกว่า 0.50 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงค่าน้ำหนักปัจจัย ความน่าเชื่อถือ และความตรงเชิงลู่เข้าของโมเดลการวัด

หมวดหมู่ตัวแปร	ตัวแปรแฝง	ตัวแปรที่สังเกตได้	น้ำหนักปัจจัย (λ)	ความน่าเชื่อถือ (α)	ความน่าเชื่อถือประกอบ (CR)	ค่าเฉลี่ยแปรปรวน (AVE)
ปัจจัยภายนอก	ความตระหนักรู้ด้านสุขภาพ	1-10	0.78*	0.86	0.87	0.69
	ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์	11-20	0.85*	0.90	0.91	0.75
	ความตระหนักรู้ด้านสวัสดิภาพสัตว์	21-30	0.76*	0.82	0.84	0.64
	ความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม	31-40	0.81*	0.88	0.90	0.69
ทัศนคติ	ทัศนคติต่อการบริโภค	41-50	0.82*	0.91	0.92	0.74
ส่วนประสมการตลาด	ผลิตภัณฑ์	51-60	0.75*	0.89	0.91	0.67
	ราคา	61-70	0.80*	0.85	0.87	0.65
	ช่องทางการจัดจำหน่าย	71-80	0.86*	0.90	0.92	0.71
	การส่งเสริมการขาย	81-90	0.81*	0.88	0.90	0.69
ตัวแปรตาม	ความตั้งใจซื้อ	91-100	0.90*	0.94	0.95	0.83

หมายเหตุ: $\lambda > 0.50$ ถือว่ามีความสัมพันธ์ที่ยอมรับได้ และ $\lambda > 0.70$ ถือว่ามีความสัมพันธ์ที่แข็งแกร่ง (*)

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าน้ำหนักปัจจัย (Factor Loadings) ของตัวแปรที่สังเกตได้มีค่ามากกว่า 0.75 ทุกตัวสะท้อนให้เห็นว่าตัวชี้วัดสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรแฝงได้อย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกันค่าความน่าเชื่อถือภายใน (Cronbach's Alpha) และค่าความน่าเชื่อถือประกอบ (CR) ที่สูงกว่า 0.80 บ่งบอกถึงความสอดคล้องของข้อคำถามและความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ ส่วนค่า AVE ที่สูงกว่า 0.50 ยืนยันถึงความตรงเชิงคู่เข้า (Convergent Validity) ของโมเดล ซึ่งผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับเกณฑ์ของ Fornell & Larcker (1981) ที่เสนอว่า AVE ที่สูงกว่า 0.50 แสดงถึงความเพียงพอในการสะท้อนความหมายของตัวแปรแฝง

ผลการศึกษานี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยในอดีตและปัจจุบัน โดยสอดคล้องกับ Ajzen (1991) ที่เสนอทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB) ว่าทัศนคติและการรับรู้ของผู้บริโภคมีบทบาทสำคัญต่อความตั้งใจในการบริโภค นอกจากนี้ Akinmeye et al. (2024) พบว่าทัศนคติของผู้บริโภคที่มีต่อโปรตีนทางเลือกสะท้อนจากปัจจัยด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีนัยสำคัญ เช่นเดียวกับ Chen (2022) ที่ยืนยันว่าความตระหนักด้านสิ่งแวดล้อมในได้วันส่งผลโดยตรงต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์โปรตีนจากพืช ผลการวิจัยยังใกล้เคียงกับ Elg et al. (2021) ที่ชี้ว่าทัศนคติและอุปสรรคของผู้บริโภคชาวสวีเดนเป็นตัวแปรสำคัญที่อธิบายพฤติกรรมการเลือกบริโภคอาหารจากพืช อีกทั้งยังสอดคล้องกับ Jutatipat & Saichana (2023) ; Nakhonchaigul & Siriyota (2024) ที่ยืนยันว่า ส่วนประสมทางการตลาดและคุณค่าที่รับรู้มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจซื้ออาหารจากพืชในประเทศไทย และยังสัมพันธ์กับผลการศึกษาของ Teangsompong & Sawangproh (2024) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทัศนคติและการรับรู้ความสามารถตนเองมีบทบาทเชิงสาเหตุที่เชื่อมโยงกับความตั้งใจซื้อผ่านโมเดลเชิงโครงสร้าง

นอกจากนี้ แนวโน้มการยอมรับอาหารจากพืชในระดับสากลยังสะท้อนผ่านรายงานของ Good Food Institute (2023) ; Bloomberg Intelligence (2021) ที่ระบุว่าตลาดอาหารจากพืชกำลังเติบโตอย่างรวดเร็วและจะมีมูลค่ากว่า 162 พันล้านดอลลาร์ในปี 2030 ปัจจัยเหล่านี้สะท้อนว่าโมเดลที่ผ่านการตรวจสอบในงานวิจัยนี้ไม่เพียงมีความถูกต้องในเชิงสถิติ แต่ยังสอดคล้องกับแนวโน้มพฤติกรรมผู้บริโภคและทิศทางของตลาดโลก

2. อิทธิพลของปัจจัยเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภค ได้แก่ ความตระหนักด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพสัตว์ และความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ ที่ส่งผลต่อทัศนคติการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด และความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารจากพืช ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภค ซึ่งประกอบด้วยความตระหนักด้านสุขภาพ ความกังวลต่อสิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพสัตว์ และความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อ ทัศนคติการบริโภคอาหารโปรตีนสูงจากพืช ($\beta = 1.24, p < .01$) นอกจากนี้ยังพบว่า ทัศนคติการบริโภค มีอิทธิพลเชิงบวกต่อการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด ($\beta = 0.69, p < .01$) ซึ่งสะท้อนว่าผู้บริโภคที่มีทัศนคติในเชิงบวกจะรับรู้คุณค่าของสินค้า ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการขายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน ส่วนประสมทางการตลาด แสดงอิทธิพลเชิงบวกและมีค่าสูงที่สุดต่อความตั้งใจซื้อ ($\beta = 1.13, p < .01$) แสดงให้เห็นว่าปัจจัยทางการตลาดที่จับต้องได้ เช่น คุณภาพสินค้า รสชาติ ราคา ความสะดวกของช่องทาง และกลยุทธ์การส่งเสริมการขาย มีบทบาทสำคัญที่สุดในการกำหนดพฤติกรรมการซื้อ ดังตารางที่ 3-4

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงโครงสร้าง

ความสัมพันธ์ (Path)	ค่าน้ำหนักเส้นทาง	ค่าความคลาดเคลื่อน (Std. Err)	z-value	p-value
ปัจจัยด้านความตระหนักและห่วงใยต่อประเด็นสิ่งแวดล้อม → ทัศนคติการบริโภค	1.24	0.22	5.62	< .00***
ทัศนคติการบริโภค → ส่วนประสมทางการตลาด	0.69	0.13	5.25	< .00***
ส่วนประสมทางการตลาด → ความตั้งใจซื้อ	1.13	0.23	5.02	< .00***

หมายเหตุ: *** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

จากตารางที่ 3 พบว่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุทุกเส้นทางมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ $p < 0.01$ โดยปัจจัยด้านความตระหนักรู้และความห่วงใย ซึ่งรวมถึงสุขภาพ สิ่งแวดล้อม สวัสดิภาพสัตว์ และความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ มีอิทธิพลเชิงบวกต่อทัศนคติการบริโภคอาหารจากพืช ($\beta = 1.24$) สอดคล้องกับ ทฤษฎี TPB ของ Ajzen (1991) ที่อธิบายว่าทัศนคติเป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดพฤติกรรมการบริโภค และยังสนับสนุนงานของ Chen (2022) ; Akinmeyer et al. (2024) ที่พบว่าความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมและสวัสดิภาพสัตว์สามารถส่งเสริมทัศนคติที่ดีต่อโปรตีนจากพืช ขณะเดียวกัน ทัศนคติการบริโภคมีอิทธิพลต่อการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด ($\beta = 0.69$) ซึ่งสะท้อนว่า ผู้บริโภคที่มีทัศนคติในเชิงบวกจะสามารถรับรู้และประเมินคุณค่าของผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการขายได้ชัดเจนขึ้น สอดคล้องกับแนวคิด Stimulus-Organism-Response (S-O-R) ที่มองว่าการรับรู้เป็นกลไกกลางระหว่างสิ่งเร้าทางการตลาดและพฤติกรรมการซื้อ (Teangsompong & Sawangproh, 2024)

ส่วนประสมทางการตลาดยังมีอิทธิพลโดยตรงและสูงที่สุดต่อความตั้งใจซื้อ ($\beta = 1.13$) แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่จับต้องได้ เช่น คุณภาพสินค้า รสชาติ ความเหมาะสมของราคา ช่องทางการจัดจำหน่ายที่สะดวก และการส่งเสริมการขายที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย มีบทบาทสำคัญที่สุดต่อการตัดสินใจซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาในประเทศไทยและต่างประเทศ โดย Jutatipat & Saichana (2023) พบว่าส่วนประสมการตลาดและคุณค่าที่ผู้บริโภครับรู้เป็นตัวแปรสำคัญที่กำหนดการตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์จากพืชในเขตกรุงเทพมหานคร ขณะที่ Raweenan & Nararak (2022) ชี้ว่าผู้บริโภคในจังหวัดชลบุรีให้ความสำคัญกับราคาและการส่งเสริมการขายที่เข้าถึงได้ง่ายซึ่งส่งผลต่อการเลือกซื้ออาหารจากพืช และ ProVeg International (2024) รายงานจากยุโรปยืนยันเช่นเดียวกันว่า กลยุทธ์ทางการตลาด โดยเฉพาะคุณภาพผลิตภัณฑ์และรสชาติ เป็นปัจจัยหลักที่ขับเคลื่อนการยอมรับและการซื้อซ้ำของผู้บริโภคในตลาดอาหารจากพืช

จากผลการวิเคราะห์โมเดลเชิงโครงสร้าง พบว่าความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยด้านความตระหนักรู้และความห่วงใยต่อประเด็นสิ่งแวดล้อมกับทัศนคติการบริโภคมีค่าน้ำหนักเส้นทางในทิศทางบวก เช่นเดียวกับความสัมพันธ์ระหว่างทัศนคติการบริโภคกับการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด และการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาดที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อความตั้งใจซื้อ ทั้งหมดนี้มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับสูง ($p < 0.01$) โดยปัจจัยด้านความตระหนักรู้และความห่วงใย ซึ่งประกอบด้วยมิติด้านสุขภาพ ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ สวัสดิภาพสัตว์ และสิ่งแวดล้อม มีอิทธิพลเชิงบวกต่อทัศนคติการบริโภค ($\beta = 1.24$) ผลลัพธ์นี้สอดคล้องกับ ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB) ของ Ajzen (1991) ที่ระบุว่าทัศนคติเป็นตัวแปรสำคัญที่หล่อหลอมพฤติกรรมผู้บริโภค และยังสนับสนุนข้อค้นพบของ Chen (2022) Akinmeyer et al. (2024) ที่ชี้ว่าความกังวลด้านสิ่งแวดล้อมและสวัสดิภาพสัตว์สามารถสร้างทัศนคติเชิงบวกต่อการบริโภคอาหารจากพืช

นอกจากนี้ยังพบว่า ทัศนคติการบริโภคมีอิทธิพลต่อการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด ($\beta = 0.69$) ซึ่งสะท้อนว่า ผู้บริโภคที่มีทัศนคติในเชิงบวกจะรับรู้คุณค่าของผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการขายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ผลนี้สอดคล้องกับแนวคิด Stimulus-Organism-Response (S-O-R) ที่อธิบายว่าการรับรู้ (Organism) เป็นกลไกกลางระหว่างสิ่งเร้าทางการตลาดและพฤติกรรมการซื้อ (Teangsompong & Sawangproh, 2024)

โดยสรุป ผลการวิเคราะห์ในตารางที่ 3 ไม่เพียงแต่สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยทั้งหมด แต่ยังตอกย้ำว่าปัจจัยด้านการตลาดมีบทบาทชี้ขาดต่อการกระตุ้นความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคไทย สอดคล้องกับข้อเสนอของ Kotler & Armstrong (2021) ที่ระบุว่าส่วนประสมทางการตลาดเป็นกลไกหลักในการกำหนดพฤติกรรมผู้บริโภค โดยเฉพาะในตลาดสินค้านวัตกรรมหรืออาหารทางเลือก ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความเหมาะสมของโมเดลในการอธิบายพฤติกรรมผู้บริโภค อย่างไรก็ตาม เพื่อให้สอดคล้องกับสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้และเพื่อความชัดเจนในการนำเสนอ ผู้วิจัยจึงได้สรุปผลการทดสอบสมมติฐานแต่ละข้อไว้ ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 แสดงตารางสนับสนุนสมมติฐาน

สมมติฐาน	ความสัมพันธ์ (Path)	ค่าน้ำหนักเส้นทาง	ค่าความคลาดเคลื่อน (Std. Err)	z-value	p-value	ผลการทดสอบ
1, 2	ปัจจัยด้านความตระหนักรู้และความห่วงใยต่อประเด็นสิ่งแวดล้อม → ทัศนคติการบริโภค	1.24	0.22	5.62	< .01***	สนับสนุน

ตารางที่ 4 (ต่อ)

สมมติฐาน	ความสัมพันธ์ (Path)	ค่าน้ำหนัก เส้นทาง	ค่าความ คลาดเคลื่อน (Std. Err)	z-value	p-value	ผลการ ทดสอบ
1, 2	ทัศนคติการบริโภค → ส่วนประสมทางการตลาด	0.69	0.13	5.25	< .01***	สนับสนุน
3	ส่วนประสมทางการตลาด → ความตั้งใจซื้อ	1.13	0.23	5.02	< .01***	สนับสนุน

หมายเหตุ: *** $p < .01$, ** $p < .05$, * $p < .1$

จากตารางที่ 4 พบว่า สมมติฐานทุกข้อได้รับการสนับสนุนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยสมมติฐานที่ 1 และ 2 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยด้านความตระหนักรู้และความห่วงใยมีอิทธิพลต่อทัศนคติ และทัศนคติดี้อิทธิพลต่อการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด สอดคล้องกับแนวคิด TPB (Ajzen, 1991) และงานวิจัยของ Nakhonchaigul & Siriyota (2024) ที่ยืนยันว่าทัศนคติเป็นกลไกเชื่อมโยงสำคัญระหว่างปัจจัยภายในกับพฤติกรรมผู้บริโภค

สำหรับสมมติฐานที่ 3 ผลวิจัยยืนยันว่าการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาดมีอิทธิพลโดยตรงและสูงที่สุดต่อความตั้งใจซื้อ ซึ่งสอดคล้องกับ Kotler & Armstrong (2021) ที่ชี้ว่าส่วนประสมทางการตลาดเป็นเครื่องมือหลักในการกำหนดพฤติกรรมผู้บริโภค และยังสอดคล้องกับรายงาน Good Food Institute (2023) ; Bloomberg Intelligence (2021) ที่คาดการณ์ว่าตลาดอาหารจากพืชทั่วโลกจะเติบโตอย่างมากจากการผลักดันเชิงการตลาดและการพัฒนาผลิตภัณฑ์

สรุปผลการวิจัย

1. โมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยค่าดัชนีความกลมกลืนทุกตัวผ่านเกณฑ์มาตรฐาน (χ^2/df , CFI, TLI, RMSEA และ SRMR) และตัวแปรแฝงทั้งหมดมีค่าความน่าเชื่อถือ (Cronbach's Alpha, CR) และความตรงเชิงคู่เข้า (AVE) อยู่ในระดับสูง แสดงถึงคุณภาพของเครื่องมือวัดที่ใช้ นอกจากนี้โมเดลเชิงโครงสร้างยังแสดงให้เห็นว่าสมมติฐานที่ตั้งไว้ทั้งหมดได้รับการสนับสนุน และสามารถอธิบายความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างปัจจัยเชิงพฤติกรรม ทัศนคติ ส่วนประสมทางการตลาด และความตั้งใจซื้อได้ครบถ้วน โดยชี้ชัดว่าปัจจัยด้านการตลาดเป็นตัวแปรสำคัญที่สุดที่สามารถทำนายความตั้งใจซื้อของผู้บริโภคในบริบทของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ปัจจัยเชิงพฤติกรรมของผู้บริโภค ได้แก่ ความตระหนักรู้ด้านสุขภาพ ความรู้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ สวัสดิภาพสัตว์ และความกังวลด้านสิ่งแวดล้อม เมื่อนำมารวมกันเป็นมิติด้าน “ความตระหนักรู้และความห่วงใย” มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อทัศนคติต่อการบริโภคอาหารจากพืช ($\beta = 1.24, p < .00$) นอกจากนี้ ทัศนคติต่อการบริโภคยังส่งผลต่อการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด ($\beta = 0.69, p < .00$) ขณะเดียวกันการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาดในมิติ 4Ps ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการขาย มีอิทธิพลโดยตรงและมีนัยสำคัญสูงสุดต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารจากพืช ($\beta = 1.13, p < .00$) แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่จับต้องได้ในเชิงการตลาดมีบทบาทชี้ขาดต่อการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภคมากกว่าปัจจัยเชิงทัศนคติหรือค่านิยมส่วนบุคคล

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ประโยชน์เชิงทฤษฎี

งานวิจัยนี้ได้พัฒนาและยืนยันโมเดลสมการโครงสร้าง (SEM) ที่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และผ่านเกณฑ์มาตรฐานความกลมกลืน (χ^2/df , CFI, TLI, RMSEA และ SRMR) แสดงให้เห็นถึงความถูกต้องและศักยภาพในการอธิบายพฤติกรรมซื้อผลิตภัณฑ์อาหารจากพืชของผู้บริโภคไทย อีกทั้งยังช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้เชิงทฤษฎี โดยการต่อยอดจากทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB) ร่วมกับกรอบแนวคิด S-O-R และ VAB ซึ่งชี้ให้เห็นมิติใหม่ที่ว่าปัจจัยทางการตลาด (Marketing Mix) มีบทบาทสำคัญกว่าทัศนคติหรือค่านิยมส่วนบุคคลในการคาดการณ์ความตั้งใจซื้อ นอกจากนี้ งานวิจัยยังมีส่วนช่วยเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการในประเทศไทย เนื่องจากที่ผ่านมา ขาดการศึกษาเชิงลึกที่ใช้วิธีการทางสถิติขั้นสูงอย่าง SEM เพื่อยืนยันความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างพฤติกรรมผู้บริโภค ทัศนคติ และความตั้งใจซื้ออย่างเป็นระบบ

ประโยชน์เชิงธุรกิจ

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความตั้งใจซื้อ ซึ่งผู้ประกอบการสามารถนำไปใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ทางการตลาดได้อย่างตรงจุด โดยข้อมูลที่ช่วยสนับสนุนการออกแบบสินค้าและบริการให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาคุณภาพและรสชาติของผลิตภัณฑ์ การกำหนดราคาที่สามารถแข่งขันได้ การสร้างช่องทางจัดจำหน่ายที่เข้าถึงง่าย และการจัดทำโปรโมชั่นที่สะท้อนคุณค่าได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ งานวิจัยยังมีคุณค่าเชิงปฏิบัติสำหรับผู้ประกอบการที่ต้องการเจาะตลาดอาหารจากพืชในประเทศไทย โดยเฉพาะกลุ่มผู้บริโภครุ่นใหม่ที่มีความสำคัญกับสุขภาพ สิ่งแวดล้อม และความสะดวกสบาย ขณะเดียวกัน หน่วยงานที่เกี่ยวข้องด้านเศรษฐกิจและการเกษตรยังสามารถใช้ผลการศึกษานี้เป็นแนวทางในการสนับสนุนอุตสาหกรรมอาหารทางเลือก (Alternative Protein/Plant-based Food) ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในการเติบโตสูงในอนาคต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยครั้งนี้สะท้อนว่าปัจจัยด้านการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด (4Ps) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางจัดจำหน่าย และการส่งเสริมการขาย มีอิทธิพลสูงสุดต่อความตั้งใจซื้อผลิตภัณฑ์อาหารจากพืชของผู้บริโภคไทย ดังนั้นผู้ประกอบการสามารถนำผลการศึกษานี้ไปใช้ในการออกแบบกลยุทธ์ทางการตลาดที่ตอบโจทย์ผู้บริโภคได้อย่างตรงจุด เช่น การพัฒนาคุณภาพและรสชาติผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย การตั้งราคาที่เหมาะสมและแข่งขันได้ การเพิ่มความสะดวกในการเข้าถึงผ่านช่องทางจัดจำหน่ายที่หลากหลาย และการใช้กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดที่ชัดเจน และสร้างคุณค่าแก่ผู้บริโภค ขณะเดียวกันหน่วยงานภาครัฐและเอกชนยังสามารถใช้ข้อมูลจากการวิจัยนี้เป็นแนวทางสนับสนุนธุรกิจอาหารทางเลือก (Alternative Protein/Plant-based Food) ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในการเติบโตสูงและสอดคล้องกับแนวโน้มการบริโภคเพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมในอนาคต

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

งานวิจัยในอนาคตควรพิจารณาขยายพื้นที่และขอบเขตการเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมกลุ่มผู้บริโภคในภูมิภาคต่างๆ อย่างสมดุล รวมทั้งใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างเชิงชั้น (Stratified Random Sampling) เพื่อลดอคติและเพิ่มความเป็นตัวแทนของประชากร (Representativeness) ให้มากขึ้น นอกจากนี้ ควรใช้การเก็บข้อมูลแบบตามช่วงเวลา (Longitudinal Study) เพื่อสะท้อนพลวัตของพฤติกรรมผู้บริโภคในระยะยาว แทนที่จะเป็นข้อมูลเชิงตัดขวางเพียงครั้งเดียว อีกทั้งการวิจัยครั้งต่อไปอาจพิจารณาเพิ่มตัวแปรใหม่ เช่น บรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norms) การควบคุมพฤติกรรมตามการรับรู้ (Perceived Behavioral Control) ความเชื่อมั่นในแบรนด์ (Brand Trust) และความภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty) เพื่อเสริมความสมบูรณ์ของโมเดลเชิงสาเหตุ ขณะเดียวกันควรพิจารณาใช้ระเบียบวิธีแบบผสม (Mixed Methods) ที่ผสมการวิจัยเชิงปริมาณกับการสัมภาษณ์เชิงลึกหรือการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เข้าใจแรงจูงใจเชิงลึกและมิติทางสังคมวัฒนธรรมที่อยู่เบื้องหลังการบริโภคอาหารจากพืชได้ชัดเจนมากขึ้น สุดท้าย การศึกษาครั้งต่อไปอาจขยายไปสู่การเปรียบเทียบระหว่างประเทศ (Cross-cultural Study) เพื่อค้นหาความเหมือนและความแตกต่างของพฤติกรรมผู้บริโภคในแต่ละบริบท และสามารถนำไปใช้พัฒนากลยุทธ์การตลาดสำหรับการส่งออกผลิตภัณฑ์อาหารจากพืชของไทยในเวทีสากลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อจำกัดการวิจัย

- งานวิจัยนี้เก็บข้อมูลจากบางจังหวัดที่ผู้วิจัยสามารถเข้าถึงได้สะดวก แม้จะพยายามกระจายตามภูมิภาค แต่ก็ยังไม่สามารถสะท้อนพฤติกรรมผู้บริโภคไทยทั้งหมดได้ครบถ้วน นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างถูกเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จึงอาจมีอคติ (Sampling Bias) ที่ควรระมัดระวังเมื่อนำผลไปอ้างอิงทั่วไป
- การเก็บข้อมูลทำเพียงครั้งเดียวในช่วงเวลาที่กำหนด ทำให้ไม่สามารถสะท้อนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้บริโภคในระยะยาวได้ และไม่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงเชิงพลวัต (Dynamic Behavior) ได้อย่างสมบูรณ์

3. งานวิจัยนี้มุ่งเน้นเฉพาะตัวแปรเชิงพฤติกรรม ทักษะคิด และการรับรู้ส่วนประสมทางการตลาด ซึ่งยังไม่ครอบคลุมปัจจัยอื่นๆ เช่น บรรทัดฐานทางสังคม (Subjective Norms) การควบคุมพฤติกรรมตามการรับรู้ (Perceived Behavioral Control) หรือความภักดีต่อแบรนด์ (Brand Loyalty) ที่อาจมีอิทธิพลต่อความตั้งใจซื้อเช่นกัน

4. แม้วิธีเก็บข้อมูลแบบกระจายจะช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของการตอบ แต่ก็ยังมีข้อจำกัด เช่น ระยะเวลาและค่าใช้จ่ายในการจัดเก็บ การป้อนข้อมูลเข้าสู่ระบบอาจทำให้เกิดความคลาดเคลื่อน (Human Error) ได้ อีกทั้งผู้ตอบบางรายอาจไม่ให้ความร่วมมือเต็มที่หรือตอบตามสังคมคาดหวัง (Social Desirability Bias)

5. งานวิจัยนี้ศึกษาในบริบทของผู้บริโภคชาวไทยโดยเฉพาะ ดังนั้นผลลัพธ์อาจไม่สามารถนำไปอ้างอิงในบริบทนานาชาติได้โดยตรง เนื่องจากค่านิยม ความเชื่อ และแรงจูงใจในการบริโภคอาหารจากพืชแตกต่างกันตามสังคมและวัฒนธรรม

References

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211.
- Akinmeyer, F., Chiriki, S., Liu, C., Zhao, J. & Ghnimi, S. (2024). What factors influence consumer attitudes towards alternative proteins? *Food and Humanity*, 3, 1-8. <https://doi.org/10.1016/j.foohum.2024.100349>
- Bell, E., Bryman, A. & Harley, B. (2022). *Business research methods*. England: Oxford University Press.
- Bloomberg Intelligence. (2021). *Plant-based foods to be a \$162 billion market in 2030*. Retrieved December 2024, from <https://www.bloomberg.com/company/press/plant-based-foods-to-be-a-162-billion-market-in-2030-according-to-bloomberg-intelligence/>
- Bolikulov, F., Nasimov, R., Rashidov, A., Akhmedov, F. & Cho, Y.-I. (2024). Effective methods of categorical data encoding for artificial intelligence algorithms. *Mathematics*, 12(16), 1-17. <https://doi.org/10.3390/math12162553>
- Chen, H. (2022). Towards environmentally sustainable diets: Consumer attitudes and purchase intentions for plant-based meat alternatives in Taiwan. *Nutrients*, 14(18), 1-18. <https://doi.org/10.3390/nu14183853>
- Elg, F., Tjärnemo, H. & Holmgren, U. (2021). The challenge of plant-based food consumption: Understanding consumer attitudes and barriers in Sweden. *Sustainability*, 13(11), 1-19. <https://doi.org/10.3390/su13116062>
- Fitkov-Norris, E., Vahid, S. & Hand, C. (2012). Evaluating the impact of categorical data encoding and scaling on neural network classification performance: The case of repeat consumption of identical cultural goods. In *Communications in Computer and Information Science* (Vol. 311, pp. 343-352). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3-642-32909-8_35
- Fornell, C. & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of Marketing Research*, 18(1), 39-50. <https://doi.org/10.1177/002224378101800104>
- Good Food Institute. (2023). *State of the industry report: Plant-based meat, seafood, eggs, and dairy*. Retrieved December 2024, from <https://gfi.org/wp-content/uploads/2023/01/2022-Plant-Based-State-of-the-Industry-Report.pdf>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2013). *Multivariate data analysis*. Pearson Education Limited.
- Hess, J. M., Robinson, K. & Scheett, A. J. (2025). Vegetarianish-How “flexitarian” eating patterns are defined and their role in global food-based dietary guidance. *Nutrients*, 17(14), 1-19. <https://doi.org/10.3390/nu17142369>

- Jutatipat, A. & Saichana, S. (2023). Marketing mix and perceived value influencing the consumers' purchasing decisions of plant-based food in Bangkok metropolitan region. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(7), 1-11. <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/PMR/article/view/2758/1616>
- Kline, R. B. (2015). *Principles and practice of structural equation modeling*. Guilford Publications.
- Kotler, P. & Armstrong, G. (2021). *Principles of Marketing* (18th ed.). Pearson Education.
- Lozano, L. M., García-Cueto, E. & Muñoz, J. (2008). Effect of the Number of Response Categories on the Reliability and Validity of Rating Scales. *Methodology*, 4(2), 73-79. <https://doi.org/10.1027/1614-2241.4.2.73>
- Nakhonchaigul, K. & Siriyota, K. (2024). Factors influencing the purchase behaviour of plant-based food products in Thailand: An extension of the theory of planned behaviour. *International Journal of Analysis and Applications*, 22(1), 128-140. <https://doi.org/10.3390/nu17142369>
- Nisa, C. (2022). *Factors affecting the decision to consume plant-based food in Bangkok metropolitan region and vicinity* (Unpublished master's independent study). Thammasat University, Bangkok, Thailand.
- ProVeg International. (2024). *The Smart Protein plant-based foods and drinks survey: Market trends and consumer insights in Europe*. Retrieved February 2025, from <https://smartproteinproject.eu/smart-protein-consumer-survey-2024/>
- Raweenan, J. & Nararak, B. (2022). Factors influencing consumers' purchasing decisions of plant-based food in Chonburi province. *Proceedings of the 22nd National Graduate Research Conference* (pp. 869-879). Sripatum University, Bangkok, Thailand.
- Tangpattanakit, J. (2022). Determinants of sustainable food consumption: A study of Thai consumers' intention to purchase plant-based meat. *International Journal of Health Sciences*, 6(S4), 11896. <https://doi.org/10.53730/ijhs.v6nS4.11896>
- Teangsompong, T. & Sawangproh, W. (2024). Understanding online purchase intention of plant-based foods: Exploring causal factors and moderating role of self-efficacy within the SOR theory. *Heliyon*, 10(7), e30785. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e30785>
- Tirakanon, S. (2014). *Social science research methodology* (4th ed.). Chulalongkorn University Press.
- Venter de Villiers, C., Cheng, C. & Truter, I. (2024). Motivations influencing young consumers' adoption of plant-based foods. *Sustainability*, 16(20), 1-21. <https://doi.org/10.3390/su16209022>

ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก :
กรณีศึกษาพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

Factors Affecting the Behavior of Participation in Reducing Greenhouse Gas
Emissions: A Case study of Provincial Electricity Authority Employees

เอกชัย อัสฎามาระ^{1*} และ วรณพงค์ บุญศิริธรรมชัย²
Ekkachai Asadamara^{1*} and Waranpong Boonsiritomachai²

Article History

Receive: April 21, 2025

Revised: June 24, 2025

Accepted: June 30, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมและความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เก็บรวบรวมข้อมูลจากพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในพื้นที่สำนักงานใหญ่ กรุงเทพฯ จำนวน 351 ตัวอย่าง โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) ทศนคติต่อพฤติกรรมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับสูงที่สุด 2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ภาวะผู้นำ ความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอยู่ในระดับสูง และ 3) พฤติกรรมลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า ทศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมและภาวะผู้นำ ส่งผลต่อความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและด้านความตั้งใจดังกล่าว ยังมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยนี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการกำหนดนโยบาย การวางแผนเชิงกลยุทธ์หรือกิจกรรมส่งเสริมพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมในองค์กร เพื่อปลูกฝังวัฒนธรรมสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนให้พนักงาน รวมถึงการเสริมสร้างความตระหนักรู้และการส่งเสริมแรงจูงใจของพนักงาน เพื่อสนับสนุนเป้าหมายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มุ่งไปสู่ความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality)

คำสำคัญ : ทศนคติต่อพฤติกรรม; การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง; การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม; ภาวะผู้นำ; ความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการจัดการ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, Master's Degree student in Management, Faculty of Business Administration, Kasetsart University

² รองศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, Associate Professor, Faculty of Business Administration, Kasetsart University

*Corresponding author E-mail: ekkachai.a@ku.th

ABSTRACT

This study aimed to examine the level of participatory behavior in reducing greenhouse gas emissions, the factors influencing such behavior, and the intention in emission-reducing behavior adaptation of the Provincial Electricity Authority (PEA) employees. Data was collected from 351 employees at the PEA Headquarters in Bangkok using a questionnaire. The statistics used to analyse the data included multiple correlation analysis and multiple regression analysis. The findings revealed that 1) the attitude toward the behaviour was rated at the highest level. 2) The subjective norms, perceived behavioral control, leadership, and intention in behavioral adaptation were all reported at high levels. 3) The actual participatory behavior in reducing greenhouse gas emissions was also found at a high level. The hypothesis testing indicated that the attitude toward the behaviour, subjective norms, perceived behavioural control, and leadership significantly influenced the intention in behavioural adaptation. Furthermore, intention in behavioural adaptation had a significant effect on participatory behaviour in reducing greenhouse gas emissions. The results of this study can be applied to make organizational policies, strategic plans, or environmental behaviour promotion activities to foster a sustainable environmental culture among employees, raise awareness, and enhance motivation to support greenhouse gas reduction goals, and contribute to achieving carbon neutrality.

Keywords : Attitude toward Behavior; Subjective Norms; Perceived Behavioral Control; Leadership; Intention in to Behavior Adaptation

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นปัญหาที่มนุษยชาติกำลังเผชิญอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 ที่ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงนี้เริ่มปรากฏชัดเจนนมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของสภาวะอากาศที่เปลี่ยนแปลงไปจากฤดูกาลที่เคยคาดการณ์ได้เท่านั้น แต่ยังส่งผลกระทบต่อที่กว้างขวางทั้งในด้านสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และสุขภาพของประชากรโลก โดยเฉพาะก๊าซเรือนกระจกที่เกิดจากกิจกรรมของมนุษย์ เช่น การเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิล การเกษตร และอุตสาหกรรม ถือเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลต่อการเกิดภาวะโลกร้อน (Global Warming) (The Intergovernmental Panel on Climate Change, 2021) โดยความพยายามที่สำคัญในการแก้ไขการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและเพิ่มการใช้พลังงานที่สะอาด จึงถือเป็นหัวใจสำคัญของข้อตกลงระหว่างประเทศหลายๆ ฉบับ เช่น ความตกลงปารีส (Paris Agreement) ในปี พ.ศ.2558 ที่มุ่งหมายให้ประเทศต่างๆ ร่วมมือกันในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและควบคุมการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิโลกไม่ให้เกิน 2 องศาเซลเซียส เมื่อเปรียบเทียบกับยุคก่อนอุตสาหกรรม และพยายามควบคุมให้อุณหภูมิเพิ่มขึ้นไม่เกิน 1.5 องศาเซลเซียส เพื่อป้องกันผลกระทบที่รุนแรงยิ่งขึ้น (United Nations Framework Convention on Climate Change, 2021) โดยประเทศไทยได้ร่วมลงนามในความตกลงดังกล่าวและตั้งเป้าหมายในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกให้ได้ 20-25 เปอร์เซ็นต์ ภายในปี พ.ศ.2573 ผ่านการดำเนินการในภาคส่วนต่างๆ เช่น การเกษตร อุตสาหกรรม และภาคพลังงาน ซึ่งจากผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิและสภาวะอากาศที่ไม่แน่นอนทำให้เกิดภัยพิบัติทางธรรมชาติต่างๆ เช่น น้ำท่วมที่รุนแรงขึ้น ภัยแล้งที่ยาวนานขึ้น รวมไปถึงปัญหาการขาดแคลนน้ำในบางภูมิภาค เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้ล้วนเป็นผลจากการเพิ่มขึ้นของปริมาณก๊าซเรือนกระจกในชั้นบรรยากาศ หนึ่งในกลุ่มก๊าซที่ส่งผลกระทบมากที่สุดคือคาร์บอนไดออกไซด์ (CO₂) ซึ่งมาจากการเผาไหม้เชื้อเพลิงฟอสซิลจากถ่านหิน น้ำมัน และก๊าซธรรมชาติ ที่ใช้ในการผลิตพลังงานไฟฟ้า และนี่คือจุดที่ภาคพลังงานเข้ามา มีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหา ซึ่งจากข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศไทย มาจากการทบทวนสถานการณ์การปล่อยก๊าซเรือนกระจก ครั้งที่ 4 (Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning, 2022) ที่คำนวณจาก 5 ภาคส่วน พบว่าภาพรวมการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในแต่ละภาคส่วนของประเทศไทย การปล่อยก๊าซเรือนกระจกมาจากภาคพลังงานสูงถึงร้อยละ 69.96 รองลงมาจะเป็นในส่วนของภาคเกษตรกรรมคิดเป็นร้อยละ 15.23 ภาคกระบวนการอุตสาหกรรมและการใช้ผลิตภัณฑ์ร้อยละ 10.28 และภาคของเสียร้อยละ 4.53

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) เป็นรัฐวิสาหกิจภายใต้สังกัดกระทรวงมหาดไทย มีบทบาทสำคัญในการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าให้แก่ประชาชนในเขตภูมิภาคทั่วประเทศ โดยมีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงกับภาคพลังงาน ซึ่งเป็นแหล่งปล่อยก๊าซเรือนกระจกขนาดใหญ่ การส่งเสริมให้พนักงานของ กฟภ. มีความตระหนักรู้และมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ไม่เพียงเพื่อการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในระดับองค์กร แต่ยังเป็นการสร้างวัฒนธรรมด้านสิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืนและเป็นแบบอย่างให้กับสังคม อย่างไรก็ตามพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของพนักงานยังคงมีความหลากหลายและไม่แน่นอน การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมดังกล่าวจึงเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาแผนยุทธศาสตร์ด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กร (Provincial Electricity Authority, 2023)

จากบริบทดังกล่าว งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในเขตกรุงเทพฯ เพราะเนื่องจากการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ กรุงเทพฯ ถือเป็นหน่วยงานต้นแบบด้านการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมขององค์กร โดยจากรายงานความยั่งยืน พ.ศ.2566 ในการดำเนินโครงการสำนักงานสีเขียว (Green Office) ที่มุ่งเน้นการลดการใช้พลังงาน การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ และการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกอย่างเป็นระบบ ในปี พ.ศ.2566 การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้ถึง 3,567.17 ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (tCO₂e) คิดเป็นสัดส่วน เกือบครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 47.84) ของทั้งหมดในระดับองค์กร ซึ่งอยู่ที่ 7,455.13 ตันคาร์บอนไดออกไซด์เทียบเท่า (tCO₂e) (Provincial Electricity Authority, 2023) และหากพิจารณาถึงโครงสร้างของจำนวนพนักงานที่มีความหลากหลายครอบคลุมตามกระบวนการทำงานหลักของ กฟภ. (Work Process) ซึ่งจะกระจายลงไปในแต่ละสายงานมีความใกล้ชิดกับผู้นำผู้บริหารระดับสูงและมีบทบาทที่สำคัญในเชิงนโยบายด้านสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุนี้ การเลือกศึกษาพฤติกรรมพนักงานในพื้นที่สำนักงานใหญ่กรุงเทพฯ จึงมีความเหมาะสมทั้งในด้านเชิงนโยบายและเชิงพฤติกรรม และเป็นการวางรากฐานสำหรับการต่อยอดไปสู่การพัฒนาพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมในการลดก๊าซเรือนกระจกในระดับองค์กรอย่างยั่งยืนโดยใช้กรอบแนวคิดจากทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of Planned Behavior: TPB) เพื่อใช้ในการศึกษาถึงความตั้งใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพนักงานฯ และในขณะเดียวกันก็ได้มีการนำทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory: SLT) มาเสริมเพื่อเน้นบทบาทของภาวะผู้นำในฐานะแบบอย่างในการสร้างแรงจูงใจที่สำคัญในการสร้างการเรียนรู้พฤติกรรมผ่านการสังเกตและการเลียนแบบ ช่วยสร้างมุมมองใหม่ที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้นในการอธิบายพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมของพนักงานในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ พบว่าส่วนใหญ่เน้นศึกษาถึงพฤติกรรมการลดก๊าซเรือนกระจกในระดับบุคคลหรือครัวเรือน Kwakwa et al. (2024) ที่มุ่งเน้นศึกษาถึงพฤติกรรมการประหยัดพลังงานในกลุ่มนักศึกษาในมหาวิทยาลัยกานาหรือแม้กระทั่งงานวิจัยของ Lucarelli et al. (2020) ที่ใช้เพียงแคกรอบทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB) เพื่อตรวจสอบความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงสิ่งแวดล้อม ดังนั้นจากงานวิจัยต่างๆ ยังคงไม่พบว่ามีกรนำทฤษฎีการเรียนรู้เชิงสังคมมาบูรณาการร่วมกับทฤษฎีพฤติกรรมตามแผนเพื่อใช้ศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมที่มีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยเฉพาะในกลุ่มของหน่วยงานรัฐวิสาหกิจด้านพลังงานของประเทศไทยที่ยังขาดการศึกษาที่ลึกซึ้งในระดับพนักงานขององค์กรโดยตรง ภายใต้การนำของผู้นำ ผู้บริหารระดับสูงที่รับนโยบายจากผู้บริหารสูงสุด และถ่ายทอดนโยบายต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมลงไปสู่ผู้ใต้บังคับบัญชาผ่านการสังเกตและการเลียนแบบ โดยงานวิจัยนี้จะเป็นต้นแบบให้กับการศึกษาในองค์กรอื่นๆ ได้ในอนาคต ผลที่ได้รับจากการวิจัยในครั้งนี้จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนากลยุทธ์เพิ่มเติมเพื่อเพิ่มศักยภาพพนักงานในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และจากผลการศึกษากฎนี้ตัวอย่างในกรุงเทพฯ นี้ สามารถที่จะนำไปสู่แนวทางการพัฒนากลยุทธ์เพิ่มเติมเพื่อเพิ่มศักยภาพพนักงานในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ทั้งนี้ เนื่องจากสำนักงานใหญ่ กฟภ. กรุงเทพมหานคร เป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการที่มีการกำหนดนโยบายและแนวทางการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมในระดับองค์กร การศึกษาพฤติกรรมของพนักงานในพื้นที่นี้จึงเป็นตัวแทนของกระบวนการทำงานหลัก (Work Process) ที่สามารถถ่ายทอดไปยังสายงานอื่นๆ ได้ นอกจากนี้ สำนักงานใหญ่ยังมีลักษณะของการเป็นพื้นที่นำร่องของโครงการด้านสิ่งแวดล้อมของ กฟภ. เช่น โครงการสำนักงานสีเขียว (Green Office) ที่มีการขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบและมีผลลัพธ์เป็นรูปธรรม ซึ่งสามารถใช้เป็นต้นแบบในการปรับใช้ในสำนักงานภูมิภาคที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน ทั้งในด้านโครงสร้างองค์กร วัฒนธรรมการทำงาน และนโยบายสิ่งแวดล้อมร่วมกันเพื่อช่วยให้องค์กรบรรลุเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน รวมถึงมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศในระดับประเทศและระดับโลก

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค
3. เพื่อศึกษาความตั้งใจในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการดำเนินการศึกษานี้ได้มีการรวบรวม วิเคราะห์ และทบทวนเอกสารทางวิชาการและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด ตลอดจนสนับสนุนการสร้างองค์ความรู้เชิงทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการศึกษา โดยสามารถสรุปสาระสำคัญของเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องได้ดังต่อไปนี้

การดำเนินนโยบายการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเป็นหน่วยงานรัฐวิสาหกิจทางด้านพลังงาน มีบทบาทหน้าที่ในการผลิต จัดหา ให้บริการพลังงานไฟฟ้า และดำเนินธุรกิจอื่นที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งสนับสนุนการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Provincial Electricity Authority, 2023) ตามกรอบแผนงานของสำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) ที่ได้กำหนดแผนปฏิบัติการลดก๊าซเรือนกระจกของประเทศทั้งหมด 3 แผนหลัก ประกอบด้วย 1) แผนอนุรักษ์พลังงาน พ.ศ.2558-2579 (Energy Efficiency Plan : EEP 2015) โดยมีเป้าหมายการลดการใช้พลังงาน (Energy Intensity : EI) ลงร้อยละ 30 ภายในปี 2579 2) แผนพัฒนาพลังงานทดแทนและพลังงานทางเลือก พ.ศ.2558-2579 (Alternative Energy Development Plan : AEDP 2015) โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มสัดส่วนการใช้พลังงานทดแทนให้มากยิ่งขึ้น รวมถึงพิจารณาศักยภาพของแหล่งพลังงานทดแทนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นพลังงานไฟฟ้า พลังงานความร้อนร่วม และการใช้เชื้อเพลิงชีวภาพ ให้สูงถึงร้อยละ 30 ของการใช้พลังงานขั้นสุดท้ายในปี 2579 และ 3) แผนพัฒนากำลังผลิตไฟฟ้าของประเทศไทย พ.ศ.2561-2580 (Power Development : PDP 2018) ซึ่งมีแนวทางที่สำคัญ คือ (1) มีการส่งเสริมการผลิตไฟฟ้าจากพลังงานหมุนเวียนจากผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชน เสริมสร้างความมั่นคงในระดับภูมิภาค (2) จัดสรรโรงไฟฟ้าเพื่อความมั่นคงและเพียงพอการรักษาความมั่นคงของระบบไฟฟ้า (3) การรับซื้อพลังงานหมุนเวียนรายปีตามที่ภาครัฐกำหนดนโยบาย เพื่อรักษาระดับราคาไฟฟ้าไม่ให้สูงขึ้น (4) นโยบายอนุรักษ์พลังงานเพื่อให้ตระหนักถึงการใช้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด (Office of Energy Policy and Planning, 2019)

พฤติกรรมการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค

นอกจากมาตรการในระดับโครงสร้าง การมีส่วนร่วมของพนักงานถือเป็นปัจจัยสำคัญในการบรรลุเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กร PEA ได้มุ่งเน้นการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกผ่านการวางนโยบายที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมให้พนักงานมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ที่สนับสนุนความยั่งยืน หนึ่งในนโยบายหลักที่ดำเนินการคือ นโยบายสำนักงานสีเขียว (Green Office) (Provincial Electricity Authority, 2023) ซึ่งมีเป้าหมายในการลดการใช้พลังงานไฟฟ้า และทรัพยากรภายในสำนักงาน นอกจากนี้ PEA ยังจัดโครงการฝึกอบรมและการประชุมสัมมนาเพื่อเสริมสร้างความรู้และความเข้าใจในด้านสิ่งแวดล้อมให้กับพนักงานทุกระดับ โดยเน้นให้พนักงานเห็นถึงความสำคัญของการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และสร้างแรงจูงใจให้พวกเขาร่วมกันดำเนินการต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายองค์กร เช่น การปิดไฟหรือถอดปลั๊กเครื่องใช้ไฟฟ้าเมื่อไม่ใช้งาน การลดการใช้เอกสารแบบกระดาษ และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลแทนการใช้ทรัพยากรที่ไม่ยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Fawehinmi et al. (2023) พบว่าการดำเนินนโยบายต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรนั้นจะส่งผลโดยตรงต่อพนักงานในการรับรู้และการควบคุมพฤติกรรม รวมถึงจะมีทัศนคติต่อการดำเนินนโยบายสิ่งแวดล้อมขององค์กรมากยิ่งขึ้น กิจกรรมของพนักงานที่กระทำ เช่น การรีไซเคิล การลดการใช้พลังงานลงเมื่อไม่ได้มีการใช้ ล้วนมาจากการมีจิตสำนึกที่ดีในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในองค์กรและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Alherimi et al. (2024) ที่ศึกษาพฤติกรรมการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในสหราชอาณาจักร พบว่าการจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงสิ่งแวดล้อมและการสร้างสภาพแวดล้อมแบบสีเขียว ย่อมส่งผลถึงการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพนักงานให้มีความตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น

แนวคิดเกี่ยวกับแบบจำลองทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (TPB)

ทฤษฎีพฤติกรรมตามแผน (Theory of planned behavior: TPB) เป็นกรอบแนวคิดที่อธิบายพฤติกรรมของบุคคลผ่านเจตนา (Intention) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากสามปัจจัยหลัก ได้แก่ 1) ทศคติต่อพฤติกรรม (Attitude toward The Behavior) 2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norms) และ 3) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) ซึ่งทั้งสามปัจจัยดังกล่าว มีความสำคัญโดยตรงต่อความตั้งใจที่จะกระทำพฤติกรรมต่างๆ ของบุคคล (Ajzen, 2005) โดยปัจจัยด้านทศคติหมายถึงการประเมินหรือการรับรู้ของบุคคลต่อพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งในเชิงบวกหรือเชิงลบ กล่าวคือ หากบุคคลมองว่าการกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่ดีและมีประโยชน์ พวกเขาจะมีแนวโน้มสูงที่จะพัฒนาความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมนั้น ทศคดีย่อมมาจากประสบการณ์ที่สำคัญของแต่ละบุคคล เนื่องจากเป็นสิ่งซึ่งจำเป็นที่บุคคลต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งต่างๆ ตลอดเวลา Hanna & Wozniak (2001) รวมถึงการมีส่วนร่วมทางสังคมที่ทุกคนนั้นได้รับอิทธิพลจากครอบครัวหรือกลุ่มทางสังคม เพื่อนร่วมงานที่พวกเขาอาศัยอยู่ อย่างไรก็ตามเมื่อกลุ่มทางสังคมเหล่านี้มีความเชื่ออย่างไรก็จะกระตุ้นให้คนในกลุ่มนั้นมีทศคติที่สอดคล้องกัน ซึ่งทศคติในเชิงบวกต่อการปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อมสามารถกระตุ้นให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้อย่างมีนัยสำคัญ (Zimba et al., 2025) ทั้งนี้การส่งเสริมให้บุคคลมีทศคติในเชิงบวกย่อมส่งผลต่อการให้ข้อมูลที่ชัดเจนและน่าเชื่อถือเกี่ยวกับผลกระทบของก๊าซเรือนกระจกต่อสิ่งแวดล้อม และการแสดงตัวอย่างที่ดีจากผู้นำชุมชนหรือบุคคลที่มีอิทธิพลในสังคม เช่น การสร้างแคมเปญที่เน้นถึงความสำเร็จของโครงการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่มีผลลัพธ์ที่จับต้องได้ ดังนั้นทศคติที่ดีย่อมมีผลต่อความตั้งใจในการอนุรักษ์พลังงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน Kwakwa et al. (2024) ซึ่งจะนำไปสู่การลดการใช้พลังงานลง เช่น การใช้สติกเกอร์สำหรับอุปกรณ์ทำความเย็นต่างๆ ภายใต้การประยุกต์ใช้ทฤษฎีพฤติกรรมที่วางแผนไว้ในทางที่จะลดการใช้พลังงานของนักศึกษา โดย Chotipaporn & Bootrach (2023) ซึ่งให้เห็นว่า ทศคติที่ดีต่อการลดการใช้พลังงานลงนั้นจะนำไปสู่ความตั้งใจที่มีผลเชิงบวกต่อพฤติกรรมการนำแนวคิด Low Carbon Faculty ไปปฏิบัติเพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ยกตัวอย่างเช่น การรู้ว่าใช้พลังงานหมุนเวียนสามารถช่วยลดการพึ่งพาพลังงานฟอสซิลได้ หรือการรับรู้ว่าการปลูกต้นไม้ช่วยดูดซับคาร์บอนไดออกไซด์จะช่วยสร้างความเข้าใจในคุณค่าของพฤติกรรมที่ส่งผลดีต่อสิ่งแวดล้อม ปัจจัยต่อมาคือ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจของบุคคลในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม กลุ่มอ้างอิงในที่นี้หมายถึงกลุ่มบุคคลหรือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมของบุคคลอื่น เช่น ครอบครัว เพื่อนฝูง เพื่อนร่วมงาน หรือตัวแทนในชุมชนที่บุคคลนั้นเคารพนับถือ (Suminar et al., 2024) การที่บุคคลมีแนวโน้มที่จะปฏิบัติตามหรือปรับพฤติกรรมของตนเองให้สอดคล้องกับสิ่งที่กลุ่มอ้างอิงให้คุณค่า และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hnin et al. (2025) ที่พบว่าบุคลากรในที่ทำงานจะมีความตั้งใจหรือได้รับการสนับสนุนจากองค์กร แต่สิ่งที่ขับเคลื่อนพฤติกรรมการประหยัดพลังงานได้จริงคือ แรงจูงใจภายในอันเกิดจากการโน้มน้าวหรือปฏิบัติสภาพแวดล้อมโดยรอบนำไปสู่การปรับปรุงพฤติกรรมที่สำคัญในการประหยัดพลังงานของพนักงานและปัจจัยสุดท้ายคือ การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม การรับรู้ของบุคคลที่คิดว่าเป็นเรื่องยากหรือง่ายที่จะทำพฤติกรรมนั้นและพิจารณาความสามารถของตนเองในการควบคุมพฤติกรรมต่างๆ ได้หรือไม่อย่างไร (Yang et al., 2024) โดยพฤติกรรมของบุคคลนั้นซับซ้อนและหลากหลาย เมื่อบุคคลมีความเชื่อว่าสามารถควบคุมพฤติกรรมนั้นได้ก็จะแสดงพฤติกรรมนั้นๆ ออกมา Bandura (1977) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมจะมีส่วนช่วยในการกำหนดความตั้งใจมากกว่าส่วนอื่นๆ กล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ความสามารถในการรับรู้การควบคุมพฤติกรรม หมายถึง ความยากหรือง่ายในการรับรู้ความสามารถของบุคคลที่เกิดจากประสบการณ์ในอดีตของตนเอง ดังนั้นหากเรามีการรับรู้ว่าเราสามารถควบคุมพฤติกรรมการใช้พลังงานได้อย่างเหมาะสมสอดคล้องกับบริบทในปัจจุบันนั้น Lucarelli et al. (2020) ย่อมส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจที่ลดการใช้พลังงานลงของบุคคล

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกใช้ตัวแปร 1) ทศคติต่อพฤติกรรม 2) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง 3) การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม เพื่อศึกษาถึงความตั้งใจในการที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

แนวคิดเกี่ยวกับภาวะผู้นำ

ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory: SLT) อธิบายว่าพฤติกรรมของบุคคลนั้นเกิดขึ้นจากการสังเกตและเรียนรู้จากผู้อื่นในสังคม และนำมาปรับใช้กับตนเอง การเรียนรู้ไม่ใช่กระบวนการทางพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเพียงเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นทางปัญญา (Cognitive Process) ที่เกิดขึ้นในบริบททางสังคม ซึ่งในการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้จากการสังเกตพฤติกรรมและเห็นถึงผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นย่อมส่งผลต่อการเสริมแรงทางอ้อมต่อบุคคลภายนอก

กลไกที่สำคัญสำหรับการเรียนรู้ทางสังคม มนุษย์สามารถที่จะเรียนรู้พฤติกรรมต่างๆ จากการสังเกตผู้อื่น (Bandura, 1977) โดยกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วย 4 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ 1) การเห็น (Attention) ถือเป็นขั้นตอนแรกในการเรียนรู้พฤติกรรม บุคคลต้องให้ความสนใจกับพฤติกรรมของผู้นำที่เป็นแบบอย่าง เช่น การประหยัดพลังงาน การปิดไฟเมื่อไม่ใช้ การเลือกใช้พลังงานหมุนเวียน 2) การจำ (Retention) การที่บุคคลจะต้องจดจำพฤติกรรมที่สังเกตเห็นจากผู้นำ และเก็บไว้เป็นข้อมูล ในระยะยาวจึงเป็นการสร้างภาพในจิตใจ (Mental Representation) 3) การลงมือทำ (Reproduction) เมื่อบุคคลมีการเห็น และจดจำพฤติกรรมของผู้นำแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการลงมือทำ โดยขึ้นอยู่กับความสามารถในการเลียนแบบและทรัพยากร ที่มีอยู่ 4) แรงจูงใจ (Motivation) (Han et al., 2025) แรงจูงใจเป็นขั้นตอนสุดท้ายในกระบวนการเรียนรู้ แรงจูงใจสามารถ เกิดขึ้นได้จากการได้รับรางวัล (Reinforcement) หรือการเห็นผลลัพธ์เชิงบวกจากพฤติกรรม ซึ่งหากมองบริบทของ กพท. ภาวะผู้นำ (Leadership) ในองค์กรจึงมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากขององค์กรที่เป็นแบบอย่างให้กับพนักงานภายใต้ กระบวนการเรียนรู้ทางสังคมที่เกิดขึ้นในองค์กร เพราะพนักงานเมื่อมาปฏิบัติงานภายใต้การบังคับบัญชาของผู้นำย่อม เกิดการสังเกตและเกิดการเรียนรู้อยู่เป็นประจำในทุกๆ วัน โดยกระบวนการนี้จะมีอิทธิพลต่อแรงจูงใจที่อาจจะส่งผลต่อ ความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ดังนั้นผู้นำจึงมีบทบาทสำคัญมากในการกำหนดนโยบาย การสร้างบรรยากาศ และ กระตุ้นให้พนักงานปฏิบัติตามแนวทางที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งก็สอดคล้องกับงานวิจัย Zhang et al. (2020) ที่ศึกษา บทบาทของผู้นำและนโยบายขององค์กรที่มีต่อพฤติกรรมประหยัดพลังงานในที่ทำงานประเทศจีน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำย่อมมีผลเชิงบวกต่อความตั้งใจและความรู้สึกความรับผิดชอบของพนักงานในการประหยัดพลังงานซึ่งจะส่งผลต่อ พฤติกรรมประหยัดพลังงานของพนักงาน ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และเป็นแบบอย่างที่ดีสามารถส่งเสริมพฤติกรรมการประหยัด พลังงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังมีการศึกษาของ Zhao & Liang (2023) ที่ศึกษาอิทธิพลของภาวะผู้นำ ที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมที่มีต่อพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม จากกลุ่มพนักงานในองค์กร 5 แห่งในมณฑลชานจิ ประเทศจีน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า ภาวะผู้นำที่รับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อพฤติกรรม ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของพนักงาน โดยพนักงานศึกษาและสังเกตเห็นการดำเนินกิจกรรมของผู้นำด้านสิ่งแวดล้อม จึงเกิดความตั้งใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมมากยิ่งขึ้น และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ren et al. (2024) ที่ได้ศึกษาถึงอิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เน้นสิ่งแวดล้อม (Environmentally Specific Transformational Leadership: ESTL) ต่อพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของพนักงานในบริษัทหอสังหาริมทรัพย์ ซึ่งผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า บทบาทภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่เน้นสิ่งแวดล้อมนั้นมีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อ ความตระหนักรู้และการรับรู้ของพนักงานที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมของพนักงาน และ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Lucero-Montano et al. (2022) ที่พบว่า ภาวะผู้นำแบบรับใช้เฉพาะด้านของสิ่งแวดล้อมให้ประสบ ความสำเร็จ องค์กรควรพัฒนาผู้นำสีเขียวรุ่นใหม่เพื่อดำเนินนโยบายด้านสิ่งแวดล้อมและควรผนวกเข้าไว้ในกรอบการบริหาร ทรัพยากรบุคคล เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพที่ดีขึ้นในการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อม

ในการศึกษาค้นคว้าวิจัยจึงเลือกตัวแปรภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพนักงาน ในการมีส่วนร่วมลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

แนวคิดเกี่ยวกับความตั้งใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม

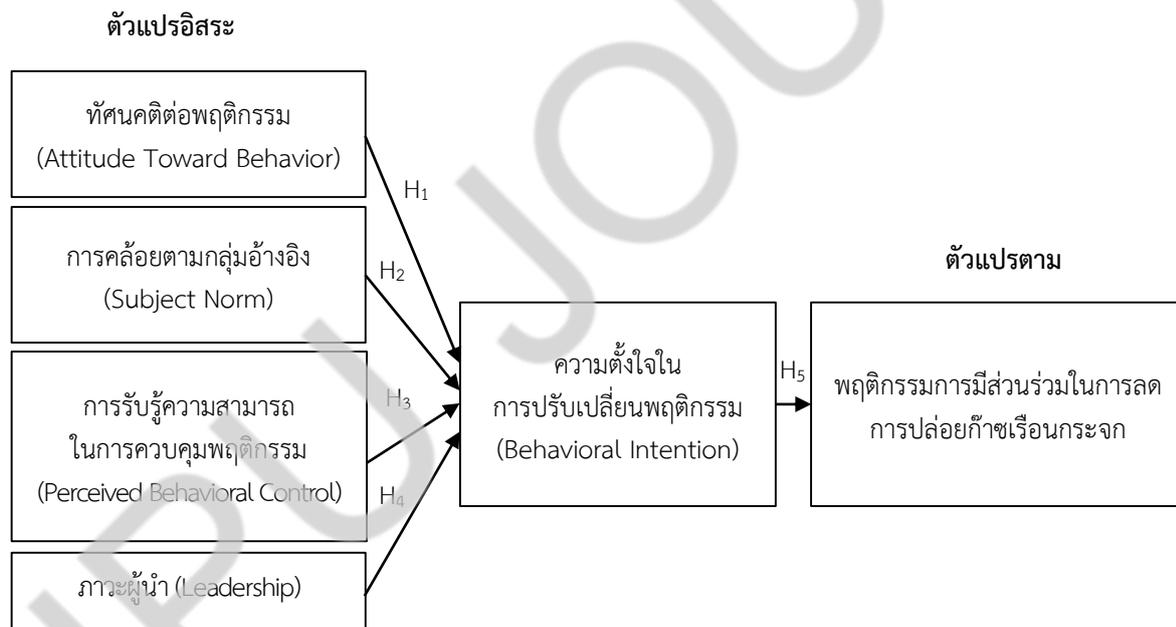
ความตั้งใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Behavioral Intention) เป็นแนวคิดที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างแพร่หลาย ในงานวิจัยด้านจิตวิทยา สังคมศาสตร์ พฤติกรรมผู้บริโภค รวมถึงด้านสิ่งแวดล้อม Ajzen (2005) ความตั้งใจ คือ ตัวชี้วัดที่ดี ที่สุดในการคาดการณ์ว่าบุคคลจะมีพฤติกรรมบางอย่างหรือไม่ ซึ่งเป็นตัวกลางสำคัญระหว่างปัจจัยภายใน ทัศนคติที่มีต่อ พฤติกรรม (Attitude toward The Behavior) การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Subjective Norms) และการรับรู้ความสามารถ ในการควบคุมพฤติกรรม (Perceived Behavioral Control) กับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริง โดยความตั้งใจที่จะดำเนินพฤติกรรม ในอนาคตผ่านการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนและมีเป้าหมายแน่ชัด (Malikun, 2002) และการที่บุคคลมีความต้องการและ ความมุ่งมั่นที่จะกระทำพฤติกรรมบางอย่าง โดยมีเป้าหมายชัดเจน มีการตัดสินใจในระดับจิตใจว่าจะลงมือกระทำพฤติกรรมนั้น ความตั้งใจจึงมิใช่เพียงแต่ความปรารถนา (Desire) เท่านั้น แต่เป็นกระบวนการทางความคิดที่รวมเอาทั้งความรู้สึกว่าต้องการ และการยินยอมภายในจิตใจ ที่จะลงมือทำสิ่งนั้นอย่างมีเป้าหมาย หากเป็นการศึกษาประเภทของพฤติกรรม การวัดความตั้งใจ ก็จะต้องครอบคลุม การกระทำที่ครบถ้วนในประเภทของพฤติกรรมที่ศึกษาค้นคว้า ซึ่งการวัดความตั้งใจเพื่อทำนายพฤติกรรมนั้น

ไม่สามารถกำหนดขอบเขตด้านขนาด และความถี่ของการกระทำ พฤติกรรมได้ โดยความตั้งใจสามารถทำนายพฤติกรรมได้ เพียงว่าบุคคลจะกระทำ หรือไม่กระทำพฤติกรรมนั้นเท่านั้น ดังนั้นความตั้งใจจึงสามารถอธิบายพฤติกรรมได้อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติ โดยเฉพาะพฤติกรรมที่ไม่เกิดขึ้นเป็นประจำ หรือพฤติกรรมที่ต้องใช้แรงจูงใจมาก เช่น การลดการใช้พลังงาน ในที่ทำงาน การดำเนินนโยบาย 5 ส เป็นต้น Yuriev et al. (2020) ซึ่งความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมสีเขียวในที่ทำงาน ของพนักงาน มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับการรับรู้ถึงการสนับสนุนจากองค์กรไม่ว่าจะเป็นการเสริมสร้างการรับรู้ ในการลดการใช้พลังงาน การดำเนินการจัดสรรทรัพยากรสีเขียวให้กับพนักงาน เป็นต้น Khalid et al. (2022) ซึ่งก็ช่วยเสริม แรงจูงใจที่ดีที่ทำให้พนักงานมีความพร้อมและมีความตั้งใจที่รับพฤติกรรมของตนเอง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกใช้ตัวแปรความตั้งใจเป็นตัวแปรส่งผ่าน เพื่อใช้ทำนายการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่เกิดขึ้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการศึกษางานวิจัยและการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องพบว่า ปัจจัยด้านทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตาม กลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม Ajzen (2005) และภาวะผู้นำ Bandura (1977) ล้วนมีอิทธิพลต่อ ความตั้งใจของบุคคลในการกระทำพฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาหลายฉบับ เช่น Zimba et al. (2025) ; Hnin et al. (2025) ; Lucarelli et al. (2020) ; Yuriev et al. (2020) ที่พบว่าเมื่อพนักงานมีทัศนคติเชิงบวก ได้รับแรงจูงใจจากการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง รวมถึงการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม และมีผู้นำที่เป็นแบบอย่าง ด้านสิ่งแวดล้อม จะส่งผลต่อการเกิดความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งความตั้งใจจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้เกิด พฤติกรรมจริงตามมา งานวิจัยนี้จึงได้นำตัวแปรดังกล่าวมาศึกษาความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อย ก๊าซเรือนกระจกของพนักงาน กฟภ. ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

(H1) : ทัศนคติต่อพฤติกรรมมีผลต่อความตั้งใจในปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

(H2) : การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีผลต่อความตั้งใจในปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

(H3) : การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมมีผลต่อความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

(H4) : ภาวะผู้นำมีผลต่อความตั้งใจปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

(H5) : ความตั้งใจในการกระทำพฤติกรรมมีผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ในเขตกรุงเทพมหานคร : ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 3722 คน ดังตารางที่ 1 (ข้อมูล ณ วันที่ 1 ม.ค. 2568) (Provincial Electricity Authority, 2023) โดยแบ่งเป็นบุคลากรที่ทำงานอยู่ในการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ กทม.

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย จำนวน 351 คน โดยการเปิดตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และความคลาดเคลื่อนไม่เกินร้อยละ 5 โดยผู้วิจัยใช้หลักความน่าจะเป็น (Probability Sampling) ด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยกำหนดเลือกกลุ่มตัวอย่างแต่ละกลุ่มสัดส่วนของพนักงานในแต่ละสายงาน จนครบตามจำนวนตัวอย่างคือ 351 คน ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจำแนกตามหน่วยงานที่สังกัด

สายงาน	จำนวนบุคลากรประชากร (คน)	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง (คน)
สายงานวางแผนและวิศวกรรม	505	48
สายงานยุทธศาสตร์	331	31
สำนักตรวจสอบภายใน	135	13
สายงานธุรกิจและการตลาด	297	28
สายงานดิจิทัลและการสื่อสาร	385	36
สายงานปฏิบัติการระบบไฟฟ้า	930	88
สายงานโลจิสติกส์และบริการองค์กร	260	25
สายงานบัญชีและการเงิน	309	29
สายงานบริหารองค์กร	449	42
สายงานภาคเหนือและตะวันออกเฉียงเหนือ	62	6
สายงานภาคกลางและใต้	59	5
รวม	3722	351

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นแบบมาตราส่วน (Rating Scale) 5 ลำดับ โดยการให้คะแนนใช้มาตราส่วนลิเคิร์ต 5 ระดับ (Likert Scale) โดยระดับ 5 หมายถึง “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” และระดับ 1 หมายถึง “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” งานวิจัยชิ้นนี้ได้พัฒนาข้อคำถามตัวแปรทัศนคติต่อพฤติกรรม การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง การรับรู้ความสามารถในการกระทำพฤติกรรม จากงานวิจัยของ Lucarelli et al. (2020) ตัวแปรภาวะผู้นำ จากงานวิจัยของ Ting et al. (2024) ตัวแปรความตั้งใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากงานวิจัยของ Xing et al. (2022) และตัวแปรพฤติกรรมลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (Roy & Sia, 2024)

การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยการหาค่าความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม IOC (Index of objective congruence) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของเนื้อหา การใช้ภาษาให้ถูกต้อง และนำแบบสอบถามมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อหาค่า IOC ซึ่งค่า IOC ที่ได้จะต้องมีค่าเท่ากับ 0.67-1.00 บ่งบอกว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องและสามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งจากผลการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือความเที่ยงตรงของเนื้อหาและการใช้ภาษาจากผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านพบว่า ผลการคำนวณ IOC มีค่าเท่ากับ 0.85 จึงได้นำแบบสอบถามไปใช้ทดลองใช้ (Tryout) ทำการตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามและทำการทดสอบแบบสอบถามกับพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ กทม. จำนวน 30 ชุด นำค่าที่ได้มาทำการวิเคราะห์เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha Reliability Coefficient) ซึ่งไม่ควรต่ำกว่า 0.7 ขึ้นไป

(Hair et al., 2019) โดยจากการวิเคราะห์เพื่อหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบักได้ค่าดังนี้ ทศนคติต่อพฤติกรรม มีค่าเท่ากับ 0.93 การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงมีค่าเท่ากับ 0.73 การรับรู้ความสามารถในการกระทำพฤติกรรม มีค่าเท่ากับ 0.85 ภาวะผู้นำ มีค่าเท่ากับ 0.91 ความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีค่าเท่ากับ 0.94 และ พฤติกรรมการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก มีค่าเท่ากับ 0.83 ซึ่งมีค่ามากกว่า 0.7 ผู้วิจัยจึงใช้แบบสอบถามดังกล่าวเป็นเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนมกราคม ถึง กุมภาพันธ์ พ.ศ.2568 โดยดำเนินการเก็บข้อมูลจากพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ กรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งสิ้น 351 คน ซึ่งกระจายตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละสายงาน ทั้งนี้ ได้มีการจัดทำหนังสือถึงผู้บริหารหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ (การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่) เพื่อขออนุญาตดำเนินการเก็บข้อมูลดังกล่าว โดยผู้วิจัยได้แนบบแบบสอบถาม Link และ Qr Code ของแบบสอบถามออนไลน์จาก Google Forms ไปกับหนังสือถึงผู้บริหารทุกสายงาน

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 351 คน แล้วดำเนินการนำข้อมูลไปวิเคราะห์ผลผ่านโปรแกรมที่ใช้สถิติ ดังนี้

1. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics)

แบบสอบถามส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาแจกแจงหาค่าความถี่ (Frequency) และหาค่าร้อยละ (Percentage) โดยมีการนำเสนอในรูปแบบพรรณนา

แบบสอบถามส่วนที่ 2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก นำมาแจกแจงความถี่ (Frequency) หาค่าร้อยละ (Percentage) นำเสนอในรูปแบบพรรณนา

2. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) โดยเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่ได้ไปทำการสำรวจเพื่อทดสอบสมมติฐาน และหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้วิธีการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) โดยจะทดสอบปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก กำหนดระดับค่าความเชื่อมั่นร้อยละ 95 และระดับความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ .05 รวมถึงมีการพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทุกตัว โดยใช้วิธีการตรวจสอบความสัมพันธ์ตามหลักสถิติ Tolerance และ Variance Inflation Factor (VIF) และผู้วิจัยได้เลือกใช้การวิเคราะห์ด้วย Multiple Regression Analysis สามารถเขียนสมการได้ดังนี้

$$Y = a + b1X_1 + b2X_2 + b3X_3 + b4X_4$$

โดยเป็นการหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรของการทำนายประกอบด้วยตัวแปร 2 ชนิด คือ

X เป็นตัวแปรอิสระ (Independent Variable) หรือตัวแปรที่ใช้ในการทำนาย (Predictor Variable) มี 1 ตัว หรือมีมากกว่า

Y เป็นตัวแปรตาม (Dependent Variable) หรือตัวแปรเกณฑ์มี 1 ตัว

ซึ่งวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสมการพยากรณ์ตัวแปรเกณฑ์ด้วยกลุ่มของตัวแปรพยากรณ์ของสมการถดถอยที่ Y เป็นตัวแปรเกณฑ์ และ X เป็นตัวแปรทำนาย

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 351 คน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่พบว่าเป็นเพศชาย จำนวน 201 คน (ร้อยละ 57.26) อายุอยู่ในช่วง 30 - 39 ปี จำนวน 162 คน (ร้อยละ 46.15) ระดับการศึกษาปริญญาโท จำนวน 169 คน (ร้อยละ 48.15) สถานะโสด จำนวน 191 คน (ร้อยละ 54.42) และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ในช่วง 25,001 - 35,000 บาท จำนวน 91 คน (ร้อยละ 25.93) และมีประสบการณ์ทำงานที่ กฟภ. อยู่ในช่วงมากกว่า 15 ปี จำนวน 120 คน (ร้อยละ 34.19)

1. การศึกษาระดับของพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 แสดงผลลัพธ์การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของ ระดับความคิดเห็น จำแนกตามพฤติกรรมการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

พฤติกรรมลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ความหมาย
1. ท่านมักจะลดการใช้พลังงานไฟฟ้าโดยการถอดปลั๊กเครื่องใช้ไฟฟ้าหลังการใช้งานหรือไม่	4.34	0.68	มากที่สุด
2. ท่านมักจะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่สามารถรีไซเคิลได้หรือไม่	4.02	0.82	มาก
3. ท่านมีการลดการใช้รถยนต์ส่วนตัวโดยการเลือกใช้ขนส่งสาธารณะหรือขับรถร่วมกับผู้อื่นหรือไม่	4.09	0.82	มาก
4. ท่านเลือกซื้อสินค้าหรือบริการจากบริษัทที่มีนโยบายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกหรือไม่	4.16	0.75	มาก
5. ท่านสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติแทนวัสดุที่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือไม่	4.17	0.83	มาก
รวม	4.16	0.54	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับพฤติกรรมการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาพรวมมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.16 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.54 โดยจากรายละเอียดพบว่า “ท่านมักจะลดการใช้พลังงานไฟฟ้าโดยการถอดปลั๊กเครื่องใช้ไฟฟ้าหลังการใช้งานหรือไม่” มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดที่ระดับ 4.34 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.68 โดยมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ “ท่านสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติแทนวัสดุที่ทำลายสิ่งแวดล้อมหรือไม่” มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 4.17 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.83 ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ในขณะที่ “ท่านมักจะเลือกใช้ผลิตภัณฑ์ที่สามารถรีไซเคิลได้หรือไม่” มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดที่ระดับ 4.02 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.82 ระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับ Chen & Chen (2021) พบว่า พฤติกรรมประหยัดพลังงานในองค์กรของกลุ่มพนักงาน เช่น การปิดอุปกรณ์ไฟฟ้าในห้องประชุม พื้นที่ส่วนกลาง การลดการใช้ไฟฟ้าช่วงเวลาไม่จำเป็น รวมถึงการเปลี่ยนมาใช้โหมดประหยัดพลังงานบนอุปกรณ์ไฟฟ้า และอุปกรณ์ที่มีฉลากประหยัดไฟ เป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกได้อย่างมีนัยสำคัญ

2. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยการศึกษาข้อมูลจำแนกตามแต่ละตัวแปรที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงพหุคูณของปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

ปัจจัย	ความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม		t	Sig	Collinearity Statistics	
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน			Tolerance	VIF
ค่าคงที่ (a)	0.40	0.22	1.82	0.07		
ทัศนคติต่อพฤติกรรม (X ₁)	0.35	0.04	8.75	0.00**	0.82	1.23
การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (X ₂)	-0.09	0.06	-1.5	0.09	0.66	1.53
การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม (X ₃)	0.45	0.05	9.00	0.00**	0.60	1.69

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ปัจจัย	ความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม		t	Sig	Collinearity Statistics	
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน			Tolerance	VIF
ภาวะผู้นำ (X ₄)	0.23	0.05	4.60	0.03*	0.61	1.64
F = 104.41 P = 0.00 R ² = 0.55 Adj R ² = 0.54						

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

a. Dependent Variable : ความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

จากตารางที่ 3 แสดงให้เห็นว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ซึ่งค่า Tolerance ของปัจจัยดังกล่าวทุกปัจจัยมีค่าระหว่าง 0.61 ถึง 0.81 ซึ่งสูงกว่า 0.1 และมีค่า VIF มีค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 1.23 ถึง 1.69 ซึ่งต่ำกว่า 10 ไม่เกิดปัญหา Multicollinearity (Hair et al., 2019) จึงสามารถนำตัวแปรทั้งหมดไปวิเคราะห์การถดถอยเชิงพหุคูณ ซึ่งผลการวิเคราะห์โมเดลการถดถอยพหุคูณเพื่อตรวจสอบอิทธิพลของปัจจัยด้านพฤติกรรมที่ส่งผลต่อ ความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก พบว่าโมเดลสามารถอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตามได้ในระดับดี ($R^2 = 0.55$, Adjusted $R^2 = 0.54$, $F = 104.41$, $p < 0.01$) โดยมีตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 3 ตัวแปร ได้แก่ ทักษะคิดต่อพฤติกรรม การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม และ ภาวะผู้นำ จึงยอมรับสมมติฐาน H1, H3 และ H4 และสามารถวิเคราะห์ได้ว่า ปัจจัยที่ทัศนคติต่อพฤติกรรม ($B = 0.35$, $Sig = 0.00$) สอดคล้องกับงานวิจัยของ Kotyza et al. (2024) ที่พบว่า การปฏิบัติตนที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมในกลุ่มนักศึกษา ส่งผลทำให้เกิดทัศนคติเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อมเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งทั้งนี้ไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะในประเทศใดประเทศหนึ่ง แต่คือหลักสากล ที่ทุกประเทศที่มีบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ต่างกัน ทักษะคิดเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อมยังคงเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Phang & Ilham (2023) ที่พบว่า ทักษะคิดเชิงบวกต่อสิ่งแวดล้อมเป็นตัวแปรที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมของกลุ่มนักศึกษาในมหาวิทยาลัยมาเลเซีย ปัจจัยการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ($B = 0.45$, $Sig = 0.00$) และหากมองถึงปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม ซึ่งพนักงาน กฟภ. เชื่อว่าตนเองสามารถที่จะควบคุมพฤติกรรมได้ เช่น การรู้วิธีประหยัดพลังงาน การเข้าใจการแยกขยะอย่างชัดเจน เป็นต้น ย่อมส่งผลทำให้เกิดความตั้งใจที่จะกล้าเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมลดก๊าซเรือนกระจกได้และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ (Liaquat et al., 2024) ที่มีการศึกษาในเรื่องของพฤติกรรมเชิงสิ่งแวดล้อม โดยการสำรวจพนักงานธนาคารในปากีสถาน พบว่าความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของพนักงานในที่ทำงาน โดยหากเขาเชื่อว่าเขามีความรู้ในเรื่องสิ่งแวดล้อมต่างๆ เขาเองก็จะแสดงความตั้งใจในการแสดงการกระทำในลักษณะที่สอดคล้องกับพฤติกรรมสีเขียว เช่น การลดขยะ การใช้พลังงานอย่างประหยัด และการเสนอแนะแนวทางที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมก็บ่อยครั้งมากขึ้น ปัจจัยภาวะผู้นำ ($B = 0.23$, $Sig = 0.03$) ซึ่งก็สอดคล้องกับแนวคิดของ Bandura (1977) จากทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (SLT) ที่ระบุว่า บุคคลสามารถเรียนรู้พฤติกรรมใหม่จากการสังเกตและเลียนแบบแบบอย่างที่ตนเองยอมรับหรือศรัทธา เช่น ผู้นำหน่วยงาน โดยหากผู้นำในระดับหัวหน้างานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค มีความมุ่งมั่นที่แสดงออกถึงพฤติกรรมเชิงสิ่งแวดล้อมอย่างสม่ำเสมอ เช่น การปิดไฟออกจากห้องประชุม การเสนอแนะแบบอิเล็กทรอนิกส์ ลดการใช้กระดาษ เป็นต้น ย่อมส่งผลทำให้พนักงานในสังกัด มีแนวโน้มเกิดความตั้งใจที่จะดำเนินพฤติกรรมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Ansari & Khan (2024) ที่พบว่า ภาวะผู้นำเชิงสิ่งแวดล้อม ที่เน้นการสร้างแรงบันดาลใจและกระตุ้นให้พนักงานมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติตนเพื่อสิ่งแวดล้อม โดยแสดงตัวอย่างให้เห็น รวมถึงมีการสื่อสารวิสัยทัศน์ด้านสิ่งแวดล้อมต่อพนักงาน สนับสนุนพนักงานสำหรับการมีส่วนร่วมลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ย่อมส่งผลทำให้เกิดความตั้งใจของพนักงานที่ในปฏิบัติตนเพื่อสิ่งแวดล้อม นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของพนักงานในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกและปัจจัยสุดท้ายคือการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง ($B = -0.09$, $Sig = 0.06$) ไม่ส่งผลต่อความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เนื่องจากการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง เป็นหนึ่งในสามตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจของบุคคลในการแสดงพฤติกรรมหนึ่งๆ ซึ่งอาจหมายถึงแรงกดดันทางสังคมหรือความคาดหวัง

จากบุคคลที่สำคัญ เช่น เพื่อนร่วมงาน คนในครอบครัว บุคคลที่มีชื่อเสียง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhang et al. (2023) ที่ศึกษาถึงกลุ่มพนักงานในการผลิตที่มีวัฒนธรรมองค์กรแบบเน้นผลลัพธ์ พบว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงไม่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสีเขียว โดยหากไม่มีการสนับสนุนจากระบบหรือโครงสร้างขององค์กรที่ชัดเจน อย่างไรก็ตาม สำหรับการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเป็นองค์กรขนาดใหญ่ จึงทำให้การคล้อยตามตามกลุ่มอ้างอิงไม่มีผลต่อความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก อาจเป็นเพราะความเป็นอิสระในการตัดสินใจของพนักงาน ซึ่งก็เป็นไปตามงานวิจัยของ Hasebrook et al. (2022) ที่พบว่า กลุ่มการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงหรือแรงกดดันจากทางสังคมไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญต่อความตั้งใจในการแสดงพฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมของพนักงานในภาคการเงิน เนื่องจากพนักงานส่วนใหญ่มีความคิด มีอิสระในการตัดสินใจภายใต้เจตนาที่ตนเองเป็นอยู่ รวมถึงมีความเชื่อมั่นในตัวเองมากกว่าในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยไม่ต้องพึ่งพาแรงกดดันจากผู้อื่นในการตัดสินใจแสดงพฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม และจากผลการสำรวจของงานวิจัยนี้ พบว่าสัดส่วนของผู้ตอบแบบสอบถามที่มากที่สุดคือ ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 15 ปีขึ้นไป นี่จึงเป็นสิ่งยืนยันได้ว่า ประสบการณ์ทำงานที่สูง อาจจะมีระดับการตัดสินใจที่มีความเป็นอิสระ เชื่อมโยงในความคิดของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Saracevic & Schlegelmilch (2021) ที่พบว่า กลุ่มอ้างอิงไม่ได้มีผลเท่าเทียมกันในทุกบริษัท แต่จะขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมและลักษณะของตนเอง เช่น ความเป็นปัจเจกนิยม ค่านิยมส่วนตัว ทักษะและประสบการณ์ทำงานของตนเองที่ทำงานในองค์กรมากกว่าแรงกดดันที่เกิดจากสังคม โดยจะมีความคิดอิสระไม่ให้ความสำคัญกับความคาดหวังของสังคมหรือองค์กร ซึ่งจากงานวิจัยนี้จึงชี้ให้เห็นว่าการกระตุ้นพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อม กลุ่มอ้างอิงก็ไม่ได้ผลเสมอไป และอาจจะลดลงเมื่อบุคคลมีความเป็นอิสระ สามารถตัดสินใจและรู้ระดับของการควบคุมพฤติกรรมได้ ดังนั้นการไม่พึ่งพากลุ่มอ้างอิง จึงอาจเกิดขึ้นได้ในหลายๆ วัฒนธรรมขององค์กรหากไม่ได้เปิดกว้างหรือให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบบเปิด อาจทำให้พนักงานอาจไม่รู้สึกรู้ว่าเพื่อนร่วมงานหรือหัวหน้างานของตนนั้นมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของตนเอง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Zhong et al. (2023) ซึ่งศึกษาบทบาทของ บรรทัดฐานทางสังคม (Social Norms) ต่อพฤติกรรมสิ่งแวดล้อมในบริบทของต้นทุนส่วนบุคคล โดยพบว่า Social Norms จะมีอิทธิพลก็ต่อเมื่อการแสดงพฤติกรรมต้องใช้ต้นทุนสูง เช่น เวลา ความพยายาม หรือค่าใช้จ่าย หากต้นทุนต่ำ (Low-cost Behavior) เช่น การปิดไฟหรือถอดปลั๊กเมื่อไม่ใช้งาน การคล้อยตามผู้อื่นกลับมีอิทธิพลต่ำและไม่ส่งผลต่อการตัดสินใจอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ งานวิจัยดังกล่าวยังชี้ว่า บรรทัดฐานส่วนบุคคล (Personal Norms) หรือบรรทัดฐานภายในมีบทบาทเป็นตัวกลางที่สำคัญมากกว่าและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Müller et al., 2021 ที่ศึกษาถึงทัศนคติ การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงและการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมของพนักงานที่ส่งผลต่อการใช้สินค้าแบบสีเขียวผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงนั้นไม่พบว่ามีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการใช้สินค้าสีเขียว เพราะเกิดจากพนักงานหรือเพื่อนร่วมงานที่อยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกันไม่ได้มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจที่จะประหยัดพลังงานและใช้สินค้าสีเขียวเพราะพฤติกรรมการประหยัดพลังงานมักอาจถูกมองว่าเป็นเรื่องส่วนตัว

ผู้วิจัยจึงนำค่าสัมประสิทธิ์ของตัวทำนายมาเขียนเป็นสมการทำนายความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค สำนักงานใหญ่ กทม. ได้โดยสมการดังนี้ $Y = 0.4 + 0.35X_1 + 0.45X_3 + 0.23X_4$

3. การศึกษาความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่ายของปัจจัยด้านความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมส่งผลต่อพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

ปัจจัย	ความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม		t	Sig
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	1.70	0.16	10.63	0.00
ความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม	0.56	0.04	14.00	0.00**

F = 250.53 P = 0.00 R² = 0.42 Adj R² = 0.41

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

a. Dependent Variable : พฤติกรรมมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก

จากตารางที่ 4 พบว่า การวิเคราะห์สัมประสิทธิ์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่ายของ ปัจจัยความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม มีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($B = 0.56$, $t = 15.83$, $\text{Sig.} = 0.00$) โดยมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ 0.56 และสามารถอธิบายความแปรปรวนของพฤติกรรมได้ถึงร้อยละ 42 ($R^2 = 0.42$, $\text{Adj. } R^2 = 0.41$)

ผลการวิเคราะห์นี้สะท้อนให้เห็นว่า ความตั้งใจ (Behavioral Intention) เป็นตัวทำนายที่มีประสิทธิภาพสูงมากต่อพฤติกรรมของพนักงาน กล่าวคือ หากพนักงานมีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองให้สอดคล้องกับการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก พวกเขาจะมีแนวโน้มในการลงมือทำจริงในระดับสูง แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Ajzen (2005) ที่ระบุว่า ความตั้งใจ เป็นตัวแปรกลางที่สำคัญที่สุดในการพยากรณ์พฤติกรรม ดังนั้น การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีบทบาทสำคัญในการจัดการพลังงานในประเทศ พนักงานจึงเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนนโยบายต่างๆ โดยเฉพาะการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก จะไม่เกิดขึ้นเลยถ้าไม่มีความตั้งใจของพนักงาน เช่น การประหยัดไฟฟ้า การลดการใช้กระดาษ การใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดพลังงานและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมสำนักงานสีเขียว (Green Office) ดังนั้นแล้ว ความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของพนักงานจะเกิดขึ้นจากการมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตน โดยรับรู้ถึงผลกระทบของก๊าซเรือนกระจก และเข้าใจว่าการกระทำของตนเองนั้นมีผลต่อสิ่งแวดล้อมในมิติต่างๆ เช่น การใช้ไฟฟ้าเกินความจำเป็น เป็นต้น รวมถึง หากพนักงานเชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงของตนเองนั้นส่งผลต่อการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเช่น การลดการพิมพ์เอกสารลงจะช่วยลดการตัดต้นไม้ การใช้แอร์อย่างมีประสิทธิภาพจะช่วยลดการเผาไหม้พลังงาน เป็นต้น ก็จะส่งผลต่อความตั้งใจที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการที่จะช่วยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงได้และสอดคล้องกับงานวิจัย Lucarelli et al. (2020) ที่พบว่า คนที่มีความตั้งใจสูงก็จะมีแนวโน้มที่จะรักษาพฤติกรรมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมาก เช่น หากบุคคลมีความตั้งใจที่จะลดการใช้พลังงาน ก็จะมีพฤติกรรมปิดไฟเองโดยไม่ต้องมองป้ายสัญญาณเตือนให้ปิดไฟ หรือจะยอมตัดสวิตช์เครื่องใช้ไฟฟ้าประหยัดพลังงาน

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับของพฤติกรรมมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะพฤติกรรมในด้านการประหยัดพลังงาน การปิดอุปกรณ์ไฟฟ้าเมื่อเลิกใช้งาน และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมขององค์กร ซึ่งสะท้อนถึงความตระหนักและความรับผิดชอบต่อสังคมในระดับองค์กรอย่างชัดเจน ซึ่งทั้งหมดที่กล่าวมานี้ล้วนแล้วแต่เป็นการสร้างพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่ต่อเนื่องและยั่งยืน เชื่อมโยงกับภารกิจหลักของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่มุ่งมั่นสู่ความเป็นกลางทางคาร์บอน (Carbon Neutrality) และการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิขององค์กรเป็นศูนย์ ภายในปี พ.ศ.2050

2. ปัจจัยด้านทัศนคติต่อพฤติกรรม การรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมและภาวะผู้นำ ส่งผลต่อความตั้งใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งหากมองในด้านของทัศนคติต่อพฤติกรรมของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิกานั้นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด สะท้อนให้เห็นถึงการรับรู้และความตระหนักของพนักงานในเรื่องสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในเรื่องของการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกที่สามารถดำเนินการได้ในระบบบุคคล เช่น การปิดไฟเมื่อไม่ใช้งาน การลดการใช้กระดาษ รวมถึงการใช้อุปกรณ์สำนักงานที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งการกระทำต่างๆ เหล่านี้ก็สอดคล้องกับนโยบายการบริหารจัดการและเลือกใช้เทคโนโลยีสำนักงานสีเขียว (Green Office) และ เทคโนโลยีสีเขียว (Green IT) และการจัดการพลังงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ประกาศ ณ วันที่ 11 ก.พ. 2568 เพื่อส่งเสริมให้พนักงานปฏิบัติตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้านสิ่งแวดล้อมพร้อมทั้งสร้างจิตสำนึกที่ดีให้กับพนักงานในองค์กรในการตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อม ซึ่งส่งผลให้พนักงานมีความซึ่บซึ่บทัศนคติเชิงบวกต่อพฤติกรรมลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และหากมองถึงปัจจัยด้านการรับรู้ความสามารถในการควบคุมพฤติกรรม โดยมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากสะท้อนให้เห็นว่า พนักงาน กฟภ. ส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นว่าตนเองสามารถควบคุมพฤติกรรมในการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในที่ทำงานได้ เช่น การเลือกใช้พลังงานทางเลือกใหม่ๆ หรือแม้แต่การเสนอแนะแนวทางใหม่ๆ ให้กับหน่วยงานในการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งก็สอดคล้องกับวัฒนธรรมของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคที่มุ่งเน้นให้พนักงานมีการลดการใช้พลังงานไฟฟ้า การลดใช้น้ำมันเชื้อเพลิงและการลดใช้น้ำในสำนักงานให้ไม่น้อยกว่าปีก่อน เป็นต้น และปัจจัยสุดท้ายที่ส่งผลต่อความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม คือภาวะผู้นำ โดยมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก บ่งบอกถึงความเป็นผู้นำขององค์กรในการเป็นแบบอย่างที่ดี ซึ่งการที่องค์กรจะมีการเติบโตอย่างยั่งยืนแบบสีเขียว ผู้นำทุกระดับต้องมีบทบาทหลัก

ในการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก โดยที่ผู้นำต้องมีความมุ่งมั่นและมีความจริงจัง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับพนักงานผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งหากมองถึงผู้นำของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคในทุกลำดับชั้น ไม่ว่าจะเป็นระดับผู้บริหารระดับสูง ระดับกลาง และระดับต้น ล้วนแล้วแต่มีความตั้งใจในการดำเนินกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อม การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดรวมถึงการออกนโยบายที่สำคัญในการดำเนินการต่างๆ เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกขององค์กร

3. ความตั้งใจในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกจากการวิเคราะห์พบว่า พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด ซึ่งชี้ให้เห็นว่าพนักงานส่วนใหญ่มีความมุ่งมั่นและตั้งใจอย่างชัดเจนที่จะมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของพฤติกรรมส่วนบุคคล เช่น การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด การปิดอุปกรณ์ไฟฟ้าเมื่อไม่ใช้งาน หรือการลดการใช้กระดาษ เป็นต้น หรือหากมองในรูปแบบของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่องค์กรจัดขึ้นตามนโยบายการบริหารจัดการและเลือกใช้เทคโนโลยีสำนักงานสีเขียว (Green Office) และ เทคโนโลยีสีเขียว (Green IT) และการจัดการพลังงานของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค เช่น การดำเนินกิจกรรม 5ส การปรับเปลี่ยนรถยนต์สันดาปให้เป็นรถยนต์ไฟฟ้า (EV) เป็นต้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนเชิงกลยุทธ์ เช่น การพัฒนาโครงการ Green Office การจัดโครงการฝึกอบรมด้านสิ่งแวดล้อมเพิ่มเติมเพื่อส่งเสริมให้พนักงานมีทัศนคติที่ดีในการมีส่วนร่วมเพื่อการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกมากยิ่งขึ้น รวมถึงการปรับปรุงแบบในการประเมินผลการปฏิบัติงานโดยให้เชื่อมโยงเข้ากับพฤติกรรมด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม
2. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการออกแบบมาตรการที่ส่งเสริมความรู้ ความสามารถ และการเข้าถึงทรัพยากรที่เอื้อต่อพฤติกรรมสีเขียวของพนักงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยสร้างการรับรู้ให้พนักงานนั้นมีความรู้และความสามารถในการควบคุมพฤติกรรมที่จะสนับสนุนนโยบาย มาตรการต่างๆ เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกขององค์กร
3. เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาดูแลเชิงนโยบายขององค์กรสำหรับผู้นำในทุกลำดับชั้นสำหรับบทบาทในการผลักดันกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม หรือการกำหนดตัวชี้วัดภาวะผู้นำเชิงสิ่งแวดล้อมเพื่อสร้างแรงจูงใจในการนำพาองค์กรสู่เป้าหมายการลดก๊าซเรือนกระจก

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคควรส่งเสริมทัศนคติที่ดีให้กับพนักงานผ่านการสื่อสารภายในที่มีประสิทธิภาพ การจัดกิจกรรมรณรงค์ เช่น Green Office Day หรือโครงการต้นแบบที่เน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับการให้ข้อมูลที่ถูกต้องและต่อเนื่องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและผลกระทบของการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ทั้งนี้เพื่อสร้างความตระหนักรู้และกระตุ้นแรงจูงใจภายในของพนักงาน ซึ่งจะช่วยสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่สนับสนุนเป้าหมายด้านสิ่งแวดล้อมของการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคอย่างยั่งยืน
2. ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจึงควรดำเนินมาตรการที่ช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นของพนักงานต่อศักยภาพของตนเอง เพื่อสร้างการรับรู้ในความสามารถที่จะควบคุมพฤติกรรมต่างๆ ทางด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับแนวทางการลดการใช้พลังงาน การติดตั้งอุปกรณ์ที่เอื้อต่อพฤติกรรมสีเขียว (Green Behavior) การใช้สติกส์สีเขียวและการให้การสนับสนุนด้านทรัพยากรหรือสิ่งอำนวยความสะดวกในการทำงาน แนวทางเหล่านี้จะช่วยให้พนักงานรู้สึกว่าการควบคุมและปฏิบัติตามพฤติกรรมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมได้จริง ซึ่งจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมอย่างยั่งยืนในระดับองค์กร
3. ในการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เนื่องจากภาวะผู้นำย่อมมีบทบาทสำคัญในการนำพาองค์กรให้เป็นไปตามนโยบายที่องค์กรกำหนด รวมถึงเป็นต้นแบบและแบบอย่างที่ดีให้กับผู้ใต้บังคับบัญชา ดังนั้นการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคควรส่งเสริมให้ผู้นำหรือหัวหน้างานแสดงบทบาทเชิงรุกในการเป็นแบบอย่างที่ดีด้านพฤติกรรมเชิงสิ่งแวดล้อม เช่น การปิดอุปกรณ์ไฟฟ้าเมื่อเลิกใช้งาน การใช้กระดาษอย่างประหยัด และการเข้าร่วมกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อมขององค์กรอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ควรมีการสื่อสารจากผู้นำอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างแรงบันดาลใจและแรงจูงใจให้พนักงานเลียนแบบพฤติกรรมที่ดีเหล่านี้ ซึ่งจะก่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงสังคม (Social Learning) และเสริมสร้างบรรยากาศขององค์กรที่มุ่งสู่การลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมสำนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคทั่วประเทศ งานวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะพนักงานในสำนักงานใหญ่ (กทม.) ซึ่งอาจมีลักษณะและวัฒนธรรมองค์กรแตกต่างจากพนักงานในระดับภูมิภาค การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายไปยังสำนักงานเขตหรือจังหวัดต่างๆ เพื่อให้ผลลัพธ์มีความครอบคลุมและสะท้อนภาพรวมของทั้งองค์กร PEA ได้ดียิ่งขึ้น
2. อาจมีการนำตัวแปรอื่นจากทฤษฎีอื่นมาเปรียบเทียบกับ TPB/SLT เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการทำนายพฤติกรรม ยกตัวอย่างเช่น การนำ ทฤษฎีคุณค่า-ความเชื่อ-บรรทัดฐาน (Value Belief Norm Theory: VBN) แบบจำลองการกระตุ้นบรรทัดฐาน (Norm Activation Model: NAM) และแบบวัดความห่วงใยต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Concern Scale: ECS) วัดระดับความห่วงใยสิ่งแวดล้อมในมิติที่ลึกกว่า TPB
3. การทำวิจัยในลักษณะของความแตกต่างของพฤติกรรมลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ตามลักษณะงานเปรียบเทียบพนักงานที่ทำงาน ภาคนอก (Front Office) กับ สำนักงาน (Back Office) หรือฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี vs ฝ่ายบริหาร ว่ามีความแตกต่างด้านทัศนคติ ความตั้งใจ และพฤติกรรมอย่างไร เพื่อจัดการอบรมหรือกิจกรรมเฉพาะกลุ่มได้อย่างแม่นยำ
4. การทำวิจัยเพื่อศึกษาความเชื่อมโยงระหว่างความตระหนักรู้เรื่องโลกร้อนกับความตั้งใจในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก เพื่อเจาะลึกว่า ระดับความรู้ และการรับรู้ถึงภัยคุกคามจากโลกร้อน (Environmental Risk Perception) มีผลต่อพฤติกรรมหรือความตั้งใจมากเพียงใด เพื่อพัฒนาแผนการสื่อสารและการอบรมที่ตรงกลุ่มเป้าหมาย
5. อาจจะมีการพัฒนาแบบจำลองพฤติกรรมเฉพาะของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคโดยนำข้อมูลจากการวิจัยหลายรอบมาพัฒนา เช่น โมเดลพฤติกรรมลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ของพนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการวางแผน นโยบาย และประเมินผลการดำเนินงานได้ในระยะยาว
6. จากเป้าหมายของประเทศไทยในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลง ร้อยละ 30-40 ภายในปี พ.ศ.2573 และมุ่งสู่การเป็นประเทศที่มีการปล่อยก๊าซเรือนกระจกสุทธิเป็นศูนย์ (Net Zero GHG Emissions) ภายในปี พ.ศ.2608 นั้น องค์กรภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ และภาคเอกชน โดยเฉพาะองค์กรขนาดใหญ่หรือองค์กรเครือข่าย (เช่น กระทรวง พันธมิตรทางธุรกิจ) ควรนำผลการวิจัยนี้ไปใช้เป็นแนวทางเชิงนโยบายหรือเชิงปฏิบัติในการจัดทำ แผนปฏิบัติการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก (GHG Reduction Action Plan) ภายในองค์กรร่วมกัน เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของพนักงานในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเชิงสิ่งแวดล้อม อันจะเป็นแรงผลักดันที่สำคัญต่อการบรรลุเป้าหมายตามนโยบายภาครัฐและพันธกิจด้านพลังงานและสิ่งแวดล้อมของประเทศอย่างเป็นระบบและยั่งยืน
7. อาจจะมีการประยุกต์ใช้โมเดลเชิงโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อเพิ่มความแม่นยำในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงเหตุและผลระหว่างตัวแปร และสามารถตรวจสอบโมเดลที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อจำกัดการวิจัย

1. งานวิจัยนี้ดำเนินการเฉพาะกับพนักงาน PEA ส่วนกลางในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งอาจไม่สะท้อนความคิดเห็นพฤติกรรม หรือระดับความตั้งใจของพนักงานในส่วนภูมิภาคหรือสาขาย่อยที่มีบริบทและสภาพแวดล้อมต่างกัน เช่น ระดับการเข้าถึงข้อมูล หรือวัฒนธรรมองค์กรย่อยที่หลากหลายในแต่ละสำนักงานการไฟฟ้าทั่วประเทศ โดยเฉพาะในส่วน Front Office และ Back Office
2. การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามอาจไม่สามารถสะท้อนเจตคติหรือแรงจูงใจที่ลึกซึ้งได้เท่ากับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) หรือกลุ่มสนทนา (Focus Group) ซึ่งอาจทำให้ได้ข้อมูลในเชิงพฤติกรรมแบบผิวเผินมากกว่ามิติทางจิตวิทยาที่ซับซ้อน

References

- Ajzen, I. (2005). *Attitudes, personality and behavior* (2nd ed.). McGraw-Hill.
- Ansari, H. U. H. & Khan, S. N. (2024). Linking green transformational leadership and employee pro-environmental behavior: The role of intention and work environment. *Sustainable Futures*, 8, Article 100336. <https://doi.org/10.1016/j.sfr.2024.100336>

- Alherimi, N., Marva, Z., Hamarsheh, K. & Alzaatreh, A. (2024). Employees' pro-environmental behavior in an organization: A case study in the UAE. *Scientific Reports*, 14, Article 15371. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-66047-4>
- Bandura, A. (1977). *Social learning theory*. Prentice-Hall.
- Chen, C.-H. V. & Chen, Y.-C. (2021). Assessment of Enhancing Employee Engagement in Energy-Saving Behavior at Workplace: An Empirical Study. *Sustainability*, 13(5), Article 2457. <https://doi.org/10.3390/su13052457>
- Chotipaporn, A. & Bootrach, W. (2023). Factors affecting staffs' and students' behavior toward Low Carbon Faculty policy of Faculty of Environment and Resource Studies, Mahidol University. *Journal of Professional Routine to Research*, 10(2), 38-52 <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jpr2r/article/view/264760>
- Fawehinmi, O., Yuliza, M. Y., Tanveer, M. I. & Abdullahi, M. S. (2023). Influence of green human resource management on employee green behavior: The sequential mediating effect of perceived behavioral control and attitude toward corporate environmental policy. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 31(3), 2514-2536. <https://doi.org/10.1002/csr.2707>
- Hanna, N. & Wozniak, R. (2001). *Consumer behavior: An applied approach*. Prentice Hall.
- Hnin, S. W., Javed, A., Kamjana, J., Jeenanunta, C. & Kohda, Y. (2025). Workplace sustainability: Energy-saving behaviors in office environments of Thailand. *Frontiers in Psychology*, 16, Article 1400410. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2025.1400410>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Pearson Prentice.
- Hasebrook, J. P., Michalak, L., Wessels, A., Koenig, S., Spierling, S. & Kirmsse, S. (2022). Green behavior: Factors influencing behavioral intention and actual environmental behavior of employees in the financial service sector. *Sustainability*, 14(17), Article 10814. <https://doi.org/10.3390/su141710814>
- Han, Z., Chen, M. & Jiang, C. (2025). Influence of responsible leadership on employee green behavior: The role of green role identity and green human resource management. *Environment, Development and Sustainability*, 27(2), 2985-3001. <https://doi.org/10.1007/s10668-024-05752-6>
- Kotyza, P., Cabelkova, I., Pieranski, B., Malec, K., Borusiak, B., Smutka, L., Nagy, S., Gawel, A., López Lluch, D. B., Kis, K., Gál, J., Gálová, J., Mravcová, A., Knezevic, B. & Hlaváček, M. (2024). The predictive power of environmental concern, perceived behavioral control and social norms in shaping pro-environmental intentions: A multicounty study. *Frontiers in Ecology and Evolution*, 12, Article 1289139. <https://doi.org/10.3389/fevo.2024.1289139>
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and psychological measurement*, 30(3), 607-610. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
- Kwakwa, P. A., Alhassan, H., Aboagye, S. & Asale, M. A. (2024). Electricity conservation intention among university students in northern Ghana: An assessment of the drivers for some electrical appliances. *Cleaner and Responsible Consumption*, 12(2), Article 100171. <https://doi.org/10.1016/j.clrc.2024.100171>
- Khalid, B., Shahzad, K., Shafi, M. Q. & Paillé, P. (2022). Predicting required and voluntary employee green behavior using the theory of planned behavior. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 29(5), 1300-1314. <https://doi.org/10.1002/csr.2270>
- Lucarelli, C., Mazzoli, C. & Severini, S. (2020). Applying the Theory of Planned Behavior to examine pro-environmental behavior: The moderating effect of COVID-19 beliefs. *Sustainability*, 12(24), Article 10556. <https://doi.org/10.3390/su122410556>

- Liaquat, M., Ahmed, G., Ismail, H., Mughal, M.T. & Irshad, S. (2024). Impact of motivational factors and green behaviors on environmental performance among banking sector employees in Pakistan. *Research in Globalization, 6*, Article 100180. <https://doi.org/10.1016/j.resglo.2023.100180>
- Lucero-Montano, A., Vázquez-Magaña, M. & Sánchez-González, M. (2022). Environmental knowledge, perceived behavioral control, and employee green behavior in female employees of small and medium enterprises in Ensenada, Baja California. *Sustainability, 14*(19), Article 11965. <https://doi.org/10.3390/su141911965>
- Malikun, A. (2002). *Human behavioral psychology*. Ramkhamhaeng University Press.
- Müller, J., Acevedo-Duque, Á., Müller, S., Kalia, P. & Mehmood, K. (2021). Assessment of enhancing employee engagement in energy-saving behavior at workplace: An empirical study. *Sustainability, 13*(15), 8542. <https://doi.org/10.3390/su13158542>
- Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning. (2022). *Thailand's Fourth Biennial Update Report under the United Nations Framework Convention on Climate Change (UNFCCC)*. Retrieved May 2025, from <https://eservice.dcce.go.th/storage/Media/C202401185676.pdf>
- Office of Energy Policy and Planning. (2019). *Thailand Power Development Plan 2018-2037 (PDP 2018)*. Ministry of Energy, Thailand. Retrieved June 2025 from <https://www.eppo.go.th/index.php/en/power/pdp>
- Provincial Electricity Authority. (2023). *Annual report 2023*. Provincial Electricity Authority.
- Phang, G. & Ilham, Z. (2023). Theory of planned behavior to understand pro-environmental behavior among Universiti Malaya students. *AIMS Environmental Science, 10*(5), 691-708. <https://doi.org/10.3934/environsci.2023038>
- Ren, Q., Li, W. & Mavros, C. (2024). Transformational leadership and sustainable practices: How leadership style shapes employee pro-environmental behavior. *Sustainability, 16*(15), Article 6499. <https://doi.org/10.3390/su16156499>
- Roy, S. & Sia, S.K. (2024). The development and primary validation of employee green behavior scale. *Journal of Asia Business Studies, 18*(3), 784-800. <https://doi.org/10.1108/JABS-10-2023-0437>
- Suminar, J. R., Hafiar, H., Amin, K. & Prastowo, A. A. (2024). Predicting pro-environmental behavior among Generation Z in Indonesia: The role of family norms and exposure to social media information. *Frontiers in Communication, 9*, Article 1461609. <https://doi.org/10.3389/fcomm.2024.1461609>
- Saracevic, S. & Schlegelmilch, B.B. (2021). The impact of social norms on pro-environmental behavior: A systematic literature review of the role of culture and self-construal. *Sustainability, 13*(9), Article 5156. <https://doi.org/10.3390/su13095156>
- Ting, C.-W., Li, H.-X., Chen, K.-H., Lee, Y.-S. & Yen, S.-J. (2024). How can organizational leadership promote environmental behaviors through corporate social responsibility policy adoption? The moderating role of environmental awareness. *Sustainability, 16*(17), Article 7677. <https://doi.org/10.3390/su16177677>
- The Intergovernmental Panel on Climate Change. (2021). *Climate change 2021: The physical science basis. Contribution of Working Group I to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change (V. Masson-Delmotte, P. Zhai, A. Pirani, et al., Eds.)*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009157896>
- United Nations Framework Convention on Climate Change. (2021). *UN climate change annual report 2021*. Retrieved May 2025, from <https://unfccc.int/annual-report-2021>

- Xing, Y., Li, M. & Liao, Y. (2022). Trust, identity, and public-sphere pro-environmental behavior in China: An extended attitude-behavior-context theory. *Frontiers in Psychology, 13*, Article 919578. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.919578>
- Yuriev, A., Dahmen, M., Paillé, P., Boiral, O. & Guillaumie, L. (2020). Pro-environmental behaviors through the lens of the theory of planned behavior: A scoping review. *Resources, Conservation and Recycling, 155*, 104660. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2019.104660>
- Yang, Z., He, L. & Huang, T. (2024). Powering pro-environment behavior: The impact of unlocking reward strategy on pro-environmental behavior. *Sustainability, 16(21)*, Article 9561. <https://doi.org/10.3390/su16219561>
- Zimba, R., Chawuruka, P. & Muchenje, C. (2025). Environmental attitudes and social influence on sustainable practices: A study on consumer behaviour in Zimbabwe. *Future Business Journal, 11*, Article 87. <https://doi.org/10.1186/s43093-025-00499-6>
- Zhang, B., Wang, Z. & Zhou, C. (2020). The influence of leadership and environmental policy on employees' energy-saving behaviors. *Energy Policy, 138*, Article 111274. <https://doi.org/10.1016/j.enpol.2019.111274>
- Zhong, Y., Wang, X. & Zhong, H. (2023). The role of social norms and personal costs on pro-environmental behavior: The mediating role of personal norms. *Psychology Research and Behavior Management, 16*, 2059-2069. <https://doi.org/10.2147/PRBM.S411640>
- Zhao, C. & Liang, L. (2023). A study on the influence of environmental responsible leadership on employee pro-environmental behavior: Evidence from five enterprises in Shanxi Province, China. *Frontiers in Environmental Science, 11*, Article 1251920. <https://doi.org/10.3389/fenvs.2023.1251920>
- Zhang, L., Wang, Z. & Yang, H. (2023). Organizational culture and green behavior: An empirical study of manufacturing employees. *Journal of Environmental Psychology, 86*, Article 102006. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2022.131051>

ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนการประเมินความยั่งยืนที่ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น และราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

The Relationship Between Sustainability Assessment Scores on Return on Equity and Stock Prices of Companies Listed on the Stock Exchange of Thailand

วรวิทย์ กุลตั้งวัฒนา¹ ขวัญชนก ห่านนิมิตกุลชัย^{2*} กัญยรัตน์ ดาษจันทิก³ เบญจวรรณ ศุภภัทรพร⁴
ภาณุพงศ์ ผิวเดช⁵ สันติสุข โลหะพงษ์⁶ เนติภูมิ อูปทุม⁷ และ จักรพงษ์ พรรณรังษี⁸

Worravit Kultangwatana,¹ Kwanchanok Hannimitkulchai,^{2*} Kanyarat Datchanthuk,³
Benjawan Supapattarapohn,⁴ Panupong Piwdet,⁵ Santisuk Lohaphong,⁶
Naetiphum Aupathum⁷ and Chakkaphong Phannarangsi⁸

Article History

Receive: July 23, 2025

Revised: August 22, 2025

Accepted: August 22, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนประเมินด้านความยั่งยืนกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นและราคาหลักทรัพย์ ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นกับราคาหลักทรัพย์ รวมถึงศึกษาบทบาทของอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นในฐานะตัวแปรส่งผ่านระหว่างคะแนนประเมินด้านความยั่งยืนกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยรวบรวมข้อมูลจาก 558 บริษัท ในปี พ.ศ. 2567 ในการวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าสัมประสิทธิ์เพียร์สัน และใช้สถิติการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อทำการทดสอบสมมติฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) คะแนนประเมินด้านความยั่งยืนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น 2) อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์ 3) คะแนนประเมินด้านความยั่งยืนมีความสัมพันธ์เชิงบวกต่อราคาหลักทรัพย์ และ 4) อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นยังมีบทบาทเป็นตัวแปรส่งผ่านแบบบางส่วนระหว่างคะแนนประเมินด้านความยั่งยืนกับราคาหลักทรัพย์ ดังนั้นผลการวิจัยครั้งนี้แสดงให้เห็นถึงคะแนนประเมินด้านความยั่งยืนไม่ใช่ข้อมูลทางการเงิน แต่เป็นข้อมูลที่มีความสำคัญต่อผลการดำเนินงานและมูลค่าทางการตลาดของกิจการ ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสียที่อธิบายว่าเมื่อแนวปฏิบัติด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลของกิจการสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้มีส่วนได้เสียหลักจะช่วยเพิ่มผลลัพธ์ขององค์กรและมูลค่าตลาด

คำสำคัญ : สิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาล; คะแนนประเมินด้านความยั่งยืน; อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น; ราคาหลักทรัพย์; กำไรสุทธิ

¹⁻⁴ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, Assistant Professor, Faculty of Liberal Arts and Management Science, Kasetsart University

⁵⁻⁸ นิสิตปริญญาตรี คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, Undergraduate student, Faculty of Liberal Arts and Management Science, Kasetsart University

*Corresponding author E-mail: kwanchanok.ha@ku.th

ABSTRACT

The objective of this study is to examine the relationships among firms' sustainability assessment scores, return on equity (ROE), and stock prices; the relationship between ROE and stock prices; as well as the mediating role of ROE in the relationship between sustainability assessment scores and stock prices of companies listed on the Stock Exchange of Thailand (SET). Data were collected from 558 companies listed on the Stock Exchange of Thailand in 2024. Descriptive statistics, Pearson's correlation coefficients, and multiple regression analysis were employed to test the hypotheses. The findings revealed that 1) sustainability assessment scores were positively correlated with ROE; 2) ROE is positively correlated with stock prices; (3) sustainability assessment scores were positively correlated with stock prices; and (4) ROE partially mediated the relationship between sustainability assessment scores and stock prices. These results indicated that sustainability assessment scores, although non-financial in nature, were significantly associated with firms' operating performance and market value. The findings were consistent with stakeholder theory, which suggested that firms' environmental, social, and governance (ESG) practices aligned with stakeholder expectations enhance organizational outcomes and market valuation.

Keywords : Environmental Social and Governance (ESG); Sustainability Ranking Score; Return on Equity; Stock Price; Net Profit

บทนำ

จากรายงานความเสี่ยงประจำปี 2021 ของ World Economic Forum (WEF) ระบุว่า ความล้มเหลวในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเป็นความเสี่ยงสำคัญที่อาจส่งผลกระทบต่ออย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในปัจจุบันโลกกำลังเปลี่ยนผ่านจาก “Global Warming” สู่ “Global Boiling” สะท้อนถึงอุณหภูมิโลกที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เร่งให้ทุกภาคส่วนตระหนักถึงความจำเป็นของการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการดำเนินธุรกิจตามหลัก ESG (Krungrsri Card, 2025) ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental: E) สังคม (Social: S) และธรรมาภิบาล (Governance: G) หรือเรียกรวมกันว่า ESG ได้กลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ผู้ลงทุนและผู้มีส่วนได้เสียให้ความสำคัญในการประเมินมูลค่ากิจการ โดยสอดคล้องกับการคาดการณ์ของตลาดทุนทั่วโลกที่ระบุว่า ตลาดบริการข้อมูลด้าน ESG ทั่วโลกจะมีมูลค่าสูงถึง 1.59 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ในปี พ.ศ.2566 และมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่องในอัตราเฉลี่ยร้อยละ 23 ต่อปี ในช่วงระหว่างปี พ.ศ.2564-2568 ตลาดบริการข้อมูล ESG สำหรับกิจการนอกตลาดจะมีอัตราการเติบโตเฉลี่ยสูงกว่าถึงร้อยละ 42 ต่อปี ในช่วงเวลาเดียวกันซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความต้องการข้อมูลด้าน ESG ที่เพิ่มขึ้นในทุกระดับของภาคธุรกิจและการลงทุน (Thaipat Institute, 2023)

สำหรับประเทศไทยตั้งแต่ช่วงปี 2563-2567 นักลงทุนเลือกที่จะลงทุนบริษัทที่มีคะแนน ESG สูงให้ผลตอบแทนรวมกว่าร้อยละ 232 ขณะที่ดัชนี MSCI All-Caps ASEAN ให้ผลตอบแทนไม่ถึงร้อยละ 100 (Infoquest, 2025) สะท้อนถึงว่านักลงทุนให้ความสำคัญกับหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพิ่มขึ้น ทั้งนี้บริษัทที่ได้รับการประเมินให้อยู่ในกลุ่มหุ้นยั่งยืนตามเกณฑ์ SET ESG Ratings มีมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดรวม 11.47 ล้านล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 80.50 ของมูลค่าหลักทรัพย์รวมในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยและตลาดหลักทรัพย์เอ็มเอไอ (Stock Exchange of Thailand, 2025) นอกจากนี้บริษัทจดทะเบียนหลายแห่งได้ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานอย่างยั่งยืน โดยได้จัดทำรายงานด้าน ESG อย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น บริษัท ปตท. จำกัด (มหาชน) มุ่งเน้นพลังงานสะอาดและลดก๊าซเรือนกระจก บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย จำกัด (มหาชน) นำเศรษฐกิจหมุนเวียนมาใช้ และธนาคารกสิกรไทย จำกัด (มหาชน) สนับสนุนธุรกิจตามแนวทาง ESG พร้อมนโยบายสิทธิมนุษยชน เป็นต้น (Investree, 2025) ดังนั้นหลายองค์กรจึงพยายามสื่อสารผลดำเนินงานด้าน ESG อย่างต่อเนื่องผ่านการประกาศนโยบาย การจัดทำรายงานด้าน ESG และการสื่อสารผลลัพธ์ผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อสะท้อนถึงความตั้งใจในการขับเคลื่อนองค์กรให้สามารถสร้างมูลค่าในระยะยาวและส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานจนนำไปสู่เป้าหมายด้านความยั่งยืนอย่างแท้จริง (Fillgoods, 2021)

ภายใต้บริบทที่นักลงทุนให้ความสำคัญต่อ ESG ที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้องค์กรจึงเร่งสื่อสารผลการดำเนินงานด้านความยั่งยืนโดยอ้างอิงตัวชี้วัดสำคัญ ได้แก่ อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น และมูลค่าทางการตลาด พร้อมทั้งยังช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและภาพลักษณ์ที่ดีต่อองค์กรในสายตาของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนักลงทุน ลูกค้า และสังคม นอกจากนี้มีงานวิจัยจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับ ESG และผลกระทบต่อผลการดำเนินงานและมูลค่ากิจการ แต่ผลลัพธ์ยังคงหลากหลายและแตกต่างกันตามบริบทของแต่ละประเทศ แต่ละอุตสาหกรรม รวมถึงวิธีการวัด ESG ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงตั้งคำถามงานวิจัยว่า การดำเนินงานที่เน้น ESG ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานและราคาหลักทรัพย์ และผลการดำเนินงานจะส่งผลกระทบต่ออย่างไรกับราคาหลักทรัพย์ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่าง ESG กับราคาหลักทรัพย์แบบใด ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวได้รับความสนใจเพิ่มขึ้นจากนักลงทุน นักวิเคราะห์และผู้กำหนดนโยบาย เนื่องจากเป็นข้อมูลที่มีนัยสำคัญต่อการตัดสินใจลงทุน ทั้งในมิติของผลตอบแทน ความเสี่ยง และความโปร่งใสของกิจการ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนประเมินด้านความยั่งยืนกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนประเมินด้านความยั่งยืนกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย
4. เพื่อศึกษาบทบาทของอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นในฐานะตัวแปรส่งผ่านระหว่างคะแนนประเมินด้านความยั่งยืนกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory)

ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย เป็นกรอบทฤษฎีที่อธิบายถึงการที่องค์กรควรมีความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกกลุ่ม ไม่เพียงแต่ผู้ถือหุ้นเท่านั้น (Freeman, 1984) ทฤษฎีนี้เน้นว่าผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเป็นบุคคลหรือกลุ่มบุคคลซึ่งได้รับผลกระทบจากการตัดสินใจ นโยบาย และการปฏิบัติงานของกิจการ จากแนวคิดของทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสียแสดงให้เห็นในการเปลี่ยนแปลงมุมมองการวัดความสำเร็จของกิจการด้วยผลตอบแทนของผู้ถือหุ้นเพียงอย่างเดียวไปสู่การพิจารณาผลประโยชน์ของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม ไม่ว่าจะเป็นลูกค้า พนักงาน ชุมชน หรือสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างความยั่งยืนให้กับกิจการ Xu et al. (2024) สนับสนุนว่า ผู้มีส่วนได้เสียทั้งภายในและภายนอกให้ความสนใจและมีแนวโน้มสนับสนุนกิจการที่ให้ความสำคัญกับแนวคิดการรายงานความอย่งยั่งยืน Artkongharn (2023) สนับสนุนว่า ผลลัพธ์ที่เกิดจากความยั่งยืนจะสะท้อนผลเชิงบวกไปสู่ผลประกอบการในระยะยาว โดยเฉพาะอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น ที่จะมีแนวโน้มการเติบโตอย่างยั่งยืน แสดงถึงการให้ทุนอย่างมีประสิทธิภาพและความสามารถในการสร้างกำไรจะเป็นแรงดึงดูดผู้ลงทุนมาลงทุนในหลักทรัพย์เพิ่มขึ้น ดังนั้นทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินงานตามหลัก ESG คือการสร้างคุณค่าให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งช่วยเสริมความน่าเชื่อถือ ความยั่งยืน และความได้เปรียบทางการแข่งขันขององค์กร

ทฤษฎีการส่งสัญญาณ (Signaling Theory)

ผู้บริหารได้รับข้อมูลที่มากกว่าผู้ลงทุน การตัดสินใจสำคัญของผู้บริหารจะเป็นการส่งสัญญาณไปถึงผู้ลงทุนได้ทราบถึงผลการดำเนินงานและศักยภาพของกิจการ ซึ่งทฤษฎีการส่งสัญญาณของ Spence (1973) อธิบายถึงพฤติกรรมของผู้บริหารในการส่งสัญญาณไปยังผู้ลงทุนเพื่อให้สามารถประเมินมูลค่าของกิจการได้อย่างเหมาะสม โดยสัญญาณเหล่านี้จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงของราคาหลักทรัพย์ในตลาดทั้งในเชิงบวกและลบ หรือกล่าวได้ว่าทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูล (Information Asymmetry) ซึ่งเกิดจากความเหลื่อมล้ำด้านข้อมูลระหว่าง “ผู้บริหาร” ซึ่งรับรู้ข้อมูลภายในกับ “นักลงทุน” ที่รับรู้ข้อมูลจำกัด ดังนั้นการส่งสัญญาณจึงถือเป็นกลไกที่ผู้บริหารสามารถใช้ในการถ่ายทอดข้อมูลภายในที่มีลักษณะเชิงบวกออกสู่ตลาดได้ โดยไม่ขัดต่อข้อกำหนดด้านการเปิดเผยข้อมูลที่เป็นทางการ (Liu et al., 2024) ในงานวิจัยครั้งนี้ ESG เป็นการส่งสัญญาณไปยังนักลงทุนเพื่อแสดงถึงคุณลักษณะหรือศักยภาพบางอย่างที่นอกเหนือจากข้อมูล

ทางการเงิน ซึ่งในปัจจุบันนักลงทุนให้ความสนใจอย่างมาก เนื่องจาก ESG บ่งบอกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมและแสดงถึงความโปร่งใสในการดำเนินงานของกิจการ

คะแนนประเมินด้านความยั่งยืน

ในกระบวนการตัดสินใจลงทุน นักลงทุนต้องพิจารณาทั้งข้อมูลทางการเงินและข้อมูลที่ไม่ใช่การเงิน ซึ่งปัจจัยสำคัญที่ได้รับความสนใจเพิ่มมากขึ้นคือ ESG ซึ่งสะท้อนถึงความรับผิดชอบต่อสังคม สิ่งแวดล้อม สังคม และการกำกับดูแลกิจการ อีกทั้งคะแนนประเมินด้านความยั่งยืน ยังแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจขององค์กรในการดำเนินธุรกิจที่สมดุลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จากแนวคิด Triple Bottom Line การสื่อสารข้อมูล ESG ผ่านรายงานต่างๆ เช่น รายงานประจำปีและรายงานที่เกี่ยวข้องกับ ESG จึงกลายเป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยสร้างภาพลักษณ์เชิงบวกและเพิ่มศักยภาพการแข่งขัน (Zheng, 2024) รวมถึงส่งเสริมให้ธุรกิจดำเนินงานอย่างรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่ได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานกำกับดูแลในหลายประเทศ สำหรับประเทศไทย ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้นำระบบ ESG Rating มาใช้กับบริษัทจดทะเบียน โดยเริ่มจากการประกาศรายชื่อหุ้นยั่งยืน (THSI) ตั้งแต่ปี 2558 และในปี 2566 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น SET ESG Ratings เพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากลและตอบโจทย์นักลงทุนที่ให้ความสำคัญกับการลงทุนอย่างยั่งยืน หลักเกณฑ์การวัดค่า ESG Rating มีแนวทางประเมินที่หลากหลาย เช่น SET ESG Ratings ประเมินโดยใช้ข้อมูลจากแหล่งที่มาที่บริษัทรับรองและเปิดเผยอย่างเป็นทางการภายใต้เกณฑ์ที่สอดคล้องกัน ขณะที่ ESG Book Refinitiv และ S&P Global ใช้ข้อมูลสาธารณะและข่าวสารประกอบการประเมิน Moody's ESG Solutions ใช้แนวทาง Double Materiality ในการพิจารณาผลกระทบทั้งสองทิศทาง ส่วน Sustainalytics ประเมินความเสี่ยง ESG ที่เหลืออยู่ และ MSCI ESG Ratings มุ่งเปรียบเทียบข้ามอุตสาหกรรมอย่างเป็นระบบ (Tam, 2025) ทฤษฎีผู้มีส่วนได้เสีย ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของแนวคิด ESG Rating เน้นว่าองค์กรไม่ควรมุ่งเน้นเพียงผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นเท่านั้น แต่ควรให้ความสำคัญกับทุกกลุ่มที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์กร ไม่ว่าจะเป็นพนักงาน คู่ค้า ลูกค้า ชุมชน หรือแม้แต่สิ่งแวดล้อม ทฤษฎีนี้เสนอว่าความสำเร็จอย่างยั่งยืนขององค์กรขึ้นอยู่กับการสร้างคุณค่าและรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อผู้มีส่วนได้เสียทุกฝ่ายอย่างสมดุลและต่อเนื่อง

จากประเด็นดังกล่าวมีงานวิจัยที่ยืนยันว่า ระดับการเปิดเผย ESG ส่งผลในเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานทางการเงิน (Sandberg et al., 2023) และการเปิดเผยข้อมูล ESG มีผลกระทบต่ออัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (Triyani et al., 2020) อีกทั้งผลการดำเนินงานด้านสิ่งแวดล้อมที่ดีจะมีอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นในระดับสูงและส่งผลกระทบต่อมูลค่ากิจการเพิ่มขึ้น การเปิดเผยข้อมูล ESG อย่างมีคุณภาพและโปร่งใสมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งความโปร่งใสไม่เพียงช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของกิจการเท่านั้น แต่ยังช่วยลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน ส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหาร และส่งผลเชิงบวกต่อผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นในระยะยาว ในมุมมองนักลงทุนการใช้ ESG ร่วมกับการวัดผลอื่นๆ เพื่อประเมินผลการดำเนินงานทางการเงินของบริษัทและตัดสินใจเกี่ยวกับการลงทุน (Quintiliani, 2022) ดังนั้นการดำเนินงานด้าน ESG จึงสามารถทำหน้าที่เป็น “สัญญาณเชิงบวก” ที่สะท้อนถึงศักยภาพในการบริหาร ความเสี่ยง วิสัยทัศน์ระยะยาว และความรับผิดชอบต่อผู้มีส่วนได้เสีย นักลงทุนจึงมีแนวโน้มที่จะตีความข้อมูล ESG ว่าเป็นคุณลักษณะของกิจการที่มั่นคงและน่าเชื่อถือ ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มความเชื่อมั่นของตลาด ความต้องการลงทุนที่สูงขึ้น และส่งผลให้ราคาหลักทรัพย์ปรับตัวเพิ่มขึ้นในที่สุด (Yu et al., 2024)

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องยืนยันว่า การเปิดเผยข้อมูลด้าน ESG อย่างมีคุณภาพส่งผลเชิงบวกต่อราคาหลักทรัพย์และสภาพคล่องของหุ้นได้ เนื่องจากสะท้อนถึงความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ และความมุ่งมั่นขององค์กรในการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน ในทางตรงกันข้าม หากข้อมูลขาดคุณภาพหรือไม่เป็นไปตามมาตรฐานอาจส่งผลกระทบต่อราคาหลักทรัพย์ โดยลดความเชื่อมั่นของนักลงทุนและจำกัดบทบาทของ ESG ในการประกอบการตัดสินใจลงทุน (Yang, 2024) นอกจากนี้ การดำเนินงานด้าน ESG อย่างมีประสิทธิภาพยังช่วยลดความผันผวนของราคาหลักทรัพย์ เสริมสร้างความมั่นคงของมูลค่าตลาด และส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีของกิจการ ซึ่งอาจเพิ่มความสนใจจากนักลงทุนและนักวิเคราะห์ (Xu, 2023) ข้อมูล ESG จึงเป็นข้อมูลเสริมที่สำคัญต่อข้อมูลทางการเงิน โดยช่วยเพิ่มความโปร่งใส ช่วยลดความไม่สมมาตรของข้อมูล และเสริมสร้างการกำกับดูแลภายในองค์กรในด้านสิ่งแวดล้อม สังคม และธรรมาภิบาลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ช่วยให้นักลงทุนประเมินความเสี่ยงได้แม่นยำขึ้น ลดพฤติกรรมเก็งกำไร และเสริมสร้างความน่าเชื่อถือในสายตาผู้ลงทุน (Cao et al., 2024) ข้อมูล ESG ที่ส่งผลเชิงบวกต่อราคาหลักทรัพย์ได้กระตุ้นให้กิจการนำแนวทาง ESG มาใช้อย่างจริงจัง เพื่อเพิ่มมูลค่าตลาดและตอบสนองต่อความสนใจที่เพิ่มขึ้นของนักลงทุน และนักลงทุนเริ่มตระหนักถึงความสำคัญของข้อมูล ESG ในกระบวนการ

ตัดสินใจลงทุน โดยกิจการที่ดำเนินงานตามหลัก ESG มักแสดงศักยภาพในการเติบโตของราคาหลักทรัพย์ ซึ่งต่อย้ำถึงคุณค่าของข้อมูล ESG ต่อทั้งกิจการและนักลงทุน (Ha et al., 2024)

ผลการดำเนินงาน

การวัดผลการดำเนินงานของกิจการเป็นกระบวนการที่มีความซับซ้อนและต้องการตัวชี้วัดที่หลากหลาย เพื่อให้นำเสนอข้อมูลที่ครบถ้วนและสามารถแสดงถึงประสิทธิภาพการดำเนินงาน ตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินผลการดำเนินงาน ได้แก่ Tobin's Q อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (Return on Asset : ROA) และอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (Return on Equity : ROE) ซึ่งแต่ละตัวชี้วัดมีมุมมองในการประเมินที่แตกต่างกันแต่เชื่อมโยงกัน Tobin's Q แสดงถึงความคาดหวังของตลาดต่อประสิทธิภาพ ในขณะที่อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ และอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น แสดงถึงประสิทธิภาพในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในปัจจุบัน ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยใช้อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นตัวแทนของการวัดผลการดำเนินงานของกิจการ เนื่องจากเป็นตัวชี้วัดการประเมินผลการดำเนินงานที่แสดงถึงประสิทธิภาพการใช้งานส่วนของผู้ถือหุ้น นอกจากนี้มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยอธิบายถึงอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น ที่อยู่ในระดับสูงจะสะท้อนถึงการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและความสามารถในการกำไรของกิจการ ช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับนักลงทุนจนนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของราคาหลักทรัพย์ (Nazar & Mawarni, 2023) ในขณะที่อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์ (Dandangula & Sulistyowati, 2022) อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นที่ปรับตัวสูงขึ้นสามารถทำหน้าที่เป็นสัญญาณในเชิงบวกที่บ่งชี้ถึงความสามารถของฝ่ายบริหารในการเพิ่มมูลค่ากิจการ ส่งผลให้นักลงทุนมีแนวโน้มที่จะตัดสินใจลงทุนในหุ้นของบริษัทมากขึ้น และอาจนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของราคาหลักทรัพย์ในตลาด

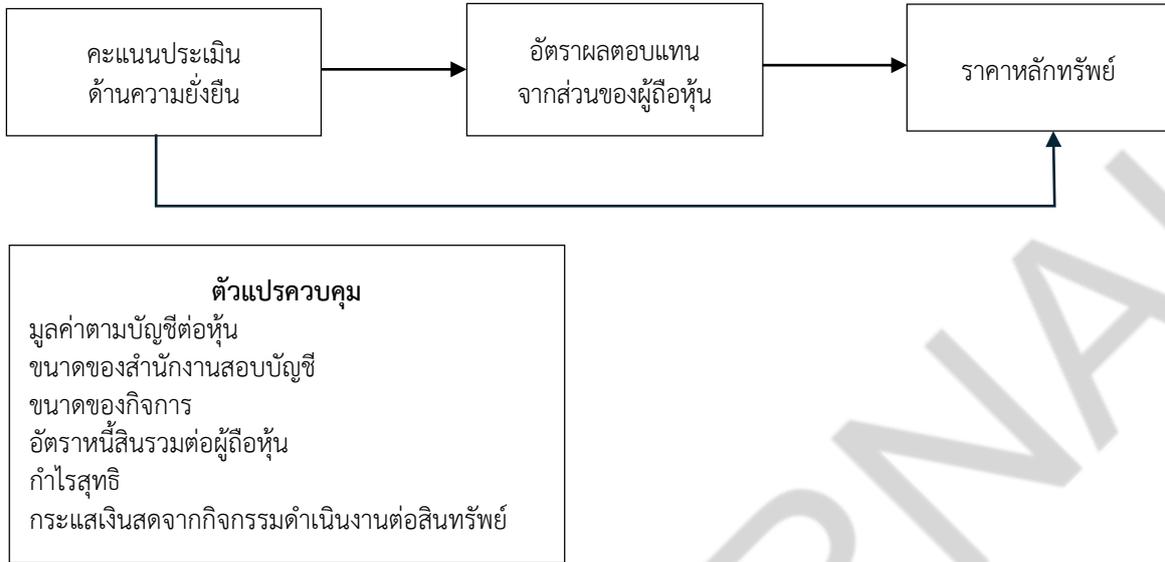
ราคาหลักทรัพย์

ราคาหลักทรัพย์ถือเป็นหัวข้อที่มีความสำคัญอย่างยิ่งนักลงทุนและตลาดการเงินโดยรวม ราคาหลักทรัพย์ที่เปลี่ยนแปลงไปสะท้อนถึงความเชื่อมั่นของนักลงทุนในอนาคตของกิจการ จากแนวคิดตลาดมีประสิทธิภาพ (Efficient Market Hypothesis - EMH) เสนอโดย Eugene Fama ในปี ค.ศ.1970 โดยชี้ให้เห็นว่าราคาหลักทรัพย์ในตลาดที่มีประสิทธิภาพจะสะท้อนข้อมูลข่าวสารทั้งหมดที่มีอยู่อย่างรวดเร็วและครบถ้วน ทำให้นักลงทุนไม่สามารถสร้างผลตอบแทนที่สูงกว่าปกติได้อย่างสม่ำเสมอ ราคาหลักทรัพย์เสมือนกระจกเงาที่สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อมั่นและความคาดหวังของนักลงทุนที่มีต่ออนาคตของกิจการ แสดงถึงการประเมินศักยภาพในการเติบโตและสร้างผลตอบแทนของราคาหลักทรัพย์ (Bakhtiarneshad, 2020) งานวิจัยที่ผ่านมาพยายามระบุปัจจัยที่สามารถอธิบายการเคลื่อนไหวของราคาหลักทรัพย์ได้ แต่ยังคงให้ข้อสรุปที่หลากหลาย เช่น Rahmani (2020) พบว่ากำไรต่อหุ้น (EPS) และอัตราส่วนราคาตลาดต่อมูลค่าทางบัญชี (PBV) มีอิทธิพลต่อราคาหลักทรัพย์ ในขณะที่อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ (ROA) และอัตราส่วนหนี้สินต่อทุน (DER) ไม่มีอิทธิพล ซึ่งชี้ให้เห็นว่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลทางการเงินและราคาหลักทรัพย์อาจขึ้นอยู่กับบริบทและสถานะตลาดในช่วงเวลานั้นๆ

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่ามีความจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความยั่งยืนกับผลตอบแทนและราคาหลักทรัพย์ โดยตัวแปรเหล่านี้จำเป็นต้องได้รับการควบคุมเพื่อลดอิทธิพลของปัจจัยแทรกซ้อน เพิ่มความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัย และลดความคลาดเคลื่อนในการสรุปผล ตัวแปรควบคุมประกอบด้วย 6 ตัวแปร คือ มูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น (Handajani et al., 2023) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (Che et al., 2020) ขนาดของกิจการ (Kurniawan, 2021) อัตราหนี้สินรวมต่อผู้ถือหุ้น (Lin, 2024) กำไรสุทธิ (Choiriyah et al., 2021) และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์ (Phumisak & Jarunsak, 2022) เป็นต้น

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษาไว้ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานที่ 1 : คะแนนประเมินด้านความยั่งยืนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานที่ 2 : อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานที่ 3 : คะแนนประเมินด้านความยั่งยืนมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

สมมติฐานที่ 4 : อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านในความสัมพันธ์ของคะแนนประเมินด้านความยั่งยืนกับราคาหลักทรัพย์ของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษา คือ บริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) ในปี พ.ศ.2567 จำนวนทั้งสิ้น 697 บริษัท (The Stock Exchange of Thailand, 2025)

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคั้งนี้ ไม่รวมกลุ่มกองทุนเพื่อการลงทุนในอสังหาริมทรัพย์ จำนวน 56 บริษัท เนื่องจากมีโครงสร้างทางการเงินและธุรกิจที่แตกต่างจากบริษัทในอุตสาหกรรมอื่นจึงไม่สามารถนำข้อมูลมาเปรียบเทียบกันได้ (Yimnil et al., 2025) และบริษัทที่มีข้อมูลไม่ครบถ้วน จำนวน 16 บริษัท บริษัทที่มีรอบระยะเวลาบัญชีไม่ใช่วันที่ 31 ธันวาคม จำนวน 26 บริษัท บริษัทที่อยู่ระหว่างการฟื้นฟูกิจการ จำนวน 5 บริษัท รวมถึงข้อมูลที่มีค่าผิดปกติ จำนวน 36 บริษัท ดังนั้น จำนวนกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้จึงมีจำนวน 558 บริษัท

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) จากบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย จำนวน 558 บริษัท ในปี พ.ศ.2567 (ช่วงเวลาเก็บข้อมูล 1 ปี) โดยเก็บข้อมูลงบการเงินแบบแสดงรายการข้อมูลประจำปี (แบบ 56-1) และข้อมูลความยั่งยืนของบริษัทจดทะเบียนจาก SET ESG Ratings ของบริษัทจดทะเบียน จากฐานข้อมูลออนไลน์ของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งนี้คะแนนความยั่งยืนและขนาดสำนักงานสอบบัญชีถือเป็นข้อมูลปี 2567 ที่เผยแพร่ในปี 2568 เพราะสะท้อนผลการดำเนินงาน

ของปี 2567 ส่วนตัวแปรอื่น ได้แก่ อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น ราคาหลักทรัพย์ มูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น กำไรสุทธิ ขนาดกิจการ อัตราหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์ เป็นข้อมูลของปี พ.ศ.2567

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์สถิติเชิงพรรณนา ใช้ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อสรุปและอธิบายลักษณะของข้อมูล

2. การวิเคราะห์สถิติเชิงอนุมาน เพื่อทดสอบสมมติฐานทางสถิติ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ และการวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อทดสอบคะแนนประเมินด้านความยั่งยืน (ESG) ที่ส่งผลต่ออัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) และราคาหลักทรัพย์ (Price) และทดสอบอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ที่ส่งผลต่อราคาหลักทรัพย์ (Price) แสดงเป็นแบบจำลองในรูปของสมการถดถอยดังนี้

$$ROE = \beta_0 + \beta_1ESG + \beta_2BVPS + \beta_3BIG4 + \beta_4LOGTA + \beta_5DE + \beta_6NI + \beta_7CFOTA + \epsilon_i \quad \dots (1)$$

$$Price = \beta_0 + \beta_8ROE + \beta_9BVPS + \beta_{10}BIG4 + \beta_{11}LOGTA + \beta_{12}DE + \beta_{13}NI + \beta_{14}CFOTA + \epsilon_i \quad \dots (2)$$

$$Price = \beta_0 + \beta_{15}ESG + \beta_{16}BVPS + \beta_{17}BIG4 + \beta_{18}LOGTA + \beta_{19}DE + \beta_{20}NI + \beta_{21}CFOTA + \epsilon_i \quad \dots (3)$$

$$Price = \beta_0 + \beta_{22}ESG + \beta_{23}ROE + \beta_{24}BVPS + \beta_{25}BIG4 + \beta_{26}LOGTA + \beta_{27}DE + \beta_{28}NI + \beta_{29}CFOTA + \epsilon_i \quad \dots (4)$$

ในการวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยมีการกำหนดหน่วยวัดที่ชัดเจนสำหรับแต่ละตัวแปร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถนำมาวิเคราะห์ทางสถิติได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาและการวัดค่าตัวแปร

ตัวแปร	สัญลักษณ์	ทิศทาง	การวัดค่าตัวแปร
คะแนนประเมินด้านความยั่งยืน	ESG	+	4 = AAA : 90-100 3 = AA : 80-89 2 = A : 65-79 1 = BBB : 50-64 0 = คะแนนต่ำกว่า 50 (Moolkham, 2025)
อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น	ROE	+	กำไรสุทธิ / ส่วนของผู้ถือหุ้น (%) (Gozali et al., 2023)
ราคาหลักทรัพย์	Price	+	ราคาปิด ณ วันสิ้นงวดของหลักทรัพย์ (บาท/หุ้น) (Waenkaeo & WaroonKun, 2023)
มูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น	BVPS	+	ส่วนของผู้ถือหุ้น / จำนวนหุ้นสามัญที่ออกและชำระแล้ว (บาท/หุ้น) (Handajani et al., 2023)
ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี	BIG4	+	1 = ตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ 0 = ตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีที่ไม่ใช่ BIG4 (Che et al., 2020)
กำไรสุทธิ	NI	+	กำไรสุทธิ (ล้านบาท) (Choiriyah et al., 2021)
ขนาดของกิจการ	LOGTA	+	ลอการิทึมของสินทรัพย์ (Kumiawan, 2021)
อัตราหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น	DE	+/-	หนี้สินรวม / ส่วนของผู้ถือหุ้น (%) (Lin, 2024)
กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์	CFOTA	+	กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงาน / สินทรัพย์ (%) (Phumisak & Jarunsak, 2022)

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นด้วยสถิติเชิงพรรณนา ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อเข้าใจการกระจายตัวของข้อมูล และวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ด้วย Pearson Correlation ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ด้วย Pearson Correlation

ตัวแปร	ESG	Price	ROE	BVPS	BIG4	LOGTA	DE	NI	CFOTA
	(Rank)	(บาท/ หุ้น)	(%)	(บาท/ หุ้น)	(Di)	(Log)	(%)	(ล้าน บาท)	(%)
Mean	1.01	16.59	6.16	17.57	0.70	3.97	1.27	1563.23	0.07
SD	1.46	39.55	9.75	47.60	0.46	0.74	1.52	7116.06	0.08
Min	0	0.03	-25.51	0.01	0	2.35	0.01	- 29810.60	-0.25
Max	4	312.00	37.35	504.46	1	6.66	9.58	90072.03	0.33
ESG	1								
Price	0.17**	1							
ROE	0.19**	0.23**	1						
BVPS	0.09*	0.78**	0.06	1					
BIG4	0.31**	0.10*	0.16**	0.07	1				
LOGTA	0.57**	0.25**	0.08	0.22**	0.39**	1			
DE	0.18**	0.05	-0.12**	0.04	0.14**	0.50**	1		
NI	0.30**	0.31**	0.22**	0.23**	0.12**	0.48**	0.23**	1	
CFOTA	0.03	0.11*	0.44**	-0.03	0.10*	-0.05	-0.14**	0.06	1

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .10

จากตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาพบว่า คะแนนประเมินด้านความยั่งยืน (ESG) มีบริษัทที่อยู่ระดับ 4 จำนวน 51 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 8.16 บริษัทที่อยู่ระดับ 3 จำนวน 71 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 11.36 บริษัทที่อยู่ระดับ 2 จำนวน 54 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 8.64 บริษัทที่อยู่ระดับ 1 จำนวน 13 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 2.08 บริษัทที่อยู่ระดับ 0 จำนวน 248 บริษัท คิดเป็นร้อยละ 39.68 และขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (BIG4) ตรวจสอบโดยสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ จำนวน 451 ข้อมูล คิดเป็น ร้อยละ 72.16 ไม่ใช่สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ จำนวน 174 ข้อมูล คิดเป็นร้อยละ 27.84 ในขณะเดียวกัน ราคาหลักทรัพย์ (Price) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.59 บาทต่อหุ้น อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 6.16 มูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น (BVPS) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.57 บาทต่อหุ้น ขนาดกิจการ (LOGTA) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.97 อัตราหนี้สินรวมต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 1.27 กำไรสุทธิ (NI) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1,563.23 ล้านบาท กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์ (CFOTA) มีค่าเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 0.07

ผลการทดสอบค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson Correlation Coefficient) พบว่า คะแนนประเมิน ด้านความยั่งยืน (ESG) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์ (Price) อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น (BVPS) ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (BIG4) ขนาดของกิจการ (LOGTA) อัตราส่วนหนี้สินต่อส่วนของผู้ถือหุ้น (DE) และกำไรสุทธิ (NI) ในขณะที่กระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์ (CFOTA) ไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญกับคะแนนประเมินด้านความยั่งยืน (ESG)

จากการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระทั้งหมดเพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันซึ่งมีค่าระหว่าง -0.14 - 0.78 มีค่าต่ำกว่า 0.80 จึงทำให้ไม่เกิดปัญหา (Otse et al., 2025) และเมื่อพิจารณาค่า VIF (Variance Inflation Factor) พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 1.06 - 2.51 เป็นค่าที่น้อยกว่า 10 และค่า Durbin Watson อยู่ระหว่าง 2.02 - 2.06 โดยอยู่ในช่วง 1.50 ถึง 2.50 จึงสรุปได้ว่าไม่พบปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Van Song et al., 2020)

ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนประเมินด้านความยั่งยืน อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น และราคาหลักทรัพย์ จากการวิเคราะห์สมการถดถอย (Multiple Regression Analysis) ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ

Variables	Model 1 (ROE)			Model 2 (Price)			Model 3 (Price)			Model 4 (Price)		
	B	t-value	Sig	B	t-value	Sig	B	t-value	Sig	B	t-value	Sig
Constant	2.5	1.02	0.31	-7.92	-1.29	0.20	-1.93	-0.28	0.78	2.99	0.48	0.63
ESG	0.8	3.05	0.00***				1.74	2.18	0.03**	1.72	2.23	0.03**
ROE				0.62	5.45	0.00***				0.10	2.08	0.04**
BVPS	0.0	0.51	0.61	0.64	31.67	0.00***	0.64	31.15	0.00***	0.64	31.86	0.00***
BIG4	2.2	2.74	0.01***	0.32	0.14	0.89	1.40	0.61	0.54	1.96	0.91	0.36
LOGTA	-	-0.70	0.48	1.42	0.82	0.41	-0.30	-0.15	0.88	-1.22	-0.71	0.48
DE	-	-2.96	0.00	0.07	0.10	0.92	-0.25	-0.35	0.73	0.20	1.19	0.24
NI	0.0	4.15	0.00***	0.00	2.96	0.00***	0.00	3.79	0.00***	0.00	3.81	0.00***
CFOTA	54.	12.44	0.00***	40.09	2.95	0.00***	73.82	6.00	0.00***	40.11	3.92	0.00***
R Square	0.31			0.68			0.69			0.68		
Adj R ²	0.30			0.68			0.69			0.67		
DW	2.02			2.06			2.05			2.05		
F-test	36.827			182.878			171.874			152.975		

***มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, **มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05, *มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .10

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนประเมินด้านความยั่งยืน ราคาหลักทรัพย์ อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น มูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี ขนาดของกิจการ อัตราหนี้สินรวม ต่อส่วนของผู้ถือหุ้น กำไรสุทธิ และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ผลความสัมพันธ์ตามวัตถุประสงค์และสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้ ดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษา Model 1 พบว่าคะแนนประเมินด้านความยั่งยืน (ESG) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ณ ระดับนัยสำคัญที่ .01 ในขณะที่ตัวแปรควบคุม ขนาดของสำนักงานสอบบัญชี (BIG4) กำไรสุทธิ (NI) และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์ (CFOTA) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ณ ระดับนัยสำคัญที่ .01 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ายอมรับ สมมติฐานที่ 1 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Azman (2024) กล่าวว่า คะแนนประเมินด้านความยั่งยืนไม่ส่งผลทางด้านจริยธรรมเพียงเท่านั้น แต่ยังส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานของกิจการที่มีผลของคะแนนประเมินด้านความยั่งยืนสูงจะแสดงให้เห็นว่ากิจการมีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ การเปิดเผยข้อมูลด้าน ESG อย่างมีคุณภาพและโปร่งใสมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ซึ่งความโปร่งใสไม่เพียงช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของกิจการเท่านั้น แต่ยังช่วยลดความเสี่ยงในการดำเนินงาน ส่งเสริมประสิทธิภาพการบริหาร และส่งผลเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นในระยะยาว (Quintiliani, 2022)

2. ผลการศึกษา Model 2 พบว่าอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์ (PRICE) ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.01 ในขณะที่ตัวแปรควบคุม มูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น (BVPS) กำไรสุทธิ (NI) และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์ (CFOTA) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์ (PRICE) ณ ระดับนัยสำคัญที่ .01 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ายอมรับ สมมติฐานที่ 2 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Sorapat et al. (2022) ; Dancaková & Glova (2024) ; Waenkaeo & WaroonKun (2023) กล่าวว่า อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นเป็นตัวแปรที่สำคัญต่อราคาหลักทรัพย์เมื่อนักลงทุนคาดหวังผลตอบแทนที่สูงจากการลงทุนในหลักทรัพย์หากผลตอบแทนจากการลงทุนเพิ่มขึ้นส่งผลให้ราคาหลักทรัพย์ปรับตัวสูงขึ้นตามไปด้วย อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นที่อยู่ในระดับสูงสะท้อนให้เห็นถึงการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพและความสามารถในการทำกำไรของกิจการ ช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นให้แก่นักลงทุนจนนำไปสู่การเพิ่มขึ้นของราคาหลักทรัพย์ (Nazar & Mawarni, 2023)

3. ผลการศึกษา Model 3 พบว่าคะแนนประเมินด้านความยั่งยืน (ESG) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์ (PRICE) ณ ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 ในขณะที่มูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น (BVPS) กำไรสุทธิ (NI) และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์ (CFOTA) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์ (PRICE) ณ ระดับนัยสำคัญที่ .01 ดังนั้นจึงสรุปได้ว่ายอมรับ สมมติฐานที่ 3 สอดคล้องกับผลการศึกษาของ Rattanaampol et al. (2021) ; Artkongharn (2023) กล่าวว่า

กิจการที่คะแนนประเมินด้านความยั่งยืนสูงมักจะได้รับความเชื่อมั่นจากนักลงทุนเนื่องจากสะท้อนถึงความโปร่งใส ความน่าเชื่อถือ มีความรับผิดชอบต่อสังคม และความมุ่งมั่นขององค์กรในการดำเนินธุรกิจอย่างยั่งยืน ซึ่งการดำเนินงานด้าน ESG อย่างมีประสิทธิภาพยังช่วยลดความผันผวนของราคาหลักทรัพย์ เสริมสร้างความมั่นคงของมูลค่าตลาด และส่งเสริมภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร ซึ่งอาจเพิ่มความสนใจจากนักลงทุนและนักวิเคราะห์ (Xu, 2023) และนำไปสู่การตัดสินใจลงทุนที่เพิ่มขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการเพิ่มขึ้นของราคาหลักทรัพย์ในตลาด

4. ผลการศึกษา Model 4 ได้นำทฤษฎีของ Baron & Kenny (1986) มาใช้ทดสอบความเป็นตัวแปรส่งผ่านของอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นระหว่างคะแนนประเมินด้านความยั่งยืน (ESG) กับราคาหลักทรัพย์ โดยระบุขั้นตอนและสรุปผลการทดสอบได้ดังนี้

ขั้นตอน 1 ทดสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรตาม ผลการศึกษาพบว่า คะแนนประเมินด้านความยั่งยืน (ESG) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหลักทรัพย์

ขั้นตอน 2 ทดสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระที่มีต่อตัวแปรส่งผ่าน ผลการศึกษาพบว่า คะแนนประเมินด้านความยั่งยืน (ESG) มีอิทธิพลเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น

ขั้นตอน 3 ทดสอบอิทธิพลของตัวแปรส่งผ่านที่มีต่อตัวแปรตาม ผลการศึกษาพบว่า อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นมีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหลักทรัพย์

ขั้นตอน 4 ทดสอบอิทธิพลของตัวแปรอิสระและตัวแปรส่งผ่านที่มีต่อตัวแปรตาม ผลการศึกษาพบว่า คะแนนประเมินด้านความยั่งยืน (ESG) และอัตราส่วนผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นมีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหลักทรัพย์

จากการศึกษาพบว่า คะแนนประเมินด้านความยั่งยืน (ESG) และอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์ (PRICE) ณ ระดับนัยสำคัญที่ .05 ในขณะที่มูลค่าตามบัญชีต่อหุ้น (BVPS) กำไรสุทธิ (NI) และกระแสเงินสดจากกิจกรรมดำเนินงานต่อสินทรัพย์ (CFOTA) มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับราคาหลักทรัพย์ (PRICE) ณ ระดับนัยสำคัญที่ .05 แสดงให้เห็นว่าอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้นมีบทบาทเป็นตัวแปรส่งผ่านแบบบางส่วน (Partial Mediator) ระหว่างคะแนนประเมินด้านความยั่งยืน (ESG) กับราคาหลักทรัพย์ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า ยอมรับ สมมติฐานที่ 4 สอดคล้องกับ Wahyono et al. (2024) ที่ระบุว่ากิจการที่มีคะแนนประเมินด้านความยั่งยืนสูง มีแนวโน้มที่ปรับปรุงผลการดำเนินงานทางการเงินซึ่งเสริมสร้างมูลค่าให้กิจการ ดังนั้นจึงบริษัทควรเน้นถึงความสำคัญของการบูรณาการ ESG เข้ากับการดำเนินธุรกิจในฐานะส่วนหนึ่งของการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพผลการดำเนินงาน และสร้างมูลค่าระยะยาวให้ผู้มีส่วนได้เสีย

สรุปผลการวิจัย

1. คะแนนประเมินด้านความยั่งยืน (ESG) มีอิทธิพลเชิงบวกต่ออัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) กล่าวคือ บริษัทที่มีคะแนน ESG สูงกว่า มีแนวโน้มที่จะมีผลการดำเนินงานที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งให้เห็นว่าดำเนินงานด้านความยั่งยืนไม่ใช่เป็นเพียงต้นทุนหรือกิจกรรมเพื่อสังคม แต่เป็นการลงทุนเชิงกลยุทธ์ที่นำไปสู่องค์กรที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีความเสี่ยงต่ำลง และท้ายที่สุดสามารถสร้างผลตอบแทนทางการเงินที่เหนือกว่าได้

2. อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหลักทรัพย์ (Price) โดยบริษัทที่มีความสามารถในการสร้างผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้นได้สูงกว่า จะมีราคาหลักทรัพย์ที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งให้เห็นว่า ROE คือตัวชี้วัดสำคัญที่แสดงถึงประสิทธิภาพของฝ่ายบริหารในการนำเงินทุนจากส่วนของผู้ถือหุ้นไปสร้างผลกำไร เมื่อบริษัทมีค่า ROE สูง ย่อมหมายความว่าบริษัทสามารถสร้างผลตอบแทนกลับคืนสู่ผู้ถือหุ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นปัจจัยหลักที่นักลงทุนใช้ในการประเมินมูลค่าหุ้นและตัดสินใจลงทุน

3. คะแนนประเมินด้านความยั่งยืน (ESG) มีอิทธิพลเชิงบวกต่อราคาหลักทรัพย์ กล่าวคือ บริษัทที่มีคะแนน ESG สูงกว่า มีแนวโน้มที่จะมีราคาหลักทรัพย์ (Price) ที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งให้เห็นว่าคะแนน ESG ทำหน้าที่เป็น “สัญญาณ” ที่มีคุณภาพส่งไปยังตลาดทุน การที่บริษัทมีคะแนน ESG สูงเป็นการส่งสัญญาณเชิงบวกให้นักลงทุนรับรู้ว่าบริษัทมีการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีเยี่ยม มีวิสัยทัศน์ที่มองการณ์ไกล และมีความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก สัญญาณนี้ช่วยบรรเทาความไม่สมมาตรของข้อมูล (Information Asymmetry) ในระดับหนึ่ง แม้มีได้ขจัดได้ทั้งหมด ส่งผลให้นักลงทุนเชื่อมั่นมากขึ้นในเสถียรภาพและความยั่งยืนของกิจการในอนาคต และอาจก่อให้เกิดความต้องการลงทุนที่เพิ่มขึ้นพร้อมแรงกดดันเชิงบวกต่อราคาหลักทรัพย์

4. อัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น (ROE) ทำหน้าที่เป็นตัวแปรส่งผ่านแบบบางส่วน (Partial Mediator) ในความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนประเมินด้านความยั่งยืน (ESG) และราคาหลักทรัพย์ (Price) ซึ่งหมายความว่า การมีคะแนน ESG ที่ดีช่วยเพิ่ม ROE ซึ่งจะส่งผลให้ราคาหลักทรัพย์ปรับตัวสูงขึ้นตามมา สะท้อนให้เห็นว่านักลงทุนในปัจจุบันให้คุณค่ากับการดำเนินงานด้านความยั่งยืนถึงสองชั้น คือ ทั้งในฐานะ “เครื่องมือสร้างผลกำไรในปัจจุบัน” และในฐานะ “สัญญาณบ่งชี้ถึงความมั่นคงและศักยภาพการเติบโตในอนาคต” เพราะถูกมองว่าคะแนน ESG ที่สูงคือหลักประกันของการบริหารความเสี่ยงที่ดี ซึ่งจะช่วยลดความผันผวนของผลประกอบการในอนาคต

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. งานวิจัยนี้ได้ให้หลักฐานเชิงประจักษ์ที่สนับสนุน ทฤษฎีผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder Theory) โดยแสดงให้เห็นว่าการดำเนินงานที่คำนึงถึงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกกลุ่ม (สะท้อนผ่านคะแนน ESG) นำไปสู่ผลการดำเนินงานทางการเงินที่ดีขึ้นจริง (ROE สูงขึ้น) นอกจากนี้ยังสนับสนุน ทฤษฎีการส่งสัญญาณ (Signaling Theory) ที่ชี้ว่าการเปิดเผยข้อมูล ESG เป็นการส่งสัญญาณเชิงบวกเกี่ยวกับคุณภาพและการบริหารความเสี่ยงของกิจการไปยังตลาดทุน ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อราคาหลักทรัพย์

2. ผลวิจัยเป็นหลักฐานที่ชัดเจนสำหรับผู้บริหารและบริษัทจดทะเบียนในการผลักดันและจัดสรรงบประมาณให้กับการดำเนินงานด้านความยั่งยืน โดยชี้ว่าการลงทุนใน ESG ไม่ใช่เป็นเพียงค่าใช้จ่ายเพื่อสร้างภาพลักษณ์ แต่เป็นการลงทุนเชิงกลยุทธ์ที่สร้างผลตอบแทนที่เป็นรูปธรรม ทั้งในด้านประสิทธิภาพการดำเนินงาน และมูลค่าตลาดของกิจการ

3. ผลการวิจัยนี้เป็นแนวทางสำหรับนักลงทุนและนักวิเคราะห์ในการประเมินหุ้นได้หลายมิติมากขึ้น โดยไม่ได้มองเพียงคะแนน ESG แต่ให้มองถึงการเป็นสัญญาณนำ (Leading Indicator) ของแนวโน้มที่ ROE จะดีขึ้นในอนาคต และยังเป็นปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อราคาหุ้นโดยตรงผ่านความเชื่อมั่นของตลาด ซึ่งช่วยให้สามารถคัดเลือกบริษัทที่มีศักยภาพในการเติบโตอย่างยั่งยืนได้แม่นยำยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ผลการวิจัยนี้สนับสนุนให้หน่วยงานกำกับดูแล เช่น ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (SET) เดินหน้าส่งเสริมให้บริษัทจดทะเบียนเปิดเผยข้อมูลและยกระดับการดำเนินงานด้าน ESG ต่อไป เนื่องจากเป็นที่ประจักษ์แล้วว่าข้อมูลเหล่านี้มีความสัมพันธ์กับมูลค่าทางเศรษฐกิจ (Economically Relevant) และเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายในตลาดทุน และสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ สามารถนำไปประกอบการพัฒนานโยบายและแนวทางกำกับดูแลด้านการเปิดเผยข้อมูลให้มีความโปร่งใสมากขึ้น ทั้งในส่วนที่กำหนดให้เปิดเผยโดยสมัครใจและในส่วนที่มาตรฐานบังคับให้เปิดเผย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. การใช้ข้อมูลการประเมิน ESG จากหน่วยงานประเมินอื่นทั้งในและต่างประเทศ เช่น MSCI Sustainalytics Refinitiv และ FTSE เป็นต้น จะช่วยให้สามารถเปรียบเทียบความสอดคล้องหรือความแตกต่างของเกณฑ์การประเมินระหว่างแต่ละหน่วยงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ควรใช้อัตราผลตอบแทนจากสินทรัพย์ ในการวัดผลการดำเนินงานทางการเงินแทนอัตราผลตอบแทนจากส่วนของผู้ถือหุ้น และใช้ Tobin's Q ในการวัดผลการดำเนินงานทางการตลาด เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบผลการวิเคราะห์ได้อย่างรอบด้านและนำไปใช้ในการศึกษาเปรียบเทียบได้อย่างเหมาะสม

ข้อจำกัดการวิจัย

1. การศึกษาครั้งนี้เก็บข้อมูลในช่วงเวลาเดียวเท่านั้น ทำให้ไม่สามารถอธิบายความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในระยะยาวได้ การวิจัยในอนาคตควรเก็บข้อมูลหลายปีเพื่อให้เห็นแนวโน้มและความเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

2. การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาในภาพรวมของบริษัทที่จดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ทั้งที่มีและไม่มีผลคะแนนประเมินด้าน ESG เพื่อเน้นย้ำถึงความสำคัญของการประเมิน ESG ดังนั้น ในการศึกษาครั้งต่อไป ควรจำแนกตามกลุ่มอุตสาหกรรมหรือกลุ่มธุรกิจที่มีการดำเนินงานด้าน ESG เพื่อให้ผลในเชิงลึกมากขึ้น

References

- Artkongharn, P. (2023). *The relationship between changing of ESG scores and the stock price of listed companies in the Stock Exchange of Thailand (Unpublished master's thesis)*. Thammasat University, Thailand.
- Azman, N. S. (2024). The Impact of Financial Technology Adoption on System Performance: A Comprehensive Analysis. *Asia Pacific Journal of Social Science Research*, 9(1), 1-7. <https://abrn.asia/ojs/index.php/apjssr/article/view/168>
- Bakhtamezhad, S. (2020). The Relationship between Real Earnings Management and Stock Price Gap. *International Journal of Management, Accounting & Economics*, 7(2), 73-85. https://www.ijmae.com/article_115000.html
- Baron, R. M. & Kenny, D. A. (1986). The moderator–mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.51.6.1173>
- Cao, X., Mei, T. & Li, S. (2024). Research on the relationship between ESG disclosure quality and stock liquidity of chinese listed companies. *Green Finance*, 6(1), 24-51. <https://doi.org/10.3934/GF.2024002>
- Che, L., Hope, O. K. & Langli, J. C. (2020). How Big-4 firms improve audit quality. *Management Science*, 66(10), 4552-4572. <https://doi.org/10.1287/mnsc.2019.3370>
- Choiriyah, C., Fatimah, F., Agustina, S. & Ulfa, U. (2021). The effect of return on assets, return on equity, net profit margin, earnings per share, and operating profit margin on stock prices of banking companies in Indonesia Stock Exchange. *International Journal of Finance Research*, 1(2), 103-123. <https://doi.org/10.47747/ijfr.v1i2.280>
- Dancaková, D. & Glova, J. (2024). The impact of value-added intellectual capital on corporate performance: Cross-sector evidence. *Risks*, 12(10), 1-17. <https://doi.org/10.3390/risks12100151>
- Dandanggula, A. L. & Sulistyowati, E. (2022). Return on equity, return on asset, net profit margin, dan earning per share terhadap harga saham perusahaan farmasi. *Journal of Management and Bussines (JOMB)*, 4(2), 766-780. <https://doi.org/10.31539/jomb.v4i2.4266>
- Fillgoods. (2021). *Delving into the behavior 4 generations of consumers, allowing entrepreneurs to plan marketing to create sales that exceed their targets*. Retrieved March 2025, from <https://www.fillgoods.co/online-biz/shop-orders-focus-on-behavior-4-generations-marketing-plan>
- Freeman, R. E. (1984). *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Pitman.
- Gozali, M., Saputra, M. A., Dewi, N. D. T. & Budianto, E. W. H. (2023). Pemetaan Penelitian Seputar Variabel Determinan Return on Equity (Roe) Pada Perbankan Syariah: Studi Bibliometrik Vosviewer Dan Literature Review. *IDEI: Jurnal Ekonomi & Bisnis*, 4(1), 34-47. <https://repository.uin-malang.ac.id/15318/>
- Ha, N. T. T., Nguyen, T. C. & Ho, N. T. B. (2024). The impact of environmental, social and governance disclosure on stock prices: Empirical research in Vietnam. *Heliyon*, 10(19), 1-10. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e38757>
- Handajani, C. D. E., Feliana, Y. K. & Eriandani, R. (2023). Environment Social Governance and Accounting Information Value Relevance In Indonesia. *Proceedings of the International Conference on Sustainable Innovation in Engineering and Education (ICSIEE 2023)*, Universitas Surabaya. Retrieved April 2025, from <https://repository.ubaya.ac.id/45325/>.
- Infoquest. (2025). *ESG Watch: ESG investment in ASEAN from business practices to profit opportunities*. Retrieved June 2025, from <https://www.infoquest.co.th/2025/499372>

- Investree. (2025). *ESG: The future of investing*. Investree. Retrieved April 2025, from <https://www.investree.co.th/knowledge-hub-detail/esg-the-future-of-investing>
- Krungsri Card. (2025). *What is ESG and why is it important and popular?*. Retrieved April 2025, from <https://www.krungsricard.com/>
- Kurniawan, A. (2021). Analysis of the effect of return on asset, debt to equity ratio, and total asset turnover on share return. *Journal of Industrial Engineering & Management Research*, 2(1), 64-72. <https://doi.org/10.7777/jiemar>
- Lin, Z. (2024). Does ESG performance indicate corporate economic sustainability? Evidence based on the sustainable growth rate. *Borsa Istanbul Review*, 24(3), 485-493. <https://doi.org/10.1016/j.bir.2024.02.010>.
- Liu, Z., Du, Y. & Pennings, E. (2024). Open knowledge disclosure and firm value: a signalling theory perspective. *Industry and Innovation*, 31(4), 475-500. <https://doi.org/10.1080/13662716.2024.2320765>
- Moolkham, M. (2025). SET ESG ratings and firm value: The new sustainability performance assessment tool in Thailand. *PloS one*, 20(2), 1-23. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0315935>
- Nazar, M. R. & Mawarni, A. (2023). Return On Asset, Return On Equity, And Net Profit Margin: Influence Stock Price. *Jurnal E-Bis*, 7(2), 444-457. <https://doi.org/10.37339/e-bis.v7i2.1273>
- Otse, E. J., Obunadike, G. N. & Abubakar, A. (2025). Linear Regression Approach to Solving Multicollinearity and Overfitting in Predictive Analysis. *Journal of Science Research and Reviews*, 2(1), 108-117. <https://doi.org/10.70882/josrar.2025.v2i1.35>
- Phumisak, S. & Jarunsak, S. (2022). *The impact of cash flows on net profit and future earnings of listed companies in the Stock Exchange of Thailand: A case of the service industry sector (Unpublished doctoral dissertation)*. Sripatum University, Thailand.
- Quintiliani, A. (2022). ESG and firm value. *Accounting and Finance Research*, 11(4), 37-47. <https://doi.org/10.5430/afr.v11n4p37>
- Rahmani, N. (2020). The effect of earnings per share, return on assets, debt to equity ratio, and price to book value on stock prices. *International Journal of Contemporary Accounting*, 2(2), 85-94. <https://doi.org/10.25105/ijca.v2i2.8091>
- Rattanaampol, K., Pongsupatt, T. & Pongsupatt, A. (2021). Factors affecting stock prices of sustainable investment group in the Stock Exchange of Thailand. *Journal of Buddhist Education and Research*, 7(3), 27-39. <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/jber/article/view/248717>
- Sandberg, H., Alnoor, A. & Tiberius, V. (2023). Environmental, social, and governance ratings and financial performance: Evidence from the European food industry. *Business Strategy and the Environment*, 32(4), 2471-2489. <https://doi.org/10.1002/bse.3259>
- Sorapat, K., Thavornthammarit, K., Chantaviroj, P., Panchai, B., Kittisak, S., Kittichai, T. & Benchamat, P. (2022). A Study of the Relationship of Stock Prices and Dividends in Cash Flows from Companies in Stock Exchange of Thailand (SET100). *The 14th NPRU National Academic Conference Nakhon Pathom Rajabhat University*.
- Spence, D. A. (1973). An eigenvalue problem for elastic contact with finite friction. *Mathematical Proceedings of the Cambridge Philosophical Society*, 73(1), 249-268. <https://doi.org/10.1017/S0305004100047666>
- Stock Exchange of Thailand. (2025). *SET ESG ratings*. Retrieved June 2025, from <https://setsustainability.com/libraries/1258/item/set-esg-ratings>

- Tam, C. S. (2025). *Exploring the bidirectional environmental, social and governance spillover effects in foreign direct investment (Research Memorandum No. 06/2025)*. Retrieved June 2025, from <https://www.hkma.gov.hk/media/eng/publication-and-research/research/research-memorandums/2025/RM06-2025.pdf>
- Thaipat Institute. (2023). *ESG Private List*. Retrieved March 2025, from <https://www.thaiesg.com/2023/10/esg-private-list.html>
- The Stock Exchange of Thailand. (2025). *Securities list*. Retrieved March 10, 2025, from <https://www.set.or.th/en/market/information/securities-list/main>
- Triyani, A., Setyahuni, S. W. & Kiryanto, K. (2020). The effect of environmental, social and governance (ESG) disclosure on firm performance: The role of CEO tenure. *Jurnal Reviu Akuntansi Dan Keuangan*, 10(2), 261-270. <https://doi.org/10.22219/jrak.v10i2.11820>
- Van Song, N., Hanh, P. T. M., Cuc, M. T. & Tiep, N. C. (2020). Factors affecting human resources development of SMEs: Evidence from the fourth Industrial revolution in Vietnam. *Management Science Letters*, 10(12), 2705-2714. <https://doi.org/10.5267/j.msl.2020.4.040>
- Waenkaeo, K. & Waroonkun, S. (2023). The relationship among ownership structure, good corporate governance on dividend persistence of listed companies in the Stock Exchange of Thailand. *Journal of Business, Innovation and Sustainability*, 18(4), 54-77. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/BEC_Journal/article/view/256548
- Wahyono, W., Laga, A., Kurniawati, R., Sari, D. R., Mukhzarudfa, M., Kusumastuti, R. & Putra, W. E. (2024). ESG Rating and Firm Value in Emerging Market: Investigating the Mediating Role of Financial Performance. *Asian Journal of Applied Business and Management (AJABM)*, 3(4), 407-424. <https://doi.org/10.55927/ajabm.v3i4.12442>
- Xu, L., Xie, L., Mei, S., Hao, J., Zhang, Y. & Song, Y. (2024). Corporate sustainability reporting and stakeholders' interests: Evidence from China. *Sustainability*, 16(8), 3443. <https://doi.org/10.3390/su16083443>
- Xu, X. (2023). Has ESG performance reduced stock price volatility. *Journal of Innovation and Development*, 3(1), 59-66. <https://doi.org/10.54097/jid.v3i1.8421>
- Yang, F. (2024). The Impact of Mandatory ESG Disclosure on Share Price. *Advances in Economics, Management and Political Sciences*, 115, 24-32. <https://doi.org/10.54254/2754-1169/115/2024BJ0226>
- Yimnil, C., Chinundech, N. & Meechaisue, P. (2025). The Effects of Being the Listed Companies on the Stock Exchange of Thailand and Its Antecedents on Perceived Firm Performance. *Ph.D. in Social Sciences Journal*, 15(1), 70-84. Retrieved March 2025, from <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/phdssj/article/view/272545>
- Yu, D., Meng, T., Zheng, M. & Ma, R. (2024). ESG uncertainty, investor attention and stock price crash risk in China: Evidence from PVAR model analysis. *Humanities and Social Sciences Communications*, 11, 1152. <https://doi.org/10.1057/s41599-024-03621-1>
- Zheng, Z. (2024). The impact of ESG report transparency on investor behavior. *Advances in Economics, Management and Political Sciences*, 129, 151-156. <https://doi.org/10.54254/2754-1169/2024.18396>

การบริหารต้นทุนสมัยใหม่กับความสำเร็จของการดำเนินงาน
ของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง

Modern Cost Management and the Operational Success of Local Chinese
Food Businesses in Trang Province

ศิววงศ์ เพชรจุล¹ กรรณิกา บัวทองเรือง^{2*} และ ขวัญหทัย ใจเปี่ยม³
Siwawong Petchjul,¹ Kannika Buathongruang^{2*} and Kwanhatai Jaipiem³

Article History

Receive: May 28, 2025

Revised: August 29, 2025

Accepted: August 29, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่กับความสำเร็จของการดำเนินงานของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง ศึกษาผลกระทบของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่กับความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชีของธุรกิจ ศึกษาผลกระทบของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่กับการสร้างมูลค่าของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง ศึกษาผลกระทบของความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชีกับความสำเร็จของการดำเนินงาน และศึกษาผลกระทบของการสร้างมูลค่ากับความสำเร็จของการดำเนินงานของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง โดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธีทั้งเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก เก็บรวบรวมข้อมูลจากนักบัญชีหรือผู้บริหารของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ จำนวน 15 ราย และแบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักบัญชีหรือผู้บริหารของธุรกิจ โดยวิธีตามสะดวก จำนวน 40 ราย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) การบริหารต้นทุนสมัยใหม่ ด้านการจัดให้มีกระบวนการวิเคราะห์คุณค่ามีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน 2) การบริหารต้นทุนสมัยใหม่ ด้านการสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า ด้านการมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมีผลกระทบเชิงบวกต่อความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชี 3) การบริหารต้นทุนสมัยใหม่ด้านการมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง และด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมีผลกระทบเชิงบวกต่อการเพิ่มมูลค่าของกิจการ 4) ความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชีมีผลกระทบเชิงบวกต่อการเพิ่มมูลค่าของกิจการ และ 5) การเพิ่มมูลค่าของกิจการมีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน ทำให้การบริหารต้นทุนสมัยใหม่เป็นกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับกิจการและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันขององค์กร โดยไม่มุ่งเน้นเพียงการลดต้นทุนเท่านั้นแต่ยังรวมถึงการจัดการที่สอดคล้องกับเป้าหมายของธุรกิจส่งผลต่อความสำเร็จของการดำเนินงานทั้งในแง่ของผลกำไร ความสามารถในการแข่งขัน ความพึงพอใจของลูกค้า และการเติบโตของกิจการในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การบริหารต้นทุนสมัยใหม่; การสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า; การมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง; การจัดให้มีกระบวนการวิเคราะห์คุณค่า; การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง; ความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชี; การสร้างมูลค่า; ความสำเร็จของการดำเนินงาน

¹ อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, Lecturer, Faculty of Management Sciences, Prince of Songkla University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยการโรงแรมและการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, Assistant Professor, College of Hospitality and Tourism, Rajamangala University of Technology Srivijaya

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย, Assistant Professor, College of Industrial Technology and Management, Rajamangala University of Technology Srivijaya

*Corresponding author E-mail: kannika.b@rmutsv.ac.th

ABSTRACT

This research aims to examine the impact of modern cost management on the operational success of local Chinese food business in Trang Province; investigate the impact of modern cost management on the reliability of accounting information in these businesses; analyze the effect of modern cost management on value creation within local Chinese food business in Trang Province; study the influence of the reliability of accounting information on operational success as well as examine the impact of value creation on operational success of Local Chinese food businesses in Trang Province. A mixed- methods research design was employed, integrating both qualitative and quantitative approaches. Qualitative data were collected through in-depth interviews with 15 accountants or managers of local Chinese food businesses in Trang using snowball sampling. Quantitative data were obtained from 40 accountants or managers through convenience sampling with questionnaires. Multiple regression analysis was applied to analyze the data. The results revealed that 1) modern cost management in terms of value analysis processes has a positive effect on operational success; 2) modern cost management in terms of customer satisfaction, costs leadership and continuous improvement positively influences the reliability of accounting information; 3) cost leadership and continuous improvement positively affect value creation; 4) the reliability of accounting information positively influences value creation; and 5) value creation positively influences operational success. These findings indicate that the modern cost management serves as a strategic approach focused on efficient utilization of resource to enhance business value and strengthen organizational competitiveness. Rather than solely emphasizing cost reduction, it highlights resource management aligned with organizational goals, thereby contributing to operational success in terms of profitability, competitiveness, customer satisfaction, and sustainable long-term growth.

Keywords : Modern Cost Management; Customer Satisfaction; Cost Leadership; Value Analysis Process; Continuous Improvement; Reliability of Accounting Information; Value Creation; Operational Success

บทนำ

อาหารมีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน อาหารไทยมีความหลากหลายของชนิด เนื่องจากลักษณะทางภูมิประเทศที่แตกต่างกัน ภาคใต้อาจมีลักษณะพื้นที่เป็นภูเขาและชายฝั่งทะเล ซึ่งมีผลทำให้วัตถุดิบที่นำมาใช้ในการผลิตอาหารมีความแตกต่างกัน อาหารไทยมีความหลากหลายของชนิดของอาหารและมีกระบวนการผลิตที่ยากง่ายแตกต่างกันและมีการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน บริโภคในท้องถิ่น หรือส่งไปจำหน่ายในท้องถิ่นอื่น จังหวัดตรังเป็นจังหวัดที่อยู่ ทางฝั่งตะวันตกหรือฝั่งอันดามันของประเทศไทยประชากรในจังหวัดประกอบด้วยชาวไทย ชาวไทยเชื้อสายจีน และชาวมุสลิม วิถีชีวิตวัฒนธรรมของผู้คน เพราะอาหารเป็นประเด็นที่สามารถเชื่อมโยงได้กับทุกๆ เรื่อง” ซึ่งจังหวัดตรังได้รับการขนานนามว่าเป็น “เมืองแห่งการกิน” เพราะมีประชากรที่สามารถจัดสรรทรัพยากรและวัตถุดิบเพื่อใช้เป็นส่วนประกอบในอาหารประเภทต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย ซึ่งเกิดจากวัฒนธรรมการบริโภคของชาวจีนที่ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานแต่ในอดีต ทั้งชาวจีนฮกเกี้ยน ชาวจีนกวางตุ้ง ชาวจีนแต้จิ๋ว ชาวจีนแคะ และชาวจีนไหหลำ ที่ได้นำเอาวิธีการปรุงอาหารและสูตรอาหารจากบรรพบุรุษแผ่นดินเกิด ซึ่งล้วนมีความหลากหลาย มีประโยชน์ต่อสุขภาพ นำมารับประทาน และได้มีการดัดแปลงให้เข้ากับถิ่นฐานใหม่ (Songkhla Nakarin news, 2025) และทำให้ธุรกิจการแปรรูปอาหารและอาหารต้องมีการปรับตัวเพื่อความสามารถในการแข่งขัน ใช้ในการวางแผนและการดำเนินธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นในเชิงธุรกิจมากขึ้น

ธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นในจังหวัดตรังถือเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและเศรษฐกิจที่สำคัญของพื้นที่ ด้วยรากฐานทางประวัติศาสตร์ของชุมชนชาวจีนในตรัง ธุรกิจร้านอาหารจีนจึงมีบทบาททั้งในแง่ของการถ่ายทอดวัฒนธรรม การท่องเที่ยว และการสร้างรายได้ให้กับชุมชน อย่างไรก็ตาม ในยุคที่การแข่งขันทางธุรกิจมีความเข้มข้นสูงขึ้น ต้นทุนวัตถุดิบ อัตราค่าแรง และพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้การบริหารจัดการต้นทุนแบบเดิมเริ่มไม่เพียงพอในการรักษา

ความสามารถในการแข่งขัน การนำแนวคิด การบริหารต้นทุนสมัยใหม่ (Modern Cost Management) ที่ถือว่าเป็นเครื่องมือที่ผู้บริหารเลือกใช้เข้ามามีบทบาทในการสร้างความพึงพอใจ ให้ลูกค้า การมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง การจัดให้มีกระบวนการวิเคราะห์คุณค่า การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องและการตัดสินใจบริหารจัดการ เป็นข้อมูลที่ผู้บริหารต้องนำมาใช้ในการกำหนดกลยุทธ์ให้กับองค์กร (Techoyothin, et al., 2020) ซึ่งถือเป็นเครื่องมือมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ลดของเสีย วิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยอย่างแม่นยำ (Hayeebueraheng & Phanthuwongpakdee, 2024) และสามารถกำหนดราคาขายให้เหมาะสมกับทั้งตลาดท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว โดยไม่สูญเสียคุณภาพหรืออัตลักษณ์ของอาหารต้นตำรับ ที่สำคัญถูกนำมาใช้เพื่อการอธิบายผลการดำเนินงานด้านต่างๆ ในการดำเนินธุรกิจที่สามารถตรวจสอบได้ โดยความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชีและการสร้างมูลค่าเป็นข้อมูลที่นำเชื่อถือมากกว่าข้อมูลด้านอื่นๆ ของกิจการ ทั้งนี้ แต่ละกลุ่มจะมีความซับซ้อนในการรวบรวมข้อมูลต้นทุนการผลิตที่แตกต่างกันตามลักษณะของธุรกิจ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่ซับซ้อนมากขึ้น จึงได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางธุรกิจให้มีประสิทธิภาพด้วยการตอบสนองความต้องการ ของลูกค้าให้ได้มากขึ้นทำให้องค์กรต้องมีระบบการควบคุมเชิงจัดการด้วยกลยุทธ์การบริหารต้นทุน ซึ่งเป็นเครื่องมือและแนวคิดทางด้านบัญชีต้นทุน โดยมีบทบาท ในการช่วยตัดสินใจและบทบาทในการช่วยบริหารต้นทุนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกลยุทธ์การบริหารต้นทุน ได้แก่ การบริหารโดยกิจกรรม ต้นทุนเป้าหมาย วงจรชีวิตต้นทุน การบริหารต้นทุนโดยรวม การบริหารแบบทันเวลา การผลิตแบบลีน และการบัญชีเพื่อความยั่งยืน เป็นต้น กลยุทธ์ดังกล่าวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรสู่ความเป็นเลิศ ทำให้องค์กรสามารถเติบโตได้อย่างยั่งยืนและเหนือกว่าคู่แข่ง (Manorotphanit, 2020)

ผู้บริหารในระดับต่างๆ ที่มีหน้าที่ในการวางแผน การควบคุม การบันทึกต้นทุน การกำกับดูแล การสั่งการ การตัดสินใจ ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ให้องค์กรบรรลุเป้าหมายที่ช่วยสร้างความสามารถในการแข่งขัน (Chenhall & Morris, 1995) เพิ่มศักยภาพในการเติบโตทางธุรกิจ นวัตกรรมสมัยใหม่ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อโครงสร้างต้นทุนของผลิตภัณฑ์ เทคโนโลยีที่ได้รับการพัฒนามารองรับกระบวนการบริหารจัดการขององค์กรอย่างครอบคลุมทั่วทั้งองค์กร ทำให้องค์กรสามารถใช้ข้อมูลต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนั้น เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันที่ซับซ้อนมากขึ้น จึงได้มีการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางธุรกิจให้มีประสิทธิภาพด้วยการตอบสนองความต้องการของลูกค้าให้ได้มากขึ้น ทำให้องค์กรต้องมีระบบการควบคุมและบริหารจัดการเป็นเครื่องมือและแนวคิดทางด้านบัญชีต้นทุน ในการช่วยตัดสินใจและบทบาทในการช่วยบริหารต้นทุนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยกลยุทธ์การบริหารต้นทุน และข้อมูลอื่น ปริมาณข้อมูล การวิเคราะห์และวัดมูลค่าการบันทึกบัญชีและรายงานสารสนเทศทางการเงิน คุณลักษณะระบบสารสนเทศทางการบัญชี และความโปร่งใสของข้อมูลสารสนเทศทางการบัญชี ซึ่งมีประโยชน์ทำให้งานมีการลดต้นทุนเนื่องจากเกิดการกำจัดความสูญเปล่าจนนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขัน (Jindaluang et al., 2024)

นอกจากแนวคิดการพัฒนาการบริหารต้นทุนสมัยใหม่ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีระบบข้อมูลข่าวสารที่ทันสมัย ทำให้ผู้บริหารต้องติดตามข้อมูลต้นทุนที่ถูกต้องและทันต่อเหตุการณ์ เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจ ปรับเปลี่ยนแนวคิดให้สอดคล้องกับสภาพการแข่งขันในตลาดที่มีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ผู้ท้าววิจัยได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่กับความสำเร็จของการดำเนินงานของธุรกิจอาหารเงินท้องถิ่นเมืองตรัง ที่ทำให้ผู้บริหารต้องติดตามข้อมูลต้นทุนที่ถูกต้องและทันต่อเหตุการณ์ เพื่อนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการตัดสินใจปรับเปลี่ยนแนวคิดให้สอดคล้องกับสภาพการแข่งขันในตลาดที่มีเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจึงเป็นที่มาของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่กับความสำเร็จของการดำเนินงานของธุรกิจอาหารเงินท้องถิ่นเมืองตรัง
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่กับความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชีของธุรกิจอาหารเงินท้องถิ่นเมืองตรัง
3. เพื่อศึกษาผลกระทบของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่กับการสร้างมูลค่าของธุรกิจอาหารเงินท้องถิ่นเมืองตรัง
4. เพื่อศึกษาผลกระทบของความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชีกับความสำเร็จของการดำเนินงานของธุรกิจอาหารเงินท้องถิ่นเมืองตรัง
5. เพื่อศึกษาผลกระทบของการสร้างมูลค่ากับความสำเร็จของการดำเนินงานของธุรกิจอาหารเงินท้องถิ่นเมืองตรัง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับต้นทุน

ต้นทุนหมายถึงทรัพยากรของกิจการที่สามารถกำหนดมูลค่าเป็นตัวเงิน ที่ต้องสูญเสียเพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้าหรือบริการที่จะได้รับ การใช้ทรัพยากรของกิจการ เช่น การจ่ายเงิน การสัญญาว่าจะจ่ายเงินสด การหมดไปของมูลค่าสินทรัพย์ หรือการก่อหนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในรูปของสินค้าหรือบริการ เป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องทำความเข้าใจก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์และตัดสินใจ (Uajiraphongphan, 2021) ค่าของต้นทุนของสินค้าในกิจการที่ผลิตสินค้าสามารถคำนวณได้ 2 ลักษณะ คือ (1) การคำนวณต้นทุนของสินค้าตามวิธีต้นทุนรวม (Absorption/Full Costing) โดยมีแนวคิดคือต้นทุน การผลิตที่เกิดขึ้นทั้งหมดจะนำมาคำนวณเป็นต้นทุนผลิตภัณฑ์ ต้นทุนตามวิธีนี้ประกอบด้วย วัตถุดิบ ทางตรง ค่าแรงงานทางตรง ค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ และค่าใช้จ่ายการผลิตผันแปร ซึ่งเป็นวิธีที่นักบัญชี ต้นทุนใช้สำหรับการคำนวณ ต้นทุนการผลิตเพื่อจัดทำงบการเงิน เสนอต่อบุคคลภายนอก (2) การคำนวณต้นทุนของสินค้าตามวิธีต้นทุนผันแปรหรือวิธีต้นทุนตรง (Variable/Direct Costing) เป็นวิธีที่มีแนวคิดที่ว่าต้นทุนการผลิตจะเกิดขึ้นเมื่อมีการผลิตสินค้าเท่านั้น ต้นทุนของสินค้าประกอบด้วย วัตถุดิบทางตรง ค่าแรงงานทางตรง ค่าใช้จ่ายการผลิตผันแปร ส่วนค่าใช้จ่ายการผลิตคงที่ ถือเป็น ค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนสำหรับงวดที่ต้องนำไปหักเป็นรายจ่ายในงบกำไรขาดทุนในงวดที่ทำการผลิต เพราะถือว่าค่าใช้จ่ายในการผลิตคงที่ต้องเกิดขึ้นในกิจการในระหว่างงวดอยู่แล้วไม่ว่าจะทำการผลิตสินค้าหรือไม่ (Uajiraphongphan, 2021)

ความหมายของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่

การบริหารต้นทุนสมัยใหม่ (Modern Cost Management) หมายถึง แนวทางในการวางแผน ควบคุม และวิเคราะห์ต้นทุนโดยใช้เทคนิคและเครื่องมือที่ทันสมัย เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้ทรัพยากร ลดต้นทุนที่ไม่จำเป็น และเพิ่มมูลค่าให้กับองค์กร มุ่งเน้นการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันขององค์กร ผ่านการจัดการต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ และคำนึงถึงมูลค่าที่ลูกค้าได้รับมากกว่าการลดต้นทุนเพียงอย่างเดียว การบริหารต้นทุนสมัยใหม่ไม่ได้เน้นเพียงแค่การลดต้นทุน แต่ยังคงคำนึงถึงคุณค่าและความสามารถในการแข่งขันขององค์กร โดยแนวทางสำคัญของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่สามารถแบ่งออกเป็น 4 ด้านหลัก (Sangkatat, 2021)

1. การสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า (Customer Satisfaction) คือ กระบวนการและแนวทางที่ธุรกิจใช้เพื่อตอบสนองความคาดหวังของลูกค้าและทำให้พวกเขารู้สึกพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์หรือบริการ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ระยะยาวกับลูกค้า และส่งผลให้เกิดความภักดีต่อแบรนด์ (Customer Loyalty) การสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้าไม่ใช่เพียงแค่การส่งมอบสินค้าหรือบริการที่ดีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประสบการณ์โดยรวมที่ลูกค้าได้รับ ตั้งแต่กระบวนการซื้อบริการหลังการขายไปจนถึงคุณค่าที่ลูกค้าได้รับจากผลิตภัณฑ์หรือบริการ

การบริหารต้นทุนมีความเหมาะสมโดยไม่ลดทอนคุณภาพหรือคุณค่าที่ลูกค้าคาดหวัง การพัฒนาผลิตภัณฑ์และบริการให้ตรงกับความต้องการของลูกค้าจะช่วยเพิ่มยอดขายและรักษาลูกค้าเพื่อควบคุมต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพ เช่น ลดข้อบกพร่องของสินค้าและบริการ เป็นระดับความรู้สึกลูกค้าที่เกิดจากการเปรียบเทียบระหว่างการรับรู้ประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์หรือบริการกับความคาดหวังของตน หากผลที่ได้รับตรงหรือเกินกว่าความคาดหวังบุคคลจะรู้สึกพึงพอใจ (Kotler, 2000)

2. การมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง (Cost Leadership) กลยุทธ์ทางธุรกิจที่มุ่งเน้นการลดต้นทุนการผลิตและการดำเนินงานให้ต่ำกว่าคู่แข่ง โดยที่ยังสามารถรักษาคุณภาพของสินค้าและบริการได้ในระดับที่ลูกค้ายอมรับ ธุรกิจที่สามารถลดต้นทุนได้มากกว่าคู่แข่งจะมีความสามารถในการตั้งราคาที่ต่ำกว่า (Low Price Strategy) หรือ รักษาอัตรากำไรที่สูงขึ้น (High-Profit Margin) ซึ่งช่วยเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน เป็นกลยุทธ์สำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถแข่งขันได้โดยการลดต้นทุนและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงาน อย่างไรก็ตาม การลดต้นทุนต้องทำอย่างสมดุลเพื่อให้มั่นใจว่าสินค้าและบริการยังคงมีคุณภาพ ที่ลูกค้ายอมรับได้

3. การจัดให้มีกระบวนการวิเคราะห์คุณค่า (Value Analysis) เป็นแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพของผลิตภัณฑ์และกระบวนการลดต้นทุนที่ไม่จำเป็น โดยที่ไม่กระทบต่อคุณภาพหรือคุณสมบัติหลักของสินค้าและบริการช่วยให้ธุรกิจสามารถลดต้นทุน เพิ่มประสิทธิภาพ และสร้างความคุ้มค่าให้กับลูกค้า ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญในการบริหารต้นทุนสมัยใหม่ เป็นแนวทางสำคัญที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถลดต้นทุนได้โดยไม่ลดทอนคุณภาพของสินค้าและบริการ แนวทางนี้ช่วยให้ธุรกิจมีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้นและสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้าในระยะยาว

4. การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) แนวทางหรือกระบวนการในการพัฒนาและปรับปรุงผลิตภัณฑ์ บริการ หรือกระบวนการทำงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ลดต้นทุน และเพิ่มคุณค่าให้กับลูกค้า แนวคิดนี้ไม่ได้มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในคราวเดียว (Revolutionary Change) แต่เป็นการปรับปรุงเล็กๆ อย่างต่อเนื่อง (Incremental Improvement) เพื่อให้เกิดผลลัพธ์ที่ดียิ่งขึ้นในระยะยาว การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) เป็นกระบวนการที่ช่วยให้ธุรกิจสามารถพัฒนาได้อย่างต่อเนื่องโดยเน้นการปรับปรุงเล็กๆ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการลดต้นทุน เพิ่มคุณภาพ และเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว

ความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชี (Reliability of Accounting Information) หมายถึง ระดับที่ข้อมูลทางการบัญชีสามารถสะท้อนข้อเท็จจริงทางการเงินขององค์กรได้อย่างถูกต้องและเป็นธรรม โดยข้อมูลต้องมีคุณสมบัติที่สำคัญ (Thasdom, 2022) ได้แก่

1. ความถูกต้องแม่นยำ (Accuracy) - ข้อมูลต้องสะท้อนธุรกรรมทางการเงินที่เกิดขึ้นจริงโดยไม่มีข้อผิดพลาด
2. ความเป็นกลาง (Neutrality) - ข้อมูลต้องปราศจากอคติ ไม่ถูกบิดเบือนเพื่อประโยชน์ของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
3. ความสามารถในการตรวจสอบได้ (Verifiability) - ผู้ใช้งานสามารถตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของข้อมูลได้จากแหล่งหลักฐานที่เป็นที่ยอมรับ

4. ความครบถ้วนสมบูรณ์ (Completeness) - ข้อมูลต้องครอบคลุมทุกธุรกรรมที่เกี่ยวข้อง ไม่มีการละเว้นข้อมูลสำคัญ

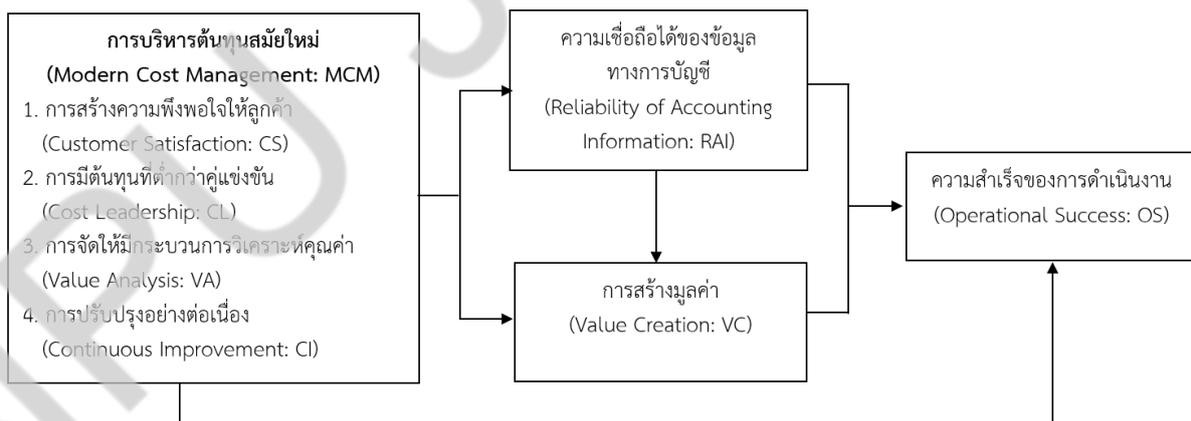
5. ความสม่ำเสมอ (Consistency) - หลักการและวิธีการบันทึกบัญชีต้องมีความต่อเนื่อง ไม่เปลี่ยนแปลงโดยไม่มีเหตุผลที่เหมาะสม

การสร้างมูลค่า (Value Creation) หมายถึง กระบวนการที่องค์กรเพิ่มคุณค่าให้กับผลิตภัณฑ์ บริการ กระบวนการทางธุรกิจหรือระบบนิเวศทางธุรกิจ เพื่อสร้างผลตอบแทนที่ยั่งยืน ซึ่งมูลค่าที่สร้างขึ้นสามารถแสดงออกได้ในรูปแบบต่างๆ (Thongpak & Siriwong, 2023)

ความสำเร็จของการดำเนินงาน (Operational Success) หมายถึง ความสามารถขององค์กรในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจให้เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งสามารถวัดได้จากผลลัพธ์ทางการเงิน การเพิ่มประสิทธิภาพ กระบวนการทำงาน และความพึงพอใจของลูกค้า (Butsalee & Sincharoonsak, 2020)

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยเรื่องการบริหารต้นทุนสมัยใหม่กับความสำเร็จของการดำเนินงานของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

H1: การบริหารต้นทุนสมัยใหม่ โดยการสร้างความพึงพอใจลูกค้า (1) การมีต้นทุนต่ำกว่าคู่แข่ง (2) การจัดให้มีกระบวนการวิเคราะห์คุณค่า (3) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (4) มีผลกระทบเชิงบวกต่อความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชี

H2: การบริหารต้นทุนสมัยใหม่ โดยการสร้างความพึงพอใจลูกค้า (1) การมีต้นทุนต่ำกว่าคู่แข่ง (2) การจัดให้มีกระบวนการวิเคราะห์คุณค่า (3) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (4) มีผลกระทบเชิงบวกต่อการสร้างมูลค่า

- H3: การบริหารต้นทุนสมัยใหม่ โดยการสร้างความพึงพอใจลูกค้า (1) การมีต้นทุนต่ำกว่าคู่แข่ง (2) การจัดให้มีกระบวนการวิเคราะห์คุณค่า (3) การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (4) มีผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน
- H4: ความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชี มีผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน
- H5: ความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชี มีผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน
- H6: การสร้างมูลค่า มีผลกระทบต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ นักบัญชีหรือเจ้าของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็น นักบัญชีหรือเจ้าของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง จำนวน 15 คน และผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักบัญชีหรือเจ้าของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง จำนวน 40 คน โดยใช้วิธีตามสะดวก

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักบัญชีหรือเจ้าของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง โดยผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักบัญชีหรือเจ้าของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง จำนวน 15 คน และผู้ตอบแบบสอบถามเป็นนักบัญชีหรือเจ้าของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง จำนวน 40 คน ใช้ประชากรทั้งหมดเป็นกลุ่มตัวอย่าง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยใช้เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อเป็นการเจาะลึกผู้ทำธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรังที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ จำนวน 15 คน ผู้วิจัยจะนำแบบสอบถามแบบมีโครงสร้าง ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามกรอบแนวคิดที่ได้จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารต้นทุนสมัยใหม่ โดยใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) ที่เตรียมไว้สัมภาษณ์กับกลุ่มประชากรตามที่กำหนดเพื่อให้ได้ข้อมูลต่อไปเพื่อให้ได้ข้อมูลและนำมาใช้ในการกำหนดแบบสอบถามสำหรับกลุ่มตัวอย่าง

2. แบบสอบถาม (Questionnaire) ซึ่งมีการสร้างขึ้นจากการทบทวนเอกสาร กรอบแนวคิดการวิจัย และข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญ ประกอบด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับการบริหารต้นทุนสมัยใหม่ (MCM) 4 ด้าน จำนวน 16 ข้อ ได้แก่ การสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า (CS) จำนวน 4 ข้อ การมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง (CL) จำนวน 4 ข้อ การจัดให้มีกระบวนการวิเคราะห์คุณค่า (VA) จำนวน 4 ข้อ การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (CI) จำนวน 4 ข้อ ความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชี (RAI) จำนวน 3 ข้อ การสร้างมูลค่า (VC) จำนวน 4 ข้อ และความสำเร็จของการดำเนินงาน (OS) จำนวน 5 ข้อ กำหนดให้ลักษณะแบบสอบถามโดยใช้มาตราวัดแบบสเกลทศนิยม (Likert Scale) ให้คะแนนตามระดับความคิดเห็น 5 ระดับ 5 = ระดับความคิดเห็นมากที่สุด 4 = ระดับความคิดเห็นมาก 3 = ระดับความคิดเห็นปานกลาง 2 = ระดับความคิดเห็นน้อย และ 1 = ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด การวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัย เชิงคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลกับนักบัญชีหรือเจ้าของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรังในงานวิจัยครั้งนี้ โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจะทำการทดสอบความถูกต้องของเนื้อหา (Content Validity) ที่นำมาใช้ในแบบสัมภาษณ์โดยการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index Objective Congruence : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน ค่าความเที่ยงตรง มีค่าเท่ากับ 0.60-1.00 (Rovinelli & Hambleton, 1977) คำถามนั้นวัดตรงวัตถุประสงค์และคำนิยามศัพท์ของการวิจัยพร้อมปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ และ หาค่า (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ซึ่งมีค่าอยู่ระหว่าง 0.7-0.8 หากหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคมากกว่า 0.7 ขึ้นไป ถือว่าค่าความเชื่อมั่นผ่านเกณฑ์และเป็นที่ยอมรับได้ (Cronbach, 1990)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling) จากผู้ประกอบการธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง โดยวิธีตามสะดวก จำนวน 15 คน ระหว่างเดือน มีนาคม-เมษายน พ.ศ.2566 เพื่อให้ได้ข้อมูลการบริหารต้นทุนสมัยใหม่ และนำมาใช้ในการกำหนดแบบสอบถาม

2. รวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และศึกษานิยาม ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อวิเคราะห์ความหมายและขอบข่ายของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่ และความสำเร็จของการดำเนินงาน เพื่อจัดทำแบบสอบถามตามจำนวนกลุ่มตัวอย่าง

3. ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ตามกลุ่มตัวอย่าง คือ นักบัญชีหรือเจ้าของธุรกิจอาหารเงินท้องถิ่นเมืองตรัง โดยวิธีตามสะดวก ระหว่างเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2566 ได้แบบสอบถาม จำนวน 40 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และการสังเกต รวบรวมข้อมูลและทำการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำการคัดเลือกชนิดของอาหารเงินท้องถิ่นโดยการศึกษาจากภูมิปัญญาของอาหารเงินท้องถิ่นเมืองตรัง เพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการจัดทำแบบสอบถาม

ข้อมูลเชิงปริมาณ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และจัดทำตารางวิเคราะห์ผลทางสถิติเพื่อนำเสนอข้อมูลและสรุปผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) เป็นการสรุปและอธิบายลักษณะของข้อมูลที่เก็บรวบรวมมา โดยใช้ตัวเลขและตารางเพื่อแสดงภาพรวมของข้อมูล สถิติเชิงพรรณนาที่สำคัญได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)
2. สถิติที่ใช้ทดสอบคุณลักษณะของตัวแปร คือ การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity Test) โดยใช้ Variance Inflation Factors (VIFs)
3. สถิติทดสอบสมมติฐาน การวิจัยใช้สถิติเชิงอนุมาน F-test (ANOVA) และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เป็นสถิติที่ใช้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม (Dependent Variable) กับตัวแปรอิสระ (Independent Variables)

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยผลกระทบของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่กับความสำเร็จของการดำเนินงานของธุรกิจอาหารเงินท้องถิ่นเมืองตรัง โดยทำการทดสอบผลกระทบสามารถวิเคราะห์ได้ดังนี้

ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 40 คน พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 60.00 อายุ 30-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.50 สถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ 70.00 การศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 75.00 มีประสบการณ์ทำงานในกิจการ 10-15 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.00 เงินเดือนปัจจุบันต่ำกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 82.50 ตำแหน่งงานในปัจจุบัน เจ้าของกิจการ คิดเป็นร้อยละ 87.50

ข้อมูลทั่วไปของธุรกิจอาหารเงินท้องถิ่นเมืองตรัง ในการศึกษาครั้งนี้ จำนวน 40 คน พบว่า ธุรกิจอาหารเงินท้องถิ่นเมืองตรัง ส่วนใหญ่เป็นรูปแบบธุรกิจเจ้าของคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 47.50 เป็นธุรกิจเต็มเวลา คิดเป็นร้อยละ 55.00 มีมูลค่าสินทรัพย์รวมน้อยกว่า 1,000,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 47.50 จำนวนพนักงานในปัจจุบันน้อยกว่า 5 คน คิดเป็นร้อยละ 72.50 ระยะเวลาในการดำเนินธุรกิจ มากกว่า 15 ปี คิดเป็นร้อยละ 37.50 รายได้ของกิจการต่อปี 2,000,001-3,000,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 37.50

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่กับความสำเร็จของการดำเนินงานของธุรกิจอาหารเงินท้องถิ่นเมืองตรัง ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ผลกระทบของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่ที่มีต่อผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	สมมติฐานที่ 1 ความเชื่อถือได้ของข้อมูล ทางการบัญชี (AIR)	สมมติฐานที่ 2 การสร้างมูลค่า (VC)	สมมติฐานที่ 3 ความสำเร็จของ การดำเนินงาน (OS)
การบริหารต้นทุนสมัยใหม่ :			
การสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า (CS: H1a-c)	.45* (.25)	.70 (.46)	.08 (.17)
การมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง (CL: H2a-c)	1.14*** (.22)	1.10* (.53)	.13 (.20)
การจัดให้มีกระบวนการวิเคราะห์คุณค่า (VA: H3a-c)	.65 (.42)	1.22 (.76)	1.10*** (.29)
การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (CI : H4a-c)	.31*** (.11)	.71*** (.20)	.08 (.08)
Adjusted R ²	.71	.53	.40
Maximum VIF	4.92	4.92	4.92
*** p<.01, ** p<.05, * p<.10 Beta coefficients with standard errors in parenthesis			

จากตารางที่ 1 พบว่า ผลการทดสอบผลกระทบของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่ ด้านการจัดให้มีกระบวนการวิเคราะห์คุณค่า (VA) (B1=.29) มีผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จของการดำเนินงานของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง โดยมีค่า Adjusted R² = .40 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน ที่ H3c กล่าวคือ การจัดให้มีกระบวนการวิเคราะห์คุณค่าเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์หรือบริการ โดยการรักษาหรือเพิ่มระดับคุณภาพและฟังก์ชันของสินค้า/บริการ ในขณะที่ลดต้นทุนที่ไม่จำเป็น กระบวนการนี้พิจารณาว่าทุกองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์หรือกระบวนการผลิตมี “มูลค่า” ที่สมเหตุสมผลเพิ่มคุณค่าที่ลูกค้าเห็นว่า “คุ้มค่า” และส่งเสริมการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ Sawatdikul (2020) การวิเคราะห์และวัดมูลค่าการบันทึกบัญชีและรายงานสารสนเทศทางการเงิน และ Jaidee (2021) องค์กรที่นำการวิเคราะห์คุณค่ามาใช้การจัดการจัดให้มีกระบวนการวิเคราะห์คุณค่ามีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความสำเร็จในการดำเนินงานในทุกด้าน ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพ ด้านประสิทธิผล และด้านความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียและลูกค้าพึงพอใจมากขึ้นส่งผลต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานโดยรวมสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่กับความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชีของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง ผลการทดสอบผลกระทบของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่ ด้านการสร้างความพึงพอใจกับลูกค้า (CS) (B1 = .25) ด้านการมีต้นทุนต่ำกว่าคู่แข่ง (CL) (B1 = .22) และด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (CI) (B1 = .11) มีผลกระทบเชิงบวกกับความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชีของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง โดยมีค่า Adjusted R² = .71 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน ที่ H1a, H2a, H4a เนื่องจากความพึงพอใจของลูกค้าเป็นผลจากการที่ลูกค้าได้รับสินค้าและบริการที่ตรงกับ ความคาดหวัง หรือเกินความคาดหวัง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความภักดี และความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างลูกค้ากับองค์กร เมื่อองค์กรให้ความสำคัญกับการสร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้าส่งผลให้เกิดการปรับปรุงระบบสารสนเทศทางการบัญชีให้แม่นยำและตรงความต้องการเพื่อสนับสนุนการวิเคราะห์พฤติกรรมลูกค้า ความสามารถในการทำกำไรของแต่ละกลุ่มลูกค้า และการให้บริการที่มีประสิทธิภาพ ผู้บริหารต้องตัดสินใจด้านการตลาดการผลิต หรือบริการเพื่อเพิ่มความพึงพอใจของลูกค้า พวกเขาจำเป็นต้องใช้ข้อมูลบัญชีที่ถูกต้อง เช่น ต้นทุนกิจกรรม ต้นทุนบริการเฉพาะลูกค้า สอดคล้องกับ Angkahiran (2022) พบว่า ความพึงพอใจของลูกค้าสามารถนำไปสู่ความจงรักภักดีของลูกค้าส่งผลต่อ ความจงรักภักดีของลูกค้า โดยธุรกิจการค้าสามารถนำไปเป็นแนวทางในการประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดความพึงพอใจของลูกค้า และเป็นข้อมูลให้ผู้ประกอบการนำไปพัฒนาปรับเปลี่ยนกลยุทธ์ของธุรกิจ เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดข้อได้เปรียบในการแข่งขัน และเพื่อให้ลูกค้าเกิดความจงรักภักดีมากยิ่งขึ้น ซึ่งธุรกิจการค้าสามารถนำแนวทางที่เป็นประโยชน์นี้ไปใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อธุรกิจ การมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่งถือเป็นหนึ่งใน กลยุทธ์ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ตามแนวคิดของ Porter (1996) โดยระบุว่า องค์กรสามารถได้เปรียบในการแข่งขันด้วยต้นทุนต่ำ หากสามารถผลิตสินค้าหรือบริการในต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง โดยไม่ลดคุณภาพ ซึ่งมีผลโดยตรงต่อ ความสามารถในการทำกำไร และการเพิ่มมูลค่าของกิจการ สอดคล้องกับ Phisuttham (2020)

ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบบัญชีบริหารกับมูลค่ากิจการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมการผลิต พบว่าองค์กรที่ใช้ระบบบัญชีต้นทุน ที่แม่นยำและมีต้นทุนต่อหน่วยต่ำกว่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรม มีมูลค่ากิจการ ระบบบัญชีบริหารที่มีประสิทธิภาพส่งผลเชิงบวกต่อการสร้างมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญส่งผลให้การมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่งขั้น ไม่ได้แค่ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน แต่ยังผลักดันให้ระบบบัญชีต้องมีความแม่นยำ โปร่งใสและตรวจสอบได้ ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชี และการเพิ่มมูลค่าของกิจการในระยะยาวอย่างชัดเจน ประสิทธิภาพการนำนโยบายการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง (Kaizen) ไปปฏิบัติของกิจการในภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า กิจการสามารถนำนโยบายการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง (Kaizen) ประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วมของพนักงาน การมีวิสัยทัศน์ร่วม การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง คุณภาพในการทำงาน และการลดต้นทุนลดการสูญเสียทรัพยากรมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของบุคลากร ทำให้การดำเนินงานของกิจการเป็นไปอย่างราบรื่นและได้ประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ Sinthushiri et al. (2020) พบว่า การจัดการคุณภาพผลิตภัณฑ์ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จขององค์กร ผู้บริหารธุรกิจควรมีการจัดการคุณภาพผลิตภัณฑ์ในด้านการดำเนินงานเป็นกระบวนการ ด้านการมุ่งเน้นที่ลูกค้า และด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญ และให้ความสำคัญ ด้านการดำเนินงานเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดกิจกรรมในการทำงานต่างๆ ให้สอดคล้องเข้าด้วยกัน โดยเชื่อมโยงกับทรัพยากรที่มีอยู่ในกิจการ ซึ่งทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

3. เพื่อศึกษาผลกระทบของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่กับการสร้างมูลค่าของธุรกิจอาหารจันทองถิ่นเมืองตรัง ผลการทดสอบผลกระทบของการบริหารต้นทุนสมัยใหม่ ด้านการมีต้นทุนต่ำกว่าคู่แข่งขั้น (CL) ($B1 = .53$) และด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (CI) ($B1 = .20$) มีผลกระทบเชิงบวกกับการสร้างมูลค่าของธุรกิจอาหารจันทองถิ่นเมืองตรัง โดยมีค่า Adjusted $R^2 = .53$ ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน ที่ H2b, H4b กล่าวคือ การมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่งขั้นถือเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ความได้เปรียบทางการแข่งขัน ตามแนวคิดของ Porter (1996) โดยระบุว่าองค์กรสามารถได้เปรียบในการแข่งขันด้วยต้นทุนต่ำ หากสามารถผลิตสินค้าหรือบริการในต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง โดยไม่ลดคุณภาพ ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อความสามารถในการกำไร และการเพิ่มมูลค่าของกิจการ สอดคล้องกับ Phisuttham (2020) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระบบบัญชีบริหารกับมูลค่ากิจการของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในอุตสาหกรรมการผลิต พบว่าองค์กรที่ใช้ระบบบัญชีต้นทุนที่แม่นยำ และมีต้นทุนต่อหน่วยต่ำกว่าเฉลี่ยของอุตสาหกรรม มีมูลค่ากิจการ ระบบบัญชีบริหารที่มีประสิทธิภาพส่งผลเชิงบวกต่อการสร้างมูลค่ากิจการอย่างมีนัยสำคัญ ส่งผลให้การมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่งขั้น ไม่ได้แค่ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน แต่ยังผลักดันให้ระบบบัญชีต้องมีความแม่นยำ โปร่งใสและตรวจสอบได้ ซึ่งส่งผลเชิงบวกต่อความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชี และการเพิ่มมูลค่าของกิจการในระยะยาวอย่างชัดเจน นอกจากนี้การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเป็นกระบวนการที่องค์กรมุ่งพัฒนา ปรับปรุงกระบวนการทำงาน บริการ หรือผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่องไม่หยุดนิ่ง เช่น Kaizen หรือ Lean โดยเน้นการมีส่วนร่วมของพนักงานทุกระดับ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพลดความสูญเสีย และเพิ่มคุณค่าให้กับลูกค้า การปรับปรุงกระบวนการทำงานช่วยลดข้อผิดพลาดที่เกิดจากคนหรือระบบ องค์กรที่มีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องจะสามารถปรับตัวในตลาดได้ดี ส่งผลต่อมูลค่าทางเศรษฐกิจและภาพลักษณ์องค์กร สอดคล้องกับ Chaorai & Chaidirek (2020) พบว่าประสิทธิผลการนำนโยบายการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง (Kaizen) ไปปฏิบัติของกิจการในภาพรวมมีประสิทธิภาพอยู่ในระดับมาก แสดงให้เห็นว่า กิจการสามารถนำนโยบายการปรับปรุงการทำงานอย่างต่อเนื่อง (Kaizen) ประกอบไปด้วย การมีส่วนร่วมของพนักงาน การมีวิสัยทัศน์ร่วม การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง คุณภาพในการทำงาน และการลดต้นทุนลดการสูญเสียทรัพยากรมาเป็นแนวทางในการปฏิบัติงานของบุคลากร ทำให้การดำเนินงานของกิจการเป็นไปอย่างราบรื่นและได้ประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ สอดคล้องกับ Sinthushiri et al. (2020) พบว่า การจัดการคุณภาพผลิตภัณฑ์ ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จขององค์กร ผู้บริหารธุรกิจควรมีการจัดการคุณภาพผลิตภัณฑ์ในด้านการดำเนินงานเป็นกระบวนการ ด้านการมุ่งเน้นที่ลูกค้า และด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ควรให้ความสำคัญ และให้ความสำคัญ ด้านการดำเนินงานเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการกำหนดกิจกรรมในการทำงานต่างๆ ให้สอดคล้องเข้าด้วยกัน โดยเชื่อมโยงกับทรัพยากรที่มีอยู่ในกิจการ ซึ่งทำให้ธุรกิจประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์ผลกระทบของความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชีที่มีต่อผลการสร้างมูลค่าและความสำเร็จของดำเนินงานของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง

ตัวแปรอิสระ	ตัวแปรตาม		
	สมมติฐานที่ 4 การสร้างมูลค่า (VC)	สมมติฐานที่ 5 ความสำเร็จของ การดำเนินงาน (OS)	สมมติฐานที่ 6 ความสำเร็จของ การดำเนินงาน (OS)
ความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชี (RIA) : H5a-b	1.38*** (.08)	.02 (.08)	
การเพิ่มมูลค่า (VC) : H6			.09* (.05)
Adjusted R ²	.88	.03	.05
Maximum VIF	1.00	1.00	1.00

*** p<.01, ** p<.05, * p<.10
Beta coefficients with standard errors in parenthesis

4. เพื่อศึกษาผลกระทบของความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชีกับความสำเร็จของการดำเนินงานของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการทดสอบผลกระทบของความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชี (RIA) (B1 = .08) มีผลกระทบเชิงบวกกับการสร้างมูลค่าของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง โดยมีค่า Adjusted R² = .88 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน ที่ H5a กล่าวคือ ความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชีเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความมั่นใจของผู้ใช้ข้อมูล เช่น นักลงทุน ผู้ให้กู้ และผู้บริหาร ซึ่งมีผลกระทบเชิงบวกต่อการลดต้นทุนทางการเงิน การตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ และภาพลักษณ์ที่ดีขององค์กร อันนำไปสู่การเพิ่มมูลค่าของกิจการทั้งในระยะสั้นและระยะยาว สอดคล้องกับ Juntana et al. (2021) ศึกษาผลกระทบของระบบสารสนเทศทางการบัญชี ที่มีต่อผลการดำเนินงานของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในภาคตะวันออก พบว่า วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการมีระบบสารสนเทศทางการบัญชีโดยรวมและเป็นรายด้านการดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบัน ที่มีเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามามีส่วนสำคัญในการดำเนินธุรกิจ อีกทั้งข้อมูลและรายการต่างๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจมีจำนวนมาก เช่น การสั่งซื้อสินค้า การขายสินค้า การจัดเก็บสินค้า การจัดส่งสินค้า และธุรกิจทางการเงิน เป็นต้น ดังนั้นการนำระบบสารสนเทศทางการบัญชีเข้ามาช่วยให้มีการประมวลผลที่รวดเร็ว สามารถนำไปเป็นข้อมูลที่ใช้ในการตัดสินใจของผู้บริหารได้อย่างรวดเร็วและถูกต้อง ส่งผลต่อผลการดำเนินงานในภาพรวมที่ดีขึ้น

5. เพื่อศึกษาผลกระทบของการสร้างมูลค่ากับความสำเร็จของการดำเนินงานของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง ผลการทดสอบผลกระทบของการสร้างมูลค่า (VC) (B1 = .05) มีผลกระทบเชิงบวกกับความสำเร็จของการดำเนินงานของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง โดยมีค่า Adjusted R² = .05 ดังนั้นจึงยอมรับสมมติฐาน ที่ H6 กล่าวคือ การเพิ่มมูลค่าของกิจการเป็นกลยุทธ์ที่ทำให้มูลค่าทางเศรษฐกิจขององค์กรเติบโตขึ้น โดยการสร้างผลตอบแทนที่สูงกว่าต้นทุนของเงินทุน และทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับประโยชน์ เช่น ผู้ถือหุ้น ลูกค้า และพนักงาน ไม่ใช่เพียงการเพิ่มรายได้หรือกำไร แต่เป็นกระบวนการเชิงกลยุทธ์ที่ส่งเสริมให้กิจการมี ผลการดำเนินงานที่ดีขึ้น ทั้งในแง่การทำกำไร การแข่งขัน และความยั่งยืน การบริหารที่มุ่งเน้นการสร้างมูลค่าจึงเป็นหัวใจสำคัญของธุรกิจที่ประสบความสำเร็จของกิจการได้ สอดคล้องกับ Cheuthong & Boonvorachote (2023) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าเพิ่มของกิจการ และผลการดำเนินงานของบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ในกลุ่มหุ้นยั่งยืน พบว่า คะแนนความยั่งยืนของหลักทรัพย์ มีความสัมพันธ์กับอัตราผลตอบแทนต่อสินทรัพย์รวม อัตราส่วนผลตอบแทนต่อส่วนของผู้ถือหุ้น มูลค่าเพิ่มทางเศรษฐศาสตร์ ต่อทรัพย์สินหรือเงินลงทุนที่ใช้ในการดำเนินงาน

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาพบว่า การบริหารต้นทุนสมัยใหม่ ด้านการจัดให้มีกระบวนการวิเคราะห์คุณค่ามีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จของการดำเนินงานของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรังควรให้ความสำคัญกับการบริหารต้นทุนสมัยใหม่ ด้านการวิเคราะห์คุณค่า ซึ่งกระบวนการวิเคราะห์คุณค่าเป็นกระบวนการที่มุ่งเน้นการเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์หรือบริการที่จะทำให้กิจการสามารถบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

2. การบริหารต้นทุนสมัยใหม่ ด้านการสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า ด้านการมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง และด้านปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมีผลกระทบเชิงบวกต่อความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชีของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง จากการศึกษาพบว่าการบริหารต้นทุนสมัยใหม่ทั้ง 3 ด้าน มีผลกระทบเชิงบวกกับความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชีเมื่อธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นสามารถจัดการต้นทุนให้ต่ำกว่าคู่แข่ง และมีการปรับปรุงกระบวนการอย่างสม่ำเสมอทำให้กิจการมีความได้เปรียบในการแข่งขัน

3. การบริหารต้นทุนสมัยใหม่ ด้านการมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง และด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องมีผลกระทบเชิงบวกต่อการเพิ่มมูลค่าของกิจการ การมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่งถือเป็นหนึ่งในกลยุทธ์ความได้เปรียบทางการแข่งขันที่ทำให้ธุรกิจสามารถบรรลุเป้าหมายได้

4. ความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชีมีผลกระทบเชิงบวกต่อการเพิ่มมูลค่าของกิจการ ที่ความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชีเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลโดยตรงต่อความมั่นใจของผู้ใช้ข้อมูล เช่น นักลงทุน ผู้ให้กู้ และผู้บริหาร นำข้อมูลมาใช้ในการตัดสินใจได้ และ

5. การสร้างมูลค่าของกิจการมีผลกระทบเชิงบวกต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน โดยการสร้างมูลค่าเป็นกลยุทธ์ที่ทำให้มูลค่าทางเศรษฐกิจของธุรกิจเติบโตขึ้น และทำให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้รับประโยชน์

การบริหารต้นทุนสมัยใหม่จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการใช้ทรัพยากร ลดของเสีย วิเคราะห์ต้นทุนต่อหน่วยอย่างแม่นยำ และสามารถกำหนดราคาขายให้เหมาะสมกับทั้งตลาดท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว โดยไม่สูญเสียคุณภาพหรืออัตลักษณ์ของอาหารต้นตำรับ นอกจากนี้ การบริหารต้นทุนสมัยใหม่ยังสามารถสนับสนุนการตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ เช่น การพัฒนาเมนู การบริหารวัตถุดิบ การวางแผนกำลังคน และการวางแผนการเงินในระยะยาว ซึ่งล้วนมีผลต่อความอยู่รอดและการเติบโตของธุรกิจในยุคที่เปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นรวดเร็วและต่อเนื่องได้อย่างยั่งยืน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

จากผลการวิจัย การบริหารต้นทุนสมัยใหม่กับความสำเร็จของการดำเนินงานของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง พบว่า การบริหารต้นทุนสมัยใหม่ ด้านการสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า ด้านการมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง ด้านการจัดให้มีกระบวนการวิเคราะห์คุณค่า ด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง มีผลกระทบและความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการบัญชี การเพิ่มมูลค่าของกิจการ และความสำเร็จของการดำเนินงาน เป็นแนวคิดเชิงกลยุทธ์ที่มุ่งเน้นการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อสร้างคุณค่าให้กับลูกค้าและเพิ่มความสามารถในการแข่งขันขององค์กร โดยไม่มุ่งเน้นเพียงการลดต้นทุนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการจัดการที่สอดคล้องกับเป้าหมายของธุรกิจ ส่งผลต่อ ความสำเร็จของการดำเนินงาน ทั้งในแง่ของผลกำไร ความสามารถในการแข่งขัน ความพึงพอใจของลูกค้า และการเติบโตของกิจการในระยะยาว โดยเฉพาะในยุคที่องค์กรต้องเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง การนำแนวทางนี้ไปประยุกต์ใช้อย่างเหมาะสม จึงเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพในยุคปัจจุบันและอนาคต

สามารถใช้เป็นข้อมูลสำหรับผู้บริหารของธุรกิจอาหารจีนท้องถิ่นเมืองตรัง ทั้ง 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มอาหารคาว กลุ่มอาหารหวาน และกลุ่มปรุงรส เพื่อใช้เป็นแนวทางในการบริหารต้นทุนสมัยใหม่ต่อความสำเร็จของการดำเนินงาน ที่ผู้ประกอบการจะต้องมีความรู้และความเข้าใจในโครงสร้างของต้นทุน และการประยุกต์ใช้การบริหารต้นทุนสมัยใหม่กับการบริหารกิจการเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานเพื่อให้กิจการสามารถแข่งขันได้และเติบโตอย่างมีเสถียรภาพ

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. การจัดให้มีการวิเคราะห์คุณค่าของกระบวนการในการทำงานของกิจการเป็นแนวทางที่สำคัญและเป็นระบบในการพัฒนาประสิทธิภาพของการดำเนินงาน โดยเฉพาะในด้านการลดต้นทุน การปรับปรุงคุณภาพและการเพิ่มประสิทธิผลของกิจการ

2. การตอบสนองความต้องการ ความคาดหวัง และความพึงพอใจของลูกค้าอย่างสม่ำเสมอความพึงพอใจของลูกค้านำไปสู่การซื้อซ้ำและความภักดี (Loyalty) ทำให้สามารถประมาณการรายได้ได้แม่นยำมากขึ้น การควบคุมต้นทุนอย่างใกล้ชิดทำให้ต้องมีระบบบัญชีต้นทุนที่แม่นยำรวมถึงการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอในการกำหนดราคาขายสินค้าที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้

3. การเป็นผู้นำทางด้านต้นทุน เช่นการมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง นั้นมีความสำคัญอย่างมากต่อการเพิ่มมูลค่าของกิจการ เพราะทั้งสองปัจจัยส่งผลในเชิงกลยุทธ์ที่ช่วยให้กิจการสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืนและสร้างผลกำไรในระยะยาว เช่นใช้หลักการ Kaizen และ Lean Manufacturing เพื่อวิเคราะห์การลดของเสีย ปรับปรุงกระบวนการอย่างสม่ำเสมอ

4. ความเชื่อถือได้ของข้อมูลทางการเงินบัญชีเป็นหนึ่งในคุณลักษณะเชิงคุณภาพที่สำคัญของข้อมูลทางการเงิน ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจของผู้บริหาร โดยความแม่นยำของข้อมูลบัญชีช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจทางกลยุทธ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. เป็นแนวคิดที่สำคัญในการบริหารจัดการธุรกิจ โดยเฉพาะในยุคที่การแข่งขันสูงและความคาดหวังของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเพิ่มมากขึ้นทั้งในด้านของกำไรสุทธิที่เพิ่มขึ้น การเติบโตของรายได้ การมีสินทรัพย์ที่มีคุณภาพ ความภักดีของลูกค้า และภาพลักษณ์ของแบรนด์ที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

เนื่องจากผลของการวิจัยในครั้งนี้เห็นได้ว่าตัวแปรอิสระ ด้านการสร้างความพึงพอใจให้ลูกค้า (CS) ด้านการมีต้นทุนที่ต่ำกว่าคู่แข่ง (CL) และด้านการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (CI) ไม่มีผลกระทบกับผลการดำเนินงานของธุรกิจอาหารเงินทองถิ่นเมืองตรัง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าแม้ว่ากิจการจะใช้กลยุทธ์ด้านการแข่งขันด้านต้นทุน การปรับปรุงอย่างต่อเนื่องหรือแม้กระทั่งการสร้าง ความพึงพอใจให้ลูกค้า สิ่งเหล่านี้ไม่ได้ทำให้กิจการบรรลุเป้าหมายทางธุรกิจได้ ซึ่งอาจต้องมีกลยุทธ์การจัดการต้นทุน หรือ เครื่องมือในการบริหารต้นทุนของธุรกิจ เช่น ต้นทุนเป้าหมาย การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Kaizen) หรือ การบัญชีแบบลีน (Lean Accounting) และปัจจัยอื่นๆ ร่วมด้วย ดังนั้นในการวิจัยครั้งต่อไปอาจจะต้องปรับกลยุทธ์การบริหารต้นทุน การใช้เครื่องมือทางการเงินบัญชีต้นทุนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเข้ามาลองศึกษาควบคู่ว่ามีผลหรือไม่ หรืออาจศึกษากับธุรกิจเฉพาะรายที่สนใจศึกษา ควรศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่มีจำนวนมากกว่านี้เพื่อให้ข้อมูลสามารถสะท้อนความเป็นตัวแทนอ้างอิงได้ เป็นต้น

ข้อจำกัดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่เป็นธุรกิจเจ้าของคนเดียวหรือธุรกิจขนาดเล็กที่มีข้อจำกัดด้านทุน และข้อมูลที่ได้รับเกี่ยวกับการบริหารต้นทุนสมัยใหม่กิจการเหล่านี้อาจจะไม่ตรงประเด็น หรือเจ้าของกิจการที่มีข้อจำกัดด้านความรู้ทางการเงินบัญชีที่จะนำมาปรับใช้เพื่อให้กิจการสามารถแข่งขันได้

References

- Angkahiran, N.M. (2022). *Factors affecting customers' loyalty through customers' satisfaction of miscellaneous wholesaler (Unpublished master's thesis)*. Silpakorn University. Bangkok, Thailand.
- Butsalee, P. & Sincharoonsak, T. (2020). Tools for Measuring Performance of the Listed Companies of the Stock Exchange of Thailand. *Journal of Research and Development Buriram Rajabhat University*, 15(1), 130-137. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/RDIBRU/article/view/240627>
- Chaorai, P. & Chaidirek, P. (2020). Effectiveness of Kaizen policy implementation at Bluport Shopping Center, Hua Hin District, Prachuap Khiri Khan Province. *Lawasri Journal*, 4(2), 17-29. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/lawasrijo/article/view/248181?utm_source=chatgpt.com
- Chenhall, R. H. & Morris, D. (1995). *Organic decision and communication processes and management accounting systems in entrepreneurial and conservative business organizations*. *Omega*, 23, 485-497. [https://doi.org/10.1016/0305-0483\(95\)00031-4](https://doi.org/10.1016/0305-0483(95)00031-4)
- Cheuthong, P. & Boonvorachote, T. (2023). Relationship between enterprises value creation and their financial performance of Thailand Sustainability Investment (THSI) stocks. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 1(3), 1-11. <https://so09.tci-thaijo.org/index.php/PMR/article/view/2047/1064>
- Cronbach, L. J. (1990). *Essentials of psychological test* (5th ed.). Harper Collins.

- Hayeebueraheng, S. & Phanthuwongpakdee, N. (2024). From Excess to Efficiency: Managing Food Waste at Buffet Restaurant in Thailand. *Creative Business and Sustainability Journal*, 46(2), 83-02. <https://doi.org/10.58837/CHULA.CBSJ.46.2.5>
- Jaidee, S. (2021). *The effect of implementing value analysis processes on organizational performance success in Thailand's public sector (Unpublished master's thesis)*. Bangkok University, Bangkok, Thailand.
- Jindaluang, P., Samritsakun, C., Yosbutr, A. & Avirathananon, T. (2024). Disclosure of the company's sustainability report in the Stock Exchange of Thailand. *Christian University Journal*, 30(2), 51-62. <https://he01.tci-thaijo.org/index.php/CUTJ/article/view/264737>
- Juntana, K., Yampaka, T. & Jullapak, R. (2021). The effect of accounting information system on performance of micro, small, and medium enterprises in Eastern. *Journal of Legal Entity Management and Local Innovation*, 7(9), 95-108. <https://doi.org/10.14456/jel.2021.9>
- Kotler, P. (2000). *Marketing management* (10th ed.). Prentice Hall.
- Manorotphanit, N. (2020). *Corporate governance affecting the performance and stock price of companies in the food and beverage industry listed on the Stock Exchange of Thailand (Unpublished master's Independent Study)*. Sripatum University, Bangkok, Thailand.
- Phisuttham, W. (2020). The relationship between management accounting systems and firm value of SMEs in the manufacturing industry. *Journal of Accounting and Management*, 12(1), 85-100.
- Porter, M. E. (1996). What is strategy?. *Harvard Business Review*, 74(6), 61-78. <https://doi.org/10.5465/AM.BPP.1996.4978745>
- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the Use of Content Specialists in the Assessment of Criterion-Referenced Test Item Validity. *Tijdschrift Voor Onderwijs Research*, 2(2), 49-60. <https://psycnet.apa.org/record/1979-12368-001>
- Sangkatat, S. (2021). Strategic Cost Management of the Product Organization in COVID-19. *Journal of Humanities and Social Sciences, Rajapruk University*, 7(1), 1-13. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/rpu/article/view/251634>
- Sawatdikul, T. (2020). Lean accounting in the textile and garment industry: A comparative study and its impact on firm performance. *Journal of Kasetsart Business Administration*, 40(1), 77-93. <https://searchlib.utcc.ac.th/bib/307734>
- Sinthushiri, J., Uengphakorn, T. & Hinthew, K. (2020). The impact of product quality management on organizational success of Thai fashion brand businesses. *Journal of Accounting and Management*, 12(2), 174-183. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/mbs/article/view/243970>
- Songkhla Nakarin news. (2025). *PSU Trang studies local Chinese culinary wisdom to develop commercial processing techniques*. Retrieved August 2025, from https://www.psu.ac.th/en/?page=news&news_code=1465
- Techoyothin, W., Suphatrakul, S. & Phadungsit, M. (2020). *Cost management* (3rd ed.). Physics Center Publishing.
- Thasedom, T. (2022). Impact of Accounting Information Reliability Affecting Financial Reporting Quality of Accounting Office in the Northeastern Region. *Journal of Humanities & Social Sciences (JHUSOC)*, 20(2), 179-200. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/article/view/258945>
- Thongpak, S. & Siriwong, P. (2023). Green business strategy by creating value-added to long-term business operation: narrative of success healthy food restaurant owner 'yamyen' in Bangkok. *Interdisciplinary social sciences and communication journal*, 6(1), 78-90. <https://doi.org/10.14456/issc.2023.8>
- Uajiraphongphan, S. (2021). *Managerial Accounting* (3rd ed.). Chulabook.

ผลกระทบของมาตรฐานการบริหารคุณภาพที่มีต่อผลการดำเนินงาน
ของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย

The Impact of Quality Management Standard on the Performance of
Audit Firms in Thailand

พรรณนภา เชื้อบาง
Pharnnapha Chuebang

Article History

Receive: March 20, 2025

Revised: June 17, 2025

Accepted: June 23, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินระดับความพร้อมรวมถึงปัญหาและอุปสรรคของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทยในการนำองค์ประกอบทั้ง 8 ด้านของมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีไปปฏิบัติใช้ และทดสอบผลกระทบของแต่ละองค์ประกอบของมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล วิธีดำเนินการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล กลุ่มตัวอย่างคือสำนักงานสอบบัญชีที่เป็นบริษัทจำกัด จำนวน 212 แห่ง สุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยใช้ตารางเลขสุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยสถิติเชิงพรรณนา และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า สำนักงานสอบบัญชีมีความพร้อมในภาพรวมระดับมาก ($\bar{X} = 4.48$) โดยเฉพาะข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง ขณะเดียวกันปัญหาและอุปสรรคที่พบอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$ และ $\bar{X} = 3.54$) โดยเฉพาะกระบวนการประเมินความเสี่ยงของสำนักงาน นอกจากนี้มาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีด้านข้อกำหนด ด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติงาน ทรัพยากร กระบวนการติดตามผลและแก้ไขส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพ ในขณะที่การกำกับดูแลและผู้นำก็ับกระบวนการติดตามผลและแก้ไขส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย

คำสำคัญ : มาตรฐานการบริหารคุณภาพ; ผลการดำเนินงาน; ประสิทธิภาพ; ประสิทธิผล; สำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย

ABSTRACT

This study aims to assess the level of readiness as well as problems and obstacles of audit firms in Thailand in implementing the eight components of the Thai Standard on Quality Management (TSQM) for audit services, and to examine the impact of each component of TSQM on the efficiency and effectiveness of performance. This research was quantitative. The data was collected using questionnaires. The sample consisted of 212 limited companies providing audit services in Thailand, selected through simple random sampling using random number tables. Data were analyzed using descriptive statistics and multiple regression analysis. The findings revealed that the overall readiness of audit firms was at a high level ($\bar{X} = 4.48$), particularly in relevant ethical requirements, while problems and obstacles were also identified at a high level ($\bar{X} = 3.64$ and $\bar{X} = 3.54$), especially in the firm's risk assessment processes and TSQM components including relevant ethical requirements, engagement performance, resources, and monitoring and remediation processes positively influenced efficiency performance, while governance and leadership along with monitoring and remediation processes positively influenced effectiveness performance significantly at .05, which will enhance understanding of the role of quality management standards for audit services that appropriate and consistent with the Thai context.

Keywords : Quality Management Standard; Performance; Efficiency; Effectiveness; Audit Firms in Thailand

บทนำ

การบริหารคุณภาพในสำนักงานสอบบัญชีมีความสำคัญยิ่งในยุคที่ข้อมูลทางการเงินและการบริหารความเสี่ยงมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ด้วยความคาดหวังที่สูงขึ้นจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรวมถึงนักลงทุน หน่วยงานกำกับดูแล และสาธารณชน สำนักงานสอบบัญชีจึงจำเป็นต้องมีมาตรฐานการบริหารคุณภาพที่ชัดเจนเพื่อให้สามารถให้บริการที่มีคุณภาพและน่าเชื่อถือ การเกิดขึ้นของวิกฤตทางการเงินในอดีต เช่น วิกฤตการเงินโลกในปี 2550-2551 ที่มีการให้สินเชื่อที่อยู่อาศัยโดยมีเงื่อนไขต่ำแก่ผู้ซื้อบ้านที่มีรายได้น้อยในสหรัฐอเมริกา การรับความเสี่ยงที่มากเกินไปของสถาบันการเงินทั่วโลก รวมถึงเครือข่ายอนุพันธ์ทางการเงินจำนวนมากที่เชื่อมโยงกับหลักทรัพย์ที่ได้รับการค้ำประกันด้วยสินเชื่อที่อยู่อาศัยได้เผยให้เห็นถึงข้อบกพร่องในการตรวจสอบบัญชีและการบริหารคุณภาพซึ่งนำไปสู่การเรียกร้องให้มีการปรับปรุงมาตรฐาน และกระบวนการในสำนักงานสอบบัญชี (Hussey, 2020) นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและการเพิ่มขึ้นของข้อมูลที่ซับซ้อนยังทำให้สำนักงานสอบบัญชีต้องปรับตัวและพัฒนาวิธีการใหม่ๆ เพื่อให้สามารถรักษาคุณภาพการบริการได้ เช่น งานของ Kokina et al. (2020) กล่าวว่า การนำ AI มาใช้ในกระบวนการสอบบัญชีช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและความแม่นยำในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ซับซ้อนได้ งานวิจัยหลังปี 2020 เน้นย้ำถึงความสำคัญของการมีมาตรฐานการบริหารคุณภาพในสำนักงานสอบบัญชีเป็นการช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่น ลดความเสี่ยง และพัฒนากระบวนการทำงานให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพ เช่น Prasertsup (2020) ศึกษาผลกระทบของมาตรฐานการควบคุมคุณภาพ TSQC1 ต่อคุณภาพการสอบบัญชี พบว่าการปฏิบัติตามมาตรฐานส่งผลต่อความน่าเชื่อถือและความโปร่งใสในการตรวจสอบบัญชีของทั้งสำนักงานระดับนานาชาติ (Big 4) และในประเทศ (Non-Big 4) Tran et al. (2025) ศึกษาผลกระทบของขนาดสำนักงานตรวจสอบต่อคุณภาพการตรวจสอบพบว่าการตรวจสอบคุณภาพสูงช่วยให้มั่นใจในการปฏิบัติตามมาตรฐานการกำกับดูแลและปรับปรุงความเชื่อมั่นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย Chutirat (2021) วิเคราะห์การตัดสินใจเลือกใช้บริการสำนักงานสอบบัญชีในยุคเทคโนโลยีพบว่า มาตรฐานการบริหารคุณภาพส่งผลต่อการเลือกใช้บริการ และช่วยลดความเสี่ยงในการทำงานผิดพลาด เป็นต้น

สำหรับประเทศไทยสภาวิชาชีพบัญชีเริ่มดำเนินการเผยแพร่ร่างมาตรฐานการควบคุมคุณภาพ ฉบับที่ 1 (Thai Standard on Quality Control: TSQC1) ว่าด้วยเรื่องการควบคุมคุณภาพสำหรับสำนักงานที่ให้บริการด้านการตรวจสอบและการสอบทานงบการเงินและงานให้ความเชื่อมั่นอื่นตลอดจนบริการเกี่ยวเนื่อง โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2557 มีองค์ประกอบที่สำคัญ 6 ด้าน คือ 1. การกำกับดูแลและผู้นำ 2. ข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง 3. การตอบรับและการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับลูกค้าและงานที่มีลักษณะเฉพาะ 4. การปฏิบัติงาน 5. ทรัพยากรบุคคล และ 6. กระบวนการติดตามและแก้ไข ต่อมาภายหลังประกาศใช้พบว่ายังมีปัญหาในการนำไปปฏิบัติใช้เป็นอย่างมาก โดยเฉพาะ

สำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดเล็กถึงขนาดกลางซึ่งมีความพร้อมในด้านบุคลากร งบประมาณ และเทคโนโลยีน้อยกว่า สำนักงานสอบบัญชีที่มีขนาดใหญ่ อีกทั้งการมีขนาดที่แตกต่างกันของสำนักงานตรวจสอบบัญชียังส่งผลกระทบต่อคุณภาพงาน ตรวจสอบบัญชีอีกด้วย (Prasertsup, 2020) และเนื่องจากมาตรฐานฉบับนี้มีผลกระทบต่อคุณภาพในระดับ สำนักงานบัญชีที่ต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงาน และระบบการบริหารงานของสำนักงานสอบบัญชี มากพอสมควร โดยในทางปฏิบัติยังมีเรื่องความไม่ชัดเจน การไม่มีคำตอบในการประเมินผลลัพธ์ การปฏิบัติตามมาตรฐานที่ยังคลุมเครือ หน่วยงานกำกับดูแลได้จัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน ดำเนินการจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เผยแพร่ข้อมูลบนเว็บไซต์ ของสภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์แล้วก็ยังมีผู้สอบบัญชีเพียงส่วนน้อยหรือผู้สอบบัญชีในตลาดทุนเท่านั้นที่ให้ความสนใจและติดตามมาตรฐานการควบคุมคุณภาพดังกล่าว รวมถึงหน่วยงานที่รับผิดชอบด้านคุณภาพงานสอบบัญชี ที่ทางสภาวิชาชีพจัดตั้งขึ้นก็ยังมีขนาดบุคลากรที่มีทักษะความรู้ความสามารถในมาตรฐานการควบคุมคุณภาพอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเป็นเหตุทำให้สำนักงานสอบบัญชีขนาดกลางและขนาดเล็กละเลยในการปฏิบัติตามมาตรฐานฉบับนี้ และแม้ว่าสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่ ในประเทศไทยจะมีการปฏิบัติตามมาตรฐานการควบคุมคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่สำนักงานสอบบัญชีขนาดกลาง และขนาดเล็กมักประสบปัญหาด้านการขาดแคลนทรัพยากร และการขาดความรู้ความเข้าใจในมาตรฐานเหล่านี้ ส่งผลให้การปฏิบัติตามมาตรฐานการควบคุมคุณภาพยังคงมีข้อบกพร่อง โดยเฉพาะในเรื่องของการฝึกอบรมบุคลากร และการติดตามผล (Khamphachanh & Kittipichai, 2021) IAASB จึงได้จัดทำมาตรฐานการบริหารคุณภาพระดับสำนักงาน ISQM มาทดแทน ISQC1 เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการบริหารคุณภาพของงานที่ให้บริการโดย Federation of Accounting Professions (2023) จะนำมาใช้ในประเทศไทยในวันที่ 15 ธันวาคม 2566

ความสำคัญและจำเป็นของการศึกษาผลกระทบของมาตรฐานการบริหารคุณภาพ (TSQM) ต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานสอบบัญชี ถือเป็นกรณีศึกษาแนวทางการบริหารคุณภาพโดยเปลี่ยนจากระบบควบคุมคุณภาพแบบเชิงตอบสนอง ไปสู่ระบบบริหารคุณภาพแบบเชิงรุกที่ใช้ความเสี่ยงเป็นฐาน (IAASB, 2021) การเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญนี้คาดว่าจะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชี แต่ยังคงขาดการศึกษาเชิงประจักษ์ที่ยืนยันผลกระทบดังกล่าว ในอดีตมีการศึกษาเรื่องมาตรฐานการควบคุมคุณภาพการสอบบัญชีมาพอสมควรแต่ยังมีข้อสรุปที่ไม่ชัดเจนว่าผลกระทบที่เกิดขึ้น ต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานสอบบัญชีจะเป็นผลดีหรือผลเสียมากกว่ากัน ประกอบกับมีการเปลี่ยนแปลงมาตรฐานที่นำมาใช้เพิ่มเติมจากมาตรฐานเดิมได้แก่ 1. กระบวนการประเมินความเสี่ยงสำนักงาน และ 2. สารสนเทศและการสื่อสาร จึงทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาว่ามาตรฐานการบริหารคุณภาพ (TSQM) ที่สภาวิชาชีพนำมาใช้ในประเทศไทยเพื่อทดแทนมาตรฐานการควบคุมคุณภาพสำนักงานสอบบัญชี (TSQC1) ฉบับเก่าจะสามารถลดปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานของสำนักงานสอบบัญชี รวมถึงหน่วยงานกำกับดูแลต้องเตรียมความพร้อมอย่างไรเมื่อนำมาใช้ เพื่อให้การบริหารคุณภาพสำนักงานสอบบัญชีมีการตรวจสอบที่ได้มาตรฐานและรักษาไว้ซึ่งผลประโยชน์สาธารณะ ส่งผลให้สำนักงานสอบบัญชีมีผลการดำเนินงานที่ดี การศึกษาครั้งนี้มุ่งตอบคำถามการวิจัยหลัก 2 ประการ คือ 1. สำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทยมีระดับความพร้อมในการปฏิบัติตามมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีเพียงใด รวมถึงมีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างในการดำเนินการดังกล่าว และ 2. มาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทยในระดับใด และลักษณะของผลกระทบดังกล่าวเป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินระดับความพร้อมรวมถึงปัญหาและอุปสรรคของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทยในการนำองค์ประกอบทั้ง 8 ด้านของมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีไปปฏิบัติใช้
2. เพื่อทดสอบผลกระทบของแต่ละองค์ประกอบของมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

มาตรฐานการบริหารคุณภาพ

มาตรฐานการบริหารคุณภาพ (Thai Standard Quality Management: TSQM) หมายถึง ความรับผิดชอบของสำนักงานสอบบัญชีในการจัดให้มีระบบการบริหารคุณภาพสำหรับสำนักงานที่ให้บริการด้านการตรวจสอบหรือสอบทานงบการเงินหรืองานให้ความเชื่อมั่นอื่นตลอดจนบริการเกี่ยวเนื่องมีองค์ประกอบ 8 ด้าน สืบเคราะห์จาก Federation of

Accounting Professions (2023) ได้แก่ 1. กระบวนการประเมินความเสี่ยงของสำนักงาน หมายถึง ขั้นตอนการปฏิบัติงานในการออกแบบและนำกระบวนการประเมินความเสี่ยงมาใช้เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยหรือสถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นสาเหตุให้การดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ด้านคุณภาพ การระบุ และการประเมินความเสี่ยงด้านคุณภาพ การออกแบบ และการนำการตอบสนองมาใช้เพื่อจัดการกับความเสี่ยงด้านคุณภาพเพื่อป้องกันสถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นสาเหตุทำให้การปฏิบัติงานไม่สำเร็จตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ 2. การกำกับดูแลและผู้นำ หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ด้านคุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการกำกับดูแล และหน้าที่ความรับผิดชอบของหัวหน้าสำนักงานบัญชีผ่านทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสำนักงาน รวมถึงโครงสร้างองค์กร การมอบหมายอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบที่เหมาะสมเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงาน และการดำเนินการระบบบริหารคุณภาพของสำนักงาน รวมถึงการวางแผน การจัดสรร และการมอบหมายทรัพยากร การสร้างวัฒนธรรมที่รับผิดชอบต่อสาธารณะ การให้ความสำคัญต่อจรรยาบรรณ คุณค่า และทัศนคติทางวิชาชีพโดยมีความสำเร็จขององค์กรเป็นเป้าหมาย 3. ข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ด้านคุณภาพของสำนักงานเป็นข้อความที่ระบุเป็นหลักเกณฑ์ หรือวิธีการให้บุคลากรหรือบุคคลอื่นรวมถึงสำนักงานเครือข่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติหรือดำเนินการเกี่ยวกับความรับผิดชอบตามข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณ และข้อกำหนดด้านความเป็นอิสระที่เป็นประมวลผลความประพฤติที่ผู้ประกอบวิชาชีพบัญชีกำหนดขึ้นเพื่อรักษา และส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของสมาชิกโดยอาจเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่ก็ได้ 4. การตอบรับงานและการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับลูกค้าและงานที่มีลักษณะเฉพาะ หมายถึง การใช้ดุลยพินิจอย่างเหมาะสมเกี่ยวกับการพิจารณาตอบรับงาน และแจ้งกลับให้ลูกค้ารับทราบโดยขึ้นอยู่กับสารสนเทศที่ได้รับเกี่ยวกับลักษณะ และสถานการณ์ของงาน รวมถึงความซื่อสัตย์ คุณค่าทางจริยธรรมของลูกค้าที่มาใช้บริการว่า มีความเพียงพอที่จะสนับสนุนการตัดสินใจ อีกทั้งความสามารถของสำนักงานที่จะปฏิบัติงานตามมาตรฐานวิชาชีพ ข้อกำหนดทางกฎหมาย ข้อบังคับที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการจัดลำดับความสำคัญด้านการเงิน การดำเนินงานของสำนักงานที่จะไม่นำไปสู่การตัดสินใจที่ไม่เหมาะสมว่าจะตอบรับงานหรือคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับลูกค้าหรืองานที่มีลักษณะเฉพาะหรือไม่ 5. การปฏิบัติงาน หมายถึง การกระทำตามภาระหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายโดยการกำหนดวัตถุประสงค์ด้านคุณภาพ การปฏิบัติงาน ความเข้าใจ หน้าที่ความรับผิดชอบในงานบริหาร และการมีส่วนร่วมอย่างเพียงพอเหมาะสมตลอดทั้งงาน การใช้ดุลยพินิจของผู้ประกอบวิชาชีพ การปรึกษาหารือ การนำข้อสรุปที่ตกลงไปปฏิบัติ รวมถึงการรวบรวมเอกสารหลักฐานของงานอย่างทันเวลาภายหลังวันที่ในรายงาน และจัดเก็บอย่างเหมาะสม 6. ทรัพยากร หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ด้านคุณภาพเกี่ยวกับการพัฒนา การใช้ การดำรงไว้ การจัดสรร และการมอบหมายทรัพยากรที่สำนักงานมีเพื่อใช้ในการให้บริการ เช่น ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรทางเทคโนโลยี ทรัพยากรทางปัญญา เครื่องมือ อุปกรณ์ ยานพาหนะ อาคารสถานที่ และผู้ให้บริการอย่างทันเวลาเพื่อสนับสนุนการออกแบบ การนำไปปฏิบัติ และการดำเนินการระบบบริหารคุณภาพ 7. สารสนเทศและการสื่อสาร หมายถึง การกำหนดวัตถุประสงค์ด้านการผลิตหรือการใช้สารสนเทศเกี่ยวกับระบบบริหารคุณภาพ ซึ่งเป็นผลลัพธ์ของการประมวลผล การดำเนินการ และการจัดประเภทข้อมูลโดยรวมความรู้ด้านการบริหารคุณภาพเข้าไปต่อผู้รับสารสนเทศนั้น เพื่อสื่อสารสารสนเทศทั้งในรูปแบบของถ้อยคำ ข้อความ หรือหนังสือจากภายใน และภายนอกสำนักงานอย่างทันเวลา เพื่อช่วยการออกแบบ การนำไปปฏิบัติ และการดำเนินการระบบบริหารคุณภาพได้ตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ และ 8. กระบวนการติดตามและแก้ไข หมายถึง การกำหนดขั้นตอนการปฏิบัติงานในการติดตามผล และแก้ไขให้ดีขึ้นตั้งแต่เริ่มต้นจนสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพื่อให้สารสนเทศที่เกี่ยวข้องมีความน่าเชื่อถือ ทันเวลา และ มีการตอบสนองอย่างเหมาะสมต่อข้อบกพร่องที่พบจนกระทั่งข้อบกพร่องดังกล่าวได้รับการแก้ไขอย่างทันเวลา และมีประสิทธิภาพ โดยใช้เวลาและทรัพยากรน้อยที่สุด

การพัฒนามาตรฐานการบริหารคุณภาพเกิดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงและปรับปรุงประสิทธิผลของมาตรฐานการควบคุมคุณภาพที่มีอยู่เดิม โดยมาตรฐานการบริหารคุณภาพมุ่งเน้นการจัดการคุณภาพระดับสำนักงาน ผ่านแนวทางที่เน้นความเสี่ยงและเป็นเชิงรุก (IAASB, 2020) การเปลี่ยนแปลงจากการควบคุมคุณภาพไปสู่การบริหารคุณภาพสะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านจากการตอบสนองเชิงป้องกันไปสู่การจัดการเชิงรุกเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของธุรกิจ (FRC, 2022) ทั้งนี้ ACCA (2023) ระบุว่ามาตรฐานการบริหารคุณภาพกำหนดให้สำนักงานต้องออกแบบระบบการบริหารคุณภาพที่เหมาะสมกับลักษณะและสถานการณ์ของสำนักงานแต่ละแห่ง โดยผ่านกระบวนการประเมินความเสี่ยงที่ครอบคลุมการกำหนดวัตถุประสงค์ด้านคุณภาพ การระบุและประเมินความเสี่ยงด้านคุณภาพ และการออกแบบและปฏิบัติตามมาตรการต่างๆ เพื่อรับมือกับความเสี่ยงเหล่านั้น

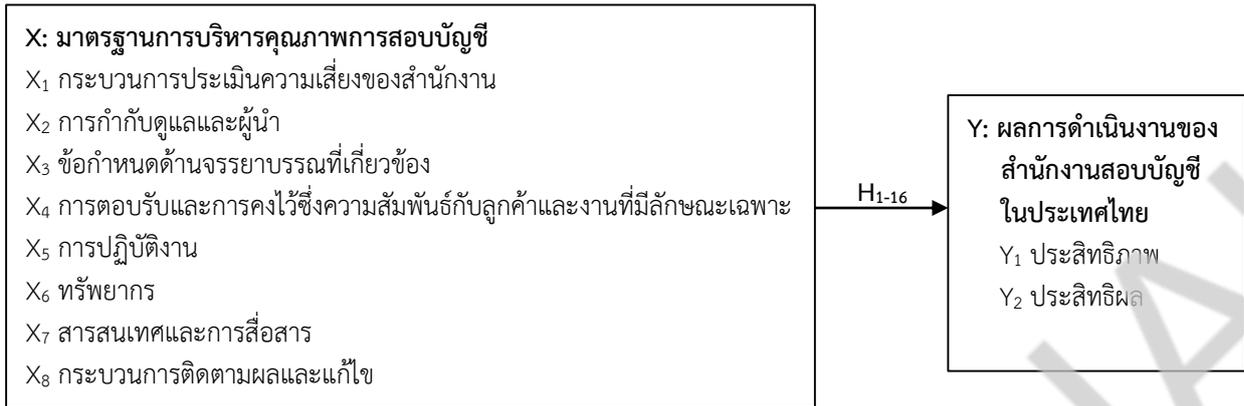
ผลการดำเนินงานของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย

ผลการดำเนินงานของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย (Firm Performance) หมายถึง การบรรลุวัตถุประสงค์ด้านการบริหารคุณภาพสำหรับสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทยที่ให้บริการด้านการตรวจสอบหรือสอบทานงบการเงินหรืองานให้ความเชื่อมั่นอื่นตลอดจนบริการเกี่ยวเนื่องอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ สันเคราะห์จากมาตรฐานการบริหารคุณภาพ ฉบับที่ 1 (Federation of Accounting Professions, 2023 ; Kariyawasam & Wijesinghe, 2021 ; Liu & Zhang, 2022) ประกอบด้วย 1. ผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง การบริหารคุณภาพสำหรับสำนักงานที่ให้บริการด้านการตรวจสอบหรือการสอบทานงบการเงิน หรืองานให้ความเชื่อมั่นอื่นตลอดจนบริการเกี่ยวเนื่องด้านกระบวนการประเมินความเสี่ยงของสำนักงาน การกำกับดูแลและผู้นำ ข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องของการตอบรับและการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับลูกค้าและงานที่มีลักษณะเฉพาะ การปฏิบัติงาน ทรัพยากร สารสนเทศและการสื่อสาร กระบวนการติดตามและแก้ไขโดยใช้เวลาและต้นทุนน้อยที่สุด มีคุณภาพมากที่สุด และ 2. ผลการดำเนินงานด้านประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง การบริหารคุณภาพสำหรับสำนักงานที่ให้บริการด้านการตรวจสอบหรือการสอบทานงบการเงิน หรืองานให้ความเชื่อมั่นอื่น ตลอดจนบริการเกี่ยวเนื่องด้านกระบวนการประเมินความเสี่ยงของสำนักงาน การกำกับดูแลและผู้นำข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง การตอบรับและการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับลูกค้าและงานที่มีลักษณะเฉพาะการปฏิบัติงาน ทรัพยากร สารสนเทศและการสื่อสาร กระบวนการติดตามและแก้ไขทำให้สามารถบรรลุเป้าหมายขององค์กรได้อย่างยั่งยืนทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ

ทฤษฎีที่สามารถใช้เพื่ออธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีกับผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ The Resource-Based View (RBV) Theory ทฤษฎีนี้มีแนวคิดหลักที่เน้นว่าองค์กรควรใช้ทรัพยากรภายใน เช่น บุคลากร ความรู้ เทคโนโลยี และวัฒนธรรมองค์กรเป็นฐานในการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน โดยทรัพยากรที่จะสร้างความได้เปรียบอย่างยั่งยืนต้องมีคุณลักษณะสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ มีคุณค่า (Valuable) หายาก (Rare) ยากต่อการเลียนแบบ (Inimitable) และสามารถจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Organized to Capture Value) การวิเคราะห์จากภายในจะช่วยให้องค์กรกำหนดกลยุทธ์ที่สอดคล้องกับจุดแข็ง และส่งเสริมการเติบโตอย่างยั่งยืนในระยะยาว (Barney, 1991 ; Barney & Hesterly, 2019) เป็นการเน้นการใช้ทรัพยากรภายในองค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยเฉพาะในกรณีของสำนักงานสอบบัญชีที่มีการปฏิบัติตามมาตรฐานการบริหารคุณภาพถือเป็นทรัพยากรที่สำคัญในการสร้างความแตกต่างด้านการแข่งขันโดยจะช่วยให้สำนักงานสอบบัญชีมีการให้บริการที่ดี มีทรัพยากรที่จำเป็นในการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการให้บริการได้อย่างยั่งยืน นอกจากนี้ยังมีทฤษฎี Total Quality Management (TQM) ที่พัฒนาโดยนักทฤษฎีชั้นนำอย่าง Deming, Juran และ Crosby มีความเกี่ยวข้องอย่างมากกับมาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีสมัยใหม่ การประยุกต์ใช้หลักการ 8 ประการของ TQM กับมาตรฐานการบริหารคุณภาพสามารถอธิบายได้ว่าการปฏิบัติตามมาตรฐานการบริหารคุณภาพจะส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานสอบบัญชีผ่านกลไกของการมุ่งเน้นลูกค้า การมีส่วนร่วมของพนักงาน การปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และการตัดสินใจโดยอาศัยข้อมูลจริง จึงนำมาสู่การศึกษาตัวแปรตามกรอบแนวคิดและสมมติฐานการวิจัย

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องนำมาสู่การทดสอบผลกระทบของมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย โดยแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรที่ต้องการศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

H₁₋₂ มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านกระบวนการประเมินความเสี่ยงของสำนักงานส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย

H₃₋₄ มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านการกำกับดูแลและผู้นำส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย

H₅₋₆ มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้องส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย

H₇₋₈ มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านการตอบรับและการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับลูกค้าและงานที่มีลักษณะเฉพาะส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย

H₉₋₁₀ มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านการปฏิบัติงานส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย

H₁₁₋₁₂ มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านทรัพยากรส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย

H₁₃₋₁₄ มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านสารสนเทศและการสื่อสารส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย

H₁₅₋₁₆ มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านกระบวนการติดตามผลและแก้ไขส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย

วิธีดำเนินงานวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ สำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทยที่ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าและจดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด จำนวน 2,276 แห่ง (Department of Business Development, 2023) โดยมีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) คือ ผู้บริหารสำนักงานสอบบัญชี

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ คือ สำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทยที่ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้าและจดทะเบียนเป็นบริษัทจำกัด จำนวน 341 แห่ง (Yamane, 1973) สุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยใช้ตารางเลขสุ่ม เก็บข้อมูลจากผู้บริหารสำนักงานสอบบัญชีทางไปรษณีย์ ได้รับตอบกลับมาสวมบูรณ์ 212 แห่ง คิดเป็นอัตราตอบกลับร้อยละ 62.17 มากกว่าร้อยละ 20 จึงถือว่าเพียงพอต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยเชิงสำรวจโดยทั่วไป (Aaker et al., 2001) และเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้นของการวิเคราะห์สถิติ Regression คือ ตัวแปรตามมีการแจกแจงเป็นโค้งปกติพิจารณาจากกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 200 ตัวอย่าง ขึ้นไป (Hair et al., 2019 ; Kline, 2011)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check-list) 6 ข้อ ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา สาขาวิชาที่สำเร็จการศึกษาสูงสุด ตำแหน่งงาน ในปัจจุบัน ประสบการณ์ทำงานด้านการตรวจสอบบัญชี หรือให้คำปรึกษา และข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทยที่ขึ้นทะเบียนกับกรมพัฒนาธุรกิจการค้า มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ 6 ข้อ ได้แก่ ประเภทการจัดตั้งสำนักงานสอบบัญชี ประเภทของสำนักงานสอบบัญชี ระยะเวลาในการก่อตั้งสำนักงานสอบบัญชีและให้คำปรึกษา จำนวนพนักงาน จำนวนทุนจดทะเบียน และรายได้เฉลี่ยต่อปี ความคิดเห็นเกี่ยวกับมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชี ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 54 ข้อ ครอบคลุมมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชี 8 ด้าน ได้แก่ 1) กระบวนการประเมิน ความเสี่ยงของสำนักงาน 5 ข้อ 2) การกำกับดูแลและผู้นำ 8 ข้อ 3) ข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง 7 ข้อ 4) การตอบรับและการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับลูกค้าและงานที่มีลักษณะเฉพาะ 6 ข้อ 5) การปฏิบัติงาน 5 ข้อ 6) ทรัพยากร 11 ข้อ 7) สารสนเทศและการสื่อสาร 5 ข้อ และ 8) กระบวนการติดตามและแก้ไข 7 ข้อ ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลการดำเนินงานของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทยด้านประสิทธิภาพ 8 ข้อ และประสิทธิผล 8 ข้อ ลักษณะของข้อคำถาม ประกอบด้วย ข้อความที่เป็นการให้ความสำคัญในแต่ละเรื่องแต่ละคำตอบมีให้เลือกตามแบบของ ลิเคิร์ต (Likert Scale) มี 5 ระดับ คือ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องและคุณภาพด้านความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) เมื่อได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจึงดำเนินการคำนวณหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) พบว่าได้ค่าอยู่ระหว่าง 0.87-1.00 ดังนั้นผลการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหาของแบบสอบถามจึงสามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลได้เนื่องจากข้อคำถามมีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.50 (Snyder & Wilson, 2020) จากนั้นนำแบบสอบถามที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญไปทดสอบการใช้ (Try-Out) กับสำนักงานบัญชีที่ไม่ได้สุ่มมาเป็นกลุ่มตัวอย่าง 30 แห่ง เพื่อทดสอบความเที่ยงตรง (Validity) ของข้อคำถามโดยใช้การวิเคราะห์ Factor Analysis พบว่าค่า Factor Loading ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเป็นไปตามเกณฑ์ คือ มีค่า Factor Loading มากกว่า 0.40 แสดงว่าข้อคำถามมีความเหมาะสม (Nunnally & Bernstein, 1994) การทดสอบอำนาจจำแนกเป็นรายข้อ (Discriminant Power) ใช้เทคนิค Item-total Correlation พบว่าค่าอำนาจจำแนกของตัวแปรอิสระและตัวแปรตามเป็นไปตามเกณฑ์ คือ มากกว่า 0.30 แสดงว่าข้อคำถามมีอำนาจจำแนกที่ดีพอ Kline (2015) นอกจากนี้การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของข้อคำถามดำเนินการโดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีครอนบาค (Cronbach) พบว่าค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของตัวแปรอยู่ระหว่าง 0.94-0.99 เป็นไปตามเกณฑ์ คือ มีค่ามากกว่า 0.70 แสดงว่าข้อคำถามสามารถนำไปใช้ได้ (Nunnally & Bernstein, 1994)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการตั้งแต่เดือนธันวาคม 2566 ถึง เดือนสิงหาคม 2567 โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ 3 ครั้ง ในแต่ละครั้งมีระยะห่างกัน 3 เดือน มีการทดสอบอคติของการไม่ตอบกลับ (Non-Response Bias Test) โดยการเปรียบเทียบความแตกต่าง (t-test) ของตัวแปรคุณลักษณะมาตรฐานการบริหารคุณภาพสำนักงานสอบบัญชี ผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล ความพร้อม ปัญหา และอุปสรรคในการนำมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีมาปฏิบัติใช้ของกลุ่มตอบกลับเร็วกับกลุ่มตอบกลับช้าซึ่งถือเป็นตัวแทนของกลุ่มที่ไม่ตอบผลการวิเคราะห์พบว่า $p\text{-value} > 0.05$ บ่งชี้ว่าไม่มีความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญระหว่างกลุ่มทั้งสอง สอดคล้องกับแนวคิด Separate Cause Model ที่นำเสนอโดย Felderer (2024) อธิบายว่าตัวแปรที่ศึกษาไม่มีความสัมพันธ์กับแนวโน้มการตอบสนอง ดังนั้นจึงไม่น่าจะเกิด Non-response bias ที่มีนัยสำคัญ และก่อนเก็บข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์โดยได้รับเอกสารรับรองเลขที่ COE No.005/2023 ลงวันที่ 23 พฤศจิกายน 2566

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนาใช้อธิบายข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกับเกณฑ์การแปลผลดังนี้ ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00 หมายถึง เห็นด้วย

มากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึง เห็นด้วยมาก 2.51-3.50 หมายถึง เห็นด้วยปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อย 1.00-1.50 หมายถึง เห็นด้วยน้อยที่สุด (Srisaet, 2002)

สถิติเชิงอ้างอิงใช้ทดสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์ความถดถอยเชิงพหุคูณ สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ได้ ดังนี้ $Y=b_0+b_1x_1+b_2x_2+b_3x_3+b_4x_4+b_5x_5+b_6x_6+b_7x_7+b_8x_8$ กำหนดให้ Y คือ ผลการดำเนินงานของสำนักงานสอบบัญชี, b_0 คือ ค่าคงที่ b_{1-8} คือ ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยของตัวแปรอิสระ x_{1-8} การวิเคราะห์ความเบ้และความโด่งของตัวแปรตาม เพื่อประเมินการแจกแจงแบบปกติของข้อมูล (Normality) พบว่าความเบ้ (Skewness) $Y_1=-6.01 < 3$, $Y_2=-4.11 < 3$ และความโด่ง (Kurtosis) $Y_1=1.25 < 10$, $Y_2=-0.65 < 10$ ถือว่าข้อมูลไม่เบ้หรือโด่งจนเกินจะรับได้ และมีกลุ่มตัวอย่างตั้งแต่ 200 ตัวอย่างขึ้นไป (Hair et al., 2019 ; Kline, 2011)

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเกี่ยวกับลักษณะทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามจากสำนักงานสอบบัญชีในด้านลักษณะส่วนบุคคลพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีช่วงอายุระหว่าง 41-50 ปี สะท้อนถึงการมีผู้หญิงเข้าสู่วิชาชีพการบัญชีและการสอบบัญชี ในสัดส่วนที่สูงรวมถึงการมีประสบการณ์ทำงานที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน สำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรีโดยมีสาขาวิชาเอกทางด้านการศึกษาสอดคล้องกับลักษณะงานและความเชี่ยวชาญที่จำเป็นในวิชาชีพนี้ สำหรับตำแหน่งหน้าที่ในองค์กรผู้ตอบแบบสอบถามดำรงตำแหน่งในระดับบริหารและผู้นำองค์กร ได้แก่ หัวหน้าส่วน กรรมการบริหาร กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการสายงานสอบบัญชี และเจ้าของกิจการ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงระดับความรับผิดชอบและอำนาจในการตัดสินใจที่สำคัญในองค์กร ประสบการณ์การทำงานของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระยะเวลามากกว่า 25 ปี ซึ่งเป็นระยะเวลาที่แสดงถึงความเชี่ยวชาญและความเข้าใจซึ่งในด้านการตรวจสอบและการให้คำปรึกษา ประสบการณ์ที่ยาวนานดังกล่าวสามารถสะท้อนถึงความมั่นคงในวิชาชีพและความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงของมาตรฐานและกฎระเบียบในวิชาชีพ ในด้านลักษณะขององค์กร ผลการวิจัยพบว่าสำนักงานบัญชีส่วนใหญ่ได้รับการจัดประเภทเป็นสำนักงานบัญชีคุณภาพ โดยมีระยะเวลาในการดำเนินงานอยู่ระหว่าง 11-20 ปี แสดงถึงความมั่นคงและประสบการณ์ในการให้บริการ ขนาดขององค์กรส่วนใหญ่เป็นองค์กรขนาดเล็กถึงขนาดกลาง โดยมีจำนวนพนักงานน้อยกว่า 21 คน สะท้อนถึงลักษณะของอุตสาหกรรมการบัญชีและการสอบบัญชีในประเทศไทย ที่ประกอบด้วยสำนักงานขนาดเล็กเป็นส่วนใหญ่ ในด้านการเงิน ทุนจดทะเบียนของสำนักงานส่วนใหญ่อยู่ในช่วง 1-5 ล้านบาท สอดคล้องกับขนาดขององค์กร และลักษณะการดำเนินงาน ส่วนรายได้เฉลี่ยต่อปีอยู่ในช่วง 1.9-5 ล้านบาท แสดงถึงศักยภาพทางการเงินและขนาดของการดำเนินธุรกิจที่สอดคล้องกับลักษณะของสำนักงานบัญชีขนาดเล็กถึงขนาดกลาง

1. การประเมินระดับความพร้อมรวมถึงปัญหาและอุปสรรคของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทยในการนำองค์ประกอบทั้ง 8 ด้านของมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีไปปฏิบัติใช้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับความพร้อมรวมถึงปัญหาและอุปสรรคในการนำมาตรฐานการบริหารคุณภาพมาปฏิบัติใช้ (n = 212)

การนำมาตรฐานการบริหารคุณภาพมาปฏิบัติใช้	ความพร้อม			ปัญหา			อุปสรรค		
	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. กระบวนการประเมินความเสี่ยงของสำนักงาน	4.42	0.70	มาก	3.75	1.22	มาก	3.60	1.17	มาก
2. การกำกับดูแลและผู้นำ	4.48	0.68	มาก	3.60	1.25	มาก	3.54	1.29	มาก
3. ข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง	4.55	0.59	มากที่สุด	3.62	1.31	มาก	3.50	1.32	ปานกลาง
4. การตอบรับและการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับลูกค้า	4.48	0.59	มาก	3.64	1.27	มาก	3.56	1.22	มาก
5. การปฏิบัติงาน	4.52	0.61	มากที่สุด	3.70	1.36	มาก	3.43	1.31	ปานกลาง
6. ทรัพยากร	4.50	0.61	มาก	3.57	1.32	มาก	3.52	1.25	มาก
7. สารสนเทศและการสื่อสาร	4.39	0.70	มาก	3.61	1.35	มาก	3.62	1.25	มาก
8. กระบวนการติดตามผลและแก้ไข	4.52	0.60	มากที่สุด	3.63	1.28	มาก	3.56	1.31	มาก
ภาพรวม	4.48	0.63	มาก	3.64	1.29	มาก	3.54	1.27	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าสำนักงานสอบบัญชีมีระดับความพร้อมในการนำมาตราฐานการบริหารคุณภาพมาปฏิบัติใช้ในระดั้มาก โดยองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ สารสนเทศและการสื่อสาร โดยระดับความพร้อมที่สูงดังกล่าวสะท้อนถึงการตระหนักของผู้ประกอบวิชาชีพเกี่ยวกับความสำคัญของมาตรฐานการบริหารคุณภาพ สอดคล้องกับแนวคิดของ International Federation of Accountants (2022) ที่ระบุว่า สำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่มักมีความพร้อมสูงในการนำมาตราฐานไปใช้เนื่องจากมีโครงสร้างการบริหารที่เป็นระบบ มีบุคลากร ที่มีความรู้ความสามารถ และสามารถเข้าถึงทรัพยากรที่จำเป็นได้ง่ายกว่า

การวิเคราะห์ด้านปัญหาพบว่าสำนักงานสอบบัญชีมีปัญหาในการนำมาตราฐานการบริหารคุณภาพมาปฏิบัติใช้ในระดั้มาก โดยปัญหาที่มีความรุนแรงสูงสุด คือ กระบวนการประเมินความเสี่ยงของสำนักงาน ในขณะที่ปัญหาที่มีความรุนแรงน้อยที่สุดคือ ทรัพยากร ปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Caseware (2024) ที่ชี้ให้เห็นถึงความซับซ้อนของการปฏิบัติตามมาตรฐานการบริหารคุณภาพซึ่งเป็นความท้าทายสำคัญสำหรับสำนักงานสอบบัญชีโดยเฉพาะสำนักงานขนาดเล็กที่มีทรัพยากรจำกัดในการจัดสรรเพื่อให้เป็นไปตามข้อกำหนดที่ซับซ้อน ในบริบทของประเทศไทย ข้อจำกัดด้านทรัพยากรโดยเฉพาะการขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีเป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้สำนักงานสอบบัญชีไม่สามารถนำมาตราฐานไปปฏิบัติได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับรายงานของ TFAC (2021) ที่ระบุว่า การขาดแคลนทรัพยากรมนุษย์ที่มีความรู้เฉพาะด้านเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินการตรวจสอบคุณภาพ

ผลการศึกษาด้านอุปสรรคพบว่าสำนักงานสอบบัญชีมีอุปสรรคในการนำมาตราฐานการบริหารคุณภาพมาปฏิบัติใช้ในระดั้มาก โดยอุปสรรคที่มีความรุนแรงสูงสุด คือ สารสนเทศและการสื่อสาร ในขณะที่อุปสรรคที่มีความรุนแรงน้อยที่สุด คือ การปฏิบัติงาน อุปสรรคเหล่านี้อาจเกิดจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ การต่อต้านการเปลี่ยนแปลงของผู้สอบบัญชีและสำนักงานบางแห่งที่มีแนวคิดแบบดั้งเดิมและไม่ต้องการเปลี่ยนแปลงกระบวนการทำงาน ส่งผลให้การนำมาตราฐานการบริหารคุณภาพไปใช้เกิดความล่าช้า (PCAOB, 2023) นอกจากนี้ต้นทุนที่เพิ่มขึ้นจากการดำเนินการตามมาตรฐานการบริหารคุณภาพที่จำเป็นต้องมีการลงทุนในระบบบริหารคุณภาพ ซึ่งเป็นภาระทางการเงินสำหรับสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก (International Federation of Accountants, 2022) รวมถึงการขาดแคลนการฝึกอบรมและการสนับสนุนจากหน่วยงานกำกับดูแล แม้ว่ามาตรฐานการบริหารคุณภาพจะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรวิชาชีพบัญชี แต่ก็ยังขาดหลักสูตรฝึกอบรมและแนวทางปฏิบัติที่ช่วยให้สำนักงานสอบบัญชีสามารถนำมาตราฐานไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

กล่าวโดยสรุปการศึกษานี้แสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งระหว่างระดับความพร้อมที่สูงกับปัญหาและอุปสรรคที่ยังคงอยู่ในระดั้มาก บ่งบอกถึงความจำเป็นในการพัฒนายุทธศาสตร์ที่เหมาะสมเพื่อลดปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว โดยเฉพาะการพัฒนาาระบบสนับสนุนสำหรับสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กและขนาดกลาง การจัดการฝึกอบรมเชิงลึก และการสร้างแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม หากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถให้การสนับสนุนที่เพียงพอ โดยเฉพาะต่อสำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็ก จะช่วยให้มาตรฐานการบริหารคุณภาพถูกนำไปใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการสอบบัญชีในประเทศไทยระยะยาว

2. การทดสอบผลกระทบของแต่ละองค์ประกอบของมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีที่มีต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย ดังตารางที่ 2-3

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของมาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีและผลการดำเนินงาน

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	Y ₁	Y ₂
$\bar{X}$	4.42	4.55	4.44	4.49	4.52	4.50	4.42	4.50	4.50	4.46
S.D.	0.56	0.47	0.59	0.53	0.57	0.55	0.58	0.57	0.56	0.56
X ₁	-	0.80*	0.73*	0.77*	0.74*	0.75*	0.64*	0.71*	0.53*	0.51*
X ₂		-	0.82*	0.83*	0.78*	0.80*	0.64*	0.74*	0.53*	0.59*
X ₃			-	0.75*	0.73*	0.75*	0.59*	0.67*	0.56*	0.48*
X ₄				-	0.85*	0.82*	0.67*	0.81*	0.62*	0.56*
X ₅					-	0.88*	0.74*	0.83*	0.69*	0.59*
X ₆						-	0.82*	0.88*	0.72*	0.64*
X ₇							-	0.84*	0.66*	0.60*

ตารางที่ 2 (ต่อ)

ตัวแปร	X ₁	X ₂	X ₃	X ₄	X ₅	X ₆	X ₇	X ₈	Y ₁	Y ₂
X ₈								-	0.74*	0.70*
Y ₁									-	0.85*
Y ₂										-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรมาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีในแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กับตัวแปรผลการดำเนินงานของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทยด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยงานวิจัยเชิงสำรวจนิยมตั้งค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (Kohout, 1974) เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สันพบว่าตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกโดยอาจเกิดปัญหา Multicollinearity ดังนั้นในตารางที่ 3 ผู้วิจัยได้ทำการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระโดยพิจารณาจากค่า Variance Inflation Factor (VIF) พบว่ามีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กันแต่ไม่ก่อให้เกิดปัญหา Multicollinearity ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้วิจัยอาจไม่สามารถ แยกได้ว่าตัวแปรอิสระใดที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม (Black, 2006)

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณโดยใช้ตัวแปรตามเป็นผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

X	(Y ₁) ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ							(Y ₂) ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิผล						
	H	B	SE	Beta	t	Sig	VIF	H	B	SE	Beta	t	Sig	VIF
a		-0.07	0.05		-1.29	0.20			0.01	0.06		0.25	0.80	
X ₁	H ₁	-0.09	0.09	-0.09	-1.04	0.30	3.24	H ₂	-0.04	0.10	-0.04	-0.39	0.70	3.16
X ₂	H ₃	-0.34	0.11	-0.34	-3.00	0.00*	5.13	H ₄	0.36	0.12	0.36	2.90	0.00*	4.82
X ₃	H ₅	0.21	0.10	0.21	2.15	0.03*	3.69	H ₆	-0.15	0.11	-0.15	-1.41	0.16	3.76
X ₄	H ₇	-0.01	0.12	-0.01	-0.12	0.91	5.35	H ₈	-0.23	0.13	-0.24	-1.79	0.08	5.59
X ₅	H ₉	0.30	0.13	0.30	2.44	0.02*	6.02	H ₁₀	0.16	0.14	0.16	1.18	0.24	6.05
X ₆	H ₁₁	0.34	0.15	0.35	2.24	0.03*	9.63	H ₁₂	-0.05	0.17	-0.05	-0.31	0.76	9.54
X ₇	H ₁₃	-0.28	0.13	-0.28	-2.19	0.03*	6.44	H ₁₄	-0.04	0.12	-0.04	-0.36	0.72	4.30
X ₈	H ₁₅	0.59	0.13	0.60	4.59	0.00*	6.87	H ₁₆	0.68	0.14	0.69	4.81	0.00*	6.60
F=30.24, p=0.00, R ² =0.60, Adj.R ² =0.58								F=19.19, p=0.00, R ² =0.48, Adj.R ² =0.46						

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 สามารถสร้างสมการพยากรณ์ผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลโดยรวมได้ดังนี้

$$Y_1 = -0.07 - 0.09X_1 - 0.34X_2 + 0.21X_3 - 0.01X_4 + 0.30X_5 + 0.34X_6 - 0.28X_7 + 0.59X_8$$

สมการข้างต้นสามารถพยากรณ์ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพโดยรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (F=30.24, p=0.00) มีค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง Adj R² = 0.58

$$Y_2 = 0.01 - 0.04X_1 + 0.36X_2 - 0.15X_3 - 0.23X_4 + 0.16X_5 - 0.05X_6 - 0.04X_7 + 0.68X_8$$

สมการข้างต้นสามารถพยากรณ์ผลการดำเนินงานที่มีประสิทธิผลโดยรวมได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (F=19.19, p=0.00) มีค่าสัมประสิทธิ์ของการพยากรณ์ปรับปรุง Adj R² = 0.46

จากผลการวิจัยพบว่ามาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีด้านกระบวนการประเมินความเสี่ยงของสำนักงาน (X₁) ไม่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย สอดคล้องกับงานของ Owusu-Afriyie et al. (2024) กล่าวว่า สำนักงานสอบบัญชีหลายแห่งยังขาดเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการสนับสนุนกระบวนการประเมินความเสี่ยงรวมถึงขาดการฝึกอบรมที่เหมาะสมซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพการสอบบัญชี และสอดคล้องกับงานของ Chen et al. (2020) ระบุว่า การฝึกอบรมและการพัฒนาทักษะที่เพียงพอในด้านการประเมินความเสี่ยงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพของการสอบบัญชี จึงทำให้มาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีด้านกระบวนการประเมินความเสี่ยงของสำนักงานไม่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานสอบบัญชีด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นผลการวิจัยจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 1 และ 2

มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านการกำกับดูแลและผู้นำ (X_2) ส่งผลกระทบเชิงลบ ต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย สอดคล้องกับงานของ Pengjinda et al. (2025) พบว่ากระบวนการกำกับดูแล การตัดสินใจโดยผู้นำ และการติดตามงานมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพแต่หากระบบ เหล่านี้มีความเข้มงวดเกินไป ไม่สอดคล้องกับขนาดหรือทรัพยากรสำนักงานอาจทำให้เกิดข้อเสียด้านเวลา ต้นทุน และ ลดความคล่องตัวในการดำเนินงาน ดังนั้นผลการวิจัยจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 3

มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านการกำกับดูแลและผู้นำ (X_2) ส่งผลกระทบเชิงบวก ต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย สอดคล้องกับงานของ Fedyk & Hodson (2023) พบว่าภาวะผู้นำที่มุ่งเน้นคุณภาพและการกำกับดูแลที่มีประสิทธิภาพในสำนักงานสอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ผลการดำเนินงานของสำนักงาน นอกจากนี้ Law & Shen (2022) ยังระบุว่ากรณีโครงสร้างการกำกับดูแลที่แข็งแกร่งและผู้นำ ที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงานสอบบัญชี อีกทั้ง Rajgopal et al. (2021) ได้ชี้ให้เห็นว่าการกำกับดูแลที่ดีในสำนักงานสอบบัญชีไม่เพียงแต่ช่วยเพิ่มคุณภาพของงานสอบบัญชี แต่ยังสามารถเพิ่มความเชื่อมั่นของผู้ใช้รายงานทางการเงินและประสิทธิผลโดยรวมของสำนักงาน ดังนั้นผลการวิจัยจึงยอมรับสมมติฐานที่ 4

มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง (X_3) ส่งผลกระทบเชิงบวก ต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย สอดคล้องกับงานของ Rakkansilp et al. (2022) ระบุว่าองค์ประกอบของจรรยาบรรณ เช่น ความเอาใจใส่ในข้อมูล ความรู้ความสามารถ การรักษาความลับ และความซื่อสัตย์มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของนักบัญชี ดังนั้นผลการวิจัยจึงยอมรับ สมมติฐานที่ 5

มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง (X_3) ไม่ส่งผลกระทบเชิงบวก ต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย อาจเป็นเพราะงานสอบบัญชีในประเทศไทย มีการแข่งขันสูงโดยเฉพาะด้านราคา การศึกษาของ Hiransalee (2023) พบว่าบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ แห่งประเทศไทยมีแนวโน้มเลือกใช้บริการสอบบัญชีจากสำนักงานที่เสนอราคาต่ำมากกว่าการพิจารณาคุณภาพหรือการปฏิบัติตามหลักจรรยาบรรณประกอบกับความกดดันทางเศรษฐกิจทำให้สำนักงานสอบบัญชีต้องลดต้นทุนการดำเนินงาน การลงทุน ในระบบการบริหารคุณภาพด้านจรรยาบรรณที่ซับซ้อนและมีต้นทุนสูงจึงถูกมองว่าเป็นภาระมากกว่าการสร้างมูลค่าส่งผลให้ ประสิทธิภาพของสำนักงานสอบบัญชีไม่เพิ่มขึ้นตามที่คาดหวัง ดังนั้นผลการวิจัยจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 6

มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านการตอบรับและการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับลูกค้าและ งานที่มีลักษณะเฉพาะ (X_4) ไม่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพของสำนักงานสอบบัญชี ในประเทศไทย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Brown-Liburd et al. (2020) กล่าวว่า การเน้นความสัมพันธ์กับลูกค้ามากเกินไป อาจทำให้ผู้สอบบัญชีสูญเสียความเป็นอิสระและลดทอนความระมัดระวังทางวิชาชีพ งานของ Al Farooque et al. (2020) กล่าวว่า วัฒนธรรมไทยที่เน้นความสัมพันธ์และการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งอาจทำให้การปฏิบัติตามมาตรฐานการตอบรับ และการคงไว้ซึ่งลูกค้าไม่เข้มงวดเท่าที่ควรเนื่องจากกลัวว่าจะสูญเสียลูกค้า ดังนั้นผลการวิจัยจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 7

มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านการตอบรับและการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับลูกค้าและ งานที่มีลักษณะเฉพาะ (X_4) ไม่ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพของสำนักงานสอบบัญชี ในประเทศไทย เนื่องจากความซับซ้อนของกระบวนการและภาระในการปฏิบัติตามมาตรฐานที่กำหนดให้มีการประเมิน ที่ซับซ้อนมากขึ้นสำนักงานต้องประเมินความซื่อสัตย์และค่านิยมด้านจริยธรรมของลูกค้าและผู้บริหารรวมทั้งความสามารถ ของสำนักงานในการปฏิบัติตามข้อกำหนดทางกฎหมายและวิชาชีพ (ACCA Global, 2022) ความซับซ้อนนี้อาจทำให้ สำนักงานสอบบัญชีขนาดเล็กและกลางในประเทศไทยใช้เวลาและทรัพยากรมากเกินไปในกระบวนการประเมินโดยไม่เห็น ผลลัพธ์ที่ชัดเจนต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน ดังนั้นผลการวิจัยจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 8

มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านปฏิบัติงาน (X_5) ส่งผลกระทบเชิงบวกต่อผลการดำเนินงาน ด้านประสิทธิภาพของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย สอดคล้องกับงานของ Suttipun (2021) ที่พบว่ากรรายงานประเด็น สำคัญในการสอบบัญชีมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อคุณภาพการสอบบัญชีในประเทศไทย แสดงให้เห็นว่า การปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพอย่างเข้มงวดส่งผลให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพการดำเนินงาน นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ การศึกษาของ Ditkaew & Suttipun (2023) ที่ระบุว่าการใช้เทคโนโลยีในการวิเคราะห์ข้อมูลการสอบบัญชีช่วยเพิ่มคุณภาพ การสอบบัญชีและความต่อเนื่องในการทบทวนงานสอบบัญชีในประเทศไทย ซึ่งการปฏิบัติตามมาตรฐานการบริหารคุณภาพ

ช่วยลดข้อผิดพลาดและเสริมสร้างความเชื่อมั่นจากลูกค้าและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียส่งผลดีต่อภาพลักษณ์และความสามารถในการแข่งขันของสำนักงานสอบบัญชี ดังนั้นผลการวิจัยจึงยอมรับสมมติฐานที่ 9

มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านการปฏิบัติงาน (X_5) ไม่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย สอดคล้องกับงานของ Samagaio & Felício (2023) ที่พบว่าข้อกำหนดด้านการปฏิบัติงาน เช่น การวางแผน การควบคุมงาน และการทบทวนผลงาน กลายเป็นภาระที่เพิ่มความกดดันด้านเวลา และส่งผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี โดยเฉพาะในองค์กรที่มีบุคลากรจำกัดและเทคโนโลยีที่ไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนกระบวนการสอบบัญชี ดังนั้นผลการวิจัยจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 10

มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านทรัพยากร (X_6) ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย สอดคล้องกับงานของ Thirathon & Mitrapanont (2022) กล่าวว่า การจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอและการให้การสนับสนุนที่เหมาะสมส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการตรวจสอบภายในอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้นผลการวิจัยจึงยอมรับสมมติฐานที่ 11

มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านทรัพยากร (X_6) ไม่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย อาจเป็นเพราะความซับซ้อนของมาตรฐานและปัญหาในการนำไปปฏิบัติเป็นอุปสรรคสำคัญโดยข้อกำหนดของมาตรฐานการจัดการคุณภาพใหม่มีความกว้างขวางเกินกว่าที่จะครอบคลุมการเปลี่ยนแปลง ที่สำคัญทั้งหมดได้โดยความซับซ้อนนี้ทำให้อำนาจสำนักงานสอบบัญชีโดยเฉพาะขนาดเล็กและกลางประสบปัญหาในการทำความเข้าใจและปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างครบถ้วน และการที่มาตรฐานการบริหารคุณภาพเน้นแนวทางเชิงรุกแตกต่างจากมาตรฐานการควบคุมคุณภาพที่เน้นการตอบสนองเชิงรับจึงยิ่งเพิ่มความท้าทายในการปรับตัว (ICAEW, 2022) และงานของ Caseware (2024) กล่าวว่า สำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นขนาดเล็กถึงกลางมีข้อจำกัดในการลงทุนด้านเทคโนโลยี การฝึกอบรมบุคลากร และการพัฒนาระบบที่มาตรฐานกำหนด ดังนั้นผลการวิจัยจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 12

มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านสารสนเทศและการสื่อสาร (X_7) ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย สอดคล้องกับการศึกษาของ Thottoli et al. (2022) ที่ชี้ให้เห็นว่าความท้าทายหลักที่ผู้สอบบัญชีเผชิญ คือ ต้นทุนการนำเครื่องมือสอบบัญชีเฉพาะทางมาใช้ และการฝึกอบรมบุคลากร รวมถึงความซับซ้อนของระบบที่ทำให้การนำเทคโนโลยีมาใช้มีอุปสรรค ดังนั้นผลการวิจัยจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 13

มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านสารสนเทศและการสื่อสาร (X_7) ไม่ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย สอดคล้องกับงานของ Hansai (2020) พบว่าคุณภาพของระบบซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของมาตรฐานด้านสารสนเทศและการสื่อสารในระบบคุณภาพงานสอบบัญชีไม่ส่งผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานบัญชีโดยเฉพาะในมิติของคุณภาพบริการ การตอบสนองต่อผู้รับบริการ และการบริหารงานภายใน ดังนั้นผลการวิจัยจึงปฏิเสธสมมติฐานที่ 14

มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านกระบวนการติดตามผลและแก้ไข (X_8) ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย สอดคล้องกับงานของ Pengjinda et al. (2025) พบว่าปัจจัยสำคัญ ได้แก่ กระบวนการติดตามและแก้ไขมีอิทธิพลเชิงบวกต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสำนักงานสอบบัญชีจากการศึกษาระบบการจัดการคุณภาพของสำนักงานสอบบัญชีขนาดกลางและเล็กในกรุงเทพมหานคร ดังนั้นผลการวิจัยจึงยอมรับสมมติฐานที่ 15

มาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีด้านกระบวนการติดตามผลและแก้ไข (X_8) ส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิผลของสำนักงานสอบบัญชีในประเทศไทย สอดคล้องกับงานของ Kitwong & Sarapaivanich (2024) กล่าวว่า รายงานการสอบบัญชีใหม่ที่มีการปรับปรุงกระบวนการติดตามผลและรายงานช่วยปรับปรุงคุณค่าการให้ข้อมูลและลดช่องว่างระหว่างมาตรฐานและประสิทธิภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นผลการวิจัยจึงยอมรับสมมติฐานที่ 16

จากผลการวิจัยข้างต้นมีทฤษฎีที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีที่มีผลกระทบต่อผลการดำเนินงานด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผล คือ ทฤษฎีการจัดการคุณภาพรวม (Total Quality Management - TQM) ซึ่งเน้นการพัฒนากระบวนการอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในองค์กร และการปรับปรุงกระบวนการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงาน ทฤษฎี TQM มีหลักการสำคัญที่สอดคล้องกับการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชี ได้แก่ การมุ่งเน้นลูกค้า การปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง การมีส่วนร่วมของพนักงาน

ทุกระดับ และการจัดการกระบวนการ (Deming, 1986) การประยุกต์ใช้หลักการ TQM ในสำนักงานสอบบัญชีได้รับการสนับสนุนจากงานวิจัยหลายชิ้น โดย Suttipun (2021) พบว่า การนำเรื่องสำคัญในการตรวจสอบบัญชี (KAMs) มาใช้เป็นส่วนหนึ่งของมาตรฐานการบริหารคุณภาพมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญกับคุณภาพการสอบบัญชี สะท้อนให้เห็นถึงการปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่องตามหลักการ TQM นอกจากนี้ทฤษฎี Resource-Based View (RBV) โดย Barney (1991) ซึ่งเห็นว่าทรัพยากรภายในของสำนักงานสอบบัญชี เช่น บุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญ กระบวนการที่จัดตั้งขึ้น และการเป็นผู้นำที่แข็งแกร่งเป็นสิ่งสำคัญในการบรรลุผลลัพธ์ที่มีคุณภาพสูง ในบริบทของมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชี ทฤษฎี RBV ซึ่งเห็นว่าทรัพยากรเหล่านี้สามารถขับเคลื่อนประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดีขึ้น โดยการนำมาตรฐานที่แข็งแกร่งมาใช้ สำนักงานสอบบัญชีสามารถใช้ศักยภาพเฉพาะของตนในการเสริมสร้างประสิทธิภาพลดข้อผิดพลาด และเพิ่มประสิทธิภาพในองค์กร

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่าสำนักงานสอบบัญชีมีระดับความพร้อมในการนำมาตรฐานการบริหารคุณภาพมาปฏิบัติใช้ อยู่ในระดับมาก สะท้อนถึงการตระหนักรู้และการเตรียมการของผู้ประกอบวิชาชีพต่อการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นในการยกระดับคุณภาพการปฏิบัติงาน อย่างไรก็ตามการศึกษายังเผยให้เห็นถึงความท้าทายที่สำคัญโดยพบว่าระดับปัญหาในการนำมาตรฐานการบริหารคุณภาพมาปฏิบัติใช้อยู่ในระดับมาก บ่งบอกถึงความยากลำบากในการแปลงความพร้อมทางทฤษฎีให้เป็นการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม นอกจากนี้ยังพบว่าอุปสรรคในการนำมาตรฐานการบริหารคุณภาพงานสอบบัญชีมาปฏิบัติใช้ของสำนักงานสอบบัญชีอยู่ในระดับมากเช่นเดียวกันแสดงให้เห็นถึงข้อจำกัดด้านโครงสร้าง ทรัพยากร และปัจจัยสนับสนุนที่จำเป็นต่อการดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษานี้จึงเผยให้เห็นถึงช่องว่างระหว่างการเตรียมความพร้อมกับการปฏิบัติจริง ซึ่งเป็นประเด็นสำคัญที่ต้องการการพัฒนากลยุทธ์เฉพาะเจาะจงเพื่อลดปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น โดยเฉพาะการสร้างระบบสนับสนุนที่เหมาะสมและการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรให้สอดคล้องกับความต้องการของมาตรฐานการบริหารคุณภาพ

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างองค์ประกอบของมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีและผลการดำเนินงานแสดงให้เห็นถึงรูปแบบที่แตกต่างกันระหว่างประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงาน โดยผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานพบว่าสื่อองค์ประกอบหลัก ได้แก่ ข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติงาน ทรัพยากร และกระบวนการติดตามผลและแก้ไข มีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษานี้สะท้อนถึงความสำคัญของการมีพื้นฐานด้านจริยธรรมที่แข็งแกร่ง ระบบการปฏิบัติงานที่เป็นระเบียบ การจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสม และกลไกการควบคุมคุณภาพ ที่มีประสิทธิภาพในการเสริมสร้างประสิทธิภาพการดำเนินงาน ในทางตรงกันข้ามการกำกับดูแลและผู้นำ และสารสนเทศและการสื่อสาร มีผลกระทบเชิงลบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงาน ซึ่งอาจเกิดจากความซับซ้อนในการจัดการด้านการกำกับดูแล หรือการขาดประสิทธิภาพในระบบสารสนเทศและการสื่อสารที่อาจก่อให้เกิดความล่าช้าหรือความสับสนในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ยังพบว่ากระบวนการประเมินความเสี่ยงของสำนักงาน และการตอบรับและการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับลูกค้า และงานที่มีลักษณะเฉพาะไม่มีผลกระทบต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับผลกระทบต่อประสิทธิผลการดำเนินงานพบว่ามีเพียงสององค์ประกอบเท่านั้นที่มีผลกระทบเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญ คือ การกำกับดูแลและผู้นำ และกระบวนการติดตามผลและแก้ไข ผลการศึกษานี้เน้นย้ำถึงความสำคัญของภาวะผู้นำที่เข้มแข็งและระบบการควบคุมคุณภาพที่มีประสิทธิภาพในการสร้างผลลัพธ์ที่ต้องการตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ในขณะที่เดียวกันการตอบรับและการคงไว้ซึ่งความสัมพันธ์กับลูกค้าและงานที่มีลักษณะเฉพาะ มีผลกระทบเชิงลบต่อประสิทธิผลการดำเนินงาน อาจเกิดจากความซับซ้อนในการจัดการความสัมพันธ์ที่หลากหลายหรือการขาดแคลนความเชี่ยวชาญในการจัดการกับงานที่มีความเฉพาะเจาะจงสูง องค์ประกอบอื่นๆ ที่เหลือ ได้แก่ กระบวนการประเมินความเสี่ยง ข้อกำหนดด้านจรรยาบรรณที่เกี่ยวข้อง การปฏิบัติงาน ทรัพยากร และสารสนเทศและการสื่อสาร ไม่มีผลกระทบต่อประสิทธิผลการดำเนินงานอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ประโยชน์ในเชิงทฤษฎี คือ ช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีในการพัฒนาการดำเนินงานของสำนักงานสอบบัญชี โดยช่วยอธิบายถึงผลกระทบของการบังคับใช้มาตรฐานที่มีต่อการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน เช่น ความรวดเร็ว ความถูกต้อง และความแม่นยำในการดำเนินงาน รวมถึงผลกระทบ

ในด้านประสิทธิผล เช่น การสร้างความเชื่อมั่นแก่ผู้ใช้งานรายงานการสอบบัญชี และการเพิ่มขีดความสามารถในการตรวจสอบข้อมูลทางการเงินขององค์กรต่างๆ งานวิจัยนี้ยังสามารถเป็นแนวทางในการพัฒนามาตรฐานที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย และการปรับปรุงการฝึกอบรมและการประเมินผลการดำเนินงานของสำนักงานสอบบัญชีให้มีความเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

2. ประโยชน์ในเชิงปฏิบัติ คือ การนำผลการวิจัยไปใช้ในการพัฒนามาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับบริบทของประเทศไทย เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานของสำนักงานสอบบัญชี เช่น การปรับปรุงกระบวนการทำงานให้รวดเร็วและแม่นยำยิ่งขึ้น ลดข้อผิดพลาดในการสอบบัญชี และเพิ่มคุณภาพของการบริการที่นำเสนอให้แก่ลูกค้า นอกจากนี้งานวิจัยยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาและฝึกอบรมบุคลากรในสำนักงานสอบบัญชีให้มีความรู้และทักษะที่จำเป็นต่อการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการบริหารคุณภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นของผู้ใช้งานรายงานการสอบบัญชีและส่งผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของสำนักงานสอบบัญชีในระยะยาว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อสภาวิชาชีพบัญชีและหน่วยงานกำกับดูแล: ควรพัฒนาแนวทางปฏิบัติที่เฉพาะเจาะจงสำหรับการนำมาตราฐานคุณภาพมาใช้ในบริบทของประเทศไทย โดยคำนึงถึงขนาด ทรัพยากร และความซับซ้อนที่แตกต่างกันของสำนักงานสอบบัญชี แนวทางปฏิบัติดังกล่าวควรมีตัวอย่างที่เป็นรูปธรรม เครื่องมือประเมินความเสี่ยง และแม่แบบเอกสารที่สำนักงานสามารถนำไปปรับใช้ได้ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติต่อผู้บริหารสำนักงานสอบบัญชี: ควรมองการนำมาตราฐานคุณภาพมาใช้ในการลงทุนระยะยาวที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสำนักงานมากกว่าการมองเป็นเพียงภาระทางกฎระเบียบ การสร้างระบบการบริหารคุณภาพที่บูรณาการกับกระบวนการทำงานประจำจะช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ลดความเสี่ยง และสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการต่อวงการวิจัยและนักวิชาการ: ควรดำเนินการวิจัยระยะยาวเพื่อศึกษาผลกระทบของมาตรฐานคุณภาพในระยะยาว การติดตามการเปลี่ยนแปลงของผลการดำเนินงานของสำนักงานสอบบัญชีในช่วงเวลา 3-5 ปี หลังจากการนำมาตราฐานมาใช้จะให้ข้อมูลที่มีคุณค่ามากกว่าการศึกษาเพียงครั้งเดียว

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาผลกระทบของมาตรฐานการบริหารคุณภาพการสอบบัญชีต่อผลลัพธ์ในด้านต่างๆ อย่างละเอียด เช่น การวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างสำนักงานสอบบัญชีขนาดใหญ่และขนาดเล็กในการนำมาตราฐานไปใช้ รวมถึงการศึกษาผลกระทบระยะยาวของการปฏิบัติตามมาตรฐานคุณภาพต่อความพึงพอใจของลูกค้าและความเชื่อมั่นในผลการสอบบัญชี อีกทั้งควรขยายการวิจัยไปยังสำนักงานสอบบัญชีในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศไทย เพื่อศึกษาความแตกต่างในบริบททางเศรษฐกิจและสังคมที่อาจส่งผลกระทบต่อผลการดำเนินงานของสำนักงานสอบบัญชี นอกจากนี้ยังสามารถศึกษาแนวทางในการปรับปรุงมาตรฐานคุณภาพให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงในสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่กำลังพัฒนา

ข้อจำกัดการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีข้อจำกัดในด้านความหลากหลายของขนาดสำนักงานสอบบัญชีโดยความแตกต่างดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อความและการนำผลการวิจัยไปใช้เนื่องจากสำนักงานแต่ละขนาดมีทรัพยากร ความสามารถ และความท้าทายในการนำมาตราฐานมาปฏิบัติใช้ที่ต่างกัน นอกจากนี้อัตราการตอบกลับของแบบสอบถามต่ำกว่าที่คาดหวังเนื่องจากธรรมชาติของธุรกิจ ที่มีความยุ่งยากและข้อจำกัดด้านเวลาของผู้ปฏิบัติงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูกาลตรวจสอบการไม่ตอบกลับอาจทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่สามารถแทนตัวประชากรได้อย่างเหมาะสม และการเก็บข้อมูลในช่วงเวลาหลังจากที่มาตรฐานคุณภาพเริ่มมีผลบังคับใช้ไม่นานอาจทำให้สำนักงานสอบบัญชีหลายแห่งยังอยู่ในระหว่างการปรับตัวในการนำมาตราฐานมาปฏิบัติใช้อย่างเต็มรูปแบบผลการดำเนินงานที่วัดได้อาจยังไม่สะท้อนถึงผลกระทบที่แท้จริงของการนำมาใช้

References

- Aaker, D. A., Kumar, V. & Day, G. S. (2001). *Marketing research*. John Wiley & Sons.
- ACCA Global. (2022). *International Standards on Quality Management - part 1 (ISQM 1)*. Retrieved June 2025, from <https://www.accaglobal.com/gb/en/student/exam-support-resources/professional-exams-study-resources/p7/technical-articles/isqm-1.html>
- ACCA. (2023). *International standards on quality management - part 1 (ISQM 1)*. ACCA Global. Retrieved June 2025, from <https://www.accaglobal.com/gb/en/student/exam-support-resources/professional-exams-study-resources/p7/technical-articles/isqm-1.html>
- Al Farooque, O., Buachoom, W. & Sun, L. (2020). Board, audit committee, ownership and financial performance-emerging trends from Thailand. *Pacific Accounting Review*, 32(1), 54-81. <https://doi.org/10.1108/ PAR-10-2018-0079>
- Barney, J. B. (1991). Firm resources and sustained competitive advantage. *Journal of Management*, 17(1), 99–120. <https://doi.org/10.1177/014920639101700108>
- Barney, J. B. & Hesterly, W. S. (2019). *Strategic management and competitive advantage: Concepts and cases* (6th ed.). Pearson.
- Black, K. (2006). *Business statistics for contemporary decision making* (4th ed.). John Wiley & Sons.
- Brown-Liburd, H., Cohen, J. & Trompeter, G. (2020). How does audit firm emphasis on client relationship quality influence auditors' inferences about and responses to potential persuasion in client communications?. *Accounting, Organizations and Society*, 85, 101099. <https://doi.org/10.1016/j.aos.2020.101099>
- Caseware. (2024). *ISQM 1: A new era in audit quality management*. Retrieved June 2025, from <https://www.caseware.com/us/resources/blog/isqm-1-a-new-era-in-audit-quality-management/>
- Chen, L., Duh, R., Wu, C. & Yu, L. (2020). Higher academic qualifications, professional training and operating performance of audit firms. *Sustainability*, 12(3), 1254. <https://doi.org/10.3390/su12031254>
- Chutirat, J. (2021). *Audit firm attributes influencing a limited company in Bangkok to use auditing services during digital disruption* (Unpublished master's thesis). Thammasat University, Bangkok, Thailand.
- Deming, W. E. (1986). *Out of the crisis*. MIT Press.
- Department of Business Development. (2023). *List of accounting firms in each province*. Retrieved February 2023, from <https://www.dbd.go.th>
- Ditkaew, K. & Suttipun, M. (2023). The impact of audit data analytics on audit quality and audit review continuity in Thailand. *Asian Journal of Accounting Research*, 8(3), 269-278. <https://doi.org/10.1108/AJAR-04-2022-0114>
- Federation of Accounting Professions. (2023). *Thai standard on quality management No. 1*. Retrieved August 2023, from <https://acpro-std.tfac.or.th/standard>
- Fedyk, A. & Hodson, J. (2023). Is artificial intelligence improving the audit process?. *Review of Accounting Studies*, 28(3), 938-985. <https://doi.org/10.1007/s11142-022-09697-x>
- Felderer, B. (2024). *Nonresponse bias analysis*. GESIS - Leibniz Institute for the Social Sciences (GESIS-Survey Guidelines). https://doi.org/10.15465/gesis-sg_en_047
- FRC. (2022). *Quality management: What the new standards mean*. ICAEW Insights. Retrieved June 2025, from <https://www.icaew.com/insights/viewpoints-on-the-news/2022/may-2022/qm-quality-management-what-the-new-standards-mean>

- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate data analysis* (8th ed.). Pearson.
- Hansai, S. (2020). *Compelling factors in the delivery of quality information systems servicing accounting firms* (Unpublished master's thesis). Dhurakij Pundit University, Bangkok, Thailand.
- Hiransalee, P. (2023). The impact of good internal control system on the operational efficiency of listed companies in the Stock Exchange of Thailand. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 8(5), 33-48. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/260812/176060>
- Hussey, J. (2020). *Managing quality in audit firms: Responding to the financial crises and changing expectations*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780367332084>
- ICAEW. (2022). *Quality management ISQM 1*. Retrieved June 2025, from <https://www.icaew.com/technical/audit-and-assurance/audit/quality-management-in-audit-firms/quality-management-isqm>
- IAASB. (2020). *International Standard on Quality Management (ISQM) 1, Quality Management for Firms that Perform Audits or Reviews of Financial Statements, or Other Assurance or Related Services Engagements*. IFAC. Retrieved June 2025, from <https://www.iaasb.org/publications/international-standard-quality-management-isqm-1-quality-management-firms-perform-audits-or-reviews>
- IAASB. (2021). *International Standard on Quality Management (ISQM) 1, Quality Management for Firms that Perform Audits or Reviews of Financial Statements, or Other Assurance or Related Services Engagements*. Retrieved August 2023, from <https://www.iaasb.org/publications/international-standard-quality-management-isqm-1-quality-management-firms-perform-audits-or-reviews>
- International Federation of Accountants. (2022). *International standard on quality management (ISQM1): Quality management for firms that perform audits or reviews of financial statements, or other assurance or related services engagements*. Retrieved August 2023, from <https://www.ifac.org>
- Kariyawasam, S. & Wijesinghe, N. (2021). Audit quality, firm performance, and the role of internal controls in the audit process. *International Journal of Accounting & Information Management*, 29(3), 391-411. <https://doi.org/10.1108/IJAIM-01-2020-0109>
- Kitiwong, W. & Sarapaivanich, N. (2024). The new audit report with key audit matters: Lessons from Thailand's first implementation. *Accounting & Finance*, 64(4), 1001-1036. <https://doi.org/10.1111/acfi.13199>
- Khampachanh, N. & Kittipichai, J. (2021). The impact of quality control standards on audit firms' practices in Thailand. *Asian Journal of Accounting and Governance*, 12(1), 45-58. <https://doi.org/10.1016/j.ajag.2021.05.004>
- Kline, P. (2015). *Handbook of psychological testing* (2nd ed.). Routledge.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). The Guilford Press.
- Kohout, F. J. (1974). *Statistics for social scientists: A coordinated learning system*. John Wiley & Sons.
- Kokina, J., Mancha, R. & Pachamanova, D. (2020). The role of artificial intelligence in accounting: New challenges and opportunities. *Journal of Emerging Technologies in Accounting*, 17(1), 7-27. <https://doi.org/10.2308/jeta-52685>
- Law, K. K. & Shen, M. (2022). How does artificial intelligence shape audit firms? *Management Science*, 68(10), 7583-7606. <https://doi.org/10.1287/mnsc.2022.04040>
- Liu, Z. & Zhang, Y. (2022). Audit quality and firm performance in emerging markets: Evidence from China and Thailand. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 46(1), 1-14. <https://doi.org/10.1016/j.intaccaudtax.2022.100573>
- Nunnally, J. C. & Bernstein, I. H. (1994). *Psychometric theory* (3rd ed.). McGraw-Hill.

- Owusu-Afriyie, R., Awunyo-Vitor, D., Gyimah, P. & Appiah, K. O. (2024). Monitoring and audit quality: Does quality standards compliance matter? *Cogent Business & Management*, 11(1), Article 2416095. <https://doi.org/10.1080/23311975.2024.2416095>
- PCAOB. (2023). *Quality control standards: Implementation challenges and strategies for audit firms*. Retrieved August 2023, from <https://www.pcaobus.org>
- Pengjinda, S., Suakaew, U. & Manassong, C. (2025). Quality management affecting the performance of medium and small auditing offices in Bangkok. *Rajapark Journal*, 19(63), 466-480. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/RJPJ/article/view/279067>
- Prasertsup, W. (2020). Quality control of audit firms in Thailand: Moving towards International Standard on Quality Management (ISQM1). *Santapol College Academic Journal*, 6(2), 243-253. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/scaj/article/view/240734>
- Rajgopal, S., Srinivasan, S. & Zheng, X. (2021). Measuring audit quality. *Review of Accounting Studies*, 26(2), 559-619. <https://doi.org/10.1007/s11142-020-09570-9>
- Rakkansilp, S., Sawaengwarot, A. & Budsalee, P. (2022). The relationship between professional accounting ethics and the work performance of accountants in Northeast Thailand. *Journal of Humanities and Social Sciences, Nakhon Phanom University*, 20(1), 228-248. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jhusoc/article/view/258302>
- Samagaio, A. & Felício, T. (2023). The determinants of internal audit quality. *European Journal of Management and Business Economics*, 32(4), 417-435. <https://doi.org/10.1108/EJMBE-06-2022-0193>
- Snyder, P. J. & Wilson, H. G. (2020). Assessing content validity: A practical guide for measuring survey questions. *Journal of Research Methods*, 34(2), 123-136. <https://doi.org/10.1016/j.jrm.2020.02.004>
- Srisaat, B. (2002). *Basic research* (7th ed.). Suviriyasarn.
- Suttipun, M. (2021). Impact of key audit matters (KAMs) reporting on audit quality: Evidence from Thailand. *Journal of Applied Accounting Research*, 22(5), 869-882. <https://doi.org/10.1108/JAAR-10-2020-0210>
- TFAC. (2021). *IAASB publishes ISQM 1 and ISQM 2 First time implementation guide*. Retrieved June 2025, from <https://www.tfac.or.th/Article/Detail/143838>
- Thirathon, U. & Mitrapanont, K. (2022). Effects of a governing body on internal audit quality: Empirical evidence from Thailand. *Creative Business and Sustainability Journal*, 44(2), 61-79. <http://ajba.um.edu.my>
- Thottoli, M. M., Ahmed, E. R. & Thomas, K. V. (2022). Emerging technology and auditing practice: Analysis for future directions. *European Journal of Management Studies*, 27(1), 99-119. <https://doi.org/10.1108/EJMS-06-2021-0058>
- Tran, T. G. T., Pham, Q. T., Tran, T. T. P. & Bui, T. T. H. (2025). The impact of audit firm size on audit quality -An empirical study of the Vietnamese stock market. *SAGE Open*, 15(1), 1-16. <https://doi.org/10.1177/21582440251336005>
- Yamane, T. (1973). *Statistics: An introductory analysis*. Harper & Row.

ผลกระทบของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชี ของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย

Effects of Digital Technology Application in Auditing on the Audit Quality Of Certified Public Accountants in Thailand

ฐิติพร แสนสุริวงศ์^{1*} และ สายทิพย์ จะโนภาษ²
Thitipon Sansuriwong^{1*} and Saithip Janopat²

Article History

Receive: March 1, 2025

Revised: May 15, 2025

Accepted: May 16, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์และผลกระทบระหว่างการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีและคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเฉพาะท่านที่ประสงค์เปิดเผยข้อมูลเพื่อการติดต่อจากเว็บไซต์สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 221 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์พหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี ด้านข้อมูลขนาดใหญ่ทางการสอบบัญชี ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการสอบบัญชี และด้านปัญญาประดิษฐ์ทางการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการสอบบัญชีจะช่วยให้การจัดระเบียบของข้อมูลขนาดใหญ่ให้เป็นระบบ ทำให้สะดวกและรวดเร็วต่อการนำไปใช้งาน ช่วยในการวิเคราะห์ทำให้ได้ข้อมูลเชิงลึก และจัดกลุ่มหาความสัมพันธ์ อีกทั้งยังช่วยลดความซับซ้อนของการป้อนข้อมูลเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบข้อผิดพลาดของข้อมูลทางบัญชีในปริมาณมากอีกด้วย ดังนั้นควรให้ความสำคัญกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี เพื่อให้การปฏิบัติงานการตรวจสอบเกิดประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์ ทั้งเรื่องความสะดวก รวดเร็ว และแม่นยำ และช่วยทำให้รายงานการสอบบัญชี มีคุณภาพเป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่กำหนดโดยทั่วไป

คำสำคัญ : การประยุกต์; เทคโนโลยีดิจิทัล; การสอบบัญชี; คุณภาพการสอบบัญชี; ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบัญชี คณะวิทยาการจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยนครพนม, Master's Student in Accounting, Faculty of Management Sciences and Information Technology, Nakhon Phanom University

² อาจารย์ คณะวิทยาการจัดการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยมหาวิทาลัยนครพนม, Lecturer, Faculty of Management Sciences and Information Technology, Nakhon Phanom University

*Corresponding author E-mail: nune_thitipon@gmail.com

ABSTRACT

This research aims to examine the relationship and impact of digital technology application in auditing and the audit quality of certified public accountants in Thailand (CPAs). The study involved 221 CPAs, specifically those who consent to disclose their information for contact purposes. Data was collected using a questionnaire. The statistical methods used for data analysis included multiple correlation and regression analyses. The research findings revealed that the application of digital technology in auditing, specifically in the aspect of big data auditing, auditing data analytics, and Auditing Artificial Intelligence, has a positive relationship and impact on overall audit quality. Digital technology can be applied in auditing, which will help certified public accountants organize large volumes of data into a systematic format, making it more convenient and faster to use. It also supports data analysis to gain insights and identify relationships, while reducing the complexity of data entry and enhancing the ability to detect errors in large volumes of accounting data. Therefore, digital technology application should be prioritized in auditing to enhance the efficiency of audit procedures, ensuring convenience, speed, and accuracy. This will contribute to high-quality audit reports that comply with generally accepted accounting standards.

Keywords : Application; Digital Technology; Auditing; Audit Quality; Certified Public Accountants in Thailand

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน เทคโนโลยีดิจิทัลได้เข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน และส่งผลกระทบต่อการทำงาน รวมถึงการพัฒนาและยกระดับทักษะในวิชาชีพต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะในวิชาชีพผู้สอบบัญชีซึ่งต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อกระบวนการสอบบัญชีในทุกขั้นตอน ไม่ว่าจะเป็นการวางแผนการสอบบัญชี การดำเนินการตรวจสอบ การประเมินผล ตลอดจนการจัดทำรายงานผลการตรวจสอบ ผู้ปฏิบัติงานสอบบัญชีจึงต้องเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัว เพื่อรักษาความเชื่อมั่นต่อรายงานการเงิน รวมถึงความน่าเชื่อถือของเทคโนโลยีที่นำมาใช้ประกอบในการจัดทำรายงานว่าเป็นไปอย่างถูกต้อง แม่นยำ และมีความเสี่ยงต่ำที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ (Jivanutra & Boonyanet, 2024) ด้วยเหตุนี้ เมื่อระบบการดำเนินงานภายในองค์กรมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสดิจิทัล ผู้สอบบัญชีจึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนแนวทางการตรวจสอบให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง เพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพสูงสุด เทคโนโลยีดิจิทัลจึงกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพและประสิทธิภาพของกระบวนการตรวจสอบบัญชี อาทิเช่น การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) ช่วยให้สามารถรวบรวม จัดการ และแบ่งปันข้อมูลจำนวนมากได้อย่างมีประสิทธิภาพ และปลอดภัย อีกทั้งยังสนับสนุนการเข้าถึงข้อมูลแบบเรียลไทม์ ทั้งข้อมูลที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง (Deloitte Touche Tohmatsu Limited, 2025) ในด้านการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytic) (Federation of Accounting Professions, 2020) ได้กล่าวว่า เทคโนโลยีสามารถช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถวิเคราะห์เจาะลึกถึงความเสี่ยงที่อาจเกิดจากการทุจริตในการรายงานทางการเงิน ตลอดจนระบุประเด็นที่อาจมีผลกระทบต่อความถูกต้องของงบการเงินได้อย่างตรงจุด และแม่นยำมากยิ่งขึ้น และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) (Federation of Accounting Professions, 2024) ได้กล่าวว่า ยังช่วยให้สามารถดึงข้อมูลจากเอกสารและระบบฐานข้อมูลได้อย่างถูกต้องและรวดเร็ว พร้อมทั้งจัดรูปแบบข้อมูลให้อยู่ในลักษณะที่พร้อมใช้งานสำหรับกระบวนการตรวจสอบ อีกทั้งยังสามารถดำเนินการกรอกข้อมูลลงในกระดาษทำการได้โดยอัตโนมัติ และตรวจหาความผิดปกติหรือข้อผิดพลาดในรายการบัญชีได้อย่างแม่นยำ ซึ่งช่วยลดระยะเวลาในการดำเนินงานของผู้สอบบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยศักยภาพของเทคโนโลยีดิจิทัลที่กล่าวมาข้างต้น การนำเทคโนโลยีมาใช้ในการตรวจสอบบัญชีจึงไม่เพียงแต่ช่วยปรับปรุงกระบวนการทำงานของผู้สอบบัญชีให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นเท่านั้น แต่ยังช่วยส่งเสริมให้กระบวนการตัดสินใจในงานสอบบัญชีมีความถูกต้อง เชื่อถือได้ และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รายงานการสอบบัญชีได้ดียิ่งขึ้น อันจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพของการตรวจสอบบัญชีอย่างยั่งยืน

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี (Digital Technology-Based Auditing Implementation) เป็นการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ ระบบคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาปรับใช้กับงานสอบบัญชีในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขนาดใหญ่ ให้มีความเป็นระบบ ระเบียบ มีการวิเคราะห์ข้อมูล และการประมวลผลของข้อมูลให้มีความถูกต้อง ทันสมัย รวดเร็วประหยัดเวลา ประกอบด้วย ด้านข้อมูลขนาดใหญ่ทางการสอบบัญชี (Big Auditing Data) ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ทางการสอบบัญชี (Auditing Data Analytics) และด้านปัญญาประดิษฐ์ทางการสอบบัญชี (Auditing Artificial Intelligence) (Srijunpetch, 2023) ดังนั้น เมื่อองค์กรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เป็นเครื่องมือต่อการปฏิบัติงานสอบบัญชีในการเก็บข้อมูล จำนวนมหาศาล เพื่อนำมาผ่านกระบวนการวิเคราะห์ ให้ได้ข้อมูลเชิงลึกที่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด อีกทั้ง การนำนวัตกรรมปัญญาประดิษฐ์เข้ามาช่วยตรวจสอบกระบวนการต่างๆ จะช่วยให้ผลงานสอบบัญชีมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น และ บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ

คุณภาพการสอบบัญชี (Audit Quality) เป็นผลการปฏิบัติงานในการรายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชี รับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้น ครอบคลุม ข้อเท็จจริงของข้อมูล โดยปราศจากข้อผิดพลาดใดๆ เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นประโยชน์ต่อ การตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน ประกอบด้วย ด้านความถูกต้อง (Accuracy) ด้านความเที่ยงธรรม (Objectiveness) ด้านความชัดเจน (Clearness) ด้านความกะทัดรัด (Conciseness) ด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creation) ด้านความสมบูรณ์ (Completion) ด้านความทันกาล (Timeliness) (The Institute of Internal Auditors of Thailand, 2011) ดังนั้นคุณภาพ การสอบบัญชี จึงเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการปฏิบัติงานในความรับผิดชอบของผู้สอบบัญชีว่าการรายงานผล ตรวจสอบของผู้สอบบัญชียุคใหม่ที่ต้อง ครอบคลุมในสาระสำคัญ และมีประโยชน์ต่อการตัดสินใจเชิงเศรษฐกิจในอนาคตของผู้ใช้ งบการเงิน

จากเหตุผลที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาผลกระทบของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการ สอบบัญชีที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี มีผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชีหรือไม่อย่างไร ซึ่งทำการเก็บรวบรวม ข้อมูลจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ผลลัพธ์ที่ได้จากการวิจัยสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีมาปรับใช้ กับการตรวจสอบบัญชีให้เป็นไปตามมาตรฐานการบัญชีที่กำหนด เพราะเป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งผลให้คุณภาพการ สอบบัญชี ดียิ่งขึ้น ทั้งการลดขั้นตอน ลดเวลา ในการตรวจสอบข้อมูลที่ได้ในปริมาณที่เยอะขึ้น และทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วต่อ การนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจต่อผู้ใช้รายงานการสอบบัญชีได้เป็นอย่างดีอีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อทดสอบความสัมพันธ์และผลกระทบระหว่างการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีและคุณภาพ การสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี (Digital Technology-Based Auditing Implementation)

ปัจจุบันนี้ องค์กรมุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงสู่ดิจิทัล (Digital Transformation) ซึ่งเกี่ยวข้องกับกลยุทธ์ทางธุรกิจ และ การนำเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ เพื่อเปลี่ยนแปลงกระบวนการต่างๆ ภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น โดยการบูรณาการเทคโนโลยีดิจิทัลในทุกพื้นที่ของธุรกิจ เพื่อเปลี่ยนพื้นฐานวิธีการดำเนินงาน และส่งมอบคุณค่าให้กับลูกค้า ตลอดจนการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรให้คล่องตัว เพื่อความสะดวกรวดเร็วอย่างต่อเนื่อง (Winitorn, 2020) โดยเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามามีบทบาทสำคัญในทุกภาคส่วน อาชีพต่างๆ จำเป็นต้องปรับตัวให้สามารถเชื่อมโยงและใช้ประโยชน์ จากเทคโนโลยีที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อตนเอง โดยเฉพาะในวิชาชีพบัญชี ไม่ว่าจะเป็นนักบัญชีหรือผู้สอบบัญชี หรือ บุคลากรที่เกี่ยวข้อง ต่างได้รับผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญจากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีในการปฏิบัติงาน ตัวอย่างเช่น การนำเข้าข้อมูลทางบัญชีในปัจจุบันสามารถดำเนินการได้แบบออนไลน์และเรียลไทม์มากยิ่งขึ้น การเชื่อมโยงข้อมูลผ่านระบบ Cloud Computing ช่วยให้เราสามารถทำงานจากที่ใดก็ได้ อีกทั้งยังมีการใช้เทคโนโลยี Optical Character Recognition (OCR) ซึ่งเป็นระบบที่สามารถสแกนและอ่านข้อมูลจากเอกสารทางบัญชี เพื่อนำมาแปลงเป็นข้อความและบันทึกบัญชีโดยอัตโนมัติ เช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ เพื่ออ่านสัญญาเช่าและจัดทำทะเบียนคุมสัญญาได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำ นอกจากนี้ยังมี การนำระบบ Robotic Process Automation (RPA) มาใช้แทนมนุษย์ในกระบวนการทำงานซ้ำๆ เช่น การบันทึกรายการ ปรับปรุงและการกระทบยอดบัญชีเงินฝากธนาคาร รวมไปถึงการใช้ซอฟต์แวร์วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจจับความผิดปกติ ของรายการทางบัญชี ซึ่งช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถเลือกตัวอย่างเพื่อตรวจสอบ และประเมินความเสี่ยงที่อาจส่งผลกระทบต่อ ความถูกต้องของรายงานทางการเงินได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Bootvong, 2021) เทคโนโลยีดิจิทัล เป็นการนำ

เครื่องมือ อุปกรณ์ และเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีอยู่ในปัจจุบัน เช่น คอมพิวเตอร์ โทรศัพท์ แท็บเล็ต โปรแกรมคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการสื่อสารการปฏิบัติงาน และการทำงานร่วมกัน หรือใช้เพื่อพัฒนากระบวนการทำงาน หรือระบบงานในองค์กรให้มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพ (Photthong, 2020) และในปัจจุบันข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) การวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) และปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence) เป็นหนึ่งในเทคโนโลยีที่มีแนวโน้มเข้ามามีบทบาทในการสอบบัญชี เพราะเป็นการปฏิบัติงานที่ต้องรวบรวมข้อมูลหลักฐานที่เหมาะสมและเพียงพอในการวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ดังนั้น การนำเทคโนโลยีมาใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงานสอบบัญชีจะช่วยให้ผลงานการสอบบัญชีมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งเทคโนโลยีที่มีผลต่อการปฏิบัติงานสอบบัญชีครอบคลุมข้อมูลขนาดใหญ่ การวิเคราะห์ข้อมูลและปัญญาประดิษฐ์ (Srijunpetch, 2023) ประกอบด้วย

1. ข้อมูลขนาดใหญ่กับการสอบบัญชี (Big Data) เป็นกลุ่มของข้อมูลที่มีปริมาณมากและมีขนาดใหญ่ที่ต้องใช้นวัตกรรมทางเทคโนโลยีที่ทันสมัยในการรวบรวม จัดเก็บ จัดการ และวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนมากจากหลายแหล่ง เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกทางธุรกิจที่สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในการตัดสินใจได้

2. การวิเคราะห์ข้อมูลกับการสอบบัญชี (Data Analytics) เป็นศาสตร์และศิลป์ของการวิเคราะห์รูปแบบและความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกับ Big Data เพื่อให้เกิดการพัฒนาความรู้และได้รับข้อมูลเชิงลึก โดยมีกระบวนการที่เป็นระบบและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลที่มีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง รวมถึงข้อมูลเชิงปริมาณและข้อมูลเชิงคุณภาพ เช่น การวิเคราะห์เชิงสถิติ การวิเคราะห์เชิงปริมาณ การสร้างแบบจำลองทางสถิติ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้ข้อมูลทางบัญชี

3. ปัญญาประดิษฐ์กับการสอบบัญชี (Artificial Intelligence) เป็นเทคโนโลยีที่สร้างให้ระบบคอมพิวเตอร์เลียนแบบมนุษย์ที่สามารถตัดสินใจและการแก้ไขปัญหาได้ โดยใช้หลักตรรกะ การเรียนรู้ และการกระทำแบบเดียวกับมนุษย์ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเรียนรู้ของเครื่อง (Machine Learning) 2) การเรียนรู้เชิงลึก (Deep Learning) 3) เครือข่ายประสาทเทียม (Neural Network) 4) ระบบคอมพิวเตอร์เสมือนมนุษย์ (Cognitive Computing) 5) การประมวลผลภาษาธรรมชาติ (Natural Language Processing) และ 6) คอมพิวเตอร์วิทัศน์ (Computer Vision)

ดังนั้น การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี (Digital Technology-Based Auditing Implementation) เป็นการนำเครื่องมือ อุปกรณ์ ระบบคอมพิวเตอร์ และสื่อออนไลน์ มาปรับใช้กับงานสอบบัญชีในการเก็บรวบรวมข้อมูลขนาดใหญ่ ให้มีความเป็นระบบ ระเบียบมีการวิเคราะห์ข้อมูล และการประมวลผลของข้อมูลให้มีความถูกต้อง ทันสมัย รวดเร็ว ประหยัดเวลา และลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงานตรวจสอบ ทำให้มีประสิทธิภาพต่อการตัดสินใจ ซึ่งการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีจึงมีความสำคัญ เนื่องจากทำให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตดำเนินการตรวจสอบได้อย่างรวดเร็ว เกิดข้อผิดพลาดขึ้นได้น้อย ทันท่วงทีใช้รายงานการสอบบัญชี และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้รายงานการตรวจสอบบัญชีและผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดเทคโนโลยีกับการสอบบัญชีของ Srijunpetch (2023) ประกอบด้วย ด้านข้อมูลขนาดใหญ่ทางการสอบบัญชี (Big Auditing Data) ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการสอบบัญชี (Auditing Data Analytics) ด้านปัญญาประดิษฐ์ทางการสอบบัญชี (Auditing Artificial Intelligence) ดังนั้น การที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย นำเทคโนโลยีดิจิทัลเข้ามาปฏิบัติงานด้านการสอบบัญชีจะช่วยให้การดำเนินงานของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตเป็นไปตามวัตถุประสงค์และนโยบายขององค์กร เพื่อเพิ่มคุณภาพต่อการรายงานการสอบบัญชี

คุณภาพการสอบบัญชี (Audit Quality)

คุณภาพการสอบบัญชี เป็นการเปลี่ยนแปลงข้อมูลทางการเงินให้เกินขีดจำกัดของบรรทัดฐานทางการบัญชีเพื่อให้เกิดภาพรวมที่ดีขึ้น โดยเน้นความสามารถ ซื่อสัตย์ เป็นอิสระ และจริยธรรม ของผู้ตรวจสอบบัญชีเพิ่มความโปร่งใสทางการเงินในบริบททางธุรกิจ (Khalil et al., 2024) การแสดงความเห็นในงบการเงินตามการปฏิบัติงานของผู้สอบบัญชีตามมาตรฐานการสอบบัญชีด้วยความรู้และความสามารถเพียงพอ ผู้ประกอบวิชาชีพที่รายงานความผิดพลาดในงบการเงินที่มีสาระสำคัญ หรือความน่าจะเป็นในการตรวจพบและรายงานข้อผิดพลาดในงบการเงินเพื่อให้ผู้ใช้งบการเงินได้ใช้ข้อมูลที่มีคุณภาพและเป็นประโยชน์แก่การตัดสินใจแก่ผู้ใช้งบการเงิน โดยผู้สอบบัญชีต้องมีความเป็นอิสระในการรายงานและเปิดเผยข้อผิดพลาดในงบการเงิน (Phomjad, 2022) และเพื่อให้ผลงานของผู้สอบบัญชีมีความน่าเชื่อถือในการสอบบัญชี จึงจะต้องสร้างความมั่นใจแก่ผู้ใช้งบการเงินเกี่ยวกับคุณภาพในการสอบบัญชีและความต่อเนื่องในการสอบบัญชี (Buddeekham & Sukwattanasinit, 2024) โดยกรอบแนวคิดคุณภาพการสอบบัญชีนามาจากมาตรฐานสากลการปฏิบัติงานวิชาชีพการตรวจสอบภายใน พ.ศ.2554 รหัส 2400 คือ การสื่อสารผลการปฏิบัติภารกิจ เป็นการสื่อสารผลของการปฏิบัติภารกิจ หรือการรายงานผลการปฏิบัติภารกิจ ซึ่งความเห็นหรือข้อสรุปดังกล่าวต้องพิจารณาถึงความคาดหวังของผู้บริหารระดับสูง

คณะกรรมการ และผู้มีส่วนได้เสียขององค์กร นอกจากนี้ ต้องมีสารสนเทศที่เพียงพอ น่าเชื่อถือ มีความเกี่ยวข้อง และเป็นประโยชน์เพื่อสนับสนุนความเห็นหรือข้อสรุปดังกล่าว และมาตรฐาน รหัส 2420 คือ คุณภาพของการสื่อสาร โดยการสื่อสารผลการปฏิบัติการกิจต้องมีความถูกต้องเที่ยงธรรม ชัดเจน รัดกุม สร้างสรรค์ ครบถ้วน และทันกาล (The Institute of Internal Auditors of Thailand, 2011) ประกอบด้วย

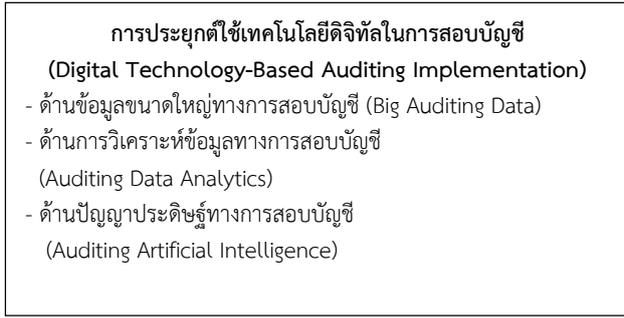
1. ความถูกต้อง (Accurate) เป็นผลการปฏิบัติการกิจที่ถูกต้อง ต้องปราศจากข้อผิดพลาด และการบิดเบือน และตรงไปตรงมาตามข้อเท็จจริง
2. ความเที่ยงธรรม (Objective) เป็นการสื่อสารที่เที่ยงธรรมต้องยุติธรรม ไม่อคติ ไม่ลำเอียง และเป็นผลมาจากการประเมินข้อเท็จจริงและเหตุแวดล้อมทั้งหมดอย่างยุติธรรมและสมดุล
3. ความชัดเจน (Clear) เป็นการสื่อสารที่ชัดเจน การสื่อสารที่เข้าใจง่าย และเป็นเหตุเป็นผล หลีกเลี่ยงการใช้คำศัพท์เทคนิคที่ไม่จำเป็น และกล่าวถึงสารสนเทศที่สำคัญและเกี่ยวข้องไว้อย่างครบถ้วน
4. ความกระชับหรือกะทัดรัด (Concise) เป็นการสื่อสารที่ตรงประเด็นปราศจากความเยิ่นเย้อ ถ้อยคำซ้ำซ้อน และรายละเอียดปลีกย่อยที่ไม่จำเป็น
5. ความคิดสร้างสรรค์ (Constructive) เป็นการสื่อสารที่สร้างสรรค์ต้องสร้างประโยชน์ให้กับผู้รับการตรวจ และองค์กรอื่นนำไปสู่การปรับปรุงในส่วนที่จำเป็น
6. ความสมบูรณ์ (Complete) เป็นการสื่อสารที่สมบูรณ์ต้องนำเสนอใจความสำคัญต่อผู้อ่านโดยครบถ้วน ซึ่งรวมถึงสารสนเทศสำคัญทั้งหมดที่เกี่ยวข้อง ข้อสังเกตต่างๆ ที่สนับสนุนข้อเสนอนั้น และข้อสรุป
7. ความทันกาล (Timely) เป็นการสื่อสารที่ถูกกาลเทศะ เหมาะสมตามความสำคัญของประเด็น โดยเปิดโอกาสให้ฝ่ายบริหารได้ดำเนินการแก้ไขได้อย่างเหมาะสม

ดังนั้น คุณภาพการสอบบัญชี (Audit Quality) เป็นผลการปฏิบัติงานในการรายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตที่ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน และครบถ้วนของข้อมูลโดยปราศจากข้อผิดพลาดใดๆ เพื่อสร้างความมั่นใจ และความน่าเชื่อถือ ซึ่งการที่ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ปฏิบัติตามมาตรฐานการสอบบัญชี กฎระเบียบต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ ทำให้การตรวจสอบบัญชีนั้นมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้รายงานทางการเงินของผู้สอบบัญชีมีคุณภาพ และเกิดประโยชน์แก่ผู้นำไปใช้และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยการวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้กรอบแนวคิดหลักเกณฑ์และข้อกำหนดตามมาตรฐานสากลการปฏิบัติงานวิชาชีพการตรวจสอบภายใน รหัส 2420 ของ The Institute of Internal Auditors of Thailand (2011) ประกอบด้วย ด้านความถูกต้อง (Accuracy) ด้านความเที่ยงธรรม (Objectiveness) ด้านความชัดเจน (Clearness) ด้านความกะทัดรัด (Conciseness) ด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creation) ด้านความสมบูรณ์ (Completion) และด้านความทันกาล (Timeliness) ดังนั้น คุณภาพของผู้สอบบัญชีจะมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ต้องอาศัยองค์ประกอบทั้ง 7 ด้านนี้ ในการรายงานผล การตรวจสอบเพื่อให้รายงานดังกล่าวของผู้สอบบัญชี มีความครบถ้วน ถูกต้องในสาระสำคัญ และเป็นประโยชน์ต่อผู้ใช้งบการเงินต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

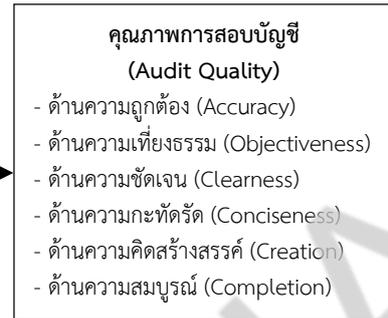
จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องการศึกษาลักษณะของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ผู้วิจัยได้นำแนวคิดหลักการมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยประยุกต์จากแนวคิดการใช้เทคโนโลยีกับการสอบบัญชีของ Srijunpetch (2023) เป็นตัวแปรอิสระ คือ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล ในการสอบบัญชี (Digital Technology-Based Auditing Implementation) และประยุกต์จากแนวคิดหลักเกณฑ์และข้อกำหนดตามมาตรฐานสากลการปฏิบัติงานวิชาชีพการตรวจสอบภายใน รหัส 2420 ของ The Institute of Internal Auditors of Thailand (2011) เป็นตัวแปรตาม คือ คุณภาพการสอบบัญชี (Audit Quality) ดังภาพที่ 1

ตัวแปรอิสระ

H₁ – H₃

ตัวแปรตาม

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

H₁ : การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี ด้านข้อมูลขนาดใหญ่ทางการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี

H₂ : การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี

H₃ : การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี ด้านปัญญาประดิษฐ์ทางการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยที่ประสงค์เปิดเผยข้อมูลเพื่อการติดต่อได้จากเว็บไซต์สภาวิชาชีพบัญชีในพระบรมราชูปถัมภ์ จำนวน 969 คน (The Federation of Accounting Professions Under The Royal Patronage of His Majesty The King, 2024) ข้อมูล ณ วันที่ 16 มีนาคม 2566

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยที่ประสงค์เปิดเผยข้อมูลเพื่อการติดต่อ จำนวน 300 คน โดยจากการเปิดตาราง Krejcie และ Morgan (Srisaard, 2013) และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถามตอบกลับมา จำนวนทั้งสิ้น 281 ฉบับ เป็นแบบสอบถามความถูกต้องและสมบูรณ์จำนวน 221 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 73.67 ซึ่งสอดคล้องกับ Aaker et al. (2001) ได้เสนอว่าการส่งแบบสอบถาม ต้องมีอัตราการตอบกลับอย่างน้อยร้อยละ 20 จึงจะถือว่ายอมรับได้

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และกรอบแนวคิดที่ได้กำหนดขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

1. แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) จำนวน 7 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์ในการทำงาน และจำนวนกิจการที่รับตรวจในแต่ละปี

2. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ครอบคลุมเนื้อหาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี 3 ด้าน ประกอบด้วย ด้านข้อมูลขนาดใหญ่ทางการสอบบัญชี ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการสอบบัญชี และด้านปัญญาประดิษฐ์ทางการสอบบัญชี มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.52-0.97 สอดคล้องกับ Tayraukham (2012) เสนอไว้ว่าเกณฑ์การพิจารณาค่าอำนาจจำแนกของเครื่องมือการวิจัยควรมีค่ามากกว่า 0.40 จึงเป็นค่าที่ยอมรับได้ สำหรับการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) อยู่ระหว่าง 0.80-0.96 สอดคล้องกับ Hair et al. (2010) เสนอไว้ว่าเกณฑ์การพิจารณาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือควรมีค่ามากกว่า 0.70 จึงเป็นค่าที่ยอมรับได้

3. แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ลักษณะแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ครอบคลุมเนื้อหาคุณภาพการสอบบัญชี 7 ด้าน ประกอบด้วย ด้านความถูกต้อง ด้านความเที่ยงธรรม ด้านความชัดเจน ด้านความกะทัดรัด ด้านความคิดสร้างสรรค์ ด้านความสมบูรณ์ และด้านความทันกาล มีค่าอำนาจจำแนก (r) อยู่ระหว่าง 0.64-1.00 สอดคล้องกับ Tayraukham (2012) เสนอไว้ว่าเกณฑ์การพิจารณาค่าอำนาจจำแนกของเครื่องมือการวิจัยควรมีค่ามากกว่า 0.40 จึงเป็นค่าที่ยอมรับได้สำหรับการทดสอบค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) อยู่ระหว่าง 0.93-1.00 สอดคล้องกับ Hair et al. (2010) เสนอไว้ว่าเกณฑ์การพิจารณาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือควรมีค่ามากกว่า 0.70 จึงเป็นค่าที่ยอมรับได้

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ใช้วิธีส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ตามจำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยที่ประสงค์เปิดเผยข้อมูลเพื่อการติดต่อ จำนวน 300 ฉบับ ตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน-30 มิถุนายน พ.ศ.2567 โดยดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์ โดยกำหนดระยะเวลาให้ส่งจดหมายตอบกลับทางไปรษณีย์ภายใน 15 วัน หลังจากได้รับแบบสอบถาม ซึ่งผู้วิจัยได้แนบซองจดหมายติดแสตมป์ไปพร้อมแบบสอบถามเพื่อความสะดวกในการตอบกลับ เมื่อครบระยะเวลา 15 วัน ได้รับแบบสอบถามตอบกลับ จำนวน 27 ฉบับ ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการส่งแบบสอบถามถึงผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยกลุ่มเดิมที่ยังไม่ได้ตอบแบบสอบถามกลับมา จนถึงวันที่ 30 มิถุนายน พ.ศ.2567 ได้รับแบบสอบถามกลับจำนวน 254 ฉบับ รวมแบบสอบถามที่ได้กลับคืนมาทั้งสิ้น 281 ฉบับ รวมระยะเวลาในการจัดเก็บข้อมูล 90 วัน ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามที่ได้รับการตอบกลับทั้งสิ้น 281 ฉบับ ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่ตอบสมบูรณ์ 221 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 73.67

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถาม ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยใช้สถิติในการทดสอบ โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลได้ ดังนี้

1. การวิเคราะห์โดยใช้วิธีประมวลผลทางสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย การแจกแจงความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)
2. การวิเคราะห์โดยใช้วิธีการประมวลผลทางหลักสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) โดยนำเสนอข้อมูลที่รวบรวมได้มาวิเคราะห์ค่าทางสถิติ ซึ่งประกอบด้วย ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคู่กับการบรรยาย และสรุปผลการดำเนินงานวิจัย โดยกำหนดการให้คะแนนของแบบสอบถาม ดังนี้ (Srisaard, 2013)

ระดับความคิดเห็นมากที่สุด	กำหนดให้ 5 คะแนน
ระดับความคิดเห็นมาก	กำหนดให้ 4 คะแนน
ระดับความคิดเห็นปานกลาง	กำหนดให้ 3 คะแนน
ระดับความคิดเห็นน้อย	กำหนดให้ 2 คะแนน
ระดับความคิดเห็นน้อยที่สุด	กำหนดให้ 1 คะแนน

จากนั้นหาค่าเฉลี่ยของคำตอบแบบสอบถามโดยใช้การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00	หมายถึง มีความเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50	หมายถึง มีความเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50	หมายถึง มีความเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50	หมายถึง มีความเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50	หมายถึง มีความเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ (Multicollinearity Test) โดยพิจารณาจากค่า Variance Inflation Factors (VIFs) ต้องมีค่าน้อยกว่า 10 แสดงว่าตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กัน ในระดับที่ยอมรับได้ (Black, 2006) จึงมีความเหมาะสมที่จะทดสอบสถิติ (Multiple Regression Analysis)

4. สถิติที่ใช้ในการตรวจสอบสมมติฐาน ได้แก่ การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ (Multiple Correlation Analysis) การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยนี้ได้ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 61.09) อายุมากกว่า 50 ปี (ร้อยละ 44.80) รองลงมา อายุ ระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 39.82) สถานภาพ สมรส (ร้อยละ 64.25) รองลงมา โสด (ร้อยละ 19.00) ระดับการศึกษา สูงกว่าปริญญาตรี (ร้อยละ 60.63) รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 70,001-100,000 บาท (ร้อยละ 47.06) รองลงมา มากกว่า 100,000 บาท (ร้อยละ 31.22) ประสบการณ์ในการทำงาน 11-15 ปี (ร้อยละ 36.20) รองลงมา มากกว่า 15 ปี (ร้อยละ 27.60) และจำนวนกิจการที่รับตรวจแต่ละปี ต่ำกว่า 50 ราย (ร้อยละ 31.67) รองลงมา มากกว่า 50 ราย (ร้อยละ 28.51)

ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีโดยรวม และเป็นรายด้านของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ด้านข้อมูลขนาดใหญ่ทางการสอบบัญชี	4.33	0.43	มาก
2. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการสอบบัญชี	4.28	0.60	มาก
3. ด้านปัญญาประดิษฐ์ทางการสอบบัญชี	4.40	0.55	มาก
โดยรวม	4.33	0.43	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต มีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวมทั้งหมดเท่ากับ 4.33 (S.D. = 0.43) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ดังนี้ ด้านปัญญาประดิษฐ์ทางการสอบบัญชี ($\bar{X}$ = 4.40) ด้านข้อมูลขนาดใหญ่ทางการสอบบัญชี ($\bar{X}$ = 4.33) และด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการสอบบัญชี ($\bar{X}$ = 4.28)

การวิจัยนี้ได้ทำทดสอบความสัมพันธ์และผลกระทบของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีกับคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย โดยใช้การวิเคราะห์สหสัมพันธ์แบบพหุคูณ และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ และสร้างสมการพยากรณ์ ตามที่ได้ตั้งสมมติฐาน ดังนี้ (1) H_1 : การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี ด้านข้อมูลขนาดใหญ่ทางการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบกับคุณภาพการสอบบัญชี (AQU) (2) H_2 : การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบกับคุณภาพการสอบบัญชี (AQU) (3) H_3 : การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี ด้านปัญญาประดิษฐ์ทางการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบกับคุณภาพการสอบบัญชี (AQU) ซึ่งมีรายละเอียดผลลัพธ์การวิจัยและการอภิปรายผล ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การวิเคราะห์สหสัมพันธ์ของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีกับคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

ตัวแปร	AQU	BAD	ADA	AAI	VIFs
$\bar{X}$	4.30	4.33	4.28	4.40	
S.D.	0.38	0.60	0.55	0.40	
AQU	-	0.74*	0.70*	0.39*	
BAD		-	0.80*	0.37*	2.89
ADA			-	0.38*	2.94
AAI				-	1.19

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

AQU คือ คุณภาพการสอบบัญชีโดยรวม

BAD คือ ด้านข้อมูลขนาดใหญ่ทางการสอบบัญชี

ADA คือ ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการสอบบัญชี

AAI คือ ด้านปัญญาประดิษฐ์ทางการสอบบัญชี

จากตารางที่ 2 พบว่า ตัวแปรอิสระแต่ละด้านมีความสัมพันธ์กันซึ่งอาจเกิดเป็น Multicollinearity ดังนั้น ผู้วิจัยจึงทำการทดสอบ Multicollinearity โดยใช้ค่า VIFs ปรากฏว่า ค่า VIFs ของตัวแปรอิสระ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี มีค่าตั้งแต่ 1.19-2.94 สอดคล้องกับ (Black, 2006) ได้เสนอไว้ว่าค่า VIFs ของตัวแปรอิสระ น้อยกว่า 10 แสดงว่า ตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กัน แต่ไม่มีนัยสำคัญ

เมื่อพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี ในแต่ละด้าน พบว่า มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามคุณภาพการสอบบัญชี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง 0.39-0.74 จากนั้นเมื่อนำไปทดสอบวิเคราะห์การถดถอยของแบบพหุคูณของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชี ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีที่มีต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี	คุณภาพการสอบบัญชี (AQU)		t	Sig
	สัมประสิทธิ์การถดถอย	ความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	1.73	0.19	9.03	0.00*
ด้านข้อมูลขนาดใหญ่ทางการสอบบัญชี (BAD)	0.29	0.04	6.43	0.00*
ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการสอบบัญชี (ADA)	0.19	0.05	3.79	0.00*
ด้านปัญญาประดิษฐ์ทางการสอบบัญชี (AAI)	0.10	0.04	2.25	0.02*
F = 105.44 p = 0.00 AdjR ² = 0.58				

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

เมื่อพิจารณาค่า AdjR² เท่ากับ 0.58 และเมื่อพิจารณารายด้านที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย มากที่สุดทางสถิติ คือ ด้านข้อมูลขนาดใหญ่ทางการสอบบัญชี (ADA) (สัมประสิทธิ์การถดถอย = 0.29) เนื่องจาก ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต จะต้องจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ของกิจการผู้รับตรวจที่มีปริมาณมหาศาล ดังนั้น การจัดระเบียบของข้อมูลขนาดใหญ่ให้เป็นระบบ ทำให้การเรียกใช้ข้อมูลเพื่อมาตรวจสอบสะดวกรวดเร็วต่อการนำข้อมูลมาใช้งาน และสามารถเรียกใช้ข้อมูลในระบบต่างๆ ได้ตลอดเวลา ทำให้การตรวจสอบบัญชีมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

จากตารางที่ 3 พบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี ด้านข้อมูลขนาดใหญ่ทางการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบต่อคุณภาพการสอบบัญชี (AQU) (สัมประสิทธิ์การถดถอย = 0.29, Sig = 0.00) เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในการสอบบัญชี โดยช่วยจัดการและวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ของกิจการอย่างมีประสิทธิภาพ เพิ่มความแม่นยำ ลดข้อผิดพลาด และลดโอกาสในการปกปิดหรือบิดเบือนข้อมูล เนื่องจากสามารถเข้าถึงข้อมูลได้ตลอดเวลา อีกทั้งยังช่วยจัดระเบียบข้อมูลให้สะดวก รวดเร็ว และทันสมัย ส่งผลให้การสอบบัญชีมีความถูกต้องและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Hima et al. (2024) พบว่า ในยุคปัจจุบันที่เทคโนโลยีมีบทบาทอย่างแพร่หลายในภาคธุรกิจ การประยุกต์ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่หรือบิ๊กดาต้าจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ผู้ตรวจสอบบัญชีนำข้อมูลขนาดใหญ่หรือบิ๊กดาต้ามาใช้เพื่อลดการใช้กระดาษ เพิ่มความเข้าใจในระบบการรายงานทางการเงิน และมีอิทธิพลโดยตรงต่อการปฏิบัติตามข้อกำหนด การทดสอบเนื้อหา การประเมินผล และการจัดทำรายงาน ซึ่งผลลัพธ์จากการศึกษาทั้งหมดนี้ช่วยยืนยันข้อสรุปได้ว่า การประยุกต์ใช้ข้อมูลขนาดใหญ่หรือบิ๊กดาต้ามีบทบาทสำคัญต่อการตรวจสอบบัญชีโดยรวม และส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อคุณภาพของการตรวจสอบบัญชี และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Abdelwahed et al. (2025) พบว่า ข้อมูลขนาดใหญ่หรือบิ๊กดาต้า มีผลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อกระบวนการตรวจสอบบัญชี โดยช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการวางแผนตรวจสอบรายการที่อาจมีสาระสำคัญ และช่วยผู้ตรวจสอบในการกำหนดระดับสาระสำคัญของรายการทางการเงินได้แม่นยำยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ariyanto (2024) พบว่า ข้อมูลขนาดใหญ่หรือบิ๊กดาต้า ส่งผลเชิงบวกและมีนัยสำคัญต่อคุณภาพของรายงานการตรวจสอบบัญชี โดยการนำข้อมูลขนาดใหญ่หรือบิ๊กดาต้า และเทคโนโลยีมาใช้

เปลี่ยนแปลงกระบวนการตรวจสอบบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งในด้านความแม่นยำ ประสิทธิภาพ และขอบเขตของการตรวจสอบ เทคโนโลยีช่วยลดภาระงานที่ต้องทำซ้ำ เช่น การดึงและวิเคราะห์ข้อมูล ลดข้อผิดพลาดจากมนุษย์ และประหยัดเวลา ส่งผลให้นักตรวจสอบสามารถมุ่งเน้นไปที่งานที่ซับซ้อนและต้องใช้ดุลยพินิจได้มากขึ้น อีกทั้งยังสนับสนุนการตรวจสอบแบบเรียลไทม์ทำให้สามารถตรวจพบความผิดปกติและตรวจสอบการปฏิบัติตามข้อกำหนดได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจึงยอมรับสมมติฐานที่ H₁

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินสอบบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี (AQU) (สัมประสิทธิ์การถดถอย = 0.19, Sig = 0.00) เนื่องจากผู้สอบบัญชีรับอนุญาตนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) เพื่อค้นหาความสัมพันธ์ของชุดข้อมูล ซึ่งช่วยในการอธิบายเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต รวมทั้งคาดการณ์เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต การนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลเชิงลึก จัดกลุ่มข้อมูล และค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การตัดสินใจของผู้รายงานการสอบบัญชีมีความแม่นยำมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ผู้สอบบัญชีสามารถเข้าใจการดำเนินงานและข้อมูลที่มีสาระสำคัญได้อย่างครบถ้วนและถูกต้องยิ่งขึ้น ซึ่งช่วยยกระดับคุณภาพของงานสอบบัญชี เพิ่มความเชื่อมั่นในการแสดงความเห็นต่อรายงานการสอบบัญชี และช่วยลดระยะเวลาในการปฏิบัติงานให้เสร็จสิ้นภายในเวลาที่กิจการหรือผู้รายงานต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ditkaew & Suttipun (2023) พบว่าการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน (Audit Data Analytics : ADA) ส่งผลเชิงบวกต่อคุณภาพการตรวจสอบ (Audit Quality : AQ) ในแง่ของการประยุกต์ใช้งาน ผู้ตรวจสอบบัญชีที่มีทักษะและความสามารถในการวิเคราะห์ข้อมูล (Data Analytics) มากขึ้น จะสามารถสร้างผลลัพธ์ ความสำเร็จ การอยู่รอด และความยั่งยืนในวิชาชีพการตรวจสอบบัญชีได้ อีกทั้งการวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินถือเป็นกุญแจสำคัญต่อการอยู่รอดของสำนักงานบัญชีในประเทศไทยในอนาคต เนื่องจากช่วยยกระดับคุณภาพการตรวจสอบบัญชี รวมทั้งเพิ่มปริมาณและความหลากหลายของข้อมูล ซึ่งช่วยเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้ตรวจสอบบัญชีอีกด้วย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Dempsey & Vanessa (2023) พบว่าการวิเคราะห์ข้อมูลช่วยให้ผู้ตรวจสอบบัญชีสามารถตรวจจับและวิเคราะห์ความเสี่ยงในการบิดเบือนข้อมูล ทำให้การตรวจสอบมีคุณภาพดีขึ้น นอกจากนี้ยังพบว่าการใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชื่อมโยงกับผลลัพธ์การตรวจสอบที่ดีขึ้นตามกฎระเบียบ การศึกษาพบหลักฐานว่ามีปัญหาคุณภาพการตรวจสอบในแอฟริกาใต้ ซึ่งเกิดจากการตรวจสอบที่ล้มเหลว และผู้ตรวจสอบบัญชีได้นำการวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้เพื่อแก้ไขปัญหาที่สรุปได้ว่า การใช้การวิเคราะห์ข้อมูลช่วยเพิ่มคุณภาพการตรวจสอบได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Natali et al. (2025) พบว่าการวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ส่งผลเชิงบวกต่อการตรวจจับการทุจริต ช่วยเสริมหลักความโปร่งใสในทางบัญชี ด้วยการให้ข้อมูลเชิงลึกที่ช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจเชิงกลยุทธ์ได้ โดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึกช่วยให้สามารถตรวจพบการทุจริตที่อาจซ่อนอยู่ในระบบเดิมได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ การใช้ข้อมูลขนาดใหญ่หรือบิ๊กดาต้ายังช่วยให้ผู้สอบบัญชีเข้าใจรูปแบบของข้อมูลได้กว้างขึ้น ทำให้สามารถตรวจพบธุรกรรมที่น่าสงสัยซึ่งมักจะซ่อนอยู่ในระบบดั้งเดิม ซึ่งช่วยเพิ่มความน่าเชื่อถือของการตรวจสอบ และสร้างคุณค่าเพิ่มให้กับกระบวนการตรวจสอบที่ใช้เทคโนโลยีจึงยอมรับสมมติฐานที่ H₂

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี ด้านปัญญาประดิษฐ์ทางการเงินสอบบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี (AQU) (สัมประสิทธิ์การถดถอย = 0.10, Sig = 0.02) เนื่องจาก การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ในการสอบบัญชีช่วยลดความซับซ้อนของการป้อนข้อมูล ทำให้สะดวกและรวดเร็วขึ้น อีกทั้งยังเพิ่มความสามารถในการตรวจสอบข้อผิดพลาดของข้อมูลทางการเงินในปริมาณมาก ช่วยให้การประมวลผลแม่นยำขึ้นและสามารถตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดได้หากต้องการ ส่งผลให้รายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตถูกต้อง ครบถ้วน และชัดเจน ปราศจากข้อผิดพลาด เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Natali et al. (2025) พบว่า เทคโนโลยีการตรวจสอบบัญชีที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ มีอิทธิพลเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญต่อการตรวจจับการทุจริต เทคโนโลยีที่ใช้ปัญญาประดิษฐ์ มีความสามารถที่ดีกว่าในการตรวจพบรูปแบบที่ผิดปกติ ซึ่งอาจไม่สามารถมองเห็นได้ในการตรวจสอบแบบดั้งเดิม ซึ่งช่วยให้ผู้สอบบัญชีสามารถวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงินได้อย่างรวดเร็วและแม่นยำยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยให้รายงานทางการเงินมีความโปร่งใสมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Maidarasu et al. (2025) พบว่า การนำปัญญาประดิษฐ์มาใช้มีผลอย่างมีนัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพของการตรวจสอบ โดยช่วยเพิ่มความแม่นยำในการตรวจจับการทุจริตและการตรวจสอบ โดยความสามารถในการใช้ปัญญาประดิษฐ์ที่สูงขึ้นส่งผลดีต่อการบูรณาการเทคโนโลยีในกระบวนการทำงานของการตรวจสอบ ทำให้สามารถดำเนินการได้ทันเวลาและมีการปฏิบัติตามกฎระเบียบที่ดีขึ้น และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Pérez-Calderón et al. (2025) พบว่า การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI)

ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพ ความแม่นยำ และคุณภาพในการสื่อสารกับลูกค้าอย่างมีนัยสำคัญ ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าการนำปัญญาประดิษฐ์เข้ามาใช้ในกระบวนการสอบบัญชีช่วยปรับปรุงคุณภาพของงานและทำให้การบริหารจัดการมีความคล่องตัวมากขึ้น ซึ่งช่วยให้กระบวนการสอบบัญชีมีประสิทธิภาพและตอบสนองต่อความต้องการของลูกค้าได้ดียิ่งขึ้น จึงยอมรับสมมติฐานที่ H₃

สรุปผลการวิจัย

ในปัจจุบันการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีมีความสำคัญอย่างมากที่จะทำให้รายงานการสอบบัญชีมีคุณภาพมากขึ้น จากการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีด้านข้อมูลขนาดใหญ่ ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล และด้านปัญญาประดิษฐ์นั้นล้วนมีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกต่อคุณภาพการสอบบัญชี การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ จะช่วยให้การรายงานของผู้สอบบัญชีมีคุณภาพและความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น รายงานมีความถูกต้อง ข้อมูลตรงกับข้อเท็จจริง ไม่มีข้อผิดพลาดหรือเกิดข้อผิดพลาดก้น้อยที่สุด ปราศจากอคติ สะท้อนความจริงโดยไม่เอนเอียง ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่คลุมเครือ ตรงประเด็น นำไปสู่การพัฒนา แนะนำแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร ช่วยครอบคลุมประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการตรวจสอบ ไม่ขาดข้อมูลในสาระสำคัญ และรายงานผลการตรวจสอบภายในเวลาที่กำหนด เพื่อการตัดสินใจหรือการปรับปรุงที่ทันท่วงที การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทดสอบผลกระทบของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีและคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย พบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีโดยรวมอยู่ในระดับมากทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านข้อมูลขนาดใหญ่ทางการสอบบัญชี ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการสอบบัญชี และด้านปัญญาประดิษฐ์ทางการสอบบัญชี ในส่วนของคุณภาพการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยโดยรวมอยู่ในระดับมากทั้ง 7 ด้าน ได้แก่ ด้านความถูกต้อง (Accuracy) ด้านความเที่ยงธรรม (Objectiveness) ด้านความชัดเจน (Clearness) ด้านความกะทัดรัด (Conciseness) ด้านความคิดสร้างสรรค์ (Creation) และด้านความสมบูรณ์ (Completion) การวิเคราะห์สหสัมพันธ์และการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ พบว่า การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี มีความสัมพันธ์และผลกระทบเชิงบวกกับคุณภาพการสอบบัญชี ด้านข้อมูลขนาดใหญ่ทางการสอบบัญชี ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลทางการสอบบัญชี และด้านปัญญาประดิษฐ์ทางการสอบบัญชี ผลการวิจัยนี้ช่วยให้ผู้สอบบัญชีตระหนักถึงความสำคัญของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการและวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อลดข้อผิดพลาดและความเสี่ยงในการบิดเบือนข้อมูล ผู้สอบบัญชีสามารถใช้เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล และเทคโนโลยีปัญญาประดิษฐ์ เพื่อเข้าถึงข้อมูลเชิงลึก ค้นหาความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูล รวมถึงคาดการณ์เหตุการณ์ในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้การแสดงความเห็นต่องบการเงินมีความถูกต้อง ชัดเจน และน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยยกระดับคุณภาพการสอบบัญชีและตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้งบการเงินได้อย่างทันท่วงที

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีสามารถอธิบายได้ผ่านกรอบแนวคิดของ ทฤษฎีการยอมรับเทคโนโลยี (Technology Acceptance Model : TAM) ซึ่งเสนอโดย Davis ในปี 1989 โดยมีองค์ประกอบหลัก คือ การรับรู้ประโยชน์ที่ได้รับ (Perceived Usefulness) และการรับรู้ความง่ายในการใช้งาน (Perceived Ease of Use) เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของผู้ใช้งานเทคโนโลยี ในบริบทของวิชาชีพบัญชี ผู้สอบบัญชีที่รับรู้ว่าคุณภาพช่วยลดขั้นตอนและระยะเวลาในการตรวจสอบบัญชี รวมถึงสามารถจัดการกับข้อมูลจำนวนมากได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะมีแนวโน้มในการยอมรับและนำเทคโนโลยีดังกล่าวมาใช้ในกระบวนการสอบบัญชีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่เน้นความถูกต้อง ครบถ้วน และความน่าเชื่อถือของรายงานทางการเงิน นอกจากนี้ กระบวนการเปลี่ยนผ่านไปสู่การใช้เทคโนโลยียังสามารถอธิบายได้โดย ทฤษฎีการปรับตัวขององค์กร (Organizational Adaptation Theory) ซึ่งมองว่า องค์กรหรือผู้ประกอบการจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับบริบทแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งทางด้านเทคโนโลยีและความคาดหวังของผู้ใช้งานข้อมูลทางการเงิน การปรับตัวดังกล่าวไม่เพียงแต่ช่วยให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงสูง แต่ยังเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัล

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ควรสนับสนุนให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต มีความรู้ความเข้าใจ ในการใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการปฏิบัติงานในการตรวจสอบ เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานให้มีความแม่นยำ มากยิ่งขึ้น ตรวจสอบข้อมูลได้ในปริมาณที่เยอะขึ้น และทำให้เกิดความสะดวกรวดเร็วต่อการนำข้อมูลไปใช้ในการตัดสินใจ ต่อผู้รายงานการสอบบัญชีได้เป็นอย่างดีอีกด้วย
2. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ควรมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย มาปรับใช้กับการปฏิบัติงาน เพื่อเป็นการลด ขั้นตอน ลดเวลา และเกิดความสะดวกรวดเร็ว ทำให้สามารถเพิ่มคุณภาพของการปฏิบัติงานให้ดียิ่งขึ้น
3. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ควรมีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาประยุกต์ใช้ในการตรวจสอบความผิดพลาดของข้อมูล ทางบัญชี จะช่วยให้รายงานการสอบบัญชีเป็นไปตามมาตรฐานการสอบบัญชีที่กำหนดได้เป็นอย่างดียิ่งขึ้น
4. ผู้สอบบัญชีรับอนุญาต ควรให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้กับการตรวจสอบบัญชี เพื่อส่งผล ทำให้รายงานการสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตถูกต้อง ครบถ้วน และชัดเจน ปราศจากข้อผิดพลาด เพื่อสร้างความมั่นใจและเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจของผู้ใช้งบการเงิน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาผลกระทบของการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีที่มีต่อคุณภาพ การสอบบัญชีของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทย ดังนั้นในอนาคตควรศึกษาประชากรกลุ่มอื่น เพื่อเปรียบเทียบกับ กลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน ทำให้งานวิจัยสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้ตรงตามเป้าหมายมากขึ้นและสอดคล้องกับสถานการณ์ ในปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงได้เป็นอย่างดี
2. ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม ดังนั้น ควรเพิ่มวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากแบบสอบถาม เป็นการสอบถามแบบเชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย มากที่สุด และถูกต้อง สามารถนำผลการวิจัย ดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ตรงกับความต้องการ และก่อให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด
3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรเพิ่มทักษะเทคโนโลยีดิจิทัลทางการสอบบัญชีใหม่ๆ ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงไป ตามสภาพแวดล้อม และเหตุการณ์ทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน เพื่อให้สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ได้ตรงตามเป้าหมาย
4. ควรศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่มีผลต่อการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชีและคุณภาพการสอบ บัญชีในการปฏิบัติงานทางการสอบบัญชี เพื่อให้ผู้สอบบัญชีรับอนุญาตในประเทศไทยสามารถปรับปรุงแก้ไขปัญหาได้อย่าง ถูกต้องและสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

ข้อจำกัดการวิจัย

การวิจัยฉบับนี้มุ่งศึกษาการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการสอบบัญชี โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สอบ บัญชีรับอนุญาตบางส่วน ซึ่งเป็นผู้ที่แสดงความประสงค์เปิดเผยข้อมูลสำหรับการติดต่อผ่านเว็บไซต์ของสภาวิชาชีพบัญชี ในพระบรมราชูปถัมภ์เท่านั้น ทั้งนี้ กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ครอบคลุมผู้สอบบัญชีรับอนุญาตทั้งหมดที่ขึ้นทะเบียน จึงส่งผลให้ข้อมูลที่ ได้รับสะท้อนเพียงบางส่วนของลักษณะการปฏิบัติงานจริงในการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลของผู้สอบบัญชีรับอนุญาต และอาจไม่ครอบคลุมถึงแนวปฏิบัติในภาพรวมของผู้สอบบัญชีรับอนุญาตทั้งหมด

References

- Aaker, D. A., Kumar, V. & Day, G. S. (2001). *Marketing research* (7th ed.). John Wiley & Sons.
- Abdelwahed, A. S., Abu-Musa, A. A. E. S., Badawy, H. A. E. S. & Moubarak, H. (2025). Investigating the impact of adopting big data and data analytics on enhancing audit quality. *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 23(2), 472-495. <https://doi.org/10.1108/JFRA-12-2023-0724>
- Ariyanto, S. (2024). Implementation of big data and technology in improving the quality of auditor's audit results (Case study at BPK the Riau Province). *Journal Riset Akuntansi dan Auditing*, 11(2), 13-22. <https://journals.stie-yai.ac.id/index.php/JRAA/article/view/667>

- Black, K. (2006). *Business statistics: Contemporary decision making* (6th ed.). John Wiley & Sons.
- Buddeekham, M. & Sukwattanasinit, K. (2024). Factors affecting on audit Performance of tax auditors. *Journal of Public Administration, Suan Sunandha Rajabhat University*, 7(3), 942-957. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/SSRUJPD/article/view/276505>
- Bootvong, P. (2021). Teachers' perspectives on the adaptation of accountants in the digital age. *Faculty of Business Administration and Accountancy, Khon Kaen University*. Retrieved May 2025, from https://kkbs.kku.ac.th/web/article.php?a_id=1634
- Deloitte Touche Tohmatsu Limited. (2025). *Advancing audit quality with smarter audits*. Retrieved May 2025, from <https://www.deloitte.com/za/en/services/audit/services/smarter-audits.html>
- Dempsey, K. & Vanessa, V. D. (2023). The role of data analytics in enhancing external audit quality. In *ICABR Conference* (pp. 399-423). Springer Nature Switzerland.
- Ditkaew, K. & Suttipun, M. (2023). The impact of audit data analytics on audit quality and audit review continuity in Thailand. *Asian Journal of Accounting Research*, 8(3), 269-278. <https://www.emerald.com/insight/content/doi/10.1108/ajar-04-2022-0114/full/html>
- Federation of Accounting Professions. (2020). *Big data analytics and modern auditing*. Retrieved May 2025, from <https://www.tfac.or.th/Article/Detail/124807>
- Federation of Accounting Professions. (2024). *The Role of Generative AI in Auditing Practices*. Retrieved May 2025, from <https://www.tfac.or.th/Article/Detail/179703>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate Data Analysis* (7th ed.). Pearson Education.
- Hima, Z., Sallha, Y. W. & Saraih, U. N. (2024). Big Data and Audit Quality: Theoretical Study. *South Asian Journal of Social Sciences & Humanities*, 5(1), 144-160. https://www.researchgate.net/publication/377964738_Big_Data_and_Audit_Quality_Theoretical_Study
- Jivanutra, N. & Boonyanet, W. (2024). *The impact of digital transformation in organizations on the audit process*. *Journal of the Federation of Accounting Professions*, 6(17), 4-34. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JFAC/article/view/271327/181531>
- Khalil, M. T., Ahmad, N. & Nafees, B. (2024). Impact of auditors' attributes on the identification of creative accounting practices in Pakistan. *Contemporary Issues in Social Sciences and Management Practices*, 3(1), 27-41. <https://doi.org/10.61503/cissmp.v3i1.108>
- Maidarasu, A. U., Hussaini, I. & Lawal, I. (2025). Artificial intelligence and the effectiveness of audit quality in Nigeria: Exploring auditors' perspectives. *WAR Journal of Multidisciplinary Bulletin*, 1(1), 48-57. <https://warpublisher.com/warjmb/2025/01/004>
- Natali, E., Rely, G. & Sari, P. N. (2025). Pengaruh e-audit, teknologi audit berbasis AI, dan big data analytics terhadap deteksi fraud (studi empiris pada Badan Pemeriksa Keuangan Republik Indonesia). *Jurnal Akuntansi, Keuangan, Perpajakan dan Tata Kelola Perusahaan*, 2(3), 772-782. <https://doi.org/10.70248/jakpt.v2i3.1942>
- Pérez-Calderón, E., Alrahamneh, S. A. & Milanés Montero, P. (2025). Impact of artificial intelligence on auditing: an evaluation from the profession in Jordan. *Discover Sustainability*, 6(1), 1-18. <https://link.springer.com/article/10.1007/s43621-025-01058-3>
- Photthong, W. (2020). *The application of digital technology for corporate social and environmental responsibility in the new normal: A case study of a commercial bank (Unpublished master's Independent study)*. Thammasat University, Bangkok, Thailand.
- Phomjad, R. (2022). *Factors Affecting Big-4 Auditors' Audit Quality (Unpublished Master's thesis)*. Thammasat University, Bangkok, Thailand.

Srijunpetch, S. (2023). *Auditing*. TPN Press Ltd.

Srisaard, B. (2013). *Basic research* (9th ed.). Suweeriyasan Publishing.

Tayraukham, S. (2012). *Research Methodology for Social Sciences and Humanities* (5th ed.). Mahasarakham University Press.

The Institute of Internal Auditors of Thailand. (2011). *International standards for the professional practice of internal auditing*. The Institute of Internal Auditors of Thailand.

The Federation of Accounting Professions Under The Royal Patronage of His Majesty The King. (2024). *Information of certified public accountants (only for those who consent to disclose their contact information)*. Retrieved March 2024, from https://eservice.tfac.or.th/fap_registration/cpa-contact-list?condition=3&district_hidden=&province_hidden=&geography_hidden=&geography=2

Winitson, T. (2020). *Adjust your perspective on the digital world*. Federation of Accounting Professions. Retrieved May 2025, from <https://www.tfac.or.th/Article/Detail/123188>

NPU JOURNAL

**แรงจูงใจในการทำงานและการพัฒนากระบวนการทำงานกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของ
เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน ด้านการเงินและบัญชีสังกัดกรมการปกครอง
กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ**

**Working Motivation and Working Process Development in Relation to the
Quality of Accounting Data among Financial and Accounting Officers
under the Department of Provincial Administration,
Ministry of Interior, Northern Region**

สาวิตรี บุตรสอน^{1*} อรุณี ยศบุตร² กุลชญา แวนแก้ว³ และ ชัยยศ สัมฤทธิ์สกุล⁴
Sawitree Bhutsorn^{1*} Arunee Yodbutr² Kulchaya Waenkaeo³ and Chaiyot Sumritsakun⁴

Article History

Receive: July 2, 2025

Revised: August 15, 2025

Accepted: August 18, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนากระบวนการทำงานกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงาน ด้านการเงินและบัญชีในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ กลุ่มเป้าหมาย คือ เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในหน่วยงานระดับจังหวัด จำนวน 392 คน ส่วนกลุ่มผู้ประเมินคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี คือ เสมียนตราจังหวัดจำนวน 17 คน จากทั้ง 17 จังหวัดในภาคเหนือ เป็นกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือแบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา การวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ และการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ ผลการวิจัยพบว่า 1) เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นหญิง อายุเกิน 40 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี และมีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 11 ปี 2) แรงจูงใจในการทำงานทั้งด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนอยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะด้านความสำเร็จในงานและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล 3) การพัฒนากระบวนการทำงานอยู่ในระดับมากในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการสอนงานและการให้ข้อมูลป้อนกลับ ส่วนคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด 4) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า แรงจูงใจในการทำงานและการพัฒนากระบวนการทำงานไม่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี

คำสำคัญ : ปัจจัยจูงใจ; ปัจจัยค้ำจุน; การพัฒนากระบวนการทำงาน; คุณภาพข้อมูลทางการบัญชี; เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี

¹ นักศึกษาปริญญาโท สาขาการบัญชี คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, Master's Degree Student in Accountancy, Faculty of Business Administration, Maejo University

²⁻³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, Assistant Professor, Faculty of Business Administration, Maejo University

⁴ รองศาสตราจารย์ คณะบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยแม่โจ้, Associate Professor, Faculty of Business Administration, Maejo University

*Corresponding author, E-mail: sawitree_007@hotmail.com

ABSTRACT

This research aimed to study the relationship between work motivation and the quality of accounting data, as well as the relationship between work process development and the quality of accounting data among financial and accounting officers under the Department of Provincial Administration, Ministry of Interior, Northern Region. The target group consisted of 392 provincial-level financial and accounting officers. The target population consisted of 392 provincial-level financial and accounting officers. The group responsible for evaluating the quality of accounting data comprised 17 provincial clerks from all 17 provinces in the northern region. A purposive sampling method was employed. The research instrument was a questionnaire. The data was analyzed using descriptive statistics, correlation analysis, and multiple regression analysis. The results showed that 1) most respondents were female, over 40 years old, held a bachelor's degree, and had more than 11 years of work experience. 2) including both motivating and hygiene factors, was at a high level, particularly in terms of job achievement and interpersonal relationships. 3) Work process development was high across all dimensions, especially in job training and feedback provision. The quality of accounting data was at the highest level, with the dimension related to decision-making receiving the highest mean score. 4) Hypothesis identified that work motivation and work process development were not significantly related to the quality of accounting data.

Keywords : Work Motivation; Hygiene Factors; Work Process Development; Quality of Accounting Data; Financial and Accounting Officers

บทนำ

ในยุคปัจจุบัน การบริหารจัดการองค์กรต้องเผชิญกับความท้าทายที่ควบคุมไม่ได้ อาทิ ด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง เทคโนโลยี วัฒนธรรม รวมถึงภัยธรรมชาติและโรคติดต่อ ส่งผลให้การบริหารต้องปรับเปลี่ยนอย่างต่อเนื่อง ผู้บริหารจึงจำเป็นต้องใช้ศาสตร์และศิลป์ในการจูงใจบุคลากรเพื่อให้เกิดความร่วมมือ โดยใช้เทคนิคการควบคุมงาน เช่น การใช้อำนาจหน้าที่ การให้ผลตอบแทน และการเอาใจใส่ตามความต้องการของเจ้าหน้าที่ เพื่อสร้างแรงจูงใจในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ (Jittipichayanan & Uachanachit, 2023) กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ถือเป็นหน่วยงานหลักที่มีบทบาทครอบคลุมทั้งส่วนกลางและภูมิภาค โดยเฉพาะในเขตภาคเหนือซึ่งมีความหลากหลายด้านทรัพยากร โครงสร้างพื้นฐาน และโอกาสในการพัฒนา เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีจึงมีบทบาทสำคัญต่อการจัดทำข้อมูลทางการเงินที่ถูกต้องและเชื่อถือได้ ซึ่งเป็นฐานในการวางแผน การตัดสินใจ และการบริหารงานของรัฐ (Department of Provincial Administration, 2024) ทั้งนี้ สภาวิชาชีพบัญชีได้กำหนดทักษะสำคัญไว้ในมาตรฐานการศึกษาาระหว่างประเทศ ฉบับที่ 3 (IESTM3) เช่น ทักษะด้านปัญญา การสื่อสาร และการจัดการองค์กร เพื่อรองรับความโปร่งใสและสอดคล้องกับระเบียบทางราชการ ด้านกระทรวงการคลังได้กำหนดมาตรฐานและนโยบายการบัญชีภาครัฐที่เน้นการจัดทำบัญชีตามเกณฑ์คงค้างอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ข้อมูลทางการเงินมีความน่าเชื่อถือ และใช้ประโยชน์ในการบริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Ministry of Interior, 2024)

แม้ระบบบัญชีปัจจุบันจะดำเนินงานผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่ครอบคลุมหลากหลายด้าน แต่ความสำเร็จยังคงขึ้นอยู่กับ “บุคลากร” ที่เป็นผู้จัดทำและควบคุมข้อมูล แรงจูงใจในการทำงานจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรม ความทุ่มเท และความแม่นยำของการทำงาน หากขาดแรงจูงใจ อาจนำไปสู่ความเบื่อหน่ายและการทำงานที่ไม่มีประสิทธิภาพ (Akhir, 2024) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบันยังพบความเหลื่อมล้ำในการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีในแต่ละพื้นที่ โดยเฉพาะในเขตภาคเหนือที่มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรและโอกาสเข้าถึงการพัฒนาอย่างเท่าเทียม สำหรับการปฏิบัติงานในเขตพื้นที่ภาคเหนือส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในพื้นที่ห่างไกล มีความแตกต่างด้านโครงสร้างพื้นฐานและทรัพยากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการบริหารงานราชการ มักเผชิญกับข้อจำกัดหลากหลายด้าน เช่น การเข้าถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การขาดแคลนบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง และโอกาสในการเข้าร่วมการอบรมหรือพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง เมื่อเทียบกับพื้นที่ส่วนกลางหรือพื้นที่เมืองใหญ่ ซึ่งอาจส่งผลต่อกระบวนการทำงานและคุณภาพ

ของข้อมูลทางการเงินโดยตรง โดยเฉพาะในกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถเฉพาะทาง และความแม่นยำในการจัดทำข้อมูลทางการเงินให้ถูกต้อง โปร่งใส และเป็นไปตามระเบียบของทางราชการ

คุณภาพของข้อมูลทางการเงินเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารภาครัฐ โดยเฉพาะในยุคที่เน้นความโปร่งใสและการใช้ข้อมูลเพื่อกำหนดนโยบายอย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลที่ดีควรมีลักษณะสำคัญ เช่น ความเข้าใจได้ ความเกี่ยวข้อง ความเชื่อถือได้ และความเที่ยงตรง ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพของระบบบัญชีและความสามารถของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน นอกจากนี้เจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีของกรมการปกครอง มีบทบาทสำคัญในการจัดทำรายงาน ตรวจสอบรายการ และบริหารข้อมูลทางการเงินตามระเบียบราชการ โดยเฉพาะในยุคของระบบบัญชีคอมพิวเตอร์ และการใช้เกณฑ์คงค้าง ที่ต้องการความถูกต้อง ครบถ้วน และทันเวลา ข้อมูลเหล่านี้ไม่เพียงใช้เป็นหลักฐานทางบัญชี แต่ยังเป็นฐานในการวางนโยบาย การวิเคราะห์งบประมาณ และการควบคุมภายในหน่วยงาน อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่ในเขตภาคเหนือมักเผชิญข้อจำกัดด้านบุคลากร เทคโนโลยี และโอกาสในการพัฒนา ส่งผลต่อความสามารถในการรักษามาตรฐานของข้อมูล ซึ่งอาจกระทบต่อความน่าเชื่อถือของระบบราชการโดยรวม

จากการศึกษาด้านแรงจูงใจในการทำงานของบุคลากรภาครัฐจำนวนมาก ซึ่งมุ่งเน้นในระดับมหภาคหรือบริบททั่วไปของการบริหารราชการ อย่างไรก็ตามยังมีข้อจำกัดในการศึกษาที่เชื่อมโยงระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับคุณภาพข้อมูลทางการเงิน โดยเฉพาะในกลุ่มเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานเฉพาะด้าน เช่น เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการจัดทำข้อมูลที่มีผลต่อประสิทธิภาพการบริหารจัดการภาครัฐโดยตรง ซึ่งงานวิจัยในอดีตยังไม่เพียงพอในการวิเคราะห์ถึงบทบาทของ กระบวนการทำงาน และการพัฒนากระบวนการดังกล่าวที่มีผลต่อคุณภาพของข้อมูลทางการเงินอย่างไร โดยเฉพาะในบริบทของหน่วยงานภาครัฐระดับพื้นที่ที่มีข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน เทคโนโลยี และโอกาสในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรอย่างเท่าเทียม เช่น เขตพื้นที่ภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งเจ้าหน้าที่ในพื้นที่เหล่านี้จะต้องเผชิญกับความท้าทายในการเข้าถึงระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ การขาดแคลนทรัพยากร และโอกาสในการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่องเมื่อเทียบกับพื้นที่ส่วนกลาง

ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแรงจูงใจในการทำงานและการพัฒนากระบวนการทำงานกับคุณภาพข้อมูลทางการเงินของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ ซึ่งเป็นภาคที่มีความสำคัญในฐานะพื้นที่ตัวแทนของภูมิภาคที่มีความหลากหลายทางบริบท และสามารถสะท้อนภาพรวมของประเด็นปัญหา ตลอดจนแนวทางการพัฒนาคุณภาพข้อมูลทางการเงินในระดับภูมิภาคได้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรม และเพื่อให้การปฏิบัติงานสัมฤทธิ์ผลสูงสุดและสามารถนำไปเป็นแนวทางพัฒนาในด้านอื่นๆ ให้มีคุณภาพในการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับคุณภาพข้อมูลทางการเงินของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ
2. เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนากระบวนการทำงานกับคุณภาพข้อมูลทางการเงินของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แรงจูงใจในการทำงาน

แรงจูงใจในการทำงานโดยจำแนกออกเป็นสองกลุ่มหลัก ได้แก่ “ปัจจัยจูงใจ” (Motivator factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของงาน และทำให้บุคคลเกิดความพึงพอใจและแรงจูงใจในการทำงาน เช่น ความสำเร็จในการทำงาน (Achievement) การได้รับการยอมรับ (Recognition) ลักษณะของงานที่ทำ (Work itself) ความรับผิดชอบ (Responsibility) ความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน (Advancement) โอกาสในการพัฒนาและเติบโต (Growth) และ “ปัจจัยค้ำจุน” (Hygiene Factors) เป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งไม่ได้สร้างแรงจูงใจโดยตรง แต่หากขาดหรือมีไม่เพียงพอจะก่อให้เกิดความไม่พึงพอใจ เช่น นโยบายขององค์กร (Company Policies) ความสัมพันธ์กับหัวหน้าและเพื่อนร่วมงาน (Interpersonal relationships) สภาพการทำงาน (Working Conditions) รายได้และผลตอบแทน (Salary) ความมั่นคงในงาน (Job Security) สถานะและความเป็นผู้นำของผู้บังคับบัญชา (Supervision) (Herzberg et al., 1959) งานวิจัยของ Herzberg จึงชี้ให้เห็นว่าแรงจูงใจภายในมีบทบาทสำคัญต่อคุณภาพของงาน โดยเฉพาะในบริบทการบัญชีและการตรวจสอบ

งบการเงิน (Herzberg, 1993) ทั้งนี้ แนวคิดดังกล่าวยังได้รับการขยายความที่ชี้ให้เห็นว่าการกระตุ้นที่เรียกว่า KITA (Kicks in the Ass) ไม่ว่าจะเป็เชิงบวกหรือเชิงลบ ไม่สามารถสร้างแรงจูงใจที่ยั่งยืนได้อย่างแท้จริง ทฤษฎีนี้จึงเป็นรากฐานสำคัญในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับประสิทธิภาพและคุณภาพของข้อมูลทางการบัญชีในองค์กรภาครัฐ (Abdulkhamidova, 2021) จะเห็นได้ว่าปัจจัยจูงใจมีผลต่อประสิทธิภาพงาน แนวคิดนี้ จึงเน้นความสำคัญของแรงจูงใจภายใน โดยเฉพาะในงานบัญชีที่ต้องการความถูกต้องและประสิทธิภาพสูงในองค์กรภาครัฐ อีกทั้งสามารถช่วยในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับคุณภาพข้อมูลทางบัญชีในบริบทของภาครัฐ ที่ต้องการประสิทธิภาพและความถูกต้องแม่นยำ

การพัฒนากระบวนการทำงาน

การพัฒนากระบวนการทำงาน (Work Process Improvement) ในยุคดิจิทัลที่มีการนำเทคโนโลยีเข้ามา มีบทบาทสำคัญต่อกระบวนการทำงาน องค์กรจำนวนมากจึงปรับใช้แนวคิดการจัดการแบบลีน (Lean Management) และการปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง (Continuous Improvement) เพื่อลดความสูญเปล่า (Waste) เพิ่มคุณค่าในงาน (Value) ต่อผู้รับบริการ และยกระดับคุณภาพของผลผลิต (Habib et al., 2023) หลักการพื้นฐานของการพัฒนากระบวนการทำงานยังรวมถึงการมีส่วนร่วมของพนักงาน (Employee Involvement) การเรียนรู้ในองค์กร (Organizational Learning) และการสร้างวัฒนธรรมแห่งนวัตกรรม (Innovation Culture) ที่เอื้อต่อการพัฒนาแบบยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งสามารถส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเชิงระบบ (Systemic Change) และการปรับตัวที่มีประสิทธิภาพ (Latupeirissa et al., 2024) นอกจากนี้ เครื่องมือที่นิยมใช้ในกระบวนการพัฒนา ได้แก่ วงจร PDCA (Plan-Do-Check-Act) (Isniah et al., 2020) การวิเคราะห์กระบวนการ (Process Mapping) และกรอบการทำงานแบบแอกไจล์ (Agile Framework) ซึ่งช่วยให้องค์กรสามารถบริหารจัดการงานได้อย่างรวดเร็ว แม่นยำ และตอบสนองต่อความต้องการของผู้มีส่วนได้เสียได้อย่างเหมาะสม (Cooper & Zimmerman, 2020) จากแนวคิดและทฤษฎีการพัฒนากระบวนการทำงานเป็นแนวทางสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและความยืดหยุ่นขององค์กร โดยเน้นให้การทำงานมีระบบ รองรับการเปลี่ยนแปลง และตอบสนองต่อยุคดิจิทัล เพื่อเพิ่มคุณค่า ลดความสูญเปล่า และส่งเสริมการเรียนรู้และนวัตกรรม อีกทั้งเป็นเครื่องมือที่ใช้ในการพัฒนา และช่วยให้องค์กรปรับตัวได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

คุณภาพข้อมูลทางการบัญชี

คุณภาพข้อมูลทางการบัญชี (Accounting Information Quality) มุ่งเน้นการพัฒนาและประเมินคุณลักษณะของข้อมูลที่จัดทำขึ้นในระบบบัญชีเพื่อให้สามารถสนับสนุนการตัดสินใจของผู้ใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาของ Hundal et al. (2024) พบว่า ข้อมูลทางการบัญชีที่มีคุณภาพสูงสามารถลดความไม่สมมาตรของข้อมูล (Information Asymmetry) และเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรทางเศรษฐกิจ ขณะเดียวกันความน่าเชื่อถือของข้อมูล (Reliability) ยังคงเป็นคุณสมบัติหลักที่ผู้ใช้งบการเงินคาดหวัง โดยเฉพาะในหน่วยงานภาครัฐและองค์กรไม่แสวงหากำไร (Alassuli et al., 2025) ซึ่งแนวโน้มปัจจุบันยังเน้นการเปิดเผยข้อมูลอย่างโปร่งใส (Transparency) และสามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ (Auditability) ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของคุณภาพทางการบัญชีในบริบทของการกำกับดูแลภาครัฐและความยั่งยืนขององค์กร (Garcia-Lacalle & Torres, 2021) จะเห็นได้ว่าคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลต่อความสามารถในการตัดสินใจ เน้นลักษณะข้อมูลที่มีความเข้าใจง่าย เกี่ยวข้อง เชื่อถือได้ และเปรียบเทียบได้ ซึ่งช่วยลดปัญหาความไม่สมดุลด้านข้อมูล และส่งเสริมประสิทธิภาพการจัดสรรทรัพยากร เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือในระบบการรายงานทางการเงิน ทั้งนี้ คุณภาพของข้อมูลทางบัญชีไม่เพียงเป็นประเด็นทางเทคนิคเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงธรรมาภิบาล ความรับผิดชอบ และความยั่งยืนขององค์กรในภาพรวมอีกด้วย

กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้นำแนวคิดหลักการความสัมพันธ์ของสองปัจจัยหลัก ได้แก่ แรงจูงใจในการทำงาน และ การพัฒนากระบวนการทำงาน ที่มีต่อคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในภาครัฐ โดยใช้แนวคิดของ Herzberg et al. (1959) ประกอบด้วย ปัจจัยจูงใจ และ ปัจจัยค้ำจุน และผนวกเข้ากับการพัฒนากระบวนการทำงานในด้านต่างๆ ประกอบด้วย การสอนงาน การฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงาน การเพิ่มคุณค่าในงาน และการให้ข้อมูลย้อนกลับ และตัวแปรตาม คือ คุณภาพข้อมูลทางการบัญชี ประกอบด้วย ความเข้าใจได้ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความเชื่อถือได้ และการเปรียบเทียบได้ โดยแสดงความสัมพันธ์การศึกษา ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

H₁ : แรงจูงใจในการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ

H₂ : การพัฒนากระบวนการทำงานมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานและการพัฒนากระบวนการทำงาน กับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี จำนวน 392 คน โดยใช้วิธีการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling) ได้แก่ เสมียนตราอำเภอ และเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจและการพัฒนากระบวนการทำงานกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี และ 2) เสมียนตราจังหวัดในพื้นที่ภาคเหนือประเมินคุณภาพข้อมูลรายงานทางการเงินและบัญชี ได้แก่ ตำแหน่งเสมียนตราจังหวัด คือ เสมียนตราจังหวัด ที่ประเมินคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของเสมียนตราอำเภอ จำนวน 17 คน ทำหน้าที่ให้ข้อมูลเชิงประเมินเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของเจ้าหน้าที่กลุ่มเป้าหมาย โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) มีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Close Ended Questions) โดยให้เลือกคำตอบ 1 คำตอบ เป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 ชุด ดังนี้

1. ชุดสำหรับเจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี แบบสอบถามเกี่ยวกับแรงจูงใจ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert Scale 5 ระดับ (Likert, 1967) โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และ ประสบการณ์ในการทำงานด้านการเงินและบัญชี

ตอนที่ 2 แบบวัดแรงจูงใจในการทำงาน ได้แก่ ปัจจัยจูงใจ และปัจจัยค้ำจุน (Abdulhamidova, 2021)

ตอนที่ 3 แบบวัดการพัฒนากระบวนการทำงาน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสอนงาน ฝึกอบรม การเพิ่มคุณค่า และข้อมูลย้อนกลับ

ตอนที่ 4 เป็นข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนากระบวนการทำงานและแรงจูงใจในการทำงานที่มีผลต่อคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี

2. ชุดสำหรับเสมียนตราจังหวัด เป็นแบบประเมินคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของเสมียนตราอำเภอ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของ Likert Scale 5 ระดับ (Likert, 1967) โดยแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ ระดับอายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์ในการทำงานด้านการเงินและบัญชี

ตอนที่ 2 แบบประเมินเกี่ยวกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี: มาตรฐานการบัญชีภาครัฐและนโยบายการบัญชีภาครัฐ ประกอบด้วย ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้ ด้านการเปรียบเทียบกันได้

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือได้รับการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน คำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีค่ามากกว่า 0.5 (Vanichbuncha, 2015) และทดสอบความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่า ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ทั้งฉบับอยู่ที่ 0.99 อยู่ในระดับเหมาะสม (Aithal & Aithal, 2020)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้รับอนุมัติจากมหาวิทยาลัยและดำเนินการจัดส่งแบบสอบถามในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ไปยังกลุ่มเป้าหมายในทุกจังหวัดของภาคเหนือ ด้วย Google Forms เพื่อความสะดวกในการจัดเก็บและประมวลผลข้อมูล ผู้วิจัยได้ส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มเป้าหมายผ่านทางไปรษณีย์ และแอปพลิเคชันไลน์ (LINE) โดยมีการติดตามความคืบหน้าทุกสัปดาห์ผ่านช่องทางออนไลน์ หากหน่วยงานใดมีข้อสงสัยหรือความไม่สะดวก ผู้วิจัยได้จัดเตรียมทีมประสานงานเพื่ออธิบายและให้คำแนะนำเพิ่มเติม และดำเนินการคัดกรองแบบสอบถาม โดยพิจารณาจากความครบถ้วนของการตอบคำถาม จากนั้นจัดเก็บข้อมูลในรูปแบบฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการระหว่างเดือนธันวาคม พ.ศ.2567 ถึง มีนาคม พ.ศ. 2568 รวมระยะเวลา 4 เดือน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลแม้ว่าจำนวนค่าสังเกตของตัวแปรไม่เท่ากัน แต่การออกแบบเก็บข้อมูลนี้อยู่ในลักษณะ Data Pairing ระดับหน่วยวิเคราะห์เดียวกัน (Unit of Analysis) โดยผู้วิจัยใช้วิธีจับคู่ข้อมูลจากผู้ประเมิน (เสมียนตราจังหวัด) กับกลุ่มที่ถูกประเมิน (เสมียนตราอำเภอ) ตามรหัสหน่วยงาน ทำให้สามารถใช้ข้อมูลเป็นคู่ในการวิเคราะห์สถิติได้ (Hair et al., 2019) โดยการวิเคราะห์ข้อมูลในงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ใช้เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปของข้อมูล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งงาน และประสบการณ์ในการทำงานของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สถิติเบื้องต้น ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้เพื่อทดสอบสมมติฐานวิจัย และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับตัวแปรตาม ด้วยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient Analysis) ใช้ตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงาน และการพัฒนากระบวนการทำงาน กับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี และการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

ใช้เพื่อพยากรณ์หรืออธิบายอิทธิพลของตัวแปรอิสระ ได้แก่ แรงจูงใจในการทำงาน และการพัฒนากระบวนการทำงาน ที่มีต่อคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อประมวลผลข้อมูล

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ พบว่า เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 93.11) และเสมียนตราจังหวัดทั้งหมด เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 100) เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 44.39) ส่วนเสมียนตราจังหวัด อยู่ในช่วงอายุมากกว่า 40 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 100) เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่อยู่ในสถานภาพแต่งงาน (ร้อยละ 53.32) ส่วนเสมียนตราจังหวัดส่วนใหญ่ อยู่ในสถานภาพแต่งงาน (ร้อยละ 94.12) การศึกษาพบว่าเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 72.19) ส่วนเสมียนตราจังหวัดส่วนใหญ่อยู่ในระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 58.82) เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการ (ร้อยละ 50.00) ด้านประสบการณ์พบว่าเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ทำงาน 11 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 48.98) ส่วนเสมียนตราจังหวัดทั้งหมดมีประสบการณ์ทำงาน 11 ปีขึ้นไป (ร้อยละ 100) ตามลำดับ อธิบายได้ว่า ลักษณะประชากรของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความเหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับข้อมูลทางการบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ Boonchaay (2020) โดยเฉพาะประสบการณ์ในวิชาชีพ ความมั่นคงในตำแหน่ง และระดับการศึกษาที่สูง Rakrod et al. (2024) ทำให้สามารถประเมินคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเชื่อถือได้สำหรับการนำไปใช้พัฒนาระบบบัญชีภาครัฐต่อไป

1. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ ดังนี้

ระดับแรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในสังกัด สำหรับเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ ด้านปัจจัยจูงใจ ประกอบด้วย ด้านความสำเร็จในงาน ด้านลักษณะของงาน ด้านการได้รับการยอมรับ ด้านความรับผิดชอบในงาน และด้านความก้าวหน้าในงาน ด้านปัจจัยก้ำจุน ประกอบด้วย นโยบายและการบริหารขององค์กร เงินเดือนและผลตอบแทน ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความมั่นคงในงาน และเทคนิคการควบคุมดูแล ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระดับแรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในสังกัด

ด้านแรงจูงใจ	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
1. ความสำเร็จในงาน	4.42	0.49	มากที่สุด
2. การยอมรับจากผู้อื่น	4.26	0.52	มากที่สุด
3. ลักษณะงาน	4.34	0.44	มากที่สุด
4. ความรับผิดชอบ	3.96	0.58	มาก
5. ความก้าวหน้าในงาน	3.46	0.77	มาก
รวมแรงจูงใจด้านจูงใจ	4.09	0.42	มาก
6. นโยบายและการบริหารขององค์กร	4.13	0.73	มาก
7. เงินเดือนและผลตอบแทน	3.50	0.79	มาก
8. ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล	4.31	0.68	มากที่สุด
9. สภาพแวดล้อมในการทำงาน	4.18	0.74	มาก
10. ความมั่นคงในงาน	4.22	0.60	มากที่สุด
11. เทคนิคการควบคุมดูแล	4.16	0.78	มาก
รวมแรงจูงใจด้านก้ำจุน	4.09	0.60	มาก
เฉลี่ยรวม	4.09	0.55	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า แรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในสังกัด โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) โดยแรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อแยกรายด้าน พบว่า แรงจูงใจด้านความสำเร็จในงาน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.42$) รองลงมา ด้านลักษณะของงาน ($\bar{X} = 4.34$) ด้านการได้รับการยอมรับ ($\bar{X} = 4.26$) ด้านความรับผิดชอบในงาน ($\bar{X} = 3.96$) และด้านความก้าวหน้าในงาน ($\bar{X} = 3.46$) แสดงให้เห็นว่า

บุคลากรรู้สึกภาคภูมิใจในผลงานของตน และรับรู้ว่าการที่ตนรับผิดชอบมีความหมาย มีคุณค่า ส่งผลต่อแรงผลักดันเชิงบวก ในการปฏิบัติงานประจำวัน แสดงถึงความต้องการทางสังคมในองค์กรที่ได้รับการเติมเต็มอย่างเพียงพอ ทั้งนี้เนื่องจาก กลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรในหน่วยงานราชการที่มีโครงสร้างการบริหารงานชัดเจน มีความมีการกำหนดลักษณะหน้าที่ ในการปฏิบัติงานอย่างเป็นระบบ จึงทำให้แรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านปัจจัยค้ำจุน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.09$) เมื่อแยกรายด้าน พบว่า แรงจูงใจด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.31$) รองลงมา ด้านความมั่นคงในงาน ($\bar{X} = 4.22$) ด้านสภาพแวดล้อมในการทำงาน ($\bar{X} = 4.18$) ด้านเทคนิค การควบคุมดูแล ($\bar{X} = 4.16$) ด้านนโยบายและการบริหารงาน ($\bar{X} = 4.13$) และด้านเงินเดือนและผลตอบแทน ($\bar{X} = 3.50$) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าการทำงานร่วมกันเป็นทีมโดยมีเป้าหมายเดียวกันเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้งานประสบความสำเร็จซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ Sakkato & Charoenwiriyakul (2020) ที่ศึกษาปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนที่ส่งผลกระทบต่อกระบวนการ ตัดสินใจเข้าร่วมเครือข่ายความร่วมมือเพื่อการพัฒนาคุณภาพสถานพยาบาล พบว่า ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานในรูปแบบ เครือข่ายซึ่งมีลักษณะที่มีเป้าหมายร่วมกัน มีเพื่อนร่วมงานและทีมงานที่ทำงานร่วมกันจนเกิดความสัมพันธ์ที่ดีจะเป็นปัจจัย ส่งผลให้เกิดการทำงานต่อเนื่อง Siripatcharanan et al. (2023) กล่าวว่า องค์กรประกอบเชิงสังคมและกายภาพในที่ทำงาน มีส่วนสนับสนุนต่อความพึงพอใจของบุคลากรอย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่าแรงจูงใจของเจ้าหน้าที่มีได้จำกัดเฉพาะปัจจัย ทางวัตถุหรือภายนอก แต่เกิดจากการรับรู้ถึงคุณค่าของงาน ความสัมพันธ์ในองค์กร และความรู้สึกภาคภูมิใจในความสำเร็จ ส่วนบุคคล Sakkato & Charoenwiriyakul (2020) กล่าวว่า ทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค้ำจุนมีบทบาทสำคัญในระดับใกล้เคียง กัน สะท้อนถึงสภาพแวดล้อมการทำงานที่เกื้อหนุนและเสริมสร้างคุณภาพชีวิตในการทำงานของบุคลากรภาครัฐได้อย่างสมดุล

ระดับการพัฒนากระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ ประกอบไปด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการสอนงาน ด้านการฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงาน ด้านการเพิ่มคุณค่าในงาน และด้านการให้ข้อมูลป้อนกลับ ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการพัฒนากระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี

การพัฒนากระบวนการทำงาน	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านการสอนงาน	4.18	0.74	มาก
ด้านการฝึกอบรมในขณะปฏิบัติงาน	4.06	0.73	มาก
ด้านการเพิ่มคุณค่าในงาน	4.01	0.69	มาก
ด้านการให้ข้อมูลป้อนกลับ	4.18	0.67	มาก
เฉลี่ยรวม	4.11	0.63	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า การพัฒนากระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ในสังกัด กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.11$) เมื่อพิจารณาแยกด้าน พบว่า ด้านการสอนงาน และด้านการให้ข้อมูลป้อนกลับ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.18$) รองลงมา คือ ด้านการฝึกอบรมในขณะ ปฏิบัติงาน ($\bar{X} = 4.06$) และด้านการเพิ่มคุณค่าในงาน ($\bar{X} = 4.01$) แสดงให้เห็นว่าหน่วยงานมีการสอนงานอย่างเป็นขั้นตอน ให้คำแนะนำและถ่ายทอดความรู้ขณะปฏิบัติงานซึ่งจะช่วยยกระดับการปฏิบัติงานให้ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Suebsri & Yarana (2021) พบว่า การพัฒนาการปฏิบัติงานเพื่อให้เป็นไปตามหลักการควบคุมภายในที่ดีว่า ควรมีการสรรหาบุคลากร ให้ครบตามกรอบอัตรากำลังและมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบให้ตรงตามมาตรฐานตำแหน่งให้บุคคลที่มีความรู้ ความสามารถด้านการเงินและบัญชีโดยตรงมาปฏิบัติงานและมีการแบ่งแยกหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจนเพื่อให้ การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ควรมีการพัฒนาการปฏิบัติงานโดยจัดอบรมให้ความรู้กับบุคลากรอย่างสม่ำเสมอ และจัดทำคู่มือแนวทางการปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีเพื่อเป็นกรอบในการดำเนินงานตามขั้นตอนที่ถูกต้องตามระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

ระดับคุณภาพข้อมูลทางการเงินและบัญชี ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ ประกอบด้วย ด้านความเข้าใจได้ ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ด้านความเชื่อถือได้ และด้านการเปรียบเทียบกันได้ ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี ในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ

คุณภาพข้อมูลทางการบัญชี	$\bar{X}$	S.D.	ความหมาย
ด้านความเข้าใจได้	4.66	0.36	มากที่สุด
ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ	4.71	0.48	มากที่สุด
ด้านความเชื่อถือได้	4.56	0.47	มากที่สุด
ด้านการเปรียบเทียบกันได้	4.20	0.44	มาก
เฉลี่ยรวม	4.67	0.41	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 พบว่า คุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$) รองลงมา คือ ด้านความเข้าใจได้ ($\bar{X} = 4.66$) และด้านความเชื่อถือได้ ($\bar{X} = 4.56$) และด้านการเปรียบเทียบกันได้ ($\bar{X} = 4.20$) แสดงให้เห็นว่าข้อมูลทางการบัญชีสามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลมีการนำเสนออย่างเป็นระบบ มีรูปแบบที่เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับผู้ใช้งานในระดับต่างๆ ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการจัดทำข้อมูลทางบัญชีที่มีความสม่ำเสมอ และยึดหลักการทางบัญชีที่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งทำให้ข้อมูลทางบัญชีที่นำเสนอมีคุณภาพดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thammapracha & Chanopas (2023) ที่ศึกษาผลกระทบของการปฏิบัติงานตามระเบียบการเงินและบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเสมียนตราอำเภอในประเทศไทย ที่พบว่า การปฏิบัติงานตามระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนากระบวนการทำงานกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ ผลการวิเคราะห์แรงจูงใจในการทำงาน และการพัฒนากระบวนการทำงาน ที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี ดังตารางที่ 4 และตารางที่ 5

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงาน และการพัฒนากระบวนการทำงานกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ

ตัวแปร	ด้านคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี	ด้านแรงจูงใจ : ปัจจัยจูงใจ	ด้านแรงจูงใจ : ปัจจัยค้ำจุน	ด้านการพัฒนากระบวนการทำงาน	Tolerance	VIF
ด้านคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี	1	0.01	0.03	0.00		
ด้านแรงจูงใจ : ปัจจัยจูงใจ		1	0.76**	0.71**	0.41	2.40
ด้านแรงจูงใจ : ปัจจัยค้ำจุน			1	0.89**	0.16	6.02
ด้านการพัฒนากระบวนการทำงาน				1	0.19	5.16

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 3 พบว่า คุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชีในสังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.67$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$) รองลงมา คือ ด้านความเข้าใจได้ ($\bar{X} = 4.66$) และ

ด้านความเชื่อถือได้ ($\bar{X} = 4.56$) และด้านการเปรียบเทียบกันได้ ($\bar{X} = 4.20$) แสดงให้เห็นว่าข้อมูลทางการบัญชีสามารถนำไปใช้ประกอบการตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ ข้อมูลมีการนำเสนออย่างเป็นระบบ มีรูปแบบที่เข้าใจง่าย และเหมาะสมกับผู้ใช้งานในระดับต่างๆ ซึ่งสะท้อนถึงมาตรฐานการจัดทำข้อมูลทางบัญชีที่มีความสม่ำเสมอ และยึดหลักการทางบัญชีที่เป็นที่ยอมรับ ซึ่งทำให้ข้อมูลทางการบัญชีที่นำเสนอมีคุณภาพดี สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thammapracha & Chanopas (2023) ที่ศึกษาผลกระทบของการปฏิบัติงานตามระเบียบการเงินและบัญชีที่มีผลต่อประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของเสมียนตราอำเภอในประเทศไทย ที่พบว่า การปฏิบัติงานตามระเบียบ กฎหมาย ข้อบังคับ เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพ

จากตารางที่ 4 พบว่า การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงานและการพัฒนากระบวนการทำงาน กับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือ ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระ ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson's Product - Moment Correlation Coefficient) พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายด้านของแรงจูงใจในการทำงาน และการพัฒนากระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี มีค่าอยู่ในช่วงระหว่าง 0.01 ถึง 0.89 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ .05 โดยพบว่าค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ด้านการพัฒนากระบวนการทำงานกับแรงจูงใจในการทำงานด้านปัจจัยค่าจูน มีค่าเท่ากับ 0.89 ผู้วิจัยจึงได้ทำการตรวจสอบค่าความทนทาน (Tolerance) และค่า VIF (Variance Inflation Factors) ของตัวแปรอิสระแต่ละตัว เพื่อดูความเป็นเส้นตรงร่วมกันของตัวแปร (Multicollinearity) ซึ่งผลการวิเคราะห์พบว่า ค่า Tolerance ต่ำสุดอยู่ที่ 0.19 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ขั้นต่ำที่กำหนดไว้ คือ Tolerance > 0.10 ตามข้อเสนอของ Foxall & Yani-de-Soriano (2005) ค่า VIF สูงสุดเท่ากับ 6.024 ซึ่งต่ำกว่าเกณฑ์ 10 ที่กำหนดโดย Belsley (1991) ผลการวิเคราะห์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ตัวแปรอิสระแต่ละตัวไม่มีปัญหาความเป็นเส้นตรงร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญ หรือไม่มีปัญหาเรื่องความซ้ำซ้อน (Multicollinearity) ในการวัด ส่งผลให้สามารถนำตัวแปรเหล่านี้ไปใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณได้อย่างมั่นใจ สามารถสร้างสมการที่ใช้อธิบายคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีโดยรวม ดังสมการต่อไปนี้

$$Qua_i = \beta_0 + \beta_1 Mov_i + \beta_2 Hyg_i + \beta_3 Dev_i + \epsilon_i$$

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจในการทำงาน และการพัฒนากระบวนการทำงานกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี ของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี สังกัดกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย เขตพื้นที่ภาคเหนือโดยรวม

คุณภาพข้อมูลทางการบัญชี	Unstandardized Coefficients			Sig	R ²
	ปัจจัยจูงใจ	ปัจจัยค่าจูน	การพัฒนากระบวนการทำงาน		
ภาพรวม	-0.02	0.20	-0.16	0.43	0.01
ด้านความเข้าใจได้	-0.06	0.17	-0.12	0.57	0.01
ด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ	-0.01	0.23	-0.19	0.26	0.01
ด้านความเชื่อถือได้	-0.04	0.12	-0.10	0.75	0.00
ด้านการเปรียบเทียบกันได้	0.02	0.23	-0.20	0.20	0.01

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

จากตารางที่ 5 พบว่า แรงจูงใจ (ทั้งปัจจัยจูงใจและปัจจัยค่าจูน) และการพัฒนากระบวนการทำงาน ไม่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีทั้งในภาพรวมและในแต่ละด้าน ได้แก่ ความเข้าใจได้ ความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ความเชื่อถือได้ และการเปรียบเทียบกันได้ (ค่าระดับนัยสำคัญ p-value > .05 ทุกตัวแปร) แม้ในบางรายด้าน เช่น ปัจจัยค่าจูนในด้านความเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ (B = 0.23, p = 0.26) และด้านการเปรียบเทียบกันได้ (B = 0.23, p = 0.20) ไม่มีค่านัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แต่จะมีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยทางบวกในระดับที่ค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับตัวแปรอื่น แต่ค่านัยสำคัญยังไม่ถึงเกณฑ์ทางสถิติที่ยอมรับได้ โดยค่าระดับนัยสำคัญ p-value < .05 ขณะเดียวกันค่าความสามารถในการอธิบายความแปรปรวนของตัวแปรตาม หรือค่า R² ในทุกด้านของคุณภาพข้อมูลทางบัญชีล้วนอยู่ใน

ระดับต่ำมาก มีค่าระหว่าง 0.00-0.01 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบจำลองนี้สามารถอธิบายความเปลี่ยนแปลงของคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีได้เพียงเล็กน้อย สะท้อนให้เห็นว่าปัจจัยด้านแรงจูงใจในการทำงานและการพัฒนากระบวนการทำงานตามกรอบแนวคิดของงานวิจัยนี้ ไม่มีผลโดยตรงหรือมีอิทธิพลทางสถิติที่ชัดเจน ต่อคุณภาพของข้อมูลทางการบัญชีของเจ้าหน้าที่ในกลุ่มเป้าหมาย แสดงว่าตัวแปรอิสระทั้งสามสามารถอธิบายความแปรปรวนของคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีได้เพียงเล็กน้อยหรือแทบไม่มีเลย แม้บางตัวแปรจะมีค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยที่บ่งชี้ทิศทางความสัมพันธ์ สะท้อนว่าคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีอาจได้รับอิทธิพลจากปัจจัยอื่นที่สำคัญกว่า เช่น สมรรถนะและประสบการณ์ของบุคลากร ความชัดเจนของระเบียบปฏิบัติ ระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี หรือวัฒนธรรมองค์กร ดังนั้น การนำผลวิจัยไปใช้ควรใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา และไม่ควรเน้นปรับปรุงเฉพาะปัจจัยจูงใจหรือกระบวนการทำงานเพียงอย่างเดียว แต่ควรผสมผสานการพัฒนาในหลายด้าน รวมถึงการศึกษาปัจจัยเพิ่มเติมในงานวิจัยต่อไป เพื่อให้ได้แบบจำลองที่สามารถอธิบายคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีได้อย่างครอบคลุมและแม่นยำมากขึ้น ซึ่งอาจแปลความได้ว่า Sakkato & Charoenwiriyakul (2020) คุณภาพของข้อมูลบัญชีอาจขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่น เช่น ความรู้ความสามารถด้านเทคนิคบัญชีของบุคลากร ระบบตรวจสอบภายใน ความชัดเจนของกฎระเบียบ หรือความพร้อมของเทคโนโลยีดิจิทัล มากกว่าปัจจัยทางจิตวิทยา เช่น แรงจูงใจ หรือการฝึกอบรมทั่วไป ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่าปัจจัยจูงใจในการทำงานอาจไม่มีอิทธิพลที่สำคัญต่อคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีในบริบทของกรมการปกครอง ภาคเหนือ ซึ่งอาจเกิดจากลักษณะระบบราชการที่เน้นการทำงานตามระเบียบมากกว่าการขับเคลื่อนด้วยแรงจูงใจส่วนบุคคล ส่งผลให้มีแรงจูงใจ แต่ก็ไม่สามารถแปรเปลี่ยนเป็นคุณภาพข้อมูลที่ดีขึ้นได้อย่างชัดเจนในเชิงสถิติ และ Herzberg et al. (1959) กล่าวว่า เป็นลักษณะปัจจัยป้องกันไม่ให้เกิดความไม่พึงพอใจมากกว่าการสร้างแรงจูงใจโดยตรงต่อการเพิ่มประสิทธิภาพงาน เช่น การพัฒนาคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี ดังนั้น แม้เจ้าหน้าที่จะได้รับสิ่งแวดล้อมที่ดีและมั่นคงในการทำงาน แต่เพียงพอก็จะผลักดันให้เกิดพฤติกรรมเชิงรุกต่อการปรับปรุงคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี นอกจากนี้ปัจจัยค่าจูงเป็นเพียงเงื่อนไขพื้นฐานที่ช่วยลดความไม่พอใจในการทำงาน แต่ไม่ใช่ตัวขับเคลื่อนสำคัญของแรงจูงใจในการทำงาน นอกจากนี้ Mongkhonwanich (2013) กล่าวว่า แรงจูงใจหมายถึงความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานของบุคลากรให้ประสบความสำเร็จออกมาซึ่งจะได้ผลดีหรือไม่มากนักเพียงโดยขึ้นอยู่กับว่าผู้บริหารจะสามารถจูงใจให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยการทุ่มเทให้ได้ผลงานที่ดีอย่างไรหรืออย่างน้อยเพียงใด นอกจากนี้ Jabprayong et al. (2024) กล่าวว่า ควรให้ความสำคัญกับทักษะวิชาชีพบัญชีในยุคดิจิทัลโดยใช้ข้อสนเทศที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพบัญชีด้วยการเข้าร่วมการอบรมและสัมมนาพัฒนาความรู้ความสามารถและความชำนาญในวิชาชีพเพื่อปรับตัวให้พร้อมทันต่อสถานการณ์ในปัจจุบันนำไปสู่ความสำเร็จในการทำงานต่อไป แรงจูงใจในการทำงานมีผลต่อสมรรถนะและประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่การมีรับรู้และรับความสนับสนุนจากผู้บริหารในการปฏิบัติงานที่ดีโอกาสในการพัฒนาทักษะและความรู้และการรับรู้ความสำคัญของบทบาทในองค์กรสามารถสร้างแรงจูงใจและความมุ่งมั่นในการทำงานให้กับเจ้าหน้าที่

สรุปผลการวิจัย

1. แรงจูงใจในการทำงานของเจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชี พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามองค์ประกอบพบว่า ปัจจัยค่าจูงมีระดับเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือปัจจัยจูงใจ ที่เน้นการรักษาความพึงพอใจในงานและสภาพแวดล้อมการทำงานควบคู่กัน นอกจากนี้ การพัฒนากระบวนการทำงานก็มีค่าเฉลี่ยในระดับมากเช่นกัน โดยเฉพาะด้านการสอนงานและการฝึกอบรมที่ได้รับความสำคัญจากหน่วยงานต้นสังกัด แสดงให้เห็นถึงการส่งเสริมศักยภาพบุคลากรผ่านกิจกรรมการเรียนรู้และการเพิ่มคุณค่าในกระบวนการทำงานอย่างต่อเนื่อง
2. แรงจูงใจในการทำงานทั้งในด้านปัจจัยจูงใจและปัจจัยค่าจูง ไม่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีของเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการเงินและบัญชี เช่นเดียวกับการพัฒนากระบวนการทำงานในทุกด้าน ก็ไม่พบความสัมพันธ์กับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีในระดับนัยสำคัญเชิงสถิติ ซึ่งอาจสะท้อนถึงความซับซ้อนของปัจจัยที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีในหน่วยงานภาครัฐ โดยยังมีตัวแปรแฝงอื่นๆ ที่ควรศึกษาเพิ่มเติมในอนาคต

ประโยชน์ที่ได้จากการวิจัย

1. ช่วยเสริมสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับแรงจูงใจในการทำงาน และการพัฒนากระบวนการทำงานที่ส่งผลต่อคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยด้านการบริหารจัดการและการพัฒนาบุคลากรทางการบัญชีในหน่วยงานภาครัฐต่อไป

2. หน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย สามารถนำผลการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนและกำหนดนโยบายในการพัฒนาแรงจูงใจและกระบวนการทำงานของเจ้าหน้าที่ เพื่อยกระดับคุณภาพของข้อมูลทางการบัญชีให้ถูกต้อง ครบถ้วน และเป็นประโยชน์ต่อการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

3. เจ้าหน้าที่ด้านการเงินและบัญชีได้รับประโยชน์จากแนวทางการพัฒนาการทำงานที่เหมาะสมนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ความพึงพอใจในงาน และคุณภาพของผลลัพธ์ทางบัญชีที่ดีขึ้น

4. นำไปใช้เป็นพื้นฐานในการออกแบบและปรับปรุงระบบการทำงานด้านการเงินและบัญชี ให้มีความถูกต้องทันเวลา และตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. แรงจูงใจด้านปัจจัยจูงใจไม่สัมพันธ์กับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ควรออกแบบระบบจูงใจแบบมีเงื่อนไข (Contingent Reward) ที่เชื่อมโยงกับผลลัพธ์ด้านคุณภาพ เช่น การประเมินผลความถูกต้องและทันเวลาของข้อมูล หรือการลดข้อผิดพลาดทางบัญชี แล้วเชื่อมโยงกับการให้รางวัลหรือการยอมรับ เพื่อสร้างแรงผลักดันเชิงพฤติกรรมที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น

2. แรงจูงใจด้านปัจจัยค้ำจุนไม่สัมพันธ์กับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ ควรส่งเสริมกิจกรรมมีส่วนร่วม เช่น การจัดกิจกรรม “แลกเปลี่ยนแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)” เวทีระดมความคิด (Workshop) หรือการประกวดแนวทางปรับปรุงขั้นตอนงาน เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมและความเป็นเจ้าของต่อกระบวนการที่พัฒนา

3. การพัฒนากระบวนการทำงานไม่สัมพันธ์กับคุณภาพข้อมูลทางการบัญชีอย่างมีนัยสำคัญ กล่าวคือ คุณภาพของข้อมูลบัญชีขึ้นกับ จิตสำนึก ความรับผิดชอบ และความรู้ความเข้าใจในบทบาทของข้อมูลทางบัญชี มากกว่าระบบภายนอก จึงควรจัดอบรมเกี่ยวกับความเข้าใจและตระหนักรู้ในบทบาทของข้อมูล (Data Awareness) ความรับผิดชอบทางวิชาชีพ (Professional Accountability) และ จริยธรรมข้อมูล (Data Ethics) เพื่อสร้างแรงจูงใจภายในที่แท้จริงในการรักษาคุณภาพข้อมูลทางบัญชีให้มีความถูกต้อง ครบถ้วน และตรวจสอบได้

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาปัจจัยอื่นที่อาจส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการทำงาน เช่น ภาวะผู้นำ เป้าหมายองค์กร การมีส่วนร่วม และวัฒนธรรมองค์กร

2. ขยายกลุ่มตัวอย่างไปยังหน่วยงานภาครัฐอื่น เพื่อเปรียบเทียบผลในบริบทที่ต่างกัน

3. ศึกษาแรงจูงใจภายในกับพฤติกรรมการปรับตัวของเจ้าหน้าที่ด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ เช่น การสัมภาษณ์เชิงลึก

4. ศึกษาผลกระทบของนโยบายหรือการปฏิรูประบบราชการต่อแรงจูงใจและคุณภาพการทำงานในระยะยาว

ข้อจำกัดการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งอาศัยการตอบตามความรู้สึกและการประเมินตนเองของผู้ตอบแบบสอบถาม อาจเกิดอคติในการตอบ (Response Bias) หรือไม่สะท้อนพฤติกรรมที่แท้จริงในการปฏิบัติงาน

2. แบบจำลองการวิจัยมุ่งเน้นศึกษาเพียงสามตัวแปรหลัก ได้แก่ แรงจูงใจในการทำงาน การพัฒนากระบวนการทำงาน และคุณภาพข้อมูลทางการบัญชี โดยไม่ได้ครอบคลุมถึงปัจจัยแวดล้อมอื่นที่อาจมีอิทธิพล เช่น ระบบสารสนเทศทางบัญชี ความชัดเจนของนโยบายภายใน หรือภาระงานที่แท้จริงของเจ้าหน้าที่

References

- Abdulkhamidova, F. (2021). *Herzberg's two-factor theory*. Retrieved August 2024, from https://www.researchgate.net/publication/352465259_Herzberg's_Two-Factor_Theory
- Aithal, A. & Aithal, P. S. (2020). *Development and Validation of Survey Questionnaire & Experimental Data -A Systematical Review-based Statistical Approach*. Retrieved August 2024, from https://mpr.ub.uni-muenchen.de/103996/1/MPra_paper_103996.pdf

- Akhir, N. (2024). Motivation toward volunteerism in flood disaster relief. *Salud, Ciencia y Tecnología-Serie de Conferencias*, 3, 1-9. <https://doi.org/10.56294/sctconf2024.1040>
- Alassuli, A., Thuneibat, N. S., Eltweri, A., Al-Hajaya, K. & Alghraibeh, K. (2025). The impact of accounting digital transformation on financial transparency: Mediating Role of Good Governance. *Journal of Risk and Financial Management*, 18(5), 272. <https://doi.org/10.3390/jrfm18050272>
- Belsley, D. A. (1991). *Conditioning diagnostics: Collinearity and weak data in regression*. Wiley.
- Boonchaay, N. (2020). The age of disruptive technology and the development of innovative accountants. *Journal of Business Administration and Social Sciences Ramkhamhaeng University*, 3(1), 15-26. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/ibas/article/view/240204>
- Cooper, Y. & Zimmerman, E. (2020). Concept mapping: a practical process for understanding and conducting art education research and practice. *Art Education*, 73(2), 24-32. <https://doi.org/10.1080/00043125.2019.1695478>
- Department of Provincial Administration. (2024). *Annual Report 2023*. Retrieved August 2024, from <https://www.dopa.go.th/policy/plan3/topic56>
- Foxall, G. R. & Yani-de-Soriano, M. M. (2005). Situational influences on consumers' attitudes and behavior. *Journal of Business Research*, 58(4), 518-525. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2003.09.002>
- Garcia-Lacalle, J. & Torres, L. (2021). Financial reporting quality and online disclosure practices in Spanish Governmental Agencies. *Sustainability*, 13(5), 2437. <https://doi.org/10.3390/su13052437>
- Habib, M. A., Rizvan, R. & Ahmed, S. (2023). Implementing lean manufacturing for improvement of operational performance in a labeling and packaging plant: A case study in Bangladesh. *Results in Engineering*, 17, 1-14. <https://doi.org/10.1016/j.rineng.2022.100818>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J. & Anderson, R. E. (2019). *Multivariate Data Analysis* (8th ed.). Cengage Learning.
- Herzberg, F., Mausner, B. & Snyderman, B. (1959). *The Motivation to Work* (2nd ed.). John Wiley & Sons
- Herzberg, F. (1993). *Motivation to work (reprint edition)*. Routledge. Retrieved August 2024, from https://api.pageplace.de/preview/DT0400.9781351504430_A30546568/preview-781351504430_A30546568.pdf
- Hundal, S., Dalwai, T., Mohammadi, S. S., Al Balushi, I. A. K. & Al Zawani, H. R. H. (2024). Financial reporting quality and investment efficiency: evidence from emerging market. *In Accounting, Finance, Sustainability, Governance & Fraud: Theory and Application, Vol.V,239-255*. Springer Nature. https://doi.org/10.1007/978-981-99-9145-7_12
- Isniah, S., Purba, H. & Debora, F. (2020). Plan do check action (PDCA) method: literature review and research issues. *Jurnal Sistem Dan Manajemen Industri*, 4, 72-81. <https://doi.org/10.30656/jsmi.v4i1.2186>
- Jabprayong, A., Akarak, P & Chuamaungphan, O. (2024). Financial and accounting operational factors that affect the operational efficiency of finance and accounting officer of secondary educational service area office in the northern region. *JAR CRRU*, 9(1), 227-246. https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JAR_CRRU/article/view/270453/180517
- Jittipichayanan, P. & Uachanachit, D. (2023). Elements of enterprise risk management. *Suan Dusit Graduate School Academic Journal*, 19(3), 175-192. <https://so19.tci-thaijo.org/index.php/SDUGSAJ/article/view/105>
- Latupeirissa, J. J. P., Dewi, N. L. Y., Prayana, I. K. R., Srikandi, M. B., Ramadiansyah, S. A. & Pramana, I. B. G. A. Y. (2024). Transforming public service delivery: a comprehensive review of digitization initiatives. *Sustainability*, 16(7), 2818. <https://doi.org/10.3390/su16072818>
- Likert, R. (1967). *The Human Organization: Its Management and Value*. McGraw-Hill
- Ministry of Interior. (2024). *History of the ministry of interior*. Retrieved August 2024, from <https://moi.go.th/moi/en/about-the-ministry/history-of-the-ministry-of-interior/>

- Mongkhonwanich, J. (2013). *Organizational and personnel management in education* (2nd ed.). V.Print.
- Rakrod, S., Leekpai, K. & Krongten, M. (2024). The influence of accounting skills and digital accounting systems on the work efficiency of accountants in the Upper Southern Region. *Journal of Roi Kaensarn Academi*, 9(12), 687-703. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/JRKSA/article/view/271190>
- Sakkato, W. & Charoenwiryakul, C. (2020). Motivation factors and hygiene factors affecting the decision to join the cooperation network for improving the quality of hospitals. *Journalkorat*, 6(2), 127-39. <https://he02.tci-thaijo.org/index.php/journalkorat/article/view/251436>
- Siripatcharanan, L., Chirinang, P., Chaisakunkiat, U. & Chandarasorn, V. (2023). Motivating employees in the organization for modern management. *Journal of Administrative and Management Innovation, Rajamangala University of Technology Rattanakosin*, 11(1), 127-136. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/RCIM/article/view/247326>
- Suebsri, N. & Yarana, C. (2021). A study of guidelines for the development of financial and accounting operations of the provincial education office under the office of the permanent secretary ministry of education. *Journal of Management Science, Ubon Ratchathani University*, 10(1), 75-97. https://so03.tci-thaijo.org/index.php/jms_ubu/article/view/240986
- Thammapracha, K. & Chanopas, S. (2023). The impact of compliance with financial and accounting regulations on the performance of district clerks in Thailand. *Journal of Humanities and Social Sciences, Nakhon Phanom University*, 13 (2), 133-144. <https://doi.org/10.14456/npuj.2023.34>
- Vanichbuncha, K. (2015). *Using SPSS for windows in data analysis*. Samlada Printing House.

การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองของผู้สมัครและพรรคการเมือง
และพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิก
สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2566 จังหวัดนครศรีธรรมราช

The Study of Political Movements of Candidates and Political Parties
and Electoral Behavior of the Voters in 2023 General Election,
Nakhon Si Thammarat Province

สุรสิทธิ์ วชิรขจร¹ และ กฤติยา อนุวงศ์^{2*}
Surasit Vajirakachorn¹ and Krittiya Anuwong^{2*}

Article History

Receive: April 29, 2025

Revised: August 6, 2025

Accepted: August 13, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองของผู้สมัครและพรรคการเมือง และศึกษาพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2566 จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการค้นคว้าและวิจัยเอกสาร และการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Research) ด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview Method) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบไปด้วยผู้สมัครรับเลือกตั้ง จากหลากหลายพรรคการเมือง ผู้สนับสนุนพรรคการเมือง หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งระดับจังหวัด ข้าราชการที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการการเลือกตั้ง นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ผลการวิจัยพบว่า 1) ความเคลื่อนไหวทางการเมืองของพรรคการเมืองและนักการเมืองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมมีประเด็นที่น่าสนใจคือมีการเปลี่ยนแปลงของส่วนผสมของพรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้ง โดยในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา (พ.ศ.2562) มีพรรคการเมืองที่ชนะการเลือกตั้ง จำนวน 2 พรรค ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์และพรรคพลังประชารัฐ แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้มีจำนวนพรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคภูมิใจไทย พรรครวมไทยสร้างชาติ และพรรคพลังประชารัฐ 2) ระบบอุปถัมภ์และระบบหัวคะแนนยังมีความจำเป็นและความสำคัญต่อการเลือกตั้ง ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์ยังคงมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายการเมืองและผู้นำท้องถิ่นในระดับพื้นที่อย่างกว้างขวาง ถือเป็นความได้เปรียบเหนือพรรคการเมืองอื่นๆ ในขณะที่พรรคก้าวไกลมีกลุ่มคนรุ่นใหม่หรือกลุ่มผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งแรกให้การสนับสนุนอย่างเปิดเผย ส่วนพรรคภูมิใจไทย พลังประชารัฐ และรวมไทยสร้างชาติมีกลไกของหน่วยงานรัฐและกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นผู้สนับสนุนในพื้นที่

คำสำคัญ : พฤติกรรมการเลือกตั้ง; ระบบอุปถัมภ์; ความเคลื่อนไหวทางการเมือง; การซื้อสิทธิ์ขายเสียง; พรรคการเมือง

¹ ศาสตราจารย์ สำนักงานอธิการบดี มหาวิทยาลัยนครพนม, Professor, Office of the President, Nakhon Phanom University

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะรัฐศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา, Assistant Professor, School of Political and Social Sciences, University of Phayao

*Corresponding author Email: krittiya.an@gmail.com

ABSTRACT

The research aimed at studying of political movements of candidates and political parties as well as the electoral behaviors of the voters in the 2023 general election in Nakhon Si Thammarat province. This study was a qualitative research approach, combining documentary and field research using in-depth interviews. Key informants included candidates from political parties and their supporters, relevant government agencies, including the officials from the Provincial Election Commission Office, civil servants involved in election management, political science scholars, and voters. The research finding showed that 1) political movements of political parties and politicians in Nakhon Si Thammarat province as a whole revealed the change in the mixture of elected political parties. In the previous election (2019), two political parties won the election, namely the Democrat Party and the Palang Pracharath Party. However, in the current election (2023), there are more political parties that were voted for, namely, the Democrat Party, the Bhumjaithai Party, and the United Thai Nation Party. 2) Patronage and vote canvasser systems are still necessary and important for elections. The Democratic Party maintains extensive ties to local political networks and leaders, which gives it an advantage over other political parties. The Move Forward Party showed clear support from the new generation and first-time voters. The Bhumjaithai, Palang Pracharath, and United Thai Nation Parties employed the government mechanism agencies and community leaders as supporters in the area.

Keywords : Electoral Behavior; Patronage System; Political Movement; Vote Buying; Political Party

บทนำ

สภาผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งมาในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2562 จะหมดวาระตามกฎหมาย ในวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ. 2566 ทำให้ต้องมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป ในวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ.2566 ซึ่งการเลือกตั้งครั้งนี้ถือเป็นการเลือกตั้งที่ได้รับความสนใจจากประชาชน สื่อมวลชน และนักวิชาการ ทั้งในและต่างประเทศว่าเป็นการเลือกตั้งที่น่าศึกษาวิเคราะห์มากกว่าครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์การเมืองการปกครองของประเทศไทย โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงในระบบการเลือกตั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบจากรูปแบบจัดสรรปันส่วนผสมที่ใช้บัตรเลือกตั้งใบเดียวที่ใช้ในการเลือกตั้ง พ.ศ.2562 กลับไปเป็นระบบ ‘บัตรสองใบ’ คือ บัตรเลือกตั้งใบที่หนึ่งสำหรับการเลือกตั้ง ส.ส.แบบแบ่งเขต จำนวน 400 คน ส่วนบัตรเลือกตั้งใบที่สองใช้สำหรับเลือกพรรคการเมืองเพื่อนำมาคำนวณ ส.ส.แบบบัญชีรายชื่อ จำนวน 100 คน โดยใช้วิธีการคำนวณแบบหาร 100 ซึ่งเป็นระบบที่ส่งเสริมให้เกิดการแข่งขันเชิงนโยบายเพิ่มมากขึ้น

เพื่อที่จะสอดคล้องกับระบบการเลือกตั้งแบบนี้ พรรคการเมืองและนักการเมืองจึงเป็นหนึ่งในตัวแสดงสำคัญในการเลือกตั้ง โดยในเวลาที่ผ่านมาหลายพรรคการเมืองได้เร่งจัดโครงสร้างและปฏิรูปโฉมใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับบริบททางกฎหมายและบริบททางการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการเปิดตัวนักการเมืองรุ่นใหม่เข้าสู่ทีมผู้บริหาร หรือการเปิดตัวพรรคการเมืองใหม่ หรือการสลับสับเปลี่ยนเครือข่ายพรรคการเมือง และการร่วมมือระหว่างพรรคการเมืองขนาดกลางกับขนาดเล็ก เพื่อให้สอดคล้องกับการเลือกตั้งในระบบใหม่ ซึ่งการเคลื่อนไหวเหล่านี้ย่อมมีผลต่อการเลือกตั้งไม่มากนักน้อย นอกจากนี้แล้วสิ่งที่จะมีผลต่อการเลือกตั้งยังขึ้นอยู่กับพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน โดยเฉพาะในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา พบว่า อิทธิพลทางการเมืองของกลุ่มคนรุ่นใหม่มีมากขึ้น รวมทั้งปัญหาการซื้อสิทธิ์ขายเสียงก็ได้แพร่กระจายมากขึ้นในทุกภูมิภาค

จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ฝั่งตะวันออกของภาคใต้ เป็นจังหวัดที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่เป็นอันดับ 2 ของภาคใต้รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีอาณาเขตทิศเหนือติดกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี ทิศใต้ติดกับจังหวัดตรัง จังหวัดพัทลุง และจังหวัดสงขลา ทิศตะวันออกติดกับอ่าวไทย และทิศตะวันตกติดกับจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดกระบี่ มีพื้นที่ประมาณ 9,942.502 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 6,214,064 ไร่ มากเป็นอันดับ 16 ของประเทศไทย ประกอบด้วยประชากรจำนวน 1,550,721 คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 763,803 คน และเพศหญิงจำนวน 785,351 คน (ข้อมูล ปี 2564)

ในเรื่องการเลือกตั้ง พบว่า การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งแต่ปี พ.ศ.2538 จนถึง พ.ศ.2554 มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งหมด 6 ครั้ง โดยพรรคประชาธิปัตย์สามารถชนะการเลือกตั้งยกจังหวัดทุกเขต 6 สมัย จากผลการเลือกตั้งแสดงให้เห็นว่าพรรคประชาธิปัตย์เป็นพรรคที่ได้รับความนิยมในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชอย่างมาก จนกระทั่งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อปี พ.ศ.2562 เกิดเหตุการณ์เปลี่ยนแปลงทางการเมืองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เมื่อพรรคประชาธิปัตย์ไม่สามารถคว้าชัยชนะได้ยกจังหวัดดังเช่นในอดีต โดยมีพรรคพลังประชารัฐสามารถเข้ามาแทรกในพื้นที่ได้จำนวน 3 เขต จากจำนวนทั้งหมด 8 เขต ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขตในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปี พ.ศ.	จำนวนเขต	จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร		
		พรรคประชาธิปัตย์	พรรคพลังประชารัฐ	รวม
2538	4	10	-	10
2539	4	10	-	10
2544	10	10	-	10
2548	10	10	-	10
2550	4	10	-	10
2554	9	9	-	9
2562	8	5	3	8

(Office of the Electoral Commission, 2020)

สำหรับการเลือกตั้งเมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2566 ที่ผ่านมา จังหวัดนครศรีธรรมราชมีการแบ่งเขตเลือกตั้ง จำนวน 10 เขต และจากผลการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชโดยศูนย์สำรวจความคิดเห็น "นิด้าโพล" สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) ก่อนการเลือกตั้ง พบว่า พรรคการเมืองที่ได้รับความนิยมสูงสุด ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคเพื่อไทย และพรรครวมไทยสร้างชาติ ตามลำดับ โดยพรรคพลังประชารัฐที่เคยได้รับการเลือกตั้งใน 3 เขตเลือกตั้ง มีคะแนนนิยมตกไปมาก ดังนั้น การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองของผู้สมัครและพรรคการเมืองและพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2566 จังหวัดนครศรีธรรมราชในครั้งนี้ จึงเป็นสิ่งที่ควรนำมาศึกษาวิเคราะห์ในหลายประเด็น เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการเมือง และพฤติกรรมการเมืองของประชาชน ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่จะนำไปสู่การพัฒนาการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองของผู้สมัครและพรรคการเมือง ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2566 จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชน ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2566 จังหวัดนครศรีธรรมราช

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การเลือกตั้งและพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้ง

"การเลือกตั้ง" เป็นหนึ่งในคำที่ใช้กันมากที่สุดในยุคการเมืองประชาธิปไตยในปัจจุบัน ความนิยมที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ของทฤษฎีและการปฏิบัติตามแนวทางของระบอบประชาธิปไตย ทำให้คำนี้กลายเป็นคำที่ใช้และเข้าใจกันทั่วไปในระบอบประชาธิปไตยที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ "การเลือกตั้ง" เป็นวิธีการแสดงออกซึ่งความคิดเห็นว่าตนเอง เห็นชอบหรือไม่เห็นชอบต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยเฉพาะต่อประเด็นนโยบาย โครงการของพรรคการเมืองต่างๆ รวมถึงคุณสมบัติของผู้สมัครที่พรรคนำเสนอเพื่อเข้าไปทำหน้าที่เป็นตัวแทนของผู้เลือกตั้ง การเลือกตั้งในความหมายอย่างแคบจะครอบคลุมหน้าที่ที่บทบาทและความคาดหวังของประชาชนในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งตัวแทน โดย Norman (2018) ได้สรุปว่าการเลือกตั้งควรครอบคลุมหน้าที่ที่สำคัญ 6 ประการคือ

1. การเลือกตั้งเกี่ยวข้องกับการคัดเลือกประมุขแห่งรัฐ (ประธานาธิบดี หรือนายกรัฐมนตรี)
2. การเลือกตั้งเกี่ยวข้องกับการคัดเลือกคณะรัฐมนตรี โดยเฉพาะภายใต้ระบบประธานาธิบดี
3. การเลือกตั้งเกี่ยวข้องกับการคัดเลือกสมาชิกสภานิติบัญญัติ (ตัวแทนที่ได้รับมอบหมายให้อภิปรายร่างกฎหมาย ออกกฎหมาย และควบคุมการทำงานของฝ่ายบริหาร)
4. การเลือกตั้งเกี่ยวข้องกับการคัดเลือกฝ่ายตุลาการและหน่วยงานอิสระภายใต้รัฐธรรมนูญ
5. การเลือกตั้งเกี่ยวข้องกับการคัดเลือกตัวแทนในโครงสร้างระดับล่างของรัฐบาล และสถาบันย่อยอื่นๆ
6. การเลือกตั้งเกี่ยวข้องกับการค้าประกันถึงความสำเร็จของสิ่งที่ประชาชนผู้เลือกตั้งคาดหวังถึงอนาคตที่เป็นไปได้ โดยเฉพาะความเป็นอยู่ที่ดีของพวกเขาผ่านตัวแทนหรือผู้นำที่ได้รับการเลือกตั้ง

โดยที่ “การเลือกตั้ง” เป็นหน้าที่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับผู้มีสิทธิเลือกตั้ง และผู้สนใจทางการเมือง การศึกษาถึงพฤติกรรมเลือกตั้งจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ควรมีการศึกษาเพื่อสร้างองค์ความรู้และทฤษฎีทางการเมืองร่วมสมัย การศึกษาถึงพฤติกรรมเลือกตั้งเป็นสิ่งที่น่าสนใจสำหรับนักรัฐศาสตร์ให้มีความสนใจมาเป็นเวลานาน และเพื่อให้เข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมเลือกตั้ง Eldersveld (1951) ในบทความเรื่อง “ทฤษฎี และวิธีการในการวิจัยเกี่ยวกับพฤติกรรมเลือกตั้ง” ได้อธิบายว่า “คำ”พฤติกรรมเลือกตั้ง” ไม่ใช่คำใหม่ แต่ในช่วงหลังมีการใช้เพื่ออธิบายประเด็นของการศึกษาและประเภทของปรากฏการณ์ทางการเมืองซึ่งก่อนหน้านี้ไม่มีการพูดถึง หรือถือว่าเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้อง” พฤติกรรมเลือกตั้งไม่ได้จำกัดอยู่แค่การตรวจสอบสถิติการลงคะแนน การบันทึก และการคำนวณการเปลี่ยนแปลงของคะแนน แต่ยังเกี่ยวข้องกับการวิเคราะห์กระบวนการทางจิตวิทยาของแต่ละบุคคล (การรับรู้ อารมณ์ และการจูงใจ) และมีความสัมพันธ์กับการดำเนินงานทางการเมือง ตลอดจนรูปแบบของสถาบันทางการเมือง เช่น กระบวนการสื่อสารทางการเมืองและผลกระทบจากการเลือกตั้ง นอกจากนี้แล้ว Plano & Riggs (1973) แสดงความเห็นเกี่ยวกับคำ “พฤติกรรมเลือกตั้ง” ว่าเป็นคำที่มีการใช้อย่างแพร่หลายและถูกนับรวมเป็นสาขาย่อยที่มีขอบเขตการศึกษาที่ค่อนข้างกว้างขวางและเป็นส่วนสำคัญของสาขาวิชาพฤติกรรมทางการเมืองในทางรัฐศาสตร์ โดยเฉพาะมีความเกี่ยวข้องกับการศึกษาพฤติกรรมของประชาชนในบริบทของการเลือกตั้ง การศึกษาพฤติกรรมเลือกตั้งเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและจิตวิทยาของผู้คนหลายล้านคนที่มีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองในฐานะผู้มีสิทธิเลือกตั้ง สิ่งเหล่านี้ถือเป็นพื้นฐานที่สำคัญของวิชารัฐศาสตร์ ถือเป็นการสร้างทฤษฎีที่สามารถวัดและทดสอบได้อย่างเป็นระบบและมีคุณค่า

กระบวนการตัดสินใจเลือกตั้ง

ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้น Rachsamana (1987) ได้อาศัยแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจของ Jumnon (1980) ซึ่งแบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การแยกแยะตัวปัญหา 2) การหาข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตัวปัญหา 3) การประเมินค่าข่าวสาร 4) การกำหนดทางเลือก 5) การเลือกทางเลือก และ 6) การปฏิบัติตามการตัดสินใจ และได้สรุปขั้นตอนเกี่ยวกับกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งออกเป็น 4 ขั้นตอน เริ่มต้นจากการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งและผู้สมัครรับเลือกตั้ง ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนแรกของกระบวนการตัดสินใจเลือกตั้งซึ่งจะเริ่มจากการได้รับข่าวสารว่าจะมีการเลือกตั้ง ข่าวสารเกี่ยวกับการรับสมัครเลือกตั้ง ข่าวสารเกี่ยวกับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง และข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายต่างๆ ของพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ซึ่งในแง่ประเด็นของการศึกษากระบวนการออกเสียงเลือกตั้งในขั้นตอนนี้พบว่ามีหัวข้อที่แตกต่างกันไป เช่น การศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ผลการศึกษานี้ไม่น้อยช่วยให้เราเข้าใจได้ว่า ประชาชนในชนบทได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งโดยผ่านสื่อหรือช่องทางใดบ้าง หรือเป็นการศึกษาในประเด็นว่าข่าวสารต่างๆ ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือเกี่ยวกับพรรคการเมืองที่ส่งผู้สมัครรับเลือกตั้ง ประชาชนเลือกรับในลักษณะใดและมีการนำข่าวสารนั้นไปเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้สมัครรัฐเลือกตั้งให้เหลือเท่ากับจำนวนสมาชิกที่ต้องการจะลงคะแนนเสียงหรือไม่เพียงใด เป็นต้น ขั้นตอนต่อมาเป็นการสร้างหลักเกณฑ์และให้น้ำหนักของหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกตั้ง ในขั้นตอนนี้เมื่อผู้ลงคะแนนเสียงยอมรับว่าจะต้องมีการตัดสินใจและได้รับข่าวสารต่างๆ เกี่ยวกับตัวผู้สมัครรับเลือกตั้ง หรือนโยบายของพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดอยู่ หรือผู้ลงคะแนนเสียงที่ผูกพันกับพรรคการเมือง หรือผูกพันกับผู้สมัครรับเลือกตั้งก็จะสร้างหลักเกณฑ์ในการที่จะคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ตนเองถูกใจมากที่สุด ให้เหลือจำนวนเท่ากับสมาชิกที่มีได้หรือเท่าที่ตนเองต้องการจะลงคะแนนเสียงได้ ผู้ลงคะแนนเสียงสามารถสร้างหลักเกณฑ์ของตนว่าในการลงคะแนนเสียงครั้งนี้จะให้ความสำคัญกับพรรคการเมืองหรือให้ความสำคัญกับคุณสมบัติส่วนตัวของบุคคลนั้น การที่มีผู้มีสิทธิออกเสียงจะลงคะแนนเลือกตั้งผู้ใด และโดยใช้หลักเกณฑ์ใดเป็นองค์ประกอบการตัดสินใจนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับ

ปัจจัยหลายประการ เช่น ความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ทั้งจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง หรือแหล่งความรู้รอบตัวและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับบุคคลอื่น

สำหรับ 2 ขั้นตอนสุดท้ายจะได้แก่ การประเมินและการจัดลำดับผู้สมัครรับเลือกตั้ง และการตัดสินใจที่จะลงคะแนนเสียงให้ผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง ในส่วนของการประเมินและการจัดลำดับผู้สมัครรับเลือกตั้ง เป็นขั้นตอนที่สืบเนื่องจากขั้นตอนที่สอง เมื่อมีการกำหนดหลักเกณฑ์และให้น้ำหนักของหลักเกณฑ์แต่ละตัวแล้ว ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะใช้เกณฑ์ที่กำหนดขึ้นในการคัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคน (หรือเฉพาะบางคนที่น่าสนใจ) ตามเกณฑ์ที่กำหนดนั้น ผู้สมัครรับเลือกตั้งแต่ละคนควรจะได้รับคะแนนการประเมินเท่าไรก่อนที่จะตัดสินใจในขั้นตอนสุดท้ายว่าจะลงคะแนนให้กับผู้สมัครคนไหน

ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง

การเลือกตั้งหมายถึงกระบวนการมีส่วนร่วมตามระบอบประชาธิปไตยซึ่งทุกคนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับบุคลิกภาพและประเด็นต่างๆ โดยอาศัยการลงคะแนนเสียงเป็นตัวตัดสิน การเลือกตั้งแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้ระหว่างชนชั้นผ่านการลงคะแนนเสียง โดยจะพบความแตกต่างที่สำคัญในความจงรักภักดีทางการเมืองของคนที่มีกลุ่มอายุ ชนชั้น การศึกษากลุ่มศาสนา หรือชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน การลงคะแนนเสียงไปในทิศทางใดทิศทางหนึ่งมักขึ้นอยู่กับประสบการณ์ชีวิตของบุคคล ดังนั้น การศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญมากของการศึกษาเชิงประจักษ์ที่ทำให้การศึกษาเรื่องการเมืองเข้าใจลึกซึ้งมากขึ้นเรื่อยๆ ในนามของสังคมวิทยาการเมือง โดยปกติแล้วมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีเหตุผลในแง่ของปรัชญา แต่บ่อยครั้งกลับพบว่าเขาไม่มีเหตุผลในการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางเศรษฐกิจ และการเมืองในบางครั้ง การศึกษาเชิงประจักษ์เกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมืองแสดงให้เห็นถึงข้อเท็จจริงที่น่าประหลาดใจว่าพฤติกรรมของมนุษย์ได้รับอิทธิพลจากสิ่งที่ไม่สมเหตุสมผลหลายอย่าง เช่น บทบาทของพรรคการเมืองและกลุ่มกดดันที่มักจะกล่าวอ้างถึงปัจจัยทางศาสนา และความสัมพันธ์ในชุมชน อิทธิพลของเงิน หรือบุคลิกภาพของผู้สมัคร และสิ่งที่อธิบายได้ยากหลายอย่างที่มีอิทธิพลต่อจิตใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง บทบาทของสิ่งเหล่านี้สามารถค้นพบหรือแยกแยะได้ในกรณีที่ผู้สนใจศึกษาการเมืองเชิงประจักษ์มุ่งความสนใจอธิบายปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผลของการเลือกตั้ง ตัวอย่างการศึกษาของ Hazarika (2015) ที่ได้ศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งในอินเดีย พบว่าพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้รับอิทธิพลจากปัจจัยหลายประการ เช่น ศาสนา วรรณะ ความสัมพันธ์ภายในชุมชน ภาษาที่ใช้ เงิน นโยบายหรืออุดมการณ์ เป้าหมายของการเลือกตั้ง เครือข่ายทางสังคม และกระแสทางการเมือง เป็นต้น ซึ่งพรรคการเมืองและกลุ่มทางการเมืองต่างๆ จะพยายามใช้ประโยชน์จากตัวแปรเหล่านี้เพื่อชัยชนะในการเลือกตั้ง นักการเมืองในอินเดียจะอาศัยความเชื่อทางศาสนา และความเชื่อต่างๆ ของชุมชนมาเป็นเครื่องมือในการหาเสียงเลือกตั้ง รวมทั้งยังมีการใช้ประโยชน์จากปัจจัยด้านภาษา หรือ อาศัยผลตอบแทนในรูปแบบตัวเงินเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์เพื่อประสบความสำเร็จในสงครามการเลือกตั้ง

ในส่วนนี้จะเป็นการสรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้ง โดยอาศัยการศึกษาและทบทวนวรรณกรรมของ Kulachai et al. (2023) ที่มีการแบ่งปัจจัยออกเป็น 3 ด้าน ประกอบด้วย ปัจจัยระดับตัวบุคคล (Individual-Level Factors) ปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรม (Socio-Cultural Factors) และปัจจัยด้านการเมือง (Political Factors) โดยในแต่ละด้านมีปัจจัยย่อยและแนวโน้มของการมีบทบาทต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้ง ดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยระดับตัวบุคคล

ความสัมพันธ์ระหว่างสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับบุคคล และการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเป็นหัวข้อที่ซับซ้อนและมีหลายแง่มุมซึ่งได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวางโดยนักรัฐศาสตร์และนักสังคมวิทยา แม้ว่าจะไม่มีข้อสรุปที่ชัดเจนเพียงหนึ่งเดียวเกี่ยวกับลักษณะที่แน่นอนของความสัมพันธ์นี้ แต่การวิจัยชี้ให้เห็นว่าสถานะทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับบุคคลมีอิทธิพลอย่างมากต่อรูปแบบการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ตัวอย่างเช่น รายได้ ซึ่งผลการศึกษา พบว่าระดับรายได้สามารถกำหนดความชอบทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองลงคะแนนเสียงในหลายมิติ จากผลของการศึกษาหลายชิ้น พบความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างระดับรายได้และการมีส่วนร่วมทางการเมือง รวมถึงการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง บุคคลที่มีรายได้สูงมักจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าและมีแนวโน้มที่จะลงคะแนนเสียงมากกว่าเมื่อเทียบกับผู้ที่มีรายได้น้อย นอกจากนี้ยังพบว่า ผู้ที่มีรายได้สูงจะมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนพรรคการเมืองที่มีนโยบายอนุรักษ์นิยม หรือพรรคฝ่ายขวา ในขณะที่กลุ่มผู้ที่มีรายได้น้อยมักจะมีแนวโน้มสนับสนุนพรรคการเมืองฝ่ายซ้ายที่เน้นนโยบายกระจายรายได้ นโยบายสวัสดิการสังคม และความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ ในส่วนระดับการศึกษา ผลการศึกษาส่วนใหญ่พบว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาสูงจะมีแนวโน้มไปเลือกตั้งมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาต่ำกว่า และยังพบว่าความสัมพันธ์ระหว่างระดับการศึกษากับแนวคิดทางการเมือง

แบบเสรีนิยม หรือแนวคิดฝ่ายซ้าย นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยเรื่องเพศ และอายุก็มีอิทธิพลต่อการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยพบว่าเพศหญิงมักจะมีแนวโน้มที่จะสนับสนุนพรรคการเมืองหรือผู้สมัครหัวก้าวหน้ามากกว่าเพศชาย และพบว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่มีอายุน้อยจะสนับสนุนพรรคการเมืองหรือผู้สมัครหัวก้าวหน้าหรือพรรคการเมืองที่มีแนวคิดเสรีนิยม

2. ปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

ปัจจัยทางสังคมและวัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดการตัดสินใจลงคะแนนเสียงของแต่ละบุคคล ปัจจัยเหล่านี้ ประกอบด้วย การสังกัดกลุ่มทางสังคม (Social Identity) ไม่ว่าจะเป็นเชื้อชาติ หรือ ชั้นทางสังคม และอิทธิพลของสื่อมวลชน (Media Influence) จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการสังกัดกลุ่มทางสังคมจะมีผลต่อความชอบทางการเมืองและพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงของพวกเขา ผลการศึกษาได้เน้นย้ำถึงความสัมพันธ์ของอัตลักษณ์ทางสังคม เช่น เชื้อชาติ เพศ และชั้นทางสังคมกับการตัดสินใจลงคะแนนเสียง บุคคลมักจะตัดสินใจเลือกในสิ่งที่สอดคล้องกับทัศนคติและความสนใจของตนมักเป็นการลงคะแนนให้สอดคล้องกับความสนใจและมุมมองที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ทางเชื้อชาติของตน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เป็นชนกลุ่มน้อยจะสนับสนุนผู้สมัครหรือพรรคที่พวกเขาเห็นว่าใส่ใจกับประเด็นเกี่ยวกับความเท่าเทียมทางเชื้อชาติ และเน้นความยุติธรรมทางสังคม นอกจากนี้แล้ว ปัจจัยด้านศาสนา อิทธิพลของสื่อมวลชน และเครือข่ายทางสังคม ก็เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้ง โดยพบว่าศาสนาสามารถมีอิทธิพลอย่างมากต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงของแต่ละบุคคล การศึกษาจำนวนมากได้เน้นย้ำถึงผลกระทบของความเชื่อทางศาสนาและความเกี่ยวข้องต่อความชอบทางการเมืองและพฤติกรรมการลงคะแนนเสียง ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าบุคคลมักจะตัดสินใจเลือกผู้สมัครหรือพรรคที่พวกเขาเห็นว่าเข้ากันได้กับค่านิยมทางศาสนาและความเชื่อมั่นทางศีลธรรมของตน อิทธิพลของสื่อมวลชน และเครือข่ายทางสังคมถือเป็นอีกสองปัจจัยทางสังคมที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง โดยอิทธิพลของสื่อมีบทบาทสำคัญในการกำหนดการตัดสินใจลงคะแนนเสียงของแต่ละบุคคล การวิจัยได้แสดงให้เห็นถึงผลกระทบของสื่อต่อความชอบทางการเมืองและพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงอย่างต่อเนื่อง การศึกษาจำนวนมากแสดงให้เห็นว่าการเปิดรับสื่อสามารถกำหนดทัศนคติ ความรู้ และการรับรู้ของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับผู้สมัครและประเด็นทางการเมือง

3. ปัจจัยด้านการเมือง

ปัจจัยทางการเมืองมีบทบาทสำคัญในการกำหนดการตัดสินใจลงคะแนนเสียง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะคำนึงถึงปัจจัยทางการเมืองต่างๆ เช่น การระบุพรรคที่ตนเองสังกัด ลักษณะส่วนตัวของผู้สมัคร จุดยืนทางนโยบาย และกลยุทธ์ในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ปัจจัยเหล่านี้สามารถมีอิทธิพลอย่างมากต่อพฤติกรรมของผู้มีสิทธิเลือกตั้งและส่งผลกระทบต่อผลการเลือกตั้งในที่สุด ตัวอย่างเช่น การระบุพรรคที่ตนเองสังกัด (Party Identification) ทำให้ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมีความรู้สึกถึงตัวตนและการเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนทางการเมืองที่ใหญ่ขึ้น ช่วยลดความยุ่งยากในกระบวนการตัดสินใจโดยการประเมินผู้สมัครจากพรรคที่สังกัดได้เลย นอกจากนี้แล้วลักษณะส่วนตัวของผู้สมัคร (Candidate Characteristics) ก็ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจเลือกตั้งเช่นกัน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งมักจะประเมินคุณลักษณะส่วนบุคคล คุณสมบัติ และลักษณะเฉพาะต่างๆ ของผู้สมัครเมื่อตัดสินใจเลือกตั้ง ปัจจัยเหล่านี้ถือเป็นปัจจัยที่สามารถกำหนดการรับรู้ ทัศนคติ และความชอบของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ซึ่งส่งผลต่อการตัดสินใจสนับสนุนผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง ในส่วนของจุดยืนทางนโยบาย (Policy Positions) ก็ถือเป็นปัจจัยสำคัญถัดมาที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ข้อเสนอเชิงนโยบายและจุดยืนของผู้สมัครจะเป็นสัญญาณเบื้องต้นถึงการกระทำและการจัดลำดับความสำคัญของงานที่ตั้งใจไว้หากได้รับเลือกตั้ง ซึ่งสามารถสอดคล้องกับความสนใจและแรงบันดาลใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งแต่ละคน ปัจจัยด้านการเมืองที่น่าสนใจและมีอิทธิพลอย่างมากอีกอันหนึ่งก็คือกลยุทธ์ที่ผู้สมัครใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง (Campaign Strategies) ผู้สมัครเลือกตั้งแต่ละคนจะมีการรณรงค์หาเสียงด้วยกลยุทธ์ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้เพื่อสื่อสารข้อความ ระดมผู้สนับสนุน และโน้มน้าวจิตใจผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่ยังไม่ได้ตัดสินใจเลือก ซึ่งกลยุทธ์เหล่านี้สามารถมีอิทธิพลต่อการรับรู้ ทัศนคติ และการตัดสินใจของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในการสนับสนุนผู้สมัครคนใดคนหนึ่งมากที่สุด

การซื้อสิทธิ์ขายเสียง

การซื้อสิทธิ์ขายเสียง คือ การเสนอเงิน สินค้า วัสดุ หรือบริการให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งโดยผู้สมัครรับเลือกตั้งหรือพรรคการเมืองเพื่อแลกกับคะแนนเสียง ซึ่งภายใต้แนวคิดนี้มีความแตกต่างพื้นฐานหลายประการ ประการแรกเกี่ยวข้องกับระยะเวลาของการจูงใจในการซื้อสิทธิ์ขายเสียง การซื้อสิทธิ์ขายเสียงตามนัยยะนี้ หมายถึง การชักจูงในวันเลือกตั้งหรือในช่วงระยะเวลาที่มีการประกาศกฎีกาว่าด้วยการเลือกตั้ง ซึ่งส่วนใหญ่ผู้ซื้อเสียงในบางประเทศมักจะดำเนินการซื้อเสียงในคืนก่อนหรือเช้าของการเลือกตั้ง (Schaffer, 2007 ; Muhtadi, 2019) ดังนั้น คำจำกัดความจึงไม่รวมการซื้อสิทธิ์ขายเสียงนอกช่วงการเลือกตั้ง

การซื้อสิทธิ์ขายเสียงจำเป็นต้องมีความมุ่งมั่นหรืออย่างน้อยที่สุดความคาดหวังว่าผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะให้การสนับสนุน การเลือกตั้งเพื่อแลกกับการให้ผลประโยชน์ดังกล่าว หากเป็นความพยายามที่คุ้มค่าสำหรับผู้สมัครที่จะได้รับหรือเกี่ยวข้องกับตัว ทั้งในช่วงเลือกตั้งปัจจุบันหรือการเลือกตั้งในอนาคต (Nichter, 2014) นอกจากนี้แล้วแนวทางการซื้อสิทธิ์ขายเสียงที่เป็นระบบ ที่มีผลประโยชน์ที่จับต้องได้ตอบแทนจะมีความสัมพันธ์กับการซื้อสิทธิ์ขายเสียงที่ดำเนินการโดยพรรคการเมืองที่มีอำนาจ และมีการจัดตั้งที่ดี แต่อาจมีผลน้อยกว่า หรือไม่มีเลยสำหรับการซื้อสิทธิ์ขายเสียงโดยผู้สมัครในระบบพรรคการเมืองที่อ่อนแอ ไม่มีความชัดเจน (Kramon, 2013 ; Muhtadi, 2019) ในส่วนต่อไปนี้จะได้กล่าวถึงประเด็นหรือปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการซื้อสิทธิ์ขายเสียง ประกอบด้วย

1. ประเด็นกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

หลายประเทศมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการซื้อสิทธิ์ขายเสียงอย่างชัดเจนในกฎหมายระดับชาติ ทั้งในกฎหมายเดียวหรือในกฎหมายหลายฉบับ กฎหมายในบางประเทศจำกัดเฉพาะการห้ามเสนอเงิน สิ่งของ หรือบริการ จากผู้สมัครหรือหัวหน้าคณะเพื่อแลกกับคะแนนเสียงของบุคคล ในขณะที่ประเทศอื่นๆ กฎหมายขยายไปถึงการห้ามผู้มีสิทธิเลือกตั้งยอมรับข้อเสนอดังกล่าวหรือขายคะแนนเสียงของพวกเขา กฎระเบียบทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งกำหนดให้ผู้สมัครและฝ่ายต่างๆ ต้องเปิดเผยตัวตนของผู้บริจาค จำนวนเงินที่บริจาค และเงินที่ใช้ไประหว่างการหาเสียง โดยทั่วไป กฎระเบียบดังกล่าวได้รับการออกแบบมาเพื่อส่งเสริมและรับรองให้การแข่งขันมีความเป็นธรรมระหว่างผู้สมัคร

ความโปร่งใสในการใช้จ่ายของผู้สมัครและพรรคการเมืองช่วยให้หน่วยงานกำกับดูแล และหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายสามารถตรวจสอบได้ว่ามีความตรงไปตรงมาหรือไม่ ตัวอย่างเช่น ในสหราชอาณาจักร ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจะมีความผิดฐานรับสินบนหากก่อนหรือระหว่างการเลือกตั้ง ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม ตกลงหรือทำสัญญาสำหรับการให้เงิน สิ่งของ เงินกู้ หรือสิ่งมีค่าต่างๆ หรือการจ้างงานสำหรับตนเองหรือบุคคลอื่นใดในการลงคะแนนเสียง หรือตกลงที่จะลงคะแนนหรือตกลงที่จะงดออกเสียง นอกจากนี้ บุคคลจะมีความผิดฐานรับสินบนหากภายหลังการเลือกตั้งเขาโดยตนเอง หรือโดยบุคคลอื่นใดในนามของตนได้รับเงินหรือสิ่งมีค่าเพื่อบุคคลใดๆ ในการลงคะแนนหรืองดออกเสียง หรือชักจูงให้บุคคลอื่นใดลงคะแนนเสียงหรืองดออกเสียง

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการซื้อสิทธิ์ขายเสียง

ผู้สมัครและพรรคใช้การซื้อสิทธิ์ขายเสียงเป็นกลยุทธ์ในการเลือกตั้งด้วยเหตุผลหลายประการซึ่งมักจะมีลักษณะที่เฉพาะเจาะจงกับประเทศหรือบริบททางสังคมของประเทศนั้น ๆ การปฏิบัตินี้ถูกขับเคลื่อนด้วยปัจจัยที่ไม่เกี่ยวข้องกับผู้เลือกตั้ง (ด้านอุปทาน หรือ Supply) รวมถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้เลือกตั้ง (ด้านอุปสงค์ หรือ Demand) ซึ่งในประการหลังมักถูกขับเคลื่อนโดยตัวผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่จะตัดสินใจอย่างมีเหตุผลในการขายคะแนนเสียง หรือบ่อยครั้งจะเกี่ยวกับบรรทัดฐานทางวัฒนธรรม หรือสังคมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติในการให้ของขวัญ การซื้อสิทธิ์ขายเสียงมีแนวโน้มที่จะเกี่ยวข้องกับสถานการณ์อื่นๆ ที่มักจะเรียกว่า “ปัจจัยกระตุ้นเชิงสถาบัน” เช่น กฎหมายที่ไม่สอดคล้องกัน เป็นต้น อย่างไรก็ตามสิ่งสำคัญคือต้องย้ำว่าตัวขับเคลื่อนที่อยู่เบื้องหลังการซื้อสิทธิ์ขายเสียงนั้นมีความเฉพาะเจาะจงสูง นอกจากนี้ยังเป็นความท้าทายในการกำหนดสาเหตุ และการเจาะจงถึงสาเหตุของการซื้อสิทธิ์ขายเสียงที่ควรพิจารณาด้วยความระมัดระวัง

ระบบอุปถัมภ์

จากแนวคิดเกี่ยวกับการซื้อสิทธิ์ขายเสียงที่กล่าวมาจะพบว่ามีปัจจัยเหตุหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายและปัจจัยทางวัฒนธรรม ซึ่งในกรณีของประเทศไทยเป็นการเมืองที่เน้นวัฒนธรรมในเชิงอุปถัมภ์ที่มีความเป็นมายาวนาน โดยความสัมพันธ์แบบอุปถัมภ์ในอดีตจะมีพระมหากษัตริย์ทรงอยู่ในฐานะผู้อุปถัมภ์สูงสุด พระองค์จะคอยดูแลและคุ้มครองเจ้าขุนมูลนาย ไพร่ และทาส ตามลำดับ (Pittayanuruksakul, 2024) โดยลักษณะความสัมพันธ์ดังกล่าวยังคงมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองในปัจจุบัน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท การเลือกตั้งแต่ละครั้งจะขึ้นอยู่กับการช่วยเหลือไม่เป็นทางการของคนกลางที่เป็นกลุ่มหัวหน้าคณะหรือผู้สนับสนุน กลุ่มคนเหล่านี้มักประกอบไปด้วยเจ้าหน้าที่รัฐ พนักงานท้องถิ่น นักการเมือง ผู้นำชุมชน และบุคคลที่มีอิทธิพลอื่นๆ ที่สามารถโน้มน้าวผู้มีสิทธิเลือกตั้งในพื้นที่ของตนโดยใช้การชักชวน การเสนอสิ่งจูงใจทางวัตถุ ชุมชู้ หรืออาศัยชื่อเสียงการยอมรับและการมีส่วนร่วมในท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ

ระบบอุปถัมภ์ตามความเห็นของ Pittayanuruksakul (2024) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สัมพันธ์ ฝ่ายหนึ่งคือผู้ที่เหนือกว่า มีอำนาจมากกว่า อีกฝ่ายหนึ่งคือผู้ที่ด้อยกว่า มีอำนาจน้อยกว่าหรือไม่มีอำนาจเลย จากการมีปฏิสัมพันธ์ ผู้ที่อยู่เหนือกว่าให้การอุปการะช่วยเหลือ คุ้มครองป้องกัน หรือดูแลผู้ที่ด้อยกว่า ขณะเดียวกัน ผู้ที่ด้อยกว่าให้การสนับสนุนทำงานให้โดยยอมรับใช้และเชื่อฟังเป็นการตอบแทน เป็นต้น นอกจากนี้แล้ว Kitschelt & Wilkinson (2007) ได้ขยายความ

เพิ่มเติมเกี่ยวกับระบบอุปถัมภ์ทางการเมือง (Patronage Politics) ว่าหมายถึง ระบบการเมืองที่ดำเนินการในลักษณะของการแลกเปลี่ยนระหว่างการจัดสรรงบประมาณหรือบริการจากภาครัฐเพื่อให้ได้มาซึ่งการสนับสนุนทางการเมืองระหว่างนักการเมืองและประชาชน การอุปถัมภ์ทางการเมืองถูกกำหนดโดยความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์ (Patron-client Relationship) เป็นโครงสร้างการตอบแทนที่แพร่หลาย โดยที่ผู้อุปถัมภ์จะให้ความช่วยเหลือทางวัตถุและการคุ้มครองแก่ผู้รับการอุปถัมภ์ ซึ่งในทางกลับกัน ผู้รับการอุปถัมภ์จะให้ความจงรักภักดีต่อผู้อุปถัมภ์ (Driscoll, 2018) แนวคิดเกี่ยวกับการอุปถัมภ์มักถูกศึกษาในกรอบสาขามานุษยวิทยา โดยมักศึกษาจากความสัมพันธ์ของสังคมชาวมาดากัสการ์ของ "พี่ใหญ่" ที่สนับสนุนผู้อื่น (Lewis & Hossain, 2022) สืบเนื่องจากทรัพยากรที่มีไม่เพียงพอ ชาวมาดากัสการ์มีความสัมพันธ์กับผู้อุปถัมภ์ที่มีอำนาจซึ่งสามารถจัดหาทรัพยากรที่สำคัญเพื่อการอยู่รอด ความคาดหวังในการตอบแทนในความสัมพันธ์ระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์นั้นแสดงให้เห็นถึงแก่นแท้ของการสนับสนุนซึ่งกันและกันในสังคมชาวมาดากัสการ์ (Mlambo et al., 2022) แม้ว่าจะมีความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้อุปถัมภ์และผู้รับการอุปถัมภ์ แต่การพึ่งพาอาศัยกันก็ชัดเจน ผู้อุปถัมภ์มอบแรงจูงใจที่จับต้องได้และความปลอดภัยเป็นรางวัลให้กับผู้รับการอุปถัมภ์ ซึ่งคาดหวังว่าผู้รับการอุปถัมภ์จะตอบแทนด้วยความจงรักภักดีต่อผู้อุปถัมภ์

จากมุมมองทางการเมือง วรรณกรรมเกี่ยวกับการอุปถัมภ์ทางการเมืองมักจะถูกอธิบายว่าเป็นการทำพันธะสัญญาที่เกิดขึ้นระหว่างผู้มีสิทธิเลือกตั้งและพรรคการเมือง การสนับสนุนทางการเมืองเกี่ยวข้องกับวิธีการที่ผู้นำพรรคการเมืองจัดสรรทรัพยากรที่ตนมีอยู่ให้กับบุคคลที่ซื่อสัตย์ต่อพวกเขาเป็นการตอบแทนการสนับสนุนในการเลือกตั้ง (Campbell, 2020) พรรคที่มีอำนาจจะจัดเตรียมผลประโยชน์ต่างๆ รวมถึงโครงการ ตำแหน่งงาน และรางวัลอื่นๆ ให้กับผู้สนับสนุน โดยคาดหวังการตอบแทนด้วยความซื่อสัตย์ที่แสดงออกผ่านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งซึ่งมีความสำคัญต่อฝ่ายการเมืองในการรักษาอำนาจ (Oliveros, 2021) ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างฝ่ายการเมืองและผู้สนับสนุนทางการเมืองจะได้รับการเสริมสร้างและขับเคลื่อนโดยอำนาจของฝ่ายสนับสนุนที่จะได้เข้าสู่ตำแหน่งทางการเมือง โดยสัมพันธ์กับการลงคะแนนเสียงอย่างซื่อสัตย์ของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง หากผู้สนับสนุนเสนอประโยชน์ให้กับผู้มีสิทธิเลือกตั้งและมีการตอบสนองโดยการลงคะแนนเสียงให้กับผู้สนับสนุนในการเลือกตั้งทางการเมือง ความสัมพันธ์ของพวกเขาจะอยู่ยืนยาวต่อไป

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองเลือกตั้งในครั้งนี้มีเป้าหมายหลักเพื่ออธิบายพฤติกรรมของคน 2 กลุ่ม คือ ฝ่ายผู้สมัครเลือกตั้งที่จะรวมทั้งผู้สนับสนุน และประชาชนผู้ใช้สิทธิเลือกตั้ง กรอบแนวคิดการวิจัยจะอาศัยผลการศึกษาเกี่ยวกับการซื้อสิทธิ์ขายเสียงของ Nitchter (2014) ; Muhtadi (2019) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ความเคลื่อนไหวของพรรคการเมืองและนักการเมืองในการเลือกตั้งครั้งนี้ และยังอาศัยการศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของ Kulachai et al. (2023) ที่แบ่งกลุ่มปัจจัยออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ ปัจจัยระดับบุคคล ปัจจัยทางด้านสังคมและวัฒนธรรม และปัจจัยทางด้านการเมือง โดยในการวิจัยนี้จะเน้นเฉพาะอิทธิพลของเครือข่ายสื่อทางสังคม คุณสมบัติของผู้สมัคร ความผูกพันกับพรรคการเมือง และกลยุทธ์ในการหาเสียงของพรรค ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้จะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน และส่งผลต่อผลการเลือกตั้งในที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2566 จังหวัดนครศรีธรรมราช ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาภายใต้บริบทของการเลือกตั้งในกรณีของจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยคณะผู้ศึกษาได้ใช้วิธีเลือกกลุ่มเป้าหมายโดยวิธีเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยอาศัยความรู้ความชำนาญและประสบการณ์ เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยแบ่งออกเป็น 5 กลุ่มหลัก คือ

1. ผู้สมัครรับเลือกตั้งจากหลากหลายพรรคการเมือง จำนวน 5 คน
2. ผู้สนับสนุนพรรคการเมือง จำนวน 5 คน
3. ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง เช่น เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งระดับจังหวัด ข้าราชการส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการเลือกตั้ง จำนวน 5 คน

4. นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ที่สนใจการเลือกตั้งจากมหาวิทยาลัยในพื้นที่ จำนวน 2 คน
5. ประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก จำนวน 5 คน และประชาชนทั่วไป จำนวน 5 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่อาศัยในเขตอำเภอเมืองและเขตอำเภอรอบนอก

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยมีทั้งคำถามกึ่งโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ที่เน้นประเด็นสำคัญเพื่อให้ผู้ถูกสัมภาษณ์สามารถแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และเน้นการเก็บประเด็นจากคำตอบของผู้สัมภาษณ์โดยแบ่งเป็น 4 แบบ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์กลุ่มภาคการเมืองโดยตรง ได้แก่ ผู้สมัครรับเลือกตั้ง และผู้สนับสนุน แบบสัมภาษณ์ตัวแทนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง แบบสัมภาษณ์นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ และแบบสัมภาษณ์ประชาชนผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

เพื่อให้ได้ข้อมูลในการศึกษาวิเคราะห์ที่ครบถ้วน สมบูรณ์ และครอบคลุมประเด็นที่ศึกษา คณะผู้ศึกษาจึงได้กำหนดวิธีการเก็บข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรก เป็นการศึกษาเอกสารต่างๆ (Documentary Research) ส่วนที่สอง เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้เกี่ยวข้อง และส่วนที่สาม เป็นการสังเกตการณ์ทั้งที่มีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยดำเนินการเก็บข้อมูลระหว่างเดือนเมษายน พ.ศ.2566-มิถุนายน พ.ศ.2566 มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่กรอบของกฎหมาย เช่น ขั้นตอนการเลือกตั้งตามที่กำหนดในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ.2566 พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ. 2566 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการการเลือกตั้งตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง พ.ศ.2560 และบทบาทของพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ที่มีการแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป พ.ศ.2566

ข้อมูลเชิงพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น ข้อมูลประชากร ข้อมูลพรรคการเมืองที่มีผู้สมัครรับเลือกตั้งในจังหวัด ทั้งในการเลือกตั้งปัจจุบันและการเลือกตั้งในอดีต และข้อมูลประวัติผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง พร้อมความเป็นเครือญาติหรือเครือข่ายของนักการเมืองเก่า ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และผลการเลือกตั้งย้อนหลัง

2. การสัมภาษณ์อย่างเจาะลึกในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้อง โดยมีการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างๆ เช่น ข้าราชการส่วนภูมิภาค นักการเมืองท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัด ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และประชาชน

3. การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม โดยเป็นการสังเกต บันทึก และวิเคราะห์บรรยากาศทั่วไป พฤติกรรมทางการเมืองของผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง บทบาทของหน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่เข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน ในช่วงก่อนการเลือกตั้ง ช่วงการเลือกตั้ง และช่วยหลังจากการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

การวิเคราะห์ข้อมูล

ภายหลังจากการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งก่อนและช่วงเวลาของการเลือกตั้งทั้งจากเอกสารและการวิจัยในพื้นที่ คณะผู้ศึกษาได้ทำการสกัดข้อมูลเนื้อหาทั้งจากเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก และจัดกลุ่มข้อมูลด้วยการตรวจสอบข้อมูลสามเส้า (Data Triangulation) คือ การตรวจสอบเวลา พื้นที่ บุคคลว่ามีความเหมือนหรือมีความต่างกันหรือไม่เพราะเหตุใด โดยนำมาวิเคราะห์ร่วมกับทฤษฎีที่นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ โดยใช้แนวทางในการวิเคราะห์ตีความจากประเด็นและการปรากฏของภาพ เสียงและเนื้อหาของข้อมูลในรูปแบบต่างๆ (Interpretative Analysis) การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Analysis) และการวิเคราะห์เชิงบรรยาย (Descriptive Analysis) ที่สำคัญ การนำเสนอข้อมูลในการวิจัยเป็นการนำเสนอในรูปแบบของการพรรณนาและอธิบายบริบท สภาพแวดล้อมทางการเมือง การนำเสนอข้อเท็จจริงของพื้นที่จากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเพื่อนำไปสู่ข้อสรุปของการศึกษาต่อไป

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. ความเคลื่อนไหวและแนวโน้มทางการเมืองของพรรคการเมือง พบว่า การเลือกตั้งของจังหวัดนครศรีธรรมราช ในครั้งนี้มีพรรคการเมืองที่ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งแรก คือ พรรคภูมิใจไทย โดยในส่วนของพรรคประชาธิปัตย์ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ เดิมถึงแม้จะได้ที่นั่ง 6 จาก 10 เขต แต่กลับพบว่าผู้สมัครที่เคยได้รับเลือกมาเป็นเวลานาน เช่น นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ และ นายประกอบ รัตนพันธ์ กลับไม่ได้รับเลือกตั้ง จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจว่าพรรคที่ประสบความสำเร็จมีความเคลื่อนไหว และกลยุทธ์ ในการหาเสียงอย่างไร และในทางกลับกันพรรคที่เคยเป็นเจ้าของพื้นที่อยู่เดิมมีปัญหาหรือข้อจำกัดในการหาเสียงเลือกตั้ง อย่างไร โดยจะขอเสนอตามลำดับ ดังนี้

1.1 ความสำเร็จของพรรคภูมิใจไทย พบว่า ในการเลือกตั้งครั้งนี้ถือเป็นครั้งแรกที่พรรคภูมิใจไทยสามารถชนะ การเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยสามารถชนะการเลือกตั้งในเขตที่ 7 (อำเภอถ้ำพรรณรา อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอ บางขัน และอำเภอทุ่งสง (เฉพาะตำบลเขาขาว)) และเขตที่ 8 (อำเภอนาบอน อำเภอช้างกลาง อำเภอดวง และอำเภอพิปูน) และสามารถได้รับการเลือกตั้งเป็นอันดับ 2 ในเขตเลือกตั้งที่ 3, 6 และ 9 ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับผลการเลือกตั้งเมื่อปี พ.ศ.2562 พบว่า พรรคภูมิใจไทยได้รับการเลือกตั้งเป็นอันดับ 2 ในเขตเลือกตั้งที่ 1 และเป็นอันดับ 3 ในเขตเลือกตั้งที่ 3, 4 และ 6 เท่านั้น

ปัจจัยความสำเร็จของพรรคภูมิใจไทยครั้งนี้เป็นเพราะกลยุทธ์ที่ใช้ในการเลือกตั้ง โดยจะพบว่าพื้นที่ที่พรรค ภูมิใจไทยชนะการเลือกตั้งเป็นพื้นที่ชนบทที่ประชาชนมีความยากจน หรือเป็นเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ ประกอบกับการเลือก ตัวผู้สมัคร ได้แก่ นายชฐา ขาวขำ อดีตนายอำเภอถ้ำพรรณรา และนางมุกดาวรรณ เลื่องสินิล อดีตสมาชิกองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดอำเภอช้างกลาง ถือเป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากการเลือกตั้งครั้งนี้ซึ่งเป็นการเลือกตั้งที่มีการแข่งขันสูง ดังนั้น พรรคภูมิใจไทยจะเลือกผู้สมัครที่มีฐานคะแนนมั่นคงในอำเภอใดอำเภอหนึ่ง ตามทฤษฎีสามเหตุยศาสตร์ โดยเน้นพื้นที่สีขาว คือ ฐานที่มั่นของผู้สมัคร พื้นที่สีดำ คือ ฐานที่มั่นของคู่ต่อสู้ และพื้นที่สีเทา คือ ฐานที่สามารถแย่งชิง คะแนนได้ โดยจุดเน้นหนักในการหาเสียงจะอยู่ในพื้นที่สีเทา นอกจากนี้แล้วการที่นายอนุทิน ชาญวีรกูล หัวหน้าพรรค ภูมิใจไทย และดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขในขณะนั้น ได้อาศัยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำ หมู่บ้าน (อสม.) ที่ครอบคลุมอยู่ในทุกพื้นที่เป็นหัวคะแนนหลักทำให้สามารถเข้าถึงผู้เลือกตั้งได้อย่างทั่วถึง ก็ถือเป็นกลยุทธ์ ที่มีประสิทธิภาพมากวิธีหนึ่ง

1.2 ความสำเร็จของพรรคก้าวไกล พบว่า พรรคก้าวไกลได้คะแนนในภาพรวมดีขึ้น โดยสามารถได้รับการเลือกตั้ง เป็นอันดับ 2 ใน 2 เขตเลือกตั้ง อันดับ 3 ใน 5 เขตเลือกตั้ง จากที่เดิมในสมัยที่ยังเป็นพรรคอนาคตใหม่ ได้รับการเลือกตั้งเป็น อันดับ 3 ใน 2 เขตเลือกตั้ง และอันดับ 4 ใน 5 เขตเลือกตั้ง ซึ่งสาเหตุที่พรรคก้าวไกลประสบความสำเร็จจะเป็นเหตุผลเดิม คือ การเน้นหาเสียงกับฐานเสียง 2 กลุ่มหลัก คือกลุ่มที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งแรกเพราะเหตุที่อายุครบ 18 ปีบริบูรณ์ และกลุ่มชนชั้นกลางในจังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากนี้แล้วจะพบว่าพรรคก้าวไกลมีการนำเสนอผู้นำพรรค (นายพิธา ลิ้มเจริญรัตน์) ที่มีภาพลักษณ์ของคนรุ่นใหม่ บุคลิกเป็นกันเอง และต่อต้านเผด็จการ รวมถึงมีนโยบายที่แปลกใหม่แตกต่าง จากพรรคการเมืองอื่น เช่น นโยบายยกเลิกการเกณฑ์ทหาร นโยบายการตรวจสอบงบประมาณทหาร และการให้ความสำคัญ กับกลุ่มเพศทางเลือก LGBT รวมถึงกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นต้น

1.3 ความล้มเหลวของพรรคประชาธิปัตย์ พบว่า ในการเลือกตั้งครั้งนี้ พรรคประชาธิปัตย์ ชนะการเลือกตั้ง ใน 6 เขต ได้แก่ เขตเลือกตั้งที่ 1 (อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช) เขตเลือกตั้งที่ 2 (อำเภอพระพรหม และอำเภอเมือง นครศรีธรรมราชบางส่วน) เขตเลือกตั้งที่ 3 (อำเภอปากพนังและอำเภอหัวไทร) เขตเลือกตั้งที่ 4 (อำเภอเชียรใหญ่ อำเภอ เฉลิมพระเกียรติ และอำเภอชะอวด) เขตเลือกตั้งที่ 5 (อำเภอจุฬาภรณ์ อำเภอรัตนบุรี และอำเภอลานสกา) และ เขตเลือกตั้งที่ 9 (อำเภอนพพิตา อำเภอพรหมคีรี และอำเภอท่าศาลา) ซึ่งหากพิจารณาเพียงผิวเผินจะดูคล้ายว่า ประสบความสำเร็จ เนื่องจากชนะการเลือกตั้งใน 6 เขต ซึ่งเพิ่มขึ้นจากเดิม 1 เขต แต่ผลการเลือกตั้งครั้งนี้ ต้องสูญเสียอดีต ส.ส. ที่เคยได้รับการเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องมาเป็นเวลานานถึง 2 คน ได้แก่ อดีต ส.ส.ชินวรณ์ บุญยเกียรติ ผู้สมัครเขตเลือกตั้งที่ 7 อดีต ส.ส. จังหวัดนครศรีธรรมราช 9 สมัย และ อดีต ส.ส.ประกอบ รัตนพันธ์ ผู้สมัครเขตเลือกตั้งที่ 6 อดีต ส.ส. จังหวัดนครศรีธรรมราช 5 สมัย ซึ่งผลการเลือกตั้งของอดีต ส.ส. ทั้ง 2 พบว่าล้มเหลวโดยสิ้นเชิง เนื่องจาก อดีต ส.ส.ชินวรณ์ บุญยเกียรติ ได้รับการเลือกตั้งในอันดับที่ 4 และอดีต ส.ส. ประกอบ รัตนพันธ์ ได้รับการเลือกตั้งในอันดับที่ 6 ซึ่งสาเหตุ ของความล้มเหลวน่าจะมาจากความขัดแย้งภายในพรรค หรือแม้แต่ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเองที่พบว่ามี การนำระหว่างตระกูลเดชเดโช กับตระกูลบุญยเกียรติ รวมถึงปัญหาการซื้อสิทธิ์ขายเสียงที่ปรากฏอย่างมากในการเลือกตั้ง ครั้งนี้

1.4 ความล้มเหลวของพรรคพลังประชาชน พบว่า ในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา (มีนาคม 2562) พรรคพลังประชาชนเคยได้รับการเลือกตั้งถึง 3 เขต ได้แก่ เขตเลือกตั้งที่ 1 (นายรงค์ บุญสวยขวัญ) เขตเลือกตั้งที่ 2 (นายสันหพจน์ สุขศรีเมือง) และเขตเลือกตั้งที่ 7 (นายสายัณห์ ยุติธรรม) ปรากฏว่า ส.ส. เดิมทั้ง 3 คน ไม่ได้รับการเลือกตั้งกลับมา โดยพรรคพลังประชาชนได้รับการเลือกตั้งในครั้งนี้ 1 เขต ได้แก่ เขตเลือกตั้งที่ 6 (นายสุธรรม จริตงาม) ซึ่งสาเหตุของความล้มเหลวน่าจะมาจากการแตกแยกของพรรคที่แยกออกเป็นพรรครวมไทยสร้างชาติ ทำให้ต้องแข่งขันกันเองเนื่องจากมีฐานเสียงกลุ่มเดียวกัน รวมทั้งความนิยมในตัวหัวหน้าพรรค (พลเอกประวิตร วงษ์สุวรรณ) ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชค่อนข้างต่ำ รวมถึงปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียงที่ปรากฏอย่างมากในการเลือกตั้งครั้งนี้

1.5 ความล้มเหลวของพรรครวมไทยสร้างชาติ พบว่า ในการเลือกตั้งครั้งนี้ พรรครวมไทยสร้างชาติ สามารถชนะการเลือกตั้งในเขตการเลือกตั้งที่ 10 (นางสาวพิมพ์ภัทรา วิชัยกุล) ซึ่งเป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ย้ายมาจากพรรคประชาธิปัตย์ นอกจากนี้แล้วพรรครวมไทยสร้างชาติได้รับการเลือกตั้งเป็นอันดับ 2 ใน 1 เขตเลือกตั้ง อันดับ 3 ใน 3 เขตเลือกตั้ง จึงมองว่าไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร ซึ่งสาเหตุของความล้มเหลวของพรรครวมไทยสร้างชาติเป็นเพราะการแตกแยกของพรรคระหว่างพรรคพลังประชาชนและรวมไทยสร้างชาติทำให้ต้องแข่งขันกันเองทำให้ฐานเสียงเดิมต้องแยกการตัดสินใจ รวมทั้งกระแสลู่ (พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา) ที่เคยได้รับความนิยมสูงมากในครั้งที่ผ่านมาลดความนิยมลงในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.6 ความล้มเหลวของพรรคเพื่อไทย พบว่า พรรคเพื่อไทยไม่มีความตื่นตัวในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะไม่มีกิจกรรมทางการเมืองระหว่าง ส.ส. ผู้สมัคร หรือนักการเมืองท้องถิ่นในจังหวัดนครศรีธรรมราชมากนัก เนื่องจากไม่ใช่พื้นที่ที่เป็นฐานคะแนนหลัก พรรคเพื่อไทย แม้จะส่งผู้สมัคร ส.ส. ครบทั้ง 10 เขต แต่ความคาดหวังในการได้ ส.ส. ในจังหวัดนครศรีธรรมราชของพรรคเพื่อไทยเองไม่ได้สูงมากนัก โดยพิจารณาจากกลยุทธ์การหาเสียง ความจดจำในนโยบายของประชาชนในพื้นที่ ทั้งนี้พรรคเพื่อไทยยังเข้าไม่ถึงผู้มีสิทธิเลือกตั้ง แต่ด้วยระบบเลือกตั้งจึงทำให้ต้องมาเอาคะแนนเสียงในระบบบัญชีรายชื่อ ทำให้การทุ่มเททรัพยากรมาในพื้นที่ของจังหวัดนครศรีธรรมราชไม่มีเท่าที่ควร ผลก็คือไม่ได้รับการเลือกตั้งเลย

จากที่กล่าวมานี้จะพบว่าพรรคการเมืองที่ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลวในการเลือกตั้งจะเกิดจากปัจจัยเหตุหลายประการ อาทิ กลยุทธ์ที่ใช้ในการหาเสียง อิทธิพลของสื่อ คุณสมบัตินักการเมือง เครือข่ายหรือฐานเสียงที่มีอยู่ เป็นต้น โดยพรรคการเมืองที่กล่าวถึงทั้ง 6 พรรค จะมีจุดแข็ง จุดอ่อนที่แตกต่างกันไป พรรคภูมิใจไทยจะอาศัยกลยุทธ์ในการเลือกตั้งตัวผู้สมัครที่มีฐานเสียงที่มั่นคงอยู่ในพื้นที่ ทั้งในกรณีของนายชวรา ขาวขำ และนางมุกดาวรรณ เลื่อนสินิล กรณีพรรคประชาธิปัตย์จะเน้นผู้สมัครที่เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกลจะเน้นสื่อ โดยเฉพาะสื่อทางสังคม (Social Media) จนสามารถได้รับความนิยมเพิ่มมากขึ้น ส่วนพรรคพลังประชาชนและพรรครวมไทยสร้างชาติซึ่งไม่ประสบความสำเร็จจะใช้แนวทางการหาเสียงที่เน้นหวัคคะแนนกลุ่มเดิม รวมทั้งมีการแย่งชิงคะแนนเสียงกันเอง สำหรับพรรคเพื่อไทยจะไม่เน้นพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นเพียงการส่งผู้สมัครเพื่อหวังเพิ่มคะแนนให้สมาชิกสภาผู้แทนกลุ่มบัญชีรายชื่อเท่านั้น ในส่วนของปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งจะสอดคล้องกับข้อสรุปของ Kulachai et al. (2023) ที่สรุปถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งทั้งปัจจัยทางด้านสังคมวัฒนธรรม และปัจจัยด้านการเมือง ที่กล่าวถึงไว้อย่างชัดเจนทั้งปัจจัยกลยุทธ์ที่ใช้ในการหาเสียง อิทธิพลของสื่อ คุณสมบัตินักการเมือง และเครือข่ายหรือฐานเสียงที่มีอยู่

2. ระบบอุปถัมภ์ หัวคะแนน และการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากการวิเคราะห์ถึงความสำเร็จหรือล้มเหลวของพรรคการเมืองต่าง ๆ แล้ว ในการวิจัยครั้งนี้จะได้มีการศึกษาความเคลื่อนไหวของผู้สมัครและพรรคการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองเลือกตั้งของประชาชนว่าเป็นเช่นไร โดยพบข้อสรุปที่น่าสนใจว่าระบบอุปถัมภ์ ฐานเสียงเดิม และระบบหัวคะแนนยังมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อการเลือกตั้ง ซึ่งพรรคการเมืองที่ชนะการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็พรรคภูมิใจไทยที่เลือกผู้สมัครที่มีฐานเสียงอยู่เดิมในพื้นที่ในกรณีของเขตเลือกตั้งที่ 7 และ 8 (อดีตนายอำเภอ และสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด) กรณีพรรครวมไทยสร้างชาติในเขตเลือกตั้งที่ 10 และกรณีของพรรคประชาธิปัตย์ในเขตเลือกตั้งที่ 2 4 5 และ 9 ที่เป็นอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือนักการเมืองท้องถิ่นในพื้นที่ ทำให้ยังคงมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายการเมืองและผู้นำท้องถิ่นในระดับพื้นที่อย่างกว้างขวาง ถือเป็นความได้เปรียบเหนือพรรคการเมืองอื่นๆ แต่ทั้งนี้ไม่ได้หมายความว่าปัจจัยเรื่องระบบอุปถัมภ์ ฐานเสียงเดิม และระบบหัวคะแนนจะเป็นปัจจัยหลักเพียงหนึ่งเดียว เพราะจากผลการเลือกตั้งยังพบว่าในการเลือกตั้งครั้งนี้มีอดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้รับการเลือกตั้งเป็นจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นเขตเลือกตั้งที่ 1 (นายรงค์ บุญสวยขวัญ) เขตเลือกตั้งที่ 2 (นายสายัณห์ ยุติธรรม) เขตเลือกตั้งที่ 3 (นายสันหพจน์ สุขศรีเมือง) เขตเลือกตั้งที่ 6 (นายประกอบ รัตนพันธ์) และเขตเลือกตั้งที่ 7 (นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ) ทั้งนี้ยังพบว่าในกรณีของพรรค

ก้าวไกลก็มีกลุ่มคนรุ่นใหม่หรือกลุ่มผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งแรกให้การสนับสนุนอย่างเปิดเผย โดยแสดงบทบาทผู้สนับสนุนพรรคในฐานะหัวหน้าคณะโฆษกที่พร้อมนำเสนอและสนับสนุนพรรคและหัวหน้าพรรคที่ตนชื่นชอบผ่านสื่อออนไลน์ และที่สำคัญที่สุดในการเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราชในครั้งนี้ คือ การซื้อสิทธิขายเสียงเลือกตั้งที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนมากนักจนกลายเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการแพ้ชนะในการเลือกตั้งหลายเขต โดยการซื้อสิทธิขายเสียงจะมีทั้งรูปแบบของการให้เงิน สิ่งของ หรือการให้ผลประโยชน์ผ่านนโยบาย การซื้อสิทธิขายเสียงถึงแม้ว่าไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่ทำให้ชนะการเลือกตั้ง แต่การซื้อสิทธิขายเสียงเป็นหลักประกันพื้นฐานหรือปัจจัยหนึ่งในหลายปัจจัยที่จะทำให้ผู้สมัครสามารถแข่งขันในการเลือกตั้ง การศึกษานี้พบว่าในกรณีการเลือกตั้งของจังหวัดนครศรีธรรมราชในครั้งนี้เป็นครั้งที่มีการซื้อสิทธิขายเสียงมากกว่าการเลือกตั้งในครั้งที่ผ่านมา จนมีผลทำให้อัตรา ส.ส. หลายสมัยต้องแพ้การเลือกตั้งอย่างหมดรูป

ในส่วนของระบบอุปถัมภ์ ฐานเสียงเดิม และระบบหัวหน้าคะแนนสะท้อนให้เห็นในเขตเลือกตั้งที่มีคะแนนทิ้งห่าง ได้แก่ เขตเลือกตั้งที่ 10 (นางสาวพิมพ์ภัทรา วิชัยกุล พรรครวมไทยสร้างชาติ) ที่ทิ้งคู่แข่งถึง 26,350 คะแนน เขตเลือกตั้งที่ 5 (นายชัยชนะ เดชเดโช พรรคประชาธิปัตย์) ที่ทิ้งคู่แข่งถึง 24,576 คะแนน เขตเลือกตั้งที่ 2 (นายทรงศักดิ์ มุสิกทอง พรรคประชาธิปัตย์) ที่ทิ้งคู่แข่งถึง 11,899 คะแนน เขตเลือกตั้งที่ 3 (นายพิทักษ์เดช เดชเดโช พรรคประชาธิปัตย์) ที่ทิ้งคู่แข่งถึง 10,550 คะแนน และเขตเลือกตั้งที่ 9 (นางอวยพรศรี เชาวลิต พรรคประชาธิปัตย์) ที่ทิ้งคู่แข่งถึง 9,453 คะแนน โดยในภาพรวมทั้ง 5 คน เป็นผู้สมัครหรืออดีตผู้สมัครของพรรคประชาธิปัตย์ทั้งสิ้น โดยปัจจัยด้านนี้ถือเป็นปัจจัยที่มีความจำเป็นและความสำคัญต่อการเลือกตั้งเป็นอันดับต้นๆ จากการสัมภาษณ์ผู้สมัคร 1 ใน 5 ท่านข้างต้น สรุปได้อย่างชัดเจนว่าการทำการเมืองที่ต่อเนื่องยาวนานมีผลต่อการชนะการเลือกตั้งอย่างชัดเจน ดังคำบอกเล่าของผู้สมัครท่านดังกล่าวที่ทำงานเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดตั้งแต่ พ.ศ. 2551 ต่อเนื่องถึง 4 สมัย ติดต่อกัน ทั้งนี้ ยังพบว่าผู้สมัครดังกล่าวเกิดมาในตระกูลการเมืองตั้งแต่สมัยปู่ และมีญาติพี่น้องดำรงตำแหน่งผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่เป็นจำนวนมากในปัจจุบัน (Candidate from Democrat Party, personal communication, May 7, 2023)

ในการเตรียมตัวสำหรับการเลือกตั้งในครั้งนี้ ผู้สมัครท่านดังกล่าวมีการเตรียมตัวล่วงหน้าประมาณ 3 ปี โดยพยายามดูแลประชาชนในพื้นที่ซึ่งเป็นผู้สนับสนุนอิสลามมากถึง ร้อยละ 60 อย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่การแบ่งปันทรัพย์สินเงินทอง การให้ทุนการศึกษาแก่บุตรหลานผู้สนับสนุนอิสลามเหล่านั้น การช่วยเหลือโดยแจกถุงยังชีพในช่วงการแพร่ระบาดของโรคโควิด 19 จนทำให้ได้รับการยอมรับจากกลุ่มผู้สนับสนุนอิสลาม มีฐานเสียงที่มั่นคง นอกจากนี้แล้วมีการจัดระบบหัวหน้าคะแนนที่มีประสิทธิภาพ โดยมีการวางระบบหัวหน้าคะแนนเป็นรายหมู่บ้าน ซึ่งหัวหน้าคะแนนส่วนใหญ่จะได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกสภา อบต. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มีการวิเคราะห์และกำหนดฐานเสียงอย่างชัดเจนว่าคนไหนเป็นฝ่ายเราบ้างจะนำมาเป็นหัวหน้าคะแนนทั้งหมด หัวหน้าคะแนนเหล่านี้จะมีหน้าที่ไปหาเพื่อนบ้าน ญาติพี่น้องของแต่ละคนๆ ละประมาณ 20-30 คน ที่มั่นใจว่าจะเลือกฝ่ายเรา และทำเป็นทะเบียนรายชื่อรวมไว้ที่ส่วนกลาง ทั้งนี้จะมีการดำเนินการในลักษณะเดียวกันในทุกๆ หมู่บ้าน และในช่วงสัปดาห์สุดท้ายจะมีการประชุมร่วมกันกับหัวหน้าคะแนนในแต่ละหมู่บ้าน เพื่อวิเคราะห์เพิ่มเติมว่าในหมู่บ้านหนึ่งๆ มีคนที่เลือกเราแน่นอนอยู่กี่คน ไม่เลือกเราแน่นอนอยู่กี่คน และที่กำกั่งอยู่กี่คน โดยในกลุ่มที่กำกั่งจะมีการวิเคราะห์และกำหนดตัวคนที่คิดว่าคนกลุ่มนี้จะเกรงใจ เพื่อให้ช่วยชักจูงหว่านล้อมให้เลือกเราในที่สุด (Candidate from Democrat Party, personal communication, May 7, 2023)

ผู้สมัครท่านดังกล่าวยืนยันว่า “ระบบหัวหน้าคะแนน และการจัดการในลักษณะนี้ ประกอบกับการสำรวจความคิดเห็น (โพล) ของพรรคประชาธิปัตย์ หน่วยงานกลางอื่น ๆ และของตนเองเป็นระยะ ๆ จะช่วยให้เราทราบล่วงหน้าว่าคะแนนเสียงที่ได้จะเป็นเท่าไร โดยเฉพาะจากการที่ตนเคยเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาถึง 4 สมัย ทำให้คุ้นเคยกับหัวหน้าคะแนนเป็นอย่างดี และสามารถระบุได้แล้วว่าหัวหน้าคะแนนแต่ละคนสามารถเชื่อถือได้มากน้อยแค่ไหน” (Candidate from Democrat Party, personal communication, May 7, 2023)

ในส่วนของผู้สมัครก้าวไกลที่ได้คะแนนจากการลงคะแนนเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัครพรรคที่ค่อนข้างสูงกว่าที่คาดไว้ ทั้งนี้เพราะมีระบบหัวหน้าคะแนนเป็นคณรุ่นใหม่ โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้งครั้งแรกที่ให้การสนับสนุนอย่างเปิดเผยในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีฐานของคณรุ่นใหม่อยู่มากในบางเขตเลือกตั้งทำให้ผู้สมัครของพรรคสามารถแข่งพรรคใหญ่อื่นๆ ขึ้นมาเป็นอันดับ 2 ใน 2 เขตเลือกตั้ง คือ เขตเลือกตั้งที่ 1 อำเภอเมืองนครศรีธรรมราชที่แพ้ผู้สมัครจากพรรคประชาธิปัตย์เพียง 1,459 คะแนน และในเขตเลือกตั้งที่ 7 อำเภอถ้ำพรรณรา อำเภอทุ่งใหญ่ อำเภอบางขัน และอำเภอทุ่งสง ที่แพ้ผู้สมัครจากพรรคภูมิใจไทย 7,101 คะแนนนอกจากนี้แล้วพรรคก้าวไกลยังสามารถได้รับการเลือกตั้งมาเป็นอันดับที่ 3 ในอีก 5 เขตเลือกตั้ง จึงถือเป็นแบรนด์ (Brand) ใหม่ของตลาดการเลือกตั้งของจังหวัดนครศรีธรรมราชในปัจจุบัน

ในส่วนของพรรคภูมิใจไทย พลังประชารัฐ และรวมไทยสร้างชาติมีกลไกของหน่วยงานรัฐและกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นผู้สนับสนุนในพื้นที่ กลุ่มการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองท้องถิ่นต่างเห็นว่าระบบห้วคະแนนในการเลือกตั้งครั้งนี้มีความแตกต่างไปจากการเลือกตั้งในอดีตเพราะห้วคະแนนวิวัฒนาการไปสู่กลุ่มคนหลายคนที่ไม่ใช่แค่ผู้นำท้องถิ่นเท่านั้น แต่อาจเป็นกลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน หรือกรณีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่พรรคภูมิใจไทยใช้เป็นหลัก นอกจากนี้แล้วสิ่งที่พบในการเลือกตั้งครั้งนี้ คือ การซื้อตัวผู้สมัคร หรือห้วคະแนนของพรรคการเมืองอื่นมาช่วยตนเอง เช่น ในกรณีพรรครวมไทยสร้างชาติดึงตัวนางสาวพิมพ์ภัทรา วิชัยกุล จากพรรคประชาธิปัตย์ หรือพรรคภูมิใจไทยดึงตัวนางมุกดาวรรณ เลื่องสินิล จากพรรคพลังประชารัฐ เป็นต้น ซึ่งในกรณีดังกล่าวย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่าจะมีห้วคະแนนของผู้สมัครทั้งสองติดตามไปด้วยเป็นจำนวนมาก และที่สำคัญที่สุดในการเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราชในครั้งนี้ คือ การซื้อสิทธิขายเสียงเลือกตั้งที่มีมากกว่าในการเลือกตั้งที่ผ่านมา โดยในประเด็นดังกล่าวผู้สมัครจากพรรคพลังประชารัฐได้กล่าวถึงปรากฏการณ์ดังกล่าวว่า “การเลือกตั้งในครั้งนี้ เป็นการเมืองทั้งแผ่นดิน เงินทั้งแผ่นดิน” และได้ขยายความถึงสาเหตุว่า “การเลือกตั้งในครั้งนี้มีการแข่งขันสูงกว่าการเลือกตั้งเมื่อ ปี 2562 เพราะว่ามันไม่มีเดิมพันอะไร เหมือนปี 2562 มีเดิมพันว่าจะเอาประเทศไปทางไหน ปีนี้ไม่มีเดิมพัน แสดงว่าใครจะเป็นนายกก็ได้ ไม่จำเป็นต้อง พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา เท่านั้น แต่รอบนี้ทุกพรรคมีโอกาสเป็นนายกรัฐมนตรีได้หมด ทุกพรรคจะอยู่แบบเดิมไม่ได้แล้ว ใช้ Strategy แบบเดิมไม่ได้แล้ว ไม่ลงพื้นที่ไม่ได้แล้ว ไม่หาเสียงไม่ได้แล้ว ไม่ Campaign ต่างๆ ไม่ได้แล้ว Layer ในการหาเสียงระดับพื้นที่ที่เราจะมีนโยบายอะไร Layer ในการหาเสียงระดับภาคเป็นยังไง Layer ของที่เป็นระดับชาติหาเสียงด้วยนโยบายอะไร เพราะอย่างนั้นรอบนี้มันจึงเหมือนที่อาจารย์พูดเป็น Policy Base หมดแล้ว แต่ว่าระดับการแข่งขันจึงสูงเพราะทุกพรรควางเป้าหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคใหญ่มันวางเป้าหมาย มีสิทธิ์ที่จะเกิดหมดทุกพรรค ประสบการณ์ปี 2562 ที่พรรคก้าวไกลเกิด ประสบการณ์ปี 2562 ที่พรรคพลังประชารัฐเกิด ประสบการณ์ปี 2562 ที่ทำให้พรรคเก่าแก่สูญเสียที่นั่งไป แล้วก็รัฐธรรมนูญหรือกติกาที่เป็นแบบนี้มันทำให้ทุกพรรควางกลยุทธ์ใหม่หมด กลยุทธ์ที่ใหม่รอบนี้คือการซื้อเสียง เงินทั้งแผ่นดิน” (Candidate from Palang Pracharath Party, personal communication, April 9, 2023)

ในส่วนของต้นเหตุของการซื้อสิทธิขายเสียงที่มีมากขึ้นในปัจจุบัน ได้รับการวิเคราะห์ที่เป็น 2 แนวทางแต่มีความเชื่อมโยงกัน คือ แนวทางแรกทีวิเคราะห์โดยผู้นำศาสนาอิสลามที่คลุกอยู่ในวงการเมืองของจังหวัดนครศรีธรรมราชมากกว่า 50 ปี มองว่า “เริ่มตั้งแต่ไทยรักไทย เริ่มจากตรงนั้นเลย ตั้งแต่การเลือกตั้งเมื่อปี 2540 และ 2548 นั้นแหละเริ่มทั้งพรรคก็มีทั้งหมดเลยแต่ไม่ได้ แต่คนก็ยังจำอยู่ว่าฉันเคยได้ อันนี้น่ากลัวมาก ผมรู้ ดร.สุรินทร์ พิศสุวรรณ ดินะเข้ามาขณะที่เขาไม่ค่อยซื้อเสียงกันสมัยนั้น ท่านไม่มีอะไร ถ้าลงมายุคนี้ ถ้าว่าเริ่มจากปีนี้ ถึง ดร.สุรินทร์ฯ ก็ไม่แน่นอน เพราะไม่มีเงินแจกเขา มันเหมือนกับกลายเป็นประเพณีแล้ว เงินไม่มากไม่ได้ ตามหลักศาสนาจะเป็นบาป เพราะทำลายความยุติธรรม ภาษาอิสลามเรียกว่า อิบตอดูล อะคารีย์ ทำลายความเท่าเทียม ทำลายความยุติธรรม คือถ้าสมมติว่าผมมีคุณสมบัติจะเป็น ส.ส. มีความรู้ที่จะไปเป็นผู้แทนของประชาชน แต่ผมไม่มีเงินก็หมดสิทธิ์ ตกลงว่าที่บอกว่าประชาธิปไตย ผมมานึกนี้ประชาธิปไตยจริงหรือเปล่า ผมว่าเป็นธนาธิปไตยมากกว่า เงินเป็นใหญ่ในแผ่นดิน ผมนอนคิดอยู่ว่าการเลือกตั้งบางทีมันก็สูญเปล่า เพราะไม่ได้คนที่มีความรู้มาเป็นตัวแทนของเรา” (Islamic Religious Leader, personal communication, April 17, 2023) นอกจากนี้ผู้นำศาสนาอิสลามท่านนี้แล้ว ผู้สมัครของพรรคประชาธิปัตย์ได้ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า “เริ่มจากการเลือกตั้งเมื่อปี 2562 พรรคการเมืองพรรคหนึ่งพยายามซื้อเสียงโดยใช้วัฒนธรรมทางภาคอีสานเข้ามาใช้ เพราะเขามีความเชื่อว่ามีคนยากจนเท่าไรเงินก็ยังมีอิทธิพลเท่านั้น ก็เอารูปแบบการหาเสียงจากภาคอีสานมาเผยแพร่ทางภาคได้ เขาไปลองที่จังหวัดที่เขามีความเชื่อมั่น เขาไปเลือกจังหวัดที่ประชาชนค่อนข้างจะมีรายได้ต่อหัวต่ำ พูดงายๆ ว่าในพื้นที่คนยากจนก็ไปลองในจังหวัดภาคใต้ ลองจังหวัดพัทลุงและสตูล ซึ่งรายได้ต่อหัวไม่สูง แล้วก็พื้นฐานของผู้นำพรรค เพื่อนำโมเดลนี้มาใช้โดยการซื้อและมีความสำเร็จระดับหนึ่งทั้งที่สตูล และพัทลุง แต่จังหวัดอื่นๆ ก็ใช้รูปแบบเดียวกันแต่ยังไม่สำเร็จ แต่ใกล้สำเร็จนั้นหมายถึงว่าก็เห็นการเปลี่ยนแปลงของคະแนนสูงขึ้น พอรอบนี้ความเชื่อตรงนี้เพิ่มความมั่นใจมากขึ้น รอบนี้เป็นรอบที่น่ากลัวมาก เพราะว่าพรรคการเมืองนั้นนอกจากเล่นนโยบายเรื่องประชานิยมเป็นหลักหรือรัฐสวัสดิการก็แล้วแต่ ก็มาผนวกกับเรื่องของเงิน เพราะฉะนั้นที่ยวนี่ผมเรียนท่านว่าน่าเกลียดมากไม่ใช่ที่น่ากลัวนะ แบบแย่งฟ้าทำดิน เขากลับทำอย่างเปิดเผย” (Candidate from Democrat Party, personal communication, April 22, 2023)

ทั้งนี้ รูปแบบของการซื้อสิทธิขายเสียงจะดำเนินการอย่างเป็นระบบคล้ายกับภูมิภาคอื่นๆ โดยแต่ละพรรคจะมีระบบห้วคະแนน ซึ่งจะได้แก่ ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำท้องที่ และอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อ.สม.) โดยพรรคเหล่านี้จะมีระบบฐานข้อมูลที่ชัดเจน มีแผนที่กำหนดไว้ล่วงหน้าว่าจะซื้ออย่างไร ที่ไหน กับคนกลุ่มไหน โดยกำหนดปริมาณการซื้อและ

จำนวนเงินไว้ล่วงหน้า มีการกำหนดค่าความคลาดเคลื่อน (Error) ว่าจะเป็นร้อยละเท่าไร เช่น ต้องการคะแนนเสียง 25,000 เสียงจะต้องซื้อเสียงที่ประมาณ 50,000 เสียง เป็นต้น ดังที่ผู้สมัครของพรรคประชาธิปัตย์ท่านหนึ่งขยายความว่า “เหมือนกันทั้งจังหวัดนครศรีธรรมราช ไปเอา อ.สม. สร้างฐาน อ.สม. ไปเซ็นชื่อมา คุมด้วยนะ ให้คุณมั่นใจว่าคนนี้ไม่ใช่คนของพรรคการเมืองอื่น ต้องเป็นคนทีกลางๆ และคุณคิดว่าถ้าได้เงินแล้วเขาจะเลือกเรา เขาก็ฉลาดคิดเหมือนกัน พอมีการกำหนดกลุ่มเป้าหมายปั๊บ เขาวางเงินก่อน เพราะรายชื่อบรรณบัตร ข้อมูลที่ต้องการคือ ชื่อ นามสกุล ที่อยู่ เลขประจำตัวบัตรประชาชน 13 หลัก เบอร์โทรศัพท์ คุมหมดเลย ก็เอารายชื่อมาประมาณ 20 คนต่อ อ.สม. 1 คน ก็เอาชื่อมาปั๊บให้คำตอบแทนที่คุณไปแสวงหารายชื่อมา 2,000 บาทต่อหัวคะแนนหนึ่งคน ใน 20 คนนี้เตรียมตัวไว้เฉยๆ ก่อน คือพร้อมรับเงินแต่ยังไม่จ่าย” (Candidate from Democrat Party, personal communication, April 22, 2023)

การซื้อสิทธิ์ขายเสียงถึงแม้ว่าไม่ใช่ปัจจัยเดียวที่ทำให้ชนะการเลือกตั้ง แต่การซื้อสิทธิ์ขายเสียงถือเป็นหลักประกันพื้นฐานหรือปัจจัยหนึ่งในหลายปัจจัยที่จะทำให้ผู้สมัครสามารถแข่งขันได้ในการเลือกตั้ง การศึกษานี้ พบว่าในกรณีการเลือกตั้งของจังหวัดนครศรีธรรมราชถือเป็นครั้งที่มีการซื้อสิทธิ์ขายเสียงมากกว่าการเลือกตั้งในครั้งที่ผ่านมา แต่จากผลการเลือกตั้งพบอย่างชัดเจนว่าการซื้อสิทธิ์ขายเสียงไม่ใช่ปัจจัยหลักเพียงปัจจัยเดียว โดยจะพบปัจจัยอื่นๆ เช่น ระบบอุปถัมภ์ ฐานเสียงเดิม และระบบหวัคะแนนประกอบด้วย ซึ่งในเรื่องนี้จะสอดคล้องกับ Muhtadi (2019) ที่ได้กล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า โดยปกติแล้วการวิเคราะห์ผลที่ได้จากการซื้อสิทธิ์ขายเสียงจะไม่สามารถระบุได้เป็นปริมาณอย่างชัดเจน แต่เราสามารถยืนยันได้ว่าการซื้อสิทธิ์ขายเสียงจะเป็นตัวกระตุ้นให้ผู้ใช้สิทธิ์ออกมามากขึ้น และคะแนนดังกล่าวย่อมมีผลต่อการเลือกตั้งไม่มากนักน้อย เช่นเดียวกับระบบอุปถัมภ์และระบบหวัคะแนนที่ไม่สามารถระบุถึงผล โดยเฉพาะในมิติเชิงปริมาณต่อคะแนนของผู้สมัครที่จะได้รับ แต่ระบบดังกล่าวจะยังคงมีอิทธิพลและสามารถกำหนดผลแพ้ชนะของการเลือกตั้งในหลายๆ กรณี

สรุปผลการวิจัย

1. ความเคลื่อนไหวทางการเมืองของพรรคการเมืองและนักการเมืองในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชในภาพรวมจะมีประเด็นที่น่าสนใจคือมีการเปลี่ยนแปลงของส่วนผสมของพรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้ง โดยในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมา (พ.ศ.2562) มีพรรคการเมืองที่ชนะการเลือกตั้ง จำนวน 2 พรรค ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์และพรรคพลังประชารัฐ แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้มีจำนวนพรรคการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งเพิ่มมากขึ้น ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคภูมิใจไทย พรรครวมไทยสร้างชาติ และพรรคพลังประชารัฐ

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้มีการวิเคราะห์ถึงความสำเร็จและล้มเหลวของพรรคการเมืองทั้ง 4 พรรค รวมถึงพรรคหลักอีก 2 พรรค ได้แก่ พรรคก้าวไกลและเพื่อไทย โดยพบว่า พรรคที่ประสบความสำเร็จในการเลือกตั้งครั้งนี้มากที่สุด คือพรรคภูมิใจไทยที่ผู้สมัครได้รับการเลือกตั้งใน 2 เขต ได้แก่ เขตเลือกตั้งที่ 7 และ 8 ทั้งที่ไม่เคยได้รับการเลือกตั้งในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชมาก่อน โดยเหตุผลหลักที่ประสบความสำเร็จในครั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะกลยุทธ์ที่ใช้ในการเลือกตั้ง โดยอาศัยอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่ครอบคลุมอยู่ในทุกพื้นที่ พรรคที่ประสบความสำเร็จรองลงมา ได้แก่ พรรคก้าวไกล ที่ได้คะแนนในภาพรวมดีขึ้น โดยสามารถได้รับการเลือกตั้งเป็นอันดับ 2 ใน 2 เขตเลือกตั้ง อันดับ 3 ใน 5 เขตเลือกตั้ง ซึ่งสาเหตุที่พรรคก้าวไกลประสบความสำเร็จจะเป็นเหตุผลเดิม คือ การเน้นหาเสียงกับฐานเสียง 2 กลุ่มหลัก คือกลุ่มที่มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งแรกเพราะเหตุที่อายุครบ 18 ปี บริบูรณ์ และกลุ่มชนชั้นกลางในจังหวัดนครศรีธรรมราช นอกจากนี้สองพรรคที่กล่าวแล้ว พรรคที่ถือว่าล้มเหลวในการเลือกตั้งครั้งนี้ ได้แก่ พรรคประชาธิปัตย์ พรรคพลังประชารัฐ และพรรครวมไทยสร้างชาติ ส่วนพรรคเพื่อไทยเป็นพรรคที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชมากนักมาแต่เดิม

2. ระบบอุปถัมภ์และระบบหวัคะแนนยังมีความจำเป็นและความสำคัญต่อการเลือกตั้ง ซึ่งพรรคประชาธิปัตย์ยังคงมีความสัมพันธ์กับเครือข่ายการเมืองและผู้นำท้องถิ่นในระดับพื้นที่ได้กว้างขวาง ถือเป็นความได้เปรียบเหนือพรรคการเมืองอื่นๆ ในขณะที่พรรคก้าวไกลมีกลุ่มคนรุ่นใหม่หรือกลุ่มผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งแรกให้การสนับสนุนอย่างเปิดเผย โดยแสดงบทบาทผู้สนับสนุนพรรคในฐานะหวัคะแนนโซเชียลที่พร้อมนำเสนอและสนับสนุนพรรคและหัวหน้าพรรคที่ตนชื่นชอบผ่านสื่อออนไลน์ ในส่วนของพรรคภูมิใจไทย พลังประชารัฐ และรวมไทยสร้างชาติมีกลไกของหน่วยงานรัฐและกลุ่มผู้นำชุมชนเป็นผู้สนับสนุนในพื้นที่ กลุ่มการเมืองท้องถิ่นและนักการเมืองท้องถิ่นต่างเห็นว่ารระบบหวัคะแนนในการเลือกตั้งครั้งนี้มีความแตกต่างไปจากการเลือกตั้งในอดีตเพราะหวัคะแนนวิวัฒนาการไปสู่กลุ่มคนหลายคนที่ไม่ใช่แค่ผู้นำท้องถิ่นเท่านั้น แต่อาจเป็นกลุ่มสตรี กลุ่มเยาวชน หรือกรณีอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ที่พรรคภูมิใจ

ใช้เป็นหลักจึงทำให้ภาพรวมของการเลือกตั้งยังวนเวียนอยู่กับระบบหัวคะแนนและระบบอุปถัมภ์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ นอกจากนี้แล้วสิ่งที่พบในการเลือกตั้งครั้งนี้ คือ การซื้อตัวผู้สมัคร หรือหัวคะแนนของพรรคการเมืองอื่นมาช่วยตนเอง เช่น ในกรณีพรรครวมไทยสร้างชาติดึงตัวนางสาวพิมพ์ภัทรา วิชัยกุล จากพรรคประชาธิปัตย์ หรือพรรคภูมิใจไทยดึงตัวนางมุกดาวรรณ เลื่องสินิล จากพรรคพลังประชารัฐ เป็นต้น ซึ่งในกรณีดังกล่าวย่อมปฏิเสธไม่ได้ว่าจะมีหัวคะแนนของผู้สมัครทั้งสองติดตามไปด้วยเป็นจำนวนมาก และที่สำคัญที่สุดในการเลือกตั้งจังหวัดนครศรีธรรมราชในครั้งนี้ คือ การซื้อสิทธิขายเสียงเลือกตั้งที่ไม่เคยปรากฏมาก่อนนั้นมาก่อนจนกลายเป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการแพ้ชนะในหลายเขตเลือกตั้ง

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ข้อมูลและบทวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับความเคลื่อนไหวของผู้สมัครและพรรคการเมืองและพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชนจะเป็นส่วนที่จะเพิ่มพูนความรู้ในเชิงวิชาการเกี่ยวกับพรรคการเมืองและการเลือกตั้งที่ยังมีอยู่ค่อนข้างจำกัด อันจะเป็นพื้นฐานของการศึกษาวิจัยในอนาคตต่อไป
2. ข้อมูลและบทวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้องกับความเคลื่อนไหวของผู้สมัครและพรรคการเมืองและพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชนจะเป็นพื้นฐานที่พรรคการเมืองได้นำมาเป็นบทเรียนในการเตรียมการเลือกตั้งในครั้งต่อไปทั้งในภาพรวมระดับชาติและในกรณีเฉพาะของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ควรมีการปฏิรูประบบการบริหารจัดการเลือกตั้งเพื่อตอบสนองต่อสังคมและบริบททางการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะจากปัญหาที่พบในการจัดการเลือกตั้งของจังหวัดนครศรีธรรมราชในครั้งนี้ และจากพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งของประชาชนและพรรคการเมือง สะท้อนถึงบทบาทของคณะกรรมการเลือกตั้งในการจัดการเลือกตั้งและการแก้ปัญหา การซื้อสิทธิขายเสียงยังมีข้อบกพร่องอยู่พอสมควร ดังนั้น จึงต้องมีการปฏิรูประบบการบริหารจัดการเลือกตั้ง และการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังเพื่อแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น
2. ควรมีการรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับรัฐธรรมนูญและกฎหมายเลือกตั้ง โดยเน้นการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานภาครัฐ นักวิชาการ หรือแต่พรรคการเมืองเอง เพื่อให้ประชาชนรับรู้ข้อมูลข่าวสารในทางการเมืองที่ถูกต้อง เพื่อให้ผู้ลงคะแนนลงคะแนนด้วยมโนธรรมของตนเองปราศจากการซื้อสิทธิขายเสียง

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. เนื่องจากการศึกษาในครั้งนี้เน้นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การศึกษาจากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกต ทำให้ผลการวิจัยมีลักษณะเฉพาะไม่สามารถนำไปอนุมานในภาพรวมหรือเปรียบเทียบกับ การศึกษาในกรณีจังหวัดอื่นๆ ได้ ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรมีการศึกษาในลักษณะของการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed Method) โดยศึกษาในเชิงปริมาณในประเด็นที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติม เช่น ความตระหนักถึงความสำคัญของปัญหาการซื้อสิทธิขายเสียง ทศนคติของผู้เลือกตั้งเกี่ยวกับการตัดสินใจในกลุ่มคนที่แตกต่างกันตามเพศ อายุ และกลุ่มอาชีพ เป็นต้น
2. ควรศึกษาความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งในระดับอื่นๆ โดยเฉพาะการเลือกตั้งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบต่างๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชว่ามีความสอดคล้องหรือแตกต่างจากความเคลื่อนไหวทางการเมืองและพฤติกรรมกรรมการเลือกตั้งในระดับชาติ (สภาผู้แทนราษฎร) หรือไม่ อันจะเป็นการเทียบเคียงความเหมือนหรือความต่างเพื่อการสร้างหรือยืนยันข้อสรุปที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้
3. โดยที่ผลการศึกษาเกี่ยวกับความเคลื่อนไหวและแนวโน้มของพรรคการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ.2566 จังหวัดนครศรีธรรมราช ครั้งนี้ พบว่าพรรคภูมิใจไทยสามารถชนะการเลือกตั้งใน 2 เขตเลือกตั้ง ซึ่งเป็นครั้งแรกของพรรคภูมิใจไทย รวมทั้งพบผลการเลือกตั้งในภาพรวมดีขึ้นเป็นอย่างมาก จึงควรมีการศึกษากลยุทธ์การหาเสียงของพรรคภูมิใจไทยในเชิงลึกว่าดำเนินการในลักษณะใดจึงส่งผลต่อความสำเร็จในครั้งนี้

ข้อจำกัดการวิจัย

1. โดยที่จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดใหญ่และมีการแบ่งเขตเลือกตั้งมากถึง 10 เขต ประกอบกับจำนวนงบประมาณที่ได้รับมีจำกัดจึงทำให้การเก็บข้อมูลอาจไม่ครอบคลุมเพียงพอ

2. โดยที่ประเด็นการซื้อสิทธิขายเสียงและกลยุทธ์ที่ใช้ในการหาเสียงเลือกตั้งเป็นเรื่องที่ไม่เปิดเผยชัดเจน ทำให้เป็นข้อจำกัดในการเก็บข้อมูลเชิงลึก เป็นเพียงการให้ข้อมูลจากผู้เกี่ยวข้องฝ่ายต่างๆ ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริง

References

- Campbell, J. (2020). Buying the Honor of Thieves? Performance Pays, Political Patronage, and Corruption. *International Journal of Law Crime and Justice*, 63, 100439. <https://doi.org/10.1016/J.IJLCJ.2020.100439>
- Driscoll, B. (2018). Why Political Competition Can Increase Patronage. *Studies in Comparative International Development*, 53(4), 404-427. <https://doi.org/10.1007/s12116-017.9238-x>
- Eldersveld, S. J. (1951). Theory and Methods in Voting Behavior Research. *The Journal of Politics*, 13(1), 70-87. <https://doi.org/10.2307/2126123>
- Hazarika, B. (2015). Voting Behavior in India and Its Determinants. *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 20(10), 22-25. <https://doi.org/10.9790/0837-201042225>
- Jumnong, W. (1980). *Decision-Making Behavior*. Barramee Printing.
- Kitschelt, H. & Wilkinson, S. (Eds.). (2007). *Patrons, Clients, and Policies: Patterns of Democratic Accountability and Political Competition*. Cambridge University Press.
- Kramon, E. (2013). *Vote Buying and Accountability in Democratic Africa (Unpublished Doctor's dissertation)*. University of California, Los Angeles, United States of America.
- Kulachai, W., Lerdtomomsakul, U. & Homyamyen, P. (2023). Factors Influencing Voting Decision: A Comparative Literature Review. *Social Sciences*, 12(9), 469. <https://doi.org/10.3390/socsci12090469>
- Lewis, D. & Hossain, A. (2022). Local Political Consolidation in Bangladesh: Power, Informality and Patronage. *Development and Change*. 53(2), 356-375. <https://doi.org/10.1111/dech.12534>
- Mlambo, V.H. Zubane, S.P. & Thusi, X. (2022). Interrogating Governance Challenges and Cadre Deployment in South Africa. *Cihan University-Erbil Journal of Humanities and Social Sciences*. 6(1), 11-18. <https://doi.org/10.24086/cuejhss.vol6n1y2022>
- Muhtadi, B. (2019). *Vote Buying in Indonesia: The Mechanics of Electoral Bribery*. Palgrave MacMillan.
- Nichter, S. (2014). Conceptualizing Vote Buying. *Electoral Studies*, 35(3), 315-327. <https://doi.org/10.1016/j.electstud.2014.02.008>
- Norman, A. S. K. (2018). The Role of Elections in Boosting Good Governance. *African Journal of Political Science*, 12(7), 1-5. <https://www.internationalscholarsjournals.com/articles/the-role-of-elections-in-boosting-good-governance.pdf>
- Office of the Electoral Commission. (2020). *The 2019 House of Representative Election Statistical Data*. Sahai Block & Printing Limited Partnership
- Oliveros, V. (2021). *Patronage at Work: Public Jobs and Political Services in Argentina*. Cambridge University Press.
- Pittayanuraksakul, A. (2024). Buddhism and the Patronage System of Thai Government Officials. *Journal of Interdisciplinary Innovation Review*, 7(2), 335-345. <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/jidir/article/download/267725/182940/1100274>
- Plano, J. C. & Riggs, R. E. (1973). *Dictionary of Political Analysis*. Dryden Press.
- Rachsamana, S. (1987). *The Decision-Making Process in Electing Members of the Parliament (Unpublished Master's Thesis)*. Chulalongkorn University, Bangkok, Thailand.
- Schaffer, F. C. (2007). *Elections for Sale: The Causes and Consequences of Vote Buying*. Rienner Publishers.

การสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ Research Synthesis on Competency-Based Curriculum and Instruction

สัจธรรม พรทวิกุล^{1*} จิตรภรณ์ วงศ์คำจันทร์² และ กัญญาวดี แสงงาม³
Satjatham Phorntaweekul,^{1*} Jitraporn Wongkamjan² and Kanyawadee Saengngam³

Article History

Receive: September 11, 2024

Revised: April 9, 2025

Accepted: April 9, 2025

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ศึกษาองค์ความรู้ที่ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนและจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ วิธีการดำเนินการวิจัยใช้การวิจัยเอกสาร กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ รายงานวิจัยในประเทศที่ศึกษาเกี่ยวกับการศึกษาฐานสมรรถนะ เผยแพร่ในปี พ.ศ.2555-2565 เครื่องมือที่ใช้คือ แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย แบบบันทึกข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัยเชิงปริมาณ แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยเชิงคุณภาพ สังเคราะห์งานวิจัยทั้งการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพและการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัจจัยส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ได้แก่ 1. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะเฉพาะ/วิชาชีพ 2. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการ 3. ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะหลัก 2) องค์ความรู้ที่ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ได้แก่ 1. การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะและ 2. การเรียนการสอนฐานสมรรถนะ 3) ข้อเสนอแนะที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ดังนี้ 1. ควรให้ความสำคัญกับการประเมินเพื่อพัฒนามากกว่าการประเมินเพื่อตัดสิน 2. ควรศึกษาสมรรถนะทางวิชาการควบคู่ไปสมรรถนะอื่นๆ และควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะหลักเพิ่มเติม ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย ทราบปัจจัย องค์ความรู้ และข้อเสนอแนะที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

คำสำคัญ : การสังเคราะห์งานวิจัย; หลักสูตร; การเรียนการสอน; ฐานสมรรถนะ; ปัจจัย; องค์ความรู้

¹⁻³ อาจารย์ คณะครุศาสตร์และการพัฒนามนุษย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด, Lecturer, Faculty of Education and Human Development, Roi Et Rajabhat University

*Corresponding author E-mail: kaireru@gmail.com

ABSTRACT

The objectives of this research were to study factors affecting competency-based curriculum and instruction development, examine knowledge utilized in developing learner competencies, and provide recommendations regarding competency-based curriculum and instructional development. The research methodology employed document research. The target group comprises research reports on competency-based education published from 2012 to 2022. The instruments used included research quality assessment forms, quantitative research characteristic recording forms, and qualitative research characteristic recording forms. The findings revealed that 1) factors affecting competency-based curriculum and instruction development include 1. the need for specific/professional competency development, 2. the need for academic competency development, and 3. the need for core competency development; 2) knowledge utilized in developing learner competencies includes 1. competency-based curriculum development and 2. Competency-based instruction; 3) Recommendations regarding competency-based curriculum and instructional development are as follows: 1. Greater emphasis should be placed on formative assessment rather than summative assessment. 2 Academic competencies should be studied alongside other competencies, and additional research should be conducted on core competency development. The research benefits include identifying factors, knowledge, and recommendations that influence competency-based curriculum and instructional development.

Keywords : Research Synthesis; Curriculum; Instructional; Competency-Based; Factors; Knowledge

บทนำ

รายงานของคณะกรรมการอิสระเพื่อการปฏิรูปการศึกษา เรื่องหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ แสดงให้เห็นความจำเป็นเร่งด่วนในการปฏิรูปการศึกษาผ่านหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ พบว่า ผู้เรียนยังไม่มีคุณภาพตามที่พึงประสงค์ ผู้เรียนมีผลลัพธ์การเรียนรู้ที่ตกต่ำจากผลการทดสอบระดับชาติ (O-net) และนานาชาติ (PISA) รวมทั้งยังขาดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ปัญหาดังกล่าว มีผลต่อเนื่องจากกรอบหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดจำนวนมากที่อิงเนื้อหาซึ่งเป็นการกำหนดกรอบการสอนของครู ไม่สามารถสะท้อนคุณภาพของผู้เรียนตามที่ต้องการ และทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและโลก จำเป็นที่หลักสูตรจะต้องปรับให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้พร้อมรับและมีสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตแห่งศตวรรษที่ 21 อย่างมีคุณภาพ มีหลากหลายประเทศที่ต้องการแก้ปัญหาของการศึกษาและความก้าวหน้าในการพัฒนาการศึกษาของประเทศโดยให้ความสำคัญกับการจัดหลักสูตรฐานสมรรถนะ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานของ PISA ที่เสนอว่า จากการประเมินความรู้และทักษะของผู้เรียนพบว่า ความสำเร็จในชีวิตของผู้เรียนขึ้นอยู่กับระดับสมรรถนะของผู้เรียนในโลกยุคใหม่สมรรถนะของบุคคลจะมีความซับซ้อนขึ้น มิใช่เป็นเพียงทักษะที่กำหนดไว้แต่เดิม (Independent Commission for Educational Reform, 2019) ข้อค้นพบดังกล่าว นำสู่ทิศทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศซึ่งทำให้ หลักสูตรฐานสมรรถนะ ถือเป็นนโยบายเร่งด่วน (Quick Win) ของกระทรวงศึกษาธิการ โดยเป็นกลไกสำคัญ ของการปฏิรูปการศึกษา ผ่านการปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนรู้ให้ทันสมัยและทันการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยมุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกระดับให้มีความรู้ ทักษะและคุณลักษณะที่เหมาะสมกับบริบทสังคมไทย กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศเป็นนโยบายเร่งด่วนในการปฏิรูปการศึกษาโดยการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะเพื่อพัฒนาเด็กไทยให้มีความรู้เจตคติและทักษะในการทำงานใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมได้ แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 12 การพัฒนาการเรียนรู้ (Ministry of Education, 2021)

ช่วงปี พ.ศ. 2560-2565 มีการศึกษานำร่องการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะผ่านกระบวนการวิจัยทั้งจากหน่วยงานและสถาบันการศึกษาต่างๆ พอสมควรซึ่งน่าจะได้อรรถประโยชน์ต่อการดำเนินนโยบายของกระทรวง ผู้วิจัยได้เล็งเห็นความสำคัญและมีความประสงค์ที่จะศึกษาผลรวมหรือข้อสรุปของการวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะโดยการสังเคราะห์งานวิจัย เพื่อให้ได้คำตอบเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องถึงข้อค้นพบที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเป็นอย่างไร ปัจจัยใด

ที่ส่งผลต่อการพัฒนา กระบวนการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนและการวัดประเมินผลฐานสมรรถนะควรเป็นอย่างไร และข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและการปฏิบัติในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะคืออะไร อีกทั้งข้อค้นพบดังกล่าวจะเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะในบริบทต่างๆ ของประเทศต่อไป ซึ่งจะทำให้ได้ข้อสรุปที่เป็นประโยชน์ทั้งในเชิงวิชาการและการนำไปปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะที่จะส่งผลต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยผลจากการศึกษานำร่องในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะในหน่วยงานต่างๆ ผ่านกระบวนการวิจัยโดยใช้การสังเคราะห์งานวิจัยเพื่อให้ได้ข้อค้นพบดังกล่าว

การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นระเบียบวิธีการศึกษาข้อเท็จจริงโดยใช้วิธีการทางสถิติหรือวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อตอบปัญหาใดปัญหาหนึ่ง Chaloothong (2020) อธิบายว่า เป็นการรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องนั้นมาศึกษาวิเคราะห์และนำส่วนย่อยมาประกอบเข้าด้วยกันจนเกิดเป็นข้อสรุป Chamonman (1988) อธิบายว่า เป็นกระบวนการนำผลการวิเคราะห์วิธีการแก้ปัญหาในงานวิจัยต่างๆ ในปัญหาเดียวกันมาประมวลผลเข้าด้วยกันเพื่อให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว นอกจากนี้ Seesad (2020) ได้กล่าวไว้ว่า การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นเทคนิควิธีการที่นำผลการวิจัยที่ศึกษาประเด็นเดียวกันมาศึกษาวิเคราะห์ด้วยวิธีการทางสถิติและนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ ทำให้ได้คำตอบปัญหาการวิจัยที่ต้องการซึ่งมีลักษณะที่กว้างขวางและลึกซึ้ง Phromprasri (2021) กล่าวว่า การสังเคราะห์งานวิจัยเป็นการศึกษาและการรวบรวมงานวิจัยที่ศึกษาปัญหาเดียวกันซึ่งใช้วิธีการและกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน มีผลการวิจัยที่สอดคล้องหรือขัดแย้งนำมาวิเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปและนำเสนอข้อสรุปของปัญหานั้นอย่างเป็นระบบถือเป็นข้อยุติของปัญหา

จะเห็นได้ว่าการสังเคราะห์งานวิจัยนั้น เป็นวิธีการที่จะทำให้ได้ข้อค้นพบหรือข้อสรุปที่น่าเชื่อถือ ซึ่งได้มาจากผลของงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ในการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และยังให้แสดงให้เห็นแนวทางใหม่ๆ หรือเปิดประเด็นที่น่าสนใจที่งานวิจัยเหล่านั้นค้นพบ ส่งผลให้สามารถต่อยอดหรือทำการขยายองค์ความรู้ในประเด็นดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่าประเทศไทยได้มีนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาโดยเฉพาะการที่จะประกาศใช้หลักสูตรฐานสมรรถนะแทนที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2551 เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันของประเทศในโลกโดยการพัฒนาทรัพยากรบุคคลของประเทศให้มีสมรรถนะที่สำคัญต่อการพัฒนาตนเองและประเทศ แต่การดำเนินงานที่ผ่านมาไม่มีข้อค้นพบและองค์ความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ การเรียนการสอนฐานสมรรถนะรวมทั้งการวัดและประเมินผลตามหลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นเช่นไร มีรูปแบบและแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะอย่างไร มีงานวิจัยที่ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวแล้วได้ผลหรือข้อค้นพบที่เป็นประโยชน์อะไรบ้างและจะนำมาใช้ได้อย่างไรให้เป็นรูปธรรมในโรงเรียนต่างๆ ที่มีบริบททางการศึกษาที่แตกต่างกัน ข้อคำถามดังกล่าวผู้วิจัยพิจารณาว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ในการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้ได้ข้อสรุปและองค์ความรู้จากงานวิจัยต่างๆ ทั้งในและต่างประเทศในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งในการศึกษาและกำหนดแนวทางในการดำเนินนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาของประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ
2. เพื่อศึกษาองค์ความรู้ที่ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน
3. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดและความหมายของการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะที่นำเสนอโดย Organisation for Economic Co-operation and Development หรือ OECD ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้นำมาเป็นแนวคิดสำคัญในการพัฒนารอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานหลักสูตรฐานสมรรถนะ Ministry of Education (2022) ที่ให้ความหมายของสมรรถนะ (Competency) หมายถึง ความสามารถที่แสดงออกทางพฤติกรรมและการกระทำในการใช้ชีวิต การแก้ปัญหา และการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จโดยประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skills) เจตคติ (Attitudes) และค่านิยม (Values) ให้เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรมในสถานการณ์ที่หลากหลาย จากความหมายของสมรรถนะ

ดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นองค์ประกอบสำคัญของสมรรถนะ ประกอบด้วย ความรู้ (Knowledge) เป็นสิ่งที่บุคคลรู้ในด้านความรู้ เฉพาะศาสตร์เฉพาะวิชา (Disciplinary Knowledge) ความรู้แบบสหวิทยาการ (Interdisciplinary Knowledge) และความรู้ ด้านการปฏิบัติในการนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆ (Practical Knowledge) ทักษะ (Skills) เป็นการทําบางสิ่งให้ดี เป็นความสามารถในการเลือกและใช้เทคนิคที่เหมาะสมในเวลาที่เหมาะสม ทั้งที่เป็นทักษะทางปัญญาและอภิปัญญา (Cognitive and Meta-Cognitive Skills) ทักษะทางด้านอารมณ์และสังคม (Social and Emotional Skills) และทักษะ ทางร่างกายและการปฏิบัติ เจตคติ (Attitudes) เจตคติเป็นสิ่งที่เกิดจากความเชื่อและค่านิยมที่สะท้อนให้เห็นถึงนิสัยชอบที่จะ ตอบสนองต่อบางสิ่งหรือบางคนในเชิงบวกหรือเชิงลบ และเจตคติอาจแตกต่างกันไปตามสถานการณ์บริบทเฉพาะ ค่านิยม (Values) เป็นหลักชี้แนะที่สนับสนุนสิ่งที่ผู้คนเชื่อว่ามีค่าสำคัญในการตัดสินใจในทุกด้านของชีวิตส่วนตัวและในที่สาธารณะ Office of The Education Council (2019) การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะเน้น “การปฏิบัติ” โดยมีชุดของเนื้อหา ความรู้ทักษะ เจตคติและ คุณลักษณะที่จำเป็นต่อการนำไปสู่สมรรถนะที่ต้องการ จึงทำให้สามารถลดเวลาเรียนเนื้อหา จำนวนมากที่ไม่จำเป็นเอื้อให้ผู้เรียนมีเวลาในการเรียนรู้เนื้อหาที่จำเป็นในระดับที่ลึกซึ้งขึ้น และมีโอกาสได้ฝึกฝนการใช้ความรู้ ในสถานการณ์ต่างๆ ที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดสมรรถนะในระดับชำนาญหรือเชี่ยวชาญเป็นการเรียนการสอนที่บูรณาการความรู้ ข้ามศาสตร์ความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานใดงานหนึ่ง ทั้งนี้ผู้เรียนสามารถใช้เวลาในการเรียนรู้และ มีความก้าวหน้าในการเรียนรู้ตามความถนัดและความสามารถของตน สามารถไปได้เร็ว-ช้าแตกต่างกันได้ซึ่งการให้ข้อมูล ป้อนกลับแก่ผู้เรียนเพื่อการปรับปรุงพัฒนา เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะประสบความสำเร็จ

ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนจำเป็นต้องอาศัยการจัดการศึกษาที่สนับสนุนและสอดคล้องต่อ การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะตามที่ได้นำเสนอไป นั่นก็คือการศึกษาฐานสมรรถนะ ซึ่ง Dechakhu (2020) ได้อธิบายว่า การศึกษาฐานสมรรถนะ เป็นระบบการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ดำเนินการจัดการศึกษาโดยนำ สมรรถนะของผู้เรียนเป็นตัวตั้ง ทั้งด้านหลักสูตร การจัดการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ ตามความสนใจ ความถนัด และก้าวหน้าไปตามความสามารถของตน โดยเน้นการเชื่อมโยงกับบริบทชีวิตจริงและการนำสิ่งที่ เรียนรู้ไปใช้จริง และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามความต้องการ เพื่อการส่งเสริมและบ่มเพาะสมรรถนะผู้เรียนทุกคน เต็มศักยภาพ การศึกษาฐานสมรรถนะที่มีคุณค่าและ ประสบความสำเร็จนั้น ต้องการความไว้วางใจ (Trust) และความร่วมมือ ของสังคม ชุมชน โรงเรียน ผู้เรียน และ ครอบครัว ในภาพรวมของการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะนั้นต้องอาศัยองค์ประกอบ สำคัญในการจัดการศึกษาได้แก่ หลักสูตร การเรียนการสอน การวัดและประเมินผล เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนา และสะท้อนผลการเรียนรู้ของผู้เรียนในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ โดยองค์ประกอบดังกล่าวมีรายละเอียดดังนี้ หลักสูตรฐานสมรรถนะเป็นหลักสูตรที่มีพันธะต่อความเจริญงอกงาม และความสำเร็จของผู้เรียนทุกคน โดยใช้ผลลัพธ์ การเรียนรู้เมื่อจบช่วงชั้นเป็นเป้าหมายในการพัฒนาผู้เรียนผ่านมวลประสบการณ์ทางการเรียนรู้ที่บูรณาการอย่างมีความหมาย เพื่อการประยุกต์ได้จริงสำหรับการดำรงชีวิตในสังคม และตอบสนองต่อการพัฒนาผู้เรียนจำเพาะ บุคคล จึงเป็นหลักสูตรที่ยึด ผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Oriented) โดยนำเสนอว่าหลักสูตรฐานสมรรถนะมีหลักการสำคัญ ดังนี้ 1) เป็นหลักสูตรฐาน ปฏิบัติ (Action-Oriented) ที่มุ่งสู่การทำได้ (Able to Do) 2) เป็นหลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ (Learner-Oriented) 3) เป็นหลักสูตรที่มีความเชื่อมโยงกับชีวิตจริง (Related to Real Life) 4) เป็นหลักสูตรที่ให้ความสำคัญกับบริบทแวดล้อม (Contextualized) 5) เป็นหลักสูตรที่ส่งเสริมการบูรณาการความรู้ข้ามศาสตร์ (Multidisciplinary) และ 6) เป็นหลักสูตร ที่ยืดหยุ่น (Adaptive) ในส่วนของการจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะต้องจัดการเรียนรู้โดยใช้ผลลัพธ์การเรียนรู้เป้าหมาย มุ่งเน้นผลที่จะเกิดกับผู้เรียน ซึ่งก็คือ ความสามารถของผู้เรียนในการประยุกต์ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาและการใช้ชีวิต โดยมีการวัดและประเมินฐานสมรรถนะ เป็นการตรวจสอบว่า ผู้เรียนเกิดสมรรถนะ หรือมีความก้าวหน้าในสมรรถนะนั้นๆ การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ มีหลักการและแนวทาง ดังนี้ 1) ให้ความสำคัญกับการประเมินเพื่อพัฒนา (Formative Assessment) 2) การประเมินเพื่อพัฒนาใช้วิธีการประเมิน ตามสภาพจริง (Authentic Assessment) 3) การประเมินตัดสินผล (Summative Assessment) จะมุ่งวัดสมรรถนะองค์รวม ที่แสดงถึงความสามารถในการประยุกต์ K (Knowledge) P/S A (Attribute and Attitude) ในการปฏิบัติงานในสถานการณ์ ต่างๆ 4) การประเมินเพื่อตัดสินผล เป็นการประเมินผลการเรียนรู้ (Assessment of Learning) 5) การประเมินฐานสมรรถนะ มีการใช้สถานการณ์เป็นฐาน 5) ผู้เรียนจะได้รับการประเมินเมื่อพร้อมหากไม่ผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนดผู้เรียนจะต้อง ได้รับการสอนซ่อมเสริม หรือได้รับการช่วยเหลือด้วยวิธีการต่างๆ และ 6) การรายงานผลเป็นการให้ข้อมูลพัฒนาการของ ผู้เรียนในด้านต่างๆ ที่ช่วยให้ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องได้ข้อมูลเกี่ยวกับการเรียนรู้

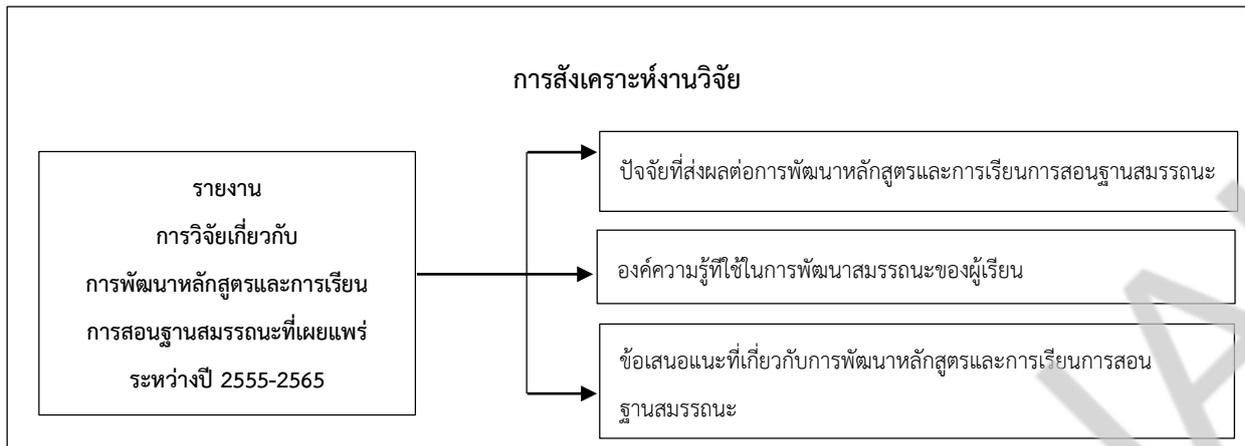

แนวคิดเกี่ยวกับการสังเคราะห์งานวิจัย

การสังเคราะห์งานวิจัย เป็นระเบียบวิธีการวิจัยที่ผู้วิจัยใช้ในการศึกษาหาข้อสรุปหรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับข้อเท็จจริงหรือเพื่อตอบปัญหาที่ผู้วิจัยสนใจ โดยการรวบรวมงานวิจัยที่หลากหลายที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ผู้วิจัยต้องการศึกษามาวิเคราะห์และหาข้อสรุปให้ได้คำตอบตามโจทย์วิจัยนั้นๆ ในปัจจุบันการสังเคราะห์งานวิจัยมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากมีงานวิจัยเป็นจำนวนมากทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่ทำการศึกษาปัญหาวิจัยในลักษณะเดียวกันหรือใกล้เคียงกันแต่มีความแตกต่างในบริบทการวิจัยหรือช่วงระยะเวลาของการดำเนินการวิจัย ซึ่งทำให้ข้อค้นพบของการวิจัยเหล่านั้นอาจมีประเด็นที่สอดคล้องสนับสนุนกันแต่มีหลากหลายงานวิจัยที่มีประเด็นที่ขัดแย้งกัน การสังเคราะห์งานวิจัยจึงเป็นวิธีการหนึ่งในการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นระบบในการที่จะช่วยในการหาข้อสรุปเพื่อยืนยันข้อค้นพบที่น่าจะถูกต้องที่สุด ปัจจุบันมีผลงานวิจัยในลักษณะของการสังเคราะห์งานวิจัยเป็นจำนวนมากและมีผู้วิจัยหลากหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของการสังเคราะห์งานวิจัยตามมุมมองและประสบการณ์ของตน อันจะเห็นได้ว่าการสังเคราะห์งานวิจัยเป็นที่นิยมของนักวิจัยในการหาข้อสรุปเกี่ยวกับประเด็นที่ตนเองสนใจจากงานวิจัยต่างๆ ที่ศึกษาในประเด็นที่ผู้วิจัยมีความสนใจโดย Chamonman (1988) ได้อธิบายเพื่อให้ทราบความหมายพื้นฐานของการสังเคราะห์ (Synthesis) เพื่อต่อยอดความเข้าใจในการสังเคราะห์งานวิจัยไว้ว่า การสังเคราะห์ หมายถึง การนำส่วนย่อยมาประกอบเข้าด้วยกันจนเกิดสิ่งใหม่ขึ้น เช่น การทำงานบางอย่างจนเกิดผลโดยมาจากการประชุมระดมสมองหรือสร้างทฤษฎีใหม่ โดยการเชื่อมโยงทฤษฎีเก่าเข้าด้วยกัน Viratchai (1997) ได้กล่าวไว้ว่า การสังเคราะห์งานวิจัย (Research Synthesis) เป็นระเบียบวิธีที่ใช้ในการศึกษาหาข้อเท็จจริงเพื่อตอบปัญหาการวิจัยที่นักวิจัยสนใจศึกษา โดยทำการรวบรวมงานวิจัยหลายเรื่องที่เกี่ยวข้องกับปัญหานั้นๆ มาวิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปที่แท้จริงซึ่งจะเป็นคำตอบให้กับปัญหาวิจัยนั้น ซึ่งการสังเคราะห์งานวิจัยจึงเป็นกระบวนการที่เป็นระบบที่จะช่วยในการวิเคราะห์และสรุปยืนยันข้อค้นพบที่ถูกต้อง Klomkul (2023) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพและวิธีการที่น่าสนใจในการสังเคราะห์งานวิจัย โดยอธิบายว่า การสังเคราะห์งานวิจัย มีวิธีการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการวิจัยชาติพันธุ์วรรณาภิมาน ซึ่งเป็นแนวทางเลือกที่น่าสนใจและที่สำคัญจะเป็นวิธีการที่จะทำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ ในการแบ่งประเภทของการสังเคราะห์งานวิจัย มีนักการศึกษาได้แบ่งประเภทของการสังเคราะห์งานวิจัยออกเป็น 2 ลักษณะตามเป้าหมายของการศึกษาหรือวัตถุประสงค์ของนำผลของการสังเคราะห์งานวิจัยไปใช้ซึ่งในลักษณะที่ 1 เป็นการมองในเชิงของการศึกษาและวิจัยโดยที่มีความสมบูรณ์ในตัวของตนเอง แบ่งเป็น 2 แบบคือแบบที่ 1 เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย ซึ่งการสังเคราะห์แบบนี้ เป็นการสังเคราะห์ในขั้นตอนของการศึกษารายงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยที่ผู้วิจัยนั้นมีความสนใจ แบบที่ 2 นั้น เป็นการสังเคราะห์งานวิจัยที่เป็นงานวิจัยที่เสร็จสิ้นสมบูรณ์ในตัวของตนเอง (Viratchai, 1997) ในส่วนของลักษณะที่สองนั้น เป็นการแบ่งโดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยที่ใช้ในการศึกษาและการสังเคราะห์งานวิจัยเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ การสังเคราะห์ในเชิงคุณลักษณะ (Qualitative Synthesis) และการสังเคราะห์ในเชิงปริมาณ (Quantitative Synthesis) ซึ่งการสังเคราะห์งานวิจัยในเชิงคุณลักษณะนั้น เป็นการรวบรวมงานวิจัยที่ผู้วิจัยมีความสนใจ ใช้วิธีการบันทึก เปรียบเทียบผลของงานวิจัยในแต่ละเล่มที่ได้รวบรวมมา โดยใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ผลของการวิจัยนั้น มีความเป็นอัตนัยสูง ด้วยข้อสรุปที่ได้นั้นมาจากการประเมินที่ผู้วิจัยมีความสนใจเป็นหลัก ส่วนการสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณนั้น มีการรวบรวมงานวิจัยในลักษณะเช่นเดียวกันกับการสังเคราะห์งานวิจัยในเชิงคุณภาพ แต่ในการวิเคราะห์ข้อมูลนั้นจะใช้ตัวเลขและค่าสถิติในการวิเคราะห์ที่สามารถวัดในรูปดัชนีมาตรฐาน ซึ่งการสังเคราะห์ในเชิงปริมาณนั้นจึงเป็นการวิเคราะห์ผลโดยใช้กระบวนการที่มีระบบมีความเป็นปรนัยและได้ผลการวิจัยที่มีความน่าเชื่อถือ

กรอบแนวคิดการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะที่นำเสนอโดยซึ่ง Dechakhu (2020) ที่แสดงให้เห็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการศึกษาสมรรถนะ ได้แก่ หลักฐานสมรรถนะการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ เป็นกรอบแนวคิดสำคัญในการพิจารณางานวิจัยที่นำมาใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัย ในส่วนการสังเคราะห์งานวิจัยผู้วิจัยใช้แนวคิดที่นำเสนอโดย Viratchai (1997) มาเป็นแนวคิดหลักในการดำเนินการวิจัย เพื่อให้ได้ข้อค้นพบจากการสังเคราะห์งานวิจัย ทั้งในส่วนข้อสรุปและความรู้ในภาพรวมที่ได้จากงานวิจัยต่างๆ ที่ดำเนินการมาอย่างต่อเนื่องในประเด็นวิจัยเดียวกัน ทำให้สามารถนำผลการวิจัยไปพิจารณาใช้ประโยชน์ให้สอดคล้องกับลักษณะปัญหา อีกทั้งได้แนวทางในการแก้ไขหรือพัฒนาต่อยอดงานวิจัยต่างๆ พร้อมทั้งเห็นแนวโน้มของประเด็นดังกล่าวและนำไปกำหนดแนวทางในการพัฒนาได้อย่างถูกต้องต่อไป ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้การวิจัยเอกสารโดยการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ โดยได้กำหนดวิธีการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อสำรวจและสังเคราะห์งานวิจัยของหน่วยงานต่างๆ และรายงานการวิจัย โดยใช้การสังเคราะห์งานวิจัยเชิงปริมาณและสังเคราะห์งานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่รายงานการวิจัยที่หน่วยงานต่างๆ จัดทำขึ้นหรือวิทยานิพนธ์/ปริญญาโท/ปริญญาตรีของนิสิตนักศึกษาในระดับอุดมศึกษาในสถาบันอุดมศึกษาในประเทศที่มุ่งศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ จำนวน 31 เรื่อง เป็นงานวิจัยเชิงปริมาณ 30 เรื่องและเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ 1 เรื่อง โดยงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ที่ต้องเป็นรายงานการวิจัยทำเสร็จเรียบร้อยในช่วงปี พ.ศ. 2555-2565 ผู้วิจัยได้พิจารณา สืบค้นงานวิจัยและเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องจากฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีฐานข้อมูลที่สืบค้นจาก TDC (Thai Digital Collection) โดยมีค่าสำคัญในการสืบค้นงานวิจัยคือ การพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้ประยุกต์ใช้เครื่องมือในการสังเคราะห์งานวิจัยที่พัฒนาโดย Viratchai (1997) ดังนี้

1. แบบประเมินคุณภาพงานวิจัย เป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 30 ข้อ โดยมีเกณฑ์การประเมินรายข้อในลักษณะรูบริก (Rubric) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 ท่าน ทำการประเมินคุณภาพของเครื่องมือดังกล่าวได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการเรียนการสอนและผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา โดยงานวิจัยที่นำมาใช้ในการสังเคราะห์ต้องมีคะแนนตั้งแต่ 4.01 หรือระดับดีขึ้นไป ผลการประเมินมีค่าเฉลี่ยรายข้อตั้งแต่ 4.33-4.67 จากคะแนนเต็ม 5 คะแนน ถือว่าอยู่ในระดับดีมาก
2. แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัย ใช้แบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยเชิงปริมาณและแบบบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยเชิงคุณภาพตามแนวทางของ Viratchai (1997) โดยแบ่งตามลักษณะตัวแปรจัดประเภท ได้แก่ (1) เพศ (2) ปีที่เผยแพร่ (3) สถาบันที่ผลิต (4) สาขาที่ผลิตงานวิจัย (5) ตัวแปรที่ศึกษา (6) พื้นที่ที่ศึกษา (7) วิธีดำเนินการวิจัย (8) รูปแบบของการพัฒนาสมรรถนะ (9) แนวคิดหรือทฤษฎีหลัก แบบบันทึกดังกล่าวให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ซึ่งเป็นกลุ่มเดียวกับผู้ประเมินแบบประเมินคุณภาพงานวิจัยเป็นผู้ประเมินความตรงของเครื่องมือดังกล่าว ได้ค่า IOC (The Index of Item-Objective Congruence) มีค่าเท่ากับ 1 ถือได้ว่าข้อคำถามในแบบบันทึกคุณลักษณะมีความตรงตามวัตถุประสงค์ทุกข้อ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ที่เผยแพร่ในช่วงปี พ.ศ. 2555-2565 จำนวน 31 เรื่อง โดยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือน ตุลาคม 2565 ถึงเดือน กันยายน 2566 สืบค้นจาก TDC (Thai Digital Collection) ใช้แบบประเมินคุณภาพงานวิจัยเพื่อคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาสังเคราะห์แล้วจึงใช้แบบบันทึกข้อมูลคุณลักษณะงานวิจัยเชิงปริมาณและแบบบันทึก

คุณลักษณะงานวิจัยเชิงคุณภาพในการรวบรวมข้อมูลจัดกลุ่ม ตีความ แปลความหมายเพื่อนำไปสังเคราะห์ โดยมีขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1. ทีมผู้วิจัย สืบค้นและรวบรวมงานวิจัยตามที่กำหนดไว้ในกลุ่มเป้าหมาย จัดหมวดหมู่ตามปีที่เผยแพร่และดำเนินการประเมินคุณภาพงานวิจัยตามแบบประเมินคุณภาพการวิจัย คัดเลือกงานที่มีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดเพื่อนำไปใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัย
2. ทีมผู้วิจัยอ่านงานวิจัยในภาพรวมร่วมกัน เพื่อสร้างความเข้าใจเชิงเนื้อหาของงานวิจัยในแต่ละเล่ม นำไปจัดหมวดหมู่ ตามโจทย์หรือปัญหาการวิจัย
3. ทีมผู้วิจัยกำหนดกรอบแสดงความสัมพันธ์และสร้างความเชื่อมโยงระหว่างงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ โดยทีมผู้วิจัยได้พัฒนากรอบความคิดที่เกี่ยวข้องระหว่างงานวิจัยในแต่ละเรื่องโดยยึดปัญหาการวิจัยที่ได้กำหนดเอาไว้เป็นสำคัญ เพื่อจับประเด็นหลักของผลการวิจัยและข้อค้นพบของงานวิจัยในแต่ละเรื่องนำมาเทียบเคียงและเปรียบเทียบ จัดกลุ่มตีความหาความหมายต่อไป
4. ทีมผู้วิจัยตีความเทียบเคียงระหว่างงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ โดยการแปลความหมายในลักษณะการแปลความเทียบกลับไปกลับมา เพื่อสร้างข้อสรุปและข้อค้นพบการวิจัยระหว่างงานวิจัยตามกรอบแนวคิดการวิจัยที่ผู้วิจัยกำหนด เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่สอดคล้องกันให้มากที่สุด
5. ทีมผู้วิจัยสังเคราะห์และแปลความหมาย
6. ทีมผู้วิจัยร่วมกันสรุปและรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ การประเมินคุณภาพงานวิจัยเพื่อคัดเลือกงานวิจัยที่จะนำมาใช้ในการสังเคราะห์ โดยใช้แนวทางและแบบประเมินคุณภาพที่นำเสนอ โดย Viratchai (1997) ซึ่งเป็นแบบประเมินมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จำนวน 30 ข้อ โดยมีเกณฑ์การประเมินรายชื่อในลักษณะรูบริก (Rubric) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แปลผลโดยการเทียบกับเกณฑ์ ในการประเมินคุณภาพงานวิจัยนั้น ทีมผู้วิจัยและผู้เชี่ยวชาญด้านการวิจัยและประเมินผล ร่วมกันคัดเลือกและประเมินคุณภาพงานวิจัยตามเครื่องมือและเกณฑ์ที่กำหนด โดยต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.51 ขึ้นไปจึงจะนำมาใช้ในการสังเคราะห์งานวิจัย ซึ่งงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์มีผลการประเมินคุณภาพมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 2.87-3.24 ถือว่าอยู่ในระดับดีถึงดีมาก

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากการบันทึกคุณลักษณะงานวิจัยนำมา จัดกลุ่ม ตีความ แปลความหมายโดยมีลักษณะการแปลความหมาย 3 ลักษณะได้แก่ 1) การแปลความหมายเทียบกลับไปกลับมา (Reciprocal Translations) 2) การแปลความเชิงหักล้าง (Refutational Syntheses) และ 3) การแปลความเพื่อเสนอประเด็นการโต้แย้ง (Lines of Argument Syntheses) โดยการนำผลการแปลความหมายทั้ง 3 ลักษณะไปเปรียบเทียบกันในแต่ละประเด็นเพื่อให้ได้การยืนยันตามหลักการตรวจสอบสามเส้า (Triangulation) แล้วจึงมาทำการสังเคราะห์ในลักษณะการสร้างทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) โดยการนำข้อมูลดิบที่ได้จากการแปลความหมายมาแปลงเป็นแนวคิดและแปลงแนวคิดให้เป็นความสัมพันธ์จนแน่ใจว่าข้อมูลอิมตัวจึงเขียนบรรยายผลและข้อค้นพบของการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัย

ผลการวิจัยและอภิปรายผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาตามขั้นตอนการสังเคราะห์งานวิจัย ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะจำแนกตามประเภทงานวิจัย

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาฐานสมรรถนะ	ประเภทงานวิจัย		รวม
	งานวิจัยเชิงปริมาณ	งานวิจัยเชิงคุณภาพ	
ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะเฉพาะ/วิชาชีพ	17 (54.84)	-	17 (54.84)
ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการ	13 (41.94)	-	13 (41.94)
ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะหลัก	-	1 (3.22)	1 (3.22)
รวม	30 (96.77)	1 (3.22)	31 (100)

จากตารางที่ 1 พบว่า ปัจจัยส่งผลต่อการพัฒนาการศึกษาฐานสมรรถนะจำแนกตามประเภทงานวิจัยจัดกลุ่มได้ในภาพรวม 3 กลุ่มได้แก่ 1) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะเฉพาะ/วิชาชีพ มีงานวิจัยที่มีโจทย์วิจัยหรือวัตถุประสงค์การวิจัย ในประเด็นดังกล่าว จำนวน 17 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 54.84 ของงานวิจัยทั้งหมดและเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณทั้งหมด 2) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการมีงานวิจัยที่มีโจทย์วิจัยหรือวัตถุประสงค์การวิจัย ในประเด็นดังกล่าว จำนวน 13 เล่ม คิดเป็นร้อยละ 41.94 ของงานวิจัยทั้งหมดและเป็นงานวิจัยเชิงปริมาณทั้งหมด และ 3) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะหลักงานวิจัยที่มีโจทย์วิจัยหรือวัตถุประสงค์การวิจัยในประเด็นดังกล่าว จำนวน 1 เล่ม เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ คิดเป็นร้อยละ 3.22 ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาสมรรถนะที่เสนอโดย Ministry of Education (2019) ที่ได้นำเสนอการพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามแนวทางการพัฒนาสมรรถนะผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการพัฒนาสมรรถนะทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ สมรรถนะทางวิชาการ สมรรถนะทางวิชาชีพ และสมรรถนะหลัก ซึ่งถือเป็นการปลูกฝังและพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้าน ความรู้ ทักษะ เจตคติ และค่านิยม ให้เติบโตเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

2. องค์ความรู้ที่ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเพื่อให้ทราบทฤษฎีหลักที่สำคัญที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะที่สะท้อนให้เห็นองค์ความรู้ที่งานวิจัยต่างๆ ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ปริมาณงานวิจัยที่ใช้ในการสังเคราะห์จำแนกตามทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ

เนื้อหาการวิจัย	ประเภทงานวิจัย		รวม
	งานวิจัยเชิงปริมาณ	งานวิจัยเชิงคุณภาพ	
ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ			
- เกณฑ์มาตรฐานอาชีพที่มีความเฉพาะเจาะจง	2	-	2
- การศึกษาฐานสมรรถนะ (CBE Thailand)	-	1	1
- เกณฑ์มาตรฐานวิชาชีพของกรมพัฒนาฝีมือแรงงาน	2	-	2
- เกณฑ์มาตรฐานสมรรถนะของอาชีวศึกษา	10	-	10
- เกณฑ์มาตรฐานหลักสูตรระดับอุดมศึกษา	4	-	4
- หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน	5	1	6
- การพัฒนาหลักสูตร	11	-	11

ตารางที่ 2 (ต่อ)

เนื้อหาการวิจัย	ประเภทงานวิจัย		รวม
	งานวิจัยเชิงปริมาณ	งานวิจัยเชิงคุณภาพ	
ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ			
- การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน	6	1	7
- การออกแบบการเรียนการสอน	3	-	3
- ทักษะและเทคนิคการสอน	4	-	4
- การออกแบบการวัดและประเมินผล	1	-	1
- การสร้างชุดการสอนหรือบทเรียนสำเร็จรูป	7	-	7
รวม	70	3	73

จากตารางที่ 2 พบว่าในภาพรวมทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนาการศึกษาฐานสมรรถนะมีถึง 12 ทฤษฎี เมื่อพิจารณาตามประเภทของงานวิจัยพบว่า งานวิจัยเชิงปริมาณใช้ทฤษฎีมากที่สุด ถึง 11 ทฤษฎีโดยมีการนำแนวคิดของการพัฒนาหลักสูตรและการประเมินหลักสูตรมีจำนวนมากที่สุดถึง 11 เรื่อง รองลงมาได้แก่การใช้เกณฑ์มาตรฐานสมรรถนะของอาชีวศึกษา จำนวน 10 เรื่อง และการสร้างชุดการสอนหรือบทเรียนสำเร็จรูปจำนวน 7 เรื่องตามลำดับ แต่ไม่มีการใช้แนวคิดของการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะตามกรอบหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ได้ดำเนินการศึกษานำร่องในพื้นที่นวัตกรรมของกระทรวงศึกษาธิการเลย แต่กลับเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพที่ศึกษาตามกรอบแนวคิดดังกล่าวจำนวน 1 เรื่อง จากทฤษฎีต่างๆ ที่นำมาใช้ในงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาฐานสมรรถนะจะเห็นได้ว่า องค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการศึกษาฐานสมรรถนะจากงานวิจัยจัดได้เป็น 2 กลุ่มได้แก่

1. องค์ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ ตั้งแต่การสร้างหลักสูตร การหาคุณภาพของหลักสูตร การนำหลักสูตรไปใช้และการประเมินหลักสูตร โดยมีเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาทั้งสมรรถนะวิชาชีพหรือสมรรถนะเฉพาะสมรรถนะทางวิชาการ แต่ส่วนใหญ่จะเป็นการพัฒนาหลักสูตรระยะสั้นหรือหลักสูตรฝึกอบรมที่มีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน แม้จะเป็นการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการก็ตามแต่ก็เป็นวิชาในสายอาชีวศึกษาเป็นส่วนใหญ่ จะเห็นได้ว่าการจะได้มาซึ่งองค์ความรู้หรือข้อเสนอแนะในการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะนั้นจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะและการวัดประเมินผลฐานสมรรถนะ งานวิจัยส่วนใหญ่จะพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะตามเป้าหมายในการพัฒนาตามโจทย์วิจัยหรือบริบทของตนโดยเฉพาะ เช่น งานของ Seemaroorit et al. (2020) ทำการศึกษาเรื่อง การประเมินหลักสูตรฝึกอบรมบุคลากรของธุรกิจนำเที่ยวตามมาตรฐานสมรรถนะร่วมวิชาชีพ สำหรับการท่องเที่ยวอาเซียน ผลการวิจัยพบว่า 1) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตร อาจมีการปรับรายละเอียดของเนื้อหาในหลักสูตรให้มีความเหมาะสมกับกลุ่มสายงานปฏิบัติการโดยยังคงสาระหลักตามข้อกำหนดสมรรถนะร่วมวิชาชีพสำหรับการท่องเที่ยวอาเซียนไว้ 2) โครงสร้างและเนื้อหาของหลักสูตรที่พัฒนาสามารถนำไปใช้ให้เกิดการพัฒนาสมรรถนะร่วมวิชาชีพสำหรับบุคลากรธุรกิจการท่องเที่ยวได้ ซึ่งก็สอดคล้องกับข้อเสนอของ Ministry of Education (2021) ได้นำเสนอแนวคิดในการพัฒนาการศึกษาฐานสมรรถนะโดยการนำเสนอร่างกรอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (หลักสูตรฐานสมรรถนะ) ซึ่งถือเป็นแนวทางเบื้องต้นที่สำคัญในการพัฒนาการศึกษาฐานสมรรถนะสำหรับนักเรียนเพื่อเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงและทิศทางการปฏิรูปการศึกษาของประเทศ

2. องค์ความรู้ด้านการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าเป็นการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนหรือการผสมผสานรูปแบบการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้องในการพัฒนาสมรรถนะต่างๆ โดยเฉพาะสมรรถนะทางวิชาชีพหรือสมรรถนะเฉพาะ มีการประยุกต์ใช้วิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนในกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านการออกแบบและหาประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้ มีการทดสอบก่อนและหลังเรียน บางงานวิจัยประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนควบคู่กับการประเมินสมรรถนะ แต่ยังไม่ใช้การประเมินสมรรถนะทางวิชาการด้วยไม่ครอบคลุมสมรรถนะสำคัญตามกรอบของหลักสูตรสถานศึกษาหรือของสถาบันต้นสังกัด งานวิจัยที่เกี่ยวกับประเด็นดังกล่าว จะเน้นรูปแบบการเรียนการสอนหรือวิธีการสอนหรือเทคนิคการสอนที่ให้ความสำคัญกับทักษะและการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ทั้งด้านความรู้ ทักษะและเจตคติ รวมทั้งคุณลักษณะเฉพาะที่ผู้เรียนควรได้รับการส่งเสริมสอดคล้องกับ Dechakhu (2020) ที่ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนฐานสมรรถนะเป็นการจัดการเรียนรู้โดยใช้ผลลัพธ์การเรียนรู้เป็นเป้าหมาย มุ่งเน้นผลที่จะเกิดกับผู้เรียน

ซึ่งก็คือ ความสามารถของผู้เรียนในการประยุกต์ความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณลักษณะต่างๆ อย่างเป็นองค์รวมในการปฏิบัติงาน การแก้ปัญหาและการใช้ชีวิต โดยเสนอว่า การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะมีหลักการและแนวทาง ดังนี้

- 1) มีการกำหนดสมรรถนะและผลลัพธ์การเรียนรู้ฐานสมรรถนะเป็นเป้าหมาย
- 2) เป็นการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning)
- 3) มีการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงใช้ความรู้ข้ามศาสตร์ (Multidisciplinary)
- 4) มีการเสริมสร้างคุณลักษณะต่างๆ และเจตคติ (Attribute and Attitude)
- 5) มีการให้ผู้เรียนได้ประเมินการเรียนรู้ของตนเองระหว่างเรียน (Assessment as Learning) และ
- 6) การให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback)

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ จากข้อค้นพบจากการสังเคราะห์งานวิจัยทำให้ได้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการพัฒนาการศึกษาฐานสมรรถนะโดยรายละเอียดดังนี้

1. ควรมีการประเมินเพื่อพัฒนามากกว่าการประเมินเพื่อตัดสินตามแนวทางของการประเมินการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ โดยการอาศัยการประเมินตามสภาพจริงผ่านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Saikumpa (2021) ซึ่งได้ให้ข้อเสนอจากผลการวิจัยเรื่อง การจัดการเรียนรู้ฐานสมรรถนะเชิงรุกที่ส่งผลต่อสมรรถนะของผู้เรียน โดยเสนอแนะว่าการประเมินสมรรถนะที่ดีที่สุด คือการประเมินผลโดยเน้นสภาพจริงให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์โดยเน้นการสอนเชิงรุกที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

2. การพัฒนาสมรรถนะนอกจากสมรรถนะทางวิชาชีพหรือสมรรถนะเฉพาะแล้วงานวิจัยต่างๆ สามารถศึกษาสมรรถนะทางวิชาการควบคู่ไปด้วยได้มิใช่แยกออกมาเป็นเพียงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยมีบางส่วนที่คล้ายคลึงกันระหว่างสมรรถนะทางวิชาการและผลสัมฤทธิ์ แต่ต้องนิยามให้ชัดและผ่านการวิเคราะห์มาตรฐานหรือตัวชี้วัดของหลักสูตรในแต่ละระดับการศึกษาในกรณีศึกษาหรือสถาบันยังไม่ได้พัฒนาหลักสูตรเป็นหลักสูตรฐานสมรรถนะและควรศึกษาสมรรถนะหลักเพิ่มเติมโดยอาจจะอาศัยกรอบของกระทรวงศึกษาธิการหรือพิจารณาจากกรอบคุณวุฒิการศึกษาระดับอุดมศึกษาควบคู่ไปด้วย เพื่อสามารถพิจารณาผู้เรียนได้อย่างหลากหลายมิติสอดคล้อง Ministry of Education (2019) ที่ได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียนในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะโดยอธิบายผ่านเอกสาร เข้าใจสมรรถนะอย่างง่าย ฉบับประชาชนและเข้าใจหลักสูตรฐานสมรรถนะอย่างง่าย ฉบับครู ผู้บริหารและบุคลากรทางการศึกษา ในส่วนขององค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรฐานสมรรถนะและความหมายของสมรรถนะอะไรคือสมรรถนะและอะไรไม่ใช่สมรรถนะไว้ อย่างชัดเจนอีกทั้งยังเสนอว่า สมรรถนะโดยทั่วไป แบ่งเป็นสมรรถนะหลักและสมรรถนะเฉพาะ ซึ่งโดยพื้นฐานทั้ง 2 สมรรถนะนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญที่ต้องพัฒนาให้กับผู้เรียน

สรุปผลการวิจัย

1. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ได้แก่ 1) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะเฉพาะหรือวิชาชีพ 2) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการ และ 3) ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะหลัก

2. องค์ความรู้ที่ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ได้แก่ 1) องค์ความรู้ด้านการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ ได้แก่ การสร้างหลักสูตรหรือพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ การหาคุณภาพของหลักสูตรฐานสมรรถนะ การนำหลักสูตรไปใช้ และการประเมินหลักสูตรฐานสมรรถนะ และ 2) องค์ความรู้ด้านการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ได้แก่ การออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ วิธีการสอนฐานสมรรถนะ เทคนิคการเรียนการสอน

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ มีดังนี้ 1) ควรให้ความสำคัญกับการประเมินเพื่อพัฒนาให้มากขึ้นนอกจากการประเมินเพื่อตัดสินตามแนวทางของการประเมินการเรียนรู้ฐานสมรรถนะ 2) การพัฒนาสมรรถนะนอกจากสมรรถนะทางวิชาชีพหรือสมรรถนะเฉพาะแล้วงานวิจัยต่างๆ ควรศึกษาสมรรถนะทางวิชาการควบคู่ไปด้วย ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาสมรรถนะหลักเพิ่มเติมซึ่งในปีที่ผลงานวิจัยเผยแพร่กระทรวงศึกษาธิการยังไม่ประกาศสมรรถนะหลัก ดังนั้นจึงสามารถเป็นประเด็นที่จะศึกษาต่อยอดต่อไปได้เป็นอย่างดี

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

ผลของการสังเคราะห์งานวิจัยดังกล่าวทำให้ทราบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ ค้นพบองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ จะช่วยให้นักวิชาการ นักการศึกษา ครู ผู้บริหารสถานศึกษาและนักวิจัยได้สามารถกำหนดตัวแปรสำคัญที่จะนำไปต่อยอดหรือพัฒนาการศึกษาฐานสมรรถนะที่ตอบสนองต่อนโยบายในการปฏิรูปการศึกษาหรือการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้นในแต่ละบริบทของการจัดการศึกษา

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากการศึกษาพบปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะตามที่ได้นำเสนอไปแล้วนั้น ผู้ที่สนใจในการพัฒนาการศึกษาฐานสมรรถนะสามารถนำข้อค้นพบดังกล่าวไปใช้ในการกำหนดสมรรถนะในการพัฒนานักเรียนให้สอดคล้องกับบริบทของตน เช่น รูปแบบของหลักสูตร จุดเน้นของสถานศึกษา ความความต้องการจำเป็นในการพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ซึ่งจะส่งผลต่อการจัดการศึกษาที่มีเป้าหมายชัดเจนยิ่งขึ้นในการพัฒนาผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน อันเกิดจากการส่งเสริมและพัฒนาสมรรถนะต่างๆ ตามที่สถานศึกษากำหนด

2. การค้นพบองค์ความรู้ที่ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของผู้เรียน ย่อมเป็นแนวทางที่ดีให้ผู้ที่มีความสนใจในการศึกษาฐานสมรรถนะทำการศึกษาค้นคว้าองค์ความรู้ดังกล่าวให้ชัดเจนก่อนดำเนินงาน โดยเฉพาะองค์ความรู้ในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะและการจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ เพราะจะส่งผลต่อการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา การออกแบบการเรียนการสอน การกำหนดนิเวศการเรียนรู้และแนวทางการพัฒนาบุคลากรของสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจ มีทักษะและทัศนคติที่ถูกต้องในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะ จนสามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะที่พบจากการวิจัยนี้ผู้ที่สนใจในการจัดการศึกษาฐานสมรรถนะสามารถนำไปใช้ในการพิจารณากำหนดนโยบายและสร้างความตระหนักรู้ในประเด็นสำคัญต่างๆ เพื่อนำไปพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะและการออกแบบการเรียนการสอนฐานสมรรถนะ โดยเฉพาะประเด็นที่สำคัญคือการออกแบบการวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะที่ต้องเน้นการประเมินเพื่อพัฒนามากกว่าการประเมินเพื่อตัดสิน

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนฐานสมรรถนะในการพัฒนาสมรรถนะหลักให้มากขึ้น นอกจากสมรรถนะทางวิชาการและสมรรถนะเฉพาะหรือสมรรถนะทางวิชาชีพ เพื่อให้เกิดข้อค้นพบที่กว้างขวางยิ่งขึ้น ในการพัฒนาสมรรถนะของนักเรียนทุกช่วงวัย ทุกระดับการศึกษาและทุกระบบการศึกษา

2. ควรส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยในการพัฒนาการศึกษาฐานสมรรถนะให้ครอบคลุมในประเด็น 3 ประเด็นนี้ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะ 2) การจัดการเรียนการสอนฐานสมรรถนะและ 3) การวัดและประเมินผลฐานสมรรถนะ

3. ควรขยายพื้นที่การวิจัยไปยังการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาเพื่อให้เกิดผลการศึกษาที่ครอบคลุมและต่อยอดเชื่อมโยงมายังระดับอุดมศึกษาซึ่งจะส่งเสริมการจัดการศึกษาที่เน้นผลลัพธ์การเรียนรู้ตามนโยบายการศึกษาของประเทศต่อไป

ข้อจำกัดการวิจัย

งานวิจัยที่เผยแพร่ส่วนหนึ่งเป็นบทความวิจัยและบางเรื่องไม่สามารถค้นหาเล่มฉบับสมบูรณ์ได้ ส่งผลต่อการประเมินคุณภาพงานวิจัยด้วยมีบางหัวข้อขาดหายไปโดยธรรมชาติของการเขียนบทความวิจัยทำให้คะแนนในการประเมินคุณภาพต่ำกว่าเกณฑ์ ทีมผู้วิจัยต้องพิจารณาในส่วนข้อค้นพบและประโยชน์ที่ได้ของงานวิจัยที่มีต่อโจทย์การวิจัยเป็นสำคัญในกรณีที่ไม่สามารถประเมินได้ครบทุกหัวข้อตามแบบประเมิน

References

- Chaloothong, M. (2020). *A Synthesis of Researches on Learning Management that Promotes Public Mind by Using Meta-Analysis (Unpublished master's thesis)*. Mahasarakham University, Mahasarakham, Thailand.
- Chamonman, U. (1988). *Reserch synthesis : A Quantitative Approach (A Meta Analysis)*. Funnypublishing.
- Dechakhu, P. (2020). *Online Workshop: Strengthen competency in designing and writing proactive learning management plans* Easy: New Normal. Retrieved December 2019, from <https://www.educathai.com/knowledge/documents/354>

- Independent Commission for Educational Reform. (2019). *Report on the Mission of Thai Education*. Retrieved November 2019, from <http://backoffice.onec.go.th/uploads/Book/1734-file.pdf>.
- Klomkul, L. (2023). Research Synthesis: Emerging Trend in Buddhist Research Design for the Development of Organization. *Journal of Learning Ecosystem and Wisdom*, 1(1), 22-29. https://so13.tci-thaijo.org/index.php/j_ecosystem_wisdom/article/view/298/183
- Ministry of Education. (2019). *Guidelines for Developing the Competency of Students at the Basic Education Level*. Retrieved December 2019, from <https://www.moe.go.th/vocational-competency/>
- Ministry of Education. (2021). *Announcement of the Ministry of Education Regarding Educational Management Policy of the Ministry of Education, fiscal year 2021-2022*. Retrieved February 2022, from <https://www.moe.go.th/>
- Ministry of Education. (2022). *The Draft Basic Education Core Curriculum Framework (Competency-Based Course)*. Retrieved February 2022, from <https://cbe.thailand.com>
- Office of The Education Council. (2019). *Report on the Results of Research and Development of the Competency Framework for Students at the Level Early Elementary School for the Basic Education Curriculum*. Retrieved December 2019, from http://www.filesthai-school1.com/uppic/10105600/news/10105600_1_20191127-101928.pdf
- Phromprasri, N. (2021). *A Research Synthesis of Instructional Models for Development English Achievement by Meta-Analysis (Unpublished master's thesis)*. Sakon Nakhon Rajabhat University, Sakon Nakhon, Thailand.
- Seemarooit, W., Na Talang, C., Wongmontaandet, S. & Nirunthawee, S. (2020). The Evaluation of Training Program for Tour Operation Staff based on the ASEAN Core Competency Standard for Tourism Professionals Framework. *Journal of Yala Rajabhat University*, 15(2), 200-208. https://so04.tci-thaijo.org/index.php/yru_human/article/view/243828/165773
- Seesad, R. (2020). *A Meta Synthetic Research on Prior Research in English Skill Development (Unpublished Doctoral dissertation)*. Mahasarakham University, Mahasarakham, Thailand.
- Saikumpa, S. (2021). *Competency-Based Active Learning Management Affecting Learners' Competencies in The Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 (Unpublished master's thesis)*. Srinakharinwirot University, Bangkok, Thailand.
- Viratchai, N. (1997). *Meta-analysis*. Nishin Advertising Group.

Task-based Language Learning in Business English Courses for Thai EFL Undergraduate Students: Challenges and Opportunities

การเรียนรู้ภาษาโดยเน้นภาระงานในรายวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจสำหรับนักศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ: ความท้าทายและโอกาส

รังสรรค์ หล้าคำจา
Rungsan Lakhamja

Article History
Receive: May 22, 2025
Revised: July 31, 2025
Accepted: August 5, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้วิเคราะห์ความท้าทายและโอกาสในการประยุกต์ใช้การเรียนรู้ภาษาโดยเน้นภาระงานในรายวิชาภาษาอังกฤษธุรกิจสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรีโดยใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมร่วมกับการวิเคราะห์บริบทสถาบันจากการวิเคราะห์ได้พบอุปสรรคหลักประกอบด้วย ข้อจำกัดในการปรับตัวทางวัฒนธรรม ทรัพยากรที่มีจำกัด และปัญหาการประเมินผล ขณะเดียวกันพบโอกาสในการพัฒนาทักษะการสื่อสาร ความสามารถเชิงปฏิบัติ และการมีส่วนร่วมของนักศึกษา นอกจากนี้บทความได้นำเสนอข้อเสนอแนะสำหรับอาจารย์และผู้กำหนดนโยบายเพื่อส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษธุรกิจแบบเน้นการสื่อสาร ผลการวิเคราะห์ชี้ให้เห็นว่า แม้จะมีความท้าทาย แต่การนำการเรียนรู้ภาษาเชิงภารกิจมาใช้สามารถเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาทักษะภาษาอังกฤษธุรกิจและความพร้อมทางวิชาชีพของนักศึกษา

คำสำคัญ : การเรียนรู้ภาษาโดยเน้นภาระงาน; ภาษาอังกฤษธุรกิจ; นักศึกษาที่เรียนภาษาอังกฤษในฐานะภาษาต่างประเทศ; ความสามารถด้านการสื่อสาร; การทบทวนเชิงวิเคราะห์

ABSTRACT

Challenges and opportunities in implementing Task-based Language Learning (TBLL) for Thai EFL undergraduates in Business English courses are examined through literature review and institutional analysis. Key obstacles are identified including cultural adaptation barriers, resource constraints, and assessment limitations, while potential for developing communicative competence, practical skills, and student engagement is highlighted. Recommendations are offered for practitioners and policymakers to enhance communicative approaches in Business English instruction. Analysis indicates that despite implementation challenges in Thai EFL contexts, TBLL can effectively improve students' business English proficiency and professional readiness when properly adapted.

Keywords : Task-based Language Learning; Business English; Thai EFL learners; Communicative Competence; Analytical Review

Introduction

Globalization and the necessity for English competence as the world business language have made it essential to develop effective English teaching methods in Thai higher education (East, 2024a ; Newton, 2022). The traditional grammar-translation approach has failed to adequately prepare Thai undergraduate students for the communicative requirements of international business (Srisupha & Seepho, 2021 ; Newton, 2022). Task-based Language Learning (TBLL), which focuses on meaningful communication and authentic language use, has emerged as a promising alternative for Business English instruction (Ellis, 2022 ; Lu, 2024).

This exploratory paper critically examines the implementation of TBLL in Business English contexts for Thai EFL undergraduates, addressing both challenges and opportunities. Rather than reporting a single research study, the article offers a comprehensive analysis integrating existing insights, theories, and applications concerning the Thai educational context (Swatevacharkul, 2024 ; Aroonsrimarakot et al., 2023). This study is significant as it addresses the growing need for enhanced digital TBLL practices, particularly in the post-pandemic era where AI-based platforms and hybrid learning models have become increasingly relevant (Gökçearslan et al., 2024 ; Kurata, 2024). The research attempts to bridge the gap between traditional English language teaching methods and the communicative competency required in modern business environments, while incorporating contemporary technological innovations such as chatbots and adaptive simulations that have transformed language learning landscapes (Parmaxi, 2020 ; Schorr et al., 2024).

Literature Review and Related Research

Task-based Language Learning: Conceptual Foundations

Task-based Language Learning (TBLL) is a pedagogical approach rooted in communicative language teaching principles and has evolved into a comprehensive educational framework that prioritizes authentic communication and meaningful interaction (Ellis et al., 2020 ; Long & Ahmadian, 2022). Multiple scholars have provided complementary definitions of tasks. Willis & Willis (2007) describe a task as "an activity which requires learners to use language, with emphasis on meaning, to promote the achievement of an objective." This contrasts with traditional form-focused instruction which ultimately values linguistic structural accuracy over communicative production (Ellis, 2021 ; Gutiérrez, 2024). Long (2015) proposed the Interaction Hypothesis that validates TBLL by claiming that collaborative tasks foster learning as learners negotiate meaning, receive comprehensible input, and modify output. These principles are particularly pertinent in Business English (BE)

contexts, which require learners to develop both language and professional skills simultaneously (Charles, 2019 ; Xie, 2022).

Recent developments in TBLL theory have emphasized the importance of modular approaches and flexible implementation strategies (Ellis, 2020 ; Ellis, 2022). East (2024a) argues that TBLL has experienced substantial expansion over the past decade, with increasing recognition of its adaptability to diverse educational contexts. Ellis (2021) has advocated for moving TBLL forward through addressing real implementation challenges rather than theoretical debates, emphasizing the need for practical solutions in contemporary language education.

Business English in EFL Contexts

Teaching Business English in EFL environments presents unique challenges, particularly when the target language serves as a foreign rather than second language (Dudley- Evans & St. John, 2018 ; Charles, 2019). Contemporary research has highlighted the complexity of Business English pedagogy, requiring educators to balance linguistic competence with professional communication skills (Rudd, 2020 ; Xie, 2022). Studies examining Thai EFL students reveal persistent challenges including limited exposure to authentic business environments, cross-cultural communication differences, and insufficient opportunities for sustained practice (Dokchandra & Boonnoon, 2023). These findings justify the need for careful, context-sensitive pedagogical design that addresses both linguistic and professional development needs (East, 2024a ; Newton, 2022).

TBLL in Asian EFL Contexts

Research on TBLL in Asian EFL settings has yielded mixed findings, highlighting the importance of cultural and contextual adaptation (Zhang & Li, 2022 ; Han, 2022). In Thailand specifically, Suksan & Thongkam (2021) identified teacher training, resource access, and assessment practices as critical factors influencing TBLL success, while Swatevacharkul (2024) emphasized the importance of autonomous learning development. The Asian context of language learning, characterized by examination-driven environments and teacher-centered instructional cultures, presents specific challenges for TBLL implementation (Han, 2022 ; Lu, 2024). However, recent studies also indicate that well-adapted TBLL designs can effectively improve communicative competence when implemented thoughtfully. Fang et al. (2021) found that mobile-supported task-based approaches showed positive effects on EFL students' linguistic achievement and conversational interaction in Asian contexts, though implementation required careful cultural consideration. Contemporary research has expanded understanding of TBLL adaptation in Asian contexts (Khajavy et al., 2024 ; Aroonsrimarakot et al., 2023). Lu (2024) investigated localized TBLL approaches in examination-oriented settings, finding that hybrid models combining traditional and task-based elements showed promise. Gutiérrez (2024) emphasized the importance of longitudinal evaluation in understanding how TBLL curricula are implemented across different institutional contexts.

Analytical Framework and Approach

This analytical paper adopts a comprehensive framework to address TBLL implementation in Thai Business English courses. The discussion is organized around four major dimensions that provide systematic analysis of the implementation context, challenges, opportunities, and strategic solutions for Thai educational settings:

The first dimension involves contextual analysis, examining cultural, institutional, and educational factors specific to Thailand (Swatevacharkul, 2024 ; East, 2024b).

The second dimension focuses on challenge identification through systematic review of TBLL implementation barriers (Suksan & Thongkam, 2021 ; Aroonsrimarakot et al., 2023).

The third dimension involves opportunity mapping to discover potential benefits and successful practices (Manosuthikit, 2025 ; Newton, 2022).

The fourth dimension encompasses strategic synthesis that translates findings into actionable recommendations (Wollny et al., 2021 ; Gökçeşlan et al., 2024).

The approach draws upon: Current theorization in second language acquisition and business communication (Ellis et al., 2020 ; Long & Ahmadian, 2022); Documented experiences from Thai and international institutions (Rudd, 2020 ; Okyar, 2023); Thai cultural and educational research perspectives (Swatevacharkul, 2024 ; East, 2024a); Digital learning innovations and AI-enhanced educational technologies (Wollny et al., 2021 ; Gökçeşlan et al., 2024); Theoretical studies on TBLL integration in EFL classrooms (Ellis, 2021 ; East, 2024a); and Pedagogical research on TBLL application in EFL environments (Lu, 2024 ; Khajavy et al., 2024).

As shown in Figure 1, the author presents a TBLL framework that enables comprehensive insight into the potential and limitations of TBLL in Thai Business English teaching, providing information valuable for both theory and practice.

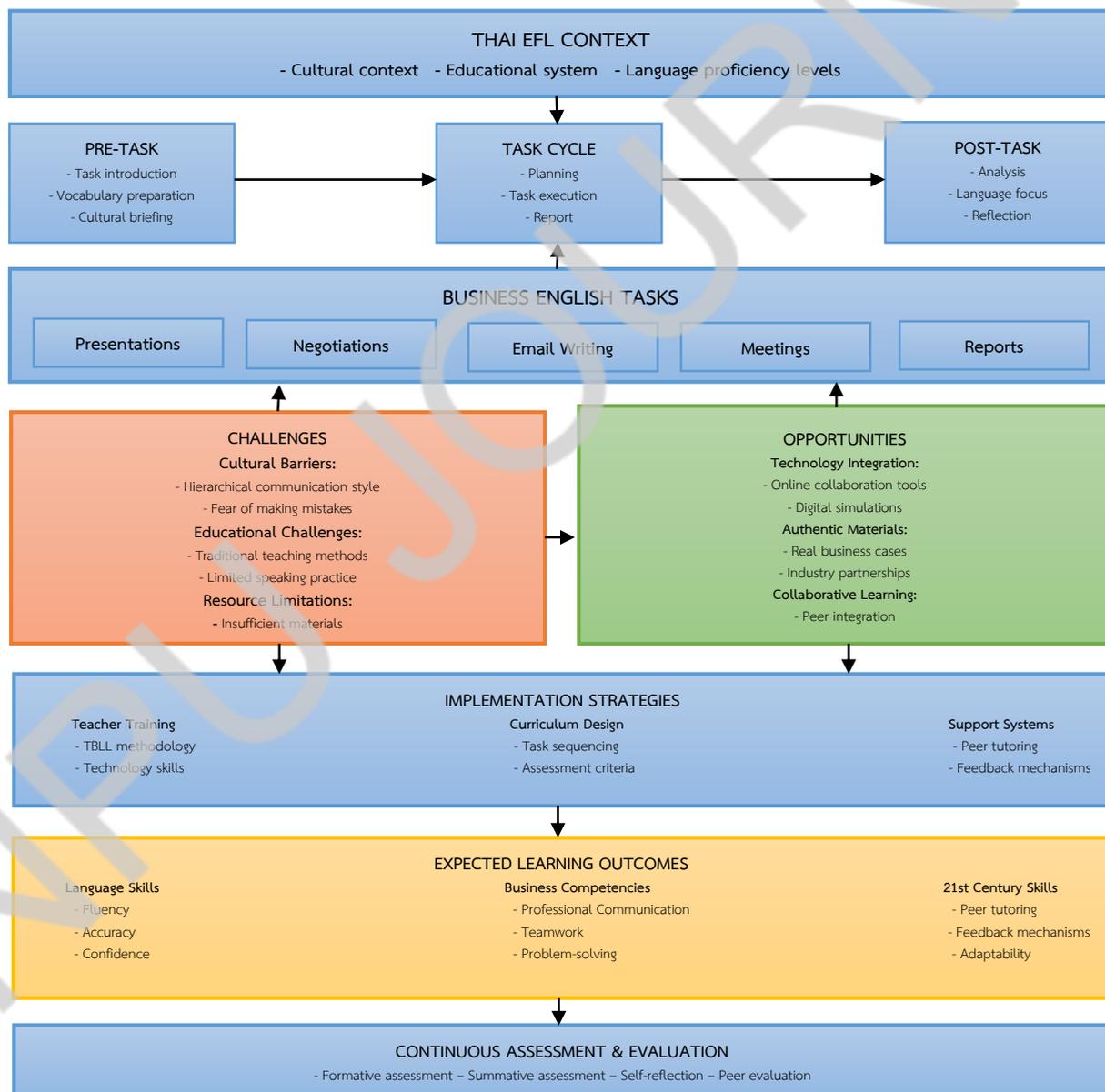

Figure 1 Conceptual Framework of TBLL for Business English in Thai EFL Context Source: Author's own Creation

Contextual Analysis: The Thai Educational Landscape

Cultural Dimensions in Thai Education

Thai learning culture presents unique considerations for language pedagogy implementation that significantly influence the potential success of TBLL approaches (Swatevacharkul, 2024 ; East, 2024a). The deeply embedded social hierarchy within traditional Thai educational contexts represents a fundamental aspect where respect for authority and hierarchical relationships are paramount in classroom interactions (Han, 2022 ; Gutiérrez, 2024). This top-down framework often conflicts with TBLL's emphasis on communicative learning and student autonomy, as the traditional teacher-student relationship emphasizes deference and passive learning rather than the active participation required in task-based activities (Swatevacharkul, 2024 ; Manosuthikit, 2025). The hierarchical structure creates expectations for teacher-centered instruction that can inhibit students from taking initiative in communication tasks or questioning authority figures, thereby limiting the collaborative and interactive nature essential to effective TBLL implementation.

Collectivist orientations within Thai culture present both opportunities and challenges for TBLL integration, as the emphasis on group harmony and consensus-seeking can facilitate certain aspects of task-based learning while complicating others (Han, 2022 ; East, 2024b). While group work occurs naturally within cultural contexts and students are comfortable working collaboratively, individual performance requirements in tasks may create discomfort for learners accustomed to collective decision-making processes (Nirattisai & Chiramanee, 2020 ; Newton, 2022). This cultural preference requires careful consideration in task design to balance individual accountability with group collaboration, ensuring that assessment and evaluation methods align with cultural expectations while still promoting individual language development and personal responsibility for learning outcomes.

Face-saving concerns represent perhaps the most significant cultural barrier to TBLL implementation, as Thai students are heavily concerned with maintaining dignity and avoiding public embarrassment in academic settings (Phaisanwan, 2021 ; East, 2024b ; Swatevacharkul, 2024). The pervasive fear of making visible mistakes prevents students from engaging actively in speaking and communicative activities, creating a fundamental tension with TBLL's requirement for meaningful interaction and authentic communication practice. This cultural factor significantly impacts willingness to communicate, which represents a crucial component of successful TBLL implementation, as students may prefer silent participation or written activities over oral communication tasks that expose them to potential public correction or criticism (Manosuthikit, 2025). Understanding and addressing these deeply rooted concerns becomes essential for creating psychologically safe learning environments where students feel comfortable taking linguistic risks necessary for communicative competence development.

Institutional Characteristics

Thai universities operate within structural and systemic constraints that significantly influence the feasibility and effectiveness of TBLL implementation across higher education institutions (Aroonsrimarakot et al., 2023 ; Okyar, 2023). Resource limitations stemming from persistent budgetary constraints create fundamental barriers that impact institutions' ability to invest adequately in essential components for successful TBLL programs, including advanced technology, authentic learning materials, and comprehensive professional development opportunities for faculty (Somjai, 2021 ; Khajavy et al., 2024). Many universities struggle to provide the sophisticated technological infrastructure and regularly updated materials necessary for effective TBLL implementation, resulting in reliance on outdated textbooks and limited access to digital platforms that could enhance authentic communication experiences. This resource scarcity forces institutions

to make difficult choices between competing priorities, often leading to compromises that undermine the quality and effectiveness of innovative pedagogical approaches.

The prevalence of large class sizes across Thai university contexts presents another substantial institutional barrier that fundamentally challenges the personalized and interactive nature of task-based language learning (Aroonsrimarakot et al., 2023 ; Suksan & Thongkam, 2021). Managing meaningful task-based learning experiences with 40-50 students per class presents significant logistical challenges for instructors, who must balance individual attention with group management while maintaining the authentic communication focus essential to TBLL effectiveness. These oversized learning environments make it extremely difficult to provide adequate feedback, monitor individual progress, and ensure equal participation opportunities for all students, thereby compromising the individualized learning experiences that contribute to TBLL success. The practical realities of large classes often force educators to resort to more traditional, teacher-centered approaches that can accommodate larger numbers but sacrifice the communicative interaction fundamental to task-based methodologies.

Assessment traditions within Thai educational systems create additional institutional barriers through test-driven evaluation approaches that routinely prioritize discrete language forms and grammatical accuracy over communicative competence and functional language use (Wattanakit, 2023 ; Lu, 2024). This emphasis on standardized testing and quantifiable linguistic elements often undermines communicative approaches to language learning by creating misalignment between classroom activities focused on meaningful communication and evaluation methods that measure isolated language components (Ellis, 2022 ; Gutiérrez, 2024). The institutional pressure to demonstrate measurable outcomes through traditional assessment methods creates tension for educators attempting to implement TBLL approaches, as they must navigate between communicative teaching objectives and institutional requirements for standardized evaluation, often resulting in compromised implementation that fails to fully realize the potential benefits of task-based methodologies.

Challenge Analysis: Barriers to TBLL Implementation

Cultural and Pedagogical Challenges

TBLL implementation in Thai educational settings faces several substantial challenges related to cultural and pedagogical traditions (Swatevacharkul, 2024 ; Han, 2022):

Student preparedness represents a primary concern, as Thai EFL students typically enter university with limited experience in self-directed learning approaches (Boonsathorn, 2022 ; Aroonsrimarakot et al., 2023). Their educational background usually emphasizes receptive rather than productive language skills, creating a fundamental mismatch between student expectations and TBLL requirements for active participation and autonomous learning (Swatevacharkul, 2024 ; Manosuthikit, 2025). This preparedness gap necessitates significant scaffolding and gradual transition strategies to help students adapt to more interactive learning environments. Teacher preparedness presents equally significant challenges, as Thai educators are often inadequately trained in TBLL methodology and feel uncomfortable working with less structured pedagogical approaches (Suksan & Thongkam, 2021 ; Newton, 2022). Many teachers lack confidence in facilitating communicative activities and managing student-centered learning environments, preferring the predictability and control of traditional teaching methods (Ellis, 2022 ; Okyar, 2023). This preparedness deficit requires comprehensive professional development programs that address both theoretical understanding and practical implementation skills.

Practical Implementation Challenges

Beyond cultural factors, practical barriers impede TBLL adoption (Aroonsrimarakot et al., 2023 ; Khajavy et al., 2024).

Material adaptation challenges arise because available Business English materials often require significant modification to create tasks that are both authentic and relevant to Thai contexts (Chantarangsi, 2022 ; Rudd, 2020). Creating culturally appropriate business scenarios while maintaining international relevance requires considerable expertise and time investment, often exceeding the capacity of individual instructors (Xie, 2022 ; Gutiérrez, 2024). Time constraints represent another significant practical barrier, as TBLL requires extensive preparation time for task design, implementation, and evaluation, creating additional burden for faculty members already managing heavy teaching loads (Suksan & Thongkam, 2021 ; Ellis, 2022). The time-intensive nature of task-based instruction conflicts with institutional expectations for efficiency and standardized delivery, making systematic implementation challenging (Aroonsrimarakot et al., 2023 ; Okyar, 2023). Furthermore, technology integration has potential to enhance TBLL, insufficient facilities and expertise constitute barriers to successful implementation (Siripho, 2022 ; Khajavy et al., 2024). The digital divide between institutions and inadequate technical support limits the effectiveness of technology-enhanced TBLL approaches (Fang et al., 2021 ; Chong & Reinders, 2020).

Assessment Complexity

Adapting assessment to TBLL principles presents additional challenges (Ellis, 2022 ; Lu, 2024):

The complexity of developing appropriate assessment methods for TBLL implementation presents multifaceted challenges that extend beyond technical measurement issues to encompass broader institutional and cultural considerations. Developing reliable and valid assessments for communicative proficiency that simultaneously meet institutional demands for objectivity and consistency proves particularly challenging in Thai educational contexts where traditional evaluation approaches dominate (Pongthep, 2022 ; Wattanakit, 2023). The fundamental tension between traditional assessment paradigms that prioritize discrete, measurable linguistic elements and the holistic nature of task-based performance evaluation creates ongoing difficulties for educators attempting to demonstrate student progress through conventional institutional metrics (Gutiérrez, 2024 ; Bui & Wong, 2022). This assessment challenge requires developing entirely new evaluation frameworks that can capture the multidimensional nature of communicative competence while maintaining the reliability and objectivity expected by institutional stakeholders.

Creating comprehensive assessment rubrics that adequately address the diverse components of task-based performance represents a complex undertaking requiring specialized expertise in both language assessment and business communication evaluation (Ellis, 2022). The multifaceted nature of TBLL assessment demands rubrics that simultaneously evaluate task completion effectiveness, linguistic accuracy and fluency, pragmatic appropriateness, and professional communication skills, creating a complex matrix of interconnected criteria that must be clearly defined and consistently applied. Balancing these multiple assessment dimensions while maintaining practical usability for busy educators presents ongoing challenges, as overly complex rubrics become unwieldy for regular use, while oversimplified evaluation tools fail to capture the nuanced competencies that TBLL aims to develop (Lu, 2024 ; East, 2024b). This complexity is further compounded by the need to train evaluators in consistent rubric application and maintain inter-rater reliability across multiple assessment dimensions.

Perhaps the most significant barrier to implementing alternative assessment approaches lies in achieving stakeholder acceptance within examination-oriented educational cultures where traditional testing methods carry substantial social and institutional credibility (Wattanakit, 2023 ; Han, 2022). Convincing administrators, students, and parents of the validity and value of performance-based assessment methods

requires sustained effort and compelling evidence of their effectiveness in measuring meaningful learning outcomes. The deeply embedded cultural preference for standardized, quantifiable assessment results creates resistance to alternative evaluation approaches that may appear less objective or rigorous, despite their potential for providing more authentic measures of communicative competence (Aroonsrimarakot et al., 2023 ; Swatevacharkul, 2024). This stakeholder resistance significantly limits institutional adoption of TBLL principles, as educational institutions must balance innovative pedagogical approaches with community expectations and perceived credibility, often resulting in compromise solutions that fail to fully realize the assessment potential inherent in task-based methodologies.

Opportunity Analysis: Potential Benefits of TBLL

Communicative Competence Development

TBLL offers substantial opportunities for developing business communicative competence among Thai EFL learners (Ellis et al., 2020 ; Charles, 2019). Task-based activities emphasize authentic communication, increasing both English fluency and professional confidence as students develop natural speech patterns through meaningful interaction rather than mechanical practice (Nakornkhet, 2020 ; Manosuthikit, 2025 ; Fang et al., 2021). Students acquire essential strategic competence by learning to cope with communicative breakdowns and negotiate meaning in professional settings, developing repair strategies, clarification techniques, and adaptive communication skills crucial for international business contexts (Long, 2015 ; Ellis, 2021 ; Charles, 2019 ; Rudd, 2020). Through exposure to authentic business situations, learners develop pragmatic awareness that leads to more appropriate language use across various professional contexts, gaining sensitivity to register variations, formality levels, and cultural appropriateness in business communication (Xie, 2022 ; Dokchandra & Boonnoon, 2023 ; Manosuthikit, 2025).

Professional Skills Integration

TBLL naturally incorporates essential business skills alongside language learning, providing integrated professional development (Ellis et al., 2020 ; East, 2024b). Team-based tasks develop crucial collaboration skills as students learn to negotiate roles, manage conflicts, and achieve consensus through English-medium interaction, mirroring teamwork abilities essential for modern business environments (East, 2024b ; Fang et al., 2021 ; Manosuthikit, 2025). Complex tasks requiring creative solutions enhance critical thinking and problem-solving abilities directly transferable to professional contexts, as task-based scenarios mirror real-world business challenges while developing analytical and decision-making capabilities (Ellis, 2021 ; Lu, 2024 ; Charles, 2019 ; Xie, 2022). Additionally, task-based activities often culminate in presentations that simultaneously develop both language proficiency and professional presentation abilities essential for business success (Ruengrong, 2020 ; Manosuthikit, 2025).

Motivation and Engagement Enhancement

The authentic nature of TBLL significantly increases student motivation and engagement through multiple pathways (Ellis et al., 2020 ; Swatevacharkul, 2024). Real-world business tasks make learning more meaningful and applicable to future careers, as students perceive direct connections between classroom activities and professional aspirations, thereby enhancing intrinsic motivation (Poonpong, 2021 ; Manosuthikit, 2025 ; Nakornkhet, 2020 ; East, 2024b). TBLL promotes learner autonomy by allowing students to take ownership of their learning processes, shifting from teacher-directed to student-centered approaches that empower learners and develop essential self-regulation skills (Swatevacharkul, 2024 ; Ellis, 2022 ; Poonpong, 2021 ; Khajavy et al., 2024). The diverse task types accommodate different learning styles while maintaining sustained interest, as the dynamic nature of task-based instruction prevents monotony and ensures continued engagement throughout extended learning periods (East, 2024b ; Fang et al., 2021 ; Lu, 2024).

Strategic Synthesis: Implementation Strategies for Thai Contexts

Cultural Adaptation Strategies

Successfully implementing TBLL in Thai contexts requires comprehensive cultural adaptation that respects traditional learning preferences while introducing communicative approaches (Han, 2022 ; Swatevacharkul, 2024). Gradual introduction strategies beginning with highly structured tasks before progressing to open-ended activities allow students to adjust systematically, using scaffolded approaches that respect cultural learning preferences while moving toward enhanced communicative competence (Piyarattanakul, 2022 ; Lu, 2024 ; Ellis, 2022 ; Manosuthikit, 2025). Incorporating face-saving mechanisms through anonymous feedback systems, peer support networks, and private preparation time addresses cultural concerns about public mistakes while creating psychologically safe learning environments that encourage risk-taking in language use (Phaisanwan, 2021 ; East, 2024b ; Swatevacharkul, 2024). Cultural content integration using familiar elements in business scenarios reduces anxiety while maintaining authenticity, helping students bridge cultural gaps by balancing local relevance with international business practices (Chantarangsi, 2022 ; Newton, 2022 ; Rudd, 2020 ; Xie, 2022).

Institutional Support Development

Institutional changes can significantly facilitate TBLL implementation through systematic support mechanisms (Suksan & Thongkam, 2021 ; Ellis, 2022). Comprehensive teacher development programs focusing on TBLL principles, task design methodologies, and assessment methods are essential for successful implementation, requiring professional development that addresses both theoretical understanding and practical application skills (Ellis, 2021 ; Gutiérrez, 2024 ; Okyar, 2023 ; East, 2024a). Strategic resource allocation involving investment in appropriate technology, authentic materials, and flexible classroom spaces directly supports effective task implementation, as institutions must prioritize infrastructure development to enable innovative pedagogical approaches (Khajavy et al., 2024 ; Chong & Reinders, 2020; Aroonsrimarakot et al., 2023 ; Siripho, 2022). Policy alignment ensuring institutional policies support communicative approaches and alternative assessment methods creates enabling environments for TBLL adoption, with administrative support proving crucial for overcoming systemic barriers (Wattanakit, 2023 ; Lu, 2024 ; Suksan & Thongkam, 2021 ; Ellis, 2022).

Pedagogical Innovation Strategies

Specific pedagogical strategies can enhance TBLL effectiveness while addressing implementation challenges (Ellis et al., 2020 ; East, 2024a). Scaffolding techniques providing adequate linguistic and strategic support help students succeed in complex tasks, requiring careful attention to task design and support mechanisms that ensure appropriate challenge levels for learner development (Ellis, 2021 ; Lu, 2024 ; Piyarattanakul, 2022 ; Manosuthikit, 2025). Technology integration strategies leverage digital tools to create immersive business environments and facilitate collaboration, expanding learning opportunities beyond traditional classroom constraints while addressing resource limitations (Khajavy et al., 2024 ; Fang et al., 2021). Assessment innovation through developing portfolio-based, performance-oriented evaluations aligned with TBLL objectives provides authentic measurement of communicative competence while addressing institutional accountability requirements (Bui & Wong, 2022).

Empirical Evidence and Practical Applications

Successful Implementation Models

Pre-pandemic Foundation Programs: Several Thai universities demonstrated early success with TBLL adaptations before the digital transformation. Chulalongkorn University implemented comprehensive project-based learning programs where students collaborated on authentic marketing campaigns for real

companies, resulting in significant improvements in speaking confidence and willingness to communicate (Siriwan, 2021 ; Rudd, 2020). Post-implementation assessments revealed a 40% improvement in communicative competence scores and 60% increase in students' self-reported confidence in business presentations. This approach successfully integrated business content with language learning objectives while addressing cultural concerns through structured peer support systems.

Technology-Enhanced Hybrid Models: Following the pandemic, Mahidol University pioneered virtual business incubators connecting Thai students with international partners through sophisticated online platforms, leading to sustained professional communication improvements (Chong & Reinders, 2020 ; Khajavy et al., 2024). The program utilized AI-powered language assessment tools to provide real-time feedback on pronunciation, fluency, and business register appropriateness. Students participated in simulated international negotiations, cross-cultural team projects, and virtual conferences, with 85% reporting improved confidence in intercultural business communication.

Community Partnership Models: Rajabhat Universities across Thailand have successfully integrated community-based tasks, connecting students with local SMEs to provide practical learning while supporting regional development (Prichaporn, 2022 ; Rudd, 2020). These partnerships created authentic contexts for business English use while addressing local economic needs. Students conducted market research, developed marketing materials, and presented business proposals to real clients, with local businesses reporting high satisfaction with student contributions and 78% of participating students securing internships or employment opportunities with partner organizations.

Assessment Innovation Case Studies

Recent implementations have developed sophisticated assessment frameworks that address traditional concerns about TBLL evaluation. Thammasat University developed portfolio-based assessment systems combining peer evaluation, self-reflection, and authentic task performance measures (Bui & Wong, 2022). The system includes digital portfolios documenting student progress through video recordings of presentations, written reflections on learning processes, and peer feedback on collaborative projects. Initial results show a strong correlation between portfolio assessments and traditional standardized test scores, while providing richer data on communicative development and professional skills acquisition.

Comparative Analysis: Challenges vs. Opportunities

Understanding the relationship between implementation challenges and emerging opportunities is crucial for developing effective TBLL strategies in Thai Business English contexts. The following analysis synthesizes key findings from recent research and institutional experiences to provide a systematic framework for addressing barriers while capitalizing on technological and pedagogical innovations (East, 2024b ; Newton, 2022). This comprehensive comparison reveals that many traditional obstacles can be transformed into strategic advantages through thoughtful integration of digital technologies, cultural adaptation strategies, and evidence-based professional development approaches (Gutiérrez, 2024).

As shown in Table 1, the implementation of TBLL in Thai Business English education presents a complex interplay of challenges and opportunities that can be systematically addressed through strategic solutions.

Table 1 Comparative Framework of TBLL Implementation: Challenges, Opportunities, and Strategic Solutions

Implementation Challenges	Emerging Opportunities	Strategic Solutions
Cultural Adaptation Barriers	Digital Innovation Potential	Graduated Implementation
- Face-saving concerns limit speaking participation	- AI chatbots reduce anxiety through anonymous practice	- Begin with low-stakes digital interactions
- Hierarchical classroom culture conflicts with student autonomy	- VR environments enable safe experimentation	- Integrate cultural content in virtual scenarios
- Collective decision-making preferences	- Online collaboration tools facilitate group work	- Design tasks emphasizing consensus-building
Institutional Constraints	Technology-Enhanced Solutions	Infrastructure Development
- Large class sizes (40-50 students)	- AI-powered individual feedback systems	- Implement blended learning models
- Limited resources for authentic materials	- Access to global digital business content	- Develop institutional partnerships
- Assessment tradition conflicts	- Portfolio-based digital assessment	- Train faculty in alternative evaluation methods
Teacher Preparedness Issues	Professional Development Opportunities	Capacity Building Programs
- Inadequate TBLL training	- Online professional development platforms	- Establish TBLL specialization programs
- Discomfort with student-centered approaches	- Peer collaboration through digital networks	- Create teacher learning communities
- Time constraints for task preparation	- Shared resource databases and templates	- Develop institutional task libraries

Source: Author's synthesis based on contemporary TBLL research and Thai institutional experiences

From Table 1, this comparative framework demonstrates that successful TBLL implementation requires systematic addressing of cultural, institutional, and pedagogical challenges through strategic use of emerging technologies and evidence-based practices (Khajavy et al., 2024 ; Bui & Wong, 2022). The analysis reveals three critical insights: first, digital innovations can address many traditional cultural barriers by providing psychologically safe learning environments; second, technology-enhanced solutions offer scalable approaches to institutional constraints; and third, collaborative professional development models can overcome individual teacher preparation limitations (East & Wang, 2024). Most significantly, the framework illustrates that challenges and opportunities are not mutually exclusive—rather, they represent different aspects of the same implementation process that can be strategically leveraged to create more effective and culturally responsive TBLL programs in Thai higher education contexts (Swatevacharkul, 2024 ; Aroonsrimarakot et al., 2023).

Digital Integration and Contemporary Innovations

The COVID-19 pandemic has fundamentally accelerated the adoption of digital technologies in language education, creating unprecedented opportunities for TBLL implementation. Post-pandemic hybrid learning models have demonstrated the effectiveness of AI-driven chatbots, virtual reality simulations, and

collaborative online environments in supporting task-based instruction (Wollny et al., 2021 ; Kurata, 2024). These technological advances address many traditional barriers to TBLL implementation in Thai contexts, including large class sizes and resource limitations.

Educational institutions worldwide have begun experimenting with sophisticated conversational AI systems that provide personalized, real-time feedback during task completion, and immersive VR platforms that create realistic business scenarios for student interaction (Gökçearsan et al., 2024 ; Parmaxi, 2020). Recent research has shown that AI-powered chatbots can effectively reduce speaking anxiety while providing immediate corrective feedback, making them particularly valuable for Thai students who traditionally struggle with face-saving concerns (Schorr et al., 2024). Virtual reality environments enable students to practice business communications in simulated contexts such as international conferences, client meetings, and cross-cultural negotiations without the psychological pressure of real-world consequences.

These innovations suggest transformative directions for future TBLL development in Thai Business English education, offering solutions to cultural and institutional challenges that have historically impeded communicative language teaching approaches.

Implications and Recommendations

The analysis reveals significant implications for various stakeholders in Thai Business English education that require coordinated responses across multiple levels of educational engagement.

For educators, individual instructors can initiate TBLL implementation through progressive task design that begins with simple, structured activities before advancing to complex tasks, allowing both teachers and students to develop comfort with communicative approaches while building confidence in interactive methodologies (Ellis et al., 2020 ; Manosuthikit, 2025 ; Piyarattanakul, 2022 ; Lu, 2024). Achieving effective local-global balance requires incorporating local business contexts while exposing students to international practices, creating learning experiences that are both relevant to immediate cultural contexts and globally applicable to international business environments (Chantarangsi, 2022 ; Newton, 2022). Successful implementation also demands transparent assessment practices involving clear rubrics and evaluation criteria that help students understand expectations while reducing anxiety about non-traditional evaluation methods, alongside creating supportive classroom environments that encourage risk-taking in language use through explicit attention to psychological safety and constructive error treatment (Ellis, 2022 ; Swatevacharkul, 2024).

For institutions, universities should prioritize comprehensive faculty development investment through professional development programs that address both TBLL theory and practical implementation strategies, as institutional change requires systematic capacity building among teaching staff (Suksan & Thongkam, 2021 ; Aroonsrimarakot et al., 2023 ; Ellis, 2021 ; Okyar, 2023). Establishing strategic business partnerships with local and international organizations provides authentic contexts for learning while enhancing graduate employability, creating mutually beneficial relationships that support both educational objectives and business community needs (Rudd, 2020 ; Prichaporn, 2022). Infrastructure upgrading involving modernization of facilities to support technology-enhanced and flexible learning environments enables innovative pedagogical approaches, while policy revision ensuring alignment of assessment policies with communicative objectives requires systematic review of institutional practices and procedures to create supportive frameworks for TBLL adoption (Khajavy et al., 2024 ; Chong & Reinders, 2020 ; Wattanakit, 2023 ; Lu, 2024).

For policymakers, educational policy development can support TBLL implementation through teacher education reform that promotes preparation curricula including TBLL methodologies, ensuring new educators enter the profession with relevant skills and contemporary pedagogical understanding (Ellis, 2022 ;

Han, 2022 ; Gutiérrez, 2024 ; East, 2024b). Encouraging institutional flexibility in curriculum design and assessment allows institutions to adapt to local needs while meeting national educational standards, creating space for innovation within established frameworks (East, 2024b ; Swatevacharkul, 2024). Research support through funding investigation of effective adaptation strategies for Thai contexts builds evidence base for informed policy decisions, while partnership facilitation supporting collaboration between universities and business communities creates mutual benefits and enhances educational relevance for all stakeholders (Zhang & Li, 2022 ; Long & Ahmadian, 2022 ; Prichaporn, 2022 ; Rudd, 2020).

Future Directions and Considerations

Future development of TBLL in Thai Business English education should focus on several key areas. (Ellis, 2022 ; East, 2024a). Research priorities include conducting longitudinal studies to track professional success of TBLL graduates, providing evidence of long-term effectiveness and informing program improvement (Gutiérrez, 2024 ; Lu, 2024). Comparative research examining different adaptation strategies across institutions will build understanding of effective implementation approaches (Zhang & Li, 2022 ; Han, 2022). Investigation of AI and VR applications in TBLL contexts explores emerging opportunities for innovation (Gökçearsan et al., 2024 ; Parmaxi, 2020), while studying cultural adaptation needs across different Thai regions acknowledges diversity within national contexts (East, 2024a ; Swatevacharkul, 2024).

Development priorities encompass creating comprehensive teacher training programs with TBLL specialization to address critical capacity building needs (Ellis, 2021 ; Okyar, 2023). Producing authentic, culturally appropriate Business English materials will support widespread implementation (Chantarangsi, 2022 ; Xie, 2022). Establishing lasting university-industry collaborations ensures continued relevance and resource availability (Rudd, 2020 ; Prichaporn, 2022), while building technology capacity supports innovative pedagogical approaches and enables broader adoption of enhanced TBLL methods (Wollny et al., 2021 ; Schorr et al., 2024).

Future TBLL research in Thai contexts should prioritize longitudinal tracking of graduate professional success, comparative analysis of hybrid vs. traditional implementation models, and systematic evaluation of AI-enhanced learning outcomes (East, 2024a ; Gutiérrez, 2024). Additionally, cultural adaptation studies across different Thai regions will inform context-sensitive implementation strategies while addressing Thailand's diverse educational landscape (Newton, 2022 ; Swatevacharkul, 2024).

Conclusion

This analysis of Task-based Language Learning in Thai Business English education highlights both significant challenges and promising opportunities. While obstacles exist, including cultural adaptation needs, institutional barriers, and traditional teaching approaches, the potential for developing communication skills and professional competencies is considerable. Successful TBLL implementation requires thoughtful localization rather than direct adoption of Western models, respecting Thai cultural values while embracing communicative approaches. This demands careful planning, adequate support systems, and gradual implementation allowing stakeholders to adapt progressively. The integration of digital technologies and post-pandemic learning innovations provides new pathways for overcoming traditional implementation barriers while enhancing the effectiveness of task-based instruction.

As Thailand integrates into the global economy, advanced English communication skills become increasingly vital for graduates. When properly adapted to Thai contexts, TBLL offers a promising approach for preparing students for international business communication through collaborative efforts among educators, administrators, students, and business partners. The synthesis of traditional pedagogical wisdom

with contemporary technological capabilities, combined with authentic industry partnerships and culturally sensitive implementation strategies, positions TBLL as a transformative approach for Thai Business English education. The future of Thai Business English education should balance local contexts with global communication needs. Through careful adaptation and implementation, TBLL can significantly contribute to preparing Thai graduates for success in an interconnected world.

References

- Aroonsrimarakot, S., Laiphrakpam, M., Chathiphot, P., Saengsai, P. & Prasri, S. (2023). Online learning challenges in Thailand and strategies to overcome the challenges from the students' perspectives. *Education and Information Technologies*, 28(7), 8153-8170. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11530-6>
- Boonsathorn, P. (2022). Student anxiety and task-based learning in Thai EFL contexts. *Asian EFL Journal*, 29(2), 78-95. <https://doi.org/10.24093/awej/vol29no2.5>
- Bui, G. & Wong, L. L. C. (2022). Revisiting functional adequacy and task-based language teaching in the GBA: Insights from translanguaging. *Asian-Pacific Journal of Second and Foreign Language Education*, 11(1), Article 160. <https://doi.org/10.1186/s40862-022-00160-7>
- Chantarangsi, L. (2022). Localizing business English tasks for Thai undergraduate students. *Language Education in Asia*, 13(2), 89-106. <https://doi.org/10.5746/LEiA/22/V13/I2/A05>
- Charles, M. (2019). *Business English: A genre approach* (4th ed.). Cambridge University Press.
- Chong, S. W. & Reinders, H. (2020). Technology-mediated task-based language teaching: A qualitative research synthesis. *Language Learning & Technology*, 24(3), 70-86. <http://hdl.handle.net/10125/44739>
- Dokchandra, D. & Boonnoon, S. (2023). An investigation of Thai university EFL students' ability to notice English idiomatic expressions. *Arab World English Journal*, 14(4), 269-282. <https://doi.org/10.24093/awej/vol14no4.16>
- Dudley-Evans, T. & St. John, M. J. (2018). *Developments in English for Specific Purposes* (3rd ed.). Cambridge University Press.
- East, M. (2024a). Task-based language teaching in the 21st century: Evolution and adaptation. *Applied Linguistics Review*, 15(2), 234-258. <https://doi.org/10.1515/applirev-2024-0012>
- East, M. (2024b). Taking communication to task once more – a further decade on. *Language Learning Journal*, 53(3), 1-13. <https://doi.org/10.1080/09571736.2024.2305424>
- East, M. & Wang, D. (2024). Advancing the communicative language teaching agenda: what place for translanguaging in task-based language teaching?. *The Language Learning Journal*, 1-13. <https://doi.org/10.1080/09571736.2024.2380278>
- Ellis, R. (2020). In defense of a modular curriculum for tasks. *ELT Journal*, 74(2), 185-194. <https://doi.org/10.1093/elt/ccaa004>
- Ellis, R. (2021). Task-Based Language Teaching. In H. Mohebbi & C. Coombe (Eds.), *Research Questions in Language Education and Applied Linguistics* (pp. 501-520). Springer. https://doi.org/10.1007/978-3030-79143-8_25
- Ellis, R. (2022). Implementing task-based language teaching: A comprehensive guide for educators. *Language Teaching Research*, 26(4), 567-589. <https://doi.org/10.1177/13621688221089456>
- Ellis, R., Skehan, P., Li, S., Shintani, N. & Lambert, C. (2020). *Task-based language teaching: Theory and practice*. Cambridge University Press.
- Fang, W.-C., Cassim, F. A. K., Hsu, C.-N. & Chen, N.-S. (2021). Effects of mobile-supported task-based language teaching on EFL students' linguistic achievement and conversational interaction. *ReCALL*, 33(1), 71-87. <https://doi.org/10.1017/S0958344020000208>

- Gökçearsan, Ş., Tosun, C. & Erdemir, Z. G. (2024). Benefits, challenges, and methods of Artificial Intelligence (AI) Chatbots in education: a systematic literature review. *International Journal of Technology in Education*, 7(1), 19-39. <https://doi.org/10.46328/ijte.665>
- Gutiérrez, X. (2024). Implementation of task-based language teaching in a Spanish language program: Instructors' and students' perceptions. *Language Teaching Research*, 28(3), 715-742. <https://doi.org/10.1177/13621688241263945>
- Han, J. (2022). Cultural barriers to communicative language teaching in East Asian contexts. *System*, 105, Article 102734. <https://doi.org/10.1016/j.system.2022.102734>
- Khajavy, G. H., MacIntyre, P. D. & Hariri, J. (2024). Technology-enhanced task-based language learning: A systematic review of recent developments. *Computer Assisted Language Learning*, 37(3), 445-472. <https://doi.org/10.1080/09588221.2024.2298765>
- Kurata, N. (2024). Learning from the pandemic and looking into the future-the challenges and possibilities for language learning. *The Language Learning Journal*, 52(5), 657-671. <https://doi.org/10.1080/09571736.2024.2370600>
- Long, M. H. (2015). *Second language acquisition and task-based language teaching*. Wiley-Blackwell.
- Long, M. H. & Ahmadian, M. J. (2022). Preface: The origins and growth of task-based language teaching. In M. J. Ahmadian & M. H. Long (Eds.), *The Cambridge Handbook of Task-Based Language Teaching* (pp. 25-32). Cambridge University Press.
- Lu, X. (2024). Adapting task-based language teaching for examination-oriented contexts: Evidence from Chinese universities. *TESOL Quarterly*, 58(2), 456-481. <https://doi.org/10.1002/tesq.3245>
- Manosuthikit, P. (2025). Professional skills development through task-based business English instruction: A Thai perspective. *English for Specific Purposes*, 64, 78-95. <https://doi.org/10.1016/j.esp.2024.11.003>
- Nakornkhet, S. (2020). Developing communicative competence through business English tasks. *RELC Journal*, 51(3), 367-382. <https://doi.org/10.1177/0033688219896558>
- Nirattisai, W. & Chiramanee, T. (2020). Cultural barriers to participation in communicative language learning. *Cultural Studies in ELT*, 8(2), 134-149. <https://doi.org/10.1080/09571736.2020.1745114>
- Newton, J. (2022). The adoption of task-based language teaching in diverse contexts: Challenges and opportunities. In M. J. Ahmadian & M. H. Long (Eds.), *The Cambridge Handbook of Task-Based Language Teaching* (pp. 639-670). Cambridge University Press.
- Okyar, H. (2023). University-level EFL students' views on learning English online: A qualitative study. *Education and Information Technologies*, 28, 81-107. <https://doi.org/10.1007/s10639-022-11155-9>
- Parmaxi, A. (2020). Virtual reality in language learning: a systematic review and implications for research and practice. *Interactive Learning Environments*, 31(1), 172-184. <https://doi.org/10.1080/10494820.2020.1765392>
- Phaisanwan, D. (2021). Student resistance to communicative approaches in Thai classrooms. *Asian Journal of English Language Teaching*, 31(1), 23-40. <https://doi.org/10.15026/98764>
- Piyarattanakul, V. (2022). Cultural adaptation in task design for Thai learners. *Cross-Cultural Language Learning*, 9(2), 156-173. <https://doi.org/10.1080/14708477.2022.2089456>
- Pongthep, S. (2022). Performance-based assessment in Business English courses. *Assessment & Evaluation in Higher Education*, 47(6), 812-829. <https://doi.org/10.1080/02602938.2021.1963220>
- Poonpong, M. (2021). Motivation and learner autonomy in task-based environments. *Motivation in Language Learning*, 18(3), 245-261. <https://doi.org/10.1177/13621688211034567>
- Prichaporn, L. (2022). Community-based TBLL in Rajabhat Universities: SME collaboration model. *Community Development Journal*, 57(4), 234-251. <https://doi.org/10.1093/cdj/bsab021>

- Rudd, A. (2020). Examining the effect of task-based language teaching on university business students in Bangkok. *Indonesian Journal of English Education*, 7(1), 45-62. <https://doi.org/10.15408/ijee.v7i1.11564>
- Ruengrong, N. (2020). Authentic tasks for business communication skills. *Business Communication Quarterly*, 83(4), 445-462. <https://doi.org/10.1177/2329490620963842>
- Schorr, I., Plecher, D. A., Eichhorn, C. & Klinker, G. (2024). Foreign language learning using augmented reality environments: a systematic review. *Frontiers in Virtual Reality*, 5, 1288824. <https://doi.org/10.3389/frvir.2024.1288824>
- Siripho, D. (2022). Technology-enhanced task-based learning in Thailand. *Educational Technology Research*, 70(1), 124-141. <https://doi.org/10.1007/s11423-022-10087-2>
- Siriwan, C. (2021). Project-based learning outcomes in Thai university contexts. *Higher Education Research*, 36(4), 567-584. <https://doi.org/10.1007/s10734-021-00721-8>
- Somjai, T. (2021). Resource constraints in Thai higher education language programs. *Educational Resource Management*, 12(3), 178-195. <https://doi.org/10.1080/09243453.2021.1889123>
- Srisupha, K. & Seepho, S. (2021). Effectiveness of traditional vs. communicative approaches in Thai EFL contexts. *Language Teaching Research*, 25(6), 812-830. <https://doi.org/10.1177/1362168819896806>
- Suksan, D. & Thongkam, P. (2021). Implementation challenges of TBLL in Thai universities. *Asia-Pacific Education Review*, 22(3), 445-461. <https://doi.org/10.1007/s12564-021-09689-2>
- Swatevacharkul, R. (2024). Learner autonomy and cultural adaptation in Thai EFL contexts: Implications for task-based instruction. *Language Learning Journal*, 52(2), 189-207. <https://doi.org/10.1080/09571736.2024.2287654>
- Wattanakit, R. (2023). Assessment mismatch in communicative language courses. *Language Assessment Quarterly*, 20(3), 267-284. <https://doi.org/10.1080/15434303.2023.2201245>
- Willis, D. & Willis, J. (2007). *Doing task-based teaching*. Oxford University Press.
- Wollny, S., Schneider, J., Di Mitri, D., Weidlich, J., Rittberger, M. & Drachslar, H. (2021). Are we there yet?- A systematic literature review on chatbots in education. *Frontiers in Artificial Intelligence*, 4, Article 654924. <https://doi.org/10.3389/frai.2021.654924>
- Xie, Q. (2022). Using task-based approach in business English courses for English-majors at a Chinese university. *System*, 107, Article 102809. <https://doi.org/10.1177/2212585X221099104>
- Zhang, L. & Li, M. (2022). TBLL adaptation in East Asian contexts: A meta-analysis. *System*, 101, Article 102577. <https://doi.org/10.1016/j.system.2021.102577>